

Ehdotus laiksi julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista

Työryhmämietintö

Förslag till lag om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling

Arbetsgruppsbetänkande

2011

Puolustusministeriö
Försvarsministeriet
Ministry of Defence

Tekijät (toimielimestä; nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen lainsäädäntöä valmisteleva työryhmä. Puheenjohtaja Tarja Jaakkola Sihteeri Tommi Nordberg	Julkaisun laji	Työryhmämietintö	
	Toimeksiantaja	Puolustusministeriö	
	Toimielimen asettamispäivä	10.4.2006	
Julkaisun nimi	Ehdotus laiksi julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista		
Tiivistelmä <p>Puolustusministeriö on 10.4.2006 asettanut työryhmän valmistelemaan lakia puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen yleisistä hankintaperiaatteista. Työryhmän määräaika jatkettiin, kokoonpano laajennettiin ja toimeksiantoa täsmennettiin 15.5.2009 siten, että puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 2009/81/EY täytäntöönpanon edellyttämät lainsäädäntötoimet sisällytettiin työryhmän toimeksiantoon.</p> <p>Työryhmä on laatinut mietintönsä hallituksen esityksen muodossa. Siinä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista. Lisäksi muutettaisiin julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007), vesija energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annettua lakia (349/2007) ja markkinaoikeuslakia (1527/2001). Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi.</p> <p>Lain soveltamisalaa kuuluvat puolustus- ja turvallisuushankinnat tulisi kilpailuttaa siten kuin laissa määrätään. Kilpailuttamisvelvoite koskisi EU- kynnysarvot ylittäviä hankintoja sekä eräitä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä niin kutsuttuja kansallisia hankintoja. Kansallisten hankintojen kilpailuttaminen olisi ehdotuksen mukaan mahdollista toteuttaa joustavammin kuin direktiivin sääntelyn piiriin kuuluvat hankinnat.</p> <p>Ehdotettu laki sisältää runsaasti yhdenmukaisia säännöksiä hankintalain kanssa. Taustalla on hankintadirektiivin ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin monet samansisältöiset säännökset. Esitykseen sisältyy myös säännöksiä, joiden avulla pyritään huomioimaan puolustus- ja turvallisuushankintoihin liittyvät erityispiirteet. Hankintayksikkö voi asettaa muun muassa tietoturvaluuteen, huoltovarmuuteen sekä alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä vaatimuksia hankinnassa.</p> <p>Ehdotettu laki ei muuttaisi hankintalain tai erityisalojen hankintalain soveltamisalaa. Se toisi laintasaisen sääntelyn piiriin sellaiset puolustus- ja turvallisuushankinnat, jotka tällä hetkellä ovat poissuljettuja hankintalain sen 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdan nojalla ja erityisalojen hankintalain sen 17 §:n 1 momentin nojalla.</p> <p>Esitykseen sisältyy ehdotus puolustus- ja turvallisuushankintojen oikeussuojakeinoista. Hankintayksikön päätökseen olisi mahdollista hakea muutosta tehokkaiden ja oikeasuhtaisten oikeussuojakeinojen avulla. Esitetystä muutoksenhakujärjestelmässä otettaisiin huomioon puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteet siten, että mahdollinen muutoksenhaku ei vaarantaisi valtion keskeisiä turvallisuusintressejä. Oikeussuojakeinojen käytön selkiennyttäiseksi esitetään myös päällekkäisten oikeussuojakeinojen käytön kieltämistä. Sekä markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asioissa että lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa kielletäisiin muutoksenhaku hallintovalituksena. Hankintalakia vastaavalla tavalla hankintayksiköiden päätöksiin voitaisiin niin lain soveltamisalaa kuuluvissa kuin sen ulkopuolelle jäävissä hankinnoissa kohdistaa kevyempi hankintamenettelyssä tapahtuneen virheen korjaamistapa eli hankinta-oikaisu.</p>			
Avainsanat: Puolustushankinnat, turvallisuushankinnat, julkiset hankinnat, lainsäädäntö, oikeussuoja			
Kieli	Muut tiedot	Luottamuksellisuus	ISBN
Suomi	HARE PLM005:00/2006	julkinen	978-951-25-2175-3 (pdf)
Julkaisu on saatavissa internetistä osoitteesta: www.defmin.fi/mietinnot			

Författare (uppgifter om organet; namn, ordförande, sekreterare) En arbetsgrupp som bereder lagstiftning om försvars- och säkerhetsupphandling och sekretessbelagd upphandling Ordförande Tarja Jaakkola Sekreterare Tommi Nordberg	Typ av publikation Arbetsgruppsbetänkande		
	Uppdragsgivare Försvarsministeriet		
	Datum då organet tillsattes 10.4.2006		
Publikations namn Förslag till lag om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling			
Referat <p>Försvarsministeriet tillsatte den 10 april 2006 en arbetsgrupp som fick i uppdrag att bereda en lag om de allmänna upphandlingsprinciperna för försvars- och säkerhetsupphandling och sekretessbelagd upphandling. Arbetsgruppens mandattid förlängdes, sammansättning breddades och uppdrag preciserades den 15 maj 2009 så att de lagstiftningsåtgärder som förutsattes för att försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet 2009/81/EG skulle kunna införas inbegreps i arbetsgruppens uppdrag.</p> <p>Arbetsgruppen har utarbetat sitt betänkande i form av en regeringsproposition. I den föreslås det att en lag om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling ska stiftas. Dessutom ska lagen om offentlig upphandling (348/2007), lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (349/2007) och marknadsdomstolslagen (1527/2001) ändras. Genom de föreslagna lagarna ska försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet genomföras.</p> <p>De försvars- och säkerhetsupphandlingar som hör till lagens tillämpningsområde ska konkurrensutsättas på det sätt som föreskrivs i lagen. Konkurrensutsättningskyldigheten ska gälla upphandling som överstiger EU-tröskelvärdena samt vissa s.k. nationella upphandlingar som står utanför tillämpningsområdet för försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet. Konkurrensutsättningen av nationell upphandling ska enligt förslaget vara möjlig att genomföra mera flexibelt än den upphandling som omfattas av direktivets reglering.</p> <p>Den föreslagna lagen innehåller många bestämmelser som är enhetliga med dem som finns i upphandlingslagen. Bakgrunden till detta är att upphandlingsdirektivet och försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet har många bestämmelser med samma innehåll. I propositionen ingår också bestämmelser med hjälp av vilka man strävar efter att beakta de särdrag som är förknippade med försvars- och säkerhetsupphandling. En upphandlande enhet kan vid upphandlingen ställa krav i anknytning till bl.a. informationssäkerhet, försörjningsberedskap samt konkurrensutsättning av underleveranser.</p> <p>Den föreslagna lagen ändrar inte tillämpningsområdet för upphandlingslagen eller försörjningslagen. Den gör att sådan försvars- och säkerhetsupphandling som för närvarande är utesluten ur upphandlingslagen med stöd av dess 7 § 1 mom. 1 och 2 punkt och ur försörjningslagen med stöd av dess 17 § 1 mom. kommer att omfattas av reglering på lagnivå.</p> <p>I propositionen ingår ett förslag till rättsmedel vid försvars- och säkerhetsupphandling. Det ska vara möjligt att söka ändring i en upphandlande enhets beslut med hjälp av effektiva rättsmedel som står i rätt proportion till ärendet. I det föreslagna systemet för ändringssökande ska försvars- och säkerhetsupphandlingars särdrag beaktas på så sätt att ett eventuellt överklagande inte äventyrar statens centrala säkerhetsintressen. För att användningen av rättsmedlen ska kunna göras tydligare föreslås också att användningen av rättsmedel som överlappar varandra ska förbjudas. Både i ärenden som omfattas av marknadsdomstolens behörighet och i försvars- och säkerhetsupphandling som står utanför lagens tillämpningsområde ska ändringssökande i form av förvaltningsbesvär förbjudas. På motsvarande sätt som i upphandlingslagen ska på den upphandlande enhetens beslut i fråga om såväl sådan upphandling som hör till lagens tillämpningsområde som i fråga om sådan upphandling som står utanför det kunna användas ett enklare sätt att korrigera ett fel som inträffat i ett upphandlingsförfarande, dvs. en upphandlingsrättelse.</p>			
Nyckelord: Försvarsupphandling, säkerhetsupphandling, offentlig upphandling, lagstiftning, rättsskydd			
Språk Finska, referat även på svenska	Övriga uppgifter HARE PLM005:00/2006	Sekretessgrad offentlig	ISBN 978-951-25-2175-3 (pdf)
Publikationen finns på internet på adressen: www.defmin.fi/mietinnot			

PUOLUSTUSMINISTERIÖLLE

Puolustusministeriö on 10 päivänä huhtikuuta 2006 tehdyllä päätöksellä asettanut työryhmän valmistelemaan lakia puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen yleisistä hankintaperiaatteista. Työryhmän määräaikaa jatkettiin, kokoonpanoa laajennettiin ja toimeksiantoja täsmennettiin puolustusministeriön 15 päivänä toukokuuta 2009 tekemällä päätöksellä siten, että puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin voimaansaattamisen edellyttämät toimet on otettava työryhmän työssä huomioon.

Työryhmään ovat toukokuun 2009 jälkeen kuuluneet puolustusministeriöstä hallitusneuvos Tarja Jaakkola työryhmän puheenjohtajana, jäsenenä työ- ja elinkeinoministeriöstä vanhempi hallitussihteeri Kyllikki Silvennoinen, puolustusministeriöstä vanhempi hallitussihteeri Minnamaria Nurminen, rajavartiolaitoksen esikunnasta hankintapäällikkö Maarit Nikkola (sisäasiainministeriön nimeämänä), ulkoasiainministeriöstä lähetystöneuvos Leena Yli-Vakkuri Gardemeister (30.11.2009 asti), valtioneuvoston kansliasta erityisasiantuntija Valtteri Nieminen, valtiovarainministeriöstä budjettisihteeri Hannu Koivurinta, huoltovarmuuskeskuksesta hallintojohtaja Asko Harjula, pääesikunnasta kaupallinen johtaja Kari Tossavainen ja elinkeinoelämän keskusliitosta asiantuntija Jukka Lehtonen. Työryhmän sihteerinä on toiminut asiantuntija Tommi Nordberg puolustusministeriöstä. Puolustusministeriön 22 päivänä syyskuuta 2009 tekemällä päätöksellä työryhmää on täydennetty nimittämällä pysyväksi asiantuntijaksi asianajaja, VT, KTM Mika Pohjonen, Hannes Snellman Asianajotoimisto Oy:stä.

Työryhmä on jakanut lainsäädännön valmistelutyön kahteen vaiheeseen. Ensi vaiheessa työryhmä laati muistion ”Puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen lainsäädäntötyö”, joka luovutettiin 30 päivänä marraskuuta 2009 puolustusministeriölle. Muistiosta järjestettiin lausuntokierros.

Työryhmä jatkoi työtään saatu lausuntopalaute huomioiden. Työryhmä on kokoonnut toisessa vaiheessa, muistion luovuttamisen jälkeen 14 kertaa. Työryhmä on kuulut työnsä aikana asiantuntijoina puolustus- ja ilmailuteollisuus (PIA) ry:n sekä oikeusministeriön edustajia.

Työryhmä on laatinut mietintönsä hallituksen esityksen muodossa. Siinä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista. Lisäksi muutettaisiin julkisista hankinnoista annettua lakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annettua lakia ja markkinaoikeuslakia. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi 2009/81/EY.

Esityksessä ehdotetaan, että lain soveltamisalaan kuuluvat hankinnat tulee kilpailuttaa siten kuin laissa määrätään. Kilpailuttamisvelvoite koskisi EU-hankintoja sekä tiettyjä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä kansallisia hankintoja. Kansallisten hankintojen kilpailuttaminen olisi ehdotuksen mukaan mahdollista toteuttaa joustavammin kuin direktiivin sääntelyn piiriin kuuluvat hankinnat.

Ehdotettu laki sisältää runsaasti yhdenmukaisia säännöksiä hankintalain kanssa. Taustalla on hankintadirektiivin ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin monet yhdenmukaiset säännökset. Esitykseen sisältyy myös säännöksiä, joiden avulla pyritään huomioimaan puolustus- ja turvallisuushankintoihin liittyvät erityispiirteet. Hankintayksikkö voi asettaa muun muassa tietoturvaluuteen, huoltovarmuuteen sekä alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä vaatimuksia hankinnassa.

Esitykseen sisältyy ehdotus puolustus- ja turvallisuushankinnoissa sovellettavista oikeussuojakeinoista. Yrityksille esitys toisi mahdollisuuden hakea muutosta hankintayksikön päätöksen tehokkaiden ja oikeasuhtaisten oikeussuojakeinojen avulla. Esitetystä muutoksenhakujärjestelmästä otettaisiin myös huomioon puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteet siten, että mahdollinen muutoksenhaku ei vaarantaisi valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Oikeussuojakeinojen käytön selkiinnyttämiseksi esitetään myös päällekkäisten oikeussuojakeinojen käytön kieltämistä. Sekä markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asioissa että lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä hankinnoissa kielletäisiin muutoksenhaku hallintovalituksena. Hankintalakia vastaavalla tavalla hankintayksiköiden päätöksiin voitaisiin niin lain soveltamisalaan kuuluviin kuin sen ulkopuolelle jääviin hankintoihin kohdistaa kevyempi hankintamenettelyssä tapahtuneen virheen korjaamistapa eli hankintaoikaisu.

Saatuun toimeksiannon mukaisen hallituksen esityksen muotoon laaditun mietinnön valmiiksi työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietinnön puolustusministeriölle.

Helsingissä 31. päivänä joulukuuta 2010

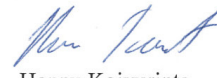
Tarja Jaakkola

Kyllikki Silvennoinen

Maarit Nikkola

Hannu Koivurinta

Valter Niemi

Asko Harjula

Kari Tossavainen

Minnamaria Nurminen

Jukka Lehtonen

Mika Pohjonen

Tommi Nordberg

Sisällysluettelo

Esityksen pääasiallinen sisältö	7
---------------------------------------	---

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto	8
2. Nykytila	10
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	10
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	16
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	24
3.1 Tavoitteet	24
3.2 Toteuttamisvaihtoehdot	25
3.3 Keskeiset ehdotukset	27
4. Esityksen vaikutukset	31
4.1 Taloudelliset vaikutukset.....	31
4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	32
5. Asian valmistelu	34
5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto.....	34

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut.....	35
1.1 Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista.....	35
I OSA Yhteiset säännökset periaatteista ja soveltamisalasta	35
II OSA EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja ja rakennusurakoita koskevat säännökset	72
III OSA Kansalliset menettelyt	123
IV OSA Yhteiset säännökset hankintaa koskevista päätöksistä, hankinta- sopimuksesta, hankinta-oikaisusta ja hankinta-asiakirjojen julkisuudesta sekä erinäiset säännökset	136
1.2 Laki julkisista hankinnoista.....	178
1.3 Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista.....	179
1.4 Markkinaoikeuslaki	179
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	180
3. Voimaantulo	180
4. Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	180

Lakiehdotus

Lagförslag

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi
julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista
ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista. Lisäksi muutettaisiin julkisista hankinnoista annettua lakia, vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annettua lakia ja markkinaoikeuslakia. Ehdotetuilla laeilla pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoita sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusalalla ja direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta.

Esityksen tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä ja hintalaatusuhteeltaan parhaiden hankintojen tekemistä sekä yhdenmukaistaa hallinnonalojen hankintamenettelyjä lain soveltamisalaan kuuluvissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Tavoitteena on myös varmistaa, että näiden hankintojen erityispiirteet, kuten Suomen puolustuskykyyn, kansalliseen turvallisuuteen, huoltovarmuuteen ja tietoturvallisuuteen liittyvät vaatimukset, voidaan ottaa riittävässä määrin huomioon.

Esityksessä ehdotetaan, että lain soveltamisalaan kuuluvat hankinnat tulee kilpailuttaa siten kuin laissa määrätään. Kilpailuttamisvelvoite koskisi sekä EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja, että eräitä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä hankintoja. Viimeksi mainittujen hankintojen kilpailuttaminen olisi ehdotuksen mukaan kuitenkin mahdollista toteuttaa joustavammin kuin direktiivin sääntelyn piiriin kuuluvat hankinnat.

Esitykseen sisältyy säännöksiä joissa huomioidaan puolustus- ja turvallisuushankintoihin ja niiden toteuttamiseen liittyvät erityispiirteet. Hankintayksikkö voi asettaa tietoturvallisuuteen, huoltovarmuuteen sekä alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä vaatimuksia hankinnassa.

Esitykseen sisältyy ehdotus puolustus- ja turvallisuushankinnoissa sovellettavista oikeussuojakeinoista. Yrityksille esitys toisi mahdollisuuden hakea muutosta hankintayksikön päätökseen tehokkaiden ja oikeasuhtaisten oikeussuojakeinojen avulla. Esitetystä muutoksenhakujärjestelmässä otettaisiin myös huomioon puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteet siten, että mahdollinen muutoksenhaku ei vaarantaisi valtion keskeisiä turvallisuusetuja.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 21 päivänä elokuuta 2011 mennessä.

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Puolustus- ja turvallisuushankintoja tehdään valtionhallinnossa ja kunnissa arviolta noin 800 - 900 miljoonalla eurolla vuodessa. Niiden osuus valtion hankintojen kokonaisarvosta, joka vuonna 2007 oli 4,51 miljardia euroa, on merkittävä.

Nykyisellään puolustushankinnoilla tarkoitetaan hankintoja, joiden kohde soveltuu pääasiassa sotilaalliseen käyttöön. Turvallisuushankinnoiksi on katsottu hankinnat, joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä tai hankintoihin liittyy valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Valtion keskeiset turvallisuusedut voivat vaatia puolustus- ja turvallisuushankinnan pitämistä kokonaan salassa. Näitä hankintoja on kutsuttu salassa pidettäviksi hankinnoiksi. Lakiehdotuksen myötä puolustus- ja turvallisuushankintojen määritelmät muuttuvat jäljempänä kuvatulla tavalla (ks. yksityiskohtaiset perustelut s. 42-46).

Puolustus- ja turvallisuushankinnat liittyvät oleellisesti valtion ulkoisen suvereniiteetin turvaamiseen sekä sisäisen turvallisuuden varmistamiseen. Niihin liittyy usein siviilihankinnoista poikkeavia erityispiirteitä – kuten erityinen tarve suojata turvallisuusluokiteltua tietoa tai asettaa huoltovarmuuteen liittyviä vaatimuksia. Etenkin puolustushankinnat saattavat myös olla taloudelliselta merkitykseltään mittavia, suurimpien yksittäisten hankintojen hinnan noustessa satoihin miljooniin euroihin.

Lainsäädännössä ei kuitenkaan ole säännöksiä puolustus- ja turvallisuushankinnoista. Puolustus- ja turvallisuussektorin muissa, eli niin kutsutuissa siviilihankinnoissa (kuten elintarvikkeet, tavanomaiset tietojärjestelmät ja -laitteet, tavanomainen vaatetusmateriaali, tavanomaiset kuljetuspalvelut), noudatetaan Suomessa voimassa olevaa hankintalainsäädäntöä sekä Euroopan unionin julkisia hankintoja koskevaa sääntelyä. Näissä hankinnoissa keskeisiä periaatteita ovat kilpailun aikaansaaminen, hankintojen kokonaistaloudellinen edullisuus ja tarjoajien tasapuolinen ja luottamuksellinen kohtelu.

Puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen toteuttamisenettelyistä säädettiin aikaisemmin asetuksella hankinnoista, joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista (342/1994), jäljempänä *poikkeusasetus*. Sääntelyn tarpeellisuutta perusteltiin näiden hankintojen erityispiirteillä, runsaalla vuosivolyymilla ja niihin vuosittain käytettävien määrärahojen suuruudella. Poikkeusasetuksessa säädettiin muun muassa hankintaperiaatteista, hankintojen kilpailuttamismenettelyistä, ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteista sekä sopimusehdoista. Poikkeusasetus ei sisältänyt säännöksiä oikeusturvakeinoista. Poikkeusasetus kumoutui, kun julkisista hankinnoista annettu laki tuli voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2007.

Nykyisellään puolustushallinnon puolustushankintojen toteuttamista ohjaavat erityisesti puolustusministeriön materiaalipoliittinen strategia sekä sen liitteenä oleva hankke- ja hankintastrategia. Keskeisenä tavoitteena on turvata sotilaallinen huoltovarmuus kaikissa tilanteissa. Tämä toteutetaan turvaamalla kotimaisen puolustusvälineiteollisuuden toimintaedellytykset sekä hyödyntämällä kansainvälistä yhteistyötä. Hankittavan materiaalin ja järjestelmien on oltava kansainvälisesti yhteensopivia, jotta niitä voidaan täysimääräisesti hyödyntää yhtä lailla kansallisen puolustuksen kuin kansainvälisen kriisinhallinnan tehtävissä. Hankinnoissa noudatetaan myös julkisten hankintojen yleisiä sopimusehtoja (JYSE 2009) sekä puolustushallinnon omia määräyksiä ja ohjeita.

Turvallisuushankintoja tehdään pääsääntöisesti valtion viranomaisten toimesta. Myös kunnat voivat tehdä turvallisuushankintoja. Turvallisuushankintojen toteuttamista ohjataan hallinnonalakohtaisilla ohjeilla ja sisäisillä määräyksillä tai kuntien omilla hankintaohjeilla.

Esityksellä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY hankintaviranomaisten ja hankintayksiköiden tekemien rakennusurakoi- ta sekä tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteenso- vittamisesta puolustus- ja turvallisuusalalla ja direktiivien 2004/17/EY ja 2004/18/EY muuttamisesta, jäljempänä *puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi*. Direktiivi on tullut voimaan 21 päivänä elokuuta 2009, ja se on saatettava osaksi kansallista lainsää- däntöä viimeistään 21 päivään elokuuta 2011. Direktiivi määrittelee jäsenvaltioille puol-ustus- ja turvallisuussektorin erityispiirteisiin soveltuvat kilpailuttamista koskevat me- nettelysäännöt.

Direktiivin tavoitteena on puolustus- ja turvallisuushankintojen avoimempi ja te- hokkaampi rajat ylittävä kilpailutus Euroopassa. Yhteisten eurooppalaisten puolustus- ja turvallisuusmateriaalimarkkinoiden avulla pyritään vahvistamaan Euroopan puolus- tuksen teollista ja teknologista perustaa. Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan täytäntöönpanossa tarvittavien sotilaallisten voimavarojen kehittä- minen edellyttää myös nykyistä avoimempia, tehokkaampia ja toimivampia puolustus- materiaalimarkkinoita.

Direktiivin säätämisen taustalla on Euroopan puolustus- ja turvallisuusmarkkinoi- den pirstaloituneisuus ja kansallinen luonne. Yhteisen markkina-alueen puuttuminen on johtanut kansallisten ratkaisujen suosimiseen myös silloin, kun tämä ei ole ollut taloudellisesti tai kansallisen turvallisuuden näkökulmasta perusteltua. Sisämarkki- noiden keskeisten periaatteiden soveltaminen - avoin ja tasapuolinen kilpailu - on si- viilimarkkinoilla merkinnyt parempaa vastinetta varainkäytölle. On perusteltua olet- taan, että sama pätee puolustus- ja turvallisuustuotteiden ja -palvelujen markkinoilla. Näiden markkinoiden erityisluonteesta johtuen vaikutus saattaa olla siviilituotteiden markkinoita vähäisempi, mutta suunnan pitäisi kuitenkin olla sama. Velvoittamalla EU:n jäsenvaltiot avoimesti kilpailuttamaan puolustus- ja turvallisuushankintansa te- hostetaan markkinoiden toimintaa, parannetaan kilpailua ja etenkin pitkällä aikavä- lillä luodaan valtioille mahdollisuus kustannussäästöihin niiden tekemissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa.

Lakiehdotus sisältää myös eräitä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin sovel- tamisalan ulkopuolelle jääviä puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevaa sääntelyä. Näitä ovat lähinnä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin kynnysarvojen alle jää-vät hankinnat sekä puolustushankinnat, joissa hankintayksikkö keskeisten valtion tur- vallisuussetujen vuoksi soveltaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaa. Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi markkina- oikeudesta annettua lakia (1527/2001), julkisista hankinnoista annettua lakia (348/2007) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalveluiden alalla toimivien yksiköiden han- kinnoista annettua lakia (349/2007).

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Laki julkisista hankinnoista ja laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista

Julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007), jäljempänä *hankintalaki*, säädetään viranomaisten ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien yksiköiden hankintojen kilpailuttamismenettelyistä ja oikeussuojakeinoista. Lain tarkoituksena on tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä sekä turvata kaikille tarjoajille tasapuolinen ja syrjimätön kohtelu julkisissa hankinnoissa.

Hankintalaille on pantu täytäntöön julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyjen yhteensovittamisesta annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/18/EY, jäljempänä *hankintadirektiivi*, sekä neuvoston direktiivien 89/665/ETY ja 92/13/ETY muuttamisesta julkisia hankintoja koskeviin sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen tehokkuuden parantamiseksi annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/66/EY, jäljempänä *oikeussuojadirektiivi*.

Hankintalakia sovelletaan viranomaisten ja muiden lain soveltamisalaan kuuluvien hankintayksiköiden tekemiin tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin. Näitä hankintoja koskevat menettelysäännöt vaihtelevat sen mukaan, onko kyseessä EU-kynnysarvon ylittävä vai kansallisen kynnysarvon ylittävä hankinta. Kansalliset kynnysarvot alittaviin hankintoihin ei sovelleta hankintalakia.

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annettua lakia (349/2007), jäljempänä *erityisalojen hankintalaki*, sovelletaan siinä tyhjentävästi luetelluilla toimialoilla toimivien vesi- ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden EU-kynnysarvot ylittäviin tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin. Erityisalojen hankintalaille on pantu täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/17/EY vesi ja energiahuollon sekä liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjen yhteensovittamisesta, jäljempänä *erityisalojen hankintadirektiivi*. Erityisalojen hankintalain menettelysäännöt vastaavat keskeisiltä osin hankintalain menettelysääntöjä. Erityisalojen hankintalakia sovelletaan kuitenkin vain EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin.

Hankintalain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan lakia ei sovelleta hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä (*salassa pidettävät hankinnat*) tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä taikka jos valtion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat (*turvallisuushankinnat*). Saman momentin 2 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle on rajattu hankinnat, joiden kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön (*puolustushankinnat*). Hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle on siten rajattu edellä selostettujen kohtien 1 ja 2 edellytykset täyttävät tavara-, palvelu- sekä rakennusurakoiden hankinnat. Vastaavat poikkeussäännökset sisältyvät erityisalojen hankintalain 17 §:n 5 ja 6 kohtaan.

Hankintalakia sovelletaan siten myös puolustus- ja turvallisuusviranomaisten tekemiin muihin kuin puolustus- ja turvallisuushankintoihin. Muun muassapuolustusvoimat on merkittävä siviilihankintojen tekijä, ja esimerkiksi vuonna 2008 se teki siviilihankintoja arviolta 450 miljoonalla eurolla. Tällaisia hankintoja ovat esimerkiksi elintarvikkeiden tai siviilikäyttöön suunniteltujen kuljetusvälineiden hankinnat. Puolustusvoimat toteuttaa nämä hankinnat hankintalakia noudattaen.

Hankintalakia ja erityisalojen hankintalakia sovelletaan lisäksi niin sanottujen kaksikäyttötuotteiden hankintoihin. Näillä tarkoitetaan hyödykkeitä, jotka soveltuvat normaalin siviilikäytön lisäksi myös sotilaallisiin tarkoituksiin.

Pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön soveltuvien eli puolustushankintojen jääminen hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle on perustunut hankintadirektiivin 10 artiklaan ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä *perussopimus* tai *SEUT*, 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaan. Viimeksi mainitun kohdan mukaan jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon tai kauppaan. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön. SEUT 346 artiklan 2 kohdassa viitataan neuvoston 15 päivänä huhtikuuta 1958 vahvistamaan luetteloon niistä tuotteista, joihin sovelletaan sanotun artiklan 1 kohdan b alakohtaa. Kyseinen luettelo sisältää yksinomaan tuotteita, joiden käyttötarkoitus on sotilaallinen. Käytännössä julkisten hankintojen direktiiveissä määritetyistä säännöistä ja periaatteista on voitu poiketa puolustushankinnoissa, kun kansalliset turvallisuusedut sitä edellyttävät. Hankinnan kohteen tulisi tällöin lähtökohtaisesti sisältyä edellä mainitun luettelon tuoteluokkiin.

Myös hankintalain ja erityisalojen hankintalain soveltamisalaan kuuluvien kaksikäyttötuotteiden osalta saattaa SEUT 346 artikla tulla sovellettavaksi. Näin voi olla tilanne esimerkiksi silloin, kun hankinnan kohteena on tuote, joka soveltuu normaalin siviilikäytön lisäksi myös sotilaallisiin tarkoituksiin ja se samalla sisältää sellaista arkaluonteista tietoa, jota ei siviilihankinnoissa käytettävien menettelytavoin ole mahdollista suojata.

Turvallisuus- ja salassa pidettävät hankinnat on poissuljettu hankintalain soveltamisalasta hankintadirektiivin 14 artiklan ja erityisalojen hankintalain soveltamisalasta erityisalojen hankintadirektiivin 21 artiklan sekä SEUT 36, 51, 52, 62 ja 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan perusteella. SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi. Salassapitotarve perustuukin usein valtion turvallisuusetuihin ja salassa pidettäviä hankintoja voivat olla esimerkiksi poliisin rikosten torjuntaan liittyvät tekniset laitteet tai puolustusvoimien turvajärjestelmiin liittyvät tieto- ja viestintätekniset hankinnat. Salassapitoperuste voi kuitenkin liittyä myös yksilön asemaan. Esimerkiksi, jos hankinnan avoin kilpailuttaminen vaarantaisi esimerkiksi lastensuojelulain (683/1983) 25 §:n 2 momentin mukaisen lapsen olinpaikkaa koskevan tiedon salassapidon, voidaan koko hankinta pitää salassa. Tällöin salassapidon EU-oikeudellinen peruste ei kuitenkaan voi olla perussopimuksen 346 artiklan 1 kohdan a alakohta, koska tähän vetoamisen tulee aina liittyä valtion keskeisten turvallisuusetujen suojelemiseen.

Kun puolustus- ja turvallisuushankintoihin ei lähtökohtaisesti sovelleta hankintalainsäännöksiä, eivät sen oikeussuojakeinot myöskään tule sovellettavaksi. Markkinaoikeuden toimivalta puolustus- ja turvallisuushankintojen osalta onkin ollut sen arvioimisessa, onko hankintayksiköllä ollut valituksen alaisessa hankinnassa hankintalain 7 §:n mukainen peruste sulkea hankinta hankintalain ulkopuolelle. Tämän tyyppisiä ratkaisuja markkinaoikeus on antanut viime vuosina joitakin kappaleita (esimerkiksi MAO 363/2008 ja MAO 115/2009). Muilta osin tarjouskilpailun hävinneellä tarjoajalla ja muilla asianosaisilla on ollut käytössään ainoastaan yleiset hallinto-oikeudelliset valituskeinot. Tätä oikeussuojakeinoa ei kuitenkaan ole käytetty puolustus- ja turvallisuushankinnoissa, mikä johtunee osin tiedonpuutteesta ja toisaalta epäselvästä oikeustilasta sen osalta, voiko tällöin valituksen perusteena olla muut seikat kuin hankintayksikön mahdollinen hallintolain vastainen menettely.

Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta

Laki puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta (242/1990) sisältää säännökset puolustustarvikkeiksi määriteltyjen tuotteiden maastaviennistä, kauttakuljetuksesta ja välityksestä.

Puolustustarvikkeiden maastavientiin, kauttakuljetukseen ja välitykseen tarvitaan aina puolustusministeriön tai valtioneuvoston myöntämä lupa. Lupa tarvitaan myös tuotteen tilapäiseen maastavientiin. Valtioneuvosto myöntää luvat varsinaiseen taistelukäyttöön tarkoitettulle, tuhoa tuottavalle materiaalille ja asejalustoille tai silloin, kun vienti muilta osin on ulko- ja turvallisuuspoliittisesti merkittävä. Lisäksi viennin tulee olla taloudelliselta arvoltaan merkittävä.

Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo sisältää valvonnan alaiset puolustustarvikkeet. Luettelo perustuu Wassenaar-järjestelyn tuottamaan listaan, jota päivitetään vuosittain. Puolustustarvikeluettelo on saatettu voimaan Suomessa puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta annetun asetuksen täytäntöönpanosta annetulla puolustusministeriön päätöksellä (192/1997). Luettelo sisältää 22 eri tuoteluokkaa, kattaen mm. ampuma-aseet ja niiden patruunat, sota-alukset, sotilaslentokoneet ja –helikopterit, kemiallisia ja biologisia aseita, suojaruusteet sekä sotilasvarustelun valmistukseen käytettävät ohjelmistot ja teknologian. Lista sisältää myös selkeästi siviilikäyttöön tarkoitettuja aseita, joiden lupamenettelystä vastaa osittain sisäasiainministeriö.

Suomessa on käynnistetty vientivalvontalainsäädännön uudistaminen toukokuussa 2009. Suurimman lainsäädännön muutospaineen aiheuttaa Euroopan unionin sisäisiä puolustustarvikesiirtoja koskeva direktiivi 2009/43/EY, jonka tarkoituksena on yhtenäistää lupakäytäntöjä Euroopan unionin alueella. Samassa yhteydessä toteutetaan lainsäädännön kokonaisuudistus. Keskeisiä pohdittavia asiakokonaisuuksia ovat puolustustarvikkeiden maahantuonnin asettaminen valvonnan alaiseksi, biologisten ja kemiallisten aseiden valvonnan tehostaminen, ministeriöiden toimivallan rajaukset ampuma-aseiden valvonnassa sekä puolustusministeriön ja valtioneuvoston ratkaisuvallan jakautuminen.

Laki huoltovarmuuden turvaamisesta

Huoltovarmuuden turvaamisesta annetun lain (1390/1992) tarkoituksena on vakavien häiriöiden ja poikkeusolojen varalta turvata väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömät taloudelliset toiminnot ja niihin liittyvät tekniset järjestelmät eli huoltovarmuus. Tällä lailla on perustettu Huoltovarmuuskeskus, asetettu sen toiminnalle yleiset tavoitteet ja säädetty toiminnan rahoittamisesta.

Lain 2 §:n mukaan huoltovarmuuden turvaamiseksi kaikissa oloissa on luotava ja ylläpidettävä riittävä valmius hyödykkeiden tuottamiseksi sekä tuotannon, jakelun ja ulkomaankaupan ohjaamiseksi. Muista huoltovarmuuden turvaamiseksi tarpeellisista Huoltovarmuuskeskuksen tehtävistä on säädetty valtioneuvoston asetuksella (455/2008). Valtioneuvosto on vahvistanut lain perusteella konkreettiset huoltovarmuuden tavoitteet (Vnp 539/2008) määritellen huoltovarmuuden painopistealat ja määrälliset tavoitteet varmuusvarastoinnille ja muille toimenpiteille.

Huoltovarmuuden turvaamisesta annettu laki soveltuu laajasti koko yhteiskunnan yleisen huoltovarmuuden turvaamiseen. Yleisesti huoltovarmuudella tarkoitetaan kykyä sellaisten yhteiskunnan taloudellisten perustoimintojen ylläpitämiseen, jotka ovat välttämättömiä väestön elinmahdollisuuksien, yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden sekä maanpuolustuksen materiaalisten edellytysten turvaamiseksi vakavissa häiriöissä ja

poikkeusoloissa. Käsitteeseen liittyy olennaisesti myös yhteiskunnan kriittisten järjestelmien toimintavarmuus.

Sotilaallinen huoltovarmuus on osa yhteiskunnan yleistä huoltovarmuutta. Sotilaallisen huoltovarmuuden voidaan katsoa sisältävän materiaalisen huoltovarmuuden (eli toimitusvarmuuden) lisäksi myös teollisen osaamisen ylläpitämisen, huollon ja ylläpidon, tutkimus- ja kehitystoiminnan, laadunvarmistuksen, vientilupakäytännöt sekä poliittiset ja taloudelliset näkökohdat. Sotilaallinen huoltovarmuus ei rajoitu vain puolustussektorille, vaan on maanpuolustuksen kannalta välttämättömien taloudellisten toimintojen turvaamista poikkeusoloissa.

Huoltovarmuudella on myös oleellinen yhteys sisäiseen turvallisuuteen. Esimerkiksi tietoliikenteen, tietojärjestelmien ja viestinnän toimintavarmuus on nykyaikaisen yhteiskunnan häiriöttömän toiminnan, turvallisuuden ja kansalaisten toimeentulon välttämättömän edellytys. Näiden järjestelmien toiminta on pystyttävä turvaamaan niin normaali- kuin poikkeusoloissa, ja tämä saattaa edellyttää muun ohella erityisiä vaatimuksia tai turvatoimenpiteitä näihin järjestelmiin liittyvissä hankinnoissa.

Kansalaisten terveyden ja hyvinvoinnin turvaaminen kaikissa olosuhteissa edellyttää myös erityisiä huoltovarmuusjärjestelyjä. Esimerkkinä tällaisesta on tiettyjen lääkkeiden tai terveydenhuollon elintärkeiden tarvikkeiden saatavuuden turvaaminen myös poikkeusoloissa. Myös elintarvikehuolto on kaikissa oloissa turvattava yhteiskunnan elintärkeä toiminto.

Puolustushankinnat

Puolustushankintoja toteuttavat Suomessa lähinnä puolustusvoimat ja sisäasianministeriön alainen raja-vartiolaitos. Hankintojen vuosivolyymi on arviolta 750 miljoonaa euroa.

Koska puolustus hankinnoista ei ole olemassa lain- tai asetuksentasoista sääntelyä, on näistä hankinnoista annettu hallinnonaloittain omia sisäisiä ohjeita ja hallinnollisia määräyksiä. Sisäasiainministeriö on 28 päivänä helmikuuta 2008 antanut ohjeen hankinnoista, joihin ei sovelleta lakia julkisista hankinnoista. Tällä ohjeella ohjataan muun muassa rajavartiolaitoksen puolustushankintojen toteuttamista. Puolustusministeriön 28 päivänä toukokuuta 2007 antaman ohjeen mukaan poikkeusasetusta noudatetaan puolustusministeriön hallinnonalalla hankintalain 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdissa mainituissa hankinnoissa toistaiseksi ohjeena.

Puolustushankintojen hankintatoiminta ohjataan puolustusministeriön hallinnonalalla puolustusministeriön materiaalipoliittisella strategialla ja ohjeistuksella sekä puolustusvoimien omalla ohjeistuksella. Materiaalipoliittinen strategia määrittelee hankintatoimen keskeiset periaatteet. Strategian mukaan hankinnat tulee tehdä valtiontalouden kannalta mahdollisimman edullisesti ottaen huomioon materiaalin elinjakson aikaiset kustannukset. Lisäksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet on hyödynnettävä ja tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättä. Hankinnat tulee toteuttaa Euroopan puolustusviraston (EDA) puolustushankintoja koskevien käytännesääntöjen mukaisesti, mistä johtuen lähtökohtaisesti kaikista yli 1 miljoonan euron arvoisista puolustushankinnoista on julkaistava ilmoitus EDA:n ylläpitämässä sähköisessä ilmoituskanavassa. Käytännesääntöjä selostetaan tarkemmin alajaksossa 2.2 .

Puolustusvoimissa puolustushankintoja tekevät tehtävään erikseen määrätyt puolustushankintayksiköt. Tällä hetkellä näitä yksiköitä on kahdeksan kappaletta.

Turvallisuushankinnoissa on kyse erityisesti sellaisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankinnasta, johon liittyy arkaluonteisia ja salassa pidettäviä tietoja, tai niiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä. Näiden hankintojen kohteet eivät kuitenkaan ole erityisesti sotilaalliseen käyttöön soveltuvia eli ne eivät täytä puolustushankinnan määritelmän edellytyksiä. Esimerkkeinä voidaan mainita poliisin rikosten torjuntaan liittyvät tekniset järjestelmät sekä rajavalvontaan tai terrorismin torjuntaan liittyvät järjestelmät. Näihin hankintoihin liittyy sellaista salassa pidettävää tietoa, jota ei siviilihankinnoissa käytetyillä menettelytavoilla pystytä riittävässä määrin suojaamaan.

Turvallisuushankintojen tehdään valtionhallinnossa vuosittain arviolta 80–90 miljoonalla eurolla vuodessa. Työ- ja elinkeinoministeriön - pääosin huoltovarmuuteen liittyvien - hallinnonalan turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen arvo on keskimäärin noin 50 miljoonaa euroa vuodessa. Sisäasiainministeriön hallinnonalalla vastaavia hankintoja tehdään noin 20 - 30 miljoonalla eurolla vuodessa. Turvallisuushankintoja tehdään lisäksi vähäisessä määrin valtiovarainministeriössä, ulkoasiainministeriössä, liikenne- ja viestintäministeriössä ja niiden alaisessa hallinnossa sekä valtioneuvoston kansliassa. Puolustusministeriön hallinnonalalla turvallisuushankintoja tehdään vähäisessä määrin.

Turvallisuushankintoja – kuten puolustushankintojakin – ohjataan hallinnonalojen sisäisillä ohjeilla ja määräyksillä. Näitä on annettu muun muassa puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön hallinnon alalla (ks. mitä edellä on todettu puolustushankintoja koskevista puolustusministeriön ja sisäasiainministeriön oheista).

Turvallisuushankinnat liittyvät lähtökohtaisesti valtion sisäisen turvallisuuden turvaamiseen. Turvallisuushankintoja ovat täten edellä selostetulla tavalla muun muassa poliisin, raja-vartiolaitoksen, tullin ja vankeinhoitoviranomaisten sellaiset hankinnat, jotka sisältävät salassa pidettävää tietoa.

Turvallisuushankinnat liittyvät usein yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen. Viranomaisten tehtävänä on turvata nämä toiminnot yhtä lailla poikkeusoloissa kuin normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa. Esimerkiksi sähköisen infrastruktuurin häiriintyminen ml. tietojärjestelmät, tiedonsiirtojärjestelmät ja tietoverkot, voisi aiheuttaa vakavan uhan yleiselle turvallisuudelle ja järjestykselle sekä väestön terveydelle ja toimeentulolle. Näiden järjestelmien häiriöttömän toiminnan turvaaminen saattaa edellyttää sellaisia hankintoja, joita ei voida toteuttaa hankintalain mukaisin menettelyin.

Myös kunnat voivat tehdä turvallisuushankintoja. Niiden määrästä ja rahalliset arvosta ei ole tarkkaa arviota, mutta on perusteltua olettaa, että nämä ovat vähäisiä. Kuntien turvallisuushankinnat voivat liittyä varautumiseen sekä poikkeusoloihin että normaaliaikaisiin vakaviin häiriöihin. Valmiuslain 40 §:n mukaan myös kuntia koskee velvoite varautua poikkeusoloihin valmiussuunnitelmin ja poikkeusoloissa tapahtuvan toiminnan etukäteisvalmisteluin sekä muin toimenpitein varmistaa tehtäviensä mahdollisimman häiriötön hoitaminen myös poikkeusoloissa. Varautuminen edellyttää valtion ja muiden viranomaisten sekä kuntien yhteistyötä ja varautumistoimintojen yhteensovittamista. Kuntien turvallisuushankinnat voivatkin liittyä yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen siltä osin, kun tietty kuntalaisten turvallisuuden ja hyvinvoinnin takaamiseen liittyvä toiminto on yhteensovittamisen nojalla määritelty kunnan vastuulle. Esimerkiksi sähköisen infrastruktuuriin turvaamisessa myös kunnilla on merkittävä rooli ja tähän liittyen kunnilla voi olla tarve toteuttaa erityisiä turvajärjestelyjä vaativia hankintoja.

Salassa pidettävät hankinnat

Hankintalakia ei sovelleta lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä. Salassapitotarvetta arvioidaan lainkohdan perustelujen mukaan julkisuuslain perusteella.

Salassa pidettävissä hankinnoissa hankinnan kohteen ja sisällön julkituleminen saattaisi aiheuttaa merkittävän yleisen tai yksityisen edun vaarantumisen.

Salassa pidettäviä ovat hankintoihin liittyvät asiakirjat, joiden julkituleminen voisi vaarantaa yleistä järjestystä, turvallisuutta, poikkeusoloihin varautumista tai maanpuolustuksen etua julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 5 ja 7-10 kohdan perusteella. Esimerkiksi poliisin hankinnat, jotka kytkeytyvät rikosten torjuntaan liittyviin teknisiin laitteisiin, edellyttävät usein koko hankinnan salassapitoa. Valtion turvallisuuteen ja kriisivalmiuteen liittyvät tietoverkkohankinnat tai puolustusvoimien tiedusteluun liittyvät hankinnat saattavat edellyttää salassapitoa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 10 kohdan mukaisesti. Samoin valtion ylimmän johdon toimintaedellytysten turvaamiseen liittyvät muiden viranomaisten hankinnat, jotka liittyvät esimerkiksi tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyihin sekä poikkeusoloihin varautumiseen, saattavat olla salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 tai 8 kohdan perusteella.

Asiakirjat, jotka liittyvät julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtien mukaisiin salassa pidettäviin ulkoasianhallinnon vastuulla oleviin asiakokonaisuuksiin, voivat olla salassa pidettäviä. Esimerkiksi rauhanvälitykseen liittyvien tilaisuuksien pitopaikka ja ylipäätänsä järjestäminen ovat usein etukäteen salaisia, koska tiedon paljastuminen saattaisi vaarantaa osallistujien turvallisuuden. Tilaisuuksiin liittyvät hankinnat ovat näin ollen myös salassa pidettäviä.

Salassapito voi liittyä myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 17 kohdan mukaisesti valtion, kunnan tai muun julkisyhteisön liike- tai ammattisalaisuuteen. Tällöin kyseessä ovat lähinnä valtion omistajapolitiikan toteuttamiseen tai erityisrahoitukseen liittyvät palveluhankinnat.

Salassapitoperuste voi liittyä myös yksilön asemaan. Esimerkiksi jos kilpailuttaminen vaarantaa lastensuojelulain (683/1983) 25 §:n 2 momentin mukaisen lapsen olinpaikkaa koskevan tiedon salassapidon, voidaan hankinta pitää salassa. Myös julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdassa tarkoitettujen henkilökohtaisten tietojen paljastuminen hankintamenettelyssä voi erityisissä tapauksissa olla perusta tietyn hankinnan salassapidolle.

Lähtökohtaisesti hankinnan katsotaan olevan salassa pidettävä, kun hankinnan koko olemassaolo on perusteltua pitää salassa. Toisaalta salassa pidettäväksi hankinnoiksi on katsottu myös sellaisia hankintoja, joihin liittyy salassapitoa vaativia osia, esimerkiksi turvallisuusluokiteltua tietoa, ja näiden tietojen suojaaminen edellyttää koko hankinnan salassa pitoa ja tällä perusteella hankinta on suljettu hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle.

Salassa pidettävien hankintojen luonteesta johtuen arvioita niiden vuotuisesta määrästä ja arvosta on vaikea tehdä. Todennäköistä on, että näiden hankintojen lukumäärä ja yhteisarvo eivät ole kovin merkittäviä. Kuten edellä käy ilmi, salassa pidettäviä hankintoja voivat olla turvallisuushankintojen lisäksi myös niin kutsutut siviilihankinnat silloin kuin niihin sisältyy salassa pidettävää tietoa. Myös puolustushankinnoista pieni osa on kokonaan salassa pidettäviä.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Yleistä

Seuraavassa tarkastellaan puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevaa sääntelyä Saksassa ja Alankomaissa sekä Pohjoismaista Ruotsissa ja Norjassa. Maiden lainsäädäntöratkaisut muistuttavat monilta osin Suomen vastaavaa. Puolustus- ja turvallisuushankinnat on suljettu pois säädöksistä, joilla hankintadirektiivi on pantu voimaan. Puolustus- ja turvallisuushankintoja toteutetaan hallinnonalakohtaisin määräyksin ja ohjein.

Oikeussuojakeinoissa on havaittavissa joitain maakohtaisia eroja. Peruslähtökohta on kuitenkin sama: jos hankinta katsotaan puolustus- tai turvallisuushankinnaksi, ovat oikeussuojakeinot rajoitetut. Toisaalta myös Suomessa suurissa puolustushankinnoissa vallitseva käytäntö, jossa hävinneille tarjoajille järjestetään mahdollisuus niin kutsuttuun debriefing- tilaisuuteen, on kansainvälisesti laajalti käytössä. Debriefing- tilaisuudessa hävinneille tarjoajille annetaan mahdollisuus kuulla keskeiset päätökseen vaikuttaneet perusteet ja esittää hankintayksikölle tarkentavia kysymyksiä luottamuksellisesti.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin voimaansaattaminen tulee aiheuttamaan merkittäviä muutoksia Euroopan unionin jäsenvaltioiden puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevaan sääntelyyn.

Ruotsi

Ruotsissa julkisia hankintoja säännellään lailla julkisista hankinnoista (Lagen om offentlig upphandlingar, 2007:1091). Lain 15 luvun 22 §:ssä säädetään hankinnoista, joihin liittyy valtion turvallisuusetuja. Näihin kuuluvat ne puolustus- ja turvallisuushankinnat, joiden osalta sovelletaan SEUT 346 artiklaa. Näitä hankintoja eivät koske EU:n hankintadirektiivien menettelytapavaatimukset.

Laissa säädetyt oikeussuojakeinot ovat lähtökohtaisesti tarjoajien käytettävissä myös puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Siviilihankintoihin verrattuna niiden käyttömahdollisuus on kuitenkin tietyiltä osin rajatumpi. Valitusmahdollisuutta ei ole lainkaan niissä hankinnoissa, joiden taustalla on erityinen hallituksen päätös.

Ruotsissa työryhmä on julkaissut helmikuussa 2010 mietinnön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin kansallisesta voimaansaattamisesta. Mietinnössä esitetään, että puolustus- ja turvallisuushankinnoista säädetään oma erillinen lakinsa. Direktiivin määräysten voimaansaattamisen ohella mietinnössä esitetään säännöksiä koskien myös ns. kansallisia hankintoja eli niitä hankintoja, jotka jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle. Näiden hankintojen osalta esitetään säädettävän ilmoitusmenettelystä, määraajoista, tarjousten käsittelystä, erityisten ehtojen asettamisesta ja tarjousten täydentämisestä. Lisäksi mietinnössä esitetään hankintayksikölle oikeutta toteuttaa hankinta suorahankintana, kun hankinnan yhteenlaskettu kokonaisarvo on enintään 15 prosenttia direktiivin kynnyksarvosta. Tavaroiden ja palvelun osalta suorahankinnan kynnyksarvoksi esitetään näin ollen 58 050 euroa ja rakennusurakoiden osalta 726 750 euroa.

Mietinnössä ehdotetaan oikeussuojakeinojen ulottamista sekä EU kynnyksarvon ylittäviin että ns. kansallisiin hankintoihin. Oikeussuojakeinot esitetään järjestettäväksi pitkälti kuten siviilihankinnoissa. Ensimmäisen tuomioistuinsteen päätöksestä on mahdollista valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen, mikäli tämä myöntää käsittelyluvan. Lisäksi ehdotukseen sisältyy mahdollisuus määrittää yksittäinen hankinta lain soveltamisalan ulkopuolelle, jos valtion turvallisuusedut tätä edellyttävät. Näissä hankinnoissa ei oikeussuojakeinoja ole käytettävissä lainkaan.

Ruotsissa lain valmistelua on jatkettu mietinnöstä saatujen lausuntojen pohjalta. Hallituksen esitys on tarkoitus antaa parlamentille keväällä 2011.

Norja

Norjassa julkisia hankintoja koskevat säännökset sisältyvät lakiin julkisista hankinnoista (*Lov om offentliga anskaffelser*). Puolustushankinnoissa on mahdollista olla soveltamatta lain säännöksiä, jos SEUT 346 artiklan mukaiset edellytykset täyttyvät. Turvautuessaan puolustushankinnoissa poikkeusperusteeseen tulee puolustusvoimien hankintayksikön noudattaa puolustusministeriön asettamia määräyksiä. Puolustushankinnoissa noudatettavat perusperiaatteet ovat pitkälti yhtenevät siviilihankinnoissa noudatettavien julkisten hankintojen lain periaatteiden kanssa (mm. tasapuolinen kohtelu, avoimuus), mutta hankintayksiköllä on enemmän liikkumavaraa hankinnan toteuttamisessa. Puolustusministeriöllä on myös oikeus päättää hankinnan toteuttamisesta suorahankintana tietyin edellytyksin. Norjassa turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen toteuttamisen perusperiaatteet ovat yhtenevät edellä mainittujen kanssa, kuitenkin hallinnonala-kohtaiset erot huomioiden.

Norjassa puolustushankintojen oikeussuojakeinot ovat rajoitetut. Siviilihankintoja käsittelevällä tuomioistuimella ei ole toimivaltaa puolustushankintojen osalta. Se voi ainoastaan arvioida, onko kysymys siviili- vai puolustushankinnasta. Mikäli kyseessä on puolustushankinta, ei hankintapäätöstä ole mahdollista käsitellä tuomioistuimessa.

Norjassa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä julkisista hankinnoista annetun lain nojalla annettavalla asetuksella. Alemman asteen säädöksenä se ei vaadi parlamentin hyväksyntää. Direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle SEUT 346 artiklan tai muun direktiivin poikkeusperusteen nojalla jääviin hankintoihin ei edellä mainittu asetus sovellu. Direktiivin kynnysarvon alle jäävien hankintojen sisällyttämisestä annettavan asetuksen soveltamisalaan ei vielä ole tehty päätöstä. Oikeussuojajärjestelmässä on tarkoitus hyödyntää siviilihankintojen ensimmäisen asteen valituskanavana toimivaa julkisten hankintojen muutoksenhakulautakuntaa (*Klagenemnda for offentlige anskaffelser*). Muutoksenhakulautakunnan päätöksistä on lähtökohtaisesti mahdollisuus valittaa tuomioistuimeen, tosin puolustus- ja turvallisuushankintojen valitusmahdollisuuksista ei vielä ole tehty päätöksiä. Asetusluonnoksesta järjestetään keväällä 2011 lausuntokierros, jonka jälkeen se viimeistellään. Suunniteltu voimaantulo on viimeistään 1 päivänä syyskuuta 2011.

Alankomaat

Alankomaissa merkittävimmät puolustushankinnat on poissuljettu julkisten hankintojen lain soveltamisalasta hankintadirektiivin 10 artiklan sekä SEUT 346 artiklan nojalla. Näitä hankintoja säännellään puolustusministeriön asetuksella, joka samalla panee täytäntöön Euroopan puolustusviraston puolustushankintojen käytäntösäännöt. Turvallisuus- ja salassa pidettävien hankintojen osalta poissuljenta julkisten hankintojen laista perustuu hankintadirektiivin 14 artiklaan, ja näitä hankintoja säännellään ministeriökohtaisin asetuksin.

Alankomaissa lähtökohtaisesti kaikkiin julkisiin hankintoihin on mahdollista hakea muutosta tuomioistuimesta. Oikeussuojakeinoina ovat pätemättömyys sekä vahingonkorvaus. Kuitenkin SEUT 346 artiklan soveltuessa on puolustushankinnoissa valitusmahdollisuus rajattu siten, että oikeus valitukseen on vain silloin, kun perussopimusten keskeisiä periaatteita, kuten avoimuus, syrjimättömyys ja tasapuolinen kohtelu, on loukattu.

Alankomaissa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi on tarkoitus saattaa kansallisesti voimaan säätämällä oma erillinen puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva laki. Lakiluonnoksen pohjalta toteutettu lausuntokierros on saatu päätökseen syysyllä

2010. Lakiin ei ole tarkoitettu sisällyttää säännöksiä direktiivin soveltamisalan ulkopuolisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista, vaan kyse on puhtaasti direktiivin määräysten voimaansaattamisesta. Direktiivin alihankintasääntely tultaneen saattamaan kansalliseen lainsäädäntöön siten, että hankintayksiköllä on mahdollisuus asettaa hankinnassa alihankintaan liittyviä ehtoja. Oikeussuojakeinot ovat täysimääräisesti tarjoajien käytettävissä, pitkälti siviilihankintojen mallin mukaisesti.

Saksa

Saksassa julkisia hankintoja säädellään kilpailunrajoituslaissa ("Gesetz gegen Wettbewerbsbeschränkungen"). Sen 100 artiklan nojalla aseiden, ammusten ja sotamateriaalin tuotanto ja kauppa on suljettu pois lain soveltamisalasta. Näitä hankintoja ohjataan budjettilailla ("Bundeshaushaltsordnung"), jonka yhtenä ohjaavana periaatteena on, että julkiset hankinnat tulee kilpailuttaa.

Oikeussuojakeinot ovat puolustus- ja turvallisuushankinnoissa siviilihankintoja rajoitetummat. Tarjoajalla on käytännössä mahdollisuus valittaa siviilihankintoja käsittelevään valituselimeen vain siitä, että tietty hankinta on suljettu hankintadirektiivin ja kilpailunrajoituslain soveltamisalan ulkopuolelle. Itse hankintapäätöksestä ei ole mahdollista valittaa. Lisäksi tarjoajalla on toissijaisena oikeussuojakeinona mahdollisuus haakea kompensatiota siviilituomioistuimesta tarjouspyyntöön liittyneistä kustannuksista, mutta ei hyvitysmaksua saamatta jääneestä sopimuksesta.

Saksassa on asetettu työryhmä valmistelemaan puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin kansallista voimaansaattamista. Alustavien suunnitelmien mukaan tavaroiden ja palvelujen osalta tultaisiin säätämään oma puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva lakinsa, kun taas rakennusurakoiden osalta viitattaisiin yleiseen julkisia hankintoja koskevaan lainsäädäntöön. Alihankintoja koskevat säännökset tultaneen saattamaan kansalliseen lainsäädäntöön siten, että hankintayksikölle annetaan mahdollisuus edellyttää alihankintojen kilpailuttamista. Saksassa lakiluonnoksesta on käsittelystä ensimmäinen epävirallinen versio, joka ei ole ollut vielä lausuntokierroksella.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi 2009/81/EY

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi annettiin 13 päivänä heinäkuuta 2009. Direktiivi tuli voimaan 21 päivänä elokuuta 2009. Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä 21 päivään elokuuta 2011 mennessä.

Direktiivi määrittelee jäsenvaltioille puolustus- ja turvallisuussektorin erityispiirteisiin soveltuvat hankintasäännöt. Direktiivin tavoitteena on avoimempi ja tehokkaampi rajat ylittävä hankintojen kilpailutus Euroopassa. Direktiivin mukaisia menettelyjä sovelletaan niihin puolustus ja turvallisuushankintoihin, joissa jäsenvaltiolla ei ole perustetta vedota SEUT 346 artiklaan keskeisten turvallisuusetujensa vuoksi ja tällä perusteella poissulkea hankinta sisämarkkinasäännösten soveltamisalasta. Turvallisuushankintojen osalta vastaavia poissulkemisperusteita sisältyy myös perussopimuksen artikloihin 36, 51, 52 ja 62. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin lähtökohta on, että jäsenvaltiot voivat käyttää direktiivin menettelysääntöjä monimutkaisissa ja arkaluontoisissa puolustus- ja turvallisuusalan hankinnoissa vaarantamatta keskeisiä turvallisuusetujaan.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä sovelletaan sen 2 artiklan a kohdan mukaisesti puolustustarvikkeiden sekä kaikkien niiden osien, komponenttien, ja/tai osakokonaisuuksien hankintaan. Direktiiviä sovelletaan myös 2 artiklan b kohdan mukaisesti arkaluonteisen välineistön sekä kaikkien sen osien, komponenttien, ja/tai osakokonai-

suuksien hankintaan. Direktiivin soveltamisala kattaa rakennusurakat, tavarat ja palvelut, jotka liittyvät suoraan 2 artiklan a ja b kohdassa tarkoitettuihin tarvikkeisiin niiden elinkaaren aikana. Soveltamisala kattaa myös erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin hankitut rakennusurakat ja palvelut samoin kuin arkaluonteiset rakennusurakat ja palvelut. Edellä mainitut direktiivin soveltamisalaan kuuluvat hankinnat on nykyisellään poissuljettu hankintalain soveltamisalasta lain 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtien perusteella. Vastaava säännös sisältyy erityisalojen hankintalakiin.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin määräykset koskevat sen soveltamisalaan kuuluvia julkisia tavara- ja palveluhankintoja, joiden arvo ilman arvonlisäveroa on vähintään 387 000 euroa sekä julkisia rakennusurakoita, joiden arvo on vähintään 4 845 000 euroa. Näitä kynnysarvoja tarkistetaan kahden vuoden välein. EU-kynnysarvojen alle jäävien hankintojen osalta sovelletaan kunkin jäsenvaltion kansallisia menettelyjä, joiden on oltava perussopimuksessa mainittujen periaatteiden mukaisia (direktiivin johdanto-osa, kohta 15).

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle on jätetty joitain puolustus- ja turvallisuushankintoja. Soveltamisalan poikkeuksista on säädetty pääosin direktiivin 12 ja 13 artikloissa. Esimerkiksi tietyt kansainvälisten sääntöjen nojalla tehtävät hankintasopimukset eivät kuulu direktiivin soveltamisalaan (12 art.). Samoin valtioiden väliset puolustustarvikkeiden tai arkaluonteisten tarvikkeiden toimittamiseen liittyvät sopimukset sekä tiedustelutoimintaa koskevat sopimukset jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle (13 art.). Edellä mainittuihin hankintoihin ei myöskään sovelleta hankintadirektiivin tai erityisalojen hankintadirektiivin säännöksiä.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisala ei ole täysin yksiselitteisesti ja tarkkarajaisesti määritelty. Viittaukset SEUT 36, 51, 52, 62 sekä 346 artikloihin sekä puolustustarvikkeiden ja etenkin arkaluonteisen välineistön määritelmät ovat josain määrin tulkinnanvaraisia. Esimerkiksi puolustustarvikkeiden osalta viitataan neuvoston 15 päivänä huhtikuuta 1958 päätöksessä hyväksytyyn aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden luetteloon, mutta mikään tiukka soveltamisalan rajaus kyseinen luettelo ei kuitenkaan ole. Tämä ilmenee varsinkin direktiivin johdanto-osan 10 kohdassa, jossa todetaan, että edellä mainittu luettelo on yleisluonteinen ja sitä on tulkittava laajasti muun muassa tekniikan kehityksen valossa.

Kansallista harkintavaltaa sisältävät säännökset

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi sisältää eräitä säännöksiä, joiden voimaansaattamisessa jäsenvaltioilla on harkintavaltaa. Alla selostetaan keskeisimmät näistä säännöksistä.

Kansallista harkintavaltaa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi jättää alihankintoihin (21 art.) liittyvän sääntelyn osalta. Direktiivi antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden säätää alihankintojen kilpailuttamiseen liittyvistä periaatteista ja menettelyistä. Hankintayksikkö voidaan velvoittaa asettamaan tai sille voidaan antaa laissa mahdollisuus asettaa tarjoajalle direktiivissä määriteltyjä velvoitteita alihankintojen kilpailutuksen osalta. Näitä velvoitteita ovat esimerkiksi direktiivin 21 artiklan 4 kohdan mukainen tilanne, jossa hankintayksikkö vaatii sopimusosapuolta antamaan kolmansille osapuolille alihankintana osan sopimuksesta. Vaatimus voi koskea enintään 30 prosenttia sopimuksen arvosta, ja sen on oltava oikeassa suhteessa sopimuksen kohteeseen, arvoon sekä kyseessä olevaan teollisuudenalan luonteeseen.

Kansallista harkintavaltaa sisältyy myös direktiivin 10 artiklaan. Jäsenvaltiot voivat antaa hankintayksiköille mahdollisuuden hankkia julkisia rakennusurakoita, tavaroita ja palveluja yhteishankintaviranomaista käyttäen. Direktiivin 27 artiklassa annetaan jä-

senvaltiolle puolestaan mahdollisuus säätää, että erityisen monimutkaisten sopimusten osalta hankintayksiköillä on mahdollisuus käyttää kilpailullista neuvottelumenettelyä. Kilpailullista neuvottelumenettelyä voidaan käyttää, jos hankintayksikkö katsoo, ettei hankintasopimusta pystytä tekemään rajoitettua menettelyä noudattaen. Direktiivin 29 artiklassa säädetään, että jäsenvaltiot voivat antaa hankintayksiköille mahdollisuuden tehdä puitejärjestelyjä. Jos tämä mahdollisuus otetaan käyttöön, tulee hankintaviranomaisen tehdä puitejärjestelyyn perustuvat sopimukset 29 artiklan 2-4 kohdissa säädetyn mukaisesti.

Direktiivin 39 artiklassa säädetään ehdokkaan tai tarjoajan henkilökohtaisesta asemasta. Artiklan 1 kohdassa määritellään niin sanotut pakolliset poissuljentaperusteet eli ne tilanteet, jolloin ehdokas tai tarjoaja on suljettava pois hankintamenettelystä. Artiklan 2 kohdassa säädetään niistä tilanteista, jolloin ehdokas tai tarjoaja voidaan sulkea pois hankintamenettelystä. Direktiivi edellyttää, että jäsenvaltiot määrittävät 2 kohdan soveltamisedellytykset.

Direktiivin 48 artiklassa todetaan, että jäsenvaltiot voivat säätää, että hankintaviranomaiset/yksiköt voivat käyttää sähköistä huutokauppaa. Mikäli jäsenvaltio päättää säätää sähköisestä huutokaupasta, tulee sähköistä huutokauppaa koskevat menettelysääntöt säätää 48 artiklan 2-8 kohdissa määritellyn mukaisiksi.

Muutoksenhausta säädetään direktiivin 55–64 artikloissa. Oikeussuojakeinojen osalta jäsenvaltiolle on jätetty harkintavaltaa muun muassa vaihtoehtoisten menettelyjen sekä oikeussuojajärjestelmän kansallisen toimeenpanon osalta. Jäsenvaltio voi esimerkiksi päättää, että erityisellä elimellä on yksinomainen toimivalta käsitellä puolustus- ja turvallisuusalojen sopimuksia koskevia valituksia tai hakemuksia. Lisäksi jäsenvaltiolla on 60 artiklan mukaisesti mahdollisuus säätää joko sopimusvelvoitteiden taannehtivasta pätemättömyydestä (ex tunc) tai rajata pätemättömyyden vaikutukset sopimusvelvoitteisiin, jotka ovat edelleen täyttämättä (ex nunc).

Hankintadirektiivien ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin erot ja yhtäläisyydet

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ja hankintadirektiivin yhtäläisyydet ovat suuret. Direktiivien rakenne ja logiikka sekä tavoitteet ovat pitkälti yhteneväisiä ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin yhteensä 75 artiklasta noin kolme neljäsosaa on sisällöltään täysin tai lähes samoja kuin hankintadirektiivissä. Erot ovat osin numeerisia, esimerkiksi puolustus- ja turvallisuus-hankintadirektiivissä puitejärjestelyjen enimmäiskestoksi säädetään 7 vuotta, kun se hankintadirektiivissä on 4 vuotta. Osin hankintadirektiivien sääntöjä on myös ajanmukaistettu ja selkeytetty puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä.

Yhdenmukainen hankintayksikön määritelmä merkitsee sitä, että puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi vaikuttaa myös ns. erityisaloilla toimiviin hankintayksiköihin. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklan 17 kohdassa oleva hankintaviranomaisen/hankintayksikön määritelmä on johdettu hankintadirektiivin 1 artiklan 9 kohdasta sekä erityisalojen hankintadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan a alakohdasta. Näin ollen puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä sovelletaan myös vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankintoihin. Käytännössä kyse on sellaisista erityisalojen hankintayksiköiden tekemistä hankinnoista, joissa täyttyvät puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä turvallisuushankinnoille asetettavat edellytykset.

Erityisalojen hankintayksikköjä voivat olla viranomaisluonteisten hankintayksikköjen lisäksi myös julkiset yritykset, joihin viranomaiset voivat käyttää suoraan tai välillisesti määräysvaltaa omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen joh-

dosta. Lisäksi hankintayksiköitä voivat olla viranomaisen erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimivat yksiköt. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi voi siten tulla sovellettavaksi esimerkiksi lentokenttien tai satamien toiminnasta vastaavien yritysten hankinnoissa.

Merkittäviä eroja hankintadirektiivien ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin kohdalla liittyy tietoturvaan (22 art.), toimitusvarmuuteen (23 art.), menettelyihin (25-29 art.) ja alihankintoihin (21 art.). Näistä kaksi ensiksi mainittua ovat puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevia erityissäännöksiä. Kyseisissä artikloissa annetaan hankintayksikölle mahdollisuus asettaa puolustus- ja turvallisuussektorin hankinnoissa määriteltyjä arkaluonteisen tiedon suojaamista ja huoltovarmuutta koskevia vaatimuksia. Esimerkiksi toimitusvarmuuden osalta hankintayksiköllä on oikeus vaatia tarjoajalta hankintasopimuksen kohteena olevien tarvikkeiden huoltoa, uudenaikaistamista tai mukauttamista koskeva sitoumus.

Myös hankintamenettelyissä on merkittäviä eroja. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi ei sisällä säännöksiä avoimesta menettelystä. Rajoitettua menettelyä sekä neuvottelumenettelyä, josta julkaistaan hankintailmoitus, voidaan aina käyttää puolustus- ja turvallisuushankinnoissa.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi sisältää laajemmin/enemmän yksityiskohtaisia säännöksiä alihankkijoiden kohtelusta kuin hankintadirektiivit, ja se antaa hankintayksikölle – jäsenvaltion niin säätäessä – laajemmat valtuudet asettaa alihankintoja koskevia vaatimuksia kuin hankintadirektiivi. Hankintadirektiivissä on säädetty nimenomaisesti ainoastaan mahdollisuudesta pyytää tarjouspyyntöasiakirjoissa tarjoajaa ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan sopimuksesta tämä aikoo antaa alihankintana kolmansille sekä ehdotetut alihankkijat. Tällä informaatiolla voi olla vaikutusta tarjoajien sekä tarjouksen valinnassa. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä hankintayksikkö voi myös asettaa sopimusosapuoleksi valitulle tarjoajalle suoraan alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä velvoitteita. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä hankintayksiköllä on esimerkiksi mahdollisuus vaikuttaa siihen, minkä osuuden hankinnasta sopimusosapuoleksi valitun tarjoajan tulee antaa alihankintaan kolmansille osapuolille.

Hankintadirektiivi ja erityisalojen hankintadirektiivi

Euroopan yhteisöjen julkisia hankintoja koskevien direktiivien taustalla ovat Euroopan unionin sisämarkkinoiden toimivuuteen liittyvät tavoitteet, kuten tavaroiden ja palvelujen vapaa liikkuvuus. Nämä tavoitteet on ilmaistu sopimuksessa Euroopan unionin toiminnasta. Hankintadirektiivien myötä Euroopan unionin jäsenvaltioissa ovat tietyn kynnysarvon ylittävät julkiset hankinnat avattu kilpailulle. Tarjoajille on direktiiveissä taattu kansallisuudesta riippumaton, syrjimätön ja tasapuolinen kohtelu julkisten hankintojen tarjouskilpailuissa.

Hankintadirektiivi sekä erityisalojen hankintadirektiivi tulivat voimaan huhtikuussa 2004. Direktiivit perustuvat pitkälti aiempiin, 1990-luvun alussa hyväksytyihin direktiiveihin. Uusissa direktiiveissä muun muassa lisättiin hankintamenettelyjä ja uudistettiin tarjouksen valintaan liittyviä perusteita. Tavoitteena on taata yrityksille tasapuolinen ja syrjimätön pääsy julkisiin hankintoihin. Vastaavasti hankintayksikölle hankintojen kilpailuttamisella tavoitellaan kustannussäästöjä sekä hintalaatusuhteeltaan parhaita mahdollisia tuotteita ja palveluja.

Ne puolustus- ja turvallisuushankinnat samoin kuin salassa pidettävät hankinnat, joihin sovelletaan SEUT 346 artiklan 1 kohdan a tai b alakohtaa, ovat poissuljettu hankintadirektiivin ja erityisalojen hankintadirektiivin soveltamisalasta.

Oikeussuojadirektiivi

Euroopan unionin oikeudessa julkisten hankintojen oikeussuojakeinoista säädetään erillisessä oikeussuojaa koskevassa direktiivissä. Oikeussuojadirektiivi 2007/EY/66 julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 20 päivänä joulukuuta 2007. Direktiivin keskeisenä tavoitteena on oikeussuojakeinojen tehostaminen ennen kuin julkista hankintaa koskeva sopimus tehdään. Ehdokkailla ja tarjoajilla tulee olla käytössään tehokkaat ja nopeat oikeussuojakeinot. Uusia oikeussuojakeinoja ovat hankintasopimuksen pätemättömyyssääntely ja mahdollisuus ottaa käyttöön hallinnollisia sanktioita. Oikeussuojakeinojen käyttöä tehostetaan odotusaikasäännöksillä, jotka estävät sopimuksen välittömän tekemisen. Direktiivi on pantu täytäntöön hankintalaille (321/2010).

Sopimus Euroopan unionin toiminnasta

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 36, 51, 52, 62 ja 346 artiklat ovat erityisen merkityksellisiä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalaa tarkasteltaessa. Direktiivin 2 artiklassa todetaan, että jollei edellä mainituista artikloista muuta johdu, direktiiviä sovelletaan puolustus- ja turvallisuusalan hankintoja koskeviin artiklassa tarkemmin määrittelyihin sopimuksiin. SEUT sopimuksen kyseiset artiklat määräävät erityisistä poikkeuksista perussopimuksessa vahvistettujen periaatteiden soveltamiseen.

Perussopimuksen 36 artikla antaa jäsenvaltiolle oikeuden asettaa tuontia, vientiä tai kauttakuljetusta koskevia kieltoja tai rajoituksia, jos nämä ovat perusteltuja muun muassa julkisen moraalin, yleisen järjestyksen tai turvallisuuden kannalta. Nämä kiellot tai rajoitukset eivät kuitenkaan saa olla keino mielivaltaiseen syrjintään tai jäsenvaltion välisen kaupan peiteltyyn rajoittamiseen. Perussopimuksen 51 artikla koskee julkisen vallan käyttöä tietyssä jäsenvaltioissa ja 52 artikla ulkomaalaisiin kohdistuvaa erityissääntelyä yleisen järjestyksen, turvallisuuden taikka kansanterveyden perusteella.

SEUT 346 artikla

Puolustus- ja turvallisuushankintojen osalta perussopimuksen artikloista merkityksellisin on 346 artikla. Se on yleisluonteinen poikkeuspykälä, joka antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden poiketa unionin sääntelystä, jos jäsenvaltion keskeiset turvallisuusedut tätä vaativat. Puolustuksen ja turvallisuuden alalla toimivien hankintaviranomaisten sopimuksiin sovelletaan tällä hetkellä hankintadirektiiviä, jollei SEUT 346 artiklasta muuta johdu. Tulevaisuudessa näiden hankintaviranomaisten hankintoihin sovelletaan joko hankintadirektiiviä tai puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä, jollei SEUT 346 artiklasta muuta johdu.

SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohdan mukaan *mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuussetujensa vastaiseksi*. Kyseinen muotoilu on luonteeltaan yleinen ja sen voidaan katsoa soveltuvan niin puolustus- kuin turvallisuushankintoihin. SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan *jokainen jäsenvaltio voi toteuttaa toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeelliseksi keskeisten turvallisuussetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon ja kauppaan; nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan saa heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön*. Kyseinen kohta soveltuu vain puolustukseen liittyviin hankintoihin. Kohdan soveltamisalaa rajaa saman artiklan 2 kohta, jonka mukaan *neu-*

vosto voi yksimielisesti komission ehdotuksesta muuttaa luetteloa, jonka se on vahvistanut 15 päivänä huhtikuuta 1958 tuotteista, joihin sovelletaan 1 kohdan b ala-kohtaa.

SEUT 346 artikla antaa jäsenvaltiolle oikeuden poiketa tietyissä tarkkaan rajatuissa tapauksissa perussopimuksen säännöistä. Artiklaa on kuitenkin ajan mittaan sovellettu hyvin eri tavalla eri Euroopan unionin jäsenmaissa, ja tästä johtuen komissio antoi 7 päivänä joulukuuta 2006 tulkitsevan tiedonannon EY:n perustamissopimuksen 296 artiklan (nykyisin 346 art.) soveltamisesta puolustushankintoihin (KOM(2006)779 lopullinen). Tiedonannon tavoitteena oli selventää EY:n perustamissopimuksen 296 artiklan käyttöä. Tiedonannon taustalla oli erityisesti se, että komission mukaan jäsenvaltiot olivat käyttäneet edellä mainittua poikkeusta liian laajasti toteuttaessaan puolustushankintojaan.

Tiedonannon lähtökohta on, että kyseistä poikkeussäännöstä on tulkittava suppeasti. Komissio perustaa tulkintalinjansa pääosin yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisukäytäntöön. Tiedonanto ei kuitenkaan ole jäsenvaltioita oikeudellisesti sitova.

Euroopan puolustusviraston (EDA) puolustushankintojen käytännesäännöt

Vuonna 2004 toimintansa aloittanut Euroopan puolustusvirasto on pyrkinyt Euroopan puolustusteollisen ja –teknologisen perustan vahvistamiseen ja kilpailukykyisten puolustusmateriaalimarkkinoiden luomiseen. Viraston yhtenä keskeisenä toimenpiteenä on ollut markkinoiden avaaminen eurooppalaiselle kilpailulle vuonna 2006 hyväksytyjen puolustushankintojen käytännesääntöjen kautta. Käytännesäännöt hyväksyneet jäsenvaltiot ilmoittavat viraston internet-sivuilla yli yhden miljoonan euron arvoiset SEUT 346 artiklan soveltamisedellytykset täyttävät puolustushankintansa. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole muun muassa salaustekniikkaan liittyvissä hankinnoissa tai hankinnoissa, joissa poikkeukselliset valtion turvallisuuteen liittyvät pakottavat syyt edellyttävät hankinnan toteuttamista ilman kilpailua.

Käytännesäännöt eivät velvoita oikeudellisesti jäsenvaltioita, vaan ne ovat luonteeltaan poliittinen tahdonilmaisu jäsenvaltioiden pyrkimyksestä avata puolustushankintoja Euroopan unionin laajuiselle kilpailulle.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on panna kansallisesti täytäntöön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi. Direktiivissä luodaan yhteiset eurooppalaiset menettelysäännöt puolustus- ja turvallisuushankinnoille ja direktiivin yleisenä tavoitteena on luoda avoimet ja kilpailukykyiset Euroopan puolustusmateriaalimarkkinat. Yhteinen eurooppalainen sääntelykehys mahdollistaa lisääntyvän rajat ylittävän kilpailun, nykyistä paremman avoimuuden puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ja eurooppalaisten puolustus- ja turvallisuusteollisuuden yritysten kasvavan globaalin kilpailukyvyn.

Samalla säädettäisiin tietyissä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa noudatettavista menettelyistä, periaatteista ja oikeussuojakeinoista.

Laintasoisella sääntelyllä pyritään luomaan nykyistä parempi oikeusvarmuuden tila niin hankintayksiköille kuin tarjoajille. Selkeät menettelysäännöt antavat hankintayksiköille mahdollisuuden toteuttaa hankinnat kustannustehokkaasti ja valtion talouden kannalta kokonaistaloudellisesti. Ilmoittamisvelvoitteen myötä hankintojen avoimuus lisääntyy, jonka puolestaan voidaan olettaa lisäävän kilpailua ja hankintayksikölle tarjolla olevia vaihtoehtoja.

Esityksen tavoitteena on tehostaa julkisten varojen käyttöä ja hintalaatusuhteeltaan parhaiden puolustus- ja turvallisuushankintojen tekemistä sekä yhdenmukaistaa hallinnonalojen hankintamenettelyjä erityisesti lain soveltamisalaan kuuluvien turvallisuushankintojen osalta. Erityisen tärkeää on varmistaa, että puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteet, kuten Suomen puolustuskykyyn, kansalliseen turvallisuuteen, huoltovarmuuteen ja tietoturvaluuteen liittyvät vaatimukset, voidaan ottaa riittävässä määrin huomioon.

Yrityksille ehdotettu lainsäädäntö antaa nykyistä selkeämmän sääntely-ympäristön niin kansallisesti kuin Euroopan tasolla. Direktiivin kansallisen voimaansaattamisen myötä Euroopan unionissa lisääntyvä avoimuus avaa suomalaisille puolustus- ja turvallisuusteollisuuden yrityksille paremmat mahdollisuudet osallistua Euroopan laajuisiin puolustus- ja turvallisuusalan hankintakilpailuihin.

Ehdotuksen tavoitteena on myös osaltaan mahdollistaa Euroopan yhteisen turvallisuus ja puolustuspolitiikan tehokkaampi toimeenpano. Yhteinen eurooppalainen sääntelykehys ja sen myötä synnytyttävät aidosti avoimet eurooppalaiset puolustus- ja turvallisuusmarkkinat voivat osaltaan tukea unionin tiivistyvää turvallisuus- ja puolustuspoliittista yhteistyötä esimerkiksi sotilaallisten suorituskykyjen määrittämisessä.

Saattaessa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi osaksi kansallista lainsäädäntöä pyritään ehdotuksella myös yhtenäistämään puolustus- ja turvallisuusalan pirstaloitunutta eurooppalaista sääntelykehystä ja lisäämään oikeudellista selkeyttä. Tähän asti jäsenvaltiot ovat vedonneet SEUT 346 artiklan mukaiseen poikkeusperusteeseen jättäessään puolustus- ja turvallisuusalan hankintojen kilpailuttamisen EU:n hankintäsäännösten ulkopuolelle. Seurauksena on ollut laaja vetoaminen poikkeussäännökseen, jota kuitenkin unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisesti olisi tulkittava suppeasti. Kyseessä on pitkään jatkunut yleiseurooppalainen käytäntö, jonka seurauksena voidaan arvioida olleen sekä taloudellista tehottomuutta että oikeudellista epävarmuutta.

Ehdotuksessa myös tunnistetaan ja huomioidaan Suomen kansallisen puolustuksen erityispiirteet kuten tarve turva huoltovarmuus. Esityksessä on huomioitu, että kaikkia kansallisen puolustuksen ja turvallisuuden vaatimuksia ei ole mahdollista toteuttaa tai

riittävästi turvata yhteisen eurooppalaisen lainsäädännön mekanismein. Erityisesti niin kutsutun kansallisen sääntelyn tavoitteena on mahdollistaa riittävän huoltovarmuuden tason turvaaminen ja osana tätä muun muassa kriittisen kotimaisen puolustus- ja turvallisuusteollisen osaamisen säilyminen niin, että yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen häiriötön toiminta on mahdollista myös poikkeusoloissa.

Valtioneuvoston päätös huoltovarmuuden turvaamisesta (539/2008) määrittää, että yhteiskunnan kriittinen infrastruktuuri ja tuotanto on pystyttävä turvaamaan normaaliolojen vakavissa häiriötiloissa ja poikkeusoloissa mukaan luettuna puolustustila. Tämä edellyttää muun muassa maanpuolustukselle tärkeän teollisuuden ja palvelutuotannon säilymistä kotimaassa. Edellä mainittua edesautetaan teollisen yhteistyön järjestelyin (vastakaupat) silloin, kun tätä ei pystytä varmistamaan puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin asettamassa sääntelykehyksessä tai muilla tavoin. Esityksen tavoitteena onkin mahdollistaa teollisen yhteistyön velvoitteen asettaminen silloin, kun se on kansallisen turvallisuuden kannalta perusteltua ja hankinta toteutetaan kansallisin, lain III osassa määritellyin menettelyin.

3.2 Toteuttamisvaihtoehdot

Direktiivin kansallisessa voimaansaattamisessa on kaksi vaihtoehtoista toteuttamistapaa: muutetaan voimassa olevaa hankintalakiä tai säädetään kokonaan erillinen puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva laki.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ja hankintadirektiivin vertailussa ilmeni, että direktiivien välillä on runsaasti yhtäläisyyksiä. Käytännössä täysin samansisältöisiä artikloja on runsaasti ja tiettyjen artiklojen osalta erot ovat ainoastaan teknisuontoisia. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi onkin rakennettu samalle pohjalle kuin hankintadirektiivi.

Oman puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevan osan sisällyttäminen hankintalakiin olisi lakiteknisesti mahdollista. Tällöin puolustus- ja turvallisuushankinnoilla olisi oma osa hankintalain sisällä. Tämä luonnollisesti vaatisi lain soveltajalta tarkkuutta, mutta yhtä lailla nykyisinkin hankintalaki asettaa erilaisia menettelyvaatimuksia hankinnan laadusta riippuen (ns. kansalliset hankinnat, käyttöoikeusurakat, suunnittelukilpailut).

Direktiivien yhtäläisyyksien voidaan katsoa puoltavan puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevan sääntelyn sisällyttämistä hankintalakiin. Lisäksi puolustus- ja turvallisuushankintoja tekevät hankintayksiköt toteuttavat usein myös siviilihankintoja ja molempia koskevien säännösten sisältyminen yhteen ja samaan lakiin saattaisi helpottaa lain soveltajan työtä. Lisäksi yhteisten säännösten suuri määrä merkitsee sitä, että mikäli puolustus- ja turvallisuushankinnoille säädetään oma laki, tulee täysin samoja säännöksiä runsaasti kahteen eri lakiin.

Hankintalain täydentämiseen sisältyy kuitenkin monia ongelmia. Ensinnäkin hankintalaki on yleislaki, kun taas puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi ja siihen pohjautuva sääntely koskee vain tietyn sektorin hankintoja ja kuuluu siten erityislainsäädännön piiriin. Erillisen puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin säätämisen yhtenä keskeisenä perusteena oli nimenomaan se, että siviilihankintoja koskevat menettelysäännöt eivät ota riittävässä määrin huomioon puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteitä. Kun myös erityisalaja koskeva hankintadirektiivi on pantu täytäntöön omana erillisenä lakinaan, voidaan vastaavaa menettelyä pitää perusteltuna myös puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin osalta.

Hankintalain täydentäminen on ongelmallista myös soveltamisalaan ja kynnysarvoihin liittyvien säännösten takia. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamis-

ala poikkeaa oleellisesti hankintadirektiivin vastaavasta. Direktiivien soveltamisalat ovat jo rakenteellisilta lähtökohdiltaan hyvin erilaiset ja niiden sisällyttäminen samaan lakiin olisi käytännössä vaikeaa. Kynnysarvojen osalta ongelmia tuottaisi niiden runsas lukumäärä, sillä hankintadirektiivin ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin kynnysarvot poikkeavat toisistaan. Jos hankintalakiin sisällytettäisiin myös puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevat säännökset, jouduttaisiin hankintalaissa säätämään yhteensä lähes kymmenestä erilaisesta kynnysarvosta.

Myös erot hankintamenettelyissä saattaisivat aiheuttaa ongelmia. Siviilihankinnoissa lähtökohtana on avoin tai rajoitettu menettely ja näistä on mahdollista poiketa vain, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi ei tunne lainkaan avointa menettelyä, vaan siellä lähtökohtana on rajoitettu menettely ja neuvottelumenettelyt. Edellä selostetut erot johtaisivat lainsäädäntöteknisesti hyvinkin haastavaan sääntelyyn. Lain soveltajan kannalta tilanne olisi myös haasteellinen, sillä mitään hankintalaissa olevia avointa menettelyä koskevia säännöksiä ja viittauksia ei tulisi soveltaa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa.

Yksittäisiä teknisluonteisia – kuten erilaiset määräajat - eroja hankintadirektiivissä ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä on runsaasti. Hankintalain täydentäminen merkitsisi käytännössä sitä, että näistä kohdista tulisi laissa olla aina kaksi eri säännöstä, toinen koskien vain siviilihankintoja ja toinen vain puolustus- ja turvallisuushankintoja. Hankintalain pykäliin tarvittaisiin näin ollen tältä osin erilliset momentit vain puolustus- ja turvallisuushankinnoille.

Kaikki edellä selostettu johtaisi siihen, että hankintalakiin jouduttaisiin ottamaan suuri määrä uusia ristikkäisviittauksia. Lakiteknisesti ja soveltajan kannalta tämä on haasteellista ja omiaan aiheuttamaan vääriä laintulkintoja ja soveltamista.

Edellä mainittujen seikkojen myötä on päädytty esittämään oman erillisen puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevan lain säätämistä. Ehdotetun lain rakenne seuraa kuitenkin mahdollisimman tarkasti hankintalain rakennetta. Tämän on katsottu luovan oikeudellista selkeyttä ottaen huomioon hankintadirektiivin ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin yhtäläisyydet rakenteesta lähtien.

Puolustus- ja turvallisuushankintojen lakiin ehdotetaan sisällytettävän myös säännöksiä koskien direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jääviä hankintoja. Tältä osin kyse on kansallista harkintavaltaa sisältävästä asiasta, vaihtoehtoisena toteuttamistapana olisi säätää laissa vain se, minkä direktiivi suoraan velvoittaa.

Kansallisen sääntelyn ehdotetaan koskevan toissijaisia palveluhankintoja, direktiivin mukaisten EU- kynnysarvojen allittavia hankintoja sekä niitä hankintoja, joiden osalta SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaiset edellytykset täyttyvät.

Vaikka puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi ei sinänsä velvoita ulottamaan sääntelyä sen soveltamisalan ulkopuolelle jääviin hankintoihin, todetaan sen johdanto-osan 10 kohdassa kuitenkin, että jäsenvaltioiden on huomioitava myös kynnysarvon alle jäävien hankintojen osalta avoimuutta ja kilpailua koskevat velvoitteet yhdenmukaisesti perussopimusten keskeisten periaatteiden kanssa. Tämä periaate on vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen tuomioissa *C-275/98, Unitron Scandinavia*, *C-342/98 Telaustria ja Telefonadress* sekä *C-59/00 Vestergaard*, joiden mukaan julkisten hankintojen direktiivien soveltamisalan ulkopuolella olevissa hankinnoissa on noudatettava perustamissopimusten perustavanlaatuisia oikeussääntöjä ja erityisesti kansallisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoa. Tämä edellyttää muun muassa hankintamenettelyn riittävää avoimuutta ja sitä, että hankinnasta ilmoitetaan asianmukaisessa laajuudessa, minkä ansiosta hankinnat avautuvat kilpailulle ja hankintasopimuksia koskevien tekomenettelyjen puolueettomuutta voidaan valvoa. Näin ollen lakiehdotukseen on sisällytetty toissijaisia

palveluhankintoja ja EU- kynnysarvot alittavia tavara- ja palveluhankintoja sekä rakennusurakoita koskevia säännöksiä. Ratkaisu on yhdenmukainen hankintalain kanssa.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdan nojalla jääviin hankintoihin ehdotetaan myös ulotettavaksi kansallista sääntelyä. Kyseessä ovat käytännössä sellaiset puolustushankinnat, jotka liittyvät keskeisiin kansallisiin turvallisuusetuihin eikä niitä ole esimerkiksi huoltovarmuuteen ja tietoturvallisuuteen liittyvistä perustelluista syistä mahdollista toteuttaa direktiivissä määritellyin menettelytavooin. Sääntelyn ulottaminen myös näihin hankintoihin voidaan katsoa olevan perusteltua niiden merkittävän taloudellisen arvon sekä keskeisen maanpuolustuksellisen merkityksen takia. Voidaan myös katsoa, että ehdotettu sääntely lisää niin tarjoajien kuin hankintayksiköiden oikeusvarmuutta myös näiden hankintojen toteuttamisessa.

3.3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista. Lailla pannaan täytäntöön Euroopan unionin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi. Lisäksi lakiin esitetään sisällytettäväksi yleisiä menettelysääntöjä koskien osaa niistä hankinnoista, jotka jäävät direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle.

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi hankintalakia, erityisalojen hankintalakia sekä markkinaoikeuslakia. Hankintalakia muutettaisiin 7 §:n ja 83 §:n osalta ja erityisalojen hankintalakia 17 §:n osalta siten, että puolustus- ja turvallisuushankinnoista todettaisiin säädettävän omassa laissa. Lisäksi säädettäisiin, että puolustus- ja turvallisuushankintalaista sen 6 §:n, 7 §:n 1 momentin tai 13 §:n nojalla poissuljetut hankinnat eivät myöskään kuuluisi hankintalain soveltamisen piiriin. Samalla tapaan rajattaisiin erityisalojen hankintalain soveltamisalasta pois ne hankinnat, jotka jäisivät puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisen ulkopuolelle sen 7 tai 8 §:n nojalla. Hankintalain 83 §:ssä säädettäisiin, että puolustus- ja turvallisuushankinnoissa noudatettavasta hankintaoikaisusta säädettäisiin puolustus- ja turvallisuushankintalaissa. Markkinaoikeuslain 1 §:ää muutettaisiin siten, että sen toimivaltaan kuuluisivat myös ne asiat, joista säädetään julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetussa laissa.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi puolustus- ja turvallisuushankinnoista siten, että lakiin tulisi sääntelyä koskien EU-hankintoja sekä niin kutsuttuja kansallisia hankintoja. Lisäksi ehdotetaan, että eräät myös puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävät puolustus- ja turvallisuushankinnat jätetään kokonaan lain soveltamisalan ulkopuolelle.

Esityksessä ehdotetaan, että laintasosta sääntelyä ulotetaan myös puolustus- ja turvallisuushankinnoista niin kutsuttujen toissijaisten palvelujen hankintoihin sekä EU-kynnysarvot alittaviin tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin. Sääntelyä esitetään ulotettavan myös niihin puolustushankintoihin, joissa hankintayksikkö valtion keskeisiin turvallisuusetujen perusteella soveltaa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaa ja tämän nojalla toteuttaa hankinnan noudattamatta puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin säännöksiä. . Ulottamalla sääntelyä myös näihin ns. kansallisiin hankintoihin halutaan luoda yhteistä säännöstöä myös näille hankinnoille, kuitenkin huomioiden niiden erityispiirteet ja tarpeen sallia niiden toteuttamisessa suurempaa joustavuutta. . Hankintayksikön toiminnalle asetettavat yleiset menettelytapavaatimukset mahdollistavat suuremman oikeusvarmuuden tarjoajille. Näin huomioidaan unionin oikeuskäytännössä siviilihankinnoissa vahvistettu periaate siitä, että myös hankintadirektiivien ulkopuolelle jäävien hankintojen toteuttamisessa on noudatettava perussopimuksen perustavanlaatuisia oikeussääntöjä kuten kansalaisuuteen perustuvan

syrjinnän kieltoa (esimerkiksi C-275/98, Unitron Scandinavia, C 324/00, Telaustria ja C59/00, Bent Moustens Vestergaard). Edellä mainittu periaatteen on unionin oikeuskäytännössä katsottu koskevan lähinnä EU-kynnysarvojen alle jääviä hankintoja.

Esityksessä ehdotetaan, että lakia sovelletaan puolustustarvikkeiden sekä niiden osien tai osa-kokonaisuuksien hankintaan. Puolustustarvikkeeksi katsottaisiin lähtökohtaisesti ne tuotteet, jotka sisältyvät Euroopan unionin yhteisen puolustustarvikeluetteloon ja jotka ovat suunniteltu tai sovitettu sotilaalliseen käyttöön. Lisäksi puolustustarvikkeeksi katsottaisiin kaikki edellä mainitun puolustustarvikkeen johonkin elinkaaren vaiheeseen sisältyvät rakennusurakat, tavarat ja palvelut sekä sellaiset rakennusurakat ja palvelut, joita käytetään erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin.

Turvallisuushankinnaksi katsottaisiin hankinnat, jotka koskevat arkaluonteisten tavaroiden, niiden osien tai osakokonaisuuksien hankintaa. Lisäksi turvallisuushankinnaksi katsottaisiin kaikki edellä mainitun arkaluonteisen tavaran johonkin elinkaaren vaiheeseen sisältyvät rakennusurakat, tavarat ja palvelut sekä sellaiset rakennusurakat ja palvelut, jotka ovat arkaluonteisia.

Kokonaan lain soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan jätettäväksi tiettyjä hankintoja. Lakia ei sovellettaisi hankintoihin, joissa lain soveltaminen velvoittaisi hankintayksikköä toimittamaan sellaisia tietoja, joiden julkistaminen olisi vastoin valtion keskeisiä turvallisuusasetuksia (7 §). Kyseinen poissuljenta perustuu SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohtaan. Edellä mainitulla perusteella lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät salassa pidettävät hankinnat. Tällaisesta olisi kyse, kun koko hankinnan olemassaolo on salassa pidettävää tietoa.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle ehdotetaan esityksessä jätettäväksi myös tiedusteluun liittyvät hankinnat, viranomaisten väliset hankinnat, kansainvälisten menettelysääntöjen nojalla tehtävät hankinnat, laissa määritellyin edellytyksin tutkimukseen ja kehitykseen liittyvät hankinnat, kolmansissa maissa operaatioiden yhteydessä tehtävät hankinnat, maan, rakennusten ja muun kiinteän omaisuuden hankinta tai vuokraus, välimies- ja sovittelupalvelujen hankinta, rahoituspalvelujen hankinta – poisluettuna vakuutuspalvelut – sekä työ-sopimukset (7-8 §).

Lakiehdotuksissa määritetään kynnysarvo, jonka ylittäviin hankintoihin EU-säännöksiä tulee soveltaa. Tavaroiden ja palvelujen osalta kynnysarvo on 387 000 euroa ja rakennusurakoiden osalta 4 845 000 euroa (12 §). Siviilihankintojen tapaan Euroopan komissio tarkistaa kynnysarvot kahden vuoden välein ja julkaisee tarkistetut arvot Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

Laissa esitetään säädettäväksi myös kansallisesta kynnysarvosta. Tavaroiden ja palvelujen kynnysarvoksi esitetään 30 000 euroa ja rakennusurakoiden 150 000 euroa. Lisäksi terveydenhoitopalveluihin (ns. liitteen B mukaiset) esitetään kynnysarvoksi 100 000 euroa (13 §).

Käytettävistä menettelyistä normaalimenettelynä olisi rajoitettu menettely tai vaihtoehtoisesti neuvottelumenettely, josta julkaistaan ennakoilmoitus (20 §). Lisäksi hankintayksikön olisi mahdollista toteuttaa hankinta kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tai suorahankintana laissa määriteltyjen edellytysten täyttyessä. Suorahankinnan käyttöperusteet olisi rajattu pitkälti siviilihankintoja vastaaviksi kuitenkin siten, että puolustus- ja turvallisuussektorin hankintoihin liittyvät erityispiirteet huomioitaisiin (22-23 §).

Laissa säädettäisiin hankintojen ilmoitusvelvollisuudesta sekä määräajoista (28-32 §). Periaatteena on, että EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoista tulee ilmoittaa EU:n laajuisesti, määrämuotoista ilmoitusmallia noudattaen. Hankintayksiköllä olisi myös mahdollisuus ilmoittaa suorahankinnasta. Tämä lisäisi avoimuutta suorahankinnoissa sekä ohjaisi mahdollisen oikeussuojakeinoihin turvautumisen tapahtumaan ennen hankin-

tapäätöksen tekemistä. Ilmoitusmenettelyistä esitetään säädettäväksi tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Laissa esitetään säädettäväksi tarjouspyynnöstä ja hankinnan kohteen määrittämisestä (33-45 §). Ehdotettu sääntely vastaisi pääosin hankintalakia. Lähtökohta on, että tarjouspyyntö olisi laadittava kirjallisesti ja tehtävä niin selkeästi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia.

Hankinnan kohteen ja vaatimusten määrittämisessä otettaisiin huomioon puolustus- ja turvallisuussektorin erityiset vaatimukset liittyen huoltovarmuuteen ja tietoturvaan (41-42 §). Hankintayksikölle annetaan mahdollisuus asettaa tarjoajalle hankintaan ja sen toteuttamiseen liittyviä huoltovarmuutta koskevia vaatimuksia, joiden avulla se pyrkii varmistamaan muun muassa hankittavien tuotteiden tai palvelujen saatavuuden, ylläpidon ja huollon. Edellä mainittujen vaatimusten tulee kuitenkin olla syrjimättömiä ja tasapuolisia sekä liittyä suoraan hankinnan kohteeseen.

Tietoturvaluutta koskevilla vaatimuksilla hankintayksikkö voi pyrkiä varmistamaan, että hankintaan liittyvä salassa pidettävä aineisto saa riittävän suojan asiattomia ulkopuolisia vastaan. Käytännössä tämä tarkoittaa, että hankintayksikkö asettaa ehdokkaalle tai tarjoajalle – ja tarvittaessa myös tämän käyttämälle alihankkijalle – sellaisia tietojen salassa pitoon liittyviä vaatimuksia, joiden se katsoo olevan tarkoituksenmukaisia ja/tai välttämättömiä hankinnan toteuttamisessa.

Laissa esitetään alihankintaan liittyviä säännöksiä (60-67 §). Hankintayksikkö voi asettaa tarjouspyynnössä alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä ehtoja. Hankintayksikkö voi velvoittaa sopimuspuoleksi valitun tarjoajan noudattamaan alihankintaa koskevia säännöksiä kaikissa alihankintasopimuksissa, joita sopimuspuoleksi valittu tarjoaja aikoo tehdä kolmansien osapuolten kanssa. Jos hankintayksikkö asettaa alihankintaan liittyviä velvoitteita, tulee päätoteuttajan toimia avoimesti ja kohdella kaikkia mahdollisia alihankkijoita tasapuolisesti ja syrjimättä. Hankintayksikkö voi myös vaatia, että sopimuspuoleksi valittu tarjoaja antaa kolmansille osapuolille alihankintaan osan sopimuksesta (vaatimus voi olla enintään 30 % koko hankinnan arvosta). Lisäksi hankintayksikkö voi hylätä tarjoajan valitseman alihankkijan. Tämä voi kuitenkin perustua vain kriteereihin, joita sovelletaan valittaessa tarjoajia pääsopimusta varten.

Niin kutsuttujen kansallisten hankintojen (68-73 §) osalta säädettäisiin yleisten periaatteiden – yhdenvertainen ja syrjimätön kohtelu sekä avoimuus - lisäksi käytettävistä hankintamenettelyistä, tarjouspyynnöstä, tarjousmenettelyistä, hankintapäätöksestä sekä muutoksenhausta. Sääntely olisi yleisluonteista ja selkeästi direktiivin yksityiskohtaisista menettelysäännöksistä poikkeavaa. Sääntely koskisi direktiivin kynnysarvon alle jääviä hankintoja, liitteen B mukaisia palveluhankintoja sekä niitä hankintoja, joissa hankinta jää direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäsenvaltion käyttäessä oikeuttaan vedota SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaan.

Kansallisen sääntelyn tavoitteena olisi muun muassa yhdenmukaistaa eri hallinnonalojen hankintamenettelyjä etenkin turvallisuushankinnoissa. Varmistamalla yhdenmukaiset toimintatavat eri hallinnonaloilla vähennettäisiin tarjoajille aiheutuvia kustannuksia ja luotaisiin parempi oikeusvarmuuden tila. Lisäksi puolustus- ja turvallisuushankintojen rajan edelleen hämärtyessä loisi yhteinen säädöspohja yhteistä toimintaperustaa.

Laissa esitetään säädettäväksi muutoksenhausta (IV osa). Tavoitteena on, että tarjoajilla on käytössään selkeät, tehokkaat ja oikeasuhtaiset oikeussuojakeinot. Muutoksenhaku tapahtuisi markkinaoikeudessa ja sen päätöksestä olisi mahdollisuus valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Oikeussuojajärjestelmän osalta esitys pyrkii puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalaan kuuluvien hankintojen osalta mahdollisimman suureen yhdenmukaisuuteen hankintalain 1 päivänä kesäkuuta 2010 voimaan

tulleen lakimuutoksen kanssa. Perusteena tälle on se, että ehdotettu puolustus- ja turvallisuushankintojen sääntely on pääpiirteiltään samanlainen kuin siviilihankintoja koskeva sääntely.

Laissa esitetään lisäksi säädettäväksi niin sanottuihin kansallisiin hankintoihin sovellettavista muutoksenhakuakeinoista. Näiden hankintojen osalta muutoksenhakuoikeutta sekä muutoksenhakuelimenä toimivan markkinaoikeuden käytössä olevia seuraamuksia on rajoitettu. EU-kynnysarvon alle jäävissä sekä liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa muutoksenhakujärjestelmä seuraamuksineen vastaa siviilihankinnoissa käytettyä. Muutoksenhakuoikeutta ei ole rajoitettu, mutta markkinaoikeudella ei ole oikeutta määrätä tehostomusseuraamusta, seuraamusmaksua tai sopimuskauden lyhentämistä lain rikkomisesta koituvaksi seuraamukseksi. Lain 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa (eli niissä puolustushankinnoissa, joissa hankintayksikkö vetoaa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaan ja toteuttaa hankinnan puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ulkopuolella) on muutoksenhakuoikeutta rajoitettu. Tällaiseen puolustushankintaan, johon liittyvät valtion keskeiset turvallisuusedut, saa hakea muutosta vain, jos markkinaoikeus myöntää käsittelylupa. Käsittelylupa tulisi myöntää, mikäli asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää tai mikäli tähän on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy. Myös mahdolliset seuraamukset poikkeavat muista lain soveltamisalaan kuuluvista hankinnoista siten, että näissä hankinnoissa ainoana markkinaoikeuden määräämänä seuraamuksena voi olla hyvitysmaksu. Lisäksi markkinaoikeudella ei ole oikeutta määrätä hankintapäätöksen täytäntöönpanon väliaikaisesta keskeyttämisestä (93 §). Ehdotettu järjestelmä pyrkii ottamaan huomioon näiden hankintojen erityispiirteet ja sen, että näiden hankintojen toteuttamisen viivästyminen voi vaarantaa valtion keskeiset turvallisuusedut. Ehdotuksen voidaan katsoa selkeyttävän oikeussuojaa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa nykytilaan verrattuna ja osaltaan parantavan tilannetta perustuslain 21 §:n vaatimukset huomioiden.

Oikeussuojakeinojen käytön selkiinnyttämiseksi sekä päällekkäisten oikeussuojakeinojen karsimiseksi laissa esitetään säädettäväksi, että markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asioissa kiellettäisiin muutoksenhaku kunnallis- tai hallintovalituksena. Vastaavasti muutosta ei myöskään voisi hakea hallintolainkäyttölain nojalla lain soveltamisalan ulkopuolelle jääviin hankintaa koskeviin päätöksiin tai ratkaisuihin.

4. Esityksen vaikutukset

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Vaikutukset julkiseen talouteen

Arvioitaessa hankintayksikköihin kohdistuvia hallinnollisia kustannuksia komissio katsoi direktiivin valmisteluaineistoon kuuluvassa vaikutusten arvioinnissa ({KOM(2007) 766 lopullinen}{SEK(2007) 1598}, että uusi säännöstö aiheuttanee lievää kustannusten lisääntymistä lyhyellä aikavälillä. Pitkällä aikavälillä tilanne kuitenkin oletettavasti tasaantuu. Komission mukaan oleellista on kuitenkin arvioida, kattaako uusien sääntöjen synnyttämä lisääntyvä kilpailu ja mahdollinen yksikkökustannusten lasku lyhyen aikavälin hallinnollisten kustannusten kasvun. Tämä on komission esittämän arvion lähtökohta, ja näin ollen direktiivin julkistaloudellisten vaikutusten katsotaan olevan positiivisia.

Komission vaikutusten arvioinnissaan esittämiä näkökulmia on syytä tarkastella kansallisesta näkökulmasta. Markkinoiden avaaminen ja aidon kilpailutilanteen luomisen voidaan katsoa olevan myös Suomen julkisen talouden edun mukaista. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa tulee etenkin niukkojen talousresurssien paineessa pyrkiä jatkuvasti saamaan parempaa vastinetta sijoitetuille rahoille. Puolustusmateriaalin viime vuosien hinnannousu on ollut korkeampi kuin siviilituotteiden vastaava. Tämän on arvioitu johtuvan muun muassa asejärjestelmiin liittyvän teknologian jatkuvasta kehittämisestä uusien suorituskykyvaatimusten myötä. Avoimien eurooppalaisten markkinoiden puuttumisen vaikutuksia edellä mainittuun hinnannousuun ei suoraan ole arvioitu, mutta mahdollista vaikutusta ei ainakaan ole syytä sulkea pois. Voidaan olettaa, että avoin ja tasapuolinen eurooppalainen kilpailu parantaa myös Suomen tekemien puolustus- ja turvallisuushankintojen kustannustehokkuutta. Saavutettavia kustannussäästöjä on kuitenkin erittäin vaikea arvioida, koska paljon riippuu muun muassa siitä, kuinka aidosti eurooppalaiset markkinat todellisuudessa direktiivin myötä avautuvat ja miten tämä vaikuttaa yleisesti puolustus- ja turvallisuusalan tuotteiden hintoihin. Toisaalta esimerkiksi Suomen puolustushankinnat jo nykyiselläänkin lähtökohtaisesti kilpailutetaan avoimesti Euroopan puolustusviraston puolustushankintojen käytännesääntöjen mukaisesti.

Uusi sääntely tulee lyhyellä aikavälillä lisäämään hankintayksikköjen kustannuksia. Uudet menettelyvaatimukset edellyttävät koulutusta, tiedottamista ja monelta osin uusien toimintatapojen omaksumista. Tästä syntyy tarvetta vahvistaa hankintayksikköjen resurssija kilpailuttamisosuuden alueella.

Olennaista on kansallisestakin näkökulmasta se, kattavatko mahdolliset hankinnoissa saavutettavat kustannussäästöt ainakin alkuvaiheen lisääntyvät hallinnolliset kustannukset. Lain voimaantulon jälkeen alkuvaiheessa uudet hallinnolliset kustannukset ovat oletettavasti korkeimmillaan, kun taas kilpailun ansiosta syntyvät kustannussäästöt hankinnoissa eivät vielä välttämättä ole realisoituneet. Lyhyellä aikavälillä kustannukset saattavatkin nousta. Pitkällä aikavälillä tilanteen voidaan olettaa tasapainottuvan, jos markkinoiden avautuminen Euroopan laajuisesti toteutuu.

Yritysvaikutukset

Yritysvaikutukset vaihtelevat riippuen muun muassa tarkasteltavan yrityksen koosta ja sen liiketoimintastrategiasta sekä toimialueesta.

Laintasaisen sääntelyn ulottaminen puolustus- ja turvallisuushankintoihin katsotaan yrityksissä lähtökohtaisesti olevan myönteinen seikka. Sovellettavien sääntöjen selkeyttäminen ja yhdenmukaistaminen luo yrityksille suurempaa oikeusvarmuutta. Säänte-

ly tulee kuitenkin todennäköisesti lisäämään yritysten hallinnollisia kustannuksia. Uudet säännöt edellyttävät myös yrityksiltä uutta osaamista. Tämä sekä tarjousmenettelyä koskevat yksityiskohtaiset säädökset ovat omiaan lisäämään yrityksille tarjouskilpailuun osallistumisesta aiheutuvia kustannuksia.

Suomalaisten yritysten mahdollisuuksien parantumiseen osallistua alan eurooppalaisiin tarjouskilpailuihin on suhtauduttu varauksella. Teoriassa mahdollisuuksien tulisi parantua, mutta direktiivin jättämän kansallisen harkintavallan – erityisesti SEUT 346 artiklan soveltamisessa – on katsottu mahdollistavan jatkossakin avoimen kilpailun rajoittamisen. Lisäksi valtiot saattavat vastoin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ja perussopimuksen määräyksiä myös avoimen kilpailun olosuhteissa pyrkiä suosimaan kotimaisia tarjoajia, jolloin todellisia mahdollisuuksia ei suomalaisille yrityksille synny. Yksi suomalaisten yritysten uhkakuva onkin, että ulkomaisten yritysten pääsy Suomen markkinoille helpottuu, mutta vastavuoroisesti suomalaisten yritysten pääsy muille markkinoille ei yhtä lailla helpotu. Vastaava uhkakuva on yhtä lailla tunnistettu muissa Euroopan unionin valtioissa kotipaikkaansa pitävissä yrityksissä. Arviot uuden lainsäädännön vaikutuksista ovat tältä osin hyvin varovaisia.

Yritysten kotimaiseen ja kansainväliseen kilpailukykyyn ehdotetulla sääntelyllä on vaikutuksia. Lisääntyvä avoimuus mahdollistaa osallistumisen yhä laajemmin eurooppalaisiin tarjouskilpailuihin. Ulkomaalaisten tarjoajien lisääntyvä osallistuminen suomalaisten hankintayksikköjen kilpailutuksiin saattaa huonontaa suomalaisten yritysten kotimaista kilpailuasemaa.

Mahdollisuus valittaa virheellisestä hankintamenettelystä on selkeä parannus yritysten oikeusturvassa. Valitusmahdollisuus saattaa kuitenkin viivästyttää hankintojen toteuttamiseen vaadittavaa kokonaisaikaa. Lisäksi mahdollisuus valittaa hankintapäätöksestä voi muuttaa hankintayksiköiden toimintaa nykyistä varovaisemmaksi. Hallinnollisten kustannusten kasvu on todennäköistä, sillä muutoksenhaku tulee vaatimaan yrityksiltä henkilövoimavaroja. Etenkin taloudelliselta arvoltaan merkittävimmissä sopimuksissa saattaa muutoksenhakuprosessin kesto olla pitkä ja sitoa yritykseltä merkittäviä voimavaroja prosessin hoitamiseen.

4.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Vaikutukset hankintayksiköiden toimintaan

Ehdotettu sääntely yhdenmukaistaa käytettyjä hankintamenettelyjä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Tämä osaltaan parantaa hankintayksiköiden oikeusturvaa.

Ilmoitusvelvollisuus, yksityiskohtaiset hankintojen menettelysäännöt ja muutoksenhakumahdollisuus tuovat hankintayksikölle uusia velvoitteita ja edellyttävät muutoksia nykyisiin toimintatapoihin. Lisäksi varsinkin lain soveltamisalaan liittyvät tulkintakysymykset kuten se, mikä kuuluu uuden puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalaan ja mikä jää sen ulkopuolelle SEUT 346 artiklan nojalla, edellyttävät koulutusta, osaamista ja hallinnonalan ohjausta.

Uusi lainsäädäntö tulee etenkin lain soveltamisen alkuvaiheessa vaatimaan koulutusta ja ohjeistusta. Uudet ja yksityiskohtaiset säännökset merkitsevät oikeudellisen osaamisen vaatimusten kasvua ja koko hankintaprosessin juridisoitumista. Hankintaprosessin lisääntyvien menettelytapavaatimusten myötä sen kesto pitenee ja myös tällä voi olla voimavaroja kuormittava vaikutus.

Koska myös kilpailutuksen välivaiheissa voidaan valittaa, saattaa osassa hankintoja aiheutua merkittäviäkin viiveitä. Tähän ja valitusprosessien hoitamiseen joudutaan varaamaan työaikaa ja määrärahoja. Pitkät valitusten käsittelyajat voivat myös vaatia han-

kinnan tilapäistä järjestämistä, mikä vaatii resursseja ja voi aiheuttaa lisäkustannuksia. Näin ollen uusi lainsäädäntö asettaa paineita henkilöresurssien lisäämiselle tai vähintään uudelleen kohdentamiselle, ja lyhyellä aikavälillä viranomaisten hallinnolliset kustannukset tulevat kasvamaan.

Pitkällä aikavälillä uuden lainsäädännön hankintayksiköihin kohdistuvat resurssivaikutukset tasaantuvat. Koulutuksen tarve vähenee ja uusien menettelytapavaatimusten yhdenmukaisuus monilta osin muun muassa siviilihankintojen vastaavien kanssa mahdollistaa hankintayksiköiden toiminnan tehostamisen. Etenkin turvallisuushankintojen kentällä, jossa hankintayksiköiden moninaisuus on suuri, voivat pitkän aikavälin vaikutukset olla monella tapaa myönteisiä.

Vaikutukset tuomioistuinten toimintaan

Hallituksen esityksessä ehdotetaan puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevaa muutoksenhakuja järjestettäväksi siten, että ensimmäisen asteen muutoksenhaku tapahtuisi markkinaoikeudessa. Muutoksenhakumahdollisuuden ulottaminen puolustus- ja turvallisuushankintoihin toisi kokonaan uuden asiaryhmän markkinaoikeuteen. Sen työmäärä lisääntyy ja tämä vaatii uusia voimavaroja tai olemassa olevien uudelleen kohdentamista.

Puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteet tulevat myös edellyttämään uutta asiantuntemusta tuomioistuimelta. Lisäksi varsinkin puolustushankinnat ovat usein hinnaltaan merkittäviä, tarjousmateriaaliltaan laajoja sekä menettelyltään pitkiä, mikä vaikuttaa myös mahdollisten valitusten käsittelyyn. Tämä osaltaan luo paineita nykyresurssien kouluttamiselle sekä uusien voimavarojen kohdentamiselle käsittelemään tämän asiaryhmän valituksia.

Edellä mainitut resurssivaikutukset pätevät myös korkeimpaan hallinto-oikeuteen, joka ehdotetaan muutoksenhakuelimeksi ensimmäisen asteen päätöksistä. Siviilihankinnoissa jatkovalitusalttius markkinaoikeuden julkisia hankintoja koskevista päätöksistä on asetunut vuosien 2005 ja 2008 välisenä aikana n. 10 ja 17 prosentin välille. Myös korkeimman hallinto-oikeuden pitkät käsittelyajat ovat olleet omiaan heikentämään siviilihankintojen tehokasta toteuttamista. Onkin selvää, että puolustus- ja turvallisuushankintojen lainsäädäntö tulee luomaan resurssipaineita myös korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Tarkkaa arviota tuomioistuimiin kohdistuvista resurssivaikutuksista on erittäin vaikeaa antaa. Suuntaa antavaa informaatiota on kuitenkin mahdollista saada siviilihankinnoista. Viime vuosina markkinaoikeuteen on tehty muutoksenhakuvaatimuksia keskimäärin noin 3 prosentista kaikista tehdyistä hankintapäätöksistä. Ehdotetun lain soveltamisalaan kuuluvien puolustus- ja turvallisuushankintojen lukumäärästä ei ole mahdollista antaa tarkkaa arviota. Etenkin turvallisuushankintojen laaja kenttä ja monet potentiaaliset toimet vaikeuttavat arvion tekemistä. Esityksen valmistelun yhteydessä on kuitenkin saatu suuntaa antavia tietoja tulevan lain soveltamisalaan kuuluvien hankintojen lukumäärästä. Varovaisesti on mahdollista arvioida, että lain soveltamisalaan kuuluvia hankintoja tullaan tekemään vuositasolla 500 - 1000 kappaletta. Mikäli muutonhakuvalttius vastaisi siviilihankintoja, merkitsisi tämä vuositasolla 15 - 30 valitusta markkinaoikeuteen. Korkeimpaan hallinto-oikeuteen kohdistuisi vastaavan arvion mukaan vuositasolla 2 - 5 puolustus- ja turvallisuushankintaa koskevaa muutoksenhakuja.

On selvää, että lain tehokas toimeenpano edellyttää, että sekä etenkin markkinaoikeudelle, mutta myös korkeimmalle hallinto-oikeudelle turvataan riittävät resurssit puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevien valitusten käsittelyyn.

5. Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Puolustusministeriö asetti 10 päivänä huhtikuuta 2006 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus laiksi puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävistä hankinnoista. Työryhmässä olivat edustettuina puolustusministeriön lisäksi kauppa- ja teollisuusministeriö (vuoden 2008 alusta lukien työ- ja elinkeinoministeriö), sisäasiainministeriö ja valtiovarainministeriö.

Työryhmän tehtävää täsmennettiin 26 päivänä toukokuuta 2009, jolloin työryhmän tehtäväksi tuli laatia hallituksen esityksen muotoon ehdotus puolustus-, turvallisuus- ja salassa pidettävistä hankinnoista annettavasta laista. Työryhmän tuli työssään ottaa huomioon puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin kansallinen täytäntöönpano. Samalla työryhmän kokoonpanoa laajennettiin ottamalla siihen lisäksi edustus ulkoasiainministeriöstä, valtioneuvoston kansliasta, Huoltovarmuuskeskuksesta, pääesikunnasta ja Elinkeinoelämän keskusliitosta. Työryhmän pysyvänä asiantuntijana toimi asianajaja Mika Pohjonen Hannes Snellman Asianajotoimisto Oy:stä.

Työryhmän valmisteleva muistio luovutettiin puolustusministeriölle joulukuussa 2009. Puolustusministeriö pyysi työryhmän muistiosta lausunnon seuraavilta tahoilta: ministeriöt, korkein hallinto-oikeus, markkinaoikeus, Pääesikunta, Puolustushallinnon rakennuslaitos, Huoltovarmuuskeskus, Kilpailuvirasto, Suomen Kuntaliitto, Elinkeinoelämän keskusliitto, Suomen Yrittäjät, Keskuskauppakamari, Teknologiateollisuus, Hansel Oy. Lisäksi lausunnon antoivat Insta DefSec Oy sekä muistion vastakauppoja koskevasta osiosta työ- ja elinkeinoministeriön pyynnöstä Suomen kompensatiotoimikunta.

Työryhmä jatkoi valmistelutyötään saatu lausuntopalaute huomioiden. Kirjallisten lausuntojen lisäksi työryhmä on kuullut valmistelun aikana puolustus- ja ilmailuteollisuus ry:tä sekä oikeusministeriötä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista

I OSA Yhteiset säännökset periaatteista ja soveltamisalasta

1 luku Tarkoitus ja periaatteet

1 § *Lain tarkoitus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin julkisten puolustus- ja turvallisuushankintojen kilpailuttamisvelvoitteesta. Valtion ja kuntien K viranomaisten sekä muiden laissa tarkoitettujen hankintayksiköiden olisi kilpailutettava hankintansa lain menettelytapavaatimuksia noudattaen.

Pykälän 2 momentin mukaan lain tavoitteena olisi edistää yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia julkisten puolustus- ja turvallisuushankintojen toteuttamiseen. Tavoite vastaa Euroopan unionin tavaroiden ja palvelujen vapaan liikkuvuuden sekä sijoittautumisvapauden tavoitteita.

Puolustus- ja turvallisuusalan eurooppalaiset teolliset voimavarat ovat elintärkeitä sekä Suomen turvallisuuden ja suvereniteetin että Euroopan unionin turvallisuuden ja autonomian kannalta. Puolustus- ja turvallisuushankintojen avaaminen kilpailulle ja yritysten sekä yhteisöjen laaja osallistuminen näihin tarjousmenettelyihin edistää ja kehittää kotimaista ja eurooppalaista puolustusteollista ja – teknologista osaamista ja perustaa. Tämä edellyttää eurooppalaisten puolustus- ja turvallisuusmarkkinoiden luomista ja Euroopan unionin jäsenvaltioiden puolustus- ja turvallisuusalan hankintamenettelyjen yhteensovittamista tavalla, joka täyttää jäsenvaltioiden kansalliseen turvallisuuteen liittyvät vaatimukset ja EUT- sopimuksen velvoitteet.

Julkisilla hankinnoilla on välitön yhteys julkisten varojen käyttöön. Tästä johtuen pykälässä ehdotetaan nimenomaista mainintaa julkisten varojen käytön tehostamiseen liittyvästä lain tarkoituksesta.

Lain tavoitteena olisi myös laadukkaiden hankintojen tekemisen edistäminen. Laadukkaalla hankinnalla tarkoitetaan taloudellisesti tarkoituksenmukaista hankintaa, eli hankintayksikön tarpeita hinta-laatusuhteiltaan parhaiten vastaavaa ratkaisua. Hankintayksikön tulisi ottaa huomioon välittömien ja välillisten kustannusten lisäksi myös laatuun liittyviä tekijöitä erityisesti palveluhankinnoissa ja korkean teknologian hankinnoissa.

Pykälän 2 momentissa todettaisiin nimenomaisesti, että edellä selostetut lain tavoitteet eivät kuitenkaan saa vaarantaa valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Valtion keskeiset turvallisuusedut on mainittu SEUT 346 artiklassa, joka sisältää erityisen puolustus- ja turvallisuusalan poikkeuksen EUT- sopimuksen säännöksistä ja sen nojalla annetusta unionin lainsäädännöstä. Esimerkiksi hankintadirektiiviä tulee sen 10 artiklan mukaan soveltaa puolustuksen alalla toimivien hankintaviranomaisten tekemiin sopimuksiin, jollei SEUT 346 artiklasta muuta johdu. SEUT 346 artikla on myös mainittu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin johdannon kohdassa 16, jonka mukaan direktiivin säännökset eivät saa estää jäsenvaltiota määräämästä tai toteuttamasta toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen EUT- sopimuksen määräyksissä oikeutetuiksi katsottujen etujen turvaamiseksi. Lainkohdassa ja SEUT 346 artiklassa mainitut turvallisuusedut liittyvät valtion sisäiseen järjestykseen ja turvallisuuteen (esimerkiksi poliisitoimi) sekä ulkoiseen turvallisuuteen (esimerkiksi maanpuolustus ja rajavalvonta). Hankinnoissa turval-

lisuusedut ilmenevät muun muassa huoltovarmuutta ja tietoturva koskevin tarpeina ja vaatimuksina. Lain tarkoituksena on, että puolustus- ja turvallisuushankinnoissa voidaan riittävästi huomioida ja turvata keskeiset valtion turvallisuusedut, joiden voidaan katsoa olevan ensisijaisia kaikkiin tämän lain muihin tavoitteisiin nähden.

Pykälän 3 momentissa todettaisiin, että tällä lailla pannaan täytäntöön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi. Tämän lisäksi lakiehdotuksen III osassa ehdotetaan säädettäväksi eräiden puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle jäävien puolustus- ja turvallisuushankintojen hankintamenettelyistä.

2 § *Julkisissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa noudatettavat periaatteet.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kilpailuolosuhteiden hyödyntämisestä sekä ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun, avoimuuden ja suhteellisuuden periaatteiden noudattamisesta puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Mainitut periaatteet vastaavat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 4 artiklan periaatteita.

Hankintayksiköiden tulisi hyödyntää markkinoilla olevaa kilpailua hintalaatusuhteeltaan ja muutenkin hankintatarpeisiin parhaiten soveltuvan ratkaisun löytämiseksi. Kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen velvoite ei perustu nimenomaiseen puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin tai EUT- sopimuksen artiklaan, vaan on yleiseen julkisten varojen käytön tehostamiseen liittyvä vaatimus. Kilpailuolosuhteita hyödyntämällä voidaan parhaiten tehostaa julkisten varojen käyttöä. Julkisten varojen käyttö on todettu lain 1 §:ssä yhdeksi lain tarkoitukseksi.

Ehdokkaiden ja tarjoajien yhdenvertaisen ja syrjimättömän kohtelun periaate on yksi EUT- sopimuksen periaatteista ja lisäksi todettu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 4 artiklassa. Yhdenvertainen ja syrjimätön kohtelu edellyttää, että tarjousmenettelyn kaikissa vaiheissa ehdokkaita ja tarjoajia kohdellaan samalla tavalla ja riippumatta sellaisista tekijöistä, jotka eivät liity hankinnan toteuttamiseen. Tällaisia tekijöitä ovat erityisesti ehdokkaiden tai tarjoajien kansallisuus taikka sijoittautuminen johonkin jäsenvaltioon tai alueelle. Syrjimätön kohtelu edellyttää siten myös, että eri paikkakunnilta olevia ehdokkaita tai tarjoajia kohdellaan samalla tavoin kuin esimerkiksi oman kunnan yrityksiä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen hankintadirektiivin soveltamisesta koskeissa tuomioissa 31/87, *Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635) sekä C-243/89, *Storebelt* (Kok. Ep. 1993, s. I-3353) syrjimättömyysperiaatteen on tulkittu tarkoittavan, että hankinnalle asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia, tiettyä aluetta suosivia tai syrjiviä. Yhdenvertaisen kohtelun periaatteen on katsottu yhteisön oikeudessa edellyttävän, ettei toisiinsa rinnastettavia tapauksia kohdella eri tavoin eikä erilaisia tilanteita kohdella samalla tavoin, ellei tällainen kohtelu ole objektiivisesti perusteltua (esimerkiksi *yhdistetyt asiat C-21/03 ja C-34/03, Fabricom, C-210/03 Swedish Match*).

Avoimuusperiaate perustuu EUT- sopimuksen soveltamista koskevaan oikeuskäytäntöön sekä kansallisesti tunnustettuihin hallinnon avoimuutta koskeviin vaatimuksiin, joista on säädetty muun muassa hallintolaissa (434/2003) sekä laissa viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999).

Avoimuusperiaate edellyttää esimerkiksi, että hankintamenettelyä koskevia tietoja ei salata, hankinnasta ilmoitetaan julkisesti, tarjouskilpailun ratkaisemisesta tiedotetaan tarjouskilpailuun osallistuneille ja, että hankintaa koskevat asiakirjat ovat lähtökohtaisesti julkisia. Avoimuusperiaatteen on Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen hankintadirektiivin soveltamisesta koskevassa tuomiossa C-324/98, *Telaustria* (Kok. 2000, s. I-10745) katsottu velvoittavan noudattamaan asianmukaista julkisuutta myös hankintadirektiivin ulkopuolella olevien hankintojen tekemisessä, jotta palveluhankinnat avautuvat kilpailulle ja hankintasopimusten tekemistä voidaan valvoa.

Avoimuusperiaatteen toteuttamista rajoittavat eräät salassapitotarpeet, jotka on yksilöity viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevassa lainsäädännössä. Näitä salassapito tarpeita on erityisesti puolustus- ja turvallisuushankinnoissa, joissa valtion turvallisuus usein edellyttää tiedon salassa pitoa. Tästä johtuen puolustus- ja turvallisuushankinnoissa korostuvat tietoturvaan liittyvät vaatimukset.

Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa näitä periaatteita rajoittavat myös, muista hankintalajeista poiketen, muun muassa huoltovarmuuteen sekä valtion turvallisuuteen liittyvät tarpeet. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi tunnistaakin puolustus- ja turvallisuushankintojen arkaluonteisuuden, kriittisen luonteen sekä niiden elintärkeiden jäsenvaltion turvallisuudelle.

Suhteellisuusperiaate edellyttää, että hankintamenettelyn vaatimukset ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän kanssa. Siten esimerkiksi tarjoajien kelpoisuusehtojen asettamisessa on huomioitava hankinnan luonne ja arvo. Samaten tarjouspyynnön vaatimusten tai tarjousmenettelyn ehtojen tulisi olla oikeassa suhteessa hankinnan luonteeseen, laatuun ja laajuuteen nähden. Suhteellisuusperiaatteen on katsottu hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä merkitsevän kohtuullisuuden vaatimusten huomioimista.

Periaatteita tulisi noudattaa kaikissa hankintamenettelyn vaiheissa. Siten esimerkiksi tarjouspyyntöä ei saa ilman objektiivisia perusteita laatia siten, että hankinnan kohteen määrittely asettaa tarjoajat epätasa-arvoiseen asemaan. Hankintailmoitus on saatettava avoimesti kaikkien halukkaiden saataville poisluettuna kuitenkin ne 68 §:n 2 momentin mukaiset hankinnat, joita ei 69 §:n 2 momentin mukaisesti koske velvollisuus ilmoittaa hankinnasta julkisesti. Tarjoajien ja tarjousten arvioinnissa tasapuolisuusvaatimus edellyttää, että asetetut vaatimukset lähtökohtaisesti koskevat samalla tavoin kaikkia tarjoajia. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti näiden vaatimusten on oltava järkevissä suhteissa hankinnan kohteeseen.

Lain 2 §:n 1 momentissa säädetyt periaatteet tulisivat noudatettavaksi myös lakiehdotuksen 12 §:n mukaisissa EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa sekä liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa. Näitä hankintoja koskevat menettelysäännökset sisältyvät lakiehdotuksen III osaan. Avoimuusperiaatteella on näissä hankinnoissa EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja rajoitetumpi merkitys, sillä lakiin ei ehdoteta sisällytettävän näiden hankintojen osalta puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä vastaavaa velvoitetta ilmoittaa hankinnasta julkisesti. Avoimuusperiaate näissä hankinnoissa tarkoittaisi mahdollisimman laajaa hankinnan kilpailutusta ja lisäksi hankinnasta ilmoittamista esimerkiksi hankintayksikön omilla internet-sivuilla, ilmoitustaululla tai sähköisellä ilmoitustaululla.

Lakiehdotuksen 69 §:n 2 momentin mukaan hankinnoissa, joissa hankintayksikkö vetoaa valtion keskeisiin turvallisuusasetuksiin ja SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohtaan, ei olisi velvoitetta ilmoittaa hankinnasta julkisesti. Tästä johtuen avoimuusperiaate rajoittuu näiden hankintojen osalta velvollisuuteen pyytää tarjouksia mahdollisimman monelta toimittajalta lakiehdotuksen 69 §:n 1 momentin mukaisesti.

Yhdenvertaisen ja syrjimättömän kohtelun periaatteita tulisi lähtökohtaisesti noudattaa myös niissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa, jotka jäävät puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle, mutta joihin on tämän lakiehdotuksen III osassa ehdotettu ulotettavan kansallista sääntelyä. Periaatteita on siten sovellettava lakiehdotuksen 12 §:n mukaisissa EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa sekä liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa. Sen sijaan niissä puolustushankinnoissa, joissa hankintayksikkö vetoaa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohtaan ja tästä johtuen noudattaa muita kuin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin menettelytapoja, tilanne on monitahoisempi. SEUT 346 artiklan mukaisesti näihin hankintoihin liittyy aina valtion keskeisiä turvallisuusasetuksia. Tästä johtuen hankinnan toteut-

taminen usein edellyttää, että hankinnassa asetetaan yksityiskohtaisia esimerkiksi huoltovarmuutta tai tietoturva koskevia vaatimuksia. Nämä vaatimukset saattavat johtaa siihen, että kaikkien tarjoajien täysin yhdenmukainen ja syrjimätön kohtelu ei ole aina mahdollista. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen esimerkiksi kun hankinnan toteuttaminen edellyttää tai hankintaan liittyy tietoja, joiden luovuttaminen tarjoajalle vaatii kolmannen maan vientivalvontaviranomaisten myöntämän luvan tai jos kansallisen turvallisuus edellyttää, että tiettyihin tietoihin pääsy on vain Suomen kansalaisilla. Näiden tietojen luovuttaminen kaikille tarjoajille ei täten välttämättä ole aina mahdollista tai tietoturva koskevat vaatimukset ovat erilaisia riippuen tarjoajan sijoittautumismaasta. Vastaava tilanne voi olla kyseessä myös kun hankintaa kohdistuu huoltovarmuusvaatimuksia. Esimerkiksi kriittisen ase- tai muun järjestelmän käyttöedellytysten turvaaminen kaikissa olosuhteissa voi vaatia, että Suomessa on järjestelmän huolto- ja ylläpitokyky, ellei ulkomainen yritys voi uskottavasti osoittaa, että huolto ja ylläpito voidaan myös poikkeusoloja varten turvata muulla tavalla. Usein kuitenkin tämä kyky on luotava kotimaassa toimivaan teollisuuteen, mikä puolestaan usein edellyttää teollista yhteistyötä eli vastakauppoja koskevan vaatimuksen asettamista. Esimerkiksi näissä tilanteissa hankintayksikön asettamat vaatimukset voivat käytännössä johtaa tarjoajien epätasapuoliseen kohteluun. Jos hankintayksikkö voi osoittaa, että huoltovarmuusvaatimukset liittyvät hankinnan toteuttamiseen, sen kohteeseen tai hankinnan kohteen elinkaareen ja vaatimukset ovat objektiivisesti tarkasteltuna perusteltuja, ei niitä ole pidettävä 1 momentin tarkoittamalla tavalla yhdenvertaisen ja syrjimättömän kohtelun periaatetta rikkovina SEUT 346 1 kohdan b-alakohdan mukaisissa hankinnoissa.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksiköiden tulisi järjestää hankintatoimensa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti, suunnitelmallisesti ja tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina. Pykälän 2 momentin periaatteet eivät perustu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviin vaan niiden taustalla on lain 1 §:ssä todettu tavoite tehostaa julkisten varojen käyttöä toteuttamalla hankinnat suunnitelmallisesti ja hyvän hallintotavan periaatteita noudattaen.

Pykälän 2 momentti olisi suosituksenluontoinen. Pykälän tarkoituksena olisi kiinnittää huomiota puolustus- ja turvallisuushankintojen aiheuttamiin hallinnollisiin kustannuksiin. Säännöksessä suositellaan hankintatoimen järjestämistä lain tavoitteiden mukaisella tavalla. Hankintojen tarkoituksenmukaisin järjestämistapa jäisi kuitenkin hankintayksiköiden harkintavaltaan ja vastuulle.

Hankintatoimen järjestämisellä tarkoitettaisiin muun muassa hankintayksiköiden hankintojen suunnittelua. Suunnitelmat voivat kohdistua esimerkiksi hankintatoimen organisointiin sekä hankintojen toteuttamistapoihin. Kilpailuttamisesta aiheutuvien hallinnollisten kustannusten vähentämiseksi olisi suositeltavaa keskittää hankintojen tekemistä, hyödyntää mahdollisuuksia yhteishankintojen tekemiseen, käyttää yhteishankintayksikköä hankintojen toteuttamiseen sekä käyttää kuhunkin hankintatarpeeseen parhaiten soveltuvaa hankintamenettelyä.

Taloudellisuuden vaatimus edellyttäisi muun ohella kilpailuolosuhteiden hyödyntämistä, jolloin hankintayksikkö hyötyisi tarjoajien välisestä laatu- ja hintakilpailusta. Taloudellisuuden vaatimukset tulisi ottaa huomioon myös hankintamenettelyyn liittyvissä ratkaisuisissa, kuten soveltuvan hankintamenettelyn valinnassa sekä hinta-laatusuhteen liittyvien näkökohtien huomioimisessa tarjouspyynnön laatimisessa.

Hankintojen toteuttaminen mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina edellyttäisi muun ohella sitä, että hankinnat tulisi toteuttaa hankinnan kohteen edellyttäminä kokonaisuuksina huomioiden samalla markkinoilla olevat kilpailuolosuhteet. Hankintojen keinoitekoista pilkkomista pieniin osiin tulisi välttää. Siten esimerkiksi yksittäisten pienten tavara- tai palveluhankintojen sijasta tarkoituksenmukaista olisi suosia

puitejärjestelyjä parhaimpien hinta- ja muiden ehtojen saavuttamiseksi sekä kilpailuttamisen kustannusten vähentämiseksi. Tarkoituksenmukaisuuden vaatimus edellyttää myös, että liian suurten hankintakokonaisuuksien muodostamista vältetään. Mahdollisuuksien mukaan tulisi hankintojen toteuttamisessa huomioida esimerkiksi pk-yritykset ja näiden mahdollisuudet toteuttaa hankintoja tai osia niistä. Näin mahdollistetaan riittävän laajan kilpailun syntyminen hankinnoissa.

Suunnitelmallisten hankintojen tekeminen edellyttäisi hankintojen toteuttamisen oikea-aikaisen ja oikeasisältöisen suunnittelun lisäksi myös hankintasopimusten toteuttamisen valvontaa erityisesti kustannusten ja laatuun liittyvien vaatimusten varmistamiseksi ja todentamiseksi. Hankintasopimusten toteuttamiseen liittyvien kokemusten tulisi heijastua hankintojen tulevaan suunnitteluun.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintojen suunnittelussa ja toteuttamisessa tulisi ottaa huomioon myös ympäristönäkökohdat. Momentissa tarkoitettaisiin ympäristönäkökohdilla ympäristönsuojelua ja kestävää kehitystä edistäviä toimia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tarjoajien yhdenvertaisesta kohtelusta hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen taikka toisen hankintayksikön osallistuksessa ensiksi mainitun hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun. Ehdotettu laki ei estäisi viranomaisten ja muiden hankintayksiköiden osallistumista toisten hankintayksiköiden järjestämiin tarjouskilpailuihin. Tällaista yksikköä tulisi kuitenkin, ehdotetun lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdasta huolimatta, kohdella samalla tavoin kuin muita tarjouskilpailuun osallistuvia, jos hankintayksikkö päättää toteuttaa hankinnan tarjouskilpailuna.

Säännös ei edellytä kilpailuttamaan sellaisia hankintoja, jotka hankintayksikkö voisi toteuttaa omana työnään, hankkia 9 §:ssä tarkoitettulta sidosyksiköltä tai toiselta viranomaiselta 7 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, mutta se mahdollistaisi hankintayksikön oman yksikön tai sidosyksikön tekemän tarjouksen huomioon ottamisen tarjouskilpailussa. Jos tarjouskilpailu järjestetään ja hankintayksikön oma yksikkö tai sidosyksikkö osallistuu tarjouskilpailuun, sen tarjousta on kohdeltava samalla tavoin kuin muita tarjouksia. Oman yksikön tekemästä tarjouksesta huolimatta tarjouskilpailu on vietävä päätökseen. Pelkästään se, että tarjouksen on tehnyt oma yksikkö, ei siten oikeuta hankintayksikköä esimerkiksi keskeyttämään hankintamenettelyä ja toteuttamaan hankintaa omana työnä. Palvelujen, rakennusurakoiden ja tavaroiden tuotantotapoja koskevien päätösten tekeminen sekä esimerkiksi omien yksiköiden asemaa koskeva arviointi on osa hankintayksiköiden toimintojen suunnittelua, jonka tulee edeltää mahdollista tarjouskilpailua. Hankintaa, joka vaikuttaa tarjousmenettelyyn ja tarjoajien tasapuoliseen kohteluun ei tule tehdä enää tarjouskilpailun aikana. Tarjouskilpailua ei myöskään tulisi käyttää pelkästään markkinoilla vallitsevan hintatason selvittämisen tarkoituksessa ilman aikomusta tai valmiutta tehdä hankintaa oman organisaation ulkopuolella. Hintoja ja kustannuksia koskevan vertailutiedon hankkiminen olisi siten toteutettava muilla tavoin, esimerkiksi pyytämällä alustavia hintatietoja tietopyynnöllä.

3 § *Määritelmät.* Pykälässä määriteltäisiin laissa esiintyviä käsitteitä. Määritelmät vastaisivat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklassa ja direktiivin liitteessä III olevia määritelmiä.

Pykälän 1 kohdan mukaan *hankintasopimuksella* tarkoitettaisiin kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman tarjoajan välillä ja, jonka sisältönä on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen. Hankintasopimus on yleensä luonteeltaan yksityisoikeudellinen sopimus kahden erillisen oikeushenkilön välillä. Siten organisaation sisäisiä sopimuksia ei

yleensä ole katsottava hankintasopimuksiksi, eivätkä ne siten kuulu lakiehdotuksen kilpailuttamisvelvoitteen alaan.

Hankintasopimuksen pääasiallisena kohteena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen. Sopimusta ei ole katsottava hankintasopimukseksi, jos sen pääasiallisena tarkoituksena on muun toiminnan kuin hankinnan toteuttaminen. Kansallisessa hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä tarkastelun lähtökohtana on ollut se, muodostaako järjestely tai sopimuskokonaisuus jakamattoman kokonaisuuden, josta hankintaa ei voida erottaa. Jakamattoman kokonaisuuden on katsottu kuuluvan hankintalainsäädännön soveltamisalaan vain silloin, kun hankinnan osuus kokonaisuudesta on olennainen (esimerkiksi KHO 1.12.1999 T 3887, KHO 15.2.2002 T 19 sekä 25.11.2002 T 3065).

Määritelmän mukaisesti hankintasopimuksella tulisi olla taloudellista arvoa. Taloudellista arvoa voidaan katsoa olevan sopimuksella, josta maksetaan rahallinen korvaus tai joka oikeuttaa tarjoajan muuhun hankintayksikön myöntämään taloudelliseen hyötyyn. Vastikkeeksi voidaan katsoa myös muu kuin suoraan hankintayksiköltä tullut maksu (esimerkiksi MAO: 163/09, jossa on sovellettu hankintalakia). Sopimuksen tulisi määritelmän mukaan olla myös kirjallinen. Etenkin suuremmissa hankinnoissa kirjallisen hankintasopimuksen vaatimus on luonnollinen, sillä näissä hankinnoissa usein solmitaan tarjouksesta ja tarjouspyynnöstä erillinen kirjallinen sopimus. Sen sijaan pienemmissä hankinnoissa kirjallinen sopimus muodostuu usein tarjouspyynnöstä, tarjouksesta sekä tarjouksen johdosta annetusta kirjallisesta tarjouksen hyväksymisestä tai tilauksesta sekä tarjoajan vastauksesta näihin. Kirjallisen sopimuksen vaatimus liittyy myös tehokkaiden oikeusturvakeinojen käyttöön, sillä kirjallisen sopimuksen edellytys helpottaa muutoksenhaun yhteydessä sen arvioimista, mitä lakiehdotuksen mukaisia seuraamuksia hankintayksikköön ja hankintapäätökseen voidaan kohdistaa.

Pykälän 2 kohdassa määriteltäisiin *rakennusurakkasopimus*, jolla tarkoitettaisiin julkista hankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on lakiehdotuksen liitteen C mukaisen rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen tai suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä taikka hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttaminen millä tahansa tavalla.

Tavarahankintasopimuksella tarkoitettaisiin 3 kohdassa hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on tuotteiden ostaminen, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen. Tavarahankintasopimukseen voi sisältyä osto-optioita ja se voi sisältää myös tavaroiden lisäksi kokoamis- tai asennustöitä. Hankintalakia koskevassa markkinaoikeuden päätöksessä (11.5.2009, 212/09) hankintayksikkö oli pyytänyt tarjouksia peruskorjaukseen liittyvien potilas- ja henkilöturvajärjestelmien toimittamisesta. Markkinaoikeus katsoi, että hankinnan pääasiallisena tarkoituksena oli ollut hankkia potilas- ja henkilöturvajärjestelmiin tarvittavat laitteet, kojeet, tarvikkeet ja ohjelmat asennuksineen. Se seikka, että hankinta oli sisältänyt myös asennustyön, ei tehnyt hankinnasta rakennusurakkaa. Hankinnassa oli kysymys tavarahankinnasta.

Kohdassa 4 määritellyllä *palveluhankintasopimuksella* tarkoitettaisiin sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen. Palveluhankintaan voi sisältyä myös tavarahankintoja tai rakennustöitä. Hankintasopimuksen sisältäessä sekä palveluja että tavaroita, hankinta katsottaisiin palveluhankinnaksi, jos palveluiden arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo. Tavara- ja palveluhankintasopimuksen rajanvedolla on merkitystä muun muassa hankintamenettelyjen soveltamisessa ja hankintailmoituksen julkaisemisessa, koska hankintayksikön tulee hankintailmoituksessa luokitella hankinta ja ilmoittaa hankintaa kuvaavat ilmoituskoodit. Palveluhankintasopimukseksi katsottaisiin myös hankintasopimus, johon palvelujen ohella sisältyy liitteessä C tarkoitettuja rakennustöitä, jotka ovat vain liitännäisiä hankinnan pääasialliseen kohteeseen nähden. Täten esi-

merkiksi tietoliikennejärjestelmien ylläpidon ja huollon yhteyteen liittyvät pienimuotoiset rakennustyöt katsottaisiin osaksi palveluhankintasopimusta.

Kohdassa 5 määritellyllä *alihankintasopimuksella* tarkoitettaisiin sopimusta, joka on tehty sopimuspuoleksi valitun tarjoajan ja yhden tai useamman toimittajan välillä. Sopimuksen tulisi määritelmän mukaan olla kirjallinen.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden säätää kansallisessa lainsäädännössä hankintayksikölle oikeuden asettaa alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä vaatimuksia. Lakiehdotuksen 9 luvussa säädettäisiin alihankintasopimuksista.

Pykälän 6-8 *kohdissa* määriteltäisiin käsitteet, jotka liittyvät hankintamenettelyn eri vaiheissa mukana oleviin toimittajiin. Käsitteellä *toimittaja* tarkoitettaisiin taloudellista toimijaa, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita, palveluja taikka rakennustyötä tai –urakointa. Toimittaja voi olla luonnollinen henkilö tai yksityisellä tai julkisella sektorilla toimiva oikeushenkilö. *Ehdokkaalla* tarkoitettaisiin toimittajaa, joka on pyytänyt saada osallistua tarjouskilpailuun. Ehdokkaita olisivat siten esimerkiksi sellaiset toimittajat, jotka ovat tehneet osallistumishakemuksen rajoitettuna menettelyinä, neuvottelumenettelyinä tai kilpailullisena neuvottelumenettelyinä toteutettavassa tarjouskilpailussa. *Tarjoajalla* tarkoitettaisiin toimittajaa, joka on tehnyt tarjouksen. Esimerkiksi rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjoajalla tarkoitettaisiin hankintayksikön valitsemaa toimittajaa, jolta on pyydetty ja joka on antanut tarjouksen.

Ehdokas, tarjoaja tai toimittaja voi olla myös tällaisten yhdessä muodostama taho, kuten esimerkiksi lakiehdotuksen 61 §:ssä tarkoitettu ryhmittymä.

Pykälän 9 – 13 *kohdissa* määriteltäisiin erilaiset hankintamenettelyt. Rajoitettua menettelyä, neuvottelumenettelyä ja kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevat määritelmät vastaavat sisällöltään puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin määrittelyjä.

Rajoitetulla menettelyllä, joka määriteltäisiin *kohdassa 9*, tarkoitettaisiin kaksivaiheista hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö valitsee osallistumishakemuksen jättäneiden ehdokkaiden joukosta ne, joille tarjouspyyntö lähetetään ja jotka voivat tehdä tarjouksen.

Kohdan 10 neuvottelumenettelyllä tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja, johon kaikki halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö valitsee osallistumishakemukset jättäneiden ehdokkaiden joukosta ne, joiden kanssa se neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista.

Suorahankinta on määritelty *kohdassa 11*. Suorahankinnalla tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö hankintailmoitusta julkaisematta valitsee hankintamenettelyyn yhden tai useamman toimittajan ja neuvottelee sopimuksen ehdoista heidän kanssaan. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä ei ole erikseen määritelty suorahankintaa tai suoraa neuvottelumenettelyä, vaan suorahankinta sisältyy neuvottelumenettelyä koskeviin menettelysäännöksiin eli puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 28 artiklaan. Edellä mainitussa artiklassa säädetään tapauksista, jolloin neuvottelumenettelyä voidaan soveltaa julkaisematta hankintailmoitusta. Sisällöllinen ero ilmenee siten ilmoitusvelvoitteita koskevista sekä hankintamenettelyn kulkua koskevista säännöksistä. Koska direktiivin mukainen ilman hankintailmoitusta toteutettava neuvottelumenettely on poikkeuksellinen hankintamenettely, ehdotetaan menettelyn määrittelemistä erikseen. Lisäksi ehdotetaan menettelystä käytettävän termiä suorahankinta, jotta ero neuvottelumenettelyyn olisi selvä.

Kohdassa 12 määritellyllä *kilpailullisella neuvottelumenettelyllä* tarkoitettaisiin hankintamenettelyä, josta julkaistaan ilmoitus ja, johon kaikki toimittajat voivat pyytää saada osallistua. Hankintayksikkö neuvottelee menettelyyn hyväksytyjen toimittajien kanssa ratkaisuehdotuksista, joihin pohjautuvaan tarjouspyyntöön menettelyyn hyväksytyt toimittajat voivat tarjota. *Puitejärjestelyllä* tarkoitettaisiin pykälän 13 kohdassa yhden tai useamman hankintayksikön ja yhden tai useamman toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot erityisesti hintojen ja tarvittaessa suunnitellun määrän osalta. Pykälän 14 kohdassa määriteltäisiin *puolustustarvike*. Sillä tarkoitettaisiin tavaraa, joka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu sotilaallisiin tarkoituksiin ja tarkoitettu käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina.

Nykyisen hankintalain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät hankinnat, joiden kohde soveltuu pääasiassa sotilaalliseen käyttöön. Lakiehdotuksen puolustustarvikkeen määritelmä täten eroaa edellä mainitun lain kohdan mukaisesta ja vastaa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 6 alakohdassa sekä SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdassa säädettyä. Lakiehdotuksen mukaan sen soveltamisalaan ja hankintalain sekä erityisalojen hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle kuuluisivat siten vain ne tavarat, jotka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu sotilaallisiin tarkoituksiin ja tarkoitettu käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina. Pääasiallinen sotilaallinen käyttö ei täten täyttäisi lainkohdan tarkoittaman puolustustarvikkeen määritelmän edellytyksiä.

Määritelmä on yhtäläinen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 6 alakohdan sotilaskaluston määrittelyn kanssa. Laissa käytettäisiin kuitenkin termiä puolustustarvike, koska kyseessä on Suomessa vakiintunut termi, jota käytetään muun muassa laissa puolustustarvikkeiden maastaviennistä ja kauttakuljetuksesta (242/1990). Lisäksi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa käytetään sotilaskaluston sijasta termiä puolustustarvike.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin johdannossa todetaan, että puolustustarvikkeella olisi ymmärrettävä erityisesti tuotetyyppejä, jotka sisältyvät neuvoston 15 päivänä huhtikuuta 1958 tekemällään päätöksellä 255/58 hyväksymään aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden luetteloon. Kyseinen luettelo, johon viitataan SEUT 346 artiklan 2 kohdassa, määrittää ne puolustustarvikkeet, joiden hankinnassa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaista poikkeusta voidaan käyttää. Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat käyttäneet tätä poikkeusta hyvin laajasti ja sen nojalla eräät jäsenmaat ovat toteuttaneet esimerkiksi ensisijaisesti siviilikäyttöön ja vain mahdollisesti sotilaskäyttöön tarkoitettujen helikoptereiden hankinnat hankintadirektiivin ulkopuolella. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin tavoitteena onkin saattaa Euroopan unionin hankintasääntelyn ja sitä kautta sisämarkkinalainsäädännön alaisuuteen nämä hankinnat, jollei jäsenvaltion keskeisistä turvallisuuseduista muuta johdu.

Direktiivi antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden käyttää edellä mainittua neuvoston sotatarvikeluetteloa puolustustarvikkeen määrittelyssä. Neuvoston sotatarvikeluetteloon sisältyy ainoastaan kalustoa, joka on suunniteltu, kehitetty ja tuotettu erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin. Luettelo on kuitenkin yleisluonteinen sekä yli 50 vuoden ikänsä vuoksi aikaansa jäljessä teknologian kehityksen ja sotilaallisten suorituskykyvaatimusten muuttumisen vuoksi. Esimerkiksi laser-teknologiaan perustuvat laitteet, operatiivisen tason tilannekuva- ja johtamisjärjestelmät tai sotilaalliseen käyttöön tarkoitettut koulutus- ja simulaattorijärjestelmät puuttuvat luettelosta kokonaan. Tästä johtuen direktiivin johdanto-osan 10 kohdan mukaan neuvoston sotatarvikeluetteloa on tulkittava laajasti huomioiden tekniikan kehityksen, hankintapolitiikat sekä uudentyypin kaluston kehittämisen taustalla olevat sotilaalliset suorituskykyvaatimukset.

Euroopan unionin yhteinen puolustustarvikeluettelo on neuvoston 1958 sotatarvikeluetteloon verrattuna ajantasainen, kattava ja merkittävästi yksityiskohtaisempi. Yhteinen puolustustarvikeluettelo perustuu sotilasteknologian ja puolustustarvikkeiden viennin valvontaa koskevien yhteisten sääntöjen määrittämisestä hyväksytyyn neuvoston yhteisen kannan 2008/944/YUTP piiriin kuuluvista tarvikkeista tehtyyn luetteloon. Sitä myös päivitetään vuosittain, mikä mahdollistaa teknologian kehityksen, suorituskykyvaatimusten muuttumisen ja uusien asejärjestelmien huomioimisen. Kyseinen luettelo on myös perustana puolustustarvikkeen määrittelylle Euroopan unionin puolustustarvikkeiden sisäisten siirtojen direktiivissä. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi tunnistaakin johdanto-osan 10 kohdassa edellä mainitun puolustustarvikeluettelon yhtenä mahdollisena apuvälineenä puolustustarvikkeen määrittelyssä.

Edellä mainituista syistä puolustustarvikkeen määrittelyssä on perusteltua ensisijaisesti nojautua Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon. Puolustustarvikkeeksi olisi siten lähtökohtaisesti katsottava tavara, joka sisältyy Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon ja on suunniteltu tai sovitettu sotilaallisiin tarkoituksiin. Näin ollen puolustustarvikkeen määritelmään sisältyvät myös tuotteet, jotka on alun perin suunniteltu siviilikäyttöön mutta jotka on myöhemmin muutettu tai muokattu sotilaallisiin tarkoituksiin käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina. Puolustustarvikkeeksi olisikin katsottava esimerkiksi ajoneuvo tai helikopteri, joka alun perin on suunniteltu siviilitarkoituksiin, mutta johon on sotilaskäyttöä varten lisätty esimerkiksi panssarointia ja ballistista suojausta taikka taistelu- tai asejärjestelmiä. Näitä taistelu- ja asejärjestelmiä voivat olla esimerkiksi aseistus, sotilaalliset johtamis- ja viestijärjestelmät ja vastustajan asevaikutusten häirintään tarkoitetut järjestelmät.

Tietyn tavaran sisältyminen EU:n puolustustarvikeluetteloon ei kuitenkaan itsessään tee tavarasta lain määrittämässä mielessä puolustustarviketta, vaan sen tulee myös olla tarkoitettu käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina puolustusvoimien tai muun sotilaallisen organisaation toimesta. Ne EU:n yhteisessä puolustustarvikeluettelossa mainitut tuotteet, joiden käyttötarkoitus ei ole sotilaallinen, eivät siten täytä tässä laissa asetettuja puolustustarvikkeen määritelmän edellytyksiä. Esimerkiksi siviilikäyttöön suunniteltuihin aseisiin kuten pistooleihin sovelletaan EU:n ampu- ma-asedirektiivin säännöksiä, vaikka ne sisältyvätkin Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon. Toisaalta sitä, että tavara ei sisälly Euroopan unionin yhteiseen puolustustarvikeluetteloon, ei pidä yksistään pitää todisteena siitä, että kyseessä ei ole puolustustarvike. Erityisesti teknologian kehitys voi johtaa siihen, että uutta sotilaallisen käyttöön suunniteltua tavaraa tai teknologiaa ei hankintatarpeen ilmetessä vielä ole sisällytetty osaksi Euroopan unionin yhteistä puolustustarvikeluettelo. Tällöin tavaran puolustustarvikeluonne tulee arvioida lain 3 §:n 1 momentin 14 kohdan määritelmän lähtökohdista lukien.

Puolustustarvikkeeksi katsottaisiin siten tavara, joka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu sotilaalliseen käyttöön ja se on tarkoitettu myös käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina. Kaksikäyttötuotteella puolestaan tarkoitetaan tuotetta, teknologiaa, palvelua ja muuta hyödykettä, jota normaalin siviililuontoisen käyttönsä tai sovellutuksensa ohella voidaan käyttää joukkotuhoojien tai niiden maaliin saattamiseen tarkoitettujen ohjusjärjestelmien kehittelyyn tai valmistukseen taikka jolla voidaan edistää yleistä sotilaallista toimintakykyä. Kaksikäyttötuotteet eroavat puolustustarvikkeista myös siinä, että niiden vientivalvonnasta on säädetty kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta annetussa laissa (562/1996). Kaksikäyttötuotteiden vientivalvonnasta säädetään lisäksi kaksikäyttötuotteiden ja -teknologian vientiä koskevan yhteisön valvontajärjestelmän perustamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 428/2009 ja neuvoston yhteisessä toiminnassa tiettyihin sotilaallisiin loppukäyttöihin liittyvän

teknisen avun valvonnasta (2000/401/YUTP). Neuvoston asetuksen liitteessä 1 on yksityiskohtaisesti lueteltu valvonnan alaiset kaksikäyttötuotteet mukaan lukien niihin liittyvät ohjelmistot ja teknologiat.

Kaksikäyttötuotteet eivät siten täytä puolustustarvikkeen määritelmää ja niiden hankinnat on toteuttava noudattaen hankintalain säännöksiä.

Pykälän 15 kohdassa määriteltäisiin *arkaluonteiset tavarat, rakennusurakat ja palvelut*. Arkaluonteisten tavaroiden, palvelujen ja rakennusurakoiden määritelmä olisi sidoksissa sekä käyttötarkoitukseen että hankinnan piirteisiin. Jotta tietty tavara, palvelu tai rakennusurakka olisi arkaluonteinen, tulisi sen täyttää kaksi edellytystä. Tavarahan, rakennusurakan tai palvelun tulisi olla tarkoitettu käytettäväksi turvallisuustarkoitukseen. Lisäksi tavarahan, palvelun tai rakennusurakan tai niitä koskevan hankintamenettelyn tulisi sisältää, edellyttää tai niihin tulee liittyä luokiteltua tietoa. Arkaluonteisten tavaroiden, rakennusurakoiden ja palveluiden hankinnasta käytettäisiin laissa myös termiä turvallisuushankinnat.

Määritelmä on yhtenevä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 7 alakohdan kanssa, jossa määritellään arkaluonteinen välineistö, arkaluonteiset rakennusurakat ja arkaluonteiset palvelut. Laissa käytettäisiin kuitenkin termiä arkaluonteinen tavara, joka on selkeämpi ja nykyaikaisempi kuin direktiivissä käytetty termi arkaluonteinen välineistö.

Arkaluonteisen tavarahan, rakennusurakan tai palvelun ei puolustustarvikkeesta poiketen tarvitsisi olla erikseen suunniteltu tai muokattu turvallisuustarkoituksiin. Ratkaisevaa on hankinnan käyttötarkoitus eli hankittavan tavarahan, rakennusurakan tai palvelun käyttötarkoituksena tulee olla jäsenvaltion turvallisuuden suojeleminen sen omalla alueella tai sen ulkopuolella joko sotilaallisen tai muun turvallisuusviranomaisen (kuten puolustusvoimat, poliisi, rajavalvontaviranomaiset) toimesta. Jäsenvaltion turvallisuus tulisi tässä yhteydessä ymmärtää laaja-alaisen turvallisuuden käsitteen kautta. Turvallisuusuhka voisi aiheuttaa merkittävää vaaraa valtiolle ja sen väestölle tai merkittävää haittaa yhteiskunnan elintärkeille toiminnoille. Kyse voisi olla eri toimijoiden aktiivisesta toiminnasta, häiriötilanteista ja onnettomuuksista tai luonnon ääri-ilmiöistä. Turvallisuustarkoituksiin tehtävät hankinnat voisivat liittyä esimerkiksi rajojen turvaamiseen, poliisitoimintaan, terrorismin torjuntaan, siviilikriisinhallintatehtäviin tai huoltovarmuuden turvaamiseen.

Jotta kyseessä olisi arkaluonteinen tavara, rakennusurakka tai palvelu, tulee siihen tai sen hankintaan sisältyä, liittyä tai sen tulee edellyttää luokiteltua tietoa. Nämä edellytykset täytyvät muun muassa silloin, kun tarjouspyyntö sisältää luokiteltuja tietoja esimerkiksi hankittavan tuotteen suoritusvaatimuksista tai liittyen muutoin hankinnan vaatimukseen tai sen toteuttamiseen. Lisäksi tarjouspyynnön vaatimukset voivat olla luonteeltaan sellaisia, että tarjoaja voi vastata niihin vain sisällyttämällä tarjoukseensa luokiteltuja tietoja. Vastaavasti tutkimus- ja kehittämisspalvelun hankinnan tuloksena voi syntyä asiakirjoja, kuten tutkimusraportit taikka kehitetyn uuden tuotteen tekniset eritelmat tai testitulokset, jotka hankintayksikkö valtion turvallisuuden vuoksi luokittelee salassa pidettäviksi.

Luokiteltu tieto on määritelty 3 §:n 1 momentin 16 kohdassa. Määritelmän mukaisesti luokitelluksi tiedoksi katsottaisiin tieto, joka on valtion turvallisuuden vuoksi salassa pidettävä ja tämä salassapito perustuu lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen. Tästä johtuen arkaluonteisen tavarahan, palvelun ja rakennusurakan edellytyksiä ei lähtökohtaisesti täyttäisi esimerkiksi viraston tilojen turvallisuuteen liittyvä hankinta (kuten vartiointipalvelut tai kulunvalvontajärjestelmät) sen enempää kuin kunnallisten palo- ja pelastusviranomaisten tekemät hankinnat. Jos näihin hankintoihin kuitenkin sisältyy valtion turvallisuuden vuoksi luokiteltua tietoa, voivat myös nämä hankinnat

täyttää arkaluonteisen tavaran, palvelun tai rakennusurakan määritelmän edellytykset. Tämän edellytyksen voivat täyttää esimerkiksi valtionjohdon (tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja eduskunta) turvaamiseksi tehtävät hankinnat samoin kuin ulkomailta toimivien Suomen edustustojen turvallisuutta koskevat hankinnat. Kuntien turvallisuustarkoituksiin tekemät hankinnat voivat täyttää arkaluonteisen tavaran, palvelun ja rakennusurakan määritelmän edellytykset lähinnä vain silloin, kun ne sisältävät tietoja, jotka valtion turvallisuusviranomaiset (kuten poliisi) ovat valtion turvallisuuden vuoksi luokitelleet salassa pidettäviksi. Näitä hankintoja voisivat olla esimerkiksi kunnallisen tiedon- tai sähkönsiirtoverkon tai muun väestön toimeentulon kannalta keskeisen järjestelmän suojaamiseksi tehtävät hankinnat, kun kyseessä olevan verkon tai järjestelmän toimintakyky on myös valtion turvallisuuden vuoksi kriittinen ja tästä johtuen hankinta sisältää luokiteltuja tietoja.

Arkaluonteisia tavarahankintoja voisivat siten olla esimerkiksi rajavalvonnan tekniset järjestelmät, kuten ilmatilan ja merialueen valvontaan liittyvät laitteistot, jotka sisältävät luokiteltua tietoa. Lisäksi poliisin ja muiden turvallisuusviranomaisten suojattuihin tietojärjestelmiin liittyvät hankinnat tai viestintä-/tiedonsiirtoverkkoihin liittyvät laitehankinnat ovat luonteeltaan sellaisia, että ne täyttävät usein arkaluonteiselle tavaralle asetetut edellytykset. Arkaluonteisia tavarahankintoja voivat olla myös esimerkiksi puolustusvoimien tietojärjestelmähankinnat, joissa hankittava tietojärjestelmä sinänsä on siviilimarkkinoilla myynnissä ja käytössä, mutta joka integroidaan puolustusvoimien johtamis- ja viestintäjärjestelmiin, mistä johtuen hankintaan sisältyy luokiteltua tietoa.

Arkaluonteisia palveluhankintoja olisivat esimerkiksi luokitellussa tilassa tai luokitellulle järjestelmälle tehtävät huolto- ja kunnossapitotyöt. Arkaluonteisten tavaroiden hankintaan liittyvät palveluhankinnat kuten käyttöönoton asiantuntijapalvelut tai järjestelmän elinkaaren aikaiset huolto- ja ylläpitopalvelut voivat myös täyttää määritelmän edellytykset, mikäli näihin hankintoihin sisältyy, ne tuottavat tai edellyttävät luokiteltua tietoa.

Arkaluonteinen rakennusurakka voisi liittyä esimerkiksi rajavalvontaan liittyvään rakentamiseen tai kyseessä voi olla viestintäyhteyksien turvaamiseen liittyvät rakennusurakat. Myös poliisin tai muiden turvallisuusviranomaisten kiinteisiin kohteisiin liittyvät rakennusurakat voivat täyttää arkaluonteisen rakennusurakan määritelmän edellytyksen, jos hankinnan toteuttaminen vaatii luokitellun tiedon luovuttamista tarjoajille.

Arvioitaessa tavaran, palvelun tai rakennusurakan arkaluonteisuutta olennaista ei ole hankinnan toteuttava taho, vaan hankinnan käyttötarkoitus sekä siihen liittyvä valtion turvallisuudesta johtuva tietosuojan tarve.

Pykälän 16 kohdassa määriteltäisiin *luokiteltu tieto*. Määritelmän mukaan luokitellulla tiedolla tarkoitettaisiin kaikkia tietoja ja aineistoja, joille on määritelty luokitusta tai suojausta koskeva taso ja jotka vaativat kansallisen turvallisuuden sekä voimassa olevien lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti suojaa kaikkea luvatonta käyttöä, tuhoamista, poistoa, levittämistä, kadottamista tai mitä tahansa muuntotyypistä vaaraa vastaan. Luokiteltutieto ei olisi sidoksissa tiedon tai aineistojen muotoon, luonteeseen tai siirtotapaan.

Määritelmä vastaa direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 8 alakohdan määritelmää sisällöllisesti. Direktiivin termin turvaluokiteltu tieto sijaan käytettäisiin termiä luokiteltu tieto.

Määritelmä asettaa tietoaineistolle kaksi edellytystä. Tietoaineistolle tulee olla määritelty luokitusta tai suojelua koskeva taso. Kyseisen määrittelyn on perustuttava voimassa olevaan lakiin, asetukseen tai hallinnolliseen määräykseen, jonka tavoitteena on suojata kansallisen turvallisuuden vuoksi tietoa. Luokitellun tiedon määritelmän edellytykset täyttäisi siten vain tieto, joka vaatii suojaa esimerkiksi luvatonta käyttöä vastaan valtion

sisäisen tai ulkoisen turvallisuuden vuoksi. Määritelmän edellytyksiä ei täyttäisi tieto, jonka suojaamistarve perustuu muuhun syyhyn kuin valtion turvallisuuteen.

Suomessa viranomaisten asiakirjojen julkisuus on pääsääntö. Jokaisella on perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta. Tätä oikeutta voidaan rajoittaa välttämättömistä syistä vain lailla. Näitä säännöksiä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), jäljempänä *julkisuuslaki* sekä kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa (588/2004).

Julkisuuslaissa säädetään viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta. Julkisuuslain 24 §:n 1 momentissa on säädetty salassa pidettävistä asiakirjoista. Valtion turvallisuus on salassapidon perusteena pykälän 5 kohdassa, jonka mukaan salassa pidettäviä asiakirjoja ovat esimerkiksi poliisin, rajavartiolaitoksen ja tullilaitoksen sekä vankeinhoitoviranomaisen taktisia ja teknisiä menetelmiä ja suunnitelmia koskevia tietoja sisältävät asiakirjat, jos tiedon antaminen niistä vaarantaisi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden. Vastaavasti 7 kohdan mukaan asiakirjat, jotka koskevat onnettomuuksiin tai poikkeusoloihin varautumista taikka väestönsuojelua, ovat salassa pidettäviä, jos tiedon antaminen niistä vahingoittaisi tai vaarantaisi turvallisuutta, väestönsuojelun toteuttamista tai poikkeusoloihin varautumista. Suojelupoliisin ja muiden viranomaisten asiakirjat, jotka koskevat valtion turvallisuuden ylläpitämistä on pidettävä salassa 8 kohdan nojalla, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna valtion turvallisuutta. Puolustusvoimien varustamista, kokoonpanoa, sijoitusta, käyttöä taikka muuta sotilaallista maanpuolustusta taikka maanpuolustusta palvelevia keksintöjä, rakenteita, laitteita tai järjestelmiä taikka maanpuolustuksen kannalta muutoin merkityksellisiä kohteita taikka puolustusvalmiuteen varautumista koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä 10 kohdan nojalla, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vahingoita tai vaaranna maanpuolustuksen etua.

Näin ollen luokitellun tiedon edellytysten voitaisiin lähtökohtaisesti katsoa täyttyvän esimerkiksi niiden tietojen osalta, joiden salassapito perustuu julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 5 tai 8-10 kohtiin silloin kun salassapidon perusteena on valtion turvallisuus. Luokitellun tiedon määritelmän edellytyksiä ei sen sijaan täyttäisi tieto, joka on luokiteltu salassa pidettäväksi esimerkiksi 24 §:n 1 momentin 8 kohdan perusteella ja luokitellun perusteena on onnettomuuden selvittämisen vaarantuminen.

Henkilöiden, rakennusten, laitosten, rakennelmien sekä tieto- ja viestintäjärjestelmien turvajärjestelyjä koskevat ja niiden toteuttamiseen vaikuttavat asiakirjat on pidettävä salassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 7 kohdan mukaan, jollei ole ilmeistä, että tiedon antaminen niistä ei vaaranna turvajärjestelyiden tarkoituksen toteuttamista. Jos lainkohdan tarkoittamat turvajärjestelyt tehdään valtion turvallisuuden vuoksi, voivat myös tämän kohdan mukaisesti salassa pidettäväksi luokitellut tiedot täyttää lakiehdotuksen 16 kohdan mukaisen luokitellun tiedon määritelmän edellytykset. Tällöin kyseeseen voivat tulla esimerkiksi valtionjohtoon kuuluvien henkilöiden tai keskeisten rakennusten (esimerkiksi eduskunta, valtioneuvosto tai tasavallan presidentin kanslia) turvajärjestelyihin liittyvät tiedot, jos näiden tietojen paljastuminen voisi vaarantaa valtion turvallisuuden tai toimintaedellytykset poikkeusoloissa. Sen sijaan määritelmän mukaisia edellytyksiä eivät täyttäisi tiedot, jotka koskevat tilojen tavanomaisia turvallisuusjärjestelyjä, joiden tarkoituksena on yksittäisen viraston toiminnan turvaaminen ilman liittymää valtion turvallisuuteen kuten esimerkiksi valtion toiminnan turvaamiseen poikkeusoloissa.

Kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetussa laissa säädetään viranomaisten toimenpiteistä kansainvälisten tietoturvallisuusvelvoitteiden toteuttamiseksi. Lain 2 §:n mukaisesti kansainvälisellä tietoturvallisuusvelvoitteella tarkoitetaan sellaista Suomea sitovaan kansainväliseen sopimukseen sisältyvää määräystä sekä sellaista muuta

Suomea koskevaa velvoitetta, jota Suomen on noudatettava ja joka koskee erityissuojattavan aineiston suojaamiseksi tarvittavia toimenpiteitä. Lain 2 §:n mukaan erityissuojattavalla tietoaineistolla tarkoitetaan sellaisia salassa pidettäviä asiakirjoja ja materiaaleja sekä asiakirjoista ja materiaaleista saatavissa olevia tietoja sekä näiden perusteella tuotettuja asiakirjoja ja materiaaleja, jotka kansainvälisen tietoturvallisuusvelvoitteen mukaisesti on turvaluokiteltu. Lain 8 §:n mukaan erityissuojattavaan aineistoon on tehtävä kansainvälisessä tietoturvallisuusvelvoitteessa määritelty luokittelumerkintä sen osoittamiseksi, minkälaisia tietoturvallisuusvaatimuksia sen käsittelyssä on noudatettava.

Kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain mukaisia kansainvälisiä tietoturvallisuusvelvoitteita sisältyy muun muassa Suomen solmimiin tietoturvallisuus sopimuksiin. Suomi on tehnyt ensimmäisen kahdenvälisen tietoturvallisuus sopimuksensa Saksan liittotasavallan kanssa vuonna 2004. Sopimus tuli voimaan 16 päivänä heinäkuuta 2004 (SopS 96 ja 97/2004). Vuotta myöhemmin allekirjoitettiin Suomen ja Ranskan välinen sopimus, joka puolestaan tuli voimaan 1 päivänä elokuuta 2005 (SopS 66 ja 67/2005).

Tietoturvallisuustarpeiden painottumista enenevässä määrin myös taloudelliseen toimintaan ilmentää Suomen ja Euroopan Avaruusjärjestön (ESA) välinen yhteistyösopimus, jäljempänä ESA:n tietoturvallisuus sopimus, niin ikään vuodelta 2004 (SopS 94 ja 95/2004). Sopimuksen eräs keskeinen tavoite on turvata Suomen elinkeinoelämän mahdollisuudet osallistua tasavertaisesti muiden jäsenvaltioiden kanssa ESA:n turvallisuusluokiteltuihin tarjouskilpailuihin. Tietoturvallisuus sopimus on tehty myös Länsi-Euroopan unionin (WEU) kanssa (SopS 41 ja 42/1998) ja Eurooppalaisen puolustusmateriaaliyhteistyöjärjestön (OCCAR) kanssa (SopS 109 ja 110/2008).

Mainittujen sopimusten lisäksi Suomi on tehnyt voimassa olevan tietoturvallisuus sopimuksen Slovakian (SopS 116 ja 117/2007), Viron (SopS 12 ja 13/2008), Italian (SopS 23 ja 24/2008), Latvian (SopS 33 ja 34/2008), Puolan (SopS 46 ja 47/2008), Bulgarian (SopS 116 ja 117/2008), Slovenian (SopS 22 ja 23/2009), Tšekin (SopS 53 ja 54/2009) ja Espanjan (SopS 38 ja 39/2010) kanssa. Allekirjoittamista odottaa sopimus Alankomaiden kanssa. Vireillä on lisäksi neuvottelut tietoturvallisuus sopimuksesta Ison-Britannian, Luxemburgin ja Sveitsin kanssa. Myös EU:n jäsenvaltioiden välillä on vireillä hanke turvallisuusluokittelun tiedon suojaamista koskeväksi sopimukseksi.

Kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain mukainen tietojen salassapito ja turvaluokittelu perustuu siten toisen maan asettamaan ja Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen mukaiseen tiedon turvaluokittelua ja suojaamista koskevaan vaatimukseen. Tällainen tieto on kuitenkin usein myös samalla julkisuuslain nojalla ja liittyen Suomen valtion turvallisuuteen salassa pidettävää. Toisaalta vaikka tiedon turvaluokittelu ja suojaaminen ei välttämättä aina suoraan liity Suomen kansalliseen turvallisuuteen, voi myös tällainen erityissuojattava tietoaineisto täyttää tämän lain mukaisen luokitellun tiedon määritelmän vaatimukset. Näin erityisesti silloin, kun kyseessä oleva tieto on Suomen turvallisuuden kannalta tärkeää ja sen saannin edellytyksenä on ollut tai on tiedon turvaluokittelu ja suojaaminen voimassa olevan tietoturvasopimuksen tai muun Suomea sitovan velvoitteen mukaisesti. Tässä yhteydessä valtion turvallisuutta on tarkasteltava tavanomaista laajempaan käsitteeseen ja huomioiden se, että Suomen harjoittamaan kansainväliseen yhteistyöhön liittyviin asiakirjoihin sisältyy usein sellaisia salassa pidettäviä tietoja, joiden luvaton paljastuminen voi aiheuttaa merkittäviä ja laajalle ulottuvia vahinkoja. Tällaisten tietojen paljastuminen on omiaan vahingoittamaan Suomen luotettavuutta kansainvälisen yhteistyön osapuolena ja siten voi vaarantaa tulevaisuudessa Suomen turvallisuuden kannalta olennaisen tiedon saannin.

Valtioneuvoston asetuksella tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa (681/2010) on säädetty valtionhallinnonviranomaisten asiakirjojen käsittelyä koskevista yleisistä tieto-

turvallisuusvaatimuksista sekä asiakirjojen luokittelun perusteista ja luokittelua vastaavista asiakirjojen käsittelyssä noudatettavista tietoturvallisuusvaatimuksista. Asetuksen 7 §:n mukaisesti valtionhallinnon viranomaisen, joka on päättänyt luokitella asiakirjansa tietoturvallisuuden toteuttamiseksi, on noudatettava asetuksen 3 luvussa säädettyjä perusteita. Asetuksen 9 §:ssä määritellään salassa pidettävien asiakirjojen luokittelussa käytettävät luokat (suojaustasot I-IV). Asetuksen 11 §:ssä puolestaan säädetään, että viranomaisen voi tehdä salassa pidettävän asiakirjan suojaustasoa koskevan merkinnän yhteyteen tai sen sijasta erityisen turvallisuusluokitusmerkinnän ("ERITTÄIN SALAINEN", "SALAINEN", "LUOTTAMUKSELLINEN" TAI "KÄYTTÖ RAJOITETTU"), kun kyseessä on julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 2 ja 7-10 kohtien mukainen asiakirja ja sen tai siihen sisältyvän tiedon oikeudeton paljastuminen tai oikeudeton käyttö voi aiheuttaa vahinkoa kansainvälisille suhteille, valtion turvallisuudelle, maanpuolustukselle tai muulle yleiselle edulle.

Lainsäädännössä käytetään täten hieman toisistaan poikkeavia käsitteitä salassa pidettävistä asiakirjoista ja tiedoista. Julkisuuslaki on yleislaki ja siinä säädetään viranomaisten asiakirjojen julkisuudesta sekä siitä mitä asiakirjoja voidaan pitää salassa. Kansainvälisistä tietoturvavelvoitteista annettu laki puolestaan sääntelee erityissuojattavan tietoaineiston salassapitoa ja käyttöä. Valtioneuvoston asetuksessa tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa säädetään salassa pidettävien asiakirjojen suojaustasosta ja turvallisuusluokitusmerkinnästä valtionhallinnossa. Mikään näistä käsitteistä ei vastaa täysin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 8 alakohdan mukaista määritelmää. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin käyttämä käsite turvaluokiteltu tieto voidaan myös sekoittaa tietoon, johon on tehty edellä mainitun asetuksen mukainen turvallisuusluokitusmerkintä. Tästä johtuen lakiehdotuksessa esitetään käytettävän direktiivin termin turvaluokiteltu tieto sijasta termiä luokiteltu tieto.

Määritelmä kattaisi tiedot ja aineistot niiden muodosta, luonteesta tai siirtotavasta riippumatta. Tiedoilla ja aineistoilla tarkoitettaisiin siten perinteisten asiakirjojen lisäksi myös sähköisiä ja muita tallenteita, joista tieto on saatavissa selville vain teknisin apuvälinein.

Määritelmän mukaisia luokiteltuja tietoja voisivat siten olla esimerkiksi ase-, valvonta- tai tutkajärjestelmän suorituskykyyn tai sen sijaintiin liittyvät tiedot, jos näiden tietojen julkituleminen voisi vaarantaa kansallisen turvallisuuden. Luokiteltua tietoa voi olla myös hankittavien järjestelmien ja tuotteiden (kuten ohjukset) lukumäärä, jos tämän tiedon julkituleminen vaarantaisi kansallisen turvallisuuden. Tilojen, rakennusten ja henkilöiden turvajärjestelyihin liittyvät tiedot voivat olla myös luokiteltuja tietoja, jos näiden tietojen paljastuminen voisi vaarantaa kansallisen turvallisuuden. Tällainen tilanne voi olla kyseessä lähinnä valtionjohdon (tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja eduskunta) turvallisuusjärjestelyjen osalta.

Pykälän 17 kohdassa määriteltäisiin *kriisi*. Määritelmä vastaa direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 10 alakohdan määrittelyä. Kriisillä tarkoitettaisiin Suomessa tai toisessa maassa ilmenevää tilannetta, jossa vahinkoa aiheuttava tapahtuma olisi selvästi normaalia arkielämän tapahtumia laajempi. Sen vaikutukset voisivat kohdistua ihmisten elämän ja terveyden tai väestön elinmahdollisuuksien kannalta keskeisten huoltotoimenpiteitten vaarantumiseen. Kriisin määritelmä täytyisi myös tilanteessa, jonka seurauksena huomattava määrä arvokasta omaisuutta vaarantuisi.

Kriisin määritelmä ei edellyttäisi vahinkoa aiheuttavan tapahtuman realisoitumista. Myös tilanne, jossa edellä mainittujen tapahtumien uhkaa voidaan pitää välittömänä, täyttäisi kriisin määritelmän edellytykset.

Pykälän 17 kohdassa lisäksi erikseen todettaisiin, että aseelliset sodat ja selkkaukset täyttäisivät automaattisesti kriisin määritelmän.

Kriisin tunnusmerkistön täyttäisivät muun muassa valmiuslain (1080/1991) 2 §:ssä määritellyt poikkeusolot. Lakiehdotuksen määritelmä olisi kuitenkin edellä mainitun lainkohdan poikkeusolojen määritelmää laajempi. Lakiehdotuksessa kriisiksi katsottaisiin siten sotilaallisten kriisien ja valmiuslain mukaisten poikkeusolojen lisäksi muun muassa luonnonkatastrofit, ihmisten toiminnasta aiheutuneet onnettomuudet sekä ylipäättänsä äkilliset ja ennalta-arvaamattomat tapahtumat, jotka joko aiheuttavat tai uhkaavat aiheuttaa merkittävää vahinkoa ihmisille tai omaisuudelle. Vahinkoa aiheuttavan tapahtuman tulee myös olla selvästi normaalia arkielämän tapahtumia laajempi, mistä johtuen määritelmä ei kattaisi esimerkiksi luonnonilmiöitä, jotka ovat tavanomaisia vain vähäisessä määrin voimakkaampia ja eivät saavuta katastrofin mittasuhteita. Vahinkoa aiheuttavat tapahtumat voivat ilmetä joko Suomessa tai toisessa maassa. Toisessa maassa ilmenevällä tapahtumalla tai tilanteella ei tarvitse olla suoranaisia vaikutuksia tai liittymää Suomeen. Tästä johtuen esimerkiksi Afrikassa tai Aasiassa tapahtuvat sodat ja selkkaukset sekä luonnonkatastrofit täyttäisivät määritelmän edellytykset.

Pykälän 18 kohdassa määriteltäisiin *tutkimus ja kehittäminen*. Määritelmä vastaisi sisällöllisesti direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 27 alakohdan vastaavaa. Direktiivissä käytetty termi tutkimus ja kehitys muutettaisiin kuitenkin muotoon tutkimus ja kehittäminen, joka on yleisesti käytetty ilmaisu.

Määritelmään sisältyisi perustutkimukseen, soveltavaan tutkimukseen sekä kokeelliseen kehittämiseen liittyvät toiminnot. Perustutkimus koostuisi kokeellisesta tai teoreettisesta työstä, jolla pyritään hankkimaan uutta tietoa ilmiöiden tai havaittavissa olevien tosiseikkojen peruseräilyistä. Sillä ei ensisijaisesti pyrittäisi mihinkään käytännön sovellukseen tai käyttötapaan.

Soveltava tutkimus puolestaan koostuisi töistä, jotka on toteutettu uuden tiedon hankkimiseksi. Se kohdistuisi kuitenkin ensisijaisesti tiettyyn käytännön tarkoitukseen tai tavoitteeseen.

Kokeellinen kehittäminen koostuisi työstä, joka pohjautuu tutkimuksesta tai käytännön kokeesta saatuun olemassa olevaan tietoon ja jonka tarkoitus on käynnistää uusien materiaalien, laitteiden tai tuotteiden valmistus, ottaa käyttöön uusia prosesseja, järjestelmiä tai palveluita tai parantaa merkittävästi jo olemassa olevia. Kokeelliseen kehittämiseen voisi kuulua teknisten esittelylaitteiden toteutus. Teknisellä esittelylaitteella (eli niin kutsutulla demonstraattorilla) tarkoitettaisiin laitetta, jolla esitellään uuden käsitteen tai uuden tekniikan toimivuutta asiankuuluvassa tai tunnusomaisessa ympäristössä.

Tutkimukseen ja kehittämiseen ei sisältyisi tuotantoa edeltävien prototyyppien valmistus ja hyväksyntä eivätkä tuotantotekniikka, teollinen suunnittelu tai valmistus.

Teknologian kypsyysjaottelumalli (Technology Readiness Level, TRL) on niin yrityksissä kuin julkisissa organisaatioissa käytössä oleva malli, jonka avulla pyritään arvioimaan tutkimus- ja kehittämishankkeissa kehitettävän teknologian kypsyysaste. Mallin asteikko on yhdeksänportainen, jossa 1 aste on perustutkimusta ja 9 aste valmis ja operatiivisessa käytössä testattu tuote tai sovellus. TRL-asteikolla tarkasteltuna tutkimuksen ja kehittämisen piiriin tulisi katsoa sellainen tutkimus- ja kehittämistoiminta, jonka voidaan arvioida olevan teknologian kypsyysasteikolla välillä 1-6. Asteikon taso 6 sisältää teknisten esittelylaitteiden valmistuksen, mutta ei enää tuotantoa edeltävien prototyyppien valmistusta.

Pykälän 19-24 kohdissa määriteltäisiin *teknisiin eritelmiin ja niitä kuvaaviin standardeihin, teknisiin viitteisiin ja teknisiin hyväksyntöihin* liittyvät käsitteet, jotka perustuvat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin liitteen III määritelmiin. Teknisiä eritelmiä käytetään hankintasopimuksen kohteena olevan tavarain, palvelun tai materiaalien teknisessä määrittelyssä. Tekniset eritelmat voivat liittyä erilaisiin ominaisuuksiin, kuten laatuun, ympäristönsuojeluun, turvallisuuteen, mittoihin, testausmenetelmiin tai tuo-

tantoprosesseihin. Standardeja, teknisiä viitteitä ja teknisiä hyväksyntöjä koskevat määritelmät vastaavat yhteisön standardisointityössä omaksuttuja käsitteitä.

Pykälän 25 kohdassa määriteltäisiin *elinkaari*. Määritelmä perustuu direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 26 alakohtaan. Elinkaarella tarkoitettaisiin siten kaikkia mahdollisia tuotteen vaiheita eli tutkimusta ja kehittämistä, teollista kehittämistä, tuotantoa, korjausta, nykyaikaistamista, muuttamista, ylläpitoa, huoltoa ja huollon järjestämistä, varastointia, kuljetusta, koulutusta, testausta, poistoa ja hävittämistä. Määritelmä kattaa siten tuotteen hankintavaiheen, käyttö- ja ylläpitovaiheen sekä poiston ja hävittämisen. Hankintavaihe kattaisi tutkimuksen ja kehittämisen, tuotteen teollisen kehittämisen sekä tuotannon. Käyttö- ja ylläpitovaiheeseen kuuluisivat muun muassa ennakoiva ja korjaava huolto, perushuolto ja kunnostus, varastointi, kuljetukset, koulutus, muuttaminen ja nykyaikaistaminen. Poistoon ja hävittämiseen puolestaan kuuluisivat muun muassa myyminen, lahjoittaminen, hävittäminen ja museointi.

Tuotteen elinkaareen vaiheisiin voi siten sisältyä myös esimerkiksi tutkimustyö ja arviointi. Myös osien ja komponenttien toimittaminen, tuotteisiin sisällytettävät tai liitettävät osakokonaisuudet sekä erityisten työkalujen, testausmenetelmien tai tuen toimittaminen kuuluu tuotteen elinkaareen. Määritelmä kattaisi myös tuotteen logistiikan.

Yhteisellä hankintanimikkeistöllä (Common Procurement Vocabulary, CPV) tarkoitetaan kohdassa 26 yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen 2195/2002/EY mukaista viitenimikkeistöä. Hankintanimikkeistöä käytetään muun muassa hankinnan kohteen kuvaamisessa hankintailmoituksissa. Yhtenäisen nimikkeistön käyttäminen on edellytys sähköisten ilmoitustapojen toiminnalle, joten nimikkeistöä ehdotetaan ainoaksi julkisissa hankinnoissa käytettäväksi luokittelujärjestelmäksi.

Pykälän kohdissa 27 ja 28 määriteltäisiin ilmaisut kirjallinen ja sähköinen. Määritelmät perustuvat puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 24 ja 25 alakohtiin.

2 luku Soveltamisala

4 § *Hankintayksiköt.* Pykälässä määriteltäisiin lain soveltamisalaan kuuluvat yksiköt. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklan 1 kohdan 17 alakohtaan.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisia valtion viranomaisia ovat muun muassa valtion keskus-, alue- ja paikallishallinnon viranomaiset. Lain soveltamisalaan kuuluisivat siten muun muassa ministeriöt, niiden alaiset virastot ja laitokset, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset, eduskunta ja sen alainen hallinto sekä tuomioistuinlaitos.

Kuntien viranomaisia ovat muun muassa kunnanvaltuustot, kunnanhallitukset, lautakunnat, johtokunnat ja toimikunnat. Lain tarkoittamia hankintayksiköitä olisivat myös kuntayhtymät, kuten koulutuskuntayhtymät tai sairaanhoitopiirit. Kuntayhtymien mahdollisesti muodostamat toimielimet olisivat myös laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä. Kuntien liikelaitokset olisivat 1 momentin 1 kohdan mukaisia hankintayksiköitä, sillä ne kuuluvat välittömästi kuntien organisaatioon.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan hankintayksiköitä olisivat myös valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaiset liikelaitokset.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan hankintayksiköitä olisivat myös julkisoikeudelliset laitokset. Julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan missä tahansa juridisessa muodossa toimivaa oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu huolehtimaan yleisen edun mukaisista tarpeista, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta. Edellytyksenä lisäksi on, että 1 – 3 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö pääasiallisesti rahoit-

taa laitosta tai, että laitos on 1 – 3 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön valvonnassa taikka jonka johto-, valvonta- tai hallintoelimen jäsenistä edellä mainittu hankintayksikkö nimittää yli puolet.

Julkisoikeudellisen laitoksen käsitteen ensimmäisen osan edellytysten olisi täyttyvä samanaikaisesti. Yksikön tulee olla oikeushenkilö, sen tulee olla perustettu tyydyttämään yleisen edun mukaisia tarpeita ja näiden tarpeiden on oltava luonteeltaan muita kuin teollisia tai kaupallisia. Sen sijaan käsitteen muut edellytykset ovat vaihtoehtoisia. Julkisoikeudelliset laitokset voivat olla muodollisesti valtiosta tai kunnista irrallisia oikeushenkilöitä, kuten osakeyhtiöitä, yhdistyksiä tai säätiöitä, joihin valtio, kunta tai liikelaitos harjoittaa määräysvaltaa valvonnan tai rahoituksen suhteen.

Julkisoikeudellisten laitosten yleisen edun mukaisuutta sekä kaupallisen luonteen puuttumista koskevia käsitteen edellytyksiä on käsitelty hankintadirektiivin osalta muun muassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomioissa *C-44/96, Mannesmann* (Kok. 1998, s. I-73), *C-360/96, Gemeente Arnhem* (Kok. 1998 sivu I-06821), *C-94/99* (Kok. 2000, s. I-11037), *Arge, C-223/99 ja C-260/99, Agora* (Kok. 2001, s. I-3605) sekä *C-18/01 Varkauden taitotalo* (Kok. 2003, s. I-5321). Yleisen edun mukaisiksi muiksi kuin teollisiksi ja kaupallisiksi tarpeiksi on vakiintuneessa yhteisön oikeudessa katsottu tarpeet, joita tyydytetään muilla tavoin kuin tarjoamalla markkinoilla tavaroita tai palveluja ja, jotka julkinen valta yleiseen etuun liittyvistä syistä päättää tyydyttää itse tai joiden osalta se haluaa säilyttää määräysvallan. Muun kuin teollisen tai kaupallisen toiminnan harjoittamista koskevalla edellytyksellä pyritään täsmentämään yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitettä. Luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden ja luonteeltaan teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden välille on tehty ero. Luonteeltaan muiden kuin teollisten tai kaupallisten yleisen edun mukaisten tarpeiden käsitteen ulkopuolelle eivät kuitenkaan jää sellaiset tarpeet, joita myös yksityiset yritykset tyydyttävät tai voivat tyydyttää. Kehittyneen kilpailun olemassaolo voi kuitenkin olla merkki siitä, että kyseessä on teollinen tai kaupallinen yleisen edun mukainen tarve.

Teollisen tai kaupallisen luonteen arvioinnissa oikeuskäytännössä on merkitykselliseksi katsottu kilpailuolosuhteissa toimimisen lisäksi muun muassa laitoksen tehtävien kuuluminen julkisen viranomaisen tehtäviin, laitoksen voiton tavoittelu sekä taloudellisten riskien kantaminen. Yleisen edun mukaisten tehtävien lisäksi julkisoikeudellinen laitos voi huolehtia myös muista tehtävistä. Merkitystä ei tältä osin ole annettava sille, onko yleisen edun mukaisten tarpeiden täyttäminen laitoksen pääasiallinen tehtävä vai vähämerkityksellinen osa laitoksen tehtävistä, jos yksikön perustamisella ja toiminnalla on kuitenkin ollut yleisen edun mukainen tarkoitus. Siten myös laitoksen kaupalliseen toimintaan liittyvät hankinnat on kilpailutettava hankintalainsäädännön mukaisesti.

Julkisen edun mukaiseksi toiminnaksi on katsottu muun muassa teollisen tai kaupallisen toiminnan kehittäminen, kansanterveyden ja ympäristönsuojelun kannalta välttämättömien tehtävien hoitaminen sekä valtion institutionaaliseen toimintaan liittyvien erityistä luottamuksellisuutta ja salassapitoa edellyttävien toimintojen harjoittaminen. Suomessa toimivia julkisoikeudellisia laitoksia ovat muun muassa kansaneläkelaitos, eläketurvakeskus, eräät yleishyödylliset yhdistykset, kuntien vuokrataloyhtiöt sekä elinkeinotoiminnan edellytysten parantamiseksi perustetut yhtiöt. Sitä vastoin puhtaasti kaupallista tai teollista toimintaa harjoittavat valtionyhtiöt eivät kuuluisi lain soveltamisalaan. Rahoituksen osalta korkeimman hallinto-oikeuden hankintalain soveltamista koskevassa ratkaisussa KHO:2010:39 on katsottu muun ohella, että tarkastellun yksikön toiminnan rahoitustapa oli laskettava hankintamenettelyn aloittamishetkenä käytävissä olleiden tietojen perusteella, vaikka ne olisivatkin olleet vain arvioita. Vastaavasti yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisussa asiassa C- 380/98, University of Cambridge (tuo-

mio 3.10.2000, Kok. 2000, s. I-8035) katsottiin, että yliopiston kaltainen laitos, jonka rahoitus voi vaihdella vuodesta toiseen, oli luokiteltava hankintaviranomaiseksi vuosittaisella perusteella, ja varainhoitovuotta, jonka aikana tietty sopimuksentekomenettely on aloitettu, oli pidettävä asianmukaisimpana ajanjaksona tämän laitoksen rahoitustavan laskemista varten. Tuomioistuimen ratkaisussa todettiin lisäksi, että ne suoritukset, joilla rahallisena tukena rahoitetaan tai edistetään ilman erityistä vastinetta tarkasteltavan yksikön toimintaa, voidaan luokitella julkiseksi rahoitukseksi.

On kuitenkin huomattava, että vastiketta palvelusta ei katsottaisi tässä tarkoitettuk- si rahoitukseksi. Hankintalakiä koskevassa päätöksessään markkinaoikeus on katsonut (250/10), että hankintayksikön palveluntuottajalle maksamat ostopalvelukorvaukset ei- vät ole julkiselle rahoitukselle luonteenomaisia vastikkeettomia eriä ja niitä ei ole pidet- tävä julkiselta yksiköltä saatuna rahoituksena.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan erityisalojen hankintalain 5 §:n mukaiset han- kintayksiköt kuuluisivat tämän lain soveltamisalaan. Erityisalojen hankintalaki koskee vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivia yksiköitä. Näiden yk- siköiden osalta tämä laki tulisi sovellettavaksi silloin kun hankinnan kohteena on lakieh- dotuksen 5 §:n 1 momentin 1 tai 5 kohdan mukainen arkaluonteinen tavara, palvelu tai rakennusurakka tai saman pykälän 3 momentin mukainen rakennusurakka, palvelu tai ta- vara, joka liittyy suoraan arkaluonteisen tavaran johonkin elinkaaren vaiheeseen.

Erityisalojen hankintayksikköjä voivat olla viranomaisluonteisten hankintayksikkö- jen lisäksi myös julkiset yritykset, joihin viranomaiset voivat käyttää suoraan tai välilli- sesti määräysvaltaa omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen joh- dosta. Lisäksi hankintayksiköitä voivat olla viranomaisen erityis- tai yksinoikeuden nojalla toimivat yksiköt. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi voi siten tulla so- vellettavaksi esimerkiksi lentokenttien tai satamien toiminnasta vastaavien yritysten hankinnoissa.

5 § *Puolustus- ja turvallisuushankinnat.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Sään- nös perustuu pääosin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 2 artiklan 1 kohdan a-d alakohtiin.

Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalaan kuuluvista puolustus- ja turvallisuus- hankinnoista. Puolustushankinnoilla tarkoitettaisiin 5 §:n 1 momentin 1 kohdan mu- kaisia puolustustarvikkeiden, niiden osien tai osakokonaisuuksien hankintoja. Puo- lustushankinnalla tarkoitettaisiin myös saman momentin 3 kohdan mukaisia sellaisia rakennusurakoiden, palveluiden ja tavaroiden hankintoja, jotka liittyvät suoraan saman momentin 1 kohdassa tarkoitettujen tavaroiden johonkin elinkaaren vaiheeseen. Puo- lustushankinnaksi katsottaisiin myös saman momentin 4 kohdan mukaiset erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin tulevat rakennusurakoiden ja palveluiden hankinnat. Vastaa- vasti turvallisuushankinnalla tarkoitettaisiin saman momentin 2 kohdan mukaisia arka- luonteisten tavaroiden, niiden osien ja osakokonaisuuksien hankintoja sekä 3 kohdan mukaisia näiden tuotteiden elinkaaren johonkin vaiheeseen suoraan liittyvien raken- nusurakoiden, palveluiden tai tavaroiden hankintoja. Turvallisuushankinnat käsite kat- taisi myös momentin 5 kohdan mukaiset arkaluonteisten rakennusurakoiden ja palve- luiden hankinnat.

Pykälän 1 momentin mukaan voidaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jättää EUT- sopimuksen 36, 51, 52 ja 62 artiklan nojalla hankinta, joka muutoin kuuluisi 5 §:n nojal- la lakiehdotuksen soveltamisalaan. Kyseeseen tulevat tällöin lähinnä edellä kuvatut tur- vallisuushankinnat, sillä edellä mainituissa EUT- sopimuksen artikloissa määrätään erityisistä poikkeuksista perussopimuksessa vahvistettujen periaatteiden soveltamiseen silloin, kun se on perusteltua yleisen turvallisuuden takia. Puolustushankintoja koske-

va vastaava poikkeus sisältyy SEUT 346 artiklaan. Yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-414/97, Komissio v. Espanja (Kok. 1999, s. I-05585) antaman oikeusohjeen mukaisesti näiden artiklojen rajoitetusta luonteesta johtuen niitä ei voida tulkita laajasti, vaan ne koskevat vain tarkasti rajattuja poikkeustilanteita.

Unionin oikeuskäytännössä on katsottu, että yhteiskunnan yleiseen huoltovarmuuteen (niin kutsuttu siviilihuoltovarmuus) liittyvät vaatimukset voivat muodostaa hyväksytyin perusteen poiketa perussopimuksen keskeisistä periaatteista SEUT 36 artiklan nojalla. Yleiseen turvallisuuteen liittyvien syiden nojalla jäsenvaltioilla voi ryhtyä toimenpiteisiin, joilla rajoitetaan unionin perusvapauksia. Asiassa 72/83, Campus Oil (Kok. 1984, s. 00615) tuomioistuin katsoi, että öljytuotteiden saatavuuden turvaaminen oli oikeutettu peruste sellaisiin kansallisiin järjestelyihin, jotka rajoittivat tavaroiden vapaata liikkuvuutta. Tapauksessa oli kyse sellaisen kansallisen lainsäädännön hyväksyttävyydestä, jossa maahantuoja veloitettiin hankkimaan tietty prosentuaalinen osuus öljytuotteiden tarpeestaan valtion alueella sijaitsevalta jalostamolta, jotta mahdollisessa hätätilassa tarvittava kansallinen öljynjalostuskapasiteetti olisi olemassa. Tuomioistuin katsoi kyseisten tuotteiden olevan merkittävänä energialähteenä äärimmäisen tärkeitä valtion olemassaololle sen vuoksi, että valtion talouden toiminnan lisäksi erityisesti valtion toimielimet, julkiset peruspalvelut ja jopa koko väestön hengissä pysyminen ovat niistä riippuvaisia. Näin ollen tuonnin määrällistä rajoitusta vaikutukseltaan vastaavan toimenpiteen hyväksymä lainsäädäntö oli hyväksyttävissä.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 2 artiklan mukaan hankintayksikkö voi olla soveltamatta direktiiviä yksittäiseen puolustus- tai turvallisuushankintaan, jos SEUT 346 artiklan edellytykset täyttyvät. SEUT 346 artiklan 1 kohdan a –alakohdan mukainen poikkeamamahdollisuus koskee lähinnä turvallisuushankintoja eli hankintoja, jotka sisältävät luokiteltua tietoa. Alakohdan mukaan mikään jäsenvaltio ei ole velvollinen antamaan tietoja, joiden ilmaisemisen se katsoo keskeisten turvallisuusetujensa vastaiseksi. Vastaava säännös sisältyy myös puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 13 artiklan a- kohtaan. SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohta puolestaan koskee puhtaasti puolustushankintoja. Alakohdan mukaan jäsenvaltio voi toteuttaa ne toimenpiteet, jotka se katsoo tarpeellisiksi keskeisten turvallisuusetujensa turvaamiseksi ja jotka liittyvät aseiden, ammusten ja sotatarvikkeiden tuotantoon ja kauppaan. Artiklan 2 kohdan mukaisesti 1 kohdan b- alakohta määrittää neuvoston 15 päivänä huhtikuuta 1958 vahvistama tuoteluettelo. Jos yksittäinen puolustushankinta sisältää luokiteltua tietoa, voi sen osalta täytyä myös SEUT 346 artiklan 1 kohdan a- alakohdan edellytykset.

Edellä mainittuja poikkeamismahdollisuuksia ei lakiehdotuksessa esitetä sisällytettäväksi lain 5 §:ään. SEUT 346 artiklan 1 kohdan a- alakohdan mukainen poikkeamismahdollisuus esitetään selvyyden vuoksi yhdistettävän puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 13 artiklan a- kohdan poikkeamismahdollisuuteen. Tämä yhdistetty säännös ehdotetaan sisällytettävän lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohtaan. SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohdan edellytykset täyttävien hankintoja esitetään kuuluvaksi lain soveltamisalaan mutta kuitenkin siten, että niihin ei sovellettaisi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaisia säännöksiä vaan erillistä kansallista sääntelyä. Kansallinen sääntely sisältyisi lakiehdotuksen III osaan.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin puolustustarvikkeiden hankintaan. Lisäksi puolustustarvikkeen osien ja osakokonaisuuksien hankinta kuuluisi lain soveltamisalaan.

Puolustustarvikkeella tarkoitettaisiin lain 3 §:n 1 momentin 14 kohdassa määriteltyä tavaraa, joka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu sotilaallisiin tarkoituksiin ja tarkoitettu käytettäväksi aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina puolustusvoimien tai muun sotilaallisen organisaation toimesta. Kuten edellä 3 §:n 1 momentin 14 kohdan

osalta on todettu, puolustustarvikkeeksi lähtökohtaisesti katsottaisiin tavara, joka on täyttää edellä mainitun edellytyksen ja on mainittu Euroopan unionin yhteisessä puolustustarvikeluettelossa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan nojalla lain soveltamisalaan kuuluisivat siten esimerkiksi aseet, ampumatarvikkeet, panssarivaunut ja muut aseistetut sotilasajoneuvot, sotilaskäyttöön suunnitellut tai muunnetut ilma-alukset sekä pinta- ja vedenalaiset sotalukset. Lain soveltamisala kattaisi myös sellaiset hankinnat, joissa hankinnan kohde on alun perin suunniteltu siviilikäyttöön, mutta on myöhemmin muunnettu sotilaalliseen käyttöön. Esimerkiksi siviilikäyttöön suunnitellun helikopterin sotilasversio katsottaisiin lain soveltamisalaan kuuluvaksi. Puolustustarvikkeen määritelmän mukaisesti edellytyksenä kuitenkin olisi, että sotilasversio sisältäisi selkeästi sotilaalliseen käyttöön tarkoitettuja ominaisuuksia kuten asejärjestelmiä, suojausta tai ilmailuteknisiä erityisominaisuuksia, jotka mahdollistaisivat sotilaallisten tehtävien suorittamisen. Tällaisessa tilanteessa harkitessa, onko kyseessä puolustustarvike vai hankintalain soveltamisalaan kuuluva siviilituote, tulisi kiinnittää erityistä huomiota hankintayksikön hankintailmoituksessa antamaan tietoon hankinnan kohteen käyttötarkoituksesta. Hankinnan kohde on mahdollista määrittää myös suorituskykylähtöisesti, jolloin tarjoajat voivat tarjota siviiliteknologiaan perustuvia ratkaisuja. Hankinnan luonnetta arvioitaessa ratkaisevaa ei kuitenkaan ole tarjoajan tarjouksessaan tarjoaman tuotteen tai palvelun luonne tai sisältö, vaan tarjouspyynnössä esitetty hankinnan käyttötarkoitus ja luonne. Tilanteessa, jossa sekä hankinnan käyttötarkoitus että hankintailmoituksessa kuvattu suorituskyky olisivat luonteeltaan sotilaallisia, olisi kyse puolustushankinnasta.

Kuten 3 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaisesta puolustustarvikkeen määritelmästä käy ilmi, puolustushankinnaksi ei kuitenkaan tulisi katsoa maanpuolustusalaalla toimivien hankintayksiköiden tekemiä tavarahankintoja silloin, kun hankinnan kohteena olevan tuotteen käyttötarkoitus ei nimenomaan ole sotilaallinen. Hankintayksikön toiminnan luonne ei olisi ratkaisevaa, vaan hankinnan kohteen käyttötarkoitus. Silloin, kun hankinnan kohteena olevan tuotteen käyttö sotilaallisiin tarkoituksiin on epävarmaa, tulisi hankinnassa soveltaa hankintalakia kuten myös silloin, kun hankinnan kohteena on niin sanottu kaksikäyttötuote, jota voidaan käyttää yhtä lailla siviili- kuin sotilaallisiin tarkoituksiin. Hankintalain soveltamista koskevassa oikeuskäytännössä on katsottu, että sotilasorganisaation yleiskäyttöön (loma-, palvelus- ja maastokäyttöön) tarkoitettomia varsikenkiä ei voida katsoa olevan tarkoitettuja nimenomaan sotilaalliseen käyttöön. Näin ollen niiden hankinnassa on noudatettava hankintalakia (KHO 6.7.2010 taltio 1670). Tältä osin tilanteen ehdotetaan pysyvän aikaisemman oikeustilan mukaisena.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaisesti myös puolustustarvikkeiden osien ja osakokonaisuuksien hankinta kuuluisi lain soveltamisalaan. Puolustustarvikkeiden osilla tarkoitettaisi muun muassa puolustustarvikkeiden varaosia, komponentteja sekä vaihtolaitteita. Osakokonaisuuksilla puolestaan tarkoitettaisi esimerkiksi asejärjestelmän alajärjestelmiä tai siihen kuuluvia muita osakokonaisuuksia. Tästä johtuen lakia sovellettaisiin esimerkiksi asejärjestelmien erilaisten osa- ja alajärjestelmien hankintoihin, kuten esimerkiksi asejärjestelmän lämpökamerat, kuljetusalustat ja tulenjohto- tai viestintäjärjestelmän tarvitsemat kontit. Samoin esimerkiksi sota-alusten kaikuluotain- ja kaikumittausjärjestelmät olisivat lainkohdan tarkoittamia osajärjestelmiä. Myös sotilaallisiin tarkoituksiin suunniteltujen tai sovitettujen materiaalien ja seosten, kuten tykkiruuti, tai raaka-aineiden, kuten biologissa tai kemiallisissa aseissa käytettävät aineet, hankinnat kuuluisivat lain soveltamisalaan.

Lain soveltamisalaan kuuluisivat myös sellaisten puolustustarvikkeiden osien ja osakokonaisuuksien hankinnat, joita on käytössä myös siviilimarkkinoilla. Näiden osalta laki tulisi sovellettavaksi aina kun kyseinen osa tai osakokonaisuus liitetään tai se sisäl-

tyy tämän lain 3 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaiseen puolustustarvikkeeseen. Täten esimerkiksi puolustustarvikkeeksi katsottavaan panssaroituun ajoneuvoon hankittavien uusien istuinten hankintaan sovellettaisi lakiehdotusta, vaikka nämä istuimet olisivat myös käytössä muissa kuin sotilaskäyttöisissä ajoneuvoissa. Samoin siviilikäyttöön suunniteltujen tietokoneohjelmistojen ja järjestelmien hankinta kuuluisi lain soveltamisalaan silloin, kun ne asennetaan tai liitetään osaksi puolustustarviketta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisesti lakia sovellettaisiin arkaluonteisten tavaroiden hankintaan. Lisäksi arkaluonteisten tavaroiden, osien ja osakokonaisuuksien hankinnat kuuluisivat lain soveltamisalaan. Arkaluonteisella tavaralla tarkoitettaisiin lain 3 §:n 1 momentin 15 kohdassa määriteltyä tavaraa. Täten lain soveltamisalaan kuuluisivat sellaisten tarvikkeiden, laitteiden ja järjestelmien hankinnat, jotka on tarkoitettu turvallisuustarvikkeisiin ja joihin liittyy, jotka edellyttävät, tai sisältävät luokiteltuja tietoja.

Lain soveltamisalaan kuuluisivat siten esimerkiksi poliisin tai muun turvallisuusviranomaisen tietojärjestelmähankinnat silloin, kun kyseisessä järjestelmässä käsiteltäisiin sellaista luokiteltua tietoa, jonka julkituleminen voisi aiheuttaa merkittävää vahinkoa kansalliselle turvallisuudelle ja tästä johtuen myös hankinta sisältää luokiteltuja tietoja. Myös turvavarusteltujen ajoneuvojen hankinta kuuluisi lain soveltamisalaan esimerkiksi silloin kun ajoneuvon varustelusta ja teknisistä ominaisuuksista ei olisi valtion turvallisuuteen liittyvistä syistä mahdollista antaa tarkkoja tietoja. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaisesti myös arkaluonteisten tavaroiden osien ja osakokonaisuuksien hankinta kuuluisi lain soveltamisalaan. Lakia sovellettaisiin esimerkiksi tietojärjestelmän osan tai valvontalaitteistoon liittyvän osakokonaisuuden hankintaan. Samoin ajoneuvoon jälkikäteen asennettavan henkilösuojauksen liittyvä hankinta kuuluisi lain soveltamisalaan. Osien ja osakokonaisuuksien osalta ei – kuten puolustushankinnoissakaan – tarvitse tarkastella itse osan tai osakokonaisuuden luonnetta (nk. siviilituote vai arkaluonteinen tavara), vaan riittävää lain soveltamiselle on, että kyseinen osa tai osakokonaisuus liitetään tai sisällytetään osaksi arkaluonteista tavaraa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaisesti sellaisten rakennusurakoiden, tavaroiden tai palvelujen, jotka liittyvät suoraan pykälän 1 ja 2 kohdissa mainittujen tavaroiden johonkin elinkaaren vaiheeseen, hankintoihin sovellettaisi tämän lain säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan nojalla lain soveltamisalaan kuuluvat puolustustarvikkeen osat ja osakokonaisuudet. Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädetään puolustustarvikkeesta sinänsä erillisen, mutta sen elinkaaren aikana tarvittavan tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankinta kuulumisesta lain soveltamisalaan. Erillisellä tavaralla, palvelulla ja rakennusurakalla tarkoitetaan puolustustarvikkeesta erillistä tuotetta, joka sinänsä on käytettävissä ja hankittavissa kyseessä olevasta puolustustarvikkeesta erillisinä. Jotta tavaran, palvelun ja rakennusurakan voitaisiin katsoa suoraan liittyvän puolustustarvikkeen tai arkaluonteisen tavaran elinkaaren johonkin vaiheeseen, tulee näiden välisen yhteyden olla niin läheinen, että kyseessä olevaa puolustustarviketta tai arkaluonteista tavaraa ei voitaisi käyttää tarkoituksenmukaisella tavalla ilman hankinnan kohteena olevaa tavaraa, palvelua tai rakennusurakkaa. Elinkaaren määritelmä sisältyisi lain 3 §:n 1 momentin 25 kohtaan. Määritelmä on luonteeltaan laaja kattaen tavaran elinkaaren alkaen tutkimuksesta ja kehittämisestä ja päättyen tavaran käytöstä poistamiseen ja hävittämiseen.

Pykälän 3 kohdan nojalla lain soveltamisalaan kuuluisivat täten esimerkiksi asejärjestelmien testilaitteet, erityistyökalut sekä huollossa tai ylläpidossa käytettävät järjestelmäkohtaiset laitteet ja välineet. Lainkohdan nojalla lain soveltamisalaan kuuluisivat myös asejärjestelmiin liittyvät muut välineet ja laitteet kuten hävittäjä- tai helikopterilentäjien erikoisasut ja -kypärät. Lainkohdan kattamia palveluja puolestaan olisivat puolustustarvikkeeseen tai arkaluonteiseen tavarahan suoraan liittyvät palvelut, kuten huolto, kunnos-

sapito, korjaus ja uudenaikaistaminen. Lainkohdan tarkoittamia palveluita voisivat myös olla asejärjestelmien tai kaluston käyttö- tai kunnossapitokoulutus, varastointi, kuljetus ja hävittäminen. Samoin puolustustarvikkeeksi katsottavia ase- tai puolustusjärjestelmiä koskevat tutkimus-, kehittämis- ja testauspalvelut kuuluisivat lain soveltamisalaan.

Lainkohdan tarkoittamien rakennusurakoiden olisi suoraan liityttävä kohdassa 1 mainittuun puolustustarvikkeen johonkin elinkaaren vaiheeseen. Tästä johtuen lain soveltamisalaan kuuluisivat esimerkiksi asejärjestelmää tai sen ampumatarvikkeita varten hankittavien varasto- ja säilytystilojen rakennusurakat tai puolustustarvikkeiden testi- paikkoihin liittyvät rakennusurakat.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädettäisiin, että erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin käytettävien rakennusurakoiden tai palvelujen hankinnat kuuluisivat myös lain soveltamisalaan. Kyseiset hankinnat eroavat pykälän 1 momentin 3 kohdassa vastaavista siten, että ne eivät suoraan liity puolustustarvikkeen elinkaareen, mutta niitä käytetään erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin. Jotta palvelun tai rakennusurakan voitaisiin tämän kohdan nojalla katsoa kuuluvan lain soveltamisalaan, tulee niillä olla sotilaallinen käyttötarkoitus ja niitä myös ensisijaisesti käytetään tähän tarkoitukseen. Soveltamisalaan eivät siten kuuluisi sellaisten palvelujen ja rakennusurakoiden hankinnat, joita käytetään laajamittaisesti myös muiden kuin sotilasorganisaatioiden toimesta.

Sotilaallisiin tarkoituksiin käytettäviä rakennusurakoita olisivat esimerkiksi sotilasalueella tehtävät rakennustyöt silloin, kun rakennusurakan kohde soveltuu erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin. Näitä voivat olla esimerkiksi sotilaskäyttöön suunniteltujen ja tarkoitettujen kiitoteiden rakentaminen lentotukikohdissa tai erilaisten sotilaalliseen käyttöön tarkoitettujen suojarakennelmien, varastojen ja muiden tilojen rakentaminen. Sen sijaan tavanomaiset rakennusurakat, jossa käyttökohde ei ole ensisijaisesti sotilaallinen, kuuluisivat hankintalain soveltamisalaan. Tällaisia rakennusurakoita olisivat esimerkiksi puolustusvoimien käytössä olevilla alueella tapahtuva asuinrakentaminen tai muu vastaava rakennustoiminta.

Erityisesti sotilaalliseen tarkoitukseen hankittavia palveluja olisivat lähtökohtaisesti palvelut, joiden käyttötarkoitus liittyy kiinteästi sotilaalliseen maanpuolustukseen ja joille ei lähtökohtaisesti ole tarvetta muutoin markkinoilla. Esimerkiksi kuljetuspalvelujen hankinnat, jotka koskevat joukkojen kuljetuksia harjoituksiin tai kriisinhallintaoperaatioihin, kuuluisivat lain soveltamisalaan. Myös puhtaasti sotilaallisiin tarkoituksiin annettavien koulutuspalvelujen hankinnat, kuten hävittäjälentokoulutus, kuuluisivat lain soveltamisalaan. Arvioitaessa palvelua olennaista ei ole sen laatu tai muoto vaan se, että palvelun ensisijainen käyttökohde on sotilaallinen.

Pykälän 1 momentin 5 kohdassa säädettäisiin, että lakia sovellettaisiin arkaluonteisten rakennusurakoiden ja palvelujen hankinnassa. Esimerkiksi sisäisestä turvallisuudesta vastaavien viranomaisten tekemät rakennusurakoiden tai palvelujen hankinnat kuuluisivat lain soveltamisalaan, jos niihin sisältyisi luokiteltuja tietoja ja hankinnan kohdetta käytettäisiin turvallisuustarkoituksiin. Hankintoja voisivat olla muun muassa rajavartiolaitoksen tilanne- ja johtokeskusten suoja- ja väestötilojen sekä poikkeusolojen johtamistilojen rakennusurakat. Samoin turvallisuusluokiteltujen tietoteknisten laitteiden rakennusurakat kuuluisivat tämän kohdan nojalla lain soveltamisalaan. Yhtä lailla esimerkiksi viestintäverkon rakentamisessa saattaisi olla kyse arkaluonteisesta rakennusurakasta edellyttäen kuitenkin aina, että itse hankintaan liittyy, se sisältää tai tuottaa luottamuksellista tietoa. Arkaluonteisesta palvelusta olisi kyse esimerkiksi silloin, kun kyseessä on poliisin suojattuihin tietojärjestelmiin liittyvät palvelut, jos näiden palvelujen toteuttaminen edellyttää, että palvelun tuottajalle luovutetaan luokiteltua tietoa. Samoin sellaisten asiantuntijapalveluiden, joiden toteuttaminen vaatii pääsyä luokiteltuun tietoon, hankinta kuului tämän lainkohdan nojalla lain soveltamisalaan.

GPA-sopimus (Government Procurement Agreement) on maailman kauppajärjestön (WTO) julkisia hankintoja koskeva kansainvälinen sopimus. Sopimuksen mukaan sopijamaat avaavat tietyn kynnysarvon ylittävät julkiset hankinnat toisista sopijamaisista tuleville tarjoajille ja takaavat näille samanlaisen kohtelun kuin kotimaisille toimittajilleen. Sopimuksen ehdot koskevat muun muassa kynnysarvoja, hankintamenettelyjä, määräaikoja, menettelytapojen avoimuutta, valitusmenettelyjä sekä tilastotietojen luovuttamiseen liittyviä velvoitteita. Sopimusta ei sovelleta puolustus- ja turvallisuushankintoihin mainitun sopimuksen XXIII artiklan nojalla. Tämän myötä hankintayksiköllä ei ole vastaavaa velvoitetta kuin hankintalaissa ottaa hankintamenettelyyn mukaan myös niistä kolmansista maista tulevat tarjoajat, jotka ovat GPA-sopimuksen piirissä.

Valtion viranomaisista tässä lakiehdotuksessa tarkoitettuja puolustushankintoja toteuttavat puolustusministeriön hallinnonala (puolustusministeriö, puolustusvoimat ja Puolustushallinnon Rakennuslaitos), sisäasianministeriön alainen rajavartiolaitos, joista viimeksi mainittu vastaa sotilasviranomaisena rajaturvallisuuden ylläpitämisestä sekä työ- ja elinkeinoministeriön alainen Huoltovarmuuskeskus. Turvallisuushankintoja toteuttavat edellä mainittujen lisäksi muun muassa sisäasianministeriön alainen poliisihallinto (esimerkiksi poliisin tietojärjestelmiin liittyvät hankinnat), liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonala (esimerkiksi junien kulunvalvontajärjestelmiin liittyvät tietyt hankinnat), ulkoasianministeriö (esimerkiksi suurlähetystöjen turvallisuuteen liittyvät hankinnat), valtioneuvoston kanslia (esimerkiksi ylimmän valtiojohton turvallisuuteen liittyvät hankinnat) sekä valtiovarainministeriön alainen tullilaitos (esimerkiksi valvontajärjestelmiin liittyvät hankinnat). Turvallisuushankintoja voivat myös toteuttaa vankeinhoitoviranomaiset sekä hätäkeskuslaitos.

Kuntien turvallisuustarkoituksiin tekemät hankinnat voivat vain poikkeuksellisesti täyttää lain 1 §:n 1 momentin 15 kohdan mukaisen arkaluonteisen tavarain, palvelun ja rakennusurakan määritelmän edellytykset. Tällainen tilanne voi tulla kyseeseen lähinnä vain silloin, kun kunnan tekemä hankinta sisältävää tietoa, jotka valtion turvallisuusviranomaiset (kuten poliisi) ovat valtion turvallisuuden vuoksi luokitelleet salassa pidettäviksi. Näitä hankintoja voisivat olla esimerkiksi kunnallisen tiedon- tai sähkönsiirtoverkon tai muun väestön toimeentulon kannalta keskeisen järjestelmän suojaamiseksi tehtävät hankinnat, kun kyseessä olevan verkon tai järjestelmän toimintakyky on myös valtion turvallisuuden vuoksi kriittinen ja tästä johtuen hankinta sisältää luokiteltuja tietoja.

Valtion liikelaitoksista lain soveltamisalaan kuuluvia hankintoja tekee lähinnä Senaatti-kiinteistöt. Senaatti-kiinteistöjen rakennusurakoiden ja palveluiden hankinnat voivat kuulua tämän lain soveltamisalaan erityisesti silloin kun rakennusurakan tai palvelun kohteena on puolustusvoimille vuokratut tilat ja hankinta muutoinkin täyttää lain 5 §: 1 momentin 3 tai 4 kohdassa asetetut edellytykset. Senaatti-kiinteistöjen tekemät arkaluonteisten rakennusurakoiden ja palveluiden hankinnat kuuluisivat myös lain soveltamisalaan.

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivista hankintayksiköistä tämän lain soveltamisalaan kuuluvia hankintoja voivat toteuttaa esimerkiksi lentokenttien tai satamien ylläpidosta tai terminaalipalvelujen tarjoamisesta vastaavat yritykset.

- 6 §** *Useita toimintoja koskevat hankintasopimukset ja hankintalain soveltaminen.* Pykälässä säädettäisiin sellaisista tavarain, palveluiden ja rakennusurakoiden hankinnoista, jotka kuuluvat kahden tai useamman eri hankintoja sääntelevän säädöksen soveltamisalaan. Säännös tältä osin perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 3 artiklaan. Pykälässä säädettäisiin lisäksi hankintalain soveltamisesta lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa hankinta kuuluisi kahden lain soveltamisalaan. Hankinta, joka osittain kuuluisi tämän lain soveltamisalaan ja osittain hankintalain tai erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, olisi tehtävä tämän lain mukaisesti. Edellytyksenä edellä mainitulle kuitenkin on, että yhden ainoan sopimuksen tekeminen on objektiivisista syistä perusteltua. Tällöin hankinnan jakaminen osiin ei olisi taloudellisesti, menetelmällisesti tai muuten mahdollista tai tarkoituksenmukaista.

Pykälän 1 momentin mukainen tilanne saattaisi tulla kyseeseen, kun hankinnan kohde on suunniteltu ja rakennettu siviilikäyttöön, mutta sitä muokataan tai se integroidaan puolustustarvikkeeseen. Vastaava tilanne voi olla kysymyksessä esimerkiksi silloin kun ase- tai muun puolustustarvikkeeksi katsottavan järjestelmän hankintaan liittyy myös siviilikäyttöön tarkoitettujen tuotteiden hankintoja. Näin voi olla kyse esimerkiksi silloin kun järjestelmän yhteydessä hankintaan niiden kuljettamiseen tarvittavia ajoneuvoja tai kontteja, ja viimeksi mainitut ovat siviilikäyttöön tarkoitettuja. Palveluiden osalta saman tyyppinen tilanne voi tulla kyseeseen silloin kun hankinta koskee puolustusvoimien joukko-osaston ajoneuvojen kunnossapitopalveluja ja osa näistä ajoneuvoista on siviilikäyttöön tarkoitettuja ja vain osa puolustustarvikkeeksi luettavia. Arvioitaessa 1 momentin edellytysten täyttymistä tulisi huomiota kiinnittää etenkin siihen, onko kilpailutuksessa mahdollista erottaa hankintalain soveltamisalaan kuuluvat sekä tämän lain soveltamisalaan kuuluvat hankinnat omiksi kilpailutuksiksi ilman, että tämä haittaa hankinnan tarkoituksenmukaista toteuttamista. Hankinnassa voi olla kysymys sellaisesta kokonaisuudesta, jonka pilkkominen kahteen osaan ei ole kustannustehokasta taikka järkevää tai mahdollista esimerkiksi turvallisuuteen tai viranomaisen toimintaan liittyvistä syistä. Hankinnassa tulisi kiinnittää muun muassa huomioita siihen, onko hankintaa mahdollista toteuttaa hankintalaissa edellytetyin menettelytavooin esimerkiksi tarjousmenettelyn avoimuuden näkökulmasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa osa hankinnasta kuuluisi tämän lain soveltamisalaan ja osa jäisi tämän lain – sekä myös hankintalain ja erityisalojen hankintalain – soveltamisalan ulkopuolelle. Käytännössä tällöin on useimmiten kyse hankinnasta, joka tämän lain 7 tai 8 §:n perusteella jäisi osittain tämän lain soveltamisalan ulkopuolelle. Tällaisissa tapauksissa hankinta voitaisiin toteuttaa soveltamatta tätä lakia, hankintalakia ja erityisalojen hankintalakia. Edellytyksenä kuitenkin on, kuten 1 momentissa, että vain yhden sopimuksen tekeminen on objektiivisista syistä perusteltua. Esimerkiksi sellaiset tietotekniset hankinnat, joissa hankinnan toteuttaminen edellyttää toimittajan pääsyä sekä alemman suojaustason tietoon että kansallisen turvallisuuden kannalta kriittiseen korkeimman mahdollisen suojaustason tietoon, voitaisiin tämän momentin nojalla toteuttaa soveltamatta tämän lain mukaisia säännöksiä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 1 ja 2 momentissa mainittua hankinnan toteuttamista yhtenä sopimuksena ei saisi tehdä tämän tai minkään muun lain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Sellaisten hankintakokonaisuuksien luominen, johon keino-tekoisesti yhdistetään kahden tai useamman hankintoja koskevan säännösten soveltamisalaan kuuluvia hankintoja vain sen takia, että hankintalainsäädäntöä pystyttäisiin kiertämään, on erikseen todettu kielletyksi. Hankintayksiköllä voidaan katsoa olevan näyttövelvollisuus siitä, että useita toimintoja koskevan hankinnan eri osat ovat linkittyneet siten, että sopimuksen tekeminen vain yhden toimittajan kanssa on välttämätöntä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin hankintalain soveltamisesta lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin. Momentin mukaan hankintayksikkö voisi soveltaa myös hankintalakia lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa.

Hankintalaki, joka perustuu hankintadirektiiviin, on julkisia hankintoja sääntelevä yleislaki. Puolustus- ja turvallisuushankintalaki puolestaan sisältää säännökset koskien yhtä julkisten hankintojen erityissektoria eli puolustus- ja turvallisuushankintoja. Nämä

säännökset ovat yhtä poikkeusta lukuun ottamatta hankintalainsäännöksiä väljemmät ja joustavimmat, sillä ne muun muassa sallivat aina neuvottelumenettelyn käytön puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalan hankinnoissa.

Rajanveto kuuluuko tietty hankinta puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalaan vai hankintalain soveltamisalaan ei aina välttämättä ole yksiselitteinen tai selvä. Toisaalta ennen puolustus- ja turvallisuushankintalain säätämistä sen soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin on voitu, hankintayksikön omasta aloitteesta, soveltaa hankintalakia. Tällöin hankinta on toteutettu hankintalain menettelyjä noudattaen ja hankintaa koskevista päätöksistä on voitu valittaa markkinaoikeuteen. Näissä tilanteissa hankintayksikkö on itse tehnyt päätöksen olla vetoamatta hankintalain 7 §:n mukaisiin soveltamisalan poikkeuksiin.

Edellä mainituista syistä on perusteltua sallia, että lakiehdotuksen soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa hankintayksikkö voi halutessaan noudattaa näistä kahdesta laista tiukempaa yleislakia eli hankintalakia. Erityisesti tilanteissa, jolloin hankintaan sovellettavan lain valinta ei ole yksiselitteinen, on sekä hankintayksikön että tarjoajien oikeusturvan kannalta perusteltua harkita hankintalain soveltamista. Hankintayksikön tulisi kuitenkin selkeästi todeta joko hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä, että hankintayksikkö on päättänyt tämän momentin nojalla soveltamaan hankintalakia. Sovellettavaksi tulisivat tällöin hankintalain säännökset kokonaisuudessaan. Muun muassa hankintamenettelyn valintaan, noudatettavien säännösten valintaan (EU- sääntely vai kansallinen sääntely) sekä oikeussuojakeinoihin sovellettaisi siten hankintalain säännöksiä.

Jos hankintayksikkö päättää noudattaa hankintalakia yksittäisessä puolustus- ja turvallisuushankinnassa tämän momentin nojalla, on hankintayksikön samalla huomattava, että tämän lain 77 §:n 3 momenttiin sisältyy vaatimus hankintaa koskevan päätöksen tiedoksiannosta. Kun tältä osin puolustus- ja turvallisuushankinta sisältää hankintalakia tiukemman säännöksen, tulisi hankintayksikön noudattaa 77 §:n 3 momentin määräaikoja myös hankinnoissa, joissa noudatetaan hankintalakia tämän momentin nojalla.

7 § *Yleiset poikkeukset lain soveltamisalasta.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan rajoituksista. Säännös perustuu 1 momentin osalta puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 12 ja 13 artiklaan sekä 1 momentin 1 kohdan osalta saman direktiivin 2 artiklaan.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan hankintaan ei tule soveltaa tämän lain säännöksiä, jos hankinta on salassa pidettävä tai jos lain soveltaminen velvoittaisi hankintayksikön antamaan sellaisia tietoja, joiden julkaiseminen on vastoin valtion keskeisiä turvallisuusasetuksia. Säännöksen taustalla on SEUT 346 artiklan 1 kohdan a alakohta, joka antaa jäsenvaltiolle oikeuden poiketa perustamissopimuksessa vahvistetuista periaatteista, jos se on perusteltua valtion keskeisten turvallisuusasetusten suojelemiseksi. Lainkohdan mukainen tilanne voi tulla kyseeseen sekä puolustus- että turvallisuusalan hankintasopimuksissa, jotka edellyttävät, sisältävät tai tuottavat tietoa, jonka salassa pitoa lain säännökset ja sen mukaiset menettelyt eivät riittävästi pysty turvaamaan. Hankinnan kohde saattaa esimerkiksi olla kansallisen turvallisuuden kannalta niin tärkeä, että edes hankittavan järjestelmän olemassaolosta ei turvallisuussyistä voida kertoa mitään. Tällöin jo hankintailmoituksen tai hankintasopimuksen jälkeen tehtävän jälki-ilmoituksen julkaiseminen olisi omiaan vaarantamaan valtion keskeiset turvallisuusedut.

Vastaava tilanne voi syntyä myös silloin, kun hankinnan kohde ei sinänsä ole salassa pidettävä, mutta julkista ilmoittamista koskevat lain säännökset velvoittaisivat hankintayksikön ilmoittamaan luokiteltuja tietoja. Momentin 1 kohdan mukainen poissulkemisperuste saattaa tulla kyseeseen myös silloin, kun hankintaan sisältyy sellaista tietoa, jota ei kansalliseen turvallisuuteen tai maanpuolustukseen liittyvistä syistä ole mahdollisuutta luovut-

taa toisen valtion kansalaisille. Tällöin luokitellun tiedon suojaaminen voisi edellyttää esimerkiksi, että kaikista hankintaan osallistuvista henkilöistä on tehty turvallisuus selvitys ja, että he ovat Suomen kansalaisia. Näitä tapauksia voivat olla esimerkiksi hankinnat, joissa asennetaan uusia järjestelmiä turvallisuusluokiteltuihin tiloihin tai järjestelmiin. Hankinta voi myös sisältää kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetun lain mukaista erityissuojattavaa tietoaineistoa ja tämän tietoaineiston suojaaminen voi edellyttää, että hankinnassa noudatetaan muita kuin lakiehdotuksen mukaisia menettelyjä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukainen poikkeus voi tulla sovellettavaksi yhtä lailla puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Jälkimmäisissä, hankittava tavara tai palvelu voi olla tarkoitettu esimerkiksi rajojen suojeluun tai terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaan. Salassapitotarve voi tällöin perustua esimerkiksi siihen, että hankinta voi täyttää käyttötarkoituksensa vain jos hankinnasta ei anneta tietoja ulkopuolisille. Esimerkiksi terrorismin torjunnassa tai rajavalvonnassa käytettävien sähköisten seuranta-järjestelmien tai vastaavien tarkoituksenmukaisen käytön edellytyksenä on, etteivät seurannan kohteet tiedä seurannassa käytettävistä välineistä. Myös puolustushankinnat voivat täyttää 1 kohdan mukaiset edellytykset erityisesti silloin kun koko hankinta on salassa pidettävä tai hankinta sisältää luokiteltua tietoa.

Hankintayksikön turvautuessa lain soveltamisalaa koskevaan poikkeukseen on sillä perusteluvelvollisuus edellytyksen olemassaolosta. Sen pitää pystyä osoittamaan, miltä osin keskeiset kansalliset turvallisuusedut vaarantuisivat, mikäli hankinta toteutettaisiin lain säännöksiä soveltaen. Harkinta on tehtävä tapauskohtaisesti.

Euroopan yhteisön tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan mahdollisuutta poiketa perussopimuksen keskeisistä periaatteista tulee tulkita suppeasti (esimerkiksi C-337/06 Bayerischer Rundfunk). Poikkeuksiin tulisi turvautua vain siten, ettei vaikutuksia uloteta pidemmälle mikä on tarpeen jäsenvaltion oikeutettujen etujen suojelemiseksi. Suhteellisuusperiaatetta tulee noudattaa niin, että lain soveltamatta jättäminen on oikeassa suhteessa etuihin, joita EUT- sopimuksen artikloilla pyritään suojaamaan. Lisäksi perussopimuksen poikkeuksiin tulisi turvautua siten, että tavaroiden vapaalle liikkuuudelle ja palvelujen tarjoamisen vapaudelle aiheutuva haitta on mahdollisimman vähäinen. Perussopimuksesta poikkeamiseen liittyvistä edellytyksistä on puolestaan lausuttu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-284/05, komissio vs. Suomi (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa). Tuomioistuin katsoi, että SEUT 346 artiklaa ei voida tulkita siten, että siinä annettaisiin jäsenvaltiolle valta poiketa sopimuksen määräyksistä ainoastaan viittaamalla valtion keskeisiin turvallisuus etuihin. Jäsenvaltion tulee pystyä näyttämään toteen tarve turvautua SEUT 346 artiklaan keskeisten turvallisuus- etujensa suojelemiseksi.

Pykälän 1 momentin 2 kohdassa säädettäisiin, että viranomaisten väliset puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevat sopimukset eivät kuuluisi lain soveltamisalaan. Poikkeus koskee erityisesti valtioiden välisiä puolustushankintoja. Valtioiden välillä tapahtuvassa puolustushankinnoissa on pääosin kyse käytetystä materiaalista. Poikkeus ei kuitenkaan ole rajattu vain käytetyn materiaalin hankintaan, vaan esimerkiksi Yhdysvaltojen hallitukselta tehtävät Foreign Military Sales (FMS) –järjestelyyn perustuvat hankinnat katsottaisiin myös kuuluvan poikkeuksen piiriin. Poikkeus soveltuu myös valtioiden välillä tehtäviin palveluhankintoihin. Esimerkiksi toisen valtion ilmavoimien toteuttama lentokoulutus kuuluisi poikkeuksen piiriin. Poikkeus koskee myös turvallisuushankintoja.

Poikkeuksen soveltamisala kansallisesti on laaja, sillä se koskee yhtä lailla keskushallinnon kuin alueellisten viranomaisten välisiä hankintoja. Käytännössä kuitenkin tämän poikkeuksen piiriin kuuluvia puolustushankintoja tehdään ainoastaan keskushallinto- viranomaisten välillä (puolustusvoimat ja rajavartiolaitos). Turvallisuushankintoja sen

sijaan saatetaan toteuttaa myös alueellisten viranomaisten välillä tai keskushallintoviranomaisen ja alueellisen viranomaisen välillä.

Kohdan poikkeus ei kuitenkaan koske tilanteita, jolloin hankintayksikkö päättää toteuttaa hankinnan tarjouskilpailun kautta ja yhtenä tarjoajista on toinen viranomainen. Tällöin hankintaan on sovellettava tämän lain säännöksiä.

Pykälän 1 momentin *3 kohdan a-alakohda* koskee erityisten kansainvälisten menettelysääntöjen nojalla tehtäviä hankintoja. Hankintaan ei sovelleta lain säännöksiä, kun se tehdään Suomen ja vähintään yhden muun Euroopan talousalueen ulkopuolisen valtion välisen kansainvälisen sopimuksen tai järjestelyn nojalla.

Jotta hankinta voitaisiin toteuttaa *3 kohdan a-alakohdan* nojalla noudattamatta puolustus- ja turvallisuushankintalain säännöksiä, tulee hankinnan perustua kansainväliseen sopimukseen tai järjestelyyn. Kyseessä voi olla kahden tai useamman valtion välinen valtiosopimus tai puolustushankinnoissa ja -yhteistyössä usein käytetty yhteistoimintapöytäkirja (Memorandum of Understanding, MoU) tai muu vastaava sopimus tai asiakirja. Poikkeuksen soveltamisen toinen edellytys on, että sopijaosapuolena on vähintään yksi Euroopan talousalueen ulkopuolinen valtio. Poikkeusta ei siten voida soveltaa Suomen ja toisen Euroopan talousalueen valtion väliseen sopimukseen liittyvään hankintaan.

Poikkeuksen soveltamisen kolmantena edellytyksenä on se, että edellä mainittu kansainvälinen sopimus tai järjestely sisältää hankinnoista erityisiä menettelysääntöjä. Vaikka menettelysääntöjen sisältöä ei ole erityisesti laissa määritelty, on sopimuksen ja järjestelyn sisällettävä nimenomaan hankintoja koskevia menettelysääntöjä. Näitä menettelysääntöjä voivat olla esimerkiksi hankintoja koskevat periaatteet tai hankinnoissa noudatettavan menettelyn kuvaus. Esimerkiksi pelkästään taisteluhävittäjien varaosien ja vaihtolaitteiden käyttäjäyhteistyötä koskeva sopimus ei täyttäisi tätä vaatimusta. Sen sijaan sopimus, joka sisältäisi myös määräyksiä näiden varaosien ja vaihtolaitteiden hankinnoista, täyttäisi tämän kohdan mukaiset edellytykset.

Saman *3 kohdan b-alakohdan* poikkeus koskee kansainvälisen sopimuksen tai menettelyn nojalla tehtäviä puolustus- ja turvallisuushankintoja jotka liittyvät joukkojen sijoittamiseen ja koskevat Euroopan talousalueen valtiossa tai kolmannessa maassa sijaitsevia yrityksiä. Poikkeus koskisi esimerkiksi tilanteita, joissa kotimaisia sotilaallisia joukkoja sijoitettaisiin toisen Euroopan talousalueen valtion alueelle ja tähän liittyisi tuossa valtiossa tehtäviä puolustus- tai turvallisuushankintoja. Poikkeus soveltuisi myös silloin, kun Suomesta sijoitettaisiin joukkoja Euroopan talousalueen ulkopuolisen valtion alueelle tai kun Euroopan talousalueen valtiosta tai kolmannesta maasta sijoitettaisiin joukkoja Suomen alueelle ja tähän liittyen hankinnat olisi tehtävä kohdemaan yrityksiltä. Jotta nämä hankinnat voitaisiin toteuttaa noudattamatta lakiehdotuksen määräyksiä, tulisi hankintojen perustua, kuten *a-alakohdan* osalta, kansainväliseen sopimukseen tai järjestelyyn, joka sisältää hankintoja koskevia erityisiä menettelysääntöjä.

Kohdan *c-alakohdan* poikkeus koskee hankintoja, joita kansainvälinen järjestö tekee omiin tarkoituksiin noudattaen erityisiä menettelysääntöjä. Jotta hankinta voitaisiin jättää puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle *c-alakohdan* perusteella, tulee hankintayksikön olla kohdassa mainittu kansainvälinen järjestö. Hankinta on toteutettava tämän järjestön omien erityisten menettelysääntöjen mukaisesti ja järjestön on tehtävä hankinta omiin tarkoituksiinsa.

Kohdan *d-alakohda* koskee tilanteita, jossa hankintayksikön on toteutettava hankinta noudattaen kansainvälisen järjestön erityisiä menettelysääntöjä. Alakohdan mukainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, kun hankintayksikkö on velvollinen noudattamaan hankintamenettelyssä kansainvälisen järjestön asettamia sääntöjä saatuaan kyseiseltä järjestöltä esimerkiksi rahallista tukea. Vastaava tilanne voi tulla kysymyk-

seen kun kansainvälisen järjestön jäsenenä järjestön hankintoja koskevat määräykset ulottuvat myös hankintayksikköön ja sen toimintaan.

Laissa ei erikseen määritellä c- ja d- alakohdissa mainittua kansainvälistä järjestöä. Sillä kuitenkin tarkoitetaan lähtökohtaisesti joko valtiosopimuksella tai kansainvälisten organisaatioiden välisellä sopimuksella perustettua erillistä oikeushenkilöä, jolla on pysyvä luonne, oma rakenne ja toimintaa sekä päätöksentekoa ohjaavat säännöt. Puolustusallalla alakohdan tarkoittamia kansainvälisiä järjestöjä ovat esimerkiksi Euroopan puolustusvirasto (EDA), eurooppalainen puolustusmateriaaliyhteistyöjärjestö OCCAR sekä Nato.

Pykälän 1 momentin 4 kohta koskee sellaisia tutkimus- ja kehittämishankintoja, joka liittyvät tutkimus- ja kehittämishankkeeseen, johon osallistuu vähintään kaksi Euroopan talousalueen valtiota ja jonka tavoitteena on uuden tuotteen kehittäminen. Poikkeus kattaa sekä varsinaisessa tutkimus- ja kehittämisvaiheessa tehtävät hankinnat kuin myös valmiin tuotteen elinkaaren myöhempiin vaiheisiin liittyvät hankinnat kuten huolto- ja korjauspalvelut, tuotteen uudenaikaistamiset ja varaosat.

Jotta hankintaan voitaisiin soveltaa 4 kohdan mukaista poikkeusta, tulee hankinnan ensinnäkin liittyä hankkeeseen, jossa on tai on ollut uuden tuotteen kehittämistä ja tutkimusta koskeva vaihe. Täten esimerkiksi yhteishankkeet ja sopimukset tai järjestelyt, joissa on kyse olemassa olevan tuotteen yhteishankinnasta, eivät täyttäisi tämän kohdan edellytyksiä. Hankkeessa on myös oltava mukana vähintään kaksi Euroopan talousalueen valtiota. Tämä ei estä sitä, että hankkeeseen osallistuu Euroopan talousalueen ulkopuolisia valtioita, kunhan vähintään kaksi mukana olevista valtioista on Euroopan talousalueelta.

Hankinnan täytyy myös liittyä edellä selostetun hankkeen osapuolten väliseen sopimukseen tai järjestelyyn. Kyseessä voi olla kahden tai useamman valtion välinen valtiosopimus tai puolustushankinnoissa ja -yhteistyössä usein käytetty yhteistoimintapöytäkirja (Memorandum of Understanding, MoU) tai muu vastaava sopimus tai asiakirja (esimerkiksi tekninen järjestely, Technical Arrangement, tai projektisopimus tai -järjestely, Program Agreement tai Program Arrangement). Tämä sopimus tai järjestely voi koskea joko varsinaisen tuotekehityshankkeen toteuttamista tai aiemmin yhdessä kehitetyn tuotteen käyttäjäyhteistyötä. Edellytyksenä kuitenkin aina on, että kyseessä on todellinen yhteishanke, jossa osapuolet ovat sopineet muustakin yhteistyöstä kuin vain hankinnoista. Tämä muu yhteistyö voi kattaa esimerkiksi puolustustarvikkeen tuotekehityksen, käyttäjäyhteisön tiedonvaihdon, koulutusyhteistyön tai yhteiset logistiset järjestelyt. Yhteistyössä tulee lisäksi olla sovittu esimerkiksi osapuolten panostuksesta, riskien jaosta, hallinnosta ja päätöksenteosta. Yhteistyöhön liittyminen on mahdollista joko uuden tuotteen tutkimus- ja kehittämisvaiheen aikana tai sen jälkeen. Edellytyksenä kuitenkin aina on, että uuden osapuolen osallistumisesta ja hänen oikeuksista ja velvollisuuksista on sovittu yhteishankkeen aiempien osapuolten kanssa.

Poikkeus kattaa myös yhdessä kehitetyn valmiin tuotteen elinkaaren myöhempiin vaiheisiin liittyvät hankinnat. Tällöin edellytyksenä on, että hankinnat perustuvat edellä selostettuun sopimukseen tai järjestelyyn ja ne toteutetaan myös yhdessä kaikkien tai joidenkin sopimuksen tai järjestelyn osapuolten kanssa.

Säännöksen tarkoituksena on edesauttaa eurooppalaisten yhteisten tutkimus- ja kehityshankkeiden toteuttamista ja tätä kautta uusien eurooppalaisten puolustustarvikkeiden kehittämistä.

Pykälän 1 momentin 5 kohta koskee tilanteita, joissa jäsenvaltion asevoimat tai turvallisuusjoukot toteuttavat operaatioita Euroopan talousalueen rajojen ulkopuolella, ja operaatioon liittyvät toiminnalliset vaatimukset edellyttävät, että hankintayksikölle annetaan mahdollisuus tehdä hankintasopimuksia paikallisten talouden toimijoiden kanssa soveltamatta tämän lain säännöksiä. Kyseinen poikkeus ei rajoitu vain puolustus- ja turvallisuushankintoihin. Se kattaa myös sellaiset siviilituotteiden ja -palvelujen han-

kinnat, joilla on suora yhteys näiden operaatioiden toteuttamiseen. Esimerkiksi materiaalin tai joukkojen kuljettamiseen, terveystalvelujen järjestämiseen tai ruoka- ja vesihuollon järjestämiseen liittyvät hankinnat eivät kuuluisi tämän lain soveltamisalaan. Edellytyksenä poikkeuksen soveltamiselle on kuitenkin se, että hankinnat tehdään operaatioalueella sijaitsevien talouden toimijoiden kanssa. Operaatioalue ei määritelmällisesti kata pelkästään sen valtion aluetta, jossa operaatio suoritetaan, vaan myös tämän valtion maantieteellisessä läheisyydessä olevat valtiot ja alueet.

Pykälän 2 momentin 1 kohdassa suljetaan lain soveltamisalan ulkopuolelle erityisalojen hankintalain mukaisten hankintayksikköjen hankinnat silloin, kun niiden arvo jää lain 12 §:n mukaisen EU-kynnysarvon alle. Sääntely vastaa erityisalojen hankintalain sääntelyä, jossa myös EU-kynnysarvon alle jäävät hankinnat on poissuljettu lain soveltamisalasta.

Pykälän 2 momentin 2 kohdassa ehdotetaan selkeyden vuoksi säädettäväksi, ettei lakia sovellettaisi erityisalojen hankintalain 11 §:ssä säädettyihin suoraan kilpailulle avoimiin toimintoihin liittyviin hankintoihin. Tällainen Euroopan komission poissulkemispäätös on tehty muun ohella sähkön tuotannosta ja myynnistä Suomessa (komission päätös 2006/422/EY) sekä tietyistä Suomessa, Ahvenanmaata lukuun ottamatta, tarjottavista postialan palveluista (komission päätös 2006/564/EY). Kun näihin toimintoihin liittyvät hankinnat on poissuljettu erityisalojen hankintalain soveltamisalasta, on perusteltua säätää vastaavasta poikkeuksesta myös puolustus- ja turvallisuushankintalaissa. Kyseisiin toimintoihin liittyviä hankintoja ei ole tarkoitettu kuuluviksi puolustus- ja turvallisuushankintalainsäädännön soveltamisalaan, vaikka asiasta ei olekaan mainintaa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 1 momentin 4 kohdan mukaisesta tutkimus- ja kehittämishankkeesta on ilmoitettava Euroopan unionin komissiolle silloin kun hankkeeseen osallistuu vain Euroopan unionin jäsenvaltioita. Ilmoitus on tehtävä tutkimus- ja kehittämishanketta käynnistettäessä eli silloin kun sen osapuolet solmivat hanketta koskevan ensimmäisen sopimuksen tai järjestelyn. Kohdassa säädettäisiin myös tiedoista, jotka on sisällytettävä Euroopan unionin komissiolle tehtävään ilmoitukseen.

8 § *Erityiset poikkeukset soveltamisalasta.* Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalan rajuksista eräissä hankinnoissa. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 13 artiklaan. Pykälässä säädettäväksi esitetyt poikkeukset tulisivat sovellettavaksi, kun kyseessä oleva hankinta sinänsä kuuluisi lakiehdotuksen soveltamisalaan eli kyseessä olisi lakiehdotuksen 5 §:ssä tarkoitettu puolustus- tai turvallisuushankinta.

Pykälän 1 momentin mukaan lain soveltamisalaan eivät kuuluisi tiedustelutoimintaan liittyvät hankinnat. Nämä hankinnat ovat luonteeltaan sellaisia, että usein niiden koko olemassaolo tulee pitää salassa, jotta valtion keskeiset turvallisuusedut eivät vaarantuisi. Kyseeseen voisivat tulla tiedustelutoiminnasta vastaavan sotilas- tai siviiliviranomaisen tekemät hankinnat, jotka liittyvät tiedusteluun tai vastatiedusteluun. Poikkeuksen edellytyksenä on kuitenkin, että kyseinen hankinta liittyy – suoraan tai välillisesti – varsinaiseen tiedustelutoimintaan. Poikkeuksen soveltumisen edellytyksenä olisi myös se, että hankinta sisältää sellaista arkaluonteista tietoa, jota ei tämän lain menettelyillä pystytä suojaamaan. Poikkeus ei siten kata automaattisesti kaikkia tiedustelupalvelun hankintoja. Esimerkiksi tiedustelutoiminnasta vastaavan sotilas- tai siviiliviranomaisen tekemiä siviilituotteiden hankintoja, kuten tavanomaisten konttoritarvikkeiden tai sellaisten tietoteknisten laitteiden, jotka eivät sisällä erityisiä tietojen suojaamiseen liittyviä ominaisuuksia, ei voitaisi sulkea tämän perusteella pois hankintalain soveltamisalasta. Poikkeuksen soveltuvuutta arvioitaessa tulisi huomiota kiinnittää etenkin siihen, onko hankinnasta mahdollista ilmoittaa avoimesti ilman, että tiedustelutoiminnan edellytykset vaarantuisivat.

Edellytyksenä pykälän 1 momentin poikkeuksen soveltamiselle ei kuitenkaan olisi se, että hankinta on nimenomaan tiedustelupalveluksi katsottavan tahon tekemä, vaan, että hankinnan kohde on tarkoitettu tiedustelutoimintaan. Hankinnan kohde voi liittyä esimerkiksi tiedustelutoimintaan, jota toteutetaan rajojen suojelemiseksi tai terrorismin ja järjestäytyneen rikollisuuden torjumiseksi. Hankinnan kohde voi myös liittyä sotilaalliseen tiedusteluun. Hankinnan kohteena voi olla esimerkiksi kuuntelujärjestelmä, salaustjärjestelmä, arkaluonteisten tietojen keräämiseen tarkoitettu sähköinen järjestelmä tai mikä tahansa sellainen tietojen keräämiseen ja analysointiin tarkoitettu järjestelmä, jonka olemassaolo tai sen toimintaan ja käyttöön liittyvät ominaisuudet sisältävät tai tuottavat luokiteltuja tietoja. Hankinnan kohde voi myös liittyä peitetoimiin, joita toteuttaa poliisi ja muut turvallisuusviranomaiset. Tällöin kyse saattaa olla sinänsä tavanomaisen ja yleisesti käytössä olevan tavaran tai palvelun hankinnasta, jonka käyttötarkoitus kuitenkin edellyttää, että hankinnasta ei anneta julkista tietoa.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät palveluhankintasopimukset, jotka koskevat maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla. Tällaisiin sopimuksiin liittyy erityispiirteitä, joiden vuoksi niiden kilpailuttaminen tämän lain menettelytapavaatimusten mukaisesti on epätarkoituksenmukaista. Poikkeus ei kuitenkaan kata rakennusurakkasopimuksia, joiden kohteena on hankintayksikön vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttaminen millä tahansa tavalla. Lakia sovelletaan myös kiinteän omaisuuden hankintaan tai vuokraukseen liittyviin rahoituspalvelujen hankintaan.

Pykälän 2 momentin 2 kohdan mukaan lain ulkopuolelle jäisivät välimies- ja sovittelupalveluja koskevat sopimukset, joiden kilpailuttamiseen tämän lain menettelytavat eivät tarkoituksenmukaisella tavalla sovellu.

Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan lain soveltamisalaan eivät kuuluisi myöskään arvopaperien ja rahoitusvälineiden liikkeellelaskuun, ostoon, myyntiin ja siirtoon liittyvät palvelut. Erityisesti rahan tai pääomien hankinta jäisi lain soveltamisalan ulkopuolelle, joten julkisyhteisön lainanotto ei kuuluisi lain kilpailuttamisveloitteiden piiriin. Lain soveltamisalaan eivät kuuluisi myöskään keskuspankkipalveluja koskevat hankinnat. Direktiivin 13 artiklan 1 kohdan h alakohdan mukaisesti vakuutuspalvelut kuuluisivat lain soveltamisalaan. Tältä osin laki eroaa hankintalain kanssa.

Pykälän 2 momentin 4 kohdan mukaan lakia ei sovellettaisi työsopimuksiin. Hankintalainsäädännön menettelytavat eivät sovellu työntekijän työsuhteeseen ottamiseen. Nimenomainen poissuljenta on kuitenkin tarpeen, sillä työsopimukset voivat täyttää 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa olevan hankintasopimuksen määritelmän. Työsuhteen tunnusmerkkien täyttymisen arvioinnissa lähtökohtana olisi työlainsäädäntö.

Pykälän 2 momentin 5 kohdan mukaan lain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät myös tutkimus- ja kehittämisspalvelut, paitsi jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa suoritetun palvelun kokonaan. Säännöksellä pyritään edistämään EUT-sopimuksen 179 artiklan mukaista tutkimuksen ja teknologian kehittämistä Euroopan unionissa. Tutkimuksella ja kehittämisellä tarkoitettaisiin tämän lain 3 §:n 1 momentin 18 kohdassa määritettyä.

Lain soveltamisalasta olisivat täten poissuljettuja esimerkiksi julkisten tiedeyhteisöjen, kuten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten ja yksityisten tahojen yhteisesti rahoittamat tutkimusohjelmat. Myös hankintayksiköiden tutkimusyhteistyö yksityisten tahojen kanssa kuuluisi poikkeuksen piiriin, jos tutkimuksen rahoittajana toimii myös muu taho kuin hankintayksikkö ja tutkimuksesta saatava hyöty ei koidu yksinomaan hankintayksikölle. Tällainen tilanne on kyseessä esimerkiksi silloin kun tutkimuksen toteuttava yksityinen yritys osittain rahoittaa tutkimusta ja saa samalla itselleen oikeuden tutkimuksen tuloksiin.

Lainkohdassa tarkoitettujen tutkimushankkeiden tunnistamisessa merkityksellisiä tekijöitä ovat myös tutkimuksen avoimuus ja tutkimuksen hyödynnettävyys mahdollisimman laajasti. Puolustus- ja turvallisuushankintojen laki tulisi sovellettavaksi lähinnä vain hankintayksikön kokonaan maksamaan ja yksinomaan sen käyttöön tulevaan tutkimus- ja kehitystyöhön. Tällaista tutkimusta on muun muassa olemassa olevat palvelut, kuten laboratorio-, mittaus- ja testauspalvelut sekä tavanomaiset tutkimukseen ja kehittämiseen liittyvät konsultointipalvelut, jotka voidaan hankkia useammalta eri toimittajalta. Näissä tilaaja määrittelee hankittavan palvelun sisällön ja vastaa kustannuksista kokonaisuudessaan. Lain soveltamisen ulkopuolelle jäisi muun muassa yhteistyöluontoinen tutkimus, jossa molemmat osapuolet osallistuvat tutkimuksen sisällön määrittelyyn ja tutkimuksen rahoittamiseen, jakavat riskin tutkimuksen onnistumisesta ja saavat tutkimuksen tulokset käyttöönsä.

9 § *Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä.* Pykälässä ehdotetaan puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalasta poissuljettavaksi hankinnat, joita hankintayksikkö tekee siihen sidossuhteessa olevalta yksiköltä, jos hankintayksikkö yksin tai muiden hankintayksikköjen kanssa valvoo omia toimipaikkojaan ja jos yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on. Säännös perustuu Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen sidoshankintoja koskevaan oikeuskäytäntöön.

Lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti kilpailuttamisveloitteen piirissä olevien sopimusten osapuolina ovat taloudelliset toimijat ja hankintayksiköt. Puolustus- ja turvallisuushankintalainsäädännön ulkopuolella ovat siten hankinnat, joita hankintayksikkö toteuttaa omana työnään eli käyttämällä omaa organisaatiotaan hyväkseen. Tunnusomaista omana työnä tekemiselle on hankintayksikön valta vaikuttaa hankinnan toteuttajan toimintaan siltä puuttuvan itsenäisyyden vuoksi sekä toimeksiantoon liittyvät piirteet, joiden vuoksi se eroaa erillisten oikeushenkilöiden välillä tehdyistä hankintasopimuksista.

Unionin oikeudessa hankintayksikön ja siihen sidossuhteessa olevan yksikön välisiä sopimuksia ei myöskään ole katsottu hankintasopimuksiksi. Sidossuhteen sisältöä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-107/98, Teckal (Kok. 1999, s. I-8121)*. Tuomion mukaan yhteisön julkisten hankintojen direktiivin soveltamisalaan kuuluvat rahallista vastiketta vastaan tehdyt kirjalliset sopimukset, joiden kohteena on tavarahankinta, jonka alueellinen tai paikallinen viranomainen aikoo tehdä siitä muodollisesti erillisen ja päätöksenteon kannalta itsenäisen yksikön kanssa, riippumatta siitä, onko tämä yksikkö itse hankintaviranomainen. Toisin on ainoastaan sellaisissa tilanteissa, joissa viranomainen valvoo kyseistä oikeushenkilöä samoin, kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja, joissa tämä oikeushenkilö harjoittaa pääasiallista toimintaa sen omistavien viranomaisten kanssa.

Arvioitaessa hankintayksikön ja sidosyksikön välistä suhdetta, ratkaiseva merkitys on *Teckal*-tuomion mukaisesti annettava yksiköiden oikeudelliselle erillisyydelle sekä päätöksenteon itsenäisyydelle. Jos hankinnat tehdään muodollisesti erilliseltä yksiköltä, sidossuhdetta on arvioitava hankintayksikön määräys- ja valvontavallan laajuuden sekä sidosyksikön toiminnan kohdistumisen kannalta. Edellytysten täytyminen on arvioitava tapauskohtaisesti.

Muodollisen erillisyyden ja päätöksenteon itsenäisyyden edellytysten tulkinnassa voidaan ottaa huomioon esimerkiksi oikeushenkilöyteen liittyvien tunnusmerkkien täytyminen. Samaa oikeushenkilöön kuuluvien yksiköiden välisiä toimeksiantoja ei katsota kahden muodollisesti erillisen ja päätöksenteon kannalta itsenäisen oikeushenkilön väliseksi sopimuksiksi. Tällaiset toimeksiantosuhteet eivät siten olisi lakiehdotuksen tarkoittamia sopimussuhteita.

eivätkä siten kuuluisi lain soveltamisalaan. Jos hankintayksikkö kuitenkin päättäisi järjestää tarjouskilpailun tilanteessa, jossa se voisi tehdä hankinnan omana työnään järjestämättä tarjouskilpailua, olisi omaan organisaatioon kuuluvaa yksikköä kohdeltava tarjouskilpailussa 2 §:n 3 momentin mukaisesti samalla tavoin kuin muita ehdokkaita tai tarjoajia.

Valvontavaltaa koskevan edellytyksen on katsottu oikeuskäytännössä täyttyvän tilanteissa, joissa sidosyksikkö on hankintayksikön yksinomaisessa omistuksessa ja siten hankintayksikön rajoittamattomassa määräysvallassa. Valvontavaltaa koskevan edellytyksen täyttyminen edellyttää komission mukaan tosiasiallista ja ehdotonta sidosyksikön toimintaan liittyvää päätös- ja valvontavaltaa. Yhteisön oikeuskäytännössä ei ole arvioitu valvontavaltaa koskevan edellytyksen täyttymistä erilaisissa oikeudellisissa muodoissa tapahtuvassa toiminnassa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-26/03, Stadt Halle (Kok. 2005, s. I-00001)*) käsitellään kysymystä yksityisen omistuksen merkityksestä. Tuomion mukaan yksityisen yrityksen osakkuus – jopa vähemmistöosakkuus – sellaisessa yhtiössä, jossa hankintaviranomainen on mukana, sulkee pois sen, että kyseinen hankintaviranomainen voisi valvoa kyseistä yhtiötä vastaavalla tavalla kuin se valvoo omia toimipaikkojaan. Tuomion mukaan hankintaviranomaisen ja sen omien toimipaikkojen välistä suhdetta sääntelevät yleisen edun tavoitteiden saavuttamiselle ominaiset seikat ja vaatimukset. Sitä vastoin yksityisen pääoman sijoittaminen yritykseen on yksityisille eduille ominaisten vaikuttimien mukaista ja sillä pyritään luonteeltaan erilaisiin tavoitteisiin. Tuomion mukaan yksityisen yrityksen osakkuus merkitsee siten sitä, että hankintayksikkö ei voi harjoittaa yksikköön vastaavaa valvontavaltaa kuin omiin toimipaikkoihinsa pykälässä tarkoitettulla tavalla.

Edellä mainitun ohella markkinaoikeus on katsonut hankintalakia koskevassa päätöksessään (120/09), että yksityisen yrityksen 3,7 prosentin omistusosuus merkitsi sitä, ettei osakeyhtiötä voitu pitää hankintalaisissa tarkoitettuna sidosyksikkönä.

Sidosyksikön harjoittaman toiminnan tulee myös kohdistua pääasiallisesti niihin hankintayksiköihin, joiden omistuksessa sidosyksikkö on. Oikeuskäytännössä on katsottu, että edellytys merkitsee sitä, että sidosyksikön omistavalla hankintayksiköllä tai omistavilla hankintayksiköillä on lähes yksinoikeus sidosyksikön suorittamiin palveluihin, urakoihin tai tavarantuotantoon. Toiminnan on katsottu voivan kohdistua kuitenkin myös sellaisiin yksiköihin, jotka omistavat sidosyksikön omistajana toimivan yksikön.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on katsonut hankintadirektiiviä soveltaen tuomiossa *C-295/05, Asociación Nacional de Empresas Forestales (Kok. 2007, s. I-02999)*, että pääosa sidosyksikön toiminnasta toteutui niiden julkisyhteisöjen ja julkisten elimien kanssa, jotka omistivat sen, kun sidosyksikön toiminnasta noin 90 prosenttia kohdistui sen omistajiin. Näin ollen oli hyväksyttävää, että noin 10 prosenttia sidosyksikön toiminnasta kohdistui muihin tahoihin kuin sen omistajiin.

Markkinaoikeus on taasen katsonut, ettei osakeyhtiön toiminta kohdistunut hankintalain 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla pääosin sen omistajiin, kun yhtiön liikevaihdosta yli 20 prosenttia kohdistui muihin kuin yhtiön omistajatahoihin (MAO, 256/10 ja 257/10).

Hankinnat ilman kilpailuttamista eivät edellä mainituin perustein olisi mahdollisia sellaiselta sidosyksiköltä, jonka toiminta kohdistuu merkittävässä määrin muihin hankintayksiköihin tai yksityisille markkinoille..

Muodollisesti erilliset ja päätöksenteon kannalta itsenäiset yksiköt, joiden välillä ei vallitse pykälässä tarkoitettua sidossuhdetta, eivät lähtökohtaisesti voisi tehdä hankintoja toisiltaan ilman kilpailuttamista. Poikkeuksena ovat kuitenkin lain 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaiset viranomaisten väliset puolustus- ja turvallisuushankinnat, jotka eivät kuulu tämän lain soveltamisalaan. Vastaavaa poikkeamaa ei sisälly hankintalakiin.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 10 §.

10 § *Hankinnat yhteishankintayksiköltä.* Pykälässä säädettäisiin yhteishankintayksiköltä tehtävistä hankinnoista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 10 artiklaan sekä yhteishankintayksikön määritelmän osalta direktiivin 1 artiklan 18 kohtaan.

Hankintayksikkö voisi pykälän *1 momentin* mukaan hankkia kilpailuttamatta tavaroita, palveluja ja rakennusurakoita yhteishankintayksiköltä. Yhteishankintayksikön olisi kuitenkin noudatettava tämän lain menettelytapavelvoitteita ja se olisi myös vastuussa hankinnan asianmukaisesta kilpailuttamisesta.

Yhteishankintayksikkö on määritelty pykälän *2 momentissa*. Yhteishankintayksikön määritelmä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 1 artiklan 1 kohdan 18 alakohdassa olevaan yhteishankintaviranomaisen määritelmään. Määritelmä eroaa hankintalain vastaavasta siten, että tässä laissa ei edellytetä, että yhteishankintayksikkö on nimenomaisesti perustettu hoitamaan näitä tehtäviä taikka että näiden tehtävien hoitaminen on säädetty tai määrätty yhteishankintayksikön toimialaksi.

Yhteishankintayksiköllä tarkoitettaisiin hankintayksikköä tai eurooppalaista julkista elintä. Tämän lain mukaisista hankintayksiköistä säädetään lain 4 §:ssä. Eurooppalaisella julkisella elimellä tarkoitetaan julkisen kontrollin alaisuudessa olevaa tahoja, joka on perustettu tiettyä tarkoitusta varten ja joka ei ole luonteeltaan kaupallinen tai teollinen, vaan yleistä etua palveleva. Esimerkiksi Euroopan puolustusvirasto olisi lain tarkoittama eurooppalainen julkinen elin.

Yhteishankintayksikön edellytettäisiin lisäksi hankkivan hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekevän näille tarkoitettuja tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä. Yhteishankintayksikkö voisi siten joko ennalta hankkia tavaroita tai palveluja taikka tehdä hankintayksiköiden puolesta hankintakohtaisia kilpailutuksia, joiden kohteena voivat olla tämän lain soveltamisalaan kuuluvat tavarat, palvelut sekä rakennusurakat. Hankinnat voitaisiin toteuttaa myös puitejärjestelyin.

Yhteishankintayksikkö voi olla myös lakiehdotuksen 9 §:ssä tarkoitettu sidosyksikkö. Sidosyksiköltä on mahdollista tehdä hankintoja ilman kilpailuttamista, jos sidosyksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräsvallassa se on.

Tällä hetkellä Suomessa toimii valtion yhteishankintayksikkönä Hansel Oy, joka on perustettu lailla valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (1508/1994), sekä KL-Kuntahankinnat Oy. Lain tarkoittamaksi yhteishankintayksiköksi määritelmän täyttäisi myös eurooppalainen julkinen taho kuten Euroopan puolustusvirasto.

11 § *Hankintojen varaaminen työkeskuksille.* Säännöksessä mahdollistettaisiin hankintasopimuksen suuntaaminen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka vammaisten työllistämisen edistämistä koskevan työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 14 artiklaan.

Säännöksen tavoitteena on edistää työkeskusten toimintaa ja työohjelmien tavoitteita vammaisten henkilöiden yhteiskuntaan osallistumisesta. Hankinnan varaamisesta työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka työohjelman yhteydessä toteutettavaksi olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa.

Työkeskuksilla tarkoitetaan lakiehdotuksessa yksiköitä, joiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät voi vammojensa luonteen vuoksi harjoittaa ammattitoimintaa tavanomaisissa olosuhteissa. Samaten työohjelmien kohteena tulisi olla toiminta, joka on suunnattu pääasiassa vammaisille. Pykälässä tarkoitettua toimintaa on esimerkiksi sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 d §:ssä säännelty vammaisten henkilöiden työllistymistä edistävä toiminta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 14 §.

3 luku Kynnysarvot ja hankintalajeihin liittyvät soveltamissäännökset

12 § *EU-kynnysarvot.* Pykälän 1 momentissa todettaisiin niiden kynnysarvojen määräytymisperusteet ja euromääräiset arvot, joiden ylittyessä hankintaa koskisi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivistä johtuvat velvoitteet. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 8 ja 68 artikloihin.

Tavara- ja palveluhankinnoissa kynnysarvo olisi 387.000 euroa ja rakennusurakoissa 4.845.000 euroa. Nämä kynnysarvot ovat tulleet voimaan komission 30 päivänä marraskuuta 2009 antamalla asetuksella (EY) N:o 1177/2009

Pykälän 2 momentissa todetaan, että Euroopan komissio vahvistaa kahden vuoden välein erityisnosto-oikeuksien euromääräiset arvot erityisnosto-oikeuksien ja euron keskimääräisen kahden vuoden vaihtokurssin perusteella. Puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 68 artiklassa säädetään kynnysarvojen laskemisen perusteista sekä uusien kynnysarvojen vahvistamisessa noudatettavista menettelytavoista.

Pykälän 2 momentissa veloitettaisiin työ- ja elinkeinoministeriö viivytyksettä julkaisemaan kynnysarvojen tarkistettavat arvot virallisessa lehdessä.

Kynnysarvon ylittymisen arvioinnissa käytettäisiin hankintasopimuksen ennakoitua arvonlisäverotonta kokonaisarvoa. Sopimuksen ennakoitun arvon laskentasäännöistä ehdotetaan säädettäväksi lain 16-18 §:ssä. Jos tavara- tai palveluhankinnan tai rakennusurakan ennakoitu kokonaisarvo ylittää EU-kynnysarvon, hankinnassa on noudatettava puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivistä johtuvia säännöksiä. Hankinnan arvoon perustuvasta lain säännösten soveltamisesta eri hankintalajeittain ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin 14 §:ssä.

13 § *Kansalliset kynnysarvot.* Pykälässä säädettäisiin hankinnan arvoon liittyvästä lain soveltamisalan rajauksesta. Tavara- ja palveluhankinnoissa kansalliseksi kynnysarvoksi ehdotetaan 30 000 euroa. Muista palveluhankinnoista poiketen lain liitteen B (ryhmä 25) mukaisten terveydenhoitopalvelujen osalta kansallinen kynnysarvo olisi 100 000 euroa. Rakennusurakoiden kynnysarvoksi ehdotetaan 150 000 euroa.

Terveyspalvelujen osalta lain soveltamisalaan kuuluisivat lähinnä sellaiset terveystalvet, joita käytetään erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin. Näitä voivat olla esimerkiksi kenttälääkintään liittyvät terveystalvet.

Edellä mainitut kynnysarvot vastaavat hankintalain (348/2007) 1 päivänä kesäkuuta 2010 voimaan tulleita uusia kansallisia kynnysarvoja. Yhtäläiset kynnysarvot ovat perusteltuja, sillä samat hankintayksiköt voivat toteuttaa niin hankintalain soveltamisalaan kuin tämän lain soveltamisalan kuuluvia hankintoja. Yhdenmukaiset kansalliset kynnysarvot lisäävät selkeyttä, parantavat oikeusvarmuutta, edesauttavat hankintojen yhdenmukaista toteuttamista sekä mahdollistavat hankintatoimen järjestämisen mahdollisimman kustannustehokkaalla ja suunnitelmallisella tavalla.

Kansallisten kynnysarvojen alittavat hankinnat rajattaisiin kokonaan puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Hankintayksiköt voisivat toteuttaa pykälän soveltamisrajan alittavat hankinnat omien sisäisten hankintasääntöjen ja -ohjeiden mukaisesti. Tästä huolimatta julkisten hankintojen toteuttamisessa noudatettaviksi voivat tulla muussa lainsäädännössä olevat velvoitteet. Samaten sovellettavaksi voivat tulla toimintojen taloudellista tarkoituksenmukaisuutta sekä toimivaltasuhteita koskeva sääntely ja ohjeistus. Hankintayksiköiden sisäisiä ohjeita ovat muun muassa hankintasäännöt ja -ohjeet, taloussäännöt sekä työjärjestykset.

14 § *Tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin sovellettavat säännökset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi erilaisiin hankintalajeihin sovellettavista säännöksistä. Selkeä lain soveltamiseen liittyvä kokonaisuus on tarpeen hankintalajien ja niihin liittyvien kynnysarvojen moninaisuuden johdosta. Säännöksellä pyritään selkeyttämään puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivistä johtuvien ja kansallisten säännösten soveltuvuutta luonteeltaan ja taloudelliselta arvoltaan erilaisissa hankinnoissa.

Pykälän *1 momentin* mukaan lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, rakennusurakoihin ja liitteen A palveluhankintoihin sovellettaisiin lakia kokonaisuudessaan lukuun ottamatta kuitenkin III luvun säännöksiä, jotka koskevat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ulkopuolelle jäävien hankintojen kilpailuttamismenettelyjä. Hankittaessa yhdessä liitteen A ensisijaisia ja liitteen B toissijaisia palveluja, sovellettavat säännökset määräytyvät arvoltaan suuremman palvelutyyppin mukaisesti. Siten, jos EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa liitteen A mukaisten ensisijaisien palvelujen arvo on suurempi kuin liitteen B mukaisten toissijaisien palvelujen arvo, tulisi koko hankinnassa noudattaa liitteen A mukaisiin ensisijaisiin palveluhankintoihin soveltuvia säännöksiä.

Pykälän *2 momentissa* ehdotetaan säädettäväksi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin välittömän soveltamisalan ulkopuolella oleviin hankintoihin sovellettavista säännöksistä. Momentissa tarkoitettuja hankintoja olisivat 12 §:n mukaisen EU-kynnysarvon alittavat mutta 13 §:n mukaisen kansallisen kynnysarvon ylittävät tavarahankinnat ja rakennusurakat sekä liitteen A palveluhankinnat. Mainittuihin hankintoihin sovellettaisiin mitä lain I, III ja IV osassa säädetään.

Lakiehdotuksen liitteessä B luetellut palvelut eli niin sanotut toissijaiset palvelut ovat vain osittain puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivistä johtuvan sääntelyn soveltamisalassa. Siten niihin sovelletaan, mitä lain I, III ja IV osassa säädetään. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 16 artiklassa veloitetaan lisäksi, että EU-kynnysarvon ylittävässä liitteen B mukaisissa hankinnoissa on sovellettavan direktiivin 18 artiklan ja 30 artiklan 3 kohdan säännöksiä. Tästä johtuen pykälän 3 momentissa ehdotetaan näissä hankinnoissa sovellettavan mitä säädetään jälki-ilmoitusvelvollisuudesta ja suorahankintojen ilmoittamisesta 28 §:ssä sekä teknisistä eritelmistä ja ympäristöominaisuuksia koskevista teknisistä eritelmistä 37-38 §:ssä ja tarjoajan esittämästä näytöstä 44 §:ssä.

Pykälä vastaa pitkälti hankintalain 21 §:ää.

15 § *Eräisiin muihin hankintoihin sovellettavat säännökset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi, että hankintoihin, joiden osalta perussopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b alakohdan edellytykset täyttyvät, sovellettaisiin niiden arvosta riippumatta mitä lain I, III ja IV osassa säädetään.

4 luku Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen

16 § *Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen.* Pykälä koskisi hankinnan ennakoidun arvon laskemisessa noudatettavia yleisiä periaatteita. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 9 artiklan 1-5 kohtiin. Hankintasopimuksen ennakoidun arvon laskeminen olisi laskennallinen toimenpide, jonka avulla pyritään selvittämään hankintaan sen arvon perusteella soveltuvat säännökset.

Pykälän *1 momentin* mukaan sopimuksen ennakoidun arvon laskemisessa olisi käytettävä pääsääntöisesti suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Kokonaiskorvaukseen sisältyisivät optio- ja pidennysehdot. Jos tarjouskilpailu järjestetään useamman hankintayksikön yhteishankintana, on sopimuksen ennakoidun arvon laskennassa otettava huomioon kaikkien hankintamenettelyyn osallistuvien hankin-

tayksiköiden sopimuskokonaisuuksien arvo (esimerkiksi KHO 27.11.2002 taltio 3101 hankintalakia koskien).

Pykälän 2 *momentin* mukaan rakennusurakan ennakoidun arvon laskennassa tulisi huomioida rakennustyön arvon lisäksi myös rakennusurakalle tarpeellisten tavarahankintojen ennakoitu arvo silloin, kun hankintayksikkö antaa tavarat urakoitsijan käyttöön.

Pykälän 3 *momentin* mukaan erillisinä osina toteutettavissa hankinnoissa hankinnan ennakoidun arvon laskemisessa tulisi ottaa huomioon kaikkien vastaavien osien ennakoitu yhteisarvo. Yhteenlasketun arvon ylittäessä EU- tai kansallisen kynnysarvon, olisi kyseisen kynnysarvon ylittäviin hankintoihin soveltuvia säännöksiä noudatettava jokaisen osan hankinnassa. Säännös perustuu rakennusurakoiden ja palveluhankintojen osalta puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 9 artiklan 5 kohdan a alakohtaan, jonka mukaan ”jos suunniteltu rakennusurakka tai suunniteltu palveluhankinta voi johtaa siihen, että hankintoja tehdään samanaikaisesti erillisinä osina, on otettava huomioon kaikkien näiden osien arvioitu yhteisarvo”. Tavarahankintojen osalta b alakohdan mukaan ennakoidun arvon laskennassa on otettava huomioon samanlaisten tavaroiden ennakoitu yhteisarvo.

Säännös mahdollistaisi hankinnan toteuttamisen erillisinä osina, mutta edellyttäisi erien kilpailuttamisen toteutettavan erien yhteenlasketun arvon edellyttämällä tavalla. Hankinnan toteuttaminen erinä saattaa olla tarkoituksenmukaista esimerkiksi markkinoilla olevien alan yritysten pienen koon vuoksi taikka tilanteissa, joissa hankinnan toteuttaminen yhdessä erässä voisi olla hankintayksikölle riskialtista. Toisaalta hankinnan toteuttamisella puitejärjestelyllä voidaan yleensä mainittuja ongelmia vähentää.

Pykälän 4 *momentin* mukaan 3 *momentin* erien kilpailuttamista koskevasta velvoitteesta poiketen hankinnassa voidaan noudattaa EU-kynnysarvon alittavia hankintoja koskevia menettelytapavelvoitteita sellaisissa tavara- ja palveluhankintojen osien hankinnoissa, jotka alittavat 80.000 euroa sekä sellaisissa rakennusurakoiden osien hankinnoissa, jotka alittaisivat 1 miljoona euroa. Ehtona on, että osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien kyseiseen hankintaan kuuluvien osien yhteisarvosta.

Pykälän 5 *momentin* mukaan ennakoidun arvon laskemisessa lähtökohtana pidettäisiin arvon pätemistä hankintailmoituksen lähettämishetkellä tai hankintamenettelyn aloittamisen muuna hetkenä. Siten myöhemmin esimerkiksi hyödykkeiden hinnoissa tapahtuvien yllättävien muutosten johdosta hankintamenettelyä ei tarvitsisi keskeyttää tai muuttaa vastaamaan ennakoidun arvon muutosta tai esimerkiksi komission vahvistamaa EU-kynnysarvon muutosta. Mahdollisten tiedossa olevien hinnan muutosten merkitys tulisi kuitenkin huomioida sopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa.

Pykälä vastaa pääosaltaan hankintalain 17 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankintalaissa ei kuitenkaan erikseen huomioida työvoimaviranomaisten rahoittamaa osuutta hankinnasta laskettaessa yhteishankinnalle ennakoitua arvoa.

- 17 § *Eräiden palveluhankintojen ennakoidun arvon laskeminen.* Pykälä koskisi vakuutuspalvelujen ja suunnittelupalvelujen ennakoidun arvon laskemisessa huomioitavia maksuja ja korvauksia. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 9 artiklan 8 kohdan a alakohtaan.
- 18 § *Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskaudelta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi pitkäaikaisissa hankintasopimuksissa noudatettavista ennakoidun arvon laskemissäännöistä. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 9 artiklan 6 – 9 kohtiin. Säännös koskisi erityisesti sellaisia sopimustyyppejä, joissa maksut suoritetaan useassa erässä, esimerkiksi kuukausittain.

Määräaikaisten sopimusten ennakoidun arvon laskennassa olisi käytettävä sopimuksen voimassaolon aikaista kokonaisarvoa jäännösarvo mukaan lukien. Toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevien hankintojen osalta sopimuksen ennakoidun arvon laskennassa tulisi käyttää sopimuksen kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48, jolloin huomioduksi tulisivat neljän vuoden aikana tapahtuvat korvaukset. Määräajoin uudistettavien sopimusten osalta ennakoidun kokonaisarvon laskennassa käytettäisiin edellisen vuoden tai tilikauden vastaavien hankintojen arvoa huomioiden ne ennakoidut muutokset, joita tulevalla sopimuskaudella on odotettavissa.

Puitejärjestelyissä ennakoidun arvon laskennassa käytettäisiin 4 momentin mukaan puitejärjestelyn keston ajalle suunniteltujen hankintojen enimmäisarvoa.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 19 §.

19 § *Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi nimenomainen kielto lain soveltamisen välttämisen tarkoituksessa tehtävästä hankinnan jakamisesta osiin, ennakoidun arvon laskemisesta poikkeuksellisin menetelmin sekä eri kynnysarvon omaavien hankintojen yhdistämisestä toisiinsa. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 9 artiklan 3 ja 7 kohtaan. Säännös koskisi kaikkia lain soveltamisalaan kuuluvia hankintoja. Hankinnan jakamisen osiin tulee perustua todellisiin taloudellisiin tai teknisiin seikkoihin, jotka hankintayksiköiden tulee pystyä näyttämään tarvittaessa toteen. Lähtökohtana arvioinnissa olisi luontevan hankintakokonaisuuden määrittely. Luontevasti samanaikaisesti kilpailutettavien samantyyppisten hankintojen tulisi katsoa kuuluvan samaan hankintakokonaisuuteen. Huomiota voidaan kiinnittää ajanjaksoihin, joiden aikana tehtäviä hankintaeriä kilpailutetaan kokonaisuuksina suunnitelmallisessa hankintatoimessa. Ehdotetun pykälän vastaista olisi siten esimerkiksi jakaa samanlaisista tavaroista koostuva hankinta osissa kilpailutettavaksi lain säännösten välttämisen tarkoituksessa.

Säännös ei kuitenkaan estäisi hankinnan jakamista eriin sellaisissa tapauksissa, joissa kunkin erän hankinta toteutetaan lakiehdotuksen menettelytapavaatimusten mukaisesti. Laajan hankinnan jakaminen osiin saattaa olla hankinnasta aiheutuvan taloudellisen tai teknisen riskin jakamisen tai kilpailuolosuhteiden huomioimisen kannalta perusteltua. Jotta tarjouskilpailuun osallistuisi riittävästi tarjoajia, on erityisesti yhteishankinnoissa pohdittava osatarjousten mahdollistamista. Tällöin myös pienet ja keskisuuret yritykset voivat osallistua tarjouskilpailuihin. Menettely ei olisi pykälässä tarkoitettun pilkkomiskiellon vastaista, jos se ei johda lain velvoitteiden kiertämiseen. Sitä vastoin ilman kilpailuttamista samanaikaisesti tai lyhyehkön ajan kuluessa tilattavien samanaisten tavaroiden, palvelujen tai rakennustöiden osalta kysymyksessä voitaisiin katsoa olevan pilkkomiskiellon vastainen menettely. Toistuvat hankinnat voidaan toteuttaa esimerkiksi puitejärjestelyin.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 20 §.

II OSA EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja ja rakennusurakoita koskevat säännökset

5 luku Hankintamenettelyt

20 § *Hankintamenettelyn valinta.* Pykälässä säädettäisiin lakiehdotuksen 12 §:ssä tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittävissä tavarahankinnoissa, liitteen A mukaisissa ensisijaisissa palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa käytettävistä hankintamenettelyistä.

Hankintalaista poiketen puolustus- ja turvallisuushankintalain hankintamenettelyt eivät sisällä avointa menettelyä. Syynä tähän on puolustus- ja turvallisuushankinnoille luonteenomainen hankintojen monimutkaisuus sekä erityiset, esimerkiksi huoltovarmuuteen ja tietoturvallisuuteen liittyvät vaatimukset. Näiden tarpeiden täyttäminen edellyttää lähtökohtaisesti ehdokkaiden soveltuvuuden arviointia ennen tarjouspyynnön lähettämistä ja usein myös yksityiskohtaisia neuvotteluja hankintayksikön ja tarjoajien välillä.

Lisäksi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin määräykset neuvottelumenettelystä ja kilpailullisesta neuvottelumenettelyä eroavat hankintadirektiivin vastaavista menettelyistä niiden käyttöedellytysten osalta. Hankintadirektiivin 30 artiklan 1 kohdan mukaan hankintaviranomaiset voivat julkisia hankintasopimuksia tehdessään noudattaa neuvottelumenettelyä vain kyseisessä kohdassa mainituissa poikkeustapauksissa. Neuvottelumenettelyn käyttö on mahdollista esimerkiksi silloin, kun hankintaa ei sen luonteen tai siihen liittyvien riskien vuoksi voida hinnoitella yleisesti ennakolta. Hankintadirektiivissä kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttöedellytykset eivät ole yhtä tiukkoja kuin neuvottelumenettelyssä. Direktiivin 29 artiklan 1 kohdan mukaan hankintayksiköt voivat erityisen monimutkaisissa sopimuksissa noudattaa kilpailullista neuvottelumenettelyä, jos hankintaviranomaiset katsovat, ettei hankintasopimusta kyetä tekemään avointen tai rajoitettujen menettelyjen avulla. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttö on siten hankintalain mukaisissa menettelyissä väljemmin ja useimmin sallittua kuin varsinaisen neuvottelumenettelyn käyttö.

Puolustus- ja turvallisuusdirektiivin 25 artiklan mukaan hankintayksiköt voivat vapaasti valita, tekevätkö ne hankintasopimukset noudattaen rajoitettua menettelyä tai neuvottelumenettelyä. Puolustus- ja turvallisuusdirektiivissä neuvottelumenettelyn käytölle ei siten ole säädetty hankintadirektiivin tavoin käyttöedellytyksiä. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn osalta käyttöedellytykset ovat hankintadirektiivissä sekä puolustus- ja turvallisuusdirektiivissä sen sijaan pitkälti yhteneväiset, eli kilpailullista neuvottelumenettelyä ei voida käyttää rajoituksetta myöskään puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Käytännössä kilpailullinen neuvottelumenettely ja neuvottelumenettely eivät, käyttöedellytyksiä lukuun ottamatta, muodostu merkittävästi toisistaan poikkeaviksi, sillä oikeuskäytännössä on esimerkiksi erityisalojen hankintalain mukaisissa hankinnoissa katsottu neuvottelumenettelyssä toteutetun neuvottelutavan voivan olla sisällöllisesti sama kuin mitä kilpailullisesta neuvottelumenettelystä on säädetty (MAO 137/10).

Pykälän 1 momentin mukaan rajoitettu menettely ja neuvottelumenettely olisivat ensisijaisia menettelyjä kaikissa hankinnoissa. Hankinta voitaisiin toteuttaa kilpailullisella neuvottelumenettelyllä, puitejärjestelyin tai suoraan hankintana vain 22-27 §:ssä säädetyin edellytyksin. Hankintamenettelyt määriteltäisiin lakiehdotuksen 3 §:ssä. Pykälän 1 momentissa säädetään lisäksi, että hankinnassa on mahdollista käyttää sähköistä huutokauppaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin mahdollisuudesta rajata hankintamenettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden määrää rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä. Ehdotettu säännös perustuu puolustus- ja

turvallisuushankintadirektiivin 38 artiklaan. Ehdokkaiden vähimmäismäärä, soveltuvis-
sa tapauksissa ehdokkaiden enimmäismäärä sekä ehdokkaiden valinnassa noudatettavat
perusteet tulisi ehdokkaiden tasapuolisen ja avoimen kohtelun takaamiseksi ilmoittaa
hankintailmoituksessa. Hankintayksiköt voisivat asettaa ehdokkaille valintaan liittyviä
vähimmäisvaatimuksia, jotka ehdokkaiden tulee täyttää voidakseen tulla hyväksytyk-
si tarjousmenettelyyn. Hankintayksiköt voisivat esittää myös sellaisia lisäperusteita, joi-
ta ne tulevat käyttämään, jos vähimmäisvaatimukset ylittäviä ehdokkaita on riittävästi.
Näiden perusteiden on oltava objektiivisia ja syrjimättömiä. Ehdokkaiden soveltuvuu-
den arvioinnista säädettäisiin tarkemmin lain 8 luvussa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan ehdokkaita tulisi kutsua hankintamenettelyyn hankin-
nan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi koko
hankintamenettelyn ajan. Ehdokkaiden vähimmäis- ja enimmäismäärästä päättäessään
hankintayksikön tulisi siten ottaa suhteellisuuden vaatimukset huomioon. Arvioinnis-
sa merkitystä voitaisiin antaa esimerkiksi hankinnan monimutkaisuudelle sekä tarjous-
menettelyn läpiviemisen vaatimille kustannuksille, työmäärälle ja hankintayksikön käy-
tössä oleville resursseille.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelume-
nettelyssä ehdokkaita tulisi kutsua vähintään kolme, edellyttäen että soveltuvia ehdok-
kaita on riittävä määrä. Jos vähimmäisehdot täyttäviä ehdokkaita on vähemmän kuin
hankintailmoituksessa on ilmoitettu menettelyyn kutsuttavan, hankintayksikkö voisi
kuitenkin jatkaa menettelyä kelpoisuusehdot täyttävien ehdokkaiden kanssa. Menette-
lyyn ei voida ottaa ehdokkaita, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäis-
vaatimuksia tai, jotka eivät ole tehneet osallistumishakemusta.

Pykälän 6 momentissa säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta julkaista uu-
delleen hankintailmoitus jos se katsoo, että sopivia ehdokkaita ei ole riittävästi todellisen
kilpailun varmistamiseksi. Tarjouskilpailuun kutsuttavat ehdokkaat on valittava alkuperäi-
sen ja uuden hankintailmoituksen perusteella ilmoittautuneista ehdokkaista. Hankintayk-
siköllä säilyy edelleen mahdollisuus keskeyttää hankintamenettely lain 75 §:n mukaisesti.

Pykälä vastaa osittain hankintalain 24 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankintalaissa ei
kuitenkaan ole avointa menettelyä hankintamenettelynä. Toisaalta lain soveltamisalaan
kuuluissa hankinnoissa voidaan kaikissa tapauksissa käyttää hankintamenettelynä neu-
vottelumenettelyä. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa tarjoajien vähimmäismäärä ra-
joitetussa menettelyssä on kolme tarjoajaa. Hankintayksiköllä on oikeus keskeyttää han-
kintamenettely, jos sopivia ehdokkaita ei ole riittävästi todellisen kilpailun varmistamiseksi.

21 § *Neuvottelumenettelyn kulku.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi neuvottelumenettelyn
sisällöllisistä vaatimuksista. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen di-
rektiivin 26 artiklaan.

Pykälän 1 *momentin* mukaisesti neuvottelujen tarkoituksena olisi lain 57 §:n mukaisen
parhaan tarjouksen valinta. Neuvottelut voisivat koskea kaikkia hankintasopimuksen to-
teuttamiseen liittyviä ehtoja. Lainkohdassa ei siten rajoitettaisi neuvottelujen sisältöä.

Neuvottelumenettelyn yleisenä tavoitteena olisi kuitenkin tarjousten mukauttaminen
hankintayksikön asettamiin vaatimuksiin parhaan tarjouksen löytämiseksi. Hankin-
tayksikön vaatimuksista olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.
Täten neuvottelumenettelyn käynnistäminen olisi mahdollista jo pelkän hankintailmoi-
tuksen perusteella, jolloin hankintayksikön ja tarjoajien väliset neuvottelut käytäisiin
hankintailmoituksessa ilmoitettujen vaatimusten ja tarjoajan tähän antaman vastauk-
sen (osallistumishakemus) pohjalta. Näiden neuvottelujen lopputuloksena olisi tarjoaji-
en neuvottelujen tai erillisen tarjouspyynnön perusteella antamat tarjoukset. Toisaalta
neuvottelumenettely on myös mahdollista tarjoajien antamien tarjousten pohjalta, jol-

lolin neuvottelujen tarkoituksena on tarjousten mukauttaminen tarjouspyynnön ja hankintayksikön vaatimuksiin.

Neuvottelumenettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden vähimmäismäärästä ehdotetaan säädettäväksi lain 20 §:ssä. Ehdokkaiden valinnassa voidaan perusteina käyttää esimerkiksi taloudelliseen tilaan ja tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen liittyviä perusteita taikka muita syrjimättömiä ja puolueettomia perusteita.

Pykälän 2 *momentti* vastaa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 26 artiklan 3 kohtaa. Momentissa säädettäisiin nimenomaisesti mahdollisuudesta käydä neuvotteluja vaiheittain silloin, kun vaiheittaisuudesta ja sen perusteista on ilmoitettu ennen hankintamenettelyn aloittamista.

Neuvoteltavien ratkaisujen tai tarjousten määrän vähentämisessä neuvottelumenettelyn aikana voitaisiin käyttää ennalta ilmoitettuja ja neuvottelussa vielä tarkentuvia tarjouksen vertailuperusteita. Siten tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä perusteita ei tule käyttää enää neuvoteltavien tarjousten määrän vähentämisessä. Ohjaavalla säännöksellä pyritään turvaamaan neuvottelumenettelyn puolueetonta toteuttamista ja avointa kulkua.

Erityisesti kooltaan ja arvoltaan merkittävässä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa 2 momentin mukainen hankintamenettelyn vaiheittainen toteuttaminen voi olla aiheellista. Menettelyn vaiheittaista toteuttamista koskevassa harkinnassa tulisi ottaa huomioon esimerkiksi tarjousmenettelyyn osallistumisesta aiheutuvat kustannukset tarjoajille, etenkin, jos menettelyn kuluessa edellytetään erityistä työpanosta edellyttävien suunnitelmien laatimista tai muiden töiden tekemistä. Toisaalta hankintayksikkö voi korvata tarjouskilpailuun osallistumisesta tarjoajille aiheutuvat tavanomaista korkeammat kustannukset myös maksamalla palkkioita. Samoin, jos tarjouskilpailu, hankinnan monimutkaisuuden ja laajuuden vuoksi, on erittäin pitkäkestoinen, voi neuvottelumenettelyn vaiheittaisuus olla perusteltua. Tällöin neuvottelumenettelyn kuluessa voidaan epäsovimmimmat tarjoukset jättää menettelyn ulkopuolelle ja nämä tehnyt tarjoaja samalla vapautuu sitovasta tarjouksestaan.

Pykälän 3 *momentin* mukaan neuvottelumenettelyn viimeisessä vaiheessa hankintayksikön tulisi pyrkiä ylläpitämään riittävä kilpailun taso. Neuvotteluissa tulisi olla mukana riittävä määrä tarjoajia, jotta voitaisiin varmistua todellisesta kilpailutilanteesta. Neuvotteluja voidaan kuitenkin käydä vain niiden tarjoajien kanssa, jotka ovat täyttäneet tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa asetetut vaatimukset. Tämän edellytyksen voidaan katsoa olevan ensisijainen, ja hankintayksikön velvollisuus on ottaa neuvottelumenettelyn viimeiseen vaiheeseen mukaan vain sellaisia tarjoajia ja tarjouksia, jotka täyttävät hankintayksikön asettamat vaatimukset.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 26 artiklan 2 kohdan mukaisesti tasapuolisen kohtelun vaatimuksesta neuvotteluissa. Tarjoajien tasapuolisen kohtelun ja menettelyn jälkikäteisen arvioinnin vuoksi neuvottelumenettelyä käytettäessä tulisi kiinnittää huomiota menettelyn kulkua koskevien asiakirjojen, kuten pöytäkirjojen, laatimiseen.

Pykälä on muuten samansisältöinen kuin hankintalain 26 §. Pykälän 3 momentin säännös sisältyy hankintalaissa 24 §:ään.

- 22 § *Suorahankinta.* Pykälässä säädettäisiin 3 §:n 1 momentin 11 kohdassa tarkoitettun suorahankinnan edellytyksistä. Säännösehdotus perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 28 artiklan 1 ja 2 kohtiin. Lakiehdotuksen 22 ja 23 §:ssä esitetyt suorahankinnan edellytykset olisivat tyhjentyviä, koska suorahankinta on poikkeus yleiseen kilpailuttamisvelvoitteeseen ja sen käyttöedellytyksiä on tulkittava suppeasti. Kansallisessa lainsäädännössä ei ole myöskään mahdollista säätää puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä laajemmin suorahankintojen käyttöedellytyksistä.

Pykälän 1 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos edeltävässä rajoite-
tussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ei
ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia eikä
alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja hankintamenettelyssä muuteta. Tilanteissa, joissa
hankintailmoituksen perusteella ei ole tullut yhtään osallistumishakemusta, suoran-
hankinta voitaisiin aloittaa hankintayksikön valitseman tarjoajan kanssa, joka täyttää han-
kintailmoituksessa asetetut edellytykset. Tilanteissa, jossa tarjouspyynnön perusteella ei
ole tullut yhtään tarjousta, suorahankintamenettely voitaisiin aloittaa hankintayksikön
valitseman toimittajan kanssa, joka täyttää tarjouspyynnössä ja hankintailmoituksessa
asetetut vaatimukset. Hankintamenettely ei olisi käytettävissä tilanteissa, joissa tarjous-
pyynnön sisältöä tai ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuteen liittyviä vaatimuksia muu-
tetaan olennaisesti.

Suorahankintaan siirtyminen olisi mahdollista myös silloin, jos edeltävässä rajoite-
tussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ei
ole saatu sopivia tarjouksia. Kysymykseen tulisivat siten lähinnä sellaiset tilanteet, joissa
saadut tarjoukset ovat täysin tarjouspyyntöä vastaamattomia. Tarjosten tarjouspyyntöä
vastaamattomuus tarkoittaisi käytännössä sitä, että tarjotuilla tuotteilla tai palveluilla ei
ole mahdollista täyttää hankintayksikön tarkoittamaa tarvetta tai hankinnan tavoitetta.
Edellytyksenä lisäksi on, ettei alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja olennaisesti muuteta
suorahankinnassa.

Puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 28 artiklan 1 kohdan a alakohdan
mukaan Euroopan unionin komissiolle on sen pyynnöstä toimitettava selostus suoran-
hankinnan tekemisestä pykälän 1 momentin 1 kohdan tarkoittamissa tilanteissa. Komis-
siolle annettavista selvityksistä ehdotetaan säädettäväksi 109 §:n mukaisesti asetuksella.

Pykälän 2 kohdan mukaan suorahankinta voitaisiin tehdä jos mikään saaduista tar-
jouksista ei sisällöltään vastaa tarjouspyyntöä tai jos tarjouksia ei voida 39, 41-43, 46-56,
60 ja 62 §:n perusteella hyväksyä. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tehtävään suoran-
hankintaan otetaan mukaan kaikki ne ja vain ne tarjoajat, jotka ovat edeltävässä menette-
lyssä tehneet muotovaatimukset täyttävän tarjouksen ja täyttävät lain 46-54 §:ien so-
veltuvuusvaatimukset eikä tarjouspyynnön ehtoja olennaisesti muuteta. Kun pykälän 1
kohdassa säädettäisiin tilanteista, jolloin saadut tarjoukset ovat täysin tarjouspyyntöä vas-
taamattomia, säänneltäisiin 2 kohdassa tilanteita, jolloin tarjouksissa tarjotuilla vaihto-
ehdoilla sinänsä voitaisiin täyttää hankintayksikön tarpeet, mutta tarjoukset ovat olleet
olennaisesti puutteellisia tai tarjouspyyntöä vastaamattomia. Käytännössä esimerkiksi
tarjous, jossa on sinänsä tarjottu tarjouspyynnön mukaista tuotetta mutta vain puolet
pyydetystä määrästä, olisi 2 kohdan tarkoittamalla tavalla puutteellinen. Vastaavasti tar-
joukset, joiden tarjoajat eivät täyttäisi tarjoajalle asetettuja edellytyksiä, olisivat 2 kohdan
tarkoittamalla tavalla puutteellisia.

Pykälän 3 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos vain tietty toimitta-
ja voisi toteuttaa hankinnan tekniseen tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syys-
tä. Teknisenä syynä kyseeseen voisi tulla esimerkiksi poikkeuksellinen uusi tekninen
ratkaisu tai erityiset yhteentoimivuuteen tai turvallisuuteen liittyvät vaatimukset, jot-
ka on täytettävä, jotta voidaan varmistaa puolustusvoimien tai muiden turvallisuusvi-
ranomaisten yhteistoiminta muiden viranomaisten kanssa sekä rauhan aikana että mah-
dollisessa kriisitilanteessa. Yhteentoimivuusvaatimus voi kohdistua myös hankittavan
järjestelmän yhteentoimivuuteen jo käytössä olevien järjestelmien kanssa. Esimerkiksi
uuden viestijärjestelmän hankinta puolustusvoimille edellyttää lähtökohtaisesti aina sen
yhteentoimivuutta puolustusvoimien käytössä olevien muiden viesti- ja johtamisjärjes-
telmien kanssa. Samoin kriisinhallintaoperaatiot ja varautuminen kriisitilanteeseen ja
mahdolliseen avunvastaanottoon edellyttävät, että Suomen puolustusvoimilla on käy-

tössään ase- ja muita järjestelmiä sekä muita puolustustarvikkeita, jotka ovat yhteentöimivia muiden Euroopan Unionin jäsenvaltioiden ja Naton jäsenvaltioiden vastaavien järjestelmien kanssa. Yksinoikeuden suojaamiseen liittyvänä syynä voisi olla myös esimerkiksi se, että hankinnassa on käytettävä erityistä tietotaitoa, välineitä tai keinoja, joita ainoastaan yhdellä toimittajalla on käytettävissään. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa näin voisi tapahtua esimerkiksi muunneltaessa tai uudenaikaistettaessa olemassa olevaa korkean teknologian puolustustarvikkeita tai asennettaessa taikka integroitaessa hankittuja järjestelmiä jo käytössä oleviin järjestelmiin. Samoin kun hankinnan kohteeseen liittyy suojatun lähdekoodin teknologiaa, voi usein vain tuotteen alkuperäinen toimittaja toteuttaa esimerkiksi uudenaikaistamisen tai uuden järjestelmän integroinnin osaksi tätä tuotetta. Yksinoikeuden suojaamisen vuoksi suorahankinta olisi mahdollinen myös silloin, kun hankintailmoituksen julkaiseminen saattaisi paljastaa mahdollisen toimittajan liikesalaisuuden tai muun vastaavan tiedon, jonka paljastuminen aiheuttaisi toimittajalle taloudellista vahinkoa.

Säännöksen käyttötilanteiden tulisi olla perusteltuja ja hankintayksikön tulisi pystyä osoittamaan, ettei ole olemassa vastaavaa tuotetta tai palvelua, jolla sama lopputulos voitaisiin saavuttaa. Säännöksen tarkoittamana syynä ei voisi siten olla esimerkiksi hankintayksikön ilman pakottavaa syytä toteuttamat toimet tai tekemät sopimukset, joilla taataan tietylle palveluntarjoajalle yksinoikeus palvelujen tuottamiseen taikka hankintojen puutteellisesta suunnittelusta aiheutuvat tilanteet, jollainen voisi olla kysymyksessä muun muassa hankintatarpeen tultua vajavaisesti kartoitetuksi etukäteen. Säännöksen käyttötilanteita on arvioitu hankintadirektiivin soveltamista koskevassa oikeuskäytännössä. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa *C-20/01 ja C-28/01 komissio vs. Saksa (Kok. 2003, s. I-3609)* antamassa tuomiossa arvioitiin mahdollisuutta ilman hankintailmoitusta tehtävän neuvottelumenettelyn käyttöön teknisen syyn perusteella jätevedenkäsittelyä koskevassa hankinnassa. Tällaiseksi tekniseksi syyksi ei katsottu tiettyä jäteveden käsittelytekniikkaa, jätehuoltolaitoksen läheisyyttä eikä myöskään palveluntarjoajan sijoittumista lähelle hankintayksikköä. Sitä vastoin tuomioistuin katsoi, että ympäristönsuojeluun liittyvä tekninen syy voitaisiin tapauksessa ottaa huomioon arvioitaessa voidaanko hankintasopimus tehdä tietyn palvelun suorittajan kanssa. Menettelyssä on kuitenkin noudatettava tällöinkin unionin oikeuden perusperiaatteita ja erityisesti syrjintäkiellon periaatetta.

Kotimaisessa hankintalain soveltamista koskevassa oikeuskäytännössä on vastaavasti Korkein hallinto-oikeus katsonut, ettei rakennusurakkaa ollut hyväksyttävää toteuttaa suorahankintana ilman tarjouskilpailua. Asiassa esitetyssä talonrakennustekniikan professorin lausunnossa oli todettu, että koska ainoastaan erään toisen hankkeen rakennusurakassa mukana olleilla yrityksillä oli ollut kokemusta kyseisestä korjaustavasta, hän oli voinut suositella ainoastaan tällaista yritystä. Professorin lausunnossa ei ollut kuitenkaan nimenomaisesti suljettu pois sitä, etteikö jokin muukin yritys olisi voinut teknisesti suoriutua korjaustyön suorittamisesta kyseisellä korjaustavalla. Lisäksi asiassa esitetystä tekniikan tohtorin lausunnossa oli todettu, että kysymyksessä olevan tyyppisiä julkisivuja oli korjattu myös muilla lähestymistavoilla kuin mainitulla erään toisen hankkeen korjaustöissä käytetyllä korjaustavalla. Korkein hallinto-oikeus katsoi, ettei asiassa ollut kysymys sellaisesta tilanteesta, että teknisistä tai taiteellisista taikka yksinoikeuden suojelemiseen liittyvistä syistä ainoastaan tietty toimittaja olisi voinut toteuttaa hankinnan (KHO 12.7.2006 taltio 1781).

Pykälän 4 kohdassa säädettäisiin tilanteesta, jolloin kriisistä johtuvasta syystä ei hankintamenettelyn normaaleja määräaikoja olisi mahdollista noudattaa. Kriisillä tarkoitettaisiin tämän lain 3 §:n 17 kohdassa määriteltyä tapahtumaa. Täten 4 kohdan perusteella

voitaisiin suorahankintana toteuttaa esimerkiksi kiireelliset uuden sotilaallisen tai siviilikriisinhallintaoperaation perustamiseen liittyvät hankinnat.

Pykälän 5 kohdan mukaan suorahankinta voitaisiin tehdä, jos määräaikojen noudattaminen olisi hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi mahdotonta ja hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä. Kiireen tulisi ensinnäkin johtua hankintayksikön ulkopuolisista syistä, joten hankintayksiköstä johtuva syy ei puolustus- ja turvallisuushankintojadirektiivin 28 artiklan 1 kohdan d alakohdan mukaisesti voi olla peruste suorahankinnan tekemiseen. Perusteen on lisäksi oltava äkillinen ja sellainen jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoita. Säännöksen tarkoittamaksi kiireeksi ei siten voitaisi katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Edellytyksenä suorahankinnan tekemiselle olisi lisäksi, että hankinnan tekeminen on ehdottoman välttämätöntä. Säännökseen vetoavan hankintayksikön on kyettävä näyttämään toteen poikkeamisperusteen edellytysten täyttyminen.

Unionin oikeudessa kiireen edellytyksiä on tulkittu tiukasti. Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-24/91, komissio vs. Espanja* (Kok. Ep. 1992, s. I-1989) säännökseen vetoaminen ei katsottu oikeutetuksi kun kysymyksessä oli yliopiston lisärakennuksen rakennusurakkaa koskeva hankinta, jonka toteuttamiselle tuli kiire yliopiston opiskelijamäärän kasvun ja lukuvuoden alkamisen johdosta. Tuomiossa *C-107/92, komissio vs. Italia* (Kok. Ep. 1993, s. I-4655) kiireen ei katsottu olevan kysymyksessä maanvyörysteen rakentamista koskevassa hankinnassa alueella, jolla maanvyöryjen uhka oli yleinen ja pysyväisluontoinen.

Säännöksen mukaisen kiireen voidaan arvioida olevan olemassa esimerkiksi kun hankittava tuote tai palvelu tarvitaan äkillisen luonnonilmiön tai onnettomuuden aiheuttamien vahinkojen korjaamiseksi tai kyse on ennalta arvaamattomasta laitteen rikkoutumisesta ja rikkoutunut laite on hankintayksikön toiminnalle välttämätön.

Pykälän 6 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen kun ilma- ja meriliikennepalveluja hankitaan asevoimien tai turvallisuusjoukkojen ulkomaille siirtämiseksi. Edellytyksenä on, että nämä palvelut voidaan hankkia vain sellaisilta yksityisiltä kaupallisilta toimijoilta, joiden tarjoukset ovat voimassa vain niin lyhyen aikaa, ettei laissa asetettuja määräaikoja ole mahdollista noudattaa. Kyseeseen siten tulisivat tapaukset, joissa palveluntarjoajat toimivat sellaisilla sektoreilla, joiden ominaispiirteisiin kuuluu vain lyhyen aikaa voimassa olevat tarjoukset. Näitä ovat esimerkiksi tietyt laivarahtauspalvelut.

Pykälän 7 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, kun kysymys on tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten valmistettavasta tavarasta. Edellytyksenä on, ettei kyseessä ole tavaran massatuotanto taloudellisessa tarkoituksessa. Kysymykseen voisivat siten tulla esimerkiksi kehitysprojektit, joissa tavaraa valmistetaan yksittäiskappaleita vain tilaajalle, esimerkiksi prototyyppi, eikä kaupallista menekkiä silmällä pitäen sarjatuotantona.

Pykälän 8 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollista niiden tutkimus- ja kehittämispalvelujen hankinnassa, joita ei ole poissuljettu kokonaan lain soveltamisalasta sen 8 §:n perusteella. Tutkimuksella ja kehittämisellä tarkoitettaisiin tämän lain 3 §:n 18 kohdassa määriteltyä kuitenkin niin, että 8 kohdan suorahankintamahdollisuus olisi rajattu koskemaan vain tutkimukseen ja kehittämiseen liittyviä palveluja.

Kohdan suorahankintaperuste soveltuisi sellaisiin tutkimus- ja kehittämispalveluihin, josta hyöty koituu kokonaan hankintayksikölle sen omassa toiminnassa käytettäväksi ja jonka rahoittamisesta se kokonaan vastaa. Tutkimus- ja kehittämispalveluun liittyviä riskejä ja hyötyjä ei tällöin jaeta, vaan ne jäävät yksinomaan hankintayksikölle. Tutkimus- ja kehittämispalvelusta saatavilla hyödyillä tarkoitetaan etenkin hankinnan kohteeseen liittyviä immateriaalioikeuksia, joiden tulisi jäädä yksinomaan hankintayk-

sikön käyttöön ja hyödynnettäväksi. Esimerkiksi tavanomaisten tutkimuspalvelujen, kuten testauspalvelujen, ostojen voitaisiin katsoa täyttävän pykälän 8 kohdan mukaiset edellytykset.

Pykälän 8 kohdan mukaisen suorahankintaperusteen tarkoituksena on mahdollistaa siviilihankintoja suurempi liikkumavara tutkimukseen ja kehittämiseen liittyvissä palveluhankinnoissa. Tutkimuksen ja kehittämisen edistäminen on ratkaisevassa asemassa vahvistettaessa Euroopan unionin puolustuksen teollista ja teknologista perustaa. Samalla 8 kohdan mukainen suorahankintaperuste ei kuitenkaan saisi estää tasapuolista kilpailua tuotteen elinkaaren myöhemmissä vaiheissa.

Pykälän 9 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen hankittaessa raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita. Kyseeseen tulisi esimerkiksi polttoaineiden hankkiminen raaka-ainepörssistä.

Pykälän 10 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen hankittaessa tavaroita erityisen edullisin ehdoin kaupallisen toiminnan päättävältä taholta tai pesän selvityksestä vastaavalta taholta. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi konkurssipesän realisoitintilanteet taikka liiketoiminnan päättymisen johdosta tapahtuva tavaroiden myynti markkinahintojen alemmaksi, erityisen edulliseen hintaan.

Pykälä vastaa osittain hankintalain 27 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei kuitenkaan ole avointa menettelyä hankintamenettelynä, minkä vuoksi tässä laissa ei myöskään ole säännöksiä suorahankinnan käyttämisestä avoimen menettelyn jälkeen. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa suorahankinta on säädettyin edellytyksin mahdollinen myös neuvottelumenettelyn ja kilpailullisen neuvottelumenettelyn jälkeen. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa suorahankinta ei ole mahdollinen taiteellisin perustein. Näissä hankinnoissa suorahankinta ei ole mahdollinen myöskään suunnittelukilpailun perusteella, koska tässä laissa ei ole suunnittelukilpailua koskevia säännöksiä. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa suorahankinta on mahdollinen myös pykälän 4, 6 ja 8 kohdissa mainituilla perusteilla. Vastaavia säännöksiä ei sisälly hankintalakiin.

- 23 § *Suorahankinta lisätilauksissa.* Pykälässä säädettäisiin suorahankinnan käyttämisestä alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävissä lisätilauksissa. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 28 artiklan 3 ja 4 kohtiin

Pykälän 1 momentin mukaan suorahankinta olisi mahdollinen alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävissä tavarahankintaa koskevien lisätilausten tekemisessä, jos tavarantoimittajan vaihtaminen johtaisi suhteettomiin teknisiin vaikeuksiin tai yhteensopimattomuuteen. Alkuperäisen samoin kuin uudistettavien sopimusten voimassaoloaika voisi pääsääntöisesti olla enintään viisi vuotta. Pitempien sopimusten osalta lisätilaukset voidaan tehdä suorahankintana vain, jos toimitettujen tavaroiden, laitteistojen tai järjestelmien odotettu elinkaari ja toimittajan vaihtumisesta aiheutuvat tekniset ongelmat poikkeuksellisesti edellyttävät pidempää sopimusta. Näitä poikkeuksellisia tilanteita voivat olla esimerkiksi käyttöikänsä pitkien taisteluhävittäjien tai sota-alusten huoltoon, ylläpitoon tai varaosiin liittyvät hankinnat.

Lähtökohtaisesti mahdollisten lisätilausten tarve olisi otettava huomioon hankinnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Siviilihankintoja koskevassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä on tulkittu tiukasti tekniseen yhteensopimattomuuteen liittyviä perusteita suorahankinnan tekemiselle. Tuomiossa C-385/02, *komissio vs. Italia* (Kok. 2004) tuomioistuin katsoi, että hankinnan kohteen vaikeus, arkaluonteisuus ja tekniseen yhteensopivuuteen liittyvät perusteet sopimuksen antamiselle vain yhdelle toimittajalle tulee pystyä yksityiskohtaisesti osoittamaan.

Pykälän 2 *momentin* mukaan suorahankinta olisi mahdollinen myös alkuperäiseltä sopijakumppanilta tilattavissa lisäurakoissa ja –palveluissa. Edellytyksenä on, että hankinnan toteuttaminen on ennalta arvaamattomista syistä osoittautunut välttämättömäksi alkuperäisen urakan tai palveluhankinnan suorittamiseksi ja, että sitä ei voida teknisistä tai taloudellisista syistä erottaa pääsopimuksesta ilman huomattavaa haittaa. Suorahankinta olisi mahdollinen myös tilanteissa, joissa hankinta voidaan erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, mutta se on ehdottoman välttämätön alkuperäisen sopimuksen loppuun saattamiseksi. Lisäurakoiden tai –palvelujen arvo voi olla enintään puolet alkuperäisen hankintasopimuksen arvosta.

Lopuksi 3 *momentin* mukaan suorahankinta olisi mahdollinen myös silloin, kun alkuperäisessä palveluhankinta- tai rakennusurakkasopimuksessa on jo kilpailutettu pituudeltaan määrätty optioehto, joka on huomioitu alkuperäisessä tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa sekä sopimuksen arvon laskemisessa. Option käyttöön liittyy viiden vuoden aikarajoitus. Jos kuitenkin toimitettujen tavaroiden, laitteistoiden tai järjestelmien oletettu elinkaari ja toimittajan vaihtumisesta aiheutuvat tekniset ongelmat tätä edellyttävät, voi kuitenkin edellä mainittu voimassaoloaika olla viittä vuotta pidempi,

Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomion C-385/02, *komissio vs. Italia (Kok. 2004)* mukaan option käyttöä koskeva aikarajoitus alkaa hetkestä, jolloin alkuperäinen sopimus tehtiin eikä hetkestä jolloin sopimuksen kohteena oleva rakennustyö valmistui. Säännös mahdollistaisi optioihin perustuvien lisätilausten joustavan tekemisen. Optioiden tulisi olla kuitenkin ennalta ajallisesti ja sisällöllisesti määriteltäviä, jotta tarjoajien tasapuolinen asema tulisi turvatuksi. Säännös ei siten mahdollistaisi yleisten sisällöltään täsmennyttömien lisätilausten tekemistä suorahankintoina.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 28 §:ää. Tavarahankinnoissa sopimusten ja uudistettavien sopimusten voimassaoloaika voi olla enintään viisi vuotta. Rakennusurakoissa ja palveluhankinnoissa optiota on mahdollista käyttää viiden vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä. Tässä laissa ei ole käyttöoikeusurakoita koskevia säännöksiä, eikä tämän vuoksi myöskään näihin liittyvää lisähankintamahdollisuutta.

24 § *Kilpailullinen neuvottelumenettely.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttöedellytyksistä. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 1 artiklan 21 kohtaan ja 27 artiklan 1, 3 ja 8 kohtaan. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevien säännösten tavoitteena on lisätä joustavuutta monimutkaisiin hankintoihin tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun turvaavalla tavalla.

Hankintayksikkö voisi käyttää kilpailullista neuvottelumenettelyä pykälän 1 *momentin* mukaan erityisen monimutkaisissa hankinnoissa, joissa se ei pysty ennalta määrittelemään hankinnan oikeudellisia, rahoituksellisia tai teknisiä yksityiskohtia. Määrittelyn tulisi olla objektiivisesti arvioiden vaikeaa, joten hankintayksikön resurssiongelmiin liittyvät syyt eivät olisi säännöksessä tarkoitettu peruste menettelyn käytölle. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käyttökohteita ovat esimerkiksi korkean teknologian hankinnat, joissa innovatiivisten ratkaisujen huomioiminen voi olla erityisen tarkoituksenmukaista sekä hankinnat, joissa parhaan rahoituskeinon tai riskinjakomallin valintaa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ennakolta. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käytön edellytyksenä olisi lisäksi, että tarjousten valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellista edullisuutta.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 27 artiklan 3 kohdan mukaisesti tasapuolisen kohtelun erityisestä sisällöstä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä. Tasapuolisen kohtelun vaatimukset on huomioitava erityisesti neuvotteluissa ja hankintamenettelyssä muuten tapahtuvassa tietojen antamisessa ehdokkaille ja tarjoajille.

Pykälän 3 *momentin* mukainen luottamuksellisuuden suoja edellyttäisi, että tarjoajien esittämiä ratkaisuehdotuksia ja muita hankintamenettelyssä merkityksellisiä tietoja käsitellään luottamuksellisina hankintamenettelyn aikana. Hankintayksikkö voisi kuitenkin pyytää ehdokkaiden suostumusta tietojen antamiseen muille tarjoajille, jolloin esimerkiksi ratkaisuehdotuksissa olevia tietoja voitaisiin käyttää tarjouspyynnön tekemisessä. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 27 artiklan 3 kohtaan. Tarjouskilpailun jälkeen tarjoajien menettelyn aikana antamia tietoja tulisi käsitellä salassapidon osalta sen mukaisesti mitä julkisuuslaissa säädetään.

Hankintayksikkö voisi 4 *momentin* mukaisesti maksaa hankintamenettelyyn osallistuville raha- tai muita palkintoja. Säännös mahdollistaisi siten menettelyyn osallistuvien aiheutuvien kulujen korvaamisen. Kulujen korvaaminen voi olla tarkoituksenmukaista, jotta menettelyyn osallistuvien resurssi- ja taloudelliset rasitukset eivät nouse kohtuuttomaksi. Kilpailullisen neuvottelumenettelyn käytön ei tulisi johtaa tilanteisiin, joissa normaalisti hankintayksikön vastuulle kuuluvaa suunnittelu- ja määrittelytyötä teetetään ilman korvausta yrityksillä, mikä saattaa pitemmällä aikavälillä vähentää yritysten kiinnostusta osallistua kilpailullisilla neuvottelumenettelyillä toteutettaviin hankintoihin tai johtaa ratkaisuehdotusten tason laskuun.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 29 §.

25 § *Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku.* Pykälässä säädettäisiin kilpailullisen neuvottelumenettelyn toteuttamisen vaiheista. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 27 artiklan 2-7 kohtiin.

Pykälän 1 *momentin* mukaan kilpailullisesta neuvottelumenettelystä tulisi julkaista hankintailmoitus, jossa määritellään hankinta yleisellä tasolla. Hankinnasta olisi mahdollista laatia myös yksityiskohtaisempi hankekuvaus. Hankekuvauksen laatiminen voi olla käytännössä välttämätöntä hankintailmoituslomakkeiden suppeuden vuoksi.

Pykälän 2 *momentissa* säädetään, että hankintayksikön tulisi valita menettelyyn mukaan otettavat ehdokkaat soveltamalla lakiehdotuksen 46-54 §:n ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevia säännöksiä. Ehdokkaiden valinta tulisi tehdä hankinnan kohteeseen liittyvien perusteiden mukaisesti. Perusteet voivat liittyä esimerkiksi ehdokkaiden taloudelliseen ja rahoitukselliseen asemaan tai tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen. Hankintayksikkö aloittaa valitsemiensa ehdokkaiden kanssa neuvottelun hankinnan toteuttamiseen soveltuvien keinojen määrittelemiseksi. Ehdokkaiden kanssa käytävät neuvottelut voisivat koskea kaikkia sopimukseen liittyviä näkökohtia. Hankintayksikkö olisi siten vapaa käymään ehdokkaiden kanssa läpi erilaisiin teknisiin, oikeudellisiin tai rahoituksellisiin tekijöihin liittyviä vaihtoehtoja. Kohdassa säädettäisiin myös mahdollisuudesta käydä neuvotteluja vaiheittain. Vaiheittaisuudesta sekä sovellettavista tarjousten valintaan liittyvistä perusteista on ilmoitettava ennakolta. Neuvottelujen vaiheittaisuudella voidaan keventää hankintamenettelyä valitsemalla jatkoneuvotteluihin sellaiset ehdokkaat, joiden esittämät ratkaisut vastaavat parhaiten hankintayksikön tarpeita.

Neuvotteluja voidaan 3 *momentin* mukaan jatkaa siihen saakka, kunnes hankintayksikkö pystyy tekemään päätöksen hankinnan toteuttamista koskevasta yhdestä tai useammasta ratkaisumallista. Neuvottelujen päättymisestä on ilmoitettava neuvotteluun osallistuneille ehdokkaille.

Pykälän 4 *momentin* mukaan hankintayksikön on pyydettävä ehdokkailta neuvotteluissa esitettyihin ja määriteltyihin ratkaisuihin perustuvat tarjoukset. Tarjoukset pyydetään kaikilta menettelyn tässä vaiheessa mukana olevilta ehdokkailta. Tarjouksen on oltava tarjouspyynnössä esitettyjen hankkeen kohteen edellyttämien vaatimusten mukainen. Tarjouksen valinnassa on sovellettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauk-

nessa ilmoitettuja vertailuperusteita. Tarjouksen valinnassa olisi myös noudatettava mitä siitä 57 §:ssä säädetään.

Pykälän 6 *momentin* mukaan tarjoajat voisivat hankintayksikön pyynnöstä täsmentää ja selkeyttää tarjouksiaan. Tarjousten täsmentäminen ja selkeyttäminen olisi mahdollista myös tarjouksen valinnan jälkeen, jolloin tarjoajaa voidaan pyytää myös vahvistamaan tarjouksessa olevia sitoumuksia. Tarjousten täsmentämisellä ja selkeyttämisellä ei kuitenkaan voitaisi muuttaa tarjouksen tai tarjouspyynnön perusosia kilpailua vääristävällä tai syrjivällä tavalla.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 30 §.

26 § *Puitejärjestely.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi puolustus- ja turvallisuushankinnoissa käytettävien puitejärjestelyjen tekomenettelystä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 29 artiklaan.

Pykälän tarkoituksena on mahdollistaa puitesopimusten käyttäminen julkisissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa säätämällä nimenomaisesti niistä menettelytavoista, joita puitesopimuksen osapuolien valinnassa ja puitesopimukseen perustuvien hankintojen tekemisessä noudatetaan. Puitejärjestelyllä tarkoitetaan lakiehdotuksen 3 §:n 1 momentin 13 kohdan mukaisesti hankintayksikön ja toimittajien välistä sopimusta tietynä ajanjaksona toteutettavista hankintasopimuksista.

Pykälän 1 *momentin* mukaan hankintayksikkö kilpailuttaa puitejärjestelyyn otettavat toimittajat noudattaen ehdokkaiden ja tarjoajien valintaa sekä tarjouksen valintaa koskevia säännöksiä. Kilpailuttaminen olisi toteutettava rajoitetulla menettelyllä tai neuvottelumenettelyllä noudattaen näihin menettelyihin liittyviä määräaikoja ja ilmoittamisvelvoitteita. Puitejärjestely voidaan tehdä myös 22 §:ssä säädetyin edellytyksin suoraan hankintana.

Puitejärjestelyä voisivat käyttää erityisesti yhteishankintayksiköt pidempiaikaisena hankintamenettelynä. Laajoissa ja arvoltaan suurissa sopimuksissa puitesopimusten osapuolten valintavaihe on erityisen merkittävä. Järjestelyssä mukana olevista hankintayksiköistä ja niiden sopimusaikana todennäköisesti tekemistä hankinnoista tulisi antaa jo hankinnasta ilmoitettaessa riittävät tiedot.

Puitejärjestely voidaan tehdä yhden tai useamman toimittajan kanssa. Usean toimittajan kanssa tehtävään puitejärjestelyyn on valittava vähintään kolme toimittajaa, jos kelpoisuusehdot täyttäviä toimittajia ja hyväksyttäviä tarjouksia on riittävästi. Toimittajien vähimmäismäärää koskevalla edellytyksellä pyritään edistämään riittävä kilpailua puitejärjestelyissä.

Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä 2 *momentin* mukaan puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten kesken. Järjestelyyn ei ole siten mahdollista ottaa puitejärjestelyn tekemisen jälkeen uusia osapuolia, vaan hankintayksikkö voi tehdä puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat vain järjestelyssä mukana olevilta toimittajilta. Jos hankintayksikkö ei kuitenkaan halua käyttää hyväkseen puitejärjestelyn mahdollistamia joustavampia kilpailuttamismenettelyjä, hankintayksikkö voi kilpailuttaa hankinnan noudattamalla lain ilmoittamis- ja menettelytapavaatimuksia.

Lisäksi momentissa erikseen säädettäisiin, että puitejärjestelyä ei saa käyttää kilpailua vääristävällä, rajoittavalla tai estävällä tavalla.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin puitejärjestelyn enimmäiskestosta. Puitejärjestely voisi olla voimassa enintään seitsemän vuotta. Poikkeustapauksissa, hankinnan kohteen sitä välttämättä edellyttäessä, puitejärjestely voisi olla kestoaltaan pidempi. Sopimuksen pidempää kesto arvioitaessa on otettava huomioon toimitettujen tavaroiden, laitteistojen ja järjestelmien oletettu elinkaari ja tekniset ongelmat, joita toimittajan vaihtumisesta saattaa aiheutua.

Puitejärjestely soveltuu erityisesti sellaisten hankintojen toteuttamiseen, joissa tuotteet ja hinnat kehittyvät nopeasti eikä hankintayksikön kannalta ole tarkoituksenmukaista sitoutua kiinteisiin hintoihin ja ehtoihin. Käyttöalana olisivat myös hankinnat, joissa palvelun tai toimitettavien tavaroiden määrää ei ole tarkoituksenmukaista tai mahdollista etukäteen vahvistaa. Toisaalta menettelyn käyttö mahdollistaa kestoiltaan melko pitkien sopimusten käytön.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 31 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei ole hankintamenettelynä avointa menettelyä. Näissä hankinnoissa voidaan aina käyttää neuvottelumenettelyä. Nämä seikat koskevat myös puitejärjestelyä koskevaa tarjouskilpailua. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa puitejärjestelyn kesto voi olla pääsääntöisesti enintään seitsemän vuotta.

27 § *Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat.* Pykälässä säädettäisiin, että yhden tai useamman toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat voitaisiin tehdä ilman kilpailuttamista, jos puitejärjestelyn ehdot on vahvistettu järjestelyssä. Puitejärjestelyn ehtojen tulisi olla tällöin osapuolia sitovia. Hinnan osalta vähintään hinnan muodostamista koskevan säännön tulisi olla osapuolia sitova.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhden toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen tekemisestä puitejärjestelyn ehtojen mukaisesti. Menettely ei käytännössä poikkeaisi hankintasopimuksista, joissa toimitukset on sovittu tapahtuvaksi tilauksen perusteella ennalta sovittujen ehtojen mukaisesti. Puitejärjestelyssä hankintayksikkö voisi tarpeen vaatiessa kuitenkin pyytää toimittajaa täsmentämään tarjostaan.

Pykälän 2 momentin mukaan myös usean toimittajan kanssa tehtyyn puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat voitaisiin tehdä ilman kilpailuttamista, jos kaikki järjestelyn ehdot on vahvistettu etukäteen. Hankinnat voitaisiin tällöin toteuttaa esimerkiksi tilauksin kyseisen tavaratyyppin osalta parhaan tarjouksen tehneeltä toimittajalta. Jos parhaan tarjouksen tehneellä toimittajalla ei hankintayksikön tilaustarpeen syntyessä olisi kuitenkaan mahdollisuutta toteuttaa hankintaa, olisi hankintayksiköllä oikeus valita hankinnan toteuttajaksi toiseksi tullut tarjoaja. Hankinta voitaisiin toteuttaa ilman kilpailutusta myös siinä tapauksessa, että hankittavien tuotteiden tai palveluiden määrääarviot sekä etusijajärjestys mukaan otettavien toimittajien välillä on määritetty etukäteen puitejärjestelyssä edellyttäen, että hankinnassa noudatetaan määriteltyä etusijajärjestystä ja määrääarvioita

Jos osa puitejärjestelyn ehdoista on jätetty avoimeksi, hankintayksikön on kilpailutettava puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat 3 momentin mukaisesti.

Pykälän 3 momentti koskisi sellaista useamman toimittajan kanssa tehtävää puitejärjestelyä, jonka kaikkia ehtoja ei ole järjestelyssä vahvistettu. Puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttaminen edellyttää tällöin kirjallisten tarjousten pyytämistä puitejärjestelyyn otetuilta toimittajilta. Tarjousaikaa asetettaessa on huomioitava muun muassa hankintasopimuksen kohteen monimutkaisuus sekä tarjousten tekemisen edellyttämä aika. Tarjouspyynnössä voidaan hankinnan kohdetta ja menettelyn ehtoja täsmentää, kunhan tämä ei johda olennaisiin muutoksiin.

Tarjouksista on valittava paras noudattaen ennalta tarjouspyynnössä asetettua valintaperustetta ja vertailuperusteita, joiden ei tarvitse olla samoja kuin puitejärjestelyä koskevassa tarjouskilpailussa. Hankintojen kilpailuttaminen voidaan siten toteuttaa kevein menettelytavoin, vaikka kyseisen hankinnan arvo ylittäisi 12 §:ssä tarkoitettua EU-kynnyksen arvoa.

Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 29 artiklan 3 ja 4 kohtiin ja on samansisältöinen kuin hankintalain 32 §.

6 luku Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista ja määräajat

28 § *Ilmoitusvelvollisuus.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi hankintojen ilmoitusvelvoitteesta. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 30-32 artiklaan.

Pykälän 1 momentin mukaisesti hankintayksikön on toimitettava julkaistaviksi ennakoilmoitus, hankintailmoitus sekä jälki-ilmoitus siten kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Hankintayksiköllä on mahdollisuus julkaista myös suorahankintaa koskeva ilmoitus. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 31 artiklan mukaisesti hankintayksiköt voivat julkaista hankintadirektiivin menettelytapojen mukaisia hankintailmoituksia myös direktiivin soveltamisalan ulkopuolella olevista hankinnoista.

Ennakoilmoituksella tarkoitetaan varainhoitovuoden alussa julkaistavaa ilmoitusta hankintayksikön seuraavan vuoden hankinnoista, jotka ylittävät ennakoilmoitusrajan. Ennakoilmoituksen tarkoituksena on antaa yrityksille alustavia tietoja hankintayksikön tulevista hankinnoista. Ennakoilmoituksen julkaiseminen oikeuttaa hankintayksikön lyhentämään tarjousmenettelyn määräaikoja 31 §:n mukaisesti.

Hankintailmoituksen julkaisemisvelvollisuus koskee EU-kynnysarvot ylittäviä tavarahankintoja, palveluhankintoja ja rakennusurakoita. Liitteen B palveluhankintoja koski kuitenkin ainoastaan jälki-ilmoitusvelvoite.

Hankintailmoituksen julkaisemisvelvoite koskee suorahankintaa lukuun ottamatta kaikkia hankintamenettelyjä käyttäen tehtäviä hankintoja. Hankintailmoituksen julkaisemisvelvollisuutta on tulkittu siviilihankintoja koskevassa Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä ankarasti (esimerkiksi tuomiot C-323/96 *komissio vs. Belgia* (Kok. 1998, s. I-5063) ja C-385/02, *komissio vs. Italia* (Kok. 2004)).

Jälki-ilmoitusvelvoitteella tarkoitetaan hankintasopimuksen tekemisen jälkeen julkaistavaa ilmoitusta tehdystä hankinnasta. Jälki-ilmoitusvelvoitteet liittyvät valvontatarkoituksiin sekä tilastollisiin tarkoituksiin. Jälki-ilmoitusvelvoite koski suorahankintaa lukuun ottamatta kaikkia hankintamenettelyjä käyttäen tehtyjä hankintoja. Puitejärjestelyjen osalta jälki-ilmoitus tulisi tehdä puitejärjestelystä, mutta ei kuitenkaan siihen perustuvista yksittäisistä hankintasopimuksista. Jälki-ilmoitusvelvoite koski myös liitteen B mukaisia toissijaisia palveluhankintoja koskevia sopimuksia.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan, että tarkemmat säännökset ilmoitusvelvoitteista ehdotetaan annettavaksi valtioneuvoston asetuksella. Asetuksella säädettäisiin muun muassa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 30 ja 32 artiklan sekä direktiivin liitteiden IV, VI ja VIII mukaisesti hankinnassa käytettävien ilmoitusten sisällöstä, yhteisen hankintanimikkeistön (CPV) käyttämisestä sekä ilmoitusten toimittamistavoista ja siihen liittyvistä teknisistä seikoista. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 69 artiklan mukaisesti Euroopan komissio voi 77 artiklassa tarkoitettua neuvoa-antavaa komiteaa kuultuaan muuttaa muun muassa direktiivin ilmoitusvelvoitteisiin liittyviä säännöksiä, tietojen toimittamisen ja julkaisemisen menettelytapoja koskevia velvoitteita sekä hankintanimikkeistön viitenumerointia. Euroopan komission säädöksiin säädetään myös vakioilmoituslomakkeiden käytöstä (esimerkiksi vakiolomakkeiden käytöstä hankintailmoituksissa annettu komission direktiivi 2001/78/EY). Mainitut ilmoitusvelvoitteisiin liittyvät hankintadirektiiviin perustuvat säännökset, niihin mahdollisesti tehtävät muutokset sekä muut unionin oikeuden ilmoituksiin liittyvät teknisluonteiset velvoitteet on tarpeen saattaa kansallisesti voimaan mahdollisimman joustavalla tavalla.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 35 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei kuitenkaan ole suunnittelukilpailua eikä käyttöoikeusurakkaa eikä näitä koskevia ilmoituksia.

29 § *Vähimmäismääräajat ja määräaikojen laskeminen.* Ehdotettu tarjousmenettelyn määräaikoja koskeva säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 33 artiklan 1 ja 2 kohtiin. Määräaikojen tavoitteena on turvata tarjoajille riittävä aika ilmoittautua tarjouskilpailuun, ottaa selko tarjouspyynnön sisällöstä sekä laatia tarjous.

Hankintayksiköillä on lähtökohtaisesti oikeus määritellä osallistumishakemusten ja tarjousten tekemiselle varattava aika. Pykälän 1 momentin mukaisesti hankintayksikön on kuitenkin määräaikoja asettaessaan otettava huomioon hankinnan monitahoisuuden, laajuuden ja luonteeseen liittyvät seikat. Tarjousten laatimisen edellyttämän ajan lisäksi hankintayksikön on huomioitava myös tarjoukseen liittyvien todistusten ja selvitysten hankkimiseen ja laatimiseen tarvittava aika sekä tarjousten ja asiakirjojen toimitamisen edellyttämä aika käytettäessä hankintayksikön vaatimia viestintätapoja.

Rajoitetun menettelyn, neuvottelumenettelyn ja kilpailullisen neuvottelumenettelyn osallistumishakemusten tekemisen määräaikojen laskeminen aloitettaisiin sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi. Säännöksessä on huomioitu määräaikoihin, päivämääriin ja määräpäiviin sovellettavista säännöistä annetun neuvoston asetuksen 1182/1971/ETY, Euratom, 3 artiklan 1 kohta, joka edellyttää määräaikojen laskemisen aloittamista hankintailmoituksen lähettämistä seuraavasta päivästä. Rajoitetun menettelyn kaksivaiheisuudesta johtuen rajoitetun menettelyn tarjousten määräaika alkaisi kuitenkin tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

Pykälän 2 momentin mukaan rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä osallistumishakemusten tekemiselle on varattava vähintään 37 päivää hankintailmoituksen lähettämispäivää seuraavasta päivästä. Vastavasti 3 momentin mukaisesti rajoitetun menettelyn tarjousaika lasketaan tarjouspyynnön lähettämispäivästä ja sen on oltava vähintään 40 päivää. Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjousajan on oltava kohtuullinen ottaen huomioon hankinnan laatu, laajuus ja muut siihen liittyvät seikat. Jos vähimmäismääräajat ovat hankinnan kohteen ja tarjousten tekemisen vaatiman ajan kannalta liian lyhyitä, hankintayksikön tulee pidentää tarjousten tekemisen määräaikoja.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 36 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei ole avointa menettelyä eikä käyttöoikeusurakkaa eikä näitä koskevia määräaikoja.

30 § *Nopeutettu menettely.* Pykälässä säädettäisiin määräaikojen lyhentämisestä tilanteissa, joissa määräaikojen noudattaminen on kiireen vuoksi mahdotonta. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 33 artiklan 7 kohtaan.

Pykäläehdotuksen mukaan osallistumishakemusten määräaika voidaan lyhentää, jos määräajan noudattaminen on kiireen vuoksi mahdotonta. Määräaikojen lyhentäminen olisi mahdollista rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä. Nopeutettuun menettelyyn oikeuttavalta kiireeltä ei edellytetä samanlaista poikkeuksellisuutta ja äärimmäisyyttä kuin suorahankinnan edellytyksenä olevalta kiireeltä. Nopeutettu menettely on avoimempi ja siten sen käyttöedellytyksiä ei ole tulkittava yhtä ankarasti, kuin 27 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettun kiireeseen perustuvan suorahankinnan käyttöedellytystä.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 37 §.

31 § *Määräaikojen lyhentäminen.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta lyhentää tarjousaika sekä osallistumishakemuksen tekemisen määräaika. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 33 artiklan 3-5 kohtiin. Tarkoituksena on mahdollistaa sähköisten menettelytapojen käyttämisestä aiheutuvan ajan säästön huomioiminen sekä toisaalta kannustaa sähköisten menettelytapojen käyttämiseen.

Pykälän *1 momentin* mukaan määräaikoja voitaisiin lyhentää seitsemällä päivällä rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä, jos hankintailmoitukset lähetetään sähköisesti noudattaen säädettyjä vaatimuksia. Määräajan lyhentäminen koskisi osallistumishakemusten tekemisen määräaika.

Rajoitetussa menettelyssä voidaan *2 momentin* mukaan lyhentää tarjousaikaa vähintään 22 päivään, jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi ennakoilmoituksen. Momentissa lisäksi säädettäisiin tällaista ennakoilmoitusta koskevista määräaikaedellytyksistä.

Pykälän *3 momentin* mukaan rajoitetussa menettelyssä tarjousaikaa voitaisiin lisäksi lyhentää viidellä päivällä, jos tarjouspyyntöasiakirjat on asetettu kokonaisuudessaan internetiin ehdokkaiden saataville hankintailmoituksen julkaisupäivänä. Tällöin edellytetään, että hankintailmoituksessa on ilmoitettu, mistä internet-osoitteesta tarjousasiakirjat ovat saatavilla. Määräaikojen lyhentäminen edellyttää käytettävien sähköisten menettelyjen täyttävän hankintadirektiivin liitteen VI mukaiset vaatimukset, joista ehdotetaan säädettäväksi kansallisesti erikseen asetuksella.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 38 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei ole avointa menettelyä eikä sitä koskevia määräaikoja.

32 § *Määräaikojen pidentäminen.* Pykälässä säädettäisiin määräaikojen pidentämisestä tilanteissa, joissa tarjouspyyntöasiakirjoja tai niihin liittyneitä lisätietoja ei ole toimitettu määräaikojen kuluessa tai tarjousten tekeminen edellyttää hankinnan kohteeseen tarkempaa tutustumista tai tarjouspyyntöasiakirjojen tarkastamista paikan päällä. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 33 artiklan 6 kohtaan.

Määräaikoja tulisi kaikissa menettelyissä pidentää siten, että tarjoajat pystyvät perehtymään tarjousten laatimisessa tarvittaviin tietoihin. Määräajan pidentämiselle ei ehdoteta asetettavan tarkempia aikarajoja, joten hankintayksikön tulisi käyttää kohtuuharkintaa ottaen huomioon muun muassa tarjoajien tasapuoliseen kohteluun ja suhteellisuuteen liittyvät vaatimukset. Tarjousajan pidentämisen hankintamenettelyn jo käynnistettyä tulisi olla poikkeuksellista. Tarjousten tekemiseen vaatima aika tulee pääsääntöisesti huomioida hankintaa suunniteltaessa.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 39 §.

7 luku Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittely

33 § *Tarjouspyyntö.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi yleisistä tarjouspyyntöön liittyvistä kysymyksistä.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että tarjouspyyntö tulisi tehdä kirjallisesti. Kirjallisen muodon vaatimus on arvoltaan merkittävässä hankinnoissa luonnollinen sekä edellytys hankintamenettelyn asianmukaiselle toteuttamiselle ja myöhemmälle todentamiselle. Tarjouspyyntö voi koostua useista asiakirjoista, jotka koskevat hankintaa, tarjousmenettelyä sekä tulevaa hankintasopimusta. Tarjouspyyntöön voi sisältyä myös liiteasiakirjoja, kuten piirustuksia, teknisiä määrytyksiä, laskelmia sekä sopimusehtoja. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetäisiin tarjoajia esittämään kirjallisesti ja määräaikaan mennessä tarjouksensa.

Tarjouspyynnön tarkoituksena on hankinnan kohteen ja sen toteuttamiseen liittyvien seikkojen kuvaaminen siten, että sen perusteella saadaan yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tarjouksia, joiden perusteella tarjouksia voidaan tasapuolisesti verrata. Tarjouspyyntöjen sisällön puutteellisuudesta johtuva tarjousten vertailukelvottomuus on hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä katsottu yhdeksi merkittävimmistä hankintamenettelyjä koskevaksi yksittäiseksi ongelmaksi. Yhteismitattomat tarjoukset ovat

käytännössä johtaneet tarpeeseen täsmentää tarjouspyyntöä tai tarjouksia hankintamenettelyn aikana tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaarantavalla tavalla.

Tarjouspyyntö täydentää hankintailmoitusta. Käytännössä hankintailmoituksessa ei voida tila- ja muiden rajoitteiden vuoksi kuvailla hankintaan liittyviä asioita kovin täsmällisesti, joten yleensä tarjouspyyntö laaditaan erikseen. Niitä tilanteita varten, jolloin tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroaisivat sisällöltään toisistaan, säädettäisiin 2 momentissa hankintailmoituksen ensisijaisuudesta. Oikeusohje vastaa hankintalain 40 §:n 2 momenttia sekä hankintalain osalta oikeuskäytännössä vahvistettua periaatetta hankintailmoituksen ensisijaisuudesta (esimerkiksi markkinaoikeuden päätös 36/I/02)

Tarjouspyynnön ollessa erityisen laajan tai sisältäessä sellaista aineistoa, jonka toimittamisesta aiheutuu erityisiä kustannuksia, hankintayksikkö voisi pykälän 3 momentin mukaan periä näiden erityisten kustannusten kattamiseksi maksun. Oikeus maksun perimiseen ilmenee epäsuorasti muun muassa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 34 artiklan 3 kohdasta. Tarjouspyyntöä koskevan maksun tulisi olla kohtuullinen ja sen tarkoituksena ei tulisi olla hankintayksikön normaalien tarjousasiakirjojen laatimiseen liittyvien työkustannusten tai tavanomaisten materiaalikustannusten kattaminen. Erityisiä kustannuksia voivat olla esimerkiksi tarjouspyyntöön sisältyvistä piirustuksista, näytteistä, erityisistä materiaaleista aiheutuvat kustannukset. Hankintayksikkö voi palauttaa maksun sellaisille tahoille, jotka tekevät hankinnan kohdetta koskevan tarjouksen. Menettelystä tulee ilmoittaa tarjouspyynnön pyytävälle tahoille ennakolta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 40 §.

- 34 § *Tarjouspyynnön sisältö.* Koska tarjouspyyntö on hankintamenettelyn yksi keskeisimmistä asiakirjoista, ehdotetaan tarjouspyynnön sisältöä koskevat yleiset periaatteet ja vaatimukset koottavaksi yhteen pykälään.

Tarjouspyynnön yksityiskohtaiseen sisältöön liittyvät vaatimukset vaihtelevat eri hankintamenettelyissä. Rajoitetussa menettelyssä tarjoajan kelpoisuusehdot, tarjouksen valintaperuste sekä vertailuperusteet ilmoitetaan jo kehotettaessa ehdokkaita osallistumishakemusten jättämiseen ja niitä sovelletaan jo aiemmassa tarjousmenettelyn vaiheessa. Rajoitetussa menettelyssä tarjouspyynnössä ei siten ole enää tarpeen ilmoittaa tarjoajan kelpoisuuteen ja valintaan liittyviä vaatimuksia. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintailmoituksessa on ilmoitettava tarjouksen valintaperuste. Vertailuperusteiden suhteellinen painotus voidaan kuitenkin ilmoittaa vasta hankekuvauksessa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 47 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Pykälän 1 momentissa luetellut tarjouspyynnön sisältöä koskevat vähimmäisvaatimukset perustuvat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 18 artiklan 1 kohtaan, 34 artiklan 5 kohtaan sekä 47 artiklan 2 kohtaan. Tarjouspyynnön on siten sisällettävä hankinnan kohteen määrittely muun ohessa teknisin eritelmin esitettynä. Tarjouspyynnössä on lisäksi oltava viittaus julkaistuu hankintailmoitukseen, tarjousaikaa ja lähettämipaikkaa koskevat tiedot, tarjousten voimassaoloaika sekä tieto kielestä tai kielistä, joilla tarjoukset on laadittava. Tarjouspyyntö voidaan laatia suomen tai ruotsin kielellä taikka jollakin muulla Euroopan unionin virallisella kielellä. Hankintayksikön päätettävissä on millä kielillä tarjoukset tulisi tehdä.

Tarjouspyynnössä on oltava myös tieto tarjouksen valintaperusteesta sekä kokonaistaloudellisen edullisuuden ollessa valintaperuste, myös vertailuperusteista ja vertailuperusteiden painotuksesta tai kohtuullisesta vaihteluvälistä taikka poikkeuksellisissa tapauksissa vähintään tärkeysjärjestyksestä. Siviilihankintoja koskevassa oikeuskäytännössä on katsottu, että tarjousten arvioinnissa käytettävät perusteet tulee ilmoittaa nimenomaisesti tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa, joten riittävää

ei ole että arviointiperusteet käyvät esimerkiksi välillisesti ilmi tarjouspyynnössä esitetyistä vaatimuksista.

Tarjouspyynnöstä tulisi käydä ilmi myös tarjoajan kelpoisuutta koskevat edellytykset sekä luettelo asiakirjoista, jotka tarjoajien on toimitettava kelpoisuuden todistamiseksi. Tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa käytettävien perusteiden ilmoittaminen on tarjoajien tasapuolisen kohtelun ja avoimuuden vuoksi tärkeää. Edellä mainitut tiedot voidaan ilmoittaa myös hankintailmoituksessa. Ratkaisevaa olisi, että tarjoajilla on ollut tasapuoliset mahdollisuudet saada tiedot ennen hankintamenettelyn aloittamista.

Pykälän 2 momentin mukaan tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa tulisi edellä mainittujen tietojen lisäksi ilmoittaa myös sellaiset muut tiedot, joilla on olennaisista merkitystä hankintamenettelyssä sekä tarjouksen tekemisessä. Tarjouspyynnössä ilmoitettavat tiedot riippuvat hankinnan sisällöstä, koosta ja luonteesta. Lähtökohtana on 1 momentin mukaisesti, että tarjoajilla on riittävät tiedot vertailukelpoisten tarjousten tekemiseen. Toisaalta tarjouspyyntö on lopullinen, joten tarjouspyynnössä esitetyistä edellytyksistä ei yleensä voida poiketa.

Tarjouspyynnössä ilmoitettavia tietoja voisivat olla muun muassa tieto vaihtoehtoisentarjousten esittämisen sallittavuudesta, osatarjousten sallittavuudesta sekä hankinnan vaihtoehtoihin toteutustapoihin liittyvät vähimmäisvaatimukset, jos vaihtoehtoja halutaan sallia. Tarjouspyynnössä tulisi myös mainita, jos on tarkoitus tehdä hankintasopimus useamman kuin yhden tarjoajan kanssa esimerkiksi huoltovarmuuteen liittyvistä syistä. Tarjouspyynnössä tulisi ilmoittaa myös hankintasopimuksen erityisehdot, jos hankintayksikkö haluaa soveltaa erityisehtoja 40 §:n mukaisesti. Tarjouspyynnössä tulisi ilmoittaa myös sellaiset sopimusehdot, joilla on merkitystä tarjousten tekemisessä. Tällaiset ehdot voivat vaikuttaa esimerkiksi tarjouksen hintaan.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 41 §.

35 § *Tarjouspyynnön lähettäminen ja asettaminen ehdokkaiden ja tarjoajien saataville.* Pykälässä säädettäisiin tarjouspyynnön antamisesta. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 34 artiklan 4 kohtaan.

Pykälän 1 momentin mukaisesti tarjouspyyntö toimitettaisiin rajoitetussa menettelyssä neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vain niille tarjoajille, jotka on valittu hankintamenettelyyn. Tarjouspyyntö on lähetävä samanaikaisesti kaikille tarjoajille.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tarjouspyyntöön liittyvien lisätietojen toimittamisen määräajoista nopeutetussa menettelyssä, rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä. Lisätiedot tulee toimittaa vähintään neljä päivää ennen tarjousajan päättymistä, jos tiedon on pyydetty riittävän ajoissa. Pykälä vastaa pääosin hankintalain 42 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei ole avointa menettelyä eikä sen tarjouspyyntöä koskevia säännöksiä.

36 § *Neuvottelukutsu.* Pykälässä säädettäisiin neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaille lähetettävän neuvottelukutsun sisällöstä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 34 artiklan 5 kohtaan.

Neuvottelukutsu lähetettäisiin niille osallistumishakemuksen jättäneille ehdokkaille, jotka on valittu osallistumaan tarjouskilpailuun. Neuvottelukutsun tulisi 1 momentin mukaan sisältää neuvottelumenettelyssä tarjouspyynnön ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankekuvauksen, jos hankintayksikkö on laatinut sellaisen. Vaihtoehtoisesti neuvottelukutsussa voi olla ilmoitus siitä, mistä asiakirjat ovat saatavissa, pyytämiseen liittyvä määräaika sekä tieto mahdollisesti perittävistä maksuista.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että tarjouspyynnön sisällön osalta sovellettaisiin 34 §:n 1 momentissa olevia vähimmäisvaatimuksia, sillä tarkkuudella kuin nämä tiedot voidaan ilmoittaa. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevan kutsun tulisi sisältää tieto neuvotteluvaiheen aloittamisajankohdasta ja tieto osoitteesta, jossa neuvottelut tullaan käymään sekä kielestä, jolla neuvottelu tullaan käymään. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ei tarjousaikaa voida vielä hankintamenettelyn kulkuun liittyvistä syistä menettelyn tässä vaiheessa ilmoittaa.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 43 §.

37 § *Hankinnan tekninen määrittely.* Pykälässä säädettäisiin teknisten eritelmien käyttämisestä hankinnan kohteen kuvaamisessa. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 18 artiklaan.

Tekniset eritelmät liittyvät erityisesti tavarahankintojen ja rakennusurakoiden ominaisuuksien tekniseen määrittelyyn. Vaikka teknisten eritelmien käsite on palveluhankinnoissa vieraampi, olisi myös palveluhankinnoissa hankinnan kohteen kuvauksessa noudatettava ehdotettuja säännöksiä. Palveluhankintoihin soveltuu erityisesti palveluihin liittyvien vaatimusten kuvaaminen suorituskyvyn tai toiminnallisten vaatimusten perusteella. Palvelujen osalta käytettävissä on myös joitakin standardeja, jotka voivat soveltua hankinnan kohteen määrittelyyn.

Pykälän 1 *momentin* mukaisesti tekniset eritelmät tulisi esittää hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Käytettäessä kilpailullista neuvottelumenettelyä hankintayksikkö voi kuitenkin määrittellä hankintaa koskevat tekniset vaatimukset hankintamenettelyn aikana esitettyjen ratkaisuehdotusten perusteella. Lisäksi momentissa ehdotetaan säädettäväksi teknisiä eritelmiä koskeva yleinen säännös eritelmien laatimisesta tarjoajien tasapuolisen kohtelun turvaavalla tavalla sekä siten, ettei niillä estetä kilpailua.

Tekniset eritelmät voitaisiin esittää viittaamalla standardeihin, teknisiin hyväksyntöihin tai suunnitteluun, laskentaan tai rakennusurakoiden toteuttamiseen tai tuotteiden tuottamiseen liittyviin teknisiin eritelmiin esitetystä etusijajärjestyksessä. Käytettäessä tällaista viittausta standardiin tai muuhun tekniseen määrittelyyn, myös sellaiset tuotteet, palvelut tai materiaalit, jotka eivät ole viitatus standardin tai muun teknisen määrittelyn mukainen, mutta jotka täyttävät niissä asetetut, hankinnan kohteeseen liittyvät vaatimukset, on hyväksyttävä. Tämän vuoksi viittaukseen tulee liittää ilmaisu ”tai vastaava”.

Tekniset eritelmät voitaisiin ilmoittaa 2 *momentin* mukaisesti paitsi viittaamalla tekniseen määrittelyyn, myös esittämällä hankinnan kohteelta edellytettäviä suorituskyyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tällöin tarjoajat voivat esittää tarjouksia, jotka perustuvat moniin erilaisiin teknisiin ratkaisuihin. Tarjousten vertailukelpoisuus ja tarjoajien syrjimättömän kohtelu edellyttävät, että suorituskyyä ja toiminnallisiin ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset ovat riittävän täsmällisiä. Tekniset eritelmät voitaisiin laatia myös viittaamalla osittain standardeihin tai muihin teknisiin määrittelyihin ja osittain suorituskyyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin. Hankintayksikkö voisi lisäksi ilmoittaa pitävänsä tiettyjä standardeja tai muita teknisiä määrittelyjä olettamana suorituskyyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten täyttymisestä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin, että tekniset eritelmät voidaan 2 momentissa säädetyistä poiketen laatia siten, että niissä otetaan huomioon pakolliset, esimerkiksi tuoteturvallisuuteen liittyvät kansalliset tekniset säännökset tai tekniset vaatimukset, jotka valtion on täytettävä kansainvälisten standardointisopimusten nojalla.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin, ettei teknisissä eritelmissä saa mainita tiettyä valmistajaa, viitata tavaramerkkiin, patenttiin, tyyppiin, alkuperään tai tuotantoon si-

ten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia. Tällainen viittaus olisi sallittua vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muulla tavoin teknisiä eritelmiä käyttäen. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu ”tai vastaava”. Oikeusohje on vahvistettu muun muassa hankintadirektiivin soveltamista koskevassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa C-359/93, *komissio vs. Alankomaat* (nk. *Unix-tapaus*, Kok. 1995, s. I-157). Tuomioistuin on katsonut tuomioissaan asiassa C-59/00, *Vestergaard* (Kok. 2001, s. I-9505) Euroopan unionin tavaroiden vapaata liikkuvuutta koskevien säännösten edellyttävän, että myös hankintadirektiivien soveltamisalan ulkopuolisissa hankinnoissa on kiellettyä edellyttää tietynmerkkisiä tuotteita liittämättä vaatimukseen ilmausta ”tai vastaava”.

Tekniset eritelmit voivat koskea myös tuotantomenetelmää, jos tuotantomenetelmää koskevalla vaatimuksella on välitön liittymä hankinnan kohteena olevan palvelun, tavarun tai rakennustyön laatuun tai muihin ominaisuuksiin. Siten hankintayksikkö voisi edellyttää myös ympäristöystävällistä tuotantomenetelmää, silloin kun vaatimus liittyy hankinnan kohteeseen.

Teknisten eritelmien laatimista varten hankintayksikkö voi käydä teknisiä vuoropuheluja esimerkiksi potentiaalisten tarjoajien ja teknisten asiantuntijatahojen kanssa. Tällainen vuoropuhelu tulisi ensisijaisesti tapahtua kirjallisesti, esimerkiksi lausunnotentelyllä, jolloin tulisi selkeästi ilmoittaa, ettei kysymys ole hankintapäätökseen johtavasta tarjouskilpailusta. Tekninen vuoropuhelu ei saa johtaa kilpailun estymiseen tai vaarantaa tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 44 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei ole vammaisten käyttäjien tarpeita koskevia viittauksia teknisten eritelmien osalta. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on mainittu hankintalakia enemmän esimerkkejä teknisistä eritelmistä.

38 § *Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelmit.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta esittää ympäristönäkökohtiin liittyviä suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia viittaamalla ympäristömerkkeihin. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 18 artiklan 6 kohtaan. Ympäristöominaisuuksien määrittely voitaisiin tehdä joko viittaamalla ympäristömerkkien perusteisiin tai määrittelemällä ne muuten 37 §:n mukaisina teknisinä eritelminä.

Hankintayksikkö voisi *1 momentin* mukaan käyttää ympäristöominaisuuksiin liittyvien vaatimusten esittämisessä ympäristömerkkeihin kuuluvia perusteita tai niiden osia. Ympäristömerkkien myöntämisperusteina eli ympäristömerkkien perusteina olevat vaatimukset, jotka koskevat esimerkiksi tuotteiden laatuominaisuuksia, materiaaleja tai käyttöohjeita, olisivat julkisten hankintojen teknisiä eritelmiä. Ympäristömerkin perusteiden käyttäminen hankinnan kohteen teknisenä eritelmänä edellyttää, että ne perusteet, joihin viitataan, soveltuvat hankinnan kohteen ominaisuuksien määrittämiseen. Eritelmien on siten liityttävä hankinnan kohteeseen ja siten myös ympäristömerkin perusteista olisi valittava vain sellaiset, joilla on liittymä hankinnan kohteeseen. Esimerkiksi Pohjoismaisen ympäristömerkin perusteissa oleva tavarantavaranvalmistuksen laadunvalvontaan liittyvän edellytyksen ei voida katsoa liittyvän hankinnan kohteeseen pykälässä tarkoitettulla tavalla. Laadunvalvonta voi olla ehdokkaan tai tarjoajan tekniseen pätevyyteen liittyvä edellytys, jota koskeva mahdollinen vaatimus tulisi tehdä ehdokkaan tai tarjoajan kelpoisuuteen liittyvien vaatimusten tai arvioinnissa käytettävien tekijöiden esittämisen yhteydessä.

Pykälän *2 momentin* mukaan ympäristömerkin, jota käytetään hankinnan kohteen ympäristöominaisuuksien määrittelyssä, tulisi myös täyttää merkin laatimiseen liittyvät edellytykset. Merkin tulee siten olla kehitetty tieteellisen tiedon pohjalta pro-

sessissa, johon kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat sekä ympäristöjärjestöt ovat voineet osallistua. Lisäksi edellytetään, että merkki on kaikkien osapuolten saatavilla ja käytettävissä. Näiden edellytysten johdosta vain sellaiset ympäristömerkit ovat käytettävissä, jotka on laadittu kansallisesti, monikansallisesti tai unionin tasolla yhdenmukaistetun järjestelmän puitteissa. Avoimuuden vaatimuksen johdosta vain sellaisiin merkkeihin, jotka ovat tuottajien ja toimittajien saatavilla, tehtävät viittaukset ovat mahdollisia. Soveltuvia ympäristömerkkejä ovat muun muassa Pohjoismainen ympäristömerkki tai Euroopan unionin ympäristömerkki.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikkö voisi ilmoittaa, että jollakin tietyllä ympäristömerkillä varustetun tavaran tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät teknisten eritelmien vaatimukset. Pykälä ei mahdollistaisi jonkin tietyn ympäristömerkin käyttöoikeuden vaatimista tuotteelta. Julkisten puolustus- ja turvallisuushankintojen yleisenä lähtökohtana teknisten eritelmien laatimisessa on, ettei perusteena tule käyttää jonkun tietyn organisaation tai yrityksen menetelmiä tai määritelmiä, jotka suosivat tiettyjä toimijoita. Tiettyä ympäristömerkkiä voidaan pitää kuitenkin näyttönä siitä, että tavara tai palvelu täyttää asetetut vaatimukset. Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun turvaamiseksi hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan muu näyttö, joka koskee ympäristönäkökohtiin liittyvien vaatimusten täyttymistä. Tällainen näyttö voi olla esimerkiksi valmistajan tekninen asiakirja tai tunnustetun toimielimen laatima tekninen raportti.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 45 §.

39 § *Vaihtoehtoiset tarjoukset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi hankinnan vaihtoehtoisia toteuttamistapoja koskevien tarjousten hyväksymisen edellytyksistä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 19 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että hankintayksiköllä on mahdollisuus sallia tarjoajien esittää vaihtoehtoisia tapoja toteuttaa hankinta. Tämä voi olla perusteltua esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa hankintayksikkö ei tarkalleen tiedä markkinoilla olevia tuotteita ja haluaa antaa tarjoajille mahdollisuuden esittää useampia vaihtoehtoja tai tilanteissa, joissa hankintayksikkö toivoo tarjoajien esittävän uusia innovatiivisia ratkaisuja hankinnan kohteen toteuttamiseksi. Vaihtoehtojen salliminen voi käytännössä olla tarkoituksenmukaista myös silloin, jos hankintayksikkö epäilee, ettei se saa korkeiden ympäristö- tai muihin näkökohtiin liittyvien vaatimusten johdosta riittävää määrää tarjouksia aidon kilpailun aikaansaamiseksi.

Vaihtoehtojen salliminen edellyttää käytännössä sitä, että hankintayksikkö laatii sopimuksen kohteen yleismääritelmän, joka sisältää hankinnan kohdetta koskevat vähimmäisvaatimukset. Tämän lisäksi hankintayksikkö laatii vaihtoehtoisia sopimuksen kohteen määrittelyjä, joissa esitetään esimerkiksi korkeampia ympäristönäkökohtiin tai teknisiin ominaisuuksiin liittyviä vaatimuksia.

Hankintayksikön tulisi hankintailmoituksessa ilmoittaa hyväksyykö se vaihtoehdot. Jos tällaista ilmoitusta ei ole tehty, vaihtoehtoja ei saa hyväksyä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan hankintayksikön on myös ilmoitettava vaihtoehdoille asetetut vähimmäisvaatimukset sekä niiden esittämiseksi mahdollisesti asetetut erityisvaatimukset. Vaihtoehtoinen tarjous voidaan hyväksyä vain, jos se täyttää nämä vaatimukset.

Pykälän 3 *momentin* mukaan vaihtoehtoa ei saisi hylätä pelkästään sen takia, että se johtaisi eri hankintalajiin kuuluvan hankinnan toteuttamiseen. Säännöksellä pyritään edistämään uusien innovatiivisten ratkaisujen hyväksikäyttöä julkisissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa.

Siviilihankinnoissa rakennusurakan vaihtoehtoisten toteuttamistapojen hyväksymistä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-243/89, Storebelt* (Kok. Ep. 1993, s. I-3353). Tuomioistuin katsoi sallituksi menettelyn, jossa siltaurakka voitiin toteuttaa kolmen vaihtoehtoisen mallin mukaan edellyttäen, että tarjoaja maksaa vaihtoehtoisten suunnitelmien piirustuskulut.

Pykälä vastaa sisällöllisesti hankintalain 47 §:ää.

40 § *Hankintasopimuksen erityisehdot.* Pykälässä säädettäisiin hankintasopimuksia koskevista erityisehdoista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 20 artiklaan.

Puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevien sopimusten erityisehdot voivat liittyä etenkin tietoturvaluuteen, huoltovarmuuteen tai alihankintoihin. Ympäristönäkökohdrien osalta erityisehdot voivat liittyä esimerkiksi ympäristönsuojelun tasoon tai toimeenpanoon. Hankintasopimuksessa asetettavat ehdot eivät saa olla välittömästi tai välillisesti syrjiviä ja niiden tulee liittyä hankintasopimuksen toteuttamiseen. Erityisehtojen on lisäksi oltava unionin oikeuden mukaisia.

Siviilihankinnoissa erityisehtojen hyväksyttävyyttä on käsitelty Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomiossa *C-31/87, Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635), joka koski työllistämisvelvoitetta koskevaa ehtoa sekä tuomiossa *C-225/98, Nord-pas-de-Calais* (Kok. 2000, s. I-7445), joka koski työttömyyden vastaista kampanjaa koskevaa ehtoa. Erityisehdot katsottiin sallituiksi, kun ne olivat perustamissopimuksen mukaisia, syrjimättömiä ja niistä oli ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että syrjimättömyysperiaate edellyttää muun muassa sitä, että erityisehtoina käytettäviä työttömien työllistämiseen liittyvää vaatimusta ei voida rajoittaa kansallisiin tai paikallisiin työttömiin.

Koska hankintasopimuksen toteuttamisen ehdoilla voi olla merkitystä tarjousten sisältöön ja esimerkiksi tarjoushintoihin, tulisi niistä ilmoittaa etukäteen hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa, jotta tarjoajat voivat ottaa ehdot huomioon tarjouksia tehdessään.

Pykälä vastaa osittain hankintalain 49 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa erityisehdot voivat koskea erityisesti myös alihankintaa, tietoturvaluuteen tai huoltovarmuutta. Vammaisten palvelukseen ottamista ei mainita puolustus- ja turvallisuushankintojen erityisehdoissa. Lisäksi hankintalain 2 momentin edellytys valtion keskushallintoviranomaisen ja yksityisen yrityksen väliseen sopimukseen lisättävästä lausekkeesta koskien työsuhteissa noudatettavia vähimmäisehtoja ei sisälly puolustus- ja turvallisuushankintalakiin.

41 § *Tietoturvaluuteen koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin erityisistä tietoturvaluuteen liittyvistä vaatimuksista, joita hankintayksikkö voi asettaa tarjoajille. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 22 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että hankintayksikön tulee hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä esittää toimenpiteet ja vaatimukset, jotka koskevat hankintaan liittyvien luokiteltujen tietojen suojaamista. Luokiteltu tieto on määritelty 3 §:n 1 momentin 16 kohdassa ja sillä tarkoitetaan tietoja ja aineistoja, joille on määritelty luokitusta tai suojausta koskeva taso kansallisen turvallisuuden vuoksi voimassa olevien lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä tietoturvaluuteen liittyvistä vaatimuksista, joita hankintayksikkö voi vaatia tarjoajia täyttämään. Lista on luonteeltaan esimerkinomainen, joten hankintayksikkö voi esittää muitakin luokiteltujen tietojen suojaamiseen liittyviä vaatimuksia sillä edellytyk-

sellä, että nämä ovat luonteeltaan syrjimättömiä ja hankinnan koko ja laatu huomioon ottaen suhteellisuusperiaatteen mukaisia.

Pykälän 2 momentin 1 kohdan mukaan hankintayksikkö voi vaatia tarjoajalta sitoutumisen turvaamaan kaiken hankintaan liittyvän luokitellun tiedon salassa pito. Kyseinen tieto on turvattava sekä koko hankintasopimuksen voimassaoloaikana, mutta myös sen jälkeen. Tarjoajalla ei siis olisi oikeutta luovuttaa mitään hankinnassa luokitelluksi tiedoksi määriteltyjä tietoja tai aineistoja myöskään sen jälkeen, kun tavara, palvelu tai rakennusurakka on suoritettu ja sopimukseen sisältyvät velvoitteet ovat päättyneet. Vastaavanlainen sitoumus on mahdollista vaatia myös niiltä alihankkijoilta, jotka tarjoajalla on tarjouksen tekovaiheessa jo tiedossa.

Edellä selostettu luokiteltujen tietojen salassa pitoa koskeva vaatimus on usein tarpeen esittää jo hankintailmoituksessa. Näin hankintayksikkö voi varmistua siitä, että varsinaiseen tarjousvaiheeseen osallistuu vain sellaisia tarjoajia ja alihankkijoita, jotka pystyvät todistamaan omaavansa riittävän kyvyn hankintaan liittyvän luokitellun tiedon suojaamiseen.

Pykälän 2 momentin 2 kohta koskisi niitä tilanteita, joissa tarjoaja ei vielä tarjousten tekovaiheessa tiedä kaikkia hankinnan toteuttamisessa käytettäviä alihankkijoita. Sen tulee kuitenkin tarjouksessaan antaa – hankintayksikön niin vaatiessa – sitoumus siitä, että kaikki sen hankinnan toteuttamisessa käyttämät alihankkijat antavat vastaavan sitoumuksen kyvystään taata hankintaan liittyvien luokiteltujen tietojen suoja.

Pykälän 2 momentin 3 kohta antaa hankintayksikölle mahdollisuuden vaatia tarjoajalta, että tarjous sisältää riittävät tiedot tarjoajan käyttämistä alihankkijoista, jotta se voi itse arvioida näiden kykyä suojata hankinnan yhteydessä niiden käytettäväksi tulevaa tai niiden itsensä tuottamaa luokiteltua tietoa. Vaatimuksella on yhteys 60-67 §:n alihankintoja koskevaan sääntelyyn, jossa annetaan hankintayksikölle oikeus esittää alihankintojen kilpailuttamiseen ja toteuttamiseen liittyviä vaatimuksia sekä mahdollisuus hylätä tarjoajan esittämä alihankkija, jos hankintayksiköllä on perusteltu syy epäillä, että kyseisellä alihankkijalla ei ole riittävää kykyä suojata hankintaan liittyvää luokiteltua tietoa. Pykälän 2 momentin 4 kohta täydentää edellä mainittua siten, että tarjoajan tulee pyydettyä sitoutua toimittamaan 3 kohdassa vaaditut tiedot ennen kuin se tekee alihankintaa koskevan sopimuksen uuden alihankkijan kanssa.

Pykälän 3 momentissa määritetään ne edellytykset, jotka 2 momentissa mainittujen sitoumusten ja todistusten tulee täyttää. Pääsääntönä on, että sitoumusten ja todistusten tulee olla kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetun lain 11-14 §:ssä säädetyn mukaisia. Hankintayksikön on myös hyväksyttävä tarjoajan toimittamat Suomen tai muun Euroopan unionin jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen antamat sitoumukset ja todistukset. Tämän lisäksi hankintayksikön on myös hyväksyttävä sellaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen antama vastaava sitoumus tai todistus, jonka kanssa Suomella on kansainvälisistä tietoturvaluusvelvoitteista annetun lain mukaisesti voimaansaattettu kahden- tai monenvälinen tietoturvaluusussopimus. Lähtökohtaisesti tämä edellyttää, että Suomen ja kyseessä olevan valtion välillä on voimassa eduskunnan hyväksymä valtiosopimus, jonka lainsäädännön alaan kuuluvat tietoturvaa koskevat velvoitteet on saatettu Suomessa voimaan lailla.

Suomessa näitä sitoumuksia on muun muassa tarjoajan antama sitoumus siitä, että se noudattaa luokiteltujen tietojen salassapitoon liittyviä sitoumuksessa määriteltyjä vaatimuksia. Nämä vaatimukset liittyvät esimerkiksi luokiteltujen tietojen käsittelyyn, säilyttämiseen, tuhoamiseen sekä luovuttamiseen. Vaatimuksia voidaan myös asettaa niiden tilojen turvajärjestelyille, joissa tietoja käsitellään tai säilytetään. Sitoumuksen liittyikin tai sitä edeltää usein viranomaisen toteuttama tarjoajan tilojen, toimintatapojen ja prosessien tarkastus, josta puolustushankintojen kyseessä ollessa voidaan antaa kansainvä-

lisistä tietoturvalvelvoitteista annetun lain mukainen yhteisöturvallisuusselvitys. Luokiteltujen tietojen salassapito voi edellyttää myös erillisten henkilöturvallisuusselvitysten ja arviointien tekemistä turvallisuusselvityksistä annetun lain (177/2002) tai kansainvälisistä tietoturvalvelvoitteista annetun lain mukaisesti niiden tarjoajan tai alihankkijan työntekijöiden osalta, joilla on oikeus käsitellä luokiteltuja tietoja.

Ulkomaalaisen tarjoajan kyseessä ollessa näillä sitoumuksilla ja todistuksilla tarkoitetaan lähtökohtaisesti n tarjoajan sijoittautumismaan viranomaisen tekemästä turvallisuusselvitystä ja henkilöturvallisuusselvitystä. Näiden tulisi olla kansainvälisistä tietoturvalvelvoitteista annetun lain mukaisia. Hankintayksiköllä on kuitenkin oikeus tarvittaessa tehdä omia lisäselvityksiä ja huomioida ne arvioidessaan tietyn tarjoajan kykyä suojata hankintaan liittyvää arkaluonteista tietoa.

Käytännössä tietyn toimittajan kyky turvata tiedon luottamuksellisuus varmistetaan edellä mainittujen turvallisuusselvitysten avulla. Kyseessä ovat viranomaisen tekemät selvitykset siitä, että tietyn tarjoajan tilat, käyttämä henkilöstö ja muut mahdolliset hankinnan toteuttamiseen liittyvät seikat ovat sen mukaisia, että riskiä luokitellun tiedon päättymisestä asiattomien käsiin ei ole. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa turvallisuusselvitykset ovat usein edellytys sille, että tarjoajalle annetaan mahdollisuus osallistua varsinaiseen kilpailuun ja sille annetaan tarjouspyyntöasiakirjat tai se osa tarjouspyyntöasiakirjoista, joka sisältää luokiteltuja tietoja.

Vastaavaa pykälää ei sisälly hankintalakiin. Kyseessä on puolustus- ja turvallisuushankintoihin liittyvä erityissäännös.

42 § *Huoltovarmuutta koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin erityisistä huoltovarmuuteen liittyvistä vaatimuksista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintojen direktiivin 23 artiklaan.

Pykälän *1 momentin* mukaan huoltovarmuuteen liittyvät vaatimukset tulee määritellä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Pykälän *2 momentti* sisältää listan niistä huoltovarmuuteen liittyvistä vaatimuksista, joita hankintayksikkö voi vaatia tarjoajia täyttämään. Lista on luonteeltaan esimerkinomainen. Hankintayksikkö voi siis esittää muitakin huoltovarmuuteen liittyviä vaatimuksia edellytyksellä, että nämä ovat hankinnan koko ja laatu huomioon ottaen suhteellisuusperiaatteen mukaisia. Vaatimusten tulee olla myös syrjimättömiä, jollei muuhun ole objektiivisesti katsoen perusteita. Syrjimättömyyden periaate kohdistuu erityisesti tarjoajan kansallisuuteen. Huoltovarmuuteen liittyvät vaatimukset eivät voi johtaa kotimaisen toimittajan suoraan tai epäsuoraan suosimiseen. Hankintaan saattaa kuitenkin liittyä niin vaativia huoltovarmuusvaatimuksia, että siinä on perusteltua vedota SEUT 346 artiklaan ja toteuttaa hankinta lain III osassa määritetyin menettelytavoimin.

Pykälän *2 momentin* vaatimukset voivat liittyä yhtä lailla yleisen huoltovarmuuden turvaamiseen kuin erityisesti sotilaallisen huoltovarmuuden turvaamiseen.

Pykälän *2 momentin 1 kohdan* vaatimus liittyy pääosin puolustustarvikkeisiin ja niiden rajat ylittäviin siirtoihin. Kohta voi tulla sovellettavaksi myös niin kutsuttujen kaksiikäyttötuotteiden osalta. Hankintayksikkö voi sen mukaan pyytää todistusta tai asiakirjaa tarjoajalta, jossa tämä riittävällä tavalla osoittaa, että se pystyy noudattamaan puolustustarvikkeen siirtoa koskevia viranomaisvaatimuksia. Käytännössä tämä tarkoittaa, että tarjoajan on näytettävä toteen, että se ja sen alihankkijat voivat saada toimivaltaisilta viranomaisilta tarvittavat luvat puolustustarvikkeen vientiin. Puolustustarvikkeen tuotantoketjusta riippuen valtioita, joiden viranomaisten myöntämää vientilupa on edellytyksenä puolustustarvikkeen hankinnalle, voi olla useita. Vaatimuksella voidaan katsoa käytännössä olevan merkitystä niissä tapauksissa, joissa tarjoajista tai alihankkijoista joku tai jotkut ovat peräisin toisesta valtiosta kuin hankintayksikkö.

Pykälän 2 momentin 2 kohta täydentää 1 kohtaa antamalla hankintayksikölle mahdollisuuden pyytää tarjoajalta tietoa kaikista hankinnan kohteeseen liittyvistä mahdollisista luovuttamista, siirtoa tai käyttöä koskevista rajoitteista, jotka johtuvat puolustustarvikkeen vientivalvonnasta tai muista turvallisuusjärjestelyistä. Kohta on merkityksellinen esimerkiksi niissä tapauksissa, joissa hankinnan kohde sisältää esimerkiksi sellaisen osan tai alajärjestelmän, jota hankintayksikkö ei saa modifioida, luovuttaa edelleen tai käyttää muualla kuin kotimaassaan. Kyseessä voi olla myös alajärjestelmä tai osa, jonka myynti hankintayksikölle edellyttää joko vientilupaa tai muuta vastaavaa lupaa kolmannen maan viranomaisilta tai joka käyttöä, varastointia ja ylläpitoa toimittajan sijoittautumisvaltion tai kolmannen valtion viranomaiset erikseen valvovat. Hankintayksikön intressissä on saada tieto tällaisesta rajoituksesta mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Pykälän 2 momentin 3 kohdassa säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta pyytää tarjoajaa todistamaan, että se pystyy selviytymään sopimuksen toteuttamiseen liittyvistä huoltovarmuusvaatimuksista. Kyseiset vaatimukset liittyvät oleellisesti tarjoajan toimitusketjun järjestämiseen. Tarjoajan tulisi pystyä osoittamaan, että sen toimitusketju on organisoitu siten, että se pystyy täyttämään hankintayksikön asettamat vaatimukset. Nämä vaatimukset voivat liittyä esimerkiksi hankinnan kohteen huoltoon, kunnossapitoon ja korjauskykyyn. Tällöin tarjoajan on tarjouksessaan näytettävä toteen, että sen toimitusketju on luotettava ja vakaa, ja, että sillä on vakiintunut ja hankinnan kokoon nähden riittävä logistiikka Suomessa. Vaatimukset voisivat koskea yhtä lailla hankinnan alkuhetken tilannetta kuin koko sopimuskautta tai hankittavan tuotteen elinjaksoa, jolloin myöskään muutokset tarjoajan alihankintaketjussa eivät saisi vaarantaa edellä mainittujen vaatimusten toteuttamista. Hankintayksiköllä on mahdollisuus vaatia, että tarjous sisältää sitoumuksen myös siitä, että mahdolliset muutokset tarjoajan alihankintaketjussa eivät haittaa hankintaan liittyvien vaatimusten toteuttamista.

Tarjoajan toimitusketjun sijaintiin liittyvät vaatimukset eivät kuitenkaan saisi johtaa kansallisuuteen perustuvaan syrjintään. Toimitusketjun osalta maantieteellisillä tekijöillä voi olla merkitystä, mutta lähtökohtaisesti vain välimatkojen ja vasteaikojen merkityksessä. Vaatimusten tulee tältä osin olla objektiivisia ja suoritusperusteisia, esimerkkinä tietyn varaosan tai huoltopalvelun saamiselle asetettava aikaraja. Suomen maantieteellinen sijainti etäällä Euroopan teollisuuskeskittymistä voi lisäksi johtaa siihen, että kriisiaikaan ja muihin poikkeusoloihin varautumisen vuoksi tarjoajan toimitusketjulle joudutaan erityisesti puolustustarvikkeen vauriokorjaus-, huolto ja ylläpitopalvelujen osalta asettamaan yksityiskohtaisia vaatimuksia. Muun muassa kriisiajan huoltovarmuusvaatimukset saattavat edellyttää, että puolustustarvikkeen – esimerkiksi sotilasilma-aluksen - vauriokorjaus- ja huoltokyky on oltava saatavissa Suomessa tietyllä etäisyydellä sen käyttäjistä. Tarjoajan velvollisuudeksi jäisi tällöin todistaa tarjouksessaan, että sen toimitusketjun sijainti ja organisointi mahdollistaa hankinnan toteuttamisen hankintayksikön asettamin vaatimuksin.

Pykälän 2 momentin 4-5 kohdissa säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta pyytää tarjoajalta sitoumuksen siitä, että se pystyy täyttämään hankintayksikölle mahdollisen kriisitilanteen myötä syntyvät lisätarpeet. Näillä tarkoitetaan hankintasopimuksen ylittäviä kapasiteetin lisäyksiä, jotka ilmaantuvat hankintayksikölle käytännössä poikkeusoloissa. Kyseessä voivat siten olla hankitun tavaran lisätoimitukset tai lisääntyvä hankitun tavaran kunnossapito- ja huoltopalveluiden tarve. Kun näiden lisätarpeiden yksityiskohtia ei voida vielä hankintasopimusta solmittaessa tietää, olisi niitä koskevat ehdot sovittava erikseen myöhemmin. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että jo hankintasopimuksessa sovitaan kriisitilanteiden lisätarpeita koskevien vaatimusten täyttämisen keskeisimmistä periaatteista. Tarjoajan tulisi myös pyydettyäessä toimittaa omilta kansal-

lisiltä viranomaisilta saadut asiakirjat joista ilmenee tarjoajan kyky täyttää edellä mainitut vaatimukset.

Pykälän 2 momentin 6 kohdassa annetaan hankintayksikölle mahdollisuus vaatia tarjoajalta sitoumus toteuttaa hankinnan kohteena olevien tuotteiden huolto, uudenai-kaistaminen tai mukauttaminen. Tämänkaltainen vaatimus sisältyy usein puolustustarvikkeiden hankintaan, koska kyseessä ovat tuotteet, joiden arvioitu käyttöikä voi olla selkeästi tavallisia siviilituotteita pidempi. Vaatimuksella voidaan varmistaa tarjoajan sitoutuminen vastaamaan myös hankinnan kohteen elinkaaren aikaisesta käytettävyydestä. Tällaisista velvoitteista olisi suositeltavaa sopia tarkemmin hankintasopimuksessa, jotta hankinnan osapuolilla olisi yhteinen ymmärrys siitä, miten käytönaikaiset huolto-, ylläpito- tai modernisaatiotyöt hoidetaan. Tuotteiden käyttötarkoitus huomioiden voi edellä mainittuihin töihin sisältyä myös vasteaikoihin liittyviä vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin 7 kohdan mukaan hankintayksikkö voi vaatia tarjoajalta sitoutumisen toimittaa tiedot kaikista sellaisista sen toimintaan liittyvistä muutoksista, jotka saattavat vaikuttaa sen kykyyn suoriutua hankintasopimuksen mukaisista velvoitteista. Muutokset voivat liittyä tarjoajan toimitusketjuun, omistussuhteisiin, strategiaan, erilaisiin lupamenettelyihin tai muuhun sen toiminnan tai hankinnan toteuttamisen kannalta oleelliseen seikkaan. Mahdolliset muutokset ovat hankintayksikön kannalta oleellista tietoa ja liittyvät kiinteästi muun muassa sen riskiarvioihin. Tarjoajan ilmoittamisvelvoite edellä mainituista muutoksista antaa hankintayksikölle myös mahdollisuuden riittävän ajoissa harkita vaihtoehtoisia ratkaisuja. Velvoite ilmoittaa tarjoajan toimitusketjussa tapahtuvista muutoksista liittyä myös momentin 3 kohtaan, jossa tarjoajalta voidaan vaatia todistus tai asiakirja siitä, etteivät toimitusketjun muutokset vaikuta haitallisesti tarjoajan kykyyn suoriutua velvoitteistaan.

Pykälän 2 momentin 8 kohta koskisi hankintayksikön mahdollisuutta varautua niihin tilanteisiin, joissa tarjoaja ei enää pystyisi suoriutumaan niistä velvoitteista joihin se on sopimuksessa sitoutunut. Kyseinen tilanne liittyy siihen hankintayksikön riskiin, että tarjoaja joutuu tai päättää lopettaa tuotantonsa. Tällaisen tilanteen varalta hankintayksikkö voisi jo tarjouspyyntövaiheessa vaatia tarjoajalta sitoumuksen siitä, että se on velvollinen luovuttamaan hankintayksikölle kaikki tarvittavat välineet, jotta hankitun tuotteen käyttöä voidaan jatkaa alkuperäisen suunnitelman mukaan. Kohdassa mainittu lista sisältää niin välineet, kuin tekniset piirustukset, luvat ja käyttöohjeet. Jotta kohdassa tarkoitettu hankitun tuotteen käyttö olisi jatkossa mahdollista, voi tämä edellyttää myös immateriaalioikeuksien tai niiden käyttöoikeuksien luovuttamista hankintayksikölle. Tästä velvoitteesta olisi suositeltavaa sopia erikseen varsinaisessa hankintasopimuksessa.

Huoltovarmuuteen liittyvät vaatimukset saattavat määrittää myös koko sopimuksen kohteen. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi silloin, kun hankintayksiköllä on huoltovarmuussyistä tarve löytää toinen toimittaja puolustustarvikkeelle tai palvelulle jo olemassa olevan toimittajan lisäksi. Tällöin hankintayksikkö voisi kilpailuttaa niin sanotun toissijaisen lähteen sopimuksen. Sopimuksen kohteena voisi olla esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioissa usein käytetty ampumatarvike, jonka jatkuva saatavuus haluttaisiin turvata erityisellä järjestelyllä. Tällaisessa tilanteessa hankintayksiköllä voitaisiin katsoa olevan oikeus sulkea kilpailusta pois jo olemassa oleva toimittaja. Poissulkemisen tulisi kuitenkin perustua riittävän huoltovarmuuden tason turvaamiseen. Lisäksi järjestelyn tulisi noudattaa suhteellisuusperiaatetta.

Hankintayksiköllä olisi myös mahdollisuus jakaa uusi sopimus huoltovarmuussyistä useammalle toimittajalle. Tällöin se voisi tehdä tämän joko puitejärjestelyin tai jakamalla hankinnan pienempiin osakokonaisuuksiin siten, että kukin tarjoaja voisi antaa tarjouksen vain yhdestä osasta tai rajoitetusta määrästä osia.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että hankintayksikkö ei kuitenkaan voisi vaatia tarjoajalta sellaista sitoumusta, jolla rajoitettaisiin tarjoajan sijaintivaltion vapautta määrätä puolustustarvikkeen vientiin, siirtoon tai kauttakuljetukseen liittyvistä asioista. Hankintayksikkö ei voisi vaatia tarjoajaa antamaan sille sitoumusta, jossa esimerkiksi varmistettaisiin, ettei mahdolliselle ventiluvalle ole myöskään tulevaisuudessa esteitä. Puolustustarvikkeiden kansainvälisten ja Euroopan unionin sisäisten sääntöjen lähtökohta on, että puolustustarvikkeen vientiin, siirtoon tai kauttakuljetukseen liittyvä lupaharkinta perustuu aina siihen ajankohtaan jolloin lupaa haetaan. Hankintayksikkö ei siis voisi vaatia tarjoajalta sellaista todistusta, että tarjoajan sijaintimaan lupaviranomainen myöntää tarvittavan luvan myös tulevaisuudessa ja kaikissa olosuhteissa.

Vastaavaa pykälää ei sisälly hankintalakiin. Huoltovarmuus on puolustus- ja turvallisuushankintojen tärkeä erityispiirre, jota varten lakiin ehdotetaan otettavaksi erillinen säännös.

43 § *Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta ilmoittaa tarjoajille tiettyihin säännöksiin liittyvät velvoitteet. Ehdotettu säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 24 artiklaan, jossa jäsenvaltioille annetaan mahdollisuus päättää säännöksen velvoittavuudesta kansallisessa lainsäädännössä.

Hankintayksikkö 1 momentin mukaisesti voisi ilmoittaa tarjouspyynnössään tarjoajille tiedot sellaisista viranomaisista, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun, työoloihin tai työehtoihin liittyvistä velvoitteista Suomessa. Hankintayksiköiden tulisi kiinnittää huomiota siihen, että ilmoittamalla säännöksessä tarkoitetuista viranomaisista ehdokkaille ja tarjoajille voidaan erityisesti rakennusurakoissa ja palveluhankinnoissa pyrkiä estämään harmaan talouden piiriin kuuluvia epäterveitä ilmiöitä ja edistää sitä, että ehdokkaat ja tarjoajat ovat tietoisia Suomessa sovellettavista säännöksistä ja siitä, että hankintayksikkö edellyttää niiden noudattamista.

Rajat ylittävissä tapauksissa, joissa jonkin jäsenvaltion työntekijät suorittavat palveluja toisessa jäsenvaltiossa hankintasopimuksen toteuttamiseksi, palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon on noudatettava kansallisia säädöksiä, jotka perustuvat palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 96/71/EY. Suomessa nämä velvoitteet on pantu täytäntöön lailla lähetyistä työntekijöistä (1146/1999).

Tarjoajien kannalta pykälässä tarkoitettuihin velvoitteisiin liittyvät tiedot voivat olla oleellisia ja ne voivat vaikuttaa tarjoajan mahdollisuuksiin toteuttaa esimerkiksi rakennusurakka tai palvelu, joka edellyttää työvoiman sijoittumista toiseen jäsenvaltioon. Tietojen saanti edistää tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevien tavoitteiden täyttymistä sekä ympäristönsuojeluun ja työntekijöiden suojeluun liittyvien vaatimusten toteuttamista käytännössä.

Hankintayksikön tiedonanto rajoittuu niiden viranomaisten ilmoittamiseen, jotka vastaavat verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun tai työoloihin liittyvien tietojen antamisesta. Hankintayksikön velvollisuutena ei siten ole esimerkiksi ratkaista työehtosopimusten soveltamisalaa koskevia tulkintaongelmia.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikön tulisi myös vaatia tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjousta tehdessään ottaneet huomioon pykälässä tarkoitettujen verotukseen, ympäristönsuojeluun tai työntekijöiden suojeluun liittyvät velvoitteet. Tarjoajien tulee siten hankintayksikön vaatimuksesta ilmoittaa tarjouksessaan, että ne ovat

ottaneet huomioon esimerkiksi palvelun tai rakennusurakan suorittamispaikassa voimassa olevat työntekijöiden palkkaukseen tai työsuojeluun liittyvät lainsäädännöstä johdettavat velvoitteet, joilla pyritään ehkäisemään lainsäädännön edellyttämiä ehtoja huomommilla ehdoilla tapahtuvaa työvoiman käyttöä.

Pykälän 2 momentin mukaan tarjoajan verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua tai työoloja koskevien velvoitteiden täyttämiseen liittyvällä ilmoituksella ei ole vaikutusta poikkeuksellisen alhaisten tarjousten käsittelyyn. Poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia ei saa hylätä selvittämättä syytä tarjoushinnan alhaisuuteen. Toisaalta lakiehdotuksen 48 §:n mukaan esimerkiksi verojen tai sosiaaliturvamaksujen laiminlyöntiin, ammattitoimintaa koskevaan vakavaan sopimattomuuteen tai lainvastaiseen tekoon syyllistynyt tarjoaja voidaan sulkea tarjouskilpailusta. Edellä mainitut perusteet voivat liittyä esimerkiksi työntekijöiden suojelua tai ympäristönsuojelua koskevien säädösten rikkomiseen.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 50 §.

44 § *Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajan velvollisuudesta osoittaa tarjouksen olevan tarjouspyynnön mukainen sekä siitä, miten tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten täytyminen voitaisiin osoittaa. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 18 artiklan 4 ja 5 kohtiin.

Pykälän 1 momentissa vahvistettaisiin tarjoajan näyttövelvollisuus siitä, että tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on tarjouspyynnön mukainen. Tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja, on suljettava tarjouskilpailusta. Siivilihankintoja koskevassa oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimuksen sekä yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden edellyttävän tarjousten olevan tarjouspyynnön mukaisia. Hankintayksikön tulee siten hylätä sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyynnön vaatimuksia. Siten esimerkiksi sellaiset tarjoukset, jotka eivät vastaa tarjouspyynnössä esitettyjä teknisiä eritelmiä tai muita hankinnan kohdetta koskevia vaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta. Tarjous on hylättävä tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomana myös, jos se on saapunut myöhässä tai on puutteellinen.

Tarjouksen hylkäämistä tulisi arvioida nimenomaan tarjoajien tasapuolisen kohtelun näkökulmasta. Korkein hallinto-oikeus on hankintalakia koskevassa päätöksessään (29.1.2010, taltio 173) todennut, että tarjousvertailussa tarjoajien tasapuolinen kohtelu voi toteutua ainoastaan, jos tarjoukset ovat keskenään yhteismitallisia ja vertailukelpoisia. Hankintayksikkö on velvollinen hylkäämään tarjouspyyntöä vastaamattoman tarjouksen silloin, kun tarjouksen puutteellisuus tai tarjouspyynnön vastaisuus vaarantaa tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun tarjousvertailussa. Jos tarjousten vertailukelvottomuus kuitenkin johtuu siitä, että tarjouspyyntö on ollut sisällöltään tulkinanvarainen tai epäselvä, ei sanottua tarjouspyynnön virheellisyyttä voida korjata vertailukelvottomat tarjoukset hylkäämällä.

Hankintalakia koskevan vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan tarjoajien yhdenvertaisen kohtelun ja avoimuuden periaatteet edellyttävät, että myöhässä saapuneet tarjoukset olisi suljettava tarjouskilpailusta (esimerkiksi KHO 3.9.1998 taltio 39 ja KHO 2.4.2003 taltio 810). Myöhästyneiden tarjousten hylkäämisellä varmistetaan, että tarjoajilla on samanpituisen aika tarjousten laatimiseen ja toisaalta turvataan tarjousten sisällön salassapito tarjousaikana.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tilanteista, joissa tekniset eritelmat on määriteltävä viittaamalla standardiin tai muuhun tekniseen määrittelyyn. Tarjoaja voi tarjouksessaan osoittaa, että vaikka sen tarjoama tavara tai palvelu ei ole hankintayksikön käyttämän teknisen määrittelyn mukainen, tuote tai tavara täyttää tarjouspyynnössä

esitetyt vaatimukset. Näyttönä edellytysten täyttymisestä voidaan esittää esimerkiksi testauslaboratorion tai sertifiointielimen antama todistus. Myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden antamien toimielimien todistukset on vastaavasti hyväksyttävä. Tarjoaja voi toimittaa myös oman kuvauksen teknisten vaatimusten täyttymisestä. Tarjoajalla olisi tällöin näyttövelvollisuus siitä, että hankintayksikön asettamat vaatimukset täyttyvät.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikön määriteltyä tekniset eritelmät suorituskykyyn tai toiminnallisiin ominaisuuksiin perustuvien vaatimuksien, tarjoaja voi osoittaa tarjoamansa tuotteen tai tavaran olevan tarjouspyynnön mukainen osoittamalla sen olevan asianmukaisen eurooppalaisen tai kansainvälisen standardin taikka muun teknisen määrittelyn mukainen. Hankintayksiköllä ei ole oikeutta hylätä tarjousta tarjouspyyntöä vastaamattomana, paitsi tilanteissa, joissa standardin tai muun teknisen määrittelyn mukainen eritelmä ei sovellu tarkoitukseen, koska se esimerkiksi koskee muita ominaisuuksia, kuin mitä hankintayksikkö on tarjouspyynnössä edellyttänyt. Tarjoajan tulee tällöin osoittaa, että standardin mukainen ratkaisu täyttää suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset.

Tarjoaja voi esittää erilaisia selvityksiä osoittaakseen tarjouksen olevan esitettyjen suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukainen. Jos hankintayksikkö katsoo, ettei tarjoajan tarjous täytä esitettyjä vaatimuksia, sen tulee edellytyksen puuttumisen vakavuudesta riippuen joko pyytää tarjoajalta täydennyksiä tarjoukseen tai hylätä tarjous tarjouspyyntöä vastaamattomana. Hankintayksikön on perusteltava päätöksensä.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 46 §.

45 § *Viestintä.* Pykälässä säädettäisiin hankintamenettelyyn liittyvien ilmoitusten ja asiakirjojen lähettämisen tavoista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 36 artiklan 1 ja 2 kohtiin.

Tarjousmenettelyyn liittyvä tiedonvaihto voisi tapahtua kirjeitse, telekopiolla tai sähköisiä viestimiä käyttäen. Hankintayksikkö voisi päättää käytettävistä viestintätavoista ottaen huomioon hankinnan kohteen ja laajuuden. Jos tarjouksissa edellytetään esimerkiksi piirustuksia tai näytteitä, tulee tämä luonnollisesti ottaa huomioon viestintätapoja harkittaessa. Viestintävälineiden valinnassa olisi erityisesti huomioitava syrjimättömyys, minkä vuoksi viestintävälineiden tulisi olla yleisesti käytettävissä olevia.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 36 artiklan 3-6 kohdissa on teknisluonteisia tietojenvaihtoon liittyviä säännöksiä, jotka koskevat muun muassa sähköisessä tietojenvälityksessä käytettäviä laitteita, salausta, sähköistä allekirjoitusta sekä luottamuksellisuuden suojaa sähköisesti toimitettuja tietoja käsiteltäessä. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 69 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan Euroopan komissiolla on oikeus muuttaa liitteessä VIII olevia sähköisten vastaanottojärjestelmien teknisiä yksityiskohtia ja ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Viestintään liittyvät mainitut puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin velvoitteet ovat teknisluonteisia ja niiden muuttuminen teknisen kehityksen johdosta on todennäköistä. Tämän vuoksi viestintää koskevista vaatimuksista ehdotetaan säädettävän tarkemmin asetuksella.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 51 §.

8 luku Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta

46 § *Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi.* Pykälässä säädettäisiin yleisesti hankintamenettelyn vaihteellisuuteen liittyvän periaatteen mukaisesti ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arvioinnista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 38 artiklan 1 kohtaan.

Pykälän mukaan ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi tulisi tehdä ennen tarjousten vertailua. Siten hankintayksikön olisi ennen tarjousvertailuun ryhtymistä harkittava, tuleeko ehdokas tai tarjoaja sulkea tarjouskilpailusta luvussa säädettyjen poissulkemisperusteiden vuoksi, arvioida täyttävätkö ehdokkaat ja tarjoajat asetetut taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen, tekniseen ja ammatilliseen pätevyyteen sekä tietoturvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvät, tarjouspyynnössä esitetyt vähimmäisvaatimukset sekä suorittaa rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjouskilpailuun mukaan otettavien tarjoajien valinta. Hankintayksikkö voisi kuitenkin sulkea ehdokkaan tai tarjoajan tarjouskilpailusta 47 ja 48 §:n mukaisella perusteella myöhemminkin saatuaan tiedon poissulkemisperusteesta.

Hankintadirektiiveissä on pyritty selkeyttämään tarjousmenettelyn vaihteellisuutta. Tarjoajien ominaisuuksien ja kelpoisuuden arvioinnin erottaminen hankinnan kohteeseen liittyvien tekijöiden eli tarjousten sisällön arvioinnista lisää hankintamenettelyn puolueettomuutta, läpinäkyvyyttä ja avoimuutta sekä parantaa tarjoajien oikeusturvaa. Hankintayksikön olisi ilmoitettava etukäteen ehdokkailta tai tarjoajilta edellytettävät vähimmäisvaatimukset, sekä arvioitava niiden täyttymistä ja poissulkemisperusteiden käyttämistä erillisessä hankintamenettelyn vaiheessa. Tarjoajien asemaan vaikuttavat päätökset tulee perustella ja saattaa asianosaisille tiedoksi 74 §:n mukaisesti.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on palveluhankintadirektiivin 92/50/ETY soveltamista koskevassa ratkaisussa asiassa C-532/06, Lianakis (ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa), katsonut, että tarjoajien soveltuvuuden tarkistaminen ja tarjouskilpailun ratkaiseminen ovat kaksi erillistä toimenpidettä, joihin sovelletaan eri oikeussääntöjä. Sopimuksen tekemisen perusteita (vertailuperusteita) eivät voi olla perusteet, joiden nojalla ei voida selvittää, mikä tarjouksista on taloudellisesti edullisin, vaan jotka liittyvät sen arvioimiseen, kykenevätkö tarjoajat täyttämään kyseisen sopimuksen. Periaate on vahvistettu myös tuomiossa C-315/01, *Gesellschaft für Abfallentsorgungs-Technik (GAT)* (Kok. 2003, s. I-6351). Myös korkein hallinto-oikeus on päätöksissään (KHO 12.12.2003 taltio 3202 sekä KHO 6.10.2004 taltio 2514) käsitellyt asiaa ja katsonut hankintamenettelyn kaksivaiheiseksi prosessiksi, jossa ensin tulisi arvioida tarjoajan tekniset, taloudelliset ja muut edellytykset hankinnan toteuttamiseen. Jos tällaisia edellytyksiä ei ole, hankintayksikkö voi sulkea tarjoajan tarjouskilpailusta. Tämän jälkeen suoritetaan tarjousten vertailu niiden tarjoajien tekemien tarjousten kesken, joita ei ole suljettu tarjouskilpailusta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 52 §.

47 § *Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden tai tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien poissulkemisesta tarjouskilpailusta. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 39 artiklassa luetellaan unionin säädökset, jotka koskevat pakolliseen poissulkemiseen velvoittavia rikoksia. Seuraavissa säädöksissä ja sopimuksissa on lueteltu poissulkemiseen velvoittavat rikokset: Yhteisen toiminnan 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohta, Euroopan yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamista koskevan yleissopimuksen 1 artikla, rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoituksiin käyttämisen estämisestä 10 päivänä kesäkuuta 1991 annettu neuvoston direktiivi 91/308/ETY, 26 päivänä toukokuuta 1997 annetun neuvoston säädöksen 3 artikla sekä yhteisen toiminnan 98/742/YOS 3 artiklan

1 kohta. Viimeksi mainittu säädös on kumottu lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla annetulla neuvoston puitepäätöksellä 2003/568/YOS, jonka 2 artiklan 1 kohdan a alakohdan lahjuksen antaminen yksityisellä sektorilla vastaa kumotun yhteisen toiminnan 3 artiklan 1 kohtaa. Nämä säännökset on lueteltu pykälän 2 momentissa.

Edellä luetelluissa unionin säädöksissä mainittuja rikoksia vastaavat Suomen rikoslain (39/1889) 17 luvun 1 a §:n mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan, 16 luvun 13 §:n mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen törkeä lahjuksen antaminen, 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa, 29 luvun 1 ja 2 §:n mukaiset veropetokset, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avustuspetos, 29 luvun 7 §:n avustuksen väärinkäyttö, 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu sekä 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu. Nämä rikokset on lueteltu pykälän 1 momentin 1-3 ja 5 kohdissa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdassa mainittaisiin ne rikoslain 34 luvun mukaiset terrorismirikokset, jotka velvoittaisivat hankintayksikön sulkemaan ehdokkaan tai tarjoajan pois tarjouskilpailusta.

Pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan tarjouskilpailusta olisi niin ikään suljettava ehdokas tai tarjoaja, joka on syyllistynyt rikoslain 47 luvun 3 a §:ssä tarkoitettuun kiskonnantapaiseen työsyrintään. Kiskonnantapaisesta työsyrintästä on kysymys, kun työnhakija tai työntekijä asetetaan kielletyllä syrjäntäperusteella huomattavan epäedulliseen asemaan käyttämällä hyväksi työnhakijan ja työntekijän taloudellista tai muuta ahdingkoa, riippuvaista asemaa, ymmärtämättömyyttä, ajattelemattomuutta tai tietämättömyyttä. Kiskonnantapaisesta työsyrintärikoksesta annettu vankeustuomio olisi osoitus siitä, että työnantaja on tietoisesti käyttänyt hyväkseen esimerkiksi ulkomaalaistaustaisen, kielitaidottoman työntekijän hädänalaista asemaa ja soveltanut häneen muista työntekijöistä poiketen huomattavasti heikompia työehtoja, mitä laki ja työehtosopimukset edellyttävät.

Hankintayksiköllä ei olisi harkintavaltaa 1 momentissa tarkoitettuun rikokseen syyllistyneen ehdokkaan tai tarjoajan poissulkemisessa, vaan sen olisi suljettava tarjouskilpailusta edellä mainittuihin rikoksiin syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja. Poissulkeminen edellyttää lainvoimaista tuomiota, joten hankintayksiköllä ei ole velvollisuutta sulkea tarjoajaa menneillään olevan esitutinnan tai vireillä olevan, mainittuja rikoksia koskevan, oikeudenkäynnin vuoksi. Lisäksi olisi huomioitava, mitä liiketoimintakiellosta annetussa laissa (1059/1985) säädetään.

Pykälän 1 momentin mukaan mainittuja rikoksia koskeva tuomio tulisi ilmetä rikosrekisterin otteesta, mikä rajaisi poissulkemisperusteen käyttömahdollisuuden tilanteissa, joissa tieto rikosta koskevasta tuomiosta on poistettu rikosrekisteristä. Rikosrekisterilain (770/1993) 10 §:n mukaan tieto ehdollisesta vankeudesta ja yhteisösakosta poistetaan rikosrekisteristä viiden vuoden kuluttua, tieto ehdottomasta enintään kahden vuoden vankeusrangaistuksesta kymmenen vuoden kuluttua ja tieto yli kahden vuoden ehdottomasta vankeusrangaistuksesta kahdenkymmenen vuoden kuluttua lainvoiman saaneen tuomion antamispäivästä. Sakkotuomiot eivät ilmene rikosrekisteristä, joten sakkorangaistus ei oikeuttaisi poissulkemisperusteen käyttöön.

Julkisissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa noudatettavan suhteellisuusperiaatteen vuoksi edellä mainittujen rikosten lievät tekemuodot eivät voisi tulla kysymykseen pakollisina poissulkemisperusteina, mutta rikoksen laadusta riippuen tarjoajan poissulkeminen voi olla mahdollista 48 §:n 1 momentin 3 tai 4 kohdassa tarkoitettuna poissulkemisperusteen nojalla.

Mainittuja rikoksia koskeva tuomio voisi olla annettu tarjouskilpailuun osallistumishakemuksen tai tarjouksen tehneelle yrityksen, yhdistyksen tai muun oikeushenkilön johtohenkilölle, kuten toimitusjohtajalle, varatoimitusjohtajalle, hallituksen puheenjohtajalle tai vastaavassa asemassa olevalle henkilölle sekä myös ehdokkaan tai tarjoajan

muulle edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävälle henkilölle. Kysymykseen tulisi myös yritystä tai muuta oikeushenkilöä koskeva mainittuja rikoksia koskeva rikostuomio, josta oikeushenkilö on tuomittu rikoslain 9 luvussa tarkoitettuun yhteisösakkoon. Pykälän 3 momentissa tuomiolla tarkoitetaan myös yhteisösakkotuomiota.

Ehdokkaan tai tarjoajan poissulkeminen pykälässä tarkoitettujen perusteiden nojalla tulisi tapahtua heti hankintayksikön saatua tiedon lainvoimaisesta tuomiosta. Hankintayksiköllä ei olisi velvollisuutta vaatia ehdokkaita tai tarjoajia osoittamaan, ettei niitä rasita pykälässä tarkoitettu poissulkemisperuste. Hankintayksiköiltä voidaan kuitenkin edellyttää huolellisuutta ja aktiivisuutta, jos ilmenee aihetta epäillä poissulkemisperusteen olemassaoloa ja sillä on velvollisuus ryhtyä toimenpiteisiin, jos sen tietoon saataan tieto tai epäily poissulkemisperusteen olemassaolosta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikkö voisi poiketa pykälässä tarkoitettusta velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta 1 momentissa mainittuun rikokseen syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja yleistä etua koskevasta pakottavasta syystä. Kysymykseen tulisivat siten vain erityistapaukset, kuten tilanteet, joissa luonnontapahtuman vuoksi kiireellisessä tarjouskilpailussa tarjouksen on jättänyt vain yksi tarjoaja, jota rasittaa pykälässä tarkoitettu poissulkemisperuste. Tarjoajan poissulkeminen vaarantaisi tällaisessa tilanteessa koko hankkeen toteutumisen ja aiheuttaisi vakavaa haittaa yhteisölle. Poissulkemisesta poikkeamista voitaisiin yleistä etua koskevan pakottavan syyn lisäksi perustella myös sillä, ettei aiemmalla rikollisella menettelyllä ole merkitystä hankkeen toteuttamiselle, esimerkiksi tuomittu henkilö ei enää työskentele vastuuasemassa tarjouksen tehneessä yrityksessä.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 53 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa pakolliset poissulkemisperusteet koskevat myös terrorismirikoksia ja terrorismin rahoitusta.

48 § *Muut poissulkemisperusteet.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta sulkea tarjoaja tarjouskilpailusta eräiden muiden poissulkemisperusteiden vuoksi. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 39 artiklan 2 kohtaan.

Pykäläehdotuksen tarkoituksena on vähentää tarjoajan heikosta taloudellisesta asemasta johtuvia taloudellisia tai muista tekijöistä johtuvia riskejä, jotka liittyvät hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksiköllä olisi harkintavalta poissulkemisperusteen käyttämisessä. Poissulkemisoikeuden käyttäminen ei edellyttäisi siitä mainittavan tarjouspyyntöasiakirjoissa tai hankintailmoituksessa, vaikkakin ilmoitus olisi suositeltava. Ehdokkaiden ja tarjoajien poissulkemisessä hankintayksikön tulisi noudattaa suhteellisuuden periaatetta. Koska tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta on ankara toimenpide, tulisi poissulkemista koskevassa harkinnassa ottaa huomioon esimerkiksi rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, laatu ja laajuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika, mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset sekä rikkomukseen tai laiminlyöntiin syyllistyneen mahdolliset korjaavat teot. Tasapuolisen kohtelun ja syrjimättömyyden periaatteet edellyttävät, että poissulkemisperusteita sovelletaan samalla tavalla kaikkiin ehdokkaisiin tai tarjoajiin.

Pykälän 1 *momentin* 1 *kohdan* mukaan heikon taloudellisen tilan vuoksi tarjouskilpailusta voitaisiin sulkea sellainen ehdokas tai tarjoaja, joka on konkurssissa, keskeyttänyt liiketoimintansa, jolle on vahvistettu akordi, velkajärjestely tai velkasaneerausohjelma. Tarjouskilpailusta sulkeminen olisi 2 *kohdan* mukaan mahdollista myös, jos vireillä on edellä mainittu menettely.

Pykälän 1 *momentin* 3 *kohdan* mukainen ammattitoimintaan liittyvä lainvastainen teko olisi esimerkiksi puolustustarvikkeiden tai arkaluonteisten tarvikkeiden vientiä koskevan lainsäädännön, kilpailulainsäädännön, työlainsäädännön tai tasa-arvolainsäädännön rikkominen. Kysymykseen voi tulla myös rikoslain 48 luvun mukaiset ym-

päristörikokset tai rikoslain 30 luvun mukaiset markkinointiin ja kilpailumenettelyyn liittyvät rikokset. Rikolliseen tekoon syyllistyneen ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta edellyttäisi lainvoimaista tuomiota, minkä osalta noudatettavia periaatteita on käsitelty 47 §:n kohdalla.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukainen ammattitoimintaan liittyvä vakava virhe olisi esimerkiksi tietoturvaa tai huoltovarmuutta koskevien velvoitteiden ja sitoumusten rikkominen aikaisemman hankintasopimuksen yhteydessä. Rajat ylittävissä tapauksissa ammattitoimintaan liittyväksi vakavaksi virheeksi tai lainvastaiseksi teoksi voitaisiin katsoa myös palvelujen tarjoamisen yhteydessä tapahtuvasta työntekijöiden lähettämisestä työhön toiseen jäsenvaltioon annettuun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviin 96/71/EY perustuvan kansallisen lainsäädännön vastainen toiminta. Vakavaksi virheeksi voitaisiin katsoa myös ympäristölainsäädännön noudattamatta jättäminen. Momentin 3 ja 4 kohdissa tarkoitettuun vakavaan virheeseen tai lainvastaiseen tekoon voisi olla syyllistynyt ehdokas tai tarjoaja, joka on luonnollinen henkilö. Oikeushenkilöiden osalta kysymykseen voisi tulla rikos, josta oikeushenkilö on tuomittu rikoslain 9 luvun mukaiseen yhteisösakkoon. Yritysten ja muiden oikeushenkilöiden osalta poissulkemisen peruste olisi olemassa, jos vakavaan virheeseen tai lainvastaiseen tekoon on syyllistynyt yrityksen tai muun oikeushenkilön johtohenkilö taikka edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö.

Henkilökohtaista työpanosta edellyttävissä palveluhankinnoissa poissulkemiseen oikeuttavana vakavana virheenä kysymykseen voisi tulla myös palveluntarjoamisesta vastaavan henkilön rikos-, laiminlyönti- tai vastaava teko, jos teolla on vaikutusta palveluntarjoajan luotettavuudelle palvelun tarjoamisessa. Suhteellisuuden vaatimusten huomioiminen edellyttää kuitenkin, että poissulkeminen ei ole kohtuuttomassa suhteessa teon vakavuuteen nähden. Ehdokkaan tai tarjoajan sulkeminen tarjouskilpailusta ammattitoimintaan liittyvän vakavan virheen johdosta on mahdollista vain silloin, jos hankintayksikkö voi tällaisen teon näyttää toteen.

Hankintalain soveltamisessa korkein hallinto-oikeus on käsitellyt ehdokkaan poissulkemista ammattitoimintaan liittyvän vakavan virheen vuoksi päätöksessään (KHO 9.6.2004 taltio 1395). Poissulkemisen edellytyksen katsottiin olevan tilanteessa, jossa osallistumishakemuksen tehneen yrityksen laskutuksessa oli epäselvyyksiä, jotka oli oikaistu vasta hankintayksikön pyytämien ja laatimien selvitysten jälkeen. Ratkaisussa katsottiin laskutuksen virheettömyydellä olevan sillä tavoin merkitystä osapuolten keskinäisen luottamuksen kannalta, että siihen liittyvät epäselvyydet oikeuttivat yrityksen poissulkemiseen tarjouskilpailusta. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että poissulkeminen ei edellytä virheen kohdistumista siihen vetoavaan hankintayksikköön, joten poissulkeminen oli tapauksessa mahdollista vaikka yhtiön toiminta oli siirretty samojen omistajien omistamaan toiseen yhtiöön.

Pykälän 1 momentin 5 kohdan mukaan sellaisen ehdokkaan tai tarjoajan poissulkeminen olisi mahdollista, jos ehdokas tai tarjoaja on todettu minkä tahansa näytön perusteella, suojatut tietolähteet mukaan lukien, luotettavuudeltaan riittämättömäksi siinä määrin, että valtion turvallisuudelle aiheutuvaa riskiä ei voida sulkea pois. Puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteenä on lähtökohtaisesti ehdokkaaseen tai tarjoajaan kohdistuva vaatimus korkeasta luotettavuudesta. Luotettavuus riippuu erityisesti näiden valmiudesta vastata tietoturvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin hankintayksikön vaatimuksiin. Tarjoajien haltuun voidaan antaa maanpuolustukseen tai kansalliseen turvallisuuteen liittyvää sellaista luokiteltua tietoa, jonka julkittelu aiheuttaisi merkittävää vahinkoa. Tarjoajalta edellytettävien huoltovarmuutta koskevien vaatimusten toteuttamatta jättäminen saattaisi samalla tapaa muodostaa riskin kansalliselle turvallisuudelle. Mahdollisuus poissulkea tarjoaja sen luotettavuuteen liittyvien ongelmien ta-

kia säilyisi hankintayksikön oikeutena läpi koko hankintaprosessin. Tämä mahdollistaisi sen, että hankintaprosessin kuluessa saatu tieto tarjoajan luotettavuuteen liittyvistä ongelmista pystyttäisiin huomioimaan ja tarvittaessa riski valtion olennaisille turvallisuus-eduille minimoimaan sulkemalla tarjoaja pois tarjouskilpailusta.

Tarjoajan luotettavuutta koskeva arviointi saattaa olla sidoksissa myös tämän sijaintipaikan olosuhteisiin. Poliittiset levottomuudet, maan sisäinen epäjärjestys tai sen aggressiivinen toiminta kansainvälisissä suhteissa voitaisiin myös katsoa sellaiseksi tekijäksi, joka siinä määrin asettaa tietyssä valtiossa kotipaikkaansa pitävän tarjoajan luotettavuuden kyseenalaiseksi, että päätös sulkea se pois tarjouskilpailusta olisi perusteltu. Tämä edellytys voisi kuitenkin koskea vain niitä Euroopan talousalueen ulkopuolisia valtioita, joita puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin säännökset eivät koske ja joille direktiivi ei näin ollen luo mitään oikeuksia.

Pykälän 1 momentin 6 kohdassa mahdollistettaisiin tarjoajan poissulkeminen myös verojen tai sosiaaliturvamaksujen maksamatta jättämisen johdosta.

Pykälän 1 momentin 7 kohdan mukaan poissulkeminen olisi mahdollista myös silloin, jos ehdokas tai tarjoaja on syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen ilmoittaessaan tarjoajien soveltuvuutta koskevia tietoja.

Hankintayksiköiden tulisi ennen varsinaisen tarjouskilpailun käynnistämistä harkita minkälaista luotettavuutta hankinnan kohde edellyttää ja minkälaisia selvityksiä tämän luotettavuuden osoittamiseksi ehdokkaiden tai tarjoajien tulee toimittaa.

Jos hankintayksikkö toteaa ehdokkaiden tai tarjoajien toimittamista tai muuten käytös-sään olevista selvityksistä poissulkemisen perusteen olevan olemassa, sen olisi myös tehtävä perusteltu päätös siitä, suljetaanko tarjoaja tarjouskilpailusta. Tarjoajalla on oikeus saada tieto poissulkemisesta sekä hakea muutosta hankintayksikön päätökseen. Poissulkeminen olisi mahdollista ainoastaan tarjouskilpailun aikana. Mahdollisuus puuttua vastaavien perusteiden ilmenemiseen hankintaa koskevan sopimussuhteen aikana määräytyy hankintasopimuksen sopimusrikkomuksen seuraamuksia koskevien ehtojen mukaan.

Tarjouskilpailusta poissuljetulla tarjoajalla ja ehdokkaalla olisi oikeus saattaa poissulkeminen markkinaoikeuden arvioitavaksi.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 54 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on puolustukseen ja turvallisuuteen liittyviä tarkennuksia poissulkemisperusteissa.

49 § *Poissulkemisen edellytysten selvittäminen.* Pykälässä mainittujen selvitysten ja todistusten perusteella pyrittäisiin selvittämään 47 ja 48 §:ssä tarkoitettujen poissulkemisperusteiden olemassaolo. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 39 artiklan 3 kohtaan.

Hankintayksiköllä olisi pykälän 1 momentin mukaan mahdollisuus ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä ne selvitykset, joita ehdokkaiden tai tarjoajien on toimitettava, jolloin vaadittujen selvitysten liittäminen osallistumishakemukseen tai tarjouspyyntöön olisi yksi tarjouksen muotovaatimuksista. Hankintayksiköllä olisi kuitenkin oikeus vaatia selvitysten esittämistä myös tarvittaessa myöhemmin hankintamenettelyn aikana. Mikäli ilmenee aiheutta selvittää, onko joku tarjoaja syyllistynyt rikosrekisteristä ilmenevään tekoon, voidaan ote rikosrekisteristä pyytää myös pelkästään tarjouskilpailun voittajalta ennen hankintasopimuksen allekirjoittamista. Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus pyytää selvityksiä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden viranomaisilta. Jäsenvaltioiden viranomaiset toimivat kansallisten tietosuojaa koskevien säännösten mukaisesti ja voivat luovuttaa ehdokasta tai tarjoajaa koskevia tietoja kansallisen lainsäädännön mukaisin edellytyksin.

Pykälän 2 momentin mukaan rikoksiin liittyviä poissulkemisperusteita koskevaksi selvitykseksi tulisi hyväksyä toimivaltaisen viranomaisen antama rikosrekisteriote.

Taloudellista asemaa koskeväksi näytöksi tulisi puolestaan hyväksyä toimivaltaisen viranomaisen antama asiaa koskeva todistus. Tällaisia olisivat Suomessa muun muassa kaupparekisteriotteet, tuomioistuimen todistukset, verohallinnon antamat todistukset verojen ja sosiaaliturvamaksujen maksamisesta sekä oikeusrekisterikeskuksen rekisterit velkajärjestelyistä, liiketoimintakielloista sekä konkurseista ja yrityssaneerauksista. Rikoksia koskevien poissulkemisperusteiden osalta kysymykseen tulisivat rikosrekisteriotteet tai vastaavat asiakirjat. Jos muusta jäsenvaltiosta tulevan tarjoajan sijoittumismaassa ei tällaisia asiakirjoja anneta tai kaikki tarvittavat tiedot eivät ilmene annetuista asiakirjoista, hankintayksikön olisi hyväksyttävä tarjoajan sijoittumismaan käytännön mukaisesti toimivaltaiselle oikeus- tai hallintoviranomaiselle, notaarille tai ammattialan yhteisölle annettu valaehtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus siitä, ettei tarjoajaa koske poissulkemisperuste.

Suomen rikosrekisterilain (770/1993) mukaan rikosrekisteritiedot ovat pääsääntöisesti salassa pidettäviä ja rekisteristä luovutetaan tietoja vain lain 4 – 8 §:ssä mainituille tahoille ja tarkoituksiin. Rikosrekisteristä ei voida siten luovuttaa tietoja suoraan hankintaviranomaisille käytettäväksi pakollisen poissulkemisen perusteiden arviointia varten. Tiedot voidaan käytännössä saada vain yksityisten henkilöiden osalta rikosrekisterilain 6 §:n 2 momentin mukaisen rekisteritietojen tarkastusoikeutta käyttämällä.

Hankintayksikkö voi sulkea tarjoajan tarjouskilpailusta riippumatta siitä saako se tiedon poissulkemisperusteen olemassaolosta ehdokkaan tai tarjoajan toimittamasta selvityksestä, viran puolesta hankkimastaan selvityksestä tai muualta. Ehdokkailta ja tarjoajilta vaadittavien selvitysten pyytämiseksi tulisi käyttää suhteellisuusperiaatteen mukaista harkintaa. Tavanomaisten selvitysten (mm. verovelkatodistus ja todistus sosiaaliturvamaksujen maksamisesta) ohella tulisi pyytää muita selvityksiä vain, mikäli siihen on hankinnan luonteen ja laajuuden vuoksi aiheutta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 55 §.

50 § *Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset.* Pykälässä selvennettäisiin ehdokkaan tai tarjoajan ominaisuuksiin liittyvien vaatimusten esittämistä ja tätä varten vaadittavien selvitysten pyytämistä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin II osaston VII lukuun ja erityisesti sen 38 artiklaan.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksiköllä olisi mahdollisuus esittää ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuteen liittyviä vaatimuksia ja pyytää niitä koskevia selvityksiä. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevilla vaatimuksilla hankintayksikkö pyrkii varmistumaan tavarantoimittajan, palveluntuottajan tai urakoitsijan kyvystä toteuttaa hankinta. Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö valitsee rahoitukselliseen ja taloudelliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskykyyn, ammatilliseen pätevyyteen ja tietoturvallisuuteen tai huoltovarmuuteen liittyviä arviointiperusteita käyttäen ne tarjoajat, jotka otetaan mukaan tarjouskilpailuun.

Ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvillä vaatimuksilla voidaan edistää laatuun liittyvien tekijöiden huomioimista hankinnan toteuttamisessa. Erityisesti palveluhankinnoissa ehdokkaiden ja tarjoajien ammattitaitoon, pätevyyteen ja kokeemukseen liittyvät vähimmäisvaatimukset voivat parantaa palvelujen laatua. Hankintayksiköllä on harkintavaltaa ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvien vaatimusten asettamisessa. Menettelyyn voidaan puuttua vain tilanteissa, joissa vaatimukset eivät liity ehdokkaiden tai tarjoajien mahdollisuuksiin toteuttaa hankinta tai joissa vaatimuksilla vaarannetaan ehdokkaiden tai tarjoajien tasapuolista kohtelua. Siten hankintayksikkö voi halutessaan edellyttää myös esimerkiksi lakisäätteistä ammatillista pätevyyttä korkeampaa pätevyyttä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan ehdokkaiden tai tarjoajien rahoitukselliseen ja taloudelliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskykyyn, ammatilliseen pätevyyteen ja tietoturvallisuuteen tai huoltovarmuuteen liittyvien vaatimusten ja tarjoajien valinnassa käytettävien perusteiden olisi oltava suhteellisia, puolueettomia ja perusteltavissa hankinnan kohteen kannalta. Siten hankintayksikön tulisi hankinnan luonteen ja laajuuden perusteella harkita vaatimusten tasoa. Soveltumattomat tai liian ankarat vaatimukset voivat rajoittaa tarpeettomalla tavalla kilpailua. Vaadittavien selvitysten osalta tulisi myös harkita niiden laatimisen ja toimittamisen edellyttämää, ehdokkaille tai tarjoajille koituvaa työmäärää ja kustannuksia.

Hankintayksikön olisi ilmoitettava hankintailmoituksessa vähimmäisvaatimuksista ja vaadittavista selvityksistä, jotta toimittajat voivat ottaa vaatimukset huomioon harkitessaan tarjouksen tekemistä sekä sen sisältöä. Vaatimukset ja selvitykset olisi suositeltavaa ilmoittaa myös tarjouspyynnössä, jotta ne tulisivat selkeästi tarjoajien tietoon ja huomioiduiksi tarjousten laatimisessa.

Ehdokas tai tarjoaja, joka ei täytä esitettyjä vähimmäisvaatimuksia olisi suljettava tarjouskilpailusta. Hankintayksikkö voi myös oma-aloitteisesti hankkia erilaisia ehdokkaita ja tarjoajia koskevia selvityksiä esimerkiksi yhteisötietojärjestelmästä tai luottotietojärjestelmästä. Tällaisista viran puolesta hankittavien selvitysten käyttämisestä ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuuden arvioinnissa olisi suositeltavaa ilmoittaa myös tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa. Jotta menettely ei johtaisi syrjintään, muista Euroopan unionin jäsenvaltioista tulevien tarjoajien antamat vastaavat todistukset olisi hyväksyttävä. Selvitysten hankkimisessa viran puolesta tulisi huomioida tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikön tulisi ilmoittaa hankintailmoituksessa vähimmäisvaatimusten lisäksi myös sellaiset perusteet, joita käyttäen ehdokkaat valitaan rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn sekä kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn. Vaatimukset ja perusteet voivat liittyä esimerkiksi ehdokkaiden tai tarjoajien vakavaraisuuteen, ammattipätevyyteen, kokemukseen tai kykyyn suojata hankinnan toteuttamiseen liittyvä luokiteltu tieto. Vaatimuksia asetettaessa hankintayksiköiden tulisi huomioida se, ettei sellaisia ehdokkaita, jotka eivät täytä vähimmäisvaatimuksia voida ottaa tarjousmenettelyyn.

Pykälän 4 *momentti* perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 45 artiklaan. Hankintayksiköllä olisi oikeus pyytää ehdokasta tai tarjoajaa täydentämään tai täsmentämään tämän antamia asiakirjoja. Säännös ei kuitenkaan velvoita hankintayksikköä pyytämään ehdokkaita tai tarjoajia täydentämään tai täsmentämään puutteellisia selvityksiä. Vastuu tarjouksen tarjouspyynnön mukaisuudesta ja vaadittujen selvitysten toimittamisesta on tarjoajalla. Siviilihankintoja koskevan korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO 22.4.2004 taltio 1008) mukaan tarjousmenettelyn asiakirjoihin ei ollut sovellettava hallintomenettelylain 9 §:ssä olevaa säännöstä asiakirjoissa olevien puutteellisuuksien poistamisesta eikä hankintayksiköllä ollut siten velvollisuutta antaa tarjoajalle mahdollisuutta puutteellisen tarjouksen täydentämiseen. Ratkaisun johdosta hallintolain (434/2003) 22 §:ssä oleva viranomaisen velvollisuus kehottaa lähettäjää täydentämään asiakirjoja sekä lähettäjän oikeus asiakirjojen täydentämiseen ei tulisi sovellettavaksi tarjousmenettelyssä. Kohtuullista kuitenkin on, että hankintayksiköllä on mahdollisuus pyytää tarjoajaa tai ehdokasta täydentämään soveltuvuutta koskevia selvityksiä tai muita asiakirjoja esimerkiksi tilanteissa, joissa annetut todistukset tai selvitykset eivät ole vertailukelpoisia tai jos selvitys puuttuu tarjouspyynnön tulkinnanvaraisuuden vuoksi.

Hankintayksiköllä on oikeus sulkea tarjouskilpailusta tarjous, jossa ei ole vaadittuja selvityksiä. Harkittaessa täydennysmahdollisuuden antamista puutteellisen tarjouksen

jättäneelle tarjoajalle, hankintayksikön tulee ottaa suhteellisuuden periaatteen ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset huomioon. Pienten puutteellisuuksien vuoksi tarjousten sulkeminen tarjouskilpailusta saattaa olla kohtuuton seuraamus rikkomuksen vakavuuteen nähden. Tällaisissa tilanteissa hankintayksikön tulisi pyytää tarjoajaa täydentämään tai täsmentämään antamia selvityksiä tai asiakirjoja.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 56 §.

- 51 § *Rekisteritiedot.* Pykälässä säädettäisiin ammatti- ja elinkeinorekisterimerkintöjä koskevien selvitysten pyytämisestä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 40 artiklaan.

Toimittajalta voitaisiin vaatia selvityksiä rekisteröitymisestä omassa sijoittautumismaassaan tai sen puuttuessa sijoittumismaan lainsäädännön mukaista valaehtoista todistusta tai ilmoitusta elinkeinotoiminnan harjoittamisesta. Hankintayksiköllä olisi oikeus pyytää ehdokasta tai tarjoajaa myös osoittamaan, että sillä on tarvittava toimilupa tai palvelun suorittamiseen oikeuttavan järjestön jäsenyys.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin liitteissä VII A-C luetellaan pykälässä tarkoitetut ammatti- ja kaupparekisterit. Valtaosassa Euroopan unionin jäsenvaltioissa rekisteri on jäsenvaltion kaupparekisteri. Eräissä maissa, kuten Irlannissa ja Yhdistyneissä kuningaskunnissa yritysrekisteriin kuulumisen lisäksi urakoitsijat, tavarantoimittajat ja palveluntarjoajat voivat valahteoin ilmoituksin osoittaa harjoittavansa ammatin tietyllä paikkakunnalla ja toiminimellä sijoittautumismaassaan. Espanjassa vastaavan valahtoisien ilmoituksen voivat antaa yksityishenkilöt, joita ei ole merkitty kaupparekisteriin. Suomessa pykälän tarkoittama rekisteri on kaupparekisteri. Vastavuoroista tunnustamista koskevat periaatteet edellyttävät, että rekisteröityminen yhdessä unionin jäsenvaltiossa on riittävä.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 57 §.

- 52 §. *Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne.* Pykälässä säädettäisiin ehdokkailta tai tarjoajilta pyydettyistä taloudellisesta ja rahoituksellisesta tilannetta koskevista selvityksistä. Ehdotettu säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 41 artiklaan.

Pykälässä lueteltaisiin esimerkinomaisesti sellaisista ehdokkaiden tai tarjoajien rahoituksellisesta tai taloudellisesta tilannetta koskevista selvityksistä, joita hankintayksikkö voi vaatia. Myös muita kuin luettelossa mainittuja todistuksia voidaan pyytää, jos se ei ole syrjivää ja jos se on perusteltavissa hankinnan kohteen kannalta. Pykälässä tarkoitettujen selvitysten perusteella hankintayksikkö arvioi ehdokkaan tai tarjoajan hankinnan toteuttamiseen liittyvien taloudellista suorituskykyä koskevien vähimmäisvaatimusten täyttymistä tai käyttää saamia tietoja ehdokkaiden valinnassa rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä sekä kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä.

Pykälän 1 momentin mukaan vaadittavia selvityksiä olisivat esimerkiksi luottolaitosten lausunnot luottokelpoisuudesta, tieto asianmukaisesta vastuuvakuutuksesta, yrityksen tilinpäätöstiedot sekä liikevaihtoa koskevat tiedot. Tilinpäätöstietoja ei olisi kuitenkaan mahdollista vaatia silloin, jos tietoja ei ole julkaistava toimittajan sijoittautumismaassa. Taloudellista tilannetta koskeva selvitys voisi olla myös todistus siitä, onko yrityksen työntekijöille maksettu palkkaturvaa. Jos palkkaturvaa koskeva hakemus on vireillä, palkkaturvaa ei ole maksettu takaisin tai sille ei ole vahvistettu maksuohjelmaa, voisi se olla peruste tarjouskilpailusta poissulkemiselle.

Pykälän 2 momentin mukaan tilanteissa, joissa ehdokas tai tarjoaja ei voi toimittaa hankintayksikön vaatimia asiakirjoja esimerkiksi siksi, ettei sen sijoittumismaan lainsäädännön mukaan vaadittuja selvityksiä ole mahdollista saada, sillä olisi mahdollisuus toimittaa selvitys jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla. Samaten

tilanteissa, joissa yritys on toiminut vähemmän kuin kolme tilikautta, se voisi toimittaa selvityksen jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä tavalla. Joidenkin hankintayksiköiden vaatimien tietojen antaminen voi olla mahdotonta myös pörssisääntöjen vuoksi. Koska pörssiyritykset eivät tavallisesti laadi toimialakohtaisia tilinpäätöksiä, ne eivät voi näitä tietoja yleensä pörssisääntöjä rikkomatta antaa. Tällaisissa tilanteissa hankintayksikön tulisi hyväksyä vastaava näyttö ottaen huomioon ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun vaatimukset.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 58 §.

53 § *Tekninen suorituskyky ja ammatillinen pätevyys.* Pykälässä esitettäisiin tyhjentävä luettelo selvityksistä, joita voidaan vaatia ehdokkaan tai tarjoajan teknisen suorituskyvyn tai ammatillisen pätevyyden arvioimista varten. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuus-hankintadirektiivin 42 artiklaan.

Selvitysten vaatimisen tulee olla perusteltua menettelyn kohteena olevan palvelu- tai tavarahankinnan taikka rakennusurakan laadun ja laajuuden kannalta. Vaatimusten tulisi olla kohtuullisessa suhteessa hankinnan toteuttamiseen liittyvien riskien minimoitavoitteen kanssa. Huomiota tulisi kiinnittää myös siihen, millä tavoin vaatimukset vaikuttavat ehdokkaiden tai tarjoajien määrään. Perusteettomat tai ylimitoitettavat vaatimukset voivat sulkea tarjouskilpailusta muuten soveliaita yrityksiä. Hankintayksikön tulisi ottaa huomioon myös pyydettyjen selvitysten tietosuojan ja julkisiksi tulemiseen liittyvät näkökohdat esimerkiksi henkilötietoja tai ammatti- ja liikesalaisuuksia koskevien asiakirjojen osalta.

Pykälän *1 momentin 1 kohdan* mukaisena toimittajan johtohenkilöiden tai palvelun tai urakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutusta ja ammatillista pätevyyttä koskevinä selvityksinä voisivat tulla kysymykseen esimerkiksi tutkintotodistukset tai ansioluettelot. Koulutusta ja ammatillista pätevyyttä koskevien selvitysten vaatiminen on perusteltua erityisesti henkilökohtaista työsuoritusta edellyttävissä palveluhankinnoissa.

Pykälän *1 momentin 2 ja 3 kohdan* mukaan hankintayksikkö voisi pyytää toimittajalta referenssiluetteloja enintään viimeksi kuluneen viiden vuoden aikana toteutetuista rakennusurakoista tai tavaratoimituksista taikka toimitetuista palveluista. Hankintayksikkö voisi edellyttää referenssiluetteloilta yksityiskohtaista jaottelua hankintojen ajankohdista, arvoista ja asianmukaisesta toteuttamisesta. Hankintayksikkö voisi pyytää myös asianmukaisia varmennuksia, kuten tilaajan vahvistusta tai tarjoajan vakuutusta. Referenssejä koskevien selvitysten vaatimisessa ja niihin perustuvien ehdokkaiden tai tarjoajien teknistä kapasiteettia koskevissa vaatimuksissa tulisi huomioida referenssin merkitys hankinnan kohteen kannalta. Tarjoajien tasapuolisen kohtelun periaatteen ja kilpailuolosuhteiden hyödyntämistä koskevien vaatimusten kanssa ristiriitainen voi olla menettely, jossa painoarvoa annetaan yrityksen sellaisille referensseille, jotka eivät koske hankinnan kohteena olevaa tavara- tai palveluhankintaa taikka rakennusurakkaa.

Pykälän *1 momentin 4 ja 5 kohdan* mukaan hankintayksiköllä olisi oikeus pyytää tarjoajilta ja urakoitsijoilta selvityksiä niiden omista ja ulkopuolisista teknisistä asiantuntijoista tai toimielimistä, erityisesti niistä, jotka ovat vastuussa laadunvalvonnasta. Hankintayksikkö voisi vaatia tavara- ja palveluhankinnoissa myös kuvauksia tarjoajan käyttämistä välineistä, laitteista ja laadun varmistamiseen liittyvistä toimenpiteistä sekä tarvittavista tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä sekä teollis- ja tekijänoikeuksien suoja koskevista sisäisistä säännöistä.

Pykälän *1 momentin 6 kohdan* mukaan hankintayksikkö voi vaatia tarjoajaa esittämään todistuksen tarjoajan tuotantokapasiteettia tai palveluntarjoajan teknistä suorituskykyä, tutkimus- tai kokeilujärjestelmiä tai laadunvalvontatoimenpiteitä koskevasta tarkastuksesta.

Pykälän *1 momentin 7 kohdan* mukaisesti hankintayksiköllä olisi oikeus vaatia teknistä kapasiteettia koskevinä selvityksinä asiakirjoja, jotka osoittavat palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan työvoiman vuotuista keskimäärää ja johtohenkilöiden lukumäärää. Työvoiman ja johtohenkilöiden lukumäärän käyttäminen ehdokkaiden tai tarjoajien valinnan perusteina voi olla perusteltua esimerkiksi hyvin laajoissa hankinnoissa, jotka edellyttävät työvoiman nopeaa saatavuutta. Ylimoitettua työvoiman määrää koskevat vaatimukset voivat toisaalta pienemmissä hankinnoissa syrjäyttää aiheettomasti tarjouskilpailusta pienempiä yrityksiä, joten hankintayksikön tulisi käyttää kohutuuharkintaa asiassa.

Pykälän *1 momentin 8 kohdan* mukaan hankintayksikkö voisi pyytää ehdokkailta tai tarjoajilta myös selvityksiä hankinnan toteuttamisessa käytettävistä työvälineistä, kalustosta, henkilöstön määrästä, taitotiedosta, hankintalähteistä tai teknisistä laitteista. Tällaisten selvitysten pyytäminen voisi olla perusteltua hankinnoissa, joiden toteuttamisessa laitteiden korkeatasoisuudella on erityinen merkitys. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi korkean teknologian asejärjestelmiin tai tietotekniikkaan liittyvät hankinnat.

Hankintalaista poiketen puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on myös mahdollista pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvitystä työvälineistä, kalustosta, teknisistä laitteista, henkilöstön määrästä, taitotiedosta tai hankintalähteistä, joita ehdokas tai tarjoaja aikoo käyttää täyttääkseen mahdolliset kriisistä johtuvat hankintayksikön lisätarpeet tai toteuttaakseen hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden kunnossapidon, uuden-aikaistamisen tai mukauttamisen. Lisäksi, jos kohdassa tarkoitettua työvälineitä, kalusto, tekniset laitteet, henkilöstö, tietotaito tai hankintalähteet sijaitsevat Euroopan unionin alueen ulkopuolella, voi hankintayksikkö pyytää selvitystä niiden maantieteellisestä sijainnista. Nämä selvitykset liittyvät hankintayksikön mahdollisiin huoltovarmuusvaatimuksiin ja niiden kautta hankintayksikkö pyrkii jo tarjoajan soveltuvuutta arvioidessaan tarkastamaan ehdokkaan tai tarjoajan kyvyn vastata tarjouspyynnössä esitettäviin huoltovarmuusvaatimuksiin.

Siviilihankintoja koskevassa oikeuskäytännössä on katsottu sallituksi, että tarjoaja hankkii hankintasopimuksen toteuttamisessa tarvitsemansa kaluston vasta hankintasopimuksen varmistumisen jälkeen. Tarjouksen tekemisellä tarjoajan katsotaan sitoutuvan hankinnan edellyttämän kapasiteetin hankintaan (esimerkiksi KHO 20.5.2009 taltio 1244). Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on kuitenkin usein siviilihankintoja korkeammat toimitusvarmuusvaatimukset sekä muut huoltovarmuusvaatimukset. Hankinnan tai siihen liittyvien huoltovarmuusvaatimusten kriittisyys voi edellyttää, että tämän kohdan selvityksissä mainitut kalusto, tietotaito ja muut tekijät ovat ehdokkaan tai tarjoajan omassa tai sen alihankkijan taikka yhteistyökumppanin hallussa ennen hankintasopimuksen solmimista. Tällöin kuitenkin näiden edellytysten asettamisen tulee olla objektiivisesti perusteltua ja liittyä nimenomaan hankinnan huoltovarmuusvaatimuksiin. Pykälän *1 momentin 9 kohdan* mukaisesti hankintayksikkö voisi vaatia myös hankittavaa tavaraa koskevia näytteitä, kuvauksia ja valokuvia. Menettely tulee kysymykseen esimerkiksi erityisiä laatuvaatimuksia koskevissa tavarahankinnoissa. Hankintayksikkö voisi pyytää todistusta tai selvitystä myös mahdollisen standardin vaatimusten täytymisestä.

Pykälän *1 momentin 10 kohdan* mukaan sijoittamis- ja asennustoimia edellyttävissä hankinnoissa hankintayksikkö voisi pyytää ehdokkailta tai tarjoajilta selvityksiä ammatitaidosta, tehokkuudesta, kokemuksesta ja luotettavuudesta. Tällaisina selvityksinä voivat tulla kysymykseen esimerkiksi tarjoajan omat kuvaukset, aiempia töitä koskevat asiakkaiden lausunnot tai ammatillista pätevyyttä koskevat todistukset.

Pykälän 2 *momentin mukaan* hankintayksikkö voisi vaatia ympäristönäkökohtiin liittyviä selvityksiä rakennusurakoissa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristönhoitotoimenpiteistä. Selvitysten vaatiminen edellyttäisi vastaavaa liittymää hankinnan kohteeseen kuin mitä vaaditaan muiltakin selvityksiltä. Ympäristönhoitoa koskevien standardien vaatimusten osalta hankintayksikön olisi viitattava ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai olemassa oleviin eurooppalaisiin tai kansainvälisiin asianmukaisiin standardeihin. Ehdokas tai tarjoaja voi osoittaa täyttävänsä ympäristönhoitoa koskevat vaatimukset ympäristönhallintajärjestelmän rekisteröinnillä, asianmukaisella sertifikaatilla tai vaihtoehtoisesti omalla kuvauksellaan toimenpiteistä ympäristönsuojelun varmistamiseksi. Tällaisessa tilanteessa tarjoajalla olisi näyttövelvollisuus siitä, että toimenpiteet takaavat samantasoisien ympäristönsuojelun tason. Toisaalta hankintayksikön olisi perusteltava epäilyksensä siitä, etteivät tarjoajan toimenpiteet takaa ympäristönhallintajärjestelmää vastaavaa tasoa ympäristönsuojelussa.

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikön vaatiessa selvitystä laadunvarmistustoimenpiteistä sen tulisi viitata alan eurooppalaisiin standardisarjoihin perustuviin laadunvarmistusjärjestelmiin. Hankintayksikön on hyväksyttävä muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä ehdokkaiden ja tarjoajien kuvaukset laadunvarmistuksen tasosta.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 59 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa referenssitietoja voidaan pyytää myös tavara- ja palveluhankinnoissa viiden vuoden ajalta ja huoltovarmuuteen liittyviä selvityksiä lakiehdotuksen kohdan 8 mukaisesti.

54 § *Tietoturvallisuutta koskevat selvitykset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä tietoturvallisuutta koskevista selvityksistä, joita hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 42 artiklaan.

Pykälän 1 *momentin* mukaan hankintayksikkö voi, kun hankinta edellyttää, sisältää tai tuottaa luokiteltuja tietoja, pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta todistuksen tai sitoumuksen, joka osoittaa ehdokkaan tai tarjoajan kyvyn käsitellä, tallentaa, ja toimittaa luokitellut tiedot hankintayksikön edellyttämällä suojaustasolla. Näiden todistusten ja sitoumusten on oltava kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain 2004/588 11 – 14 §:ssä säädetyn mukaisia. Käytännössä kysymykseen tulevat edellä mainitussa laissa määritellyt yhteisöturvallisuus selvitys ja turvallisuustodistus tai turvallisuus selvityksistä annetun lain mukainen henkilöturvallisuus selvitys tai arvio. Suomessa määrätynä turvallisuusviranomaisena selvityksistä vastaa Suojelupoliisi.

Momentin mukaan hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden maiden toimivaltaisten viranomaisten antamat todistukset ja selvitykset. Ulkomaalaisen ehdokkaan tai tarjoajan ollessa kyseessä hankintayksikön tulee hyväksyä tämän sijoittautumismaan viranomaisen tekemän turvallisuus selvitys. Hankintayksiköllä on kuitenkin oikeus tarvittaessa tehdä omia lisäselvityksiä.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin mahdollisuudesta antaa lisäaikaa sellaiselle ehdokkaalle, jolla ei vielä ole vaadittua turvallisuus selvitystä. Edellytyksenä on, että turvallisuus selvityksen toimittamiselle asetetaan määräaika joka on kohtuullinen eikä vaaranna ehdokkaiden tasapuolisen kohtelun periaatetta. Säännös on tarpeen esimerkiksi sellaisissa tapauksissa, jossa ehdokkaan turvallisuus selvityksen toimittaminen on viivästynyt siitä itsestään riippumattomista syistä.

Pykälän 3 *momentissa* annettaisiin hankintayksikölle mahdollisuus pyytää ehdokkaan tai tarjoajan sijoittumismaan turvallisuusviranomaisesta tekemään tarvittavat tietoturvallisuuteen liittyvät tarkastukset. Näitä olisivat esimerkiksi hankinnan toteuttamisessa käytettäviin tiloihin, laitteisiin tai henkilöstöön kohdistuvat tarkastukset. Säännöksen voidaan arvioida koskettavan erityisesti niitä tilanteita, jolloin ehdokas tai tarjoaja on

peräisin toisesta maasta kuin hankintayksikkö. Tällöin pyyntö voitaisiin kuitenkin esittää vain silloin, kun kyse on Euroopan unionin jäsenvaltiosta tai valtiosta, jonka kanssa Suomella on kahden- tai monenvälinen tietoturvasopimus, joka on saatettu voimaan kansainvälisistä tietoturvasopimuksista annetun lain mukaisesti.

Vastaavaa pykälää ei sisälly hankintalakiin. Kyseessä on puolustus- ja turvallisuus-hankintojen arkaluonteisuuteen liittyvä erityissäännös.

- 55 § *Ehdokkaan tai tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä.* Pykälässä säädettäisiin ehdokkaan tai tarjoajan oikeudelliseen muotoon liittyvistä edellytyksistä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 5 artiklan 1 kohtaan.

Ehdokkaiden tai tarjoajien oikeudellista muotoa koskevat vaatimukset määräytyisivät ensisijaisesti sen sijoittumismaan lainsäädännön mukaisesti. Siten, jos ehdokas tai tarjoaja on sijoittautumismaassaan oikeutettu palvelujen tarjoamiseen, sitä ei voida hylätä sillä perusteella, että se ei täytä hankintayksikön sijoittumismaan lainsäädännön vaatimusta palvelujen tarjoamisesta luonnollisena henkilönä tai oikeushenkilönä. Hankintayksiköllä olisi kuitenkin oikeus vaatia selvitystä palvelujen suorittamisesta vastaavista henkilöistä ja heidän ammatillisesta pätevydestään.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 60 §.

- 56 § *Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö.* Pykälässä säädettäisiin tarjouskilpailuun osallistumisesta ryhmittymänä sekä muiden tahojen voimavarojen käyttämisestä hankinnan toteuttamisessa. Pykälän 1 momentti perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 5 artiklan 2 kohtaan. Pykälän 2 momentti perustuu direktiivin 41 artiklan 2 ja 3 kohtiin sekä 42 artiklan 2 ja 3 kohtiin.

Ryhmittymillä tarkoitetaan toimittajien yhteistyötä hankintasopimuksen saamiseksi. Ryhmittymiä voidaan käyttää erityisesti mittavissa, eri alojen ammattitaitoa tai resursseja edellyttävissä hankinnoissa, kuten laajoissa rahoitusta edellyttävissä rakennushankkeissa tai merkittävässä asejärjestelmähankinnoissa. Ryhmittymänä tarjoaminen voi mahdollistaa myös pienten yritysten yhteisen pääsyn laajempiin hankintoihin.

Pykälän 1 momentin mukaan tarjoajilla olisi oikeus muodostaa ryhmittymiä tarjouksen tekemiseksi. Hankintayksikkö ei voisi edellyttää ryhmittymiltä tiettyä oikeudellista muotoa osallistumishakemuksen tai tarjouksen tekohetkellä. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin vaatia tietty oikeudellinen muoto hankintasopimusta tehtäessä, jos se on tarpeen sopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi. Siten hankinnan sitä edellyttäessä, hankintayksikkö voisi edellyttää ryhmittymän toimivan esimerkiksi osakeyhtiönä taloudellisiin ja oikeudellisiin velvoitteisiin ja vastuisiin liittyvien tekijöiden vuoksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ehdokas tai tarjoaja voisi käyttää myös muiden yksiköiden voimavaroja hankinnan toteuttamiseksi. Samaten ryhmittymä voisi käyttää ryhmittymään kuuluvien tahojen taikka sen ulkopuolella olevien tahojen voimavaroja hankinnan toteuttamiseen. Pykälässä tarkoitettuja muiden yksiköiden voimavaroja voivat olla esimerkiksi tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen omistajayritysten, samaan konserniin kuuluvien yritysten taikka yrityksen kumppanuyritysten taloudelliset tai tekniset voimavarat.

Näyttövelvollisuus hankintayksikön esittämien taloudelliseen ja rahoitukselliseen tilanteeseen, tekniseen ja ammatilliseen pätevyteen sekä muiden vaatimusten täyttämistä on siihen vetoavalla ehdokkaalla, tarjoajalla tai niiden ryhmittymällä. Todisteena voidaan esittää esimerkiksi yksiköiden sitoumus antaa tarvittavat resurssit hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikön tulisi arvioida näytön riittävyys vaatimusten täyttymisestä.

Hankintadirektiivin soveltamisessa Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on käsitellyt muiden yksiköiden voimavaroihin vetoamista asiassa *C-176/98 Holst Italia* (Kok. 1999, s. I-8607). Tapauksessa tarjouskilpailuun osallistunut yritys osoitti vuosiliikevaihtoa koskevan vaatimuksen täyttymisen osaomistajansa liikevaihtoa koskevalla näytöllä. Tuomioistuin katsoi sallituksi sen, että sellainen palvelujen suorittaja, joka ei täytä tarjouskilpailuun osallistumisen vähimmäisedellytyksiä, voi vedota kolmannen suorituskykyyn, johon se voi turvautua hankinnan toteuttamisessa. Tarjouskilpailuun osallistuvan yrityksen on osoitettava näyttö resurssien käytettävyydestä. Hankintayksikön on vastavasti tarkastettava takeet siitä, että resurssit ovat käytettävissä koko sen ajan jonka sopimus kattaa.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 61 §.

57 § *Tarjouksen valinta.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjouksen valintaan liittyvistä menettelytavoista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 47 artiklaan.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankintayksikön olisi valittava tarjouksista sen kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin. Pykälässä lueltaisiin esimerkiksi sellaisia vertailuperusteita, joita käytetään tarjousten vertailussa käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta.

Jos tarjouskilpailun valintaperusteena käytetään halvinta hintaa, tulisi tarjouksista valita halvin, joka täyttää tarjouspyynnössä esitetyt hankinnan toteuttamiseen ja tarjoajien ominaisuuksiin liittyvät vaatimukset.

Kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiden asettaminen on hankintayksikön harkittavissa. Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen, oltava objektiivisia ja syrjimättömiä eivätkä ne saa antaa hankintayksikölle rajoittamatonta valinnanvapautta. Perusteet on lisäksi ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Siviilihankintoja koskevassa oikeuskäytännössä Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on vahvistanut edellä mainitut periaatteet muun muassa tuomioisinaan *C-31/87, Beentjes* (Kok. Ep. 1988, s. 4635), *C-324/93, Evans Medical ja Macfarlan Smith* (Kok. 1995, s. I-563), *C-513/99, Concordia Bus Finland* (Kok. 2002, s. I-7213) sekä *C-19/00, SIAC Construction* (Kok. 2001, s. I-7725). Kansallisessa hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä on vakiintuneesti katsottu, että hankintayksikön harkintavaltaan voidaan puuttua vain silloin, jos valintaperusteen tai vertailuperusteiden asettamisessa on syyllistytty syrjintään.

Hankinnan kohteeseen liittyviksi voidaan katsoa sellaiset vertailuperusteet, jotka koskevat välittömästi hankinnan kohdetta. Tällaisia vertailuperusteita ovat esimerkiksi hankinnan kohteena olevan tavaran, palvelun tai rakennustyön laatu, hinta taikka toimitusaika. Sitä vastoin sellaisia vertailuperusteita, joilla ei ole liittymää hankinnan kohteeseen ei voitaisi käyttää tarjousten vertailuperusteina. Tällaisia vertailuperusteita ovat esimerkiksi tarjoajayrityksen toimintaan liittyvät tekijät. Toisaalta viimeksi mainitut saattavat kuitenkin tulla arvioitavaksi, jos vertailuperusteena on huoltovarmuus. Näin esimerkiksi silloin, kun huoltovarmuusvaatimuksen vuoksi tarjoajayrityksen toimitusketju sijainteineen tulee arvioinnin kohteeksi.

Momentin esimerkkiluettelossa on hankintalaista poiketen mainittu myös huoltovarmuus. Lakiehdotuksen 42 §:ssä on säädetty huoltovarmuutta koskevista vaatimuksista. Huoltovarmuus vertailuperusteena linkittyikin näihin vaatimuksiin ja arvioitavaksi saattavat siten tulla esimerkiksi tuotteen tai palveluun liittyvät rajoitukset, toimitusketjun rakenne ja sijainti suhteessa huoltovarmuusvaatimuksiin

Vertailuperusteiden tulisi olla myös syrjimättömiä. Siten sallittua ei olisi esimerkiksi käyttää vertailuperusteita, jotka suosivat tiettyjä tarjoajia, edellyttävät aiempaa

sopimussuhdetta hankintayksikön kanssa tai suosivat paikallista toimittajaa. Hankinnan kohteen sitä vaatiessa voidaan kuitenkin edellyttää esimerkiksi paikallistuntemusta. Tällaiselle perusteelle ei kuitenkaan saa antaa sellaista painoarvoa, joka estäisi uusien yrittäjien alalle pääsyä.

Tarjousten valinnassa käytettävillä perusteilla tulisi pääsääntöisesti olla taloudellista merkitystä hankintayksikölle. Koska kysymys on julkisten varojen käytöstä, hankinnasta aiheutuville kustannuksille tulisi antaa riittävää painoarvoa tarjousten valinnassa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomioissaan *C-513/99, Concordia Bus Finland (Kok. 2002, s. I-7213)* katsonut, ettei jokaisen kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteista ole välttämättä kuitenkaan tuotettava taloudellista etua hankintayksikölle, vaan myös sellaiset seikat, jotka eivät ole puhtaasti taloudellisia voivat vaikuttaa tarjouksen edullisuuteen. Ratkaisussaan tuomioistuin katsoi sallituksi ottaa huomioon esteettisiä ominaisuuksia sekä sellaisia ympäristönäkökohtia, jotka eivät tuota hankintayksikölle välitöntä taloudellista etua.

Hankinnasta aiheutuvien välittömien kustannusten lisäksi merkitystä voidaan antaa myös koko hankinnan elinkaaren aiheuttamille kustannuksille. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi takuuehdot, huoltokustannukset, jätteiden käsittelyyn liittyvät kustannukset tai jälleenmyyntiarvo.

Tarjouksen vertailuperusteina ei tule käyttää sellaisia perusteita, jotka liittyvät ehdokkaiden tai tarjoajien ominaisuuksiin. Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi on tehtävä 52 §:n mukaisesti ennen tarjousten arviointia ja se tulee erottaa tarjousten arvioinnista. Tarjousten vertailuun tulisi ottaa vain sellaisten tarjoajien tarjoukset, joilla voidaan katsoa olevan edellytykset hankinnan toteuttamiseksi. Ehdokkaiden ja tarjoajien ominaisuuksien arvioinnissa ja tarjousten arvioinnissa käytettävät perusteet tulisi myös erottaa toisistaan. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on tuomioissaan *C-315/01, Geschellshaft für Abfallentsorgungs-Technik (GAT) (Kok. 2003, s. I-6351)* katsonut, ettei tarjousten vertailuperusteina tule käyttää tarjoajan muille asiakkaille tarjoamien tuotteiden referenssien lukumäärää, vaan kysymyksessä on peruste, jolla varmistetaan tarjoajan soveltuvuus sopimuksen täyttämiseen. Korkein hallinto-oikeus on myös katsonut siviilihankintoja koskevissa päätöksissään (KHO 6.10.2004 sekä KHO 12.12.2003 taltio 3202), että tarjousten arvioinnissa ei tulisi käyttää tarjoajien teknisiin, taloudellisiin ja muihin edellytyksiin liittyviä perusteita, vaan toteutettavan hankinnan kohteeseen liittyviä perusteita.

Hankintayksikkö käyttää vertailuperusteita tarjousten vertailussa. Siten tarjouksia on verrattava jokaista vertailuperustetta käyttäen ja hankintapäätöksessä on perusteltava perusteiden soveltaminen tarjoukseen. Oikeuskäytännön mukaan tarjousvertailusta on selvästi ilmevä kaikkien tarjousten osalta miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteiden osalta. Jos tarjouksille on annettu toisistaan poikkeavia pisteitä, vertailusta on ilmevä, mihin tarjousten piste-erot perustuvat. Jotta tarjousten vertailu olisi läpinäkyvä eikä siitä muodostuisi raskasta, vertailuperusteena olisi käytettävä vain sellaisia tekijöitä, joiden perusteella voidaan arvioida tarjouksen suoritus-tasoa suhteessa hankinnan kohteen määrittelyyn sekä tarjousten hintalaatusuhdetta. Perusteiden asettamista koskevassa harkinnassa olisi siten huomioitava tarjousten vertailtavuus vertailuperusteita soveltaen. Hankintalakia koskevan oikeuskäytännön mukaan hankintayksikkö on oikeutettu ottamaan tarjousten vertailussa huomioon vain tarjoajien tarjouksissaan esittämät tiedot.

Vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus tulisi 2 momentin mukaisesti ilmoittaa hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjassa. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä painotus voitaisiin ilmoittaa hankekuvauksessa. Hankintayksikön olisi samalla ilmoitettava hankekuvauksessa myös vertailuperusteiden suhteellinen

painotus taikka painoarvojen kohtuullinen vaihteluväli. Painotus voitaisiin ilmoittaa eri muodoissa, muun muassa prosentteina tai suhteellisena osuutena toisesta perusteesta. Joustavuuden säilyttämiseksi painotus voitaisiin ilmoittaa myös suuruusluokkana tai vaihteluvälinä, johon kullekin perusteelle annetun arvon on sijoitettava. Vertailuperusteiden ilmoittamisvelvoitteella pyritään edistämään hankintamenettelyn avoimuutta ja mahdollistamaan menettelyn jälkikäteinen arviointi. Tarjoajat voivat ottaa vertailuperusteet huomioon tarjouksia laatiessaan, mikä osaltaan edistää myös tarjousten vertailukelpoisuutta.

Yhteisöjen tuomioistuimen siviilihankintoja koskevassa oikeuskäytännössä (ratkaisut asiassa C-532/06, Lianakis, sekä asiassa C-470/99, Universale Bau, tuomio 12.12.2002, Kok. 2002, s. I-11617) on katsottu, että hankintayksikkö ei voi soveltaa sopimuksen tekemisen perusteisiin painotusta koskevia sääntöjä tai osatekijöitä, joita se ei ole etukäteen saattanut tarjoajien tietoon, koska tarjoajien on voitava tarjouksia valmistellessaan tietää näiden tekijöiden olemassaolosta ja merkityksestä. Myös korkein hallinto-oikeus on ratkaisussaan KHO:2010:69 katsonut, että hankintayksikön menettely tarjouspyynnön laatimisessa ja tarjouksia vertailtaessa ei ollut omiaan turvaamaan tarjoajien tasapuolista ja syrjimätöntä kohtelua, kun hankintayksikkö oli soveltanut tarjousvertailussaan sellaisia osatekijöiden painoarvoja ja sellaista laskentakaavaa, joita se ei ollut ilmoittanut tarjouspyyntöasiakirjoissa ja joiden merkityksestä tarjoajat eivät näin ollen olleet tietoisia tarjousta laatiessaan.

Hankintayksikkö voisi poiketa vertailuperusteiden painoarvojen ilmoittamisesta perustelluissa tapauksissa. Korkein hallinto-oikeus on katsonut yli 200 tarvikkeen hankintaa koskevassa päätöksessään (19.8.2010 taltio 1870), ettei hankittavan nimikkeistön suurta lukumäärää kuitenkaan voitu sellaisenaan pitää seikkana, jonka perusteella vertailuperusteiden painotuksen ilmoittamisesta olisi voitu poiketa. Poikkeaminen olisi mahdollista esimerkiksi silloin, jos kysymyksessä on monimutkainen hankinta, joka voidaan toteuttaa erilaisin tavoin. Hankintayksikön olisi tällöin kuitenkin ilmoitettava vertailuperusteiden tärkeysjärjestys.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 62 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on käytetty jonkin verran eri esimerkkejä kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteista kuin hankintalaissa. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa ei viitata vertailuperusteiden osalta mahdollisuuteen käyttää hankintalain 62 §:n 2 momentissa mainittuja tekijöitä.

58 § *Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi mahdollisuudesta hylätä hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset sekä tällaisten tarjousten käsittelyn menettelytavoista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 49 artiklaan.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankintayksiköllä olisi oikeus hylätä hankinnan edellyttämään suoritukseen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Poikkeuksellisen alhaisten tarjousten hylkäämisellä mahdollistetaan hankintayksikölle hankinnasta aiheutuvien riskien kuten tarjoushinnan riittämättömyydestä todennäköisesti aiheutuvien taloudellisten riskien huomioiminen. Hylkäämisen tulisi perustua nimenomaan siihen, ettei tarjoajan tarjoamalla hinnalla tai muulla ehdolla ole mahdollista toteuttaa hankintaa tarjouspyynnössä edellytetyllä tavalla.

Tarjoushinnan poikkeuksellisen alhaisuuden syyn selvittämiseksi hankintayksikön olisi pyydettävä tarjoajalta kirjallisesti selvitystä tarjouksen perusteista. Hankintayksikön olisi annettava asianomaiselle tarjoajalle aina mahdollisuus osoittaa kykynsä hankinnan asianmukaiseen toteuttamiseen. Hankintayksikkö ei siten voisi hylätä tarjousta yksinomaan sellaisten selvitysten perusteella, jotka on esitetty tarjousta jätettäessä, vaan

sen tulisi tarkastaa tarjouksen perusteet erillisessä menettelyssä tarjousten avaamisen jälkeen. Siviilihankintoja koskevassa Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa *C-285/99 ja C-286/99 Impresa Lombardini (Kok. 2001, s. I-9233)* antaman tuomion mukaan hankintayksikkö ei voi rajoittaa tarjoajan oikeutta toimittaa selvityksiä, vaan sen on tarjouksen poikkeuksellista alhaisuutta arvioidessaan otettava huomioon kaikki selvitykset, jotka tarjoaja toimittaa.

Pykälän 2 *momentissa* ehdotetaan säädettäväksi niistä seikoista, joista hankintayksikkö voisi erityisesti pyytää lisätietoja. Luettelo olisi esimerkinomainen, joten hankintayksikkö voisi pyytää selvitystä myös muista seikoista, jotka voivat olla perusteena tarjoushinnan alhaisuudelle. Hankintayksikön tulisi arvioida selvitysten perusteella hankinnan toteuttamismahdollisuudet sekä siihen liittyvät riskit. Synnä tarjouksen alhaiseen hintaan voi olla esimerkiksi virhe tarjoushinnan laskemisessa, jolloin hankintayksikön on arvioitava mahdollisuudet pyytää täsmennyksiä tarjoukseen. Tarjousten väliset hintaerot voivat johtua myös yritysten välisistä eroista teknisissä ratkaisuisa, tuotannon tehokkuudessa, tuotanto- ja toimituskapasiteetissa, tuotantokapasiteetin käyttöasteessa tai katevaatimuksissa. Kyseessä voi myös olla tarjoajan pyrkimys vallata uusia markkinoita. Tällaiset syyt eivät voisi oikeuttaa tarjouksen hylkäämiseen alihintaisena, jos tarjoaja pystyy luotettavasti osoittamaan mahdollisuutensa hankinnan toteuttamiseen.

Hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä on katsottu lainsäädännön vastaisiksi menettelyt, joissa tarjousten vertailu on perustunut niin sanottuun oikeaan hintaan tai keskiarvohintaan, jolloin tätä hintaa alhaisempi hinta on tarjousten arvioinnissa otettu negatiivisena seikkana huomioon, taikka alhaisemman hinnan sisältäneitä tarjouksia ei ole lainkaan huomioitu. Oikeuskäytännössä on katsottu, ettei hankintalainsäädännön vastaisena kuitenkaan ole pidettävä sitä, että poikkeuksellisen alhaisia tarjouksia määriteltäessä käytetään hyväksi matemaattisia perusteita, jos nämä perusteet ovat puolueettomia ja syrjimättömiä (esimerkiksi Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tuomio yhdistetyissä asioissa *C-285/99 ja C-286/99, Impresa Lombardini (Kok. 2001, s. I-9233)*).

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikkö voisi hylätä tarjouksen myös alihintaisuuden johtuessa tarjoajan saamasta laittomasta valtiontuesta. Säännöksen tavoitteena on ehkäistä unionin lainsäädännön vastaisten valtiontukien kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Valtion tukitoimia koskee Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107-109 artiklat. Valtiontuet, joilla tarkoitetaan laajasti julkisista lähteistä olevia erilaisia etuuksia, kuten suoria avustuksia, edullisia lainoja, takauksia tai markkinahintaa alhaisempia vuokria, ovat lähtökohtaisesti kiellettyjä. Valtiontuella tarkoitetaan myös muiden kuin valtion viranomaisten myöntämiä tukia kuten esimerkiksi kuntien tai alueellisten viranomaisten antamia tukia. Valtiontuen yleinen määritelmä sisältyy Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 artiklaan sekä tiettyjen toimialojen osalta muihin tämän sopimuksen säännöksiin.

Toimivalta arvioida tukien hyväksyttävyyttä on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen mukaan Euroopan komissiolla, joka päättää jäsenvaltioilta tulevien ennakoilmoitusten perusteella tukien hyväksyttävyydestä. Ennakoilmoitusvelvoitteesta vastaavat tukiohjelmia suunnittelevat tahot. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö vastaa keskitetysti ilmoitusten välittämisestä komissiolle ja antaa tietoja hyväksytyistä tukiohjelmista, lukuun ottamatta maa- ja metsätalouden alan tukiohjelmia, joita koskevia tietoja saa maa- ja metsätalousministeriöltä. Myös tuen myöntäjä ilmoittaa yleensä päätöksessään tuen saajalle, onko kyseessä tuki, jota koskevat unionin oikeuden säännöt.

Myös muut kuin edellä mainitut unionin toimivaltaan kuuluvat julkiset tuet voidaan katsoa 3 *momentissa* tarkoitetuiksi valtiontuiksi, joita voidaan arvioida tarjousten ali-

hintoisuuden perusteena. Siten esimerkiksi muu laitton valtiontuki voisi oikeuttaa tarjouksen hylkäämiseen alihintaisena. Tilanteet tulisi tutkia yksityiskohtaisesti. Tarjoajan vastuulla olisi antaa selvitys valtiontuen perusteena olevasta tukijärjestelmästä.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 49 artiklan 3 kohdan mukaan hankintayksikön on ilmoitettava Euroopan komissiolle hylätessään alihintaisen tarjouksen unionin oikeuden vastaisen valtiontuen vuoksi. Ilmoitusvelvoitteesta ehdotetaan säädettävän asetuksella.

Pykälä vastaa pääosin hankintalain 63 §:ää. Puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on erityisesti mainittu velvollisuudesta ilmoittaa komissiolle tarjouksen hylkäämisestä lainvastaisen valtiontuen vuoksi.

59 § *Hankintayksikön antaman tuen huomioiminen tarjousten vertailussa.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajien yhdenvertaisesta kohtelusta hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen osallistuessa tarjouskilpailuun. Säännös koskisi myös tilanteita, joissa hankintayksikkö antaa tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea muulle tarjouksen tekijälle. Säännös konkretisoi 2 §:n 3 momentin tasavertaisen kohtelun periaatetta.

Ehdotetun lain 2 §:n mukaan hankintayksikön omistaman yhteisön tai laitoksen osallistuminen hankintayksikön tai muiden hankintayksiköiden järjestämiin tarjouskilpailuihin olisi sallittua. Tällaista yksikköä tulisi kuitenkin kohdella samalla tavoin kuin muita tarjouskilpailuun osallistuvia.

Julkisten yksiköiden osallistumisella tarjoajana hankintamenettelyihin ei tule aiheuttaa kilpailun vääristymistä yksityisiin tarjoajiin nähden. Siten hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluvan yksikön tarjouksen tulee olla vertailukelpoinen muiden tarjousten kanssa, minkä on hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä katsottu edellyttävän kaikkien asiaankuuluvien kustannusten huomioon ottamista tarjousvertailussa. Muussa tapauksessa hankintayksikön tarjoajalle antama tuki voi merkitä sitä, ettei tarjoushinta kuvaa hankintayksikölle aiheutuvaa tosiasiallista kustannusta. Tuen vaikutus on selvitettävä jokaisessa tapauksessa sen varmistamiseksi, että hankinta tehdään mahdollisimman edullisesti.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 64 §.

9 luku Alihankintasopimukset

60 *Alihankinnat sidossuhteessa olevilta yrityksiltä.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjoajaan sidossuhteessa olevilta yrityksiltä tehtävistä alihankinnoista ja hankintayksikön mahdollisuudesta pyytää näistä tietoja. Pykälän 1 ja 3 momentit perustuvat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 50 artiklaan ja 2 momentti 1 artiklan 23 kohtaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hankintayksikön oikeudesta vaatia tarjoajaa ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan hankintasopimuksesta toteuttaa tarjoajaan sidossuhteessa oleva alihankkija. Tarjoajan tulisi myös ilmoittaa - hankintayksikön niin pyytäessä - nämä yritykset. Jotta hankintayksikkö pystyisi arvioimaan täyttääkö kyseessä oleva yritys pykälän 2 momentin mukaisen sidossuhteessa olevan yrityksen määritelmän edellytykset, tulisi tarjoajan ilmoituksen sisältää myös selvityksen sidossuhteesta.

Edellä mainittu ilmoittamisvelvoite voidaan asettaa myös 56 §:n mukaisena ryhmitymänä tarjouksen antaville yrityksille.

Pykälän 1 momentin mukaan tarjoaja olisi myös velvollinen päivittämään tarjouksensa tiedot, jos yritysten väliset suhteet muuttuvat hankintamenettelyn aikana. Kysymykseen tulevat esimerkiksi tilanteet, jolloin sidossuhteessa olevan yrityksen asema muuttuu tarjouksen jättämisen jälkeen siten, että se ei enää täytä pykälän 2 momentin

mukaista sidosryityksen määritelmää. Vastaava tilanne voi olla myös kyseessä silloin, kun tarjoaja saa pykälän 2 momentin mukaisen määräysvallan alihankkijastaan tarjouskilpailun aikana.

Pykälän 2 *momentin* mukaan sidossuhteessa olevalla yrityksellä tarkoitetaan yritystä, johon tarjoaja voi joko suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaansa tai joka voi käyttää määräysvaltaa tarjoajaan. Sidossuhteessa olevaksi yritykseksi katsottaisi myös yritys, joka yhdessä tarjoajan kanssa on toisen yrityksen määräysvallan alainen. Määritelmä siten kattaisi tarjoajan tytär-, emo- ja sisaryritykset samoin kuin sellaiset tarjoajan kanssa samaan konserniin kuuluvat yhtiöt, joihin tarjoaja voi välillisesti, esimerkiksi oman tytäryhtiönsä kautta, käyttää määräysvaltaa. Määräysvaltaa puolestaan arvioitaisi omistuksen, rahoitusosuuden ja yrityksen sääntöjen, eli lähinnä yhtiöjärjestyksen tai osakassopimuksen, perusteella. Momentin mukaan yrityksellä katsottaisi olevan määräysvalta, mikäli se suoraan tai välisesti omistaa enemmistön toisen yrityksen pääomasta. Vastaava tilanne syntyisi, kun yritys hallitsee enemmistöä yrityksen osakkeisiin perustuvasta äänioikeudesta tai voi nimittää puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin tilanteista, jolloin tämän lain 62-66 §:n alihankintasopimuksia koskevia määräyksiä ei sovellettaisi. Tarjoajan tehdessä alihankintasopimuksen siihen sidossuhteessa olevan yrityksen kanssa ei alihankintasopimuksia koskevia määräyksiä sovellettaisi. Tämä tarkoittaisi, että tarjoaja ei voisi täyttää hankintayksikön 62 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaista alihankintojen kilpailuttamisvelvoitetta antamalla vaaditun osan sopimuksesta siihen sidossuhteessa olevan alihankkijan toteutettavaksi. Samoin hankintayksikkö ei voisi asettaa tarjoajalle tämän lain 62 §:n 3 momentin 1 tai 3 kohdan mukaista alihankintojen kilpailuttamisvaatimusta niiden alihankintojen osalta, jotka tarjoaja tekee siihen sidossuhteessa olevalta yritykseltä. Momentin mukaan alihankintasopimuksia koskevia 62-66 §:n säännöksiä ei myöskään sovellettaisi kun tarjous on tehty ryhmittymänä ja alihankintasopimus on tehty samaan ryhmittymään kuuluvan yrityksen kanssa tai samaan ryhmittymään kuuluvaan yritykseen sidossuhteessa olevan yrityksen kanssa.

61 § *Alihankkijan valinta.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajan oikeudesta valita vapaasti alihankkijansa niissä tapauksissa, joissa hankintayksikkö ei ole tämän lain 62-66 § mukaisesti asettanut alihankintoja koskevia vaatimuksia. Tarjoajan oikeuteen valita alihankkijansa voidaan siten puuttua vain silloin, kun hankintayksikkö on esittänyt hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä 62 §:n tai 63 §:n mukaisia alihankintojen toteuttamiseen liittyviä vaatimuksia. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 21 artiklaan.

62 § *Alihankintasopimuksia koskevat vaatimukset.* Pykälässä säädettäisiin vaatimuksista joita hankintayksikkö voi esittää tarjoajalle alihankintojen toteuttamisen osalta. Pykälä on tyhjentävä eikä hankintayksiköllä ole oikeutta esittää muita alihankintaa koskevia kilpailuttamisvaatimuksia kuin mitä pykälän 2 ja 3 momentissa on säädetty. Alihankintojen kilpailuttamista koskevia vaatimuksia ei ole sidottu tiettyyn hankintamenettelyyn vaan niitä voitaisi asettaa kaikissa laissa säädetyissä hankintamenettelyissä.

Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 21 artiklaan.

Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin, että hankintayksikön tulee määritellä hankintailmoituksessa ja tarkentaa tarjouspyynnössä alihankintasopimuksia koskevat vaatimukset. Hankintailmoituksessa tulee antaa riittävä tieto alihankintasopimuksia koskevista vaatimuksista, jotta ehdokas voi päättää, haluaako hän ilmoittautua ehdokkaaksi tarjousmenettelyyn. Momentissa myös säädettäisiin, että alihankintasopimuksia koskevien vaatimusten tulee olla suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatteen mukaisia. Suhteellisuusperiaatteen mukaisesti alihankintoja koskevien vaatimusten tulee olla oikeassa suhteessa hankinnan

kokoon ja laatuun nähden. Syrjimättömyys puolestaan tarkoittaa, että alihankintoja koskevat vaatimukset eivät saa asettaa alihankkijoita tai tarjoajia epätasapuoliseen asemaan. Esimerkiksi sellaiset vaatimukset, joissa edellytetään alihankkijoiden olevan tietystä valtiosta kotoisin, eivät täyttäisi lain edellyttämää syrjimättömyyden vaatimusta.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta vaatia tarjoajaa ilmoittamaan tarjouksessaan minkä osan se aikoo antaa alihankintana kolmansille osapuolille. Tarjoajan tulisi myös hankintayksikön niin vaatiessa ilmoittaa tehtävien alihankintasopimusten sisältö sekä valitut alihankkijat. Tarjoajalle jäisi täten vapaus valita minkä osan tai osat se antaa sopimuksesta alihankintaan. Tarjoajalle jäisi myös vapaus päättää, kenelle se antaa alihankinnat eikä sen tarvitsisi järjestää alihankinnoista Euroopan unionin laajuista tarjouskilpailua. Hankintayksikön oikeudeksi jäisi ainoastaan tarkistaa, että esitetty alihankkija täyttää lain 63 §:n 1 momentin mukaisesti hankintailmoituksessa asetetut soveltuvuusvaatimukset ja, että alihankkijaa ei koske lain 47 tai 48 §:n mukainen poissulkemisperuste.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin alihankintojen kilpailuttamisvaatimuksista. Momentin 1 *kohdan* mukaan hankintayksiköllä on oikeus vaatia tarjoajaa kilpailuttamaan tietyn osan tai kaikki niistä sopimuksista, joita tarjoaja on pykälän 2 momentin mukaisesti ilmoittanut tarjouksessaan antavansa alihankkijoiden toteutettavaksi. Tässä tilanteessa hankintayksiköllä on oikeus kohdistaa kilpailutusvaatimuksensa vain niihin alihankintoihin, jotka tarjoaja on tarjouksessaan ilmoittanut antavansa alihankkijoiden toteutettavaksi. Sopimuspuoleksi valitun tarjoajan puolestaan tulee kilpailuttaa nämä alihankintansa siten kuin tämän lain 64–66 §:ssä säädetään.

Hankintayksikön tulee ilmoittaa alihankintojen kilpailuttamisvelvoitteesta jo hankintailmoituksessa. Tällöin ehdokkaat voivat, harkitessaan osallistuvatko he tarjouskilpailuun, ottaa huomioon alihankintojen kilpailuttamisvaatimuksen. Hankintayksikön tulisi tarkentaa hankintailmoituksessa esitettyä vaatimusta tarjouspyynnössä. Tällöin tarjoajan velvollisuudeksi jäisi selvittää 2 momentin mukaisesti tarjouksessaan alihankintasuunnitelmansa eli mitä sopimuksen osia (määrä ja kohde) tarjoaja aikoo antaa alihankintaan samoin kuin alihankkijoiden nimet, mikäli tarjoaja on jo valinnut alihankkijat, ja muut tarvittavat tiedot. Puolustushankinnoissa näitä sopimuksen osia, joita tarjoaja aikoo hankkia alihankkijoiltaan voivat olla esimerkiksi maakulkuneuvoihin, sota-aluksiin tai ilma-aluksiin liitettävät asejärjestelmät, panssarointi tai suojaruustus tai johtamiseen ja valvontaan liittyvät järjestelmät.

Mikäli hankintayksikkö on varannut hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä oikeuden asettaa 1 kohdan mukaisen kilpailuttamisvelvoitteen, tulee hankintayksikön ensinnäkin arvioida tarjoajan tarjouksen perusteella, onko tarjoaja toimittanut tarjouksessaan hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä vaaditut tiedot. Tämä jälkeen hankintayksikön tulee määritellä, minkä tarjoajan ilmoittamien alihankintojen osalta se tulee vaatimaan tämän lain 64 – 66 §:ien mukaista kilpailuttamista. Hankintayksikkö voi vaatia tarjoajaa kilpailuttamaan kaikki tarjoajan ilmoittamat alihankinnat tai osan niistä. Hankintayksikkö voi myös tarjoajan tarjouksen perusteella päätyä siihen, että se ei aseta tarjoajalle hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitettyä alihankintojen kilpailuttamisvelvoitetta. Tästä mahdollisuudesta hankintayksikön tulisi kuitenkin ilmoittaa selkeästi jo tarjouspyyntövaiheessa. Hankintayksikkö on myös voinut jo hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä todeta, että se tulee vaatimaan kaikkien tarjoajan ilmoittamien alihankintojen kilpailuttamista. Tällöin hankintayksiköllä ei ole tarvetta suorittaa edellä kuvattua kilpailutettavien alihankintojen määrittelyä.

Tarjoajien ilmoitukset siitä, mitä osia sopimuksesta ne aikovat antaa alihankintoina kolmansille, voivat erota merkittävästi toisistaan. Tästä johtuen hankintayksikkö voi päätyä määritellesään sitä, mitkä yksittäiset alihankinnat tulee kilpailuttaa tämän lain

64-66 §:ien mukaisesti, eri tarjoajien osalta erilaisiin ratkaisuihin. Hankintayksikön tulee kuitenkin aina noudattaa suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatteita.

Edellä selostettu kilpailutettavien alihankintojen määrittely tulisi suorittaa tarjousten arvioinnin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Rajoitetussa menettelyssä hankintayksikön tulee ilmoittaa tarjoajille mihin niiden ilmoittamista yksittäisistä alihankinnoista kilpailuttamisvelvoite kohdistetaan. Kyseessä on hankintayksikön ilmoitus, jolla se täsmentää hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitettyä vaatimusta. Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä voidaan tarjoajan ja hankintayksikön välillä käydä neuvotteluja siitä mihin yksittäisiin alihankintoihin kilpailuttamisvelvoite kohdistetaan. Näiden neuvotteluiden kautta hankintayksikkö voi varmistaa, että sillä on riittävät ja oikeat tiedot siitä, mitä vaikutuksia yksittäisen alihankinnan kilpailuttamisella on erityisesti hankinnan kustannusten, riskien ja laadun osalta.

Varsinaisen alihankintojen kilpailuttamisen tarjoaja olisi velvollinen suorittamaan tämän lain 64- 66 §:ien mukaisesti tultuaan valituksi sopijapuoleksi. Tämä ei kuitenkaan estä tai rajoita tarjoajan mahdollisuuksia aloittaa tai toteuttaa alihankintojen kilpailutus tarjousmenettelyn aikana sen mukaisesti mitä hankintayksikkö on vaatinut.

Pykälän 3 momentin 2 kohdassa annettaisiin hankintayksikölle mahdollisuus vaatia, että sopimuspuoleksi valittu tarjoaja antaa tietyn prosenttiosuuden hankinnasta kolmansille osapuolille alihankintoina. Hankintayksikön tulisi määrittellä tämä prosenttiosuus hankintailmoituksessa. Hankintayksikön tulisi ilmoittaa tämä osuus vähimmäis- ja enimmäisprosenttiosuuksina. Enimmäismäärä ei kuitenkaan voi ylittää 30 prosenttia. Hankintayksiköllä ei siten ole oikeutta vaatia tarjoajaa kilpailuttamaan tiettyä osaa sopimuksesta (esimerkiksi integrointi- tai kokoonpanotyö, huoltotyö), vaan se voi ainoastaan määrittellä, mikä enimmäis- ja vähimmäisprosenttiosuus alihankinnoista on kilpailutettava.

Tarjoajan puolestaan tulee ilmoittaa tarjouksessaan hankintayksikölle, minkä osan sopimuksesta se aikoo antaa alihankintaan täyttääkseen hankintayksikön asettaman vaatimuksen. Hankintayksikön tehtäväksi jäisi arvioida tarjoajan tarjouksen perusteella, onko tarjoaja toimittanut tarjouksessaan hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä vaaditut tiedot. Varsinaisen alihankintojen kilpailuttamisen tarjoaja olisi velvollinen toteuttamaan tultuaan valittua sopimusosapuoleksi. Tämä ei kuitenkaan estä sitä, että tarjoaja jo tarjousmenettelyn aikana (esimerkiksi tarjouksen laadinnan yhteydessä) kilpailuttaa vaaditun osan alihankinnoista tämän lain 64-66 §:ien mukaisesti.

Pykälän 3 momentin 3 kohdassa säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta edellyttää niiden alihankintojen kilpailuttamista, jotka tarjoaja aikoo antaa kolmansille osapuolille toteutettavaksi sen lisäksi mitä hankintayksikkö on 3 momentin 2 kohdassa edellyttänyt. Hankintayksiköllä ei ole oikeutta vaatia, että tarjoaja tekee alihankintoja yli vaaditun prosenttiosuuden. Hankintayksikkö voi vaatia, että tarjoaja ilmoittaa tarjouksessaan, aikooko se tehdä alihankintoja yli 2 kohdan mukaisen vaatimuksen. Lisäksi hankintayksikkö voi vaatia, että tarjoaja erittelee tarjouksessaan nämä alihankinnat (kohde, määrä ja valittu alihankkija) sekä kilpailuttaa lain 64-66 §:ien mukaisesti kaikki tai osan niistä. Tarjoajalla olisi kuitenkin aina oikeus valita, minkä osan tarjouksestaan (esimerkiksi tietyt alajärjestelmät) se antaa alihankintaan täyttääkseen hankintayksikön asettaman 2 kohdan mukaisen vaatimuksen.

Mikäli hankintayksikkö on varannut hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä oikeuden asettaa 3 momentin 3 kohdan mukainen kilpailuttamisvelvoite, tulee hankintayksikön ensinnäkin arvioida tarjoajan tarjouksen perusteella, onko tarjoaja toimittanut tarjouksessaan hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä vaaditut tiedot. Tämän jälkeen hankintayksikön tulee määrittellä, minkä tarjoajan ilmoittamien kohdan 2 mukaisen vel-

voitteen ylittävien alihankintojen osalta se tulee vaatimaan tämän lain 64 – 66 §:ien mukaista kilpailuttamista. Hankintayksikkö voi myös tarjoajan tarjouksen perusteella päätyä siihen, että se ei aseta tarjoajalle hankintailmoituksessa ja tarjouspyynnössä esitettyä kilpailuttamisvelvoitetta. Tällaisesta mahdollisuudesta hankintayksikön tulisi kuitenkin ilmoittaa selkeästi jo tarjouspyyntövaiheessa. Hankintayksikkö on myös voinut jo hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä todeta, että se tulee vaatimaan kaikkien tarjoajan ilmoittamien alihankintojen kilpailuttamista. Tällöin hankintayksiköllä ei ole tarvetta suorittaa edellä kuvatunlaista kilpailutettavien alihankintojen määrittelyä.

Varsinaisen alihankintojen kilpailuttamisen tarjoaja olisi velvollinen toteuttamaan tultuaan valittua sopimusosapuoleksi.

Pykälän 4 *momentissa* säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta vaatia tarjoajaa ilmoittamaan hankintasopimuksen toteuttamisen aikana alihankkijatasolla tapahtuvista muutoksista. Alihankkijoiden kokoonpano on hankintayksikölle olennaista tietoa etenkin korkean luottamuksellisuuden ja tietoturvallisuuden vaatimusten sisältämissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Käytännössä hankintayksikön intressissä olisi varmistaa, että myös hankintasopimuksen aikana hankinnan toteuttamiseen osallistuvat uudet alihankkijat omaavat riittävän kyvyn käsitellä luottamuksellista tietoa. Normaalisti tämä kyky osoitettaisiin alihankkijalle tehdyn turvallisuusselvityksen avulla.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin hankintayksikön alihankintoja koskevien vaatimusten rajoitteista. Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukainen vähimmäis- ja enimmäisosuus tulisi olla oikeassa suhteessa sopimuksen kohteeseen ja kokoon. Lisäksi vaatimuksia asettaessaan hankintayksikön tulisi tarkkaan huomioida kyseessä oleva teollisuudenala ja sen mahdolliset ominaispiirteet, kilpailutilanne sekä tekniseen suorituskyykyyn liittyvät tekijät. Säännöksen lähtökohtana on, että hankintayksikkö ei saa asettaa sellaisia alihankintavaatimuksia, joiden toteuttaminen asettaa tarjoaville yrityksille kohtuuttomia vaikeuksia. Alihankintavaatimusten taustalla tulee olla hankintayksikön pyrkimys saada rahoilleen paras mahdollinen vastine. Lähtökohtana on, että alihankintojen kilpailuttamisvaatimuksella ei tule vaarantaa tarjoajan tuotantoketjun toimivuutta. Tästä johtuen hankintayksikön tulisikin pyrkiä välttämään velvoitteen asettamista pienissä hankinnoissa ja hankinnoissa, joissa alihankinnat ovat tyypillisesti vähäisiä. Näitä voivat olla esimerkiksi yksinkertaiset aseiden tai ampumatarvikkeiden hankinnat.

Pykälän 6 *momentissa* säädettäisiin, että tarjoajalla on oikeus antaa kolmansille alihankintaan suurempi osuus kuin mitä hankintayksikkö on vaatinut. Säännöksen tavoitteena on taata riittävä liikkumavapaus tarjoajille. Tarjoaja voisi niin halutessaan antaa koko sopimuksen alihankkijoiden toteutettavaksi, kunhan se noudattaa niitä vaatimuksia, joita hankintayksikkö on alihankintojen osalta esittänyt.

63 § *Alihankkijan hylkääminen.* Pykälässä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden perusteella hankintayksikkö voisi hylätä tarjoajan esittämän alihankkijan. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 21 artiklan 5 kohtaan.

Pykälän 1 *momentin* mukaan hankintayksiköllä on oikeus esittää alihankkijan soveltuvuutta koskevia vaatimuksia. Nämä voivat liittyä alihankkijan rahoitukseen ja taloudelliseen tilanteeseen, tekniseen suorituskyykyyn ja ammatilliseen pätevyyteen, tietoturvaan tai laatuvaatimuksiin. Lista ei ole tyhjentävä, vaan hankintayksikkö voi esittää hankinnan luonne ja laajuus huomioiden myös muita alihankkijan soveltuvuutta koskevia vaatimuksia. Edellytyksenä kuitenkin on, että vaatimusten tulee olla tasapuolisia, syrjimättömiä ja yhdenmukaisia hankintailmoituksessa asetettujen ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuutta koskevien vaatimusten kanssa. Hankintayksiköllä ei siis ole oikeutta asettaa alihankkijalle täysin erilaisia soveltuvuusvaatimuksia kuin se on asettanut ehdokkaalle tai tarjoajalle. Käytännössä alihankintaan liittyvät soveltuvuusvaatimukset ovat alisteisia

päätoteuttajaan kohdistettuihin vaatimuksiin, koska kaikki alkuperäiset soveltuvuusvaatimukset eivät välttämättä ole tarkoituksenmukaisia arvioitaessa ehdotetun alihankkijan soveltuvuutta. Samoin soveltuvuusvaatimusten taso voi vaihdella tarjoajan ja alihankkijan osalta. Esimerkiksi alihankkijaan ei välttämättä ole perusteltua kohdistaa samanlaajuisia taloudellista ja rahoituksellista tilannetta koskevia vaatimuksia kuin ehdokkaaseen tai tarjoajaan. Alihankkijan soveltuvuutta koskevista vaatimuksista tulee ilmoittaa hankintailmoituksessa. Mikäli suorahankinnan edellytykset täyttyvät, tulee mahdollisista alihankkijan soveltuvuutta koskevista vaatimuksista ilmoittaa tarjouspyynnössä.

Tarjoajan tulisi sisällyttää tarjoukseensa riittävät alihankkijoitaan koskevat tiedot, jotta hankintayksikkö pystyy arvioimaan, miten tarjoajan valitsemat alihankkijat täyttävät hankintailmoituksessa esitetyt soveltuvuusvaatimukset. Alihankkijan soveltuvuutta koskeva hankintayksikön arviointi tapahtuu osana ehdokkaan ja tarjoajan tai näiden tarjouksen arviointia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta hylätä tarjoajan valitsema alihankkija. Hylkääminen olisi mahdollista tehdä sekä hankintamenettelyn että hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana. Hylkääminen voi kuitenkin perustua ainoastaan niihin alihankkijan soveltuvuutta koskeviin vaatimuksiin, jotka on ilmoitettu hankintailmoituksessa. Tämän lisäksi hankintayksikkö voi hylätä alihankkijan hankintamenettelyn aikana sekä hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana, jos alihankkijaa koskee lain 47 tai 48 §:n mukainen poissulkemisperuste. Hankintayksikön tulee perustella kirjallisesti tarjoajalle päätös alihankkijan hylkäämisestä. Päätöksessä on tuotava hylkäämiseen johtaneet syyt selkeästi esille. Päätös alihankkijan hylkäämisestä tulisi saattaa tarjoajan tietoon mahdollisimman nopeasti, jotta tarjoaja voisi valita uuden alihankkijan hylätyn tilalle.

Lain 88 §:n 2 momentin mukaan alihankkijan hylkäämistä koskevasta päätöksestä ei olisi mahdollista valittaa markkinaoikeuteen. Hankintasopimuksen täytäntöönpanovaiheessa tietyn alihankkijan hylkääminen olisi lähtökohtaisesti sopimusoikeudellinen kysymys. Tällöin tarkasteltavana olisi se, mitä hankintayksikön ja päätoteuttajan välisessä sopimuksessa on sovittu alihankinnoista ja niiden toteuttamisesta. Olisikin suositeltavaa, että mikäli hankinnassa on asetettu alihankintojen kilpailuttamiseen liittyviä ehtoja, tulisi tämä ottaa hankinnan osapuolten välisessä sopimuksessa huomioon.

64 § *Alihankintojen toteuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin alihankintojen toteuttamiseen liittyvistä vaatimuksista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 52 ja 53 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin tarjoajan velvollisuudesta toimia avoimesti sekä kohdella kaikkia mahdollisia alihankkijoita tasapuolisesti ja syrjimättä. Avoimuudella tarkoitetaan, että tarjoajan tulee julkaista Euroopan unionin laajuinen ilmoitus niistä alihankinnoista, joihin kohdistuu hankintayksikön asettama 62 §:n 3 momentin mukainen alihankintojen kilpailuttamisvelvoite. Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimus vastaa hankintasopimukselle asetettua vaatimusta. Tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimuksista sekä niihin liittyvästä oikeuskäytännöstä on selostettu tarkemmin tämän lain 2 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Pykälän 2 momentin mukaan alihankinnoista, joita koskee tämän lain 62 §:n 3 momentin mukainen kilpailuttamisvelvoite, on toimitettava julkaistavaksi alihankintailmoitus siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Ilmoituksen toimittaminen on sopimuspuoleksi valitun tarjoajan tehtävä. Ilmoitusvelvoite koskee niitä hankintoja, joiden ennakoitu arvo on 12 §:ssä mainittuja EU-kynnysarvoja suurempi ja joiden osalta 22-23 §:ssä mainitut suorahankinnan edellytykset eivät täyty. Alihankinta-

sopimusten ennakoitu arvo lasketaan samojen perusteiden mukaan kuin varsinaisen sopimuksen ennakoitu arvo.

Edellä selostettu ilmoittamisvelvoite edellyttää, että tarjoaja ilmoittaa kilpailutettavista alihankinnoista Euroopan laajuisesti, Euroopan unionin sähköisessä ilmoituskanavassa (TED, Tenders Electronic Daily). Ilmoitus tehdään täyttämällä määrämuotoinen lomake, jossa kerrotaan perustiedot alihankintasopimuksesta. Lomakkeen tietosisältö määräytyy puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin liitteen V perusteella.

Alihankintojen kilpailuttamista koskevan 62 §:n 3 momentin mukaan tarjoajan on toteutettava alihankintojen kilpailuttaminen sen jälkeen kun tarjoaja on valittu sopimuskumppaniksi. Tämä ei estä sitä, että tarjoaja kilpailuttaa alihankinnat jo tarjousmenettelyn aikana. Jos tarjoaja tällöin noudattaa tämän lain 64-66 §:ien mukaisia menettelyjä, voidaan näin kilpailutetut alihankinnat lukea tarjoajan hyväksi 62 §:n 3 momentin mukaisen velvoitteen täyttämiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan tarjoajan tulee alihankintailmoituksessaan esittää ne perusteet, joita tarjoaja soveltaa arvioidessaan alihankkijoiden soveltuvuutta ja alihankkijoita valitessaan. Vaatimusten tulee olla syrjimättömiä ja tasapuolisia. Vaatimusten tulee myös olla yhdenmukaisia niiden perusteiden kanssa, joita hankintayksikkö soveltaa tarjoajan valinnassa. Sopimuspuoleksi valitulla tarjoajalla ei siis ole oikeutta asettaa alihankkijalle täysin erilaisia soveltuvuusvaatimuksia kuin hankintayksikkö on asettanut ehdokkaalle tai tarjoajalle. Käytännössä alihankintaan liittyvät soveltuvuusvaatimukset ovat alisteisia päätoteuttajaan kohdistettuihin vaatimuksiin, koska kaikki alkuperäiset soveltuvuusvaatimukset eivät välttämättä ole tarkoituksenmukaisia arvioitaessa alihankkijan soveltuvuutta. Samoin soveltuvuusvaatimusten taso voi vaihdella tarjoajan ja alihankkijan osalta. Esimerkiksi alihankkijaan ei välttämättä ole perusteltua kohdistaa samanlaajuisia taloudellista ja rahoituksellista tilannetta koskevia vaatimuksia kuin ehdokkaaseen tai tarjoajaan.

Soveltuvuusvaatimusten on selkeästi liityttävä hankinnan kohteeseen. Esimerkiksi vaatimus alihankinnan toteuttavan yrityksen kansallisuudesta ei lähtökohtaisesti liity olennaisesti hankinnan kohteeseen. Yhtä lailla tällainen vaatimus asettaisi mahdolliset alihankkijat kansallisuuden perusteella epätasa-arvoiseen asemaan eikä se näin ollen olisi sallittu. Vaatimusten on myös oltava oikeassa suhteessa hankinnan kokoon. Tällä tarkoitetaan sitä, että arvoltaan pienemmissä hankinnoissa ei olisi tarkoituksenmukaista asettaa mittavia alihankkijoiden soveltuvuutta koskevia vaatimuksia.

Lain 63 §:ssä säädetään hankintayksikön asettamista alihankkijan soveltuvuutta koskevista vaatimuksista. Sopimuspuoleksi valittu tarjoaja voi myös soveltuvin osin hyödyntää hankintayksikön asettamia alihankkijan soveltuvuutta koskevia vaatimuksia.

Pykälän 4 momentissa säädetäisiin sopimusosapuoleksi valitun tarjoajan mahdollisuudesta julkaista alihankintailmoitus myös niistä hankinnoista, joissa suorahankinnan edellytykset täyttyvät.

Alihankintojen toteuttamisessa sopimuspuoleksi valitulle tarjoajalle jää runsaasti liikkumavaraa. Käytännössä siihen kohdistuu vain kaksi vaatimusta. Ensiksikin, tarjoajan tulee täyttää alihankintoihin liittyvä ilmoittamisvelvoite. Tämä merkitsee alihankintailmoituksen julkaisemista Euroopan unionin sähköisessä ilmoituskanavassa (TED). Toiseksi, tarjoaja on velvollinen kohtelevaan alihankkijoita syrjimättömästi ja tasapuolisesti. Muita tarjoajaan kohdistuvia velvoitteita liittyen alihankkijoiden valintaan ei tarjoajalla ole. Esimerkiksi tarjousmenettely, tarjousaika, tarjouspyynnön sisältö, toimittamistavat sekä tarjouksen valintakriteerit ja niiden painotus ovat täysin tarjoajan päätettävissä. Lisäksi lain 88 §:n 2 momentin mukaan sopimuspuoleksi valitun tarjoajan päätöstä tai muuta alihankintasopimusta koskevaa toimenpidettä ei voida saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella, kuten ei muitakaan tämän lain mukaista alihankinta koskevaa toimenpidet-

tä. Lain soveltamisalaan kuuluvat muutoksenhakukeinot eivät siis ulotu alihankintoja koskeviin ratkaisuihin tai muihin toimenpiteisiin. Näiden osalta oikeussuojakysymykset tulisi ratkaista sopimusoikeudellisten tai muiden yksityisoikeudellisten instrumenttien avulla.

- 65 §** *Alihankintaa koskevasta velvoitteesta vapautuminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi niistä perusteista, joilla tarjoaja voi vapautua hankintayksikön asettamista alihankintaa koskevista velvoitteista. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 53 artiklaan.

Pykälän mukaan sopimuspuoleksi valittua tarjoajaa ei saa vaatia tekemään alihankintasopimusta, jos se pystyy osoittamaan, että mikään kilpailuun osallistuneista alihankkijoista tai näiden tarjouksista ei täytä alihankintailmoituksessa asetettuja vaatimuksia ja näin tarjoaja ei pystyisi täyttämään hankintayksikön asettamia hankintasopimuksen vaatimuksia. Alihankintavelvoitteesta vapautuminen edellyttää, että sopimuspuoleksi valittu tarjoaja on järjestänyt 64 §:ssä määritetyn mukaisesti alihankintakilpailun. Olennaista arvioinnissa olisi alihankintailmoituksessa esitettyjen vaatimusten sekä annettujen alihankintatarjousten vastaamattomuus.

- 66 §** *Puitejärjestelyt.* Pykälässä säädettäisiin alihankintavelvoitteiden ja puitejärjestelyjen välisestä suhteesta. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 52 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa todettaisiin, että niihin alihankintoihin, jotka sopimuspuoleksi valittu tarjoaja tekee puitejärjestelyyn perustuen, ei sovelleta 62 §:n säännöksiä. Edellytyksenä hankintayksikön asettamasta alihankintojen kilpailuttamisvelvoitteesta vapautumisessa on, että päätoteuttajan ja alihankkijan välinen puitejärjestely on kilpailutettu siten, kuin tämän lain 64 §:ssä säädetään. Puitejärjestelystä on täten pitänyt ilmoittaa avoimesti Euroopan unionin sähköisessä ilmoituskanavassa (TED). Lisäksi puitejärjestelyn kilpailutuksessa tarjoajan on noudatettava tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimuksia.

Pykälän 2 momentin mukaan puitejärjestelyyn perustuvat alihankintasopimukset on tehtävä noudattaen puitejärjestelyn ehtoja. Näitä ehtoja ovat esimerkiksi hintaan, toimitusmääriin ja toimitusaikaan liittyvät ehdot tai toimittajien välinen keskinäinen etusijajärjestys. Lisäksi varsinaisissa alihankintasopimuksissa on noudatettava puitejärjestelyssä vahvistettuja ehtoja. Alihankintasopimus on mahdollista tehdä vain puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten välillä.

Pykälän 3 momentin mukaan puitejärjestelyä ei saisi käyttää kilpailua vääristävällä, rajoittavalla tai estävällä tavalla

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin puitejärjestelyjen maksimikestosta. Lähtökohta olisi, että puitejärjestely voisi olla voimassa enintään seitsemän vuotta. Poikkeuksellisissa tapauksissa pitempi kesto olisi myös mahdollista. Tällöin kuitenkin hankinnan kohteen tulisi selkeästi edellyttää pitempää kestoja. Perusteena tulisi olla alihankkijan vaihtamisesta syntyvät ongelmat tavaroiden, laitteistojen ja järjestelmien odotetun elinkaaren suhteen sekä mahdolliset alihankkijan vaihtumisesta aiheutuvat tekniset ongelmat. Pitempi puitejärjestely voisi tulla kyseeseen etenkin niillä tuotannonaloilla, joissa tuotteen tai järjestelmän odotettu elinkaari on pitkä. Esimerkkinä tällaisesta alueesta ovat ilmalukset, joiden odotettu elinjakso on useimmiten hyvinkin pitkä.

Käyttämällä tämän pykälän mukaisesti puitejärjestelyjä tarjoaja voi vastata hankintayksikön alihankintojen kilpailuttamista koskevaan vaatimukseen samalla varmistaen riittävän jatkuvuuden toimitusketjussa. Puitejärjestelyssä tarjoajan ei tarvitsisi jokaisen yksittäisen alihankkijoiden kilpailuttamisvelvoitteen sisältävän hankinnan yhteydessä erikseen järjestää Euroopan unionin laajuista alihankintojen kilpailutusta. Puitejärjestelyssä tarjoajalla olisi sopivat, luotettavat ja asianmukaisesti kilpailutetut alihankkijat valmiiksi käytettävissä.

67 § *Tarjoajan vastuu hankinnan toteuttamisesta.* Pykälässä säädettäisiin tarjoajan vastuusta hankinnan toteuttamisesta. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 21 artiklaan.

Pykälässä säädettäisiin, että hankintayksikön asettamat alihankintojen kilpailuttamiseen kohdistuvat vaatimukset eivät rajoita sopimuspuoleksi valitun tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta. Alihankintaa koskevista vaatimuksista huolimatta tarjoajan vastuulle jää hankintasopimuksen toteuttaminen siinä sovittujen ehtojen mukaisesti. Esimerkiksi alihankintaan liittyvät ongelmat eivät ole hankintayksikön vastuulla, vaikka tämä olisi asettanut alihankintojen kilpailuttamisveloitteen.

III OSA Kansalliset menettelyt

10 luku Tarjousmenettely EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa, liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä eräissä muissa hankinnoissa

68 § *Hankintamenettelyt.* Pykälässä esitetään säädettäväksi niistä menettelyistä, joita voitaisiin käyttää 12 §:n 1 momentin mukaisen EU-kynnysarvon alittavissa tavarahankinnoissa, rakennusurakoissa sekä liitteen A mukaisissa ensisijaisissa palveluhankinnoissa. Menettelyjä voitaisiin myös käyttää EU-kynnysarvosta riippumatta liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa ja niissä puolustushankinnoissa, joissa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdassa asetetut edellytykset täyttyvät.

Lain III osan kansallisella sääntelyllä pyritään yhdenmukaistamaan hankintamenettelyjä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ulkopuolelle jäävissä hankinnoissa. Tämän voidaan katsoa lisäävän tarjoajien oikeussuojaa sekä yhdenmukaisuutta nyt puhtaasti hallinnonalakohtaiseen ohjaukseen perustuvalla hankintatoiminnalla. EU-kynnysarvon alle jäävien hankintojen osalta ratkaisu on yhdenmukainen siviilihankintojen kanssa, sillä myös niissä on hankintalakiin sisällytetty EU-kynnysarvon alittavia hankintoja koskevaa kansallista sääntelyä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kansallisia menettelyitä voitaisiin soveltaa 12 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin EU-kynnysarvon alittaviin tavarahankintoihin ja rakennusurakkoihin sekä liitteen A mukaisiin ensisijaisten palveluiden hankintoihin ja 12 §:n 1 momentin EU-kynnysarvosta riippumatta liitteen B mukaisiin toissijaisiin palveluhankintoihin. Soveltamisalaan kuuluisivat täten edellä mainituista hankinnoista sekä puolustus- että turvallisuushankinnat. Pykälän 1 momentin säännöksellä rajataan kansallisten menettelyiden soveltamisalaa sulkemalla pois 13 §:n mukaisten kansallisten kynnysarvojen alle jäävät hankinnat. Tämä on perusteltua etenkin siksi, että niin sanotuissa pienhankinnoissa kilpailuttamiskustannusten tulisi olla kohtuullisessa suhteessa hankintojen arvoon nähden, jotta ne voidaan toteuttaa taloudellisesti.

Pykälän 1 momentissa mainittuihin hankintoihin ehdotetaan laintasoista sääntelyä, sillä Euroopan unionin tuomioistuinkäytäntö edellyttää, että myös EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa noudatetaan perussopimuksen velvoitteita, kuten avoimuus. Euroopan unionin tuomioistuin ei ole määritellyt näiden velvoitteiden sisältöä tarkasti. Oikeuskäytännössä avoimuutta on kuitenkin edellytetty erityisesti tilanteissa, jolloin hankintasopimukseen on liittynyt rajat ylittäviä intressejä eli muissa jäsenvaltioissa toimivat yritykset olisivat olleet kiinnostuneita hankinnasta. Tämän lisäksi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin johdanto-osan 15 kohdassa edellytetään, että jäsenvaltioiden on määriteltävä direktiivin soveltamisen kynnysarvojen alapuolelle jääviä hankintasopimuksia koskevat avoimuutta ja kilpailua koskevat velvoitteet. Nämä periaatteet on

erityisesti otettava huomioon hankinnoissa, joihin liittyy rajat ylittäviä intressejä. Johdanto-osan 15 kohdan mukaan jäsenvaltion tehtävänä on erityisesti määrittellä kaikkein sopivimmat järjestelyt näiden hankintasopimusten tekemiseksi.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin, että 10 luvun menettelyjä voidaan käyttää myös lain 5 §:ssä määritellyissä puolustushankinnoissa silloin, kun SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaiset edellytykset täyttyvät. Tällöin kyse on puolustushankinnoista, joissa jäsenvaltion keskeiset turvallisuusedut edellyttävät muiden kuin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaisten menettelyjen käyttämistä.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin johdanto-osan 16 kohdan mukaan jäsenvaltio voi toteuttaa puolustus- tai turvallisuushankinnan SEUT 346 artiklan nojalla soveltamatta direktiivin säännöksiä, mikäli se on perusteltua jäsenvaltion keskeisten turvallisuusetujen suojelemiseksi. Tällainen tapaus voi tulla kysymykseen esimerkiksi sellaisissa puolustushankinnoissa, joissa valtion keskeiset turvallisuusedut vaativat erityisiä huoltovarmuusjärjestelyjä tai -vaatimuksia ja puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin säännökset eivät mahdollista näiden vaatimusten asettamista tai säännökset muuten turvaa riittävällä tavalla valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Vastaava tilanne voi olla kyseessä myös hankinnoissa, jotka ovat kansallisen itsemääräämisoikeuden kannalta niin tärkeitä, että puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin säännökset eivät ole riittäviä turvaamaan jäsenvaltion keskeisiä turvallisuusetuja. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin, kun tietty puolustustarvike tai palvelu on strategiselta merkitykseltään niin keskeinen maanpuolustukselle, että mikä tahansa toiseen valtioon liittyvä riippuvuus, kuten riippuvuus toisen valtion myöntämästä vientiluvasta, katsottaisiin vaarantavan valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Esimerkiksi elektroniseen sodankäyntiin ja tiedusteluun liittyvät järjestelmät tai salaamislaitteet ja niihin liittyvät ohjelmistot saattaisivat edellyttää tällaista jäsenvaltion täydellistä riippumattomuutta toisesta jäsenvaltiosta.

Puolustushankinnoissa huoltovarmuusvaatimukset voivat edellyttää SEUT 346 artiklaan vetoamista etenkin, kun kyse on maanpuolustuksen kannalta keskeisestä ase- tai muusta järjestelmästä, johon liittyy yksityiskohtaisia huoltoa ja ylläpitoa koskevia vaatimuksia. Esimerkiksi varautuminen siihen, että huolto- ja ylläpitopalvelut ovat saatavissa myös kriisiaikana tuolloin tarvittavassa laajuudessa ja nopeudella, saattaa edellyttää, että hankittavaa järjestelmää koskevat huolto- ja ylläpitopalvelut on myös normaalioloissa oltava saatavissa Suomesta. Tämä voi edellyttää palveluntarjoajan sijoittumista Suomeen tai tarvittavan kapasiteetin ja osaamisen luomista Suomessa olemassa olevaan teollisuuteen. Puolustusvoimien kriisiajan huoltojärjestelyt voivat myös edellyttää keskeisten ase- ja muiden järjestelmien huolto- ja ylläpitopalvelujen tuottajalta varautumista kriisiaikaa varten sekä palveluntuotannon siirtämistä kriisiaikana osaksi puolustusvoimien organisaatiota. Nämä vaatimukset saattavat edellyttää myös, että näitä palveluita tuottavat Suomen kansalaiset. Tämän tyyppiset kansallisen puolustuskyvyn turvaamiseksi asetettavat vaativat huoltovarmuusvaatimukset johtavat siihen, että valtion keskeisten turvallisuusetujen turvaaminen ei ole mahdollista puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaisessa hankintamenettelyssä ja hankintayksikkö joutuu vetoamaan SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaan. Esimerkiksi ilmavalvontaan liittyvien laitteiden ja torjuntahävittäjien merkitys kansalliselle turvallisuudelle on niin olennainen, että niiden huoltoon, ylläpitoon ja korjauksiin liittyvät toiminnot on pystyttävä toteuttamaan myös normaalioloissa nopeasti ja luotettavasti eikä esimerkiksi riski vasteaikojen pidentymisestä olisi hyväksyttävä.

Keskeiset turvallisuusedut voivat myös perustua tarpeeseen säilyttää Suomessa riittävä puolustusteollinen kapasiteetti esimerkiksi tiettyyn kriittiseen ase- tai muuhun järjestelmään liittyen. Kapasiteetti voi koskea yhtä lailla teknologiaa (esimerkiksi in-

formaatioteknologia) kuin puolustustarvikkeen tuotantokykyä (esimerkiksi tietyt ampumarivikkeet) tai siihen liittyvää huolto-, korjaus-, integrointi- ja modifointikykyä. Oleellista on, että hankinnan kohde on kansallisen turvallisuuden kannalta niin keskeinen, ettei riippuvuutta ulkomaisesta toimittajasta olisi mahdollista toteuttaa ilman, että kansallisten turvallisuuseturjen voitaisiin katsoa vaarantuvan. Tässä tapauksessa huoltovarmuusvaatimus ei liittyisi pelkästään hankinnan kohteeseen, vaan myös keskeisten turvallisuuseturjen edellyttämään teolliseen kapasiteettiin tai osaamiseen.

SEUT 346 artiklan soveltamisen kannalta olennaista on artiklan mukaisten keskeisten turvallisuuseturjen määrittely. Tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan tämä on yksinomaan jäsenvaltion vastuulla. Esimerkiksi asiassa T-26/01 ensimmäisen asteen tuomioistuin katsoi, että jäsenvaltioilla on perustamissopimuksen 296 artiklaan (nykyisin SEUT 346 artikla) pohjautuva erityisen laaja harkintavalta sen suhteen, miten ne päättävät turvata keskeiset turvallisuuseturjensa. Tuomioistuin myös vahvisti artiklan yleisen soveltamisalan toteamalla, että artiklan sijainnista osana yleisiä määräyksiä ja loppumääräyksiä seuraa, että sillä on vaikutuksia kaikkiin perustamissopimuksen yleisesti sovellettaviin määräyksiin, kuten kilpailusääntöihin, joista tässä tapauksessa oli kyse.

SEUT 346 artikla on perussopimusta koskeva poikkeusartikla ja sitä, kuten muitakin perussopimuksen poikkeuksia, on tulkittava suppeasti. Tämä käy ilmi muun muassa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin johdanto-osan kohdasta 17, joka mukaan SEUT 346 artiklan mukaiseen poikkeukseen voidaan turvautua vain siten, että sen vaikutuksia ei uloteta pidemmälle kuin mitä on ehdottoman tarpeen oikeutettujen etujen, eli SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohdan osalta keskeisten turvallisuuseturjen, suojelemiseksi. Lisäksi SEUT 346 artiklaa sovellettaessa on noudatettava suhteellisuusperiaatetta ja sen soveltamisen on aiheutettava mahdollisimman vähän haittaa sellaisten tavaroiden vapaalle liikkuvuudelle ja palvelujen tarjoamisen vapaudelle, joita ei ole tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on myös todennut oikeuskäytännössään, että jäsenvaltiolla ei ole oikeutta turvautua SEUT 346 artiklan poikkeuksiin laajemmalti kuin mitä on ehdottoman tarpeen oikeutettujen etujen suojelemiseksi artiklassa sallitulla tavalla. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on esimerkiksi asiassa C-414/97 antamassaan tuomiossa katsonut, että jäsenvaltion, joka aikoo vedota perustamissopimuksen 296 artiklaan (nykyinen 346 artikla), on esitettävä näyttö siitä, että näillä vapautuksilla ei ylitetä selkeästi määriteltyjä tilanteita koskevia rajoja. Jäsenvaltion on tällöin myös osoitettava, että vapautukset olisivat tarpeellisia keskeisten turvallisuuseturjensa turvaamiseksi. Asiassa C-423/98 tuomioistuin puolestaan totesi, että voidakseen vedota poikkeusperusteena turvallisuuseturjiinsa jäsenvaltion tuli osoittaa, että syrjimätön kohtelu aiheuttaisi todellista, erityistä ja vakavaa vaaraa jäsenvaltion sotilaallisille eduille. Yhteisöjen tuomioistuin on myös todennut, että perustamissopimuksen 296 artikla ei kuitenkaan anna jäsenvaltiolle oikeutta poiketa perustamissopimuksen määräyksistä ainoastaan viittamalla kyseisiin etuihin (unionin tuomioistuimen tuomio, asia C-284/05, Euroopan komissio vastaan Suomen tasavalta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

Toimenpiteet, jotka jäsenvaltio toteuttaa keskeisten turvallisuuseturjensa turvaamiseksi SEUT 346 artiklan nojalla, eivät saa myöskään heikentää sellaisten tuotteiden kilpailun edellytyksiä yhteismarkkinoilla, joita ei ole nimenomaan tarkoitettu sotilaalliseen käyttöön. Asiassa C-337/05, Euroopan yhteisöjen komissio vastaan Italian tasavalta (Kok. 2008 s. I-2173), on tuomioistuin katsonut, että perustamissopimuksen 296 artiklan sanamuodosta ilmenee, että kyseisten tuotteiden on oltava tarkoitettu nimenomaan sotilaalliseen käyttöön. Italia oli katsonut, että sillä oli oikeus vedota perustamissopimuksen 296 artiklaan ja keskeisiin turvallisuuseturjiinsa, koska hankinnan kohteena olleet helikopterit olivat kaksikäyttötuotteita, joita siviilikäytön lisäksi saatettiin käyttää

sotilaallisiin tarkoituksiin. Tuomioistuin kuitenkin totesi, että ei Italiassa ollut oikeutta vedota perustamissopimuksen 296 artiklaan ja toteuttaa hankinnat vastoin yhteisön voimassa olevia hankintadirektiivejä, koska kyse oli ensisijaisesti siviilikäyttöön tarkoitettuja tuotteita, joita oli mahdollista käyttää myös sotilaallisesti.

SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaisten edellytysten täyttyminen on arvioitava aina tapauskohtaisesti ja soveltamisen lähtökohtana ovat aina keskeiset valtion turvallisuusedut. Puhtaasti taloudelliset seikat eivät oikeuta poikkeamaan SEUT 346 artiklan perusteella puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin määräyksistä. Mikäli SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaiset edellytykset eivät täyty EU-kynnyksarvon ylittävällä puolustushankinnassa ja samalla myös muu tämän lain mukainen poikkeusperuste ei sovellu, on hankinta toteutettava tämän lain I, II ja IV osan säännöksiä noudattaen.

Valtion keskeiset turvallisuusedut voivat myös tulla tarkasteltaviksi arvioitaessa tämän lain soveltamista puolustus- tai turvallisuushankintaan, joka sisältää luokiteltua tietoa. Lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan puolustus- ja turvallisuushankintalakeja ei sovelleta puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joissa tämän lain soveltaminen velvoittaisi hankintayksikköä toimittamaan tietoja, joiden julkistaminen on vastoin valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Sääntelyn taustalla on puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 13 artiklan 1 kohdan a- alakohta ja SEUT 346 artiklan 1 kohdan a- alakohta. Jotta 7 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaiseen poikkeusperusteeseen voitaisiin vedota, tulee joko koko hankinnan olla salassa pidettävä tai se edellyttää, sisältää tai tuottaa luokiteltuja tietoja, joiden julkistaminen on vastoin valtion keskeisiä turvallisuusetuja. Tämä poikkeusperuste voi tulla sovellettavaksi myös puolustushankinnassa, joka täyttää SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohdan edellytykset. Tällainen tilanne voi olla kyseessä esimerkiksi silloin kun hankinnan kohteena on valtion turvallisuuden kannalta keskeinen ase- tai muu järjestelmä ja jo tarjouksen antaminen vaatii pääsyä sellaiseen kansallisen turvallisuuden kannalta kriittiseen tietoon, jota ei turvallisuussyistä voida luovuttaa kuin yhdelle toimittajalle tai etukäteen määritellyille korkeat tietoturva-vaatimukset täyttävälle toimittajalle. Käytännössä tällöin tarjouspyyntö sisältää kansallisen turvallisuuden vuoksi luokiteltuja tietoja, jotka kuuluvat suojaustasoon I-III. Lain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan soveltamisen perusteita on selvitetty tarkemmin kohdan yksityiskohtaisissa perusteluissa.

69 § *Yleiset menettelysäännöt.* Pykälässä säädettäisiin kansallisia hankintoja koskevista yleisistä menettelysäännöistä ja keskeisistä periaatteista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kilpailuosuhteiden hyödyntämisestä ja tarjouskilpailumenettelyn ensisijaisuudesta. Hankintayksiköiden olisi pyrittävä kilpailun aikaansaamiseen hankintoja tehdessään. Hankintayksiköiden tulisi hyödyntää markkinoilla jo olevaa kilpailua hintalaatusuhteeltaan ja hankintatarpeisiin parhaiten soveltuvan ratkaisun löytämiseksi. Tarjouskilpailu olisi ensisijainen menettely, jota on sovellettava, ellei joku pykälän 3 ja 4 momentissa mainituista suorahankinnan edellytyksistä täyty.

Tarjouksia tulisi pyytää riittävä määrä kilpailun varmistamiseksi. Arvioitaessa, mikä on riittävä määrä tarjouksia, tulee huomiota kiinnittää sekä suhteellisuusperiaatteen että markkinoilla tarjolla olevien mahdollisten toteuttajien määrään. Lähtökohtana tulisi olla tarjouksen pyytäminen vähintään kolmelta toimittajalta, jollei soveltuvia toimittajia olisi vähemmän kuin kolme. Suhteellisuusperiaatteen huomioiminen tarjouspyyntömenettelyssä merkitsee, että hankintamenettelyn vaatimukset samoin kuin noudatettava hankintaprosessi ovat oikeassa suhteessa tavoiteltavan päämäärän sekä hankinnan kohteen ja laajuuden kanssa. Lisäksi hankintamenettelyn kustannusten tulisi olla oikeassa

suhteessa hankinnan kokoon nähden, jotta kokonaistaloudellisen edullisuuden tavoite olisi mahdollista saavuttaa. Tästä johtuen taloudelliselta arvoltaan vähemmän merkityksellisissä hankinnoissa on harkittava, kuinka laajalta joukolta tarjoajia on tarkoituksenmukaista pyytää tarjouksia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin julkisesta ilmoittamisvelvollisuudesta liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä lain 12 §:n 1 momentin mukaisen EU-kynnysarvon alittavissa tavarahankinnoissa, rakennusurakoissa ja liitteen A mukaisissa ensisijaisissa palveluhankinnoissa. Näistä hankinnoista hankintayksiköllä olisi velvollisuus ilmoittaa julkisesti. Ilmoittamisvelvoite poikkeaisi tämän lain 28 §:ssä säädetystä EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevasta velvoitteesta, sillä hankintayksiköllä ei olisi velvollisuutta julkaista ilmoitusta kansallisessa ilmoituskanavassa HILMA:ssa eikä Euroopan unionin sähköisessä TED-tietokannassa. Kun laissa ei määrättäisi tietyn ilmoituskanavan käytöstä, tulisi hankintayksikön katsoa täyttäneen ilmoitusvelvollisuutensa, kun ilmoitus hankinnasta olisi julkaistu esimerkiksi sellaisessa sähköisessä tai muussa ympäristössä, jonne pääsyä ei ole miltään osin rajoitettu. Hankintayksikkö voisi täten täyttää ilmoitusvelvoitteen esimerkiksi ilmoittamalla hankinnasta omilla internet-sivuillaan, sähköisellä ilmoitustaulullaan tai sanomalehdessä. Samoin ilmoitusvelvollisuus tulisi täytettyä, kun hankintayksikkö julkaisisi hankintaa koskevan ilmoituksen omalla ilmoitustaulullaan, joka sijaitsee tilassa, jonne pääsyä ei ole rajoitettu. Jotta näissä hankinnoissa päästäisiin mahdollisimman suureen avoimuuteen, on kuitenkin suositeltavaa, että hankintayksiköillä olisi vakiintuneet ilmoitustavat ja kanavat ja että näissä hyödynnettäisiin sähköisiä ilmoitusmenetelmiä.

Ilmoittamisvelvoitteella mahdollistetaan kattavampi kilpailu myös EU-kynnysarvon alle jäävissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa. Lisäksi laissa asetetulla velvoitteella täytetään puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin johdanto-osan 15 kohdan ja EU:n perussopimuksen vaatimus avoimuudesta myös niissä hankintasopimuksissa, jotka jäävät Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisen ulkopuolelle. Edellä mainitun kohdan mukaan jäsenvaltioiden olisi määriteltävä direktiivin soveltamisen kynnysarvojen alapuolelle jääviä hankintasopimuksia koskevat avoimuutta ja kilpailua koskevat velvoitteet yhdenmukaisesti perustamissopimuksesta johtuvien periaatteiden, kuten yhdenvertaisen kohtelun, syrjimättömyyden, tasapuolisen kohtelun sekä avoimuusperiaatteen kanssa. Erityisesti olisi otettava huomioon tilanteet, joihin liittyy rajat ylittäviä intressejä. Jäsenvaltioiden tehtävänä on erityisesti määritellä kaikkein sopivimmat järjestelyt näiden hankintasopimusten tekemiseksi.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin lisäksi, että julkinen ilmoittamisvelvoite ei koske niitä puolustushankintoja, joissa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaiset edellytykset täyttyvät. Näiden hankintojen osalta harkintavalta mahdollisesta ilmoitusmenettelystä jäisi hankintayksikölle. Hankintayksikkö voisi ilmoittaa kyseisistä hankinnoista avoimesti esimerkiksi Euroopan puolustusviraston internet-sivuilla, omilla internet-sivuillaan tai lähettää tarjouspyynnön valitsemilleen toimittajille. Hankinnasta ilmoittamiseen liittyvä tarkoituksenmukaisuusharkinta kuuluisi hankintayksikölle, jonka tulisi pyrkiä ratkaisuun, joka parhaiten mahdollistaisi kilpailuolosuhteiden hyödyntämisen sekä hinta-laatusuhteiltaan parhaiten hankintojen tekemisen huomioiden kuitenkin mahdolliset maanpuolustukseen ja kansalliseen turvallisuuteen liittyvät erityiset vaatimukset.

SEUT 346 1 kohdan b-alakohdan edellytykset täyttävät hankinnat jäävät puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle eikä niihin myöskään sovelleta perussopimuksen vaatimuksia kuten avoimuutta. Tästä johtuen ja ottaen huomioon näiden hankintojen luonteen sekä niiden liittymisen valtion keskeisiin

turvallisuusetuihin, ei näiden hankintojen julkista ilmoittamisvelvollisuutta ole pidettävä perusteltuna.

Lain III luvun mukainen tarjouskilpailu eroaisi täten hankintamenettelynä II luvun mukaisista hankintamenettelyistä. Tämä ei kuitenkaan estäisi hankintayksikköä soveltamasta soveltuvin osin lain II luvun mukaisia menettelyjä kilpailuttaessaan III luvun soveltamisalaan kuuluvia hankintoja. Tästä johtuen hankintayksiköllä olisi mahdollista soveltuvin osin käyttää III luvun mukaisissa hankinnoissa esimerkiksi rajoitettua menettelyä. Myös puitejärjestelyt olisivat mahdollisia III luvun mukaisissa hankinnoissa. Näiden menettelyjen lisäksi hankintayksikkö voisi myös käyttää hankintalain avoimen menettelyn kaltaista menettelyä. Tällöin hankintayksikkö ilmoittaisi julkisesti hankinnasta ja lähettäisi tarjouspyynnöt kaikille niille tarjoajille, jotka tuon ilmoituksen perusteella ovat tarjousasiakirjoja pyytäneet. Hankintayksikön tulisi kuitenkin aina kuvata riittävässä tarkkuudella hankinnassa noudatettava menettely joko tarjouspyynnössä tai hankinnasta tekemässään ilmoituksessa. Lisäksi III luvun mukaisten hankintojen tarjouskilpailun tulisi kuitenkin aina täyttää tässä luvussa asetetut vaatimukset. Nämä koskevat hankinnan ilmoittamista ja tarjoajien määrää (69 §), neuvotteluja tarjoajien kanssa sekä tarjouksen ja tarjouspyynnön täsmentämistä (70 §), tarjouspyyntöä (71 §), tarjouspyynnön ja tarjouksen tekemistä (72 §) sekä tarjoajan ja tarjouksen valintaa sekä tarjouksen hylkäämistä (73 §).

Pykälän 3 *momentin* mukaan hankintayksikkö voisi pyytää tarjousta suoraan yhdeltä toimittajalta, jos tämän lain 23 §:ssä mainitut edellytykset täyttyvät. Kyse on tilanteesta, jolloin alkuperäiseltä toimittajalta voitaisiin tehdä lisätilaus ilman avointa kilpailutusta. Lisätilauksen edellytyksistä tarkemmin tämän lain 23 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Hankintayksiköllä olisi oikeus toteuttaa hankinta suoraan yhdeltä toimittajalta myös silloin, jos tarjouskilpailua ei voisi järjestää maanpuolustukseen, valtion turvallisuuteen tai huoltovarmuuteen liittyvistä perustelluista syistä. Valtion turvallisuuteen liittyvät perustellut syyt voivat olla suorahankinnan perusteena esimerkiksi, kun hankinnan kohteena on sellainen yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen kannalta kriittinen tieto- ja viestijärjestelmä tai sen osa, johon liittyvää tietoa ei ole mahdollista antaa kuin yhdelle kotimaiselle toimittajalle. Huoltovarmuus puolestaan voisi olla suorahankinnan perusteena esimerkiksi silloin, kun puolustuskyvyn kannalta kriittinen teollinen kapasiteetti tai osaaminen on välttämätöntä säilyttää kotimaassa ja tämän kapasiteetin tai osaamisen ylläpito edellyttää hankinnan kohdentamista tietyille tarjoajalle. Kyseeseen voi tällöin tulla esimerkiksi kriittisen ase- tai muun järjestelmän huolto- ja korjauskyky (esimerkiksi sotilas-ilma-alusten huolto- ja korjauskyky), tuotantoon liittyvä osaaminen ja kapasiteetti (esimerkiksi keskeiset ampumatarvikkeet) tai muutoin huoltovarmuuden kannalta tärkeä osaaminen (esim. järjestelmien integrointiosaaminen). Samoin tilanteet, joissa tarjoajalta edellytetään varautumista tai kapasiteettivarauksia mahdollista kriisiä varten, voivat huoltovarmuussyistä edellyttää suorahankintaa. Huoltovarmuus ja siihen liittyvät hankintatarpeet voidaan määrittää kunkin viranomaisen toimesta niiden omien lakiin perustuvien ydintehtävien osalta. Tällaisia tehtäviä voivat olla esimerkiksi tietyt pelastusoperaatiotehtävät tai rikosten torjuntaan kriisiaikana liittyvät tehtävät. Maanpuolustus ja puolustuskyvyn kehittäminen voi myös edellyttää tiettyä kotimaista teknologista tai teollista osaamista ja tämän osaamisen kehittäminen kustannustehokkaasti ja maanpuolustuksen edut turvaten on mahdollista vain kohdentamalla hankintoja tietyille kotimaiselle toimittajalle. Säännös jättää hankintayksikölle harkintavaltaa sen osalta, milloin maanpuolustukseen, valtion turvallisuuteen tai huoltovarmuuteen liittyvät edut vaativat hankinnan toteuttamista suorahankin-

tana. Harkintavaltaa kuitenkin rajoittaa se, että edellä mainittuihin seikkoihin suorahankinnan perusteina voidaan vedota vain perustelluista syistä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin eräistä muista tilanteista, jolloin hankintayksikkö voi pyytää tarjouksen suoraan yhdeltä toimittajalta. Momentin 1 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos aiemmin toteutetussa tarjouskilpailussa ei ole saatu lainkaan tarjouksia taikka sopivia tarjouksia, eikä alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja hankintamenettelyssä olennaisesti muuteta. Tilanteissa, joissa tarjouskilpailun perusteella ei ole tullut yhtään tarjousta, suorahankintamenettely voitaisiin aloittaa hankintayksikön valitseman toimittajan kanssa, joka täyttää tarjouspyynnössä asetetut vaatimukset. Suorahankinta ei olisi käytettävissä tilanteissa, joissa tarjouspyynnön sisältöä tai ehdokkaiden tai tarjoajien kelpoisuuteen liittyviä vaatimuksia muutetaan olennaisesti.

Suorahankintaan siirtyminen olisi mahdollista myös silloin, jos edeltävässä tarjouskilpailussa ei ole saatu sopivia tarjouksia. Kysymykseen tulisivat siten lähinnä sellaiset tilanteet, joissa saadut tarjoukset ovat täysin tarjouspyyntöä vastaamattomia. Tämä tarkoittaisi käytännössä sitä, että tarjotuilla tuotteilla tai palveluilla ei olisi mahdollista täyttää hankintayksikön tarkoittamaa tarvetta tai hankinnan tavoitetta. Edellytyksenä lisäksi on, ettei alkuperäisiä sopimusehtoja olennaisesti muuteta suorahankinnassa.

Suorahankinta voitaisiin 2 kohdan mukaan tehdä, jos mikään saaduista tarjouksista ei vastaa sisällöltään tarjouspyyntöä tai jos tarjouksia ei voida muutoin hyväksyä. Lisäksi edellytyksenä olisi, että tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta. Kun momentin 1 kohdassa säädettäisiin tilanteista, jolloin saadut tarjoukset ovat täysin tarjouspyyntöä vastaamattomia, säänneltäisiin 2 kohdassa tilanteita, jolloin tarjouksissa tarjotuilla vaihtoehtoilta sinänsä voitaisiin täyttää hankintayksikön tarpeet, mutta tarjoukset olisivat olennaisesti puutteellisia tai tarjouspyyntöä vastaamattomia. Käytännössä esimerkiksi tarjous, jossa olisi sinänsä tarjottu tarjouspyynnön mukaista tuotetta mutta vain puolet pyydetyistä määristä, olisi 2 kohdan tarkoittamalla tavalla puutteellinen. Vastaavasti tarjoukset, joiden tarjoajat eivät täyttäisi tarjoajalle asetettuja edellytyksiä, olisivat 2 kohdan tarkoittamalla tavalla puutteellisia.

Pykälän 4 momentin 3 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, jos vain tietty toimittaja voisi toteuttaa hankinnan tekniseen tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä. Teknisenä syynä kyseeseen voisi tulla esimerkiksi poikkeuksellinen uusi tekninen ratkaisu tai hankinnan kohteen edellyttämä tietotaito. Teknisenä seikkana kyseeseen voisi tulla myös erityiset yhteentoimivuuteen liittyvät vaatimukset, jotka on täytettävä, jotta voidaan varmistaa puolustusvoimien tai turvallisuusviranomaisien yhteistoiminta muiden viranomaisien kanssa sekä rauhan aikana että mahdollisessa kriisitilanteessa. Yhteentoimivuusvaatimus voi kohdistua myös hankittavan järjestelmän yhteentoimivuuteen jo käytössä olevien järjestelmien kanssa. Esimerkiksi uuden viestijärjestelmän hankinta puolustusvoimille edellyttää lähtökohtaisesti sen yhteentoimivuutta puolustusvoimien käytössä olevien muiden viesti- ja johtamisjärjestelmien kanssa. Samoin kriisinhallintaoperaatiot ja varautuminen kriisitilanteeseen sekä mahdolliseen avun vastaanottoon edellyttää, että Suomen puolustusvoimilla on käytössään ase- ja muita järjestelmiä sekä muita puolustustarvikkeita, jotka ovat yhteentoimivia muiden Euroopan Unionin jäsenvaltioiden ja Naton jäsenvaltioiden vastaavien järjestelmien kanssa. Myös tilanteessa, jossa tiettyyn puolustustarvikkeeseen liittyvät huolto- varaosa- tai muut tekniset palvelut ovat saatavissa vain yhdeltä toimittajalta, olisi perusteltua tehdä suorahankinta. Yksinoikeuden suojaamisen vuoksi suorahankinta olisi myös mahdollinen esimerkiksi silloin, kun tietyllä tarjoajalla ovat hankittavaan tuotteeseen tai palveluun liittyvät immateriaalioikeudet ja tästä johtuen

muut tarjoajat eivät voi toteuttaa hankintaa. Hankintayksikön tulisi kuitenkin pystyä osoittamaan, ettei ole olemassa vastaavaa tuotetta tai palvelua, jolla sama lopputulos voitaisiin saavuttaa. Yksinoikeuden suojaamisen vuoksi suorahankinta olisi mahdollinen myös silloin, kun tarjouspyyntö saattaisi paljastaa mahdollisen toimittajan liikesalaisuuden tai muun vastaavan tiedon, jonka paljastuminen aiheuttaisi toimittajalle taloudellista vahinkoa. Säännöksen käyttötilanteiden tulisi olla perusteltuja. Säännöksen tarkoituksena syynä ei voisi siten olla esimerkiksi hankintayksikön ilman perusteltua syytä toteuttamat toimet tai tekemät sopimukset, joilla taataan tietyille palveluntarjoajalle yksinoikeus palvelujen tuottamiseen taikka hankintojen puutteellisesta suunnittelusta aiheutuvat tilanteet.

Pykälän 4 momentin 4 kohdan mukaan suorahankinta voidaan toteuttaa, jos kriisistä johtuvan kiireellisyyden vuoksi tarjouskilpailua ei ole mahdollista järjestää. Kriisillä tarkoitettaisiin tämän lain 3 §:n 17 kohdassa määriteltyä tapahtumaa.

Pykälän 4 momentin 5 kohdan mukaan suorahankinta voitaisiin tehdä, jos hankintayksikölle ennalta arvaamattomista syistä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi tarjouskilpailua ei olisi mahdollista järjestää ja sopimuksen tekeminen olisi ehdottoman välttämätöntä. Kiireen tulisi johtua hankintayksiköstä ulkopuolisista syistä. Perusteen on lisäksi oltava äkillinen ja sellainen, jota hankintayksikkö ei ole kohtuudella voinut ennakoita. Esimerkiksi kriisinhallintaoperaatioissa turvallisuustilanteen nopean huonontumisen myötä saattaa syntyä tilanne, jossa joukkojen suojaustasoa on kohotettava mahdollisimman nopeasti. Tämä saattaa edellyttää esimerkiksi henkilökohtaisten suojavarusteiden tai ajoneuvojen suojaustason nostamiseksi tehtäviä kiireellisiä hankintoja. Säännöksen tarkoituksena kiireeksi ei siten voitaisi katsoa hankintayksikön viivyttelyä hankinnan toteuttamisessa. Säännöksen vetoavan hankintayksikön on kyettävä näyttämään toteen poikkeamisperusteen soveltumisen edellytysten täyttyminen.

Pykälän 4 momentin 6 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, kun kysymys on tutkimusta, kokeilua, tuotekehitystä tai tieteellistä tarkoitusta varten valmistettavasta tavarasta. Edellytyksenä on, ettei kyseessä ole tavaran massatuotanto taloudellisessa tarkoituksessa. Kysymykseen voisivat siten tulla esimerkiksi kehitysprojektit, joissa tavaraa valmistetaan yksittäiskappaleita vain tilaajalle eikä kaupallista menekkiä silmällä pitäen sarjatuotantona.

Pykälän 4 momentin 7 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollista niiden tutkimus- ja kehittämispalvelujen hankinnassa, joita ei ole poissuljettu kokonaan lain soveltamisalasta sen 8 §:n perusteella. Tutkimuksella ja kehittämisellä tarkoitettaisiin tämän lain 3 §:n 18 kohdassa määriteltyä kuitenkin niin, että 7 kohdan suorahankintamahdollisuus olisi rajattu koskemaan vain tutkimukseen ja kehittämiseen liittyviä palveluja. Suorahankintamahdollisuus koskisi siten sellaisia tutkimus- ja kehittämispalvelun hankintoja, joissa palvelusta saatava hyöty (kuten immateriaalioikeudet) koituvat yksinomaan hankintayksikölle käytettäväksi sen toiminnassa ja hankintayksikkö on korvannut tehdyn tutkimus- ja kehittämispalvelun kokonaan.

Pykälän 4 momentin 8 kohdan mukaisesti suorahankintaa voidaan myös käyttää kun hankinta on välttämätön sen selvittämiseksi soveltuuko tutkimus- ja kehittämispalvelun lopputulos hankintayksikön tarkoitamaan käyttöön.

Puolustustarvikkeiden tuotekehitys alkaa tyypillisesti käyttäjän strategisista vaatimuksista, edeten suunnitteluprosessin kuluessa taktisiin ja operatiivisiin vaatimuksiin. Vasta tämän jälkeen toimittaja voi esitellä tekniset tuoteratkaisunsa, joilla hankintayksikön vaatimukset täyttävä tuote pyritään kehittämään. Tästä johtuen puolustustarvikkeiden tutkimus- ja kehitystyön lopputulosta voidaan arvioida lähtökohtaisesti vasta siinä vaiheessa, kun uuden puolustustarvikkeen voidaan varmuudella havaita täyttävän käyt-

täjän strategiset, taktiset ja operatiiviset vaatimukset. Toimivuuden arviointi edellyttää usein myös kehitetyn puolustustarvikkeen arviointia osana isompaa asejärjestelmää tai –kokonaisuutta. Tästä johtuen puolustustarvikkeidenhankinnoissa on usein välttämätöntä, että hankintayksikkö ja käyttäjät osallistuvat tuotteen testaamiseen, vaatimustenmukaisuuden arviointiin ja todentamiseen. Osa tästä tehdään käytännön olosuhteissa, esimerkiksi sotaharjoitusten yhteydessä. Niin kutsuttu sarjatuotelupa uudelle puolustustarvikkeelle myönnetään usein vasta sen jälkeen, kun puolustusvoimat on voineet itse testata tuotetta kohtuullisen ajan ja on saanut mahdollisesti havaitut puutteet korjatuksi. Tämä usein edellyttää prototyypin lisäksi niin kutsutun esisarjan (erimerkiksi 1-3 kappaletta uutta tuotetta) valmistamista ja testaamista.

Lainkohdassa on tarkoitus huomioida edellä mainitut puolustushankintojen erityispiirteet ja ulottaa suorahankintamahdollisuus siviilihankintojen vastaavaa sääntelyä pidemmälle käsittämään tarpeen vaatiessa myös tutkimus- ja kehityspalvelun myöhempiä vaiheita, siihen asti kunnes kehitetyn puolustustarvikkeen kypsyysastetta on pidettävä riittävänä sarjatuotantoon. Suorahankintana voitaisiin siis hankkia niin varsinainen tutkimus- ja kehittämisspalvelu kuin sen tuloksellisuuden selvittämiseksi välttämättömät jatkotoimenpiteet kuten prototyypin ja esisarjan hankinnat. Näin puolustusvoimilla säilyisi mahdollisuus saada käyttöönsä myös sellaisia puolustustarvikkeita, jotka ovat kehitetty Suomen puolustuksen erityispiirteiden kuten esimerkiksi ilmastollisten, maastonmuotojen sekä kansallisen sotilasorganisaation vaatimusten mukaisten tarpeiden pohjalta.

Pykälän 4 momentin 9 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen hankittaessa raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita. Kyseeseen tulisi esimerkiksi polttoaineiden hankkiminen raaka-ainepörssistä.

Pykälän 4 momentin 10 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen hankittaessa tavaroita erityisen edullisin ehdoin kaupallisen toiminnan päättävältä taholta tai pesän selvityksestä vastaavalta taholta. Kysymykseen voisivat tulla esimerkiksi konkursipesän realisointitilanteet taikka liiketoiminnan päättymisen johdosta tapahtuva tavaroiden myynti markkinahintoja alempaan, erityisen edulliseen hintaan.

Pykälän 4 momentin 11 kohdan mukaan suorahankinta olisi mahdollinen, kun hankinta koskee käytettyä tavaraa. Puolustushankinnoissa käytetyn tavaran kauppa on useimmiten valtioiden välistä, joka on poissuljettu kokonaan lain soveltamisalasta 7 §:n 1 momentin 2 kohdan nojalla. Käytetyn tavaran hankinta saattaa, erityisesti kynnysarvot alittavien turvallisuushankintojen osalta, tulla kuitenkin kyseeseen myös yksityiseltä toimittajalta. Käytetyn tavaran osalta useimmiten on kyse tilanteesta, jossa hankintayksikön on pystyttävä reagoimaan nopeasti myyntitarjoukseen. Tarjouskilpailun järjestäminen tässä tilanteessa usein johtaisi ostomahdollisuuden menettämiseen, jolloin käytetyn tavaran hankinnalla saavutettavat kustannussäästöt jäisivät hyödyntämättä. Käytetyn tavaran hankinnoissa ei tarjouskilpailun järjestäminen myöskään esimerkiksi tarjousten vertailun ongelmallisuuteen liittyvistä syistä ole lähtökohtaisesti tarkoituksenmukaista.

Pykälän 3 ja 4 momenteissa säädeltäisiin tilanteita, jolloin hankintayksikkö voi toteuttaa hankinnan suoraan yhdeltä toimittajalta. Näissä momenteissa säädetty hankintamenettely eroaisi siten lain 3 §:n 11- kohdassa määritellystä suorahankinnasta, sillä menettelyä ei voitaisi käyttää, jos tarjoajia on useampia.

70 § *Neuvottelut tarjoajien kanssa ja tarjouksen sekä tarjouspyynnön täsmentäminen.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön ja tarjoajien välisten neuvottelujen peruseriaatteista sekä mahdollisuudesta täsmentää tarjousta sekä tarjouspyyntöä.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksiköllä olisi oikeus neuvotella kaikista hankintaan liittyvistä asioista valitsemiensa tarjoajien kanssa, jotta hankintayksikkö päätyisi valitsemaan parhaan tarjouksen hankintansa toteuttajaksi. Parhaalla tarjouksella tarkoitettaisiin lain 57 §:n 1 momentin mukaista joko halvinta tai kokonaistaloudellisesti edullisinta tarjousta. Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus vähentää tarjoajien määrää neuvottelujen kuluessa, mutta vähentämisen perusteista tulisi ilmoittaa tarjouspyynnössä. Näiden perusteiden tulisi olla samoja mitä tarjouksen vertailuperusteiden.

Neuvottelut olisivat mahdollisia myös hankekuvauksen perusteella ennen lopullista tarjouspyyntöä. Tällöin hankintayksikkö pyrkisi neuvottelujen kautta määrittelemään hankinnan toteuttamista varten yhden tai useamman ratkaisuvaihtoehdon. Hankekuvaukseen perustuvat neuvottelut ovat tarkoituksenmukaisia erityisesti monimutkaisissa hankinnoissa, joissa hankintayksikkö ei pysty ennalta määrittelemään hankinnan oikeudellisia, rahoituksellisia tai teknisiä yksityiskohtia. Hankekuvaukseen perustuvat neuvottelut voisivat täten tulla kyseeseen esimerkiksi korkean teknologian hankkeissa ja hankinnoissa, joissa innovatiivisten ratkaisujen huomioiminen on erityisen tarkoituksenmukaista sekä hankkeissa, joissa parhaan rahoituskeinon tai riskinjakomallin valintaa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä ennakolta. Sääntelyn tavoitteena on mahdollistaa kilpailullista neuvottelumenettelyä vastaavan menettelyn käyttö myös III luvun soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että tarjoajalla tulee olla käytettävissään etukäteen tieto siitä, että tarjouskilpailuun sisältyy mahdollisesti neuvotteluja. Tästä sekä neuvotteluissa noudatettavista perusteista tulee olla ilmoitettu jo tarjouspyynnössä tai hankekuvauksessa. Hankintayksiköllä ei siis ole oikeutta edellyttää toimittajaa osallistumaan hankintaa koskeviin neuvotteluihin, jos tästä mahdollisuudesta ei ole tarjouspyynnössä tai hankekuvauksessa ilmoitettu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta kohdella kaikkia neuvotteluihin osallistuvia toimittajia neuvotteluissa tasapuolisesti. Tasapuolisen kohtelun velvoite edellyttää, että toimittajia kohdellaan samalla tavalla neuvotteluiden kaikissa vaiheissa. Esimerkiksi tarjouspyyntöön perustuvissa neuvotteluissa hankintayksikkö voi pyytää tarjoajaa täsmentämään tai selkeyttämään tarjoustaan, mutta tämä ei saa johtaa tarjouksen muuttumiseen olennaisella ja muita tarjoajia syrjivällä tavalla. Neuvotteluissa hankintayksikkö ei myöskään saa antaa tietoja tavalla, joka kyseenalaistaa neuvotteluun osallistuvien toimittajien tasapuolisen kohtelun. Esimerkiksi antaessaan yhdelle toimittajalle hankintaan liittyvää olennaista informaatiota neuvottelujen kuluessa, tulee hankintayksikön antaa tämä olennainen informaatio myös kaikille muille neuvotteluihin osallistuville toimittajille.

71 § *Tarjouspyyntö.* Pykälässä säädettäisiin tarjouspyyntöä koskevista vaatimuksista sekä hankintayksikön oikeudesta periä tietyissä tapauksissa korvaus tarjouspyyntöasiakirjoista.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että tarjouspyynnössä tulisi selvittää hankinnan keskeiset ehdot siten, että tarjoajat voivat antaa keskenään mahdollisimman vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnön tarkoituksena on hankinnan kohteen ja sen toteuttamiseen liittyvien seikkojen kuvaaminen siten, että sen perusteella saadaan mahdollisimman yhteismitallisia ja vertailukelpoisia tarjouksia. Yhteismitallisten ja vertailukelpoisten tarjousten saaminen edellyttää, että hankintayksikkö tuo tarjouspyynn-

nössä selkeästi esille kaikki ne tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenetelyssä ja tarjousten tekemisessä.

Säännöksellä pyritään lisäksi huomioimaan erityisesti SEUT 346 1 kohdan b-alakohdan hankintojen erityispiirteet ja se, että niissä korostuvat valtion turvallisuusetuihin liittyvät vaatimukset. Nämä vaatimukset eivät välttämättä aina ole sisällöltään yhteneviä eri tarjoajien osalta johtuen esimerkiksi hankinnan kohteen valmistusketjusta ja hankintaan liittyvistä huoltovarmuusvaatimuksista. Huoltovarmuussyyt saattavat esimerkiksi edellyttää, että hankittavan ase- tai muun järjestelmän kriisiaikana tarvittava huolto- ja ylläpitokyky on olemassa kotimaassa. Kriittisen ase- ja muiden järjestelmien osalta tämä voi myös tarkoittaa sitä, että mainittu huolto- ja ylläpitokyky on oltava myös kotimaisessa hallinnassa. Tällöin kyky ja osaaminen on luotava joko kotimaisessa omistuksessa olevaan teollisuuteen tai puolustusvoimiin. Vastaavasti puolustusvoimien huolto- ja ylläpitojärjestelyt ja niihin liittyvä kriisiajan varautuminen voivat edellyttää, että uuden hankittavan järjestelmän huolto- ja ylläpito-osaaminen luodaan kotimaiseen teollisuuteen. Näin on tilanne erityisesti silloin, kun rauhan aikana huolto- ja ylläpitotoimintaa toteuttava toimija on kriisiaikana osa puolustusvoimien kriisiajan organisaatiota. Edellä selostettujen huoltovarmuutta koskevien vaatimusten täyttäminen voi edellyttää SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohdan edellytykset täyttävissä hankinnoissa, että ulkomaiseen tarjoajaan kohdistetaan teollista yhteistyötä eli vastakauppoja koskeva vaatimus.

Pykälän 2 *momentin* mukaan tarjouspyynnössä tulisi ilmoittaa, onko tarjouksen valintaperusteena halvin hinta vai kokonaistaloudellinen edullisuus. Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta, tulee hankintayksikön ilmoittaa tarjouspyynnössä vertailuperusteet ja niiden tärkeysjärjestys. Vertailuperusteiden ilmoittamista koskeva vaatimus kansallisissa menettelyissä poikkeaa siten tämän lain 57 §:ssä asetetuista, EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevista vaatimuksista. Lain 10 luvun mukaisissa hankinnoissa ei kokonaistaloudellisen edullisuuden vertailuperusteiden suhteellista painotusta tarvitse ilmoittaa, vaan riittävää olisi ilmoittaa käytettävien vertailuperusteiden tärkeysjärjestys. Lain 10 luvun säännöksiä sovelletaan muun muassa EU-kynnysarvot alittaviin hankintoihin. Näiden hankintojen koko huomioiden voidaan vertailuperusteiden ilmoittamista tärkeysjärjestyksessä pitää riittävänä ja kohtuullisena vaatimuksena.

Tarjouspyynnössä tulee antaa kohtuullinen aika tarjoajille tarjouksen tekemiseen. Tarjouksen kohtuullista aikaa arvioitaessa on otettava huomioon hankinnan koko, ominaispiirteet ja vaativuus sekä tarjouspyynnön laajuus. Kohtuullisuuden arvioinnissa tulee noudattaa suhteellisuusperiaatetta. Arvoltaan pienehköissä tai vaatimuksiltaan selkeissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa kohtuullinen aika tarjoukseen tekemiseen tulisi olla vähintään 20 päivää, kun taas laajoissa ja vaativissa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaisissa hankinnoissa kohtuullinen aika on vähintään muutamia kuukausia. Antamalla riittävän pitkän ajan tarjouksen tekemiselle hankintayksikkö vähentää myös riskiä, että tarjoajien tarjoukset ovat puutteellisia. Kohtuullinen aika tarjousten tekemiselle olisi harkittava aina tapauskohtaisesti.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin hankintayksikön mahdollisuudesta periä korvaus tarjouspyyntöasiakirjoista. Tarjouspyynnön ollessa erityisen laajan tai sisältäessä sellaista aineistoa, jonka toimittamisesta aiheutuu erityisiä kustannuksia, hankintayksikkö voisi periä näiden kustannusten kattamiseksi maksun. Tarjouspyyntöä koskevan maksun tulisi olla kohtuullinen ja sen tarkoituksena ei tulisi olla hankintayksikön normaalien tarjouspyyntöasiakirjojen laatimiseen liittyvien työ- ja tavanomaisten materiaalikustannusten kattaminen. Erityisiä kustannuksia voivat olla esimerkiksi tarjouspyyntöön sisältyvistä piirustuksista, näytteistä, erityisistä materiaaleista aiheutuvat

kustannukset. Hankintayksikkö voi palauttaa maksun sellaisille tahoille, jotka tekevät hankinnan kohdetta koskevan tarjouksen.

Lain III osassa ei säänneltäisi edellä selostettua tarkemmin tarjouspyynnön laatimista tai sen sisältöä. Hankintayksiköllä olisi aina mahdollisuus noudattaa soveltuvin osin lain 7 ja 9 luvun säännöksiä. Näissä luvuissa on puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalaan kuuluvien hankintojen tarjouspyyntöä, hankinnan kohteen määrittelyä sekä alihankintasopimuksia koskevat säännökset. Edellä mainittuun perustuen hankintayksikkö voi esimerkiksi asettaa hankinnassa 41 §:n mukaisia tietoturvallisuuteen ja 42 §:n mukaisia huoltovarmuuteen liittyviä vaatimuksia. Hankintayksiköllä olisi lisäksi mahdollisuus asettaa 9 luvun mukaisia alihankintojen kilpailuttamista koskevia vaatimuksia. Säännöksellä pyritäänkin jättämään hankintayksikölle riittävä joustavuus laatia tarjouspyyntö sellaiseen muotoon, että kaikki hankintaan liittyvät erityiset piirteet pystytään huomioimaan myös SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaisissa hankinnoissa. Näissä hankinnoissa korostuvat valtion turvallisuusetuihin liittyvät vaatimukset, jotka saattavat edellyttää hyvinkin yksityiskohtaisia, esimerkiksi huoltovarmuutta ja tietoturvaa koskevia ehtoja.

72 § *Tarjouspyynnön ja tarjouksen tekeminen.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikköön ja tarjoajiin kohdistuvasta vaatimuksesta tehdä tarjouspyyntö sekä siihen perustuvat tarjoukset kirjallisessa muodossa. Suullinen tarjous olisi mahdollinen vain, jos kirjallinen menettely ei perustellusti olisi tarkoituksenmukaista. Esimerkiksi äärimmäisen kiireellisissä hankinnoissa kirjallisen tarjouspyynnön ja tarjouksen laatiminen voi vaarantaa hankinnan toteuttamisen. Näitä kiireellisiä hankintoja voivat olla esimerkiksi varaosien tai korjauspalvelun hankinnat tilanteessa, jolloin turvallisuusviranomaisen tai puolustusvoimien toiminnalle keskeisen laitteen tai järjestelmän odottamaton vioittuminen tai vahingoittuminen estää sen käytön kokonaan ja laitetta tai järjestelmää tarvitaan viranomaisen toiminnassa päivittäin. Puolustushankinnoissa tämän tyyppisiä voisivat olla esimerkiksi päivittäin aluevalvontaan käytettävän tutkan vioittumiseen liittyvät hankinnat. Samoin muut keskeiset valvonta- ja seurantajärjestelmät voivat vaatia välittömiä korjaustoimenpiteitä.

Kirjallisen muodon vaatimus on arvoltaan merkittävässä hankinnoissa luonnollinen edellytys hankintamenettelyn asianmukaiselle toteuttamiselle sekä sen myöhemmälle todentamiselle. Tarjouspyyntö voi koostua useista asiakirjoista, jotka koskevat hankintaa, tarjousmenettelyä sekä tulevaa hankintasopimusta. Tarjouspyyntöön voi sisältyä myös liiteasiakirjoja, kuten piirustuksia, teknisiä määrittelyksiä, laskelmia sekä sopimusehtoja.

Pykälässä myös säädettäisiin tilanteesta, jossa tarjouspyyntöä tai tarjouksia ei ole laadittu kirjallisesti. Tässä tilanteessa hankintayksikön ja tarjoajien välisistä neuvotteluista tulisi pitää pöytäkirjaa, josta ilmenee menettelyn kulkuun ja tarjoajien asemaan vaikuttavat tiedot. Pöytäkirja on merkityksellinen muun muassa hankintamenettelyn asianmukaisuuden jälkikäteen tehtävässä todentamisessa.

73 § *Tarjoajan ja tarjouksen valinta, tarjouksen hylkääminen.* Pykälässä ehdotetaan säädettäväksi tarjoajan ja tarjouksen valintaan ja hylkäämiseen liittyvistä edellytyksistä.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikkö voi jättää tarjouskilpailun ulkopuolelle sellaisen toimittajan, jolla ei ole hankinnan laajuus, kohde ja muut vaatimukset huomioiden teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseen. Toimittajan soveltuvuuden arvioinnissa voidaan siten käyttää kriteereinä muun muassa tämän rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskykyä, amatillista pätevyyttä sekä tietoturvallisuutta ja huoltovarmuutta koskevia edellytyksiä.

Soveltuvuuden arvioinnissa voidaan myös käyttää lain 47 ja 48 §:ssä säädettyjä, ehdokkaan tai tarjoajan poissulkemiseen liittyviä perusteita. Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikkö voi myös jättää tarjousvertailun ulkopuolelle tarjouksen, jos se katsoo, että sen antaneella tarjoajalla ei ole edellä mainitulla tavalla edellytyksiä hankinnan toteuttamiseen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta hyväksyä tarjouksista joko kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin tarjous. Käyttäessään valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta hankintayksikön tulee noudattaa ennalta ilmoitettuja vertailuperusteita. Vertailuperusteiden on liityttävä hankinnan kohteeseen sekä tavoitteisiin ja niiden tulee olla objektiivisia. Vertailuperusteita voivat siten olla esimerkiksi hankittavan tavaran, palvelun tai urakan hinta tai elinkaarikustannukset, tekniset ansiot, toiminnalliset ominaisuudet, laatu, ympäristöystävällisyys, myynnin jälkeinen palvelu ja tekninen tuki, huolto- ja kunnossapitojärjestelyt, huoltovarmuus, tietoturva. Tarjouksen vertailuperusteina ei tule käyttää sellaisia perusteita, jotka pelkästään liittyvät tarjoajan soveltuvuuteen.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi tarjouksen hylkäämisestä. Hankintayksikkö voi hylätä tarjouksen, joka ei vastaa tarjouspyynnön keskeisiä ehtoja. Säännös ei ole luonteeltaan ehdoton, vaan hankintayksikkö voisi hankinnan laajuus ja vaativuus huomioiden jättää hylkäämättä tarjouksen, vaikka se ei täysin vastaisi tarjouspyyntöä. Esimerkiksi laajoissa ja monimutkaisissa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdan mukaisissa puolustushankinnoissa, joissa tarjous voi käsittää useita tuhansia sivuja, on perusteltua jättää hankintayksikölle harkinnanvaraa tarjousten hylkäämisen osalta. Näissä hankinnoissa on tavanomaista, että tarjoukset eivät aina täysin vastaa tarjouspyyntöä esimerkiksi tarjottavien järjestelmien teknisistä eroista johtuen ja, että tästä syystä hankintayksikkö pyytää neuvottelujen edetessä tarkentavia tarjouksia ensimmäisen tarjouspyyntökierroksen jälkeen. Tätä kautta tarjoukset saatetaan vertailukelpoisiksi. Tämän tyyppisissä tilanteissa tarjouksen hylkääminen aina kun se ei vastaa tarjouspyyntöä, voi rajoittaa kohtuuttomasti kilpailua. Tästä johtuen hankintayksiköllä tulee olla mahdollisuus riittävän laaja-alaiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan tarjouksen hylkäämisessä.

Hankintayksikkö voisi myös hylätä hankinnan edellyttämään suoritukseen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset. Poikkeuksellisen alhaisten tarjousten hylkäämisellä mahdollistetaan hankintayksikölle hankinnasta aiheutuvien riskien kuten tarjoushinnan riittämättömyydestä todennäköisesti aiheutuvien taloudellisten riskien huomioiminen. Hylkäämisen tulisi perustua nimenomaan siihen, ettei tarjoajan tarjoamalla hinnalla tai muulla ehdolla ole mahdollista toteuttaa hankintaa tarjouspyynnössä edellytetyllä tavalla. Tarjoushinnan poikkeuksellisen alhaisuuden syyn selvittämiseksi hankintayksikön olisi pyydettävä tarjoajalta kirjallisesti selvitystä tarjouksen perusteista. Hankintayksikön olisi annettava asianomaiselle tarjoajalle aina mahdollisuus osoittaa kykynsä hankinnan asianmukaiseen toteuttamiseen. Hankintayksikkö ei siten voisi hylätä tarjousta yksinomaan sellaisten selvitysten perusteella, jotka on esitetty tarjousta jätettäessä, vaan sen tulisi tarkastaa tarjouksen perusteet erillisessä menettelyssä tarjousten avaamisen jälkeen.

IV OSA Yhteiset säännökset hankintaa koskevista päätöksistä, hankintasopimuksesta, hankintaoikaisusta ja hankinta-asiakirjojen julkisuudesta sekä erinäiset säännökset

11 luku Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto

74 § *Hankintaa koskeva päätös.* Pykälässä säädettäisiin hankintaa koskevan päätöksen vähimmäisedellytyksistä sekä tilanteista, joissa hankintayksiköllä ei olisi velvollisuutta tehdä hankintapäätöstä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 37 artiklaan sekä odotusaikaa koskevan sääntelyn osalta direktiivin 57 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta tehdä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuista ja hankintamenettelyn päättävästä ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava. Ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavia ratkaisuja voidaan myös tehdä hankintamenettelyn aikana vaiheittain esimerkiksi ehdokkaiden tai tarjoajien soveltuvuudesta, tarjousten tarjouspyynnönmuokaisuudesta tai vaiheittain etenevässä neuvottelumenettelyssä neuvotteluissa mukana olevista tarjouksista. Myös näistä ratkaisuista hankintayksikön tulisi tehdä perusteltu kirjallinen päätös. Hankintayksikön tulisi aina tehdä kirjallinen päätös hankintamenettelyn päättävästä ratkaisusta. Voittaneen tarjouksen valinnasta hankintayksikön tulisi tehdä kirjallinen hankintapäätös. Muista hankintamenettelyn päättävistä ratkaisuista, kuten päätös keskeyttää hankinta, hankintayksikkö tekisi kirjallisen hankintaa koskevan päätöksen.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin päätöksen perusteluista. Hankintayksikön tulisi joko päätöksessä tai siihen liittyvissä muissa asiakirjoissa kertoa ratkaisuun vaikuttaneet seikat sellaisella tarkkuudella, että ehdokas tai tarjoaja voi päätöksen ja sen perustelujen nojalla arvioida, onko hankintamenettelyssä noudatettu lain velvoitteita. Ratkaisuun vaikuttaneita seikkoja ovat esimerkiksi perusteet, joilla hankintayksikkö on arvioinut ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuutta, tai perusteet, joilla tarjous on katsottu tarjouspyynnön vastaiseksi. Tarjousvertailun osalta perustelut tulisi esittää sellaisella tarkkuudella, että tarjoajalle käy ilmi oman tarjouksen sijoittuminen tarjouskilpailussa suhteessa muihin tarjouksiin. Tarjousvertailusta tulisi selkeästi ilmetä kaikkien tarjousten osalta, miten niitä on arvioitu kunkin vertailuperusteen osalta. Tarjousvertailusta tulisi esimerkiksi käydä ilmi, mihin konkreettisiin tarjouksista ilmenneisiin seikkoihin vertailu on kunkin vertailuperusteen osalta perustunut ja mihin tarjousten piste-erot perustuvat.

Momentissa säädettäisiin myös hankintapäätöksen perusteleminen puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttamisessa. Puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttamisesta säädetään lain 32 §:ssä. Hankinnan kilpailuttaminen tapahtuu keveämmin menettelytavoin, koska osa hankinnan ehdoista on jo vahvistettu puitejärjestelyä perustettaessa. Esimerkiksi ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuutta koskevat seikat on jo ratkaistu puitejärjestelyä perustettaessa, ja oikeussuojan arviointi on näiltä osin tullut arvioida puitejärjestelyä perustettaessa annetun hankintapäätöksen perusteella. Näin ollen puitejärjestelyyn perustuvassa kilpailuttamisessa olisi riittävä, että ratkaisusta käy ilmi, kuinka hankintayksikkö on soveltanut kilpailuttamista koskevan tarjouspyynnön valinta- ja vertailuperusteita.

Jos hankinnassa on noudatettava 79 §:ssä tarkoitettua odotusaikaa, hankintayksiköllä olisi vielä velvollisuus sisällyttää hankintapäätökseen tai siihen liittyviin asiakirjoihin tieto odotusajan pituudesta. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 57 artiklan 2 kohdan toiseen luetelmakohtaan. Odotusajan pituuden ilmoittami-

sella on merkitystä erityisesti ulkomaisille tarjoajille. Tieto odotusajasta tulisi mainita myös, jos hankintayksikkö noudattaa odotusaikaa, vaikka se 80 §:n nojalla voisi odotusajasta poiketa.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettua päätöstä ei tarvitsisi tehdä lain 23 §:ssä tarkoitettua lisätilauksesta tai hankinnan väliaikaisesta järjestämisestä muutoksenhaun ajaksi. Hankinnan väliaikainen järjestäminen on tarkoitus säännellä varsinaista hankintaa joustavammin jäljempänä 95 §:ssä ehdotetulla tavalla. Näissä tilanteissa oikeussuojan tarve kohdistuu ensisijaisesti muutoksenhaun kohteena olevaan hankintaan, jolloin väliaikaisissa järjestelyissä päätöksissä voitaisiin poiketa tässä laissa säädetyistä edellytyksistä.

Lain 23 §:ää koskevalta osin säännöksessä on kysymys tilanteista, joissa hankintayksikkö tekee uuden hankinnan alkuperäisen toimittajan kanssa joko lisätilauksena tai aiempaa vastaavana uutena hankkeena. Tavarahankintojen osalta 23 §:n 1 momentin mukaan lisätilaus aiempaan toimitukseen liittyen on mahdollista, jos tavarantoimittajan vaihtaminen johtaisi suhteettomiin teknisiin vaikeuksiin tai yhteensopimattomuuteen. Lisäksi sopimuksen voimassaoloaika on pääsääntöisesti rajoitettu viiteen vuoteen. Palveluiden ja urakoiden osalta lisätilaus voidaan 23 §:n 2 momentin mukaan tehdä tilanteissa, joissa lisätilaus on osoittautunut ennalta arvaamattomista syistä välttämättömäksi alkuperäisen palvelun tai urakan toteuttamiselle. Lisäedellytyksenä on, että lisätilausta ei voi erottaa alkuperäisestä hankinnasta ilman huomattavaa haittaa hankintayksikölle ja että lisätilauksen arvo ei ylitä 50 prosenttia alkuperäisen hankinnan arvosta. Hankintayksikkö voi tehdä aiempaa hankintaa vastaavan uuden palvelua tai urakkaa koskevan hankinnan alkuperäiseltä toimittajalta 23 §:n 3 momentin mukaan tilanteessa, jossa lisätilausmahdollisuudesta on ilmoitettu ensimmäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa ja lisätilaus on laskettu mukaan tämän hankinnan ennakoituun arvoon. Aiempaa vastaavan hankinnan tilaaminen on ajallisesti rajoitettu viiteen vuoteen alkuperäisen hankintasopimuksen tekemisestä.

Lain 23 §:ssä mainituissa tilanteissa on käytännössä kysymys hankintayksikön toiminnan jatkuvuudesta joustavasti lain suorahankintaperusteiden puitteissa. Kaikissa mainituissa tilanteissa lisätilausta on edeltänyt alkuperäistä hankintaa koskeva hankintamenettely ja sitä koskeva hankintapäätös, jolloin tarjoajilla on ollut mahdollisuus näistä ratkaisuista käyttää oikeussuojakeinoja.

Hankintapäätöksen tekemisestä voitaisiin siten poiketa tilanteissa, joissa hankintayksikön ratkaisua edeltää 3 momentin mukainen aiempi hankintapäätöksen sisältänyt vaihe. Tällöin ehdokas ja tarjoaja on voinut arvioida, onko menettelyssä noudatettu lain velvoitteita. Tarkoituksena on, että hankintapäätöstä ei tarvitsisi tehdä ja antaa tiedoksi tässä laissa edellytetyllä tavalla tilanteissa, joissa oikeussuojan tarve on mainitulla tavalla kerran arvioitu. Vaikka hankintayksiköllä ei olisi näissä tilanteissa velvollisuutta tehdä kirjallista hankintapäätöstä tämän lain edellyttämällä tavalla, suositeltavaa kuitenkin olisi, että hankintayksikkö hyvän hallinnon periaatteita noudattaen tekee asiasta kirjallisen ratkaisun.

Hankintayksikön tulisi kuitenkin ottaa huomioon, että 98 §:ssä ehdotettu hankintasopimuksen tehottomuusseuraamus tulisi koskemaan kaikkia muita kuin lain 68 §:n 2 momentin mukaisia laittomia suorahankintatilanteita. Näiden osalta markkinaoikeuden ainoa määrättävissä oleva seuraamus on hyvitysmaksu. Tehottomuusseuraamus voisi siten koskea myös lain 23 §:ssä tarkoitettuja EU-kynnysarvon ylittäviä lisätilauksia (puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 artiklan 1 kohdan a alakohta). Tästä syystä EU-kynnysarvon ylittävässä lisätilauksessa olisi suositeltavaa, jos hankintayksikkö on epävarma lain 23 §:n soveltamisesta, että lisätilauksesta tehtäisiin tässä pykälässä

tarkoitettu erillinen hankintapäätös ja julkaistaisiin ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä jäljempänä 81 §:ssä selostetulla tavalla.

Pykälän 4 *momentin* mukaan päätöstä ei tarvitsisi tehdä tietyissä puitejärjestelyyn perustuvissa hankinnoissa. *Momentin 1 kohdan* mukaan tässä pykälässä tarkoitettua hankintapäätöstä ei edellytetäisi, jos hankinnan ehdot on sitovasti vahvistettu jo puitejärjestelyä perustettaessa ja hankinta tehdään kilpailuttamatta. Kysymykseen tulevat tilanteet, joissa puitejärjestelyyn on otettu joko yksi tai useampi toimittaja ja hankinnat puitejärjestelyn voimassaoloaikana tehdään alkuperäisten ehtojen mukaisesti. Poikkeussäännös koskisi sekä EU-kynnysarvon että kansallisen kynnysarvon ylittäviä puitejärjestelyyn perustuvia hankintoja.

Momentin 2 kohdan mukaan hankintayksikön ei tarvitsisi tehdä päätöstä puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttamisesta. Poikkeus hankintaa koskevan päätöksen tekemisestä koskisi vain kansallisen kynnysarvon ylittäviä, mutta EU-kynnysarvon alittavia kilpailutuksia. EU-kynnysarvon ylittävissä kilpailutuksissa oikeussuojakeinojen käytössä on otettava huomioon puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin edellyttämä sääntely. Direktiivin mukaan jäsenvaltioissa tulee EU-kynnysarvon ylittävissä kilpailutuksissa ottaa käyttöön joko odotusaikasääntely, joka antaa mahdollisuuden oikeussuojakeinojen käyttöön ennen hankintasopimuksen tekemistä, tai hankintasopimuksen tehottomuussääntely, jolloin tuomioistuimien voi puuttua tehtyyn hankintasopimukseen (puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 58 ja 60 artikla). Odotusajasta ja odotusajan poikkeuksista säädettäisiin jäljempänä 79 ja 80 §:ssä ja hankintasopimuksen tehottomuudesta 98 ja 99 §:ssä.

Vaikka hankintayksiköllä ei olisi 4 momentin 1 ja 2 kohdassa mainituissa puitejärjestelyyn perustuvissa hankinnoissa velvollisuutta tehdä hankintapäätöstä tämän lain edellyttämällä tavalla, suositeltavaa kuitenkin olisi, että hankintayksikkö hyvän hallinnon periaatteita noudattaen tiedottaisi riittävällä tavalla puitejärjestelyssä mukana oleville toimittajille tekemästään ratkaisusta. Hankintayksikön tulisi myös huomioida, että muutoksenhakuajalle 89 §:ssä ehdotettujen määräaikaisten laskeminen edellyttää puitejärjestelyissä 1 momentin mukaisen hankintapäätöksen tiedoksiantoa valitusosoituksineen tarjoajille.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 73 §.

75 § *Hankintamenettelyn keskeyttäminen.* Pykälässä säädettäisiin hankintamenettelyn keskeyttämisestä. Säännös perustuu hankintalain soveltamista koskevaan vakiintuneeseen oikeuskäytäntöön ja sen tarkoituksena olisi selkiyttää käytäntöä siitä, milloin hankintamenettely voidaan keskeyttää hankintaa tekemättä.

Pykälän 1 *momentin* mukaan hankintamenettely voitaisiin keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä. Keskeyttämisen syyn arvioinnissa hankintayksikön tulisi kiinnittää huomiota siihen, perustuuko hankintamenettelyn keskeyttäminen todellisiin syihin, ja siihen, vaikuttaisiko ratkaisu syrjivästi ehdokkasiin tai tarjoajiin. Koska hankintamenettelyn tulee pääsääntöisesti johtaa hankintasopimuksen tekemiseen, ei olisi hyväksyttävää aloittaa hankintamenettelyä ilman aikomusta tehdä hankintasopimusta esimerkiksi pelkästään markkinatilanteen kartoittamiseksi.

Hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä hankintamenettelyn keskeyttämiseen on suhtauduttu suhteellisen sallivasti, eikä säännöksellä ole tarkoitus tiukentaa tätä tulkintakäytäntöä. Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan hankintaviranomaisen on keskeytyspäätöksen tehdessään noudatettava julkisia hankintoja koskevia unionin oikeuden perussääntöjä, kuten muun ohella syrjinnän kiellon ja yhdenvertaisen kohtelun periaatteita (esimerkiksi asiassa C-27/98, Fracasso ja Leitschutz ja asiassa C-92/00, HI). Hyväksyttävänä hankinnan keskeyttämisen perusteena on yhteisön oikeuskäytännössä katsottu myös se, että tarjouspyyntö on osoit-

tautunut tulkinnanvaraiseksi taikka virheelliseksi (C-244/02, Kauppatalo Hansel Oy) tai hankinnasta on saatu vain yksi hyväksyttäväksi katsottava tarjous (C-27/98, Metalmeccanica Fracasso SpA).

Kotimaisen oikeuskäytännön mukaan hankintamenettelyn keskeyttämistä ei ole pidetty julkisista hankinnoista annettujen säännösten vastaisena, kun tarjouskilpailun keskeyttäminen on perustunut todellisiin syihin (KHO 28.9.2006 taltio 2514). Hyväksyttävänä keskeyttämisperusteena on pidetty myös hankintayksikön muuttunutta rahoitustilannetta (esimerkiksi KHO 22.3.2006 taltio 671), hankinnan kohteen tai hankinnan tarpeen muuttumista hankintamenettelyn aikana (esimerkiksi KHO 1997:124, KHO 15.04.1999 taltio 770, KHO 2004:29) ja epäonnistunutta tarjouspyyntöä, jonka perusteella on ollut mahdotonta suorittaa vertailua (esimerkiksi MAO 108/09, MAO 123/09 ja MAO 131/09). Keskeyttämistä ei ole hyväksytty, jos sen tarkoituksena on ollut kiertää lain säännösten soveltaminen tai estää tarjoajan mahdollisuus saada oikeussuojaa (MAO 330/09 ja MAO 539–540/09).

Hyväksyttävänä keskeyttämisperusteena voitaisiin pitää myös tilannetta, jossa tarjoaja tai tarjoajat sekä hankintayksikkö eivät neuvotteluista huolimatta löydä sellaista ratkaisua, joka vastaisi hankintayksikön tarpeita. Tällainen tilanne saattaisi ilmentyä etenkin 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa silloin, kun tarjoaja tai tarjoajat eivät pystyisi tarjoamaan sellaista ratkaisua, joka täyttäisi hankintayksikön asettamat sotilaallisen suorituskyvyn vaatimukset.

Hankinnan keskeyttäminen tarkoittaa asiallisesti hankintamenettelyn päättämistä hankintaa tekemättä, vaikka hankintayksikön hankintatarve pysyisikin ennallaan. Hankintayksikkö voi päätyä keskeyttämisen jälkeen toteuttamaan hankinnan omana työnään, käynnistämään uuden hankintamenettelyn, joka on keskeytettyyn hankintamenettelyyn nähden kuitenkin erillinen ja uusi hankintaprosessi tai luopua hankinnan toteuttamisesta kokonaan. Jos hankinta päätetään kilpailuttua myöhemmin, hankintayksikön tulisi varmistaa, että aiempaan menettelyyn osallistuneet tarjoajat eivät saa uudessa tarjouskilpailussa perusteetonta etua tai haittaa keskeytettyyn menettelyyn osallistumisen johdosta.

Pykälän 2 momentin mukaan hankinnan keskeyttämistä koskevasta ratkaisusta tulisi lain 74 §:n mukaisesti tehdä perusteltu päätös, joka annetaan valitusosoituksineen tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuneille. Päätöksen perusteluista tulisi käydä ilmi keskeyttämisratkaisuun vaikuttaneet seikat sellaisella tarkkuudella, että ehdokas tai tarjoaja voi päätöksen ja sen perustelujen nojalla arvioida, onko keskeyttämisessä noudatettu lain velvoitteita. EU-kynnsarvon ylittävän hankinnan keskeyttämisestä on lisäksi tehtävä jälki-ilmoitus, poislukien kuitenkin III osan mukaiset hankinnat. Jos kyseessä on lain 74 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettu hankintamenettely, sen keskeyttämisestä ei tarvitsisi tehdä 75 §:ssä tarkoitettua päätöstä.

Hankinnan keskeyttämistilanteessa hankintayksikön tulee usein ottaa kantaa myös keskeytettyä menettelyä koskevien asiakirjojen julkisuuteen. Tulkintaohjeena voitaisiin pitää, että hankinnan keskeyttämistilanteessa asianosaisen tiedonsaanti-intressi ei koske kilpailevia tarjouksia, vaan hankintayksikön keskeyttämis päätöstä ja sen perusteluita. Näin ollen erityisesti tarjousasiakirjat voitaisiin pitää salassa asiakirjojen julkisuudesta annetun lain (612/1999) 24 §:n 1 momentin 17 kohdan perusteella aina siihen saakka, kunnes hankintayksikkö on tehnyt ratkaisunsa uudessa hankintamenettelyssä tai päättänyt luopua hankinnasta.

76 §. *Valitusosoitus ja oikaisuohje.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön päätökseen liitetävistä pakollisista asiakirjoista.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikön tulisi liittää hankintaa koskevaan päätökseen valitusosoitus, jossa selostetaan, miten asia saatetaan markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Hankintayksikön tulisi ilmoittaa yhteystietonsa, johon hankintaa koskevasta päätöksestä muutosta hakeva voi ilmoittaa hankintayksikölle siitä, että asia on saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Päätökseen tulisi liittää myös oikaisuohje, jossa selostetaan, miten asian voi saattaa hankintayksikön uudelleen käsiteltäväksi hankintaoikaisuna. Hankintaoikaisun sisällöstä ehdotetaan säädettäväksi tarkemmin jäljempänä 82–85 §:ssä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin selventävä viittaus hallintolainkäyttölain (586/1996) 3 lukuun, jossa säädetään valitusosoitukseen sisällytettävistä tiedoista sekä valitusosoituksen korjaamisesta. Vastaavasti oikaisuohjeen antamiseen ja korjaamiseen sovellettaisiin hallintolain (434/2003) 7 luvussa olevia säännöksiä. Tältä osin olisi huomattava, että oikaisuohjetta ei enää olisi tarvetta liittää sellaiseen viranomaisen hankintaoikaisua koskevaan päätökseen, joka ei johda miltään osin hankintaa koskevan päätöksen muuttamiseen.

Hallintolainkäyttölain mukaan valitusosoitus on korjattava valitusajan kuluessa, jolloin käytettävissä oleva valitusaika pitenee uuden valitusosoituksen osoittaman ajan verran. Valittajan on noudatettava saamaansa uutta valitusosoitusta ja sen mukaista määräaika. Koska puolustus- ja turvallisuushankintalaissa säädettäisiin valitusajasta sekä siinä tilanteessa, että valitusosoitus on ollut asianmukainen (lain 89 §:n 1 ja 2 momentti), että tilanteessa, jossa valitusosoitus on ollut jollakin tavoin puutteellinen (lain 89 §:n 3 momentti), lakia sovellettaessa on otettava huomioon, että valitusosoituksen korjauttamisella ei ylitettäisi muutoksenhauille säädettyä uutta enimmäisaikaa. Puutteellisen ja virheellisen valitusosoituksen korjaamisen tulisi siis lähtökohtaisesti tapahtua normaalin valitusajan kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut hankintapäätöksen tiedokseen. Estettä ei kuitenkaan olisi sille, että puolustus- ja turvallisuushankintalain mukaisessa hankinnassa korjaaminen ei olisi niin tarkkaan sidottua muutoksenhakuajankohdan kuin hallintolainkäyttölain mukaan, kunhan muutoksenhaku toimitetaan markkinaoikeuteen viimeistään 6 kuukauden määräajassa. Markkinaoikeuden ratkaistavaksi jää, onko valitus tuolloin tullut vireille oikeassa määräajassa.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 74 §.

77 § *Hankintaa koskevan päätöksen tiedoksianto.* Pykälässä säädettäisiin hankintaa koskevan päätöksen ja siihen liittyvien muutoksenhakuohjausta koskevien asiakirjojen, valitusosoituksen ja oikaisuohjeen, tiedoksiantotavoista sekä tiedoksisaannin ajankohdasta. Pääasiallisesti tiedoksiantotavaksi tulisi sähköinen tiedoksianto, joka perustuisi hankintamenettelyn eri osapuolten käytössä oleviin yleisimpiin sähköisiin asiointitapoihin eli sähköpostin ja telefaksin käyttöön. Sähköisen tiedoksiannon vaihtoehtona voitaisiin edelleen käyttää kirjeitse tapahtuvaa tiedoksiantoa. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 35 ja 57 artikloihin.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikön tekemä päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee. Tiedoksi annettavat asiakirjat annettaisiin tiedoksi ensisijaisesti käyttäen ehdokkaan tai tarjoajan hankintayksikölle ilmoittamaa sähköistä yhteystietoa. Käytännössä tämä tarkoittaisi sähköpostiosoitetta tai telefaksinumeroa. Tällaista sähköistä yhteystietoa käytettäessä ehdokkaan tai tarjoajan katsottaisiin saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon sinä päivänä, jona asiaa koskeva sähköinen asiakirja on viestin vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että sähköistä viestiä voidaan käsitellä.

Erityisesti puolustushankinnat ovat luonteeltaan kansainvälisiä ja tarjouskilpailuihin lähtökohtaisesti osallistuu myös ehdokkaita ja tarjoajia muista maista kuin Suomesta. Hankintaa koskevan päätöksen tiedoksianto myös näille ehdokkaille ja tarjoajille on tehtävä momentin säännösten mukaisesti. Hankintayksilöllä ei kuitenkaan ole velvollisuutta päätöksen, oikaisuohjeen ja valitusosoituksen kääntämiseen tarjoajan tai ehdokkaan kielelle. Tästä huolimatta suositeltavaa on, että hankintayksikkö toimittaa ulkomaalaisille ehdokkaille ja tarjoajille myös lyhyen englanninkielisen tiivistelmän tehdystä päätöksestä keskeistä sisällöstä ja liittää tämän ohkeen samoin englannin kielelle käännettyt oikaisuohjeen ja valitusosoituksen.

Momentissa tarkoitettaisiin sähköisellä viestillä ja sähköisellä asiakirjalla samaa kuin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), jota sovelletaan sellaisenaan myös hankintayksiköiden toimintaan siltä osin kuin niiden toiminnassa on kysymys hallintoasian tai siihen rinnastuvan asian käsittelystä. Mainitun lain 4 §:n 2 kohdan mukaan sähköisellä viestillä tarkoitetaan sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä lähetettyä tarvittaessa kirjalliseen muotoon tallennettavissa olevaa informaatiota ja saman pykälän 3 kohdan mukaan sähköisellä asiakirjalla sähköistä viestiä, joka liittyy asian vireillepanoon, käsittelyyn tai päätöksen tiedoksiantoon.

Momentissa ei mainittaisi tai määriteltäisi erikseen sähköistä tiedonsiirtomenetelmää. Sillä tarkoitettaisiin sähköisestä viranomaisasioinnista annetun lain 4 §:n 1 kohdassa määriteltyä.

Tarkoituksena on, että sähköinen yhteystieto tunnistetaan hankintamenettelyissä yleis- tasoisesti sähköisenä asiointimahdollisuutena niin, ettei asiointimahdollisuuden tekninen tausta tai kehitys vaikuta tällaisen asiointimahdollisuuden käyttöön. Hankintalakia koskevassa markkinaoikeuden soveltamiskäytännössä tiedoksiantotapaan ei ole kiinnitetty huomiota, jos tiedoksisaantijankohta on ollut todennettavissa ja tiedoksiantotapa ei ole vaikuttanut säädettyyn määräaikaan toimittaa hakemus markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Tässä laissa tarkoitettu sähköinen tiedoksiantotapa poikkeaa sähköisestä viranomaisasioinnista annetussa laissa säädetystä todisteellisestä sähköisestä tiedoksiannosta. Toisaalta todisteellista tiedoksiantotapaa ei edellytetä hallintolaissa, jossa pääasiallinen tiedoksiantotapa on kirjeitse tapahtuva niin sanottu tavallinen tiedoksianto. Lisäksi on otettava huomioon, että hankintamenettelyssä on kysymys yrityksistä ja elinkeinon- tai ammatinharjoittajista, joilla on käytettävissään sähköiseen asiointiin tarvittavat välineet. Silloin kun hankintaa koskevan päätöksen sähköiseen tiedoksiantoon ei liity julkisuuslain tai muun lain mukaan salassa pidettäviä tietoja, hankintamenettelyyn osallistuvan itsensä antamaa sähköistä yhteystietoa voidaan pitää tiedoksiantoon soveltuvana tapana. Puolustus- ja turvallisuushankintoihin sisältyy kuitenkin usein tietoa, joka on pidettävä salassa julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 1-10 kohtien perusteella. Jos näitä tietoja sisältyy myös hankintaa koskevaan päätökseen, ei sähköinen tiedoksiantotapa välttämättä riittävästi huomioi salassapitoon liittyviä suojatarpeita. Tällöin hankintayksikkö joutuu antamaan päätöksen tiedoksi esimerkiksi tavallisena kirjeenä tai, jos salassa pidettävien tietojen suojatarve niin edellyttää, todisteellisesti kuittausta vastaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös sähköistä yhteystietoa käyttäen lähetetyn asiakirjan tiedoksisaantijankohdasta. Momentin mukaan ehdokkaan tai tarjoajan katsottaisiin saaneen sähköisen asiakirjan sisältävän viestin tiedokseen oheisasiakirjoineen sinä päivänä, jolloin sähköinen viesti on viestin vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanotollaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Sähköisessä asioinnissa lähtökohtana on, että tiedoksisaantijankohta on käytetyn välineen tekniset erityispiirteet huomioon ottaen viestin lähettämispäivä. Momentissa tarkoitettu käsittely olisi lähetetyn viestin teknistä käsittelyä eli viesti asiakirjoineen voidaan saattaa luettavaan muotoon. Käsittelyllä tarkoitetaan teknistä käsittelyä myös sähköisestä viranomaisasioinnista annetussa laissa.

Momentissa säädettäisiin lisäksi mahdollisuudesta esittää vastanäyttöä tiedoksisaantiajankohdasta tilanteessa, jossa sähköinen viesti olisi saapunut vastaanottajalle myöhemmin tietoliikenneyhteyksien toimimattomuuden tai vastaavan syyn vuoksi. Vastaanottajan vastanäyttömahdollisuuksien helpottamiseksi hankintayksikön velvollisuudeksi säädettäisiin käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa merkitä lähettämäänsä viestiin erikseen tieto viestin lähettämispäivästä. Näin ollen vastaanottaja voisi viestin saatuaan varmistua siitä, että mitään erityistä viivästystä viestin lähettämisen ja vastaanottamisen välisenä ajankohtana ei ole tapahtunut.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin vaihtoehtoisesta tiedoksiantomuodosta eli kirjeitse tapahtuvasta tiedoksiannosta. Tiedoksianto tapahtuisi tuolloin siten kuin hallintolain 59 §:ssä säädetään tavallisesta tiedoksiannosta. Hallintolain 59 §:n 2 momentin mukaan vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettamisestä, jollei muuta näytetä. Hallintolain 59 §:n 2 momentin mukaan asian katsotaan tulleen viranomaisen tietoon kuitenkin kirjeen saapumispäivänä. Viimeksi mainituilla säännöksellä olisi merkitystä erityisesti niissä tilanteissa, joissa hankintayksikkö lähettäisi tiedon päätöksestään myös sellaiselle viranomaiselle, jolla olisi tämän lain mukainen valitusoikeus. Hallintolain 54 §:n mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös tiedoksi viipymättä asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen muutosta valittamalla. Hankintayksiköllä on vastaava velvollisuus lähettää tekemänsä hankintaa koskeva päätös tiedoksi myös viranomaiselle silloin, kun viranomaisella on valitusoikeus asiassa.

Kirjetiedoksiannon tiedoksisaantiaika vastaisi momentissa hallintolain mukaista sanamuotoa ”seitsemäntenä päivänä”. Presumptiosäännökseen liittyvä näyttövelvollisuus tarkoittaa vain näyttövelvollisuutta siitä, että tiedoksianto on tosiasiaa tapahtunut myöhemmin kuin seitsemän päivän kuluessa. Tiedoksisaantiajankohta on laskennallisesti määräytyvä eikä perussoveltamistilanteessa ole syytä ryhtyä asiaa edes selvittämään. Näin ollen merkitystä ei ole myöskään asianosaisen itsensä esittämällä tiedolla todellisesta tiedoksisaantiajankohdasta, jollei kysymys ole presumptiosäännöstä myöhemmästä tiedoksisaannista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin hankintayksikön tekemän päätöksen tiedoksiantoa koskevasta määräajasta. Hankintayksikön tekemä päätös olisi annettava tiedoksi ilman aiheutonta viivästystä, mutta kuitenkin viimeistään 15 päivän kuluttua siitä, kun hankintayksikkö vastaanottaa kirjallisen pyynnön tehdyn päätöksen tiedoksiantamisesta.

Momentti perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 35 artiklaan. Artiklan 1 kohdan mukaan hankintayksiköiden on ilmoitettava ehdokkaille ja tarjoajille mahdollisimman nopeasti päätökset, jotka koskevat hankintasopimuksen tai puitejärjestelyn tekemistä, mukaan lukien seikat, joiden perusteella ne ovat päättäneet olla tekemättä tarjouskilpailun kohteena ollutta hankintasopimusta tai puitejärjestelyä, vaan päättäneet aloittaa menettelyn uudelleen. Nämä tiedot on pyydettäessä annettava kirjallisesti ehdokkaille / tarjoajille. Artiklan 2 kohdan mukaan hankintayksikön on asianosaisen pyynnöstä ilmoitettava mahdollisimman nopeasti ja viimeistään 15 päivän kuluessa kirjallisen pyynnön vastaanottamisesta jokaiselle hylätylle ehdokkaalle seikat, joiden perusteella asianomaisen ehdokkuus on hylätty. Vastaavalla tavalla hankintayksikön on ilmoitettava jokaiselle hylätylle tarjoajalle seikat, joiden perusteella asianomaisen tarjous on hylätty, ja jokaiselle hyväksyttävän tarjouksen tehneelle tarjoajalle valitun tarjouksen ominaisuudet ja suhteelliset edut sekä sopimuspuoleksi valitun tarjoajan nimi tai puitejärjestelyn osapuolet.

Pykälän 1 ja 2 momentit ovat samansisältöisiä kuin hankintalain 75 §. Vastaavaa säännöstä kuin tämän lain 3 momentissa ei sisälly hankintalakiin. Ilmoittamisveloitteen ja siihen liittyvän määräajan voidaan katsoa olevan tarkoituksenmukainen erityisesti puolustus- ja turvallisuushankinnoissa, joissa hankintojen koot ovat usein suuria ja menettely vaiheittaista. Tällöin tarjoajien intressissä on saada tietoonsa mahdollisimman nopeasti omaa asemaansa koskevan päätöksen sisällön.

12 luku Hankintasopimus

78 § *Hankintasopimuksen tekeminen.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön velvollisuudesta tehdä hankintapäätöksen jälkeen erillinen hankintasopimus.

Hankintamenettelyjen sääntelyssä sopimuksen syntymisellä on merkitystä käytävissä olevien oikeussuojakeinojen kannalta. Ennen sopimuksen tekemistä markkinaoikeus voi määrätä hankintamenettelyn aikana tehdyn virheen tai hankintapäätöksen korjattavaksi jäljempänä 96 §:ssä säädetyllä tavalla. EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa hankintasopimusta ei saa tehdä ennen kuin hankintapäätöksen tiedoksiannosta on kulunut jäljempänä 79 §:ssä säädetty odotusaika. Odotusaikarikkomuksesta markkinaoikeus voisi määrätä hankintayksikön maksettavaksi seuraamusmaksun 100 §:ssä ehdotetulla tavalla. Yleisten tuomioistuinten hankintalakia koskevassa oikeuskäytännössä hankintasopimus on katsottu syntyneeksi hankintapäätöksen tiedoksiannolla (KKO 6.7.2007 nro 1857). Hankintojen oikeussuojakeinojen käytön kannalta linjaus on ongelmallinen. Mainituista syistä lakiin ehdotetaan erityissäännöstä hankintasopimuksen syntymisestä lain oikeussuojakeinojen tehokkaaksi käyttämiseksi.

Pykälän mukaan hankinnasta tehtäisiin hankintapäätöksen jälkeen erillinen kirjallinen hankintasopimus. Sopimus syntyisi hankintayksikön ja tarjoajan nimenomaisella tahdonilmaisulla, joka tapahtuisi kirjallisen hankintasopimuksen allekirjoittamisella. Hankintasopimus ei ilman erityistä syytä syntyisi ainoastaan hankintapäätöksen tiedoksiannolla. EY-tuomioistuimen ratkaisussa asiassa C-81/98 (Alcatel Austria ym.) katsottiin, että jäsenvaltion lainsäädäntöä ei olisi tullut tulkita siten, että tarjouskilpailusta tiedottaminen merkitsi sopimuksen syntymistä. Tällainen tulkinta ehkäisisi tehokkaan oikeussuojan saamisen. Lain 96 §:n 2 momentissa säädettäisiin seuraamusten määräämisestä tilanteissa, joissa kirjallista sopimusta ei ole tehty, mutta hankinnan toteuttamiseen on ryhdytty.

Sopimuksen syntymistä koskevien tulkintatilanteiden välttämiseksi olisi suositeltavaa, että hankintayksikkö viimeistään hankintapäätöksen tiedoksiannossa ilmoittaisi, että hankintasopimus ei synny hankintapäätöksellä. Samalla hankintayksikkö ilmoittaisi, miten hankintasopimus osapuolten kesken on tarkoitus myöhemmin tehdä.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 76 §.

79 § *Odotusaika.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikköä koskevasta pakollisesta odotusajasta. Pykälä perustuisi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 57 ja 58 artiklaan. Hankintayksiköllä olisi mahdollisuus tehdä hankintasopimus 21 päivän odotusaikaa aikaisemmin. Odotusajan poikkeuksista on säädetty tyhjentävästi ehdotetussa 80 §:ssä.

Jos kyseessä olisi 12 §:ssä tarkoitettu EU-kynnysarvon ylittävä hankinta, hankintasopimus voitaisiin tehdä *1 momentin* mukaan aikaisintaan 21 päivän kuluttua siitä, kun hakija on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen, valitusosoituksen ja muut oheisasiakirjat tiedoksi. Odotusajan pituutta määriteltäessä on otettu huomioon paitsi 14 vuorokauden määräaika asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi myös seitsemän päivän aika, jolloin hankintayksiköillä on mahdollisuus selvittää muutoksenhakuprosessin ja siten valituksen lykkäävän vaikutuksen alkaminen. Odotusaiкасääntely koskisi myös EU-kynnysarvon ylittäviä puolustus- ja turvallisuushankintalain liitteen B mukaisia toissijaisia palveluhankintoja..

Pykälän *2 momentissa* todettaisiin, että odotusaikaa ei sovellettaisi 22 ja 23 §:ään perustuvissa suorahankinnoissa. Säännöksen tarkoituksena olisi selvittää, että suorahankinnoissa hankintapäätöksen ja hankintasopimuksen välistä määräaikaa tehokkaalle muutoksenhauille säännellään toisin kuin tarjouskilpailuun perustuvissa hankinnoissa. Suorahankinnoissa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi edellyttää ilmoituksen julkaisemista ennen hankintasopimuksen tekemistä, jotta tehostumussääntelyä ei so-

vellettaisi. Ilmoitusmenettelystä ja siihen liittyvästä määräajasta ennen hankintasopimuksen tekemistä säädettäisiin jäljempänä 81 §:ssä.

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin 92 §:ään, jossa säädettäisiin muutoksenhaun vaikutuksesta hankintasopimuksen tekemiseen. Jos markkinaoikeus ratkaisee täytäntöönpanoa koskevan asian tai antaa pääasiallisen ratkaisun ennen kuin odotusaika on kulunut umpeen, hankintayksikön olisi noudatettava odotusaikaa markkinaoikeuden päätöksen estämättä odotusajan loppuun asti. Säännöksen tarkoituksena olisi varmistaa, että jokaisella asianosaisella on käytössään tehokkaat oikeussuojakeinot riippumatta muiden asianosaisten tekemiin valituksiin annetuista ratkaisuista.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 77 §.

80 § *Poikkeukset odotusajan noudattamisesta.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa 79 §:ssä ehdotettua odotusaikaa ei tarvitsisi noudattaa. Odotusajan noudattaminen voisi vaikuttaa pykälässä mainituissa tilanteissa hankintamenettelyillä tavoiteltuun tehokkuuteen ja joustavuuteen. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 58 artiklaan.

Pykälän 1 kohdan mukaan puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa ei tarvitsisi noudattaa odotusaikaa ennen hankintasopimuksen tekemistä. Poikkeus koskisi kaikkia puitejärjestelyyn perustuvia EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja riippumatta siitä, onko kaikki puitejärjestelyn ehdot vahvistettu järjestelyssä. Odotusajan noudattamisesta päättäisi hankintayksikkö. Odotusajan noudattamatta jättäminen vaikuttaisi valitusajan pituuteen 89 §:ssä ehdotetulla tavalla. Jos odotusaikaa 1 kohdan perusteella ei noudateta, valitus voidaan tehdä 30 päivän kuluessa hankintaa koskevasta päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksisaannista. Näin ollen odotusajan noudattamatta jättäminen pidentäisi 14 päivän muutoksenhakuajan puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa.

Pykälän 2 kohdan mukaan odotusajan noudattamisesta voitaisiin poiketa myös tilanteissa, jossa hankintasopimus tehdään ainoan tarjousmenettelyn vaatimukset täyttävän tarjouksen antaneen ja 46–55 §:n mukaisesti asetetut vähimmäisedellytykset täyttävän toimittajan kanssa. Lisäksi edellytettäisiin, ettei tarjouskilpailussa ole enää mukana tarjoajia tai ehdokkaita, joiden asemaan sopimuskumppanin valinta vaikuttaa.

Poikkeus soveltuisi lähinnä tilanteeseen, jossa vain yksi yritys on osallistunut tarjouskilpailuun tai jossa tarjouskilpailun aikana poissuljettu ehdokas tai hylätyn tarjouksen tehnyt tarjoaja on voinut menettelyn aiemmassa vaiheessa hakea muutosta poissulke- mista tai hylkäämistä koskevaan ratkaisuun.

Pykälän 3 kohdan mukaan odotusaikaa ei tarvitsisi noudattaa kun kyse tämän lain 68 §:n 2 momentin mukaisesta hankinnasta. Kyseessä on tällöin hankinta, jossa valtion keskeisten turvallisuusasetusten takia hankintayksikkö vetoaa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b- alakohtaan ja toteuttaa hankinnan kansallisin menettelyin.

Odotusajan noudattamatta jättäminen perustuu lain 68 §:n 2 momentissa tarkoitettujen hankintojen erityisluonteeseen. Nämä hankinnat liittyvät kiinteästi keskeisiin kansallisiin turvallisuusasetuksiin eikä niitä ole mahdollista toteuttaa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä määritellyin menettelytavoimin. Erityisluonteesta johtuen niihin kohdistettavien seuraamusten valikoima on rajoitetumpi kuin muihin tämän lain soveltamisalaan kuuluviin hankintoihin. Näihin hankintoihin ei ole mahdollista ulottaa tehottomuusseuraamusta, vaan ainoa mahdollinen seuraamus on hyvitysmaksu. Odotusajan noudattamisella ei näin ollen olisi merkitystä tarjoajan oikeussuojan kannalta, koska 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa tuomioistuimen määräämä seuraamus ei voi kohdistua tehtyyn sopimukseen. Lisäksi valtion keskeisiin turvallisuusasetuksiin liittyvät hankinnat tulisi pystyä kaikissa olosuhteissa toteuttamaan direktiivin soveltamisalaan kuuluvia hankintoja suuremmalla joustavuudella sekä viivytyksettä.

Pykälän 1 ja 2 kohdat ovat samansisältöisiä hankintalain 78 §:n vastaavien kohtien kanssa, 3 momentti on puolustus- ja turvallisuushankintojen erityispiirteisiin liittyvä säännös.

81 § *Suorahankinnasta ilmoittaminen ja hankintasopimuksen tekeminen.* Pykälässä säädettäisiin suorahankintojen vapaaehtoisesta ilmoittamisesta. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 artiklan 4 kohtaan.

Säännöksen tavoitteena on lisätä suorahankintojen avoimuutta ja oikeussuojakeinojen tehokkuutta ennen kuin hankintasopimus on tehty. Hankintayksikkö voisi toimittaa suorahankinnasta ilmoituksen julkaistavaksi Euroopan unionin virallisessa lehdessä ennen kuin hankintasopimus on tehty. Ilmoitusmenettely on sidoksissa puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin hankintasopimuksen tehottomuussäätelyyn. Vapaaehtoinen ilmoittaminen koskisi EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja. Suorahankintojen avoimuutta koskeva sääntely ja sopimuksen tehottomuussäätely ovat toistensa vaihtoehtoja siten, että suorahankintaa koskevan ilmoituksen julkaiseminen ja määräajan noudattaminen ilmoituksen julkaisemisen jälkeen estävät muutoksenhakuviranomaista toteamasta hankintasopimusta tehottomaksi, vaikka myöhemmin ilmenisi, että hankinnalle ei olisi ollut laillista suorahankintaperustetta (puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 artiklan 1 ja 4 kohta).

Direktiivin sääntelyä täydentävästi kansallisesti säädettäisiin, että suorahankintaa koskeva valitus tulisi tehdä määräajan puitteissa 89 §:ssä ehdotetulla tavalla. Näin ollen ilmoitusmenettelyä käyttämällä ja pykälässä ehdotettua 14 päivän määräaikaa noudattamalla hankintayksikkö varmistaisi, että hankintasopimuksen sitovuuteen ei voisi muutoksenhaulla puuttua.

Suorahankinnan edellytyksistä EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa säädetään lain 22 ja 23 §:ssä. Hankintayksikkö voisi tehdä suorahankintaa koskevan ilmoituksen hankintapäätöksen jälkeen. Suorahankintaa koskevassa ilmoituksessa tulisi hankintayksikön nimen ja yhteystietojen lisäksi olla ainakin kuvaus hankinnan kohteesta, tiedot suorahankintaperusteesta ja tarjoajasta, jonka hyväksi hankintapäätös on tehty (puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 64 artikla). Ilmoitukset on tehtävä vakiolomakkeitten vahvistamisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/81/EY mukaisesti julkisiin hankintamenettelyihin liittyvien ilmoitusten julkaisemista varten annetulla komission asetuksella (vakiolomakeasetus) vahvistettuja vakiolomakkeita käyttäen. Käytännössä suorahankintaa koskeva ilmoitus toimitettaisiin julkaistavaksi kansallisessa hankintojen sähköisessä ilmoitusjärjestelmässä internet- osoitteessa www.hankintailmoitukset.fi, josta ilmoitukset toimitettaisiin edelleen sähköisessä muodossa julkaistavaksi Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Ilmoitusmenettelyn yksityiskohdista säädettäisiin puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevassa asetuksessa.

Kun ilmoitus on julkaistu, hankintayksikön tulisi noudattaa 14 päivän määräaikaa hankintasopimuksen tekemisessä. Määräaika hankintasopimuksen tekemiselle laskettaisiin ilmoituksen julkaisemista Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Määräaika olisi lyhyempi kuin 79 §:n mukainen odotusaika, koska suorahankintojen luonteen vuoksi niissä on usein tarve tehdä hankintasopimus nopeasti hankintapäätöksen jälkeen. Valitusajaksi olisi edellä kerrotulla tavalla 14 päivää suorahankintaa koskevan ilmoituksen julkaisemisesta ja valituksen vireilletulo markkinaoikeudessa lykkäisi hankintasopimuksen tekemistä jäljempänä 92 §:ssä ehdotetulla tavalla. Hankintayksikön olisi syytä tarkistaa mahdollinen valituksen vireilletulo markkinaoikeudesta ennen hankintasopimuksen tekemistä.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 79 §.

13 luku Hankintoaikaisu

82 § *Hankintoaikaisun tekeminen.* Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvassa hankinta-asiassa ei olisi mahdollista tehdä kuntalakiin perustuvaa kunnallisvalitusta, hallintolainkäyttölakiin perustuvaa hallintovalitusta eikä myöskään kunnallisvalituksen pakollisena esivaiheena olevaa oikaisuvaatimusta. Koska hankintamenettelyissä olennaisen tärkeää on saada menettely oikaistua mahdollisimman nopeasti, laissa otettaisiin kaikille hankintayksiköille ja myös lain ulkopuolelle jääviin hankintoihin soveltuva ensi vaiheen oikeussuojakeino nimeltään hankintoaikaisu, joka olisi edellytyksiltään samalla hallintolakiin perustuvia oikaisumahdollisuuksia joustavampi. Menettelyyn osallistuvien oikeussuojan kannalta hankintoaikaisussa tehtävä uusi päätös olisi uusi hankintaa koskeva päätös, johon kohdistuvat oikeussuojakeinot olisivat siten niiden osapuolten käytössä, joiden oikeuksiin uudella päätöksellä on tässä laissa tarkoitettu vaikutus. Hankintoaikaisussa tehtävään uuteen päätökseen kohdistuvat samat sisältövaatimukset kuin alkuperäiseen hankintaa koskevaan päätökseen.

Lain soveltamisalaan kuuluvia turvallisuushankintoja tekevät kunnat vain vähäisissä määrin. Hankintoaikaisu ei vaikuta siihen menettelyyn, jonka mukaan kunnanhallituksella on kuntalaissa säädetty otto-oikeus alaisensa viranhaltijan tai toimielimen tekemään päätökseen. Jos kunnanhallitus käyttää otto-oikeuttaan ja ratkaisee hankinta-asiassa tehdyn päätöksen uudestaan, kunnanhallituksen tekemä päätös on hankintamenettelyn näkökulmasta hankinta-asiassa tehty uusi päätös. Tuosta päätöksestä voi valittaa se, jonka oikeutta uusi hankintapäätös koskee tässä laissa tarkoitettulla tavalla.

Oikeudelliselta luonteeltaan hankintoaikaisu ei olisi varsinaista muutoksenhakuvaihetta edeltävä pakollinen oikaisuvaatimusvaihe eikä menettelyssä olisi myöskään kysymys puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä tarkoitettua oikaisuvaatimuksesta. Koska hankintoaikaisun määräaika olisi sama kuin markkinaoikeuteen tehtävän muutoksenhaun, käytännössä tämä oikeussuojakeino olisi ajallisesti päällekkäinen varsinaisen markkinaoikeusmenettelyn kanssa. Hankintayksikön osalta hankintoaikaisua voitaisiin käyttää hankintayksikön aloitteesta vielä siinäkin tilanteessa, jossa asiasta on jo tehty valitus markkinaoikeuteen ilman, että hankintayksikköön olisi kohdistettu oikaisuvaatimusta. Tällä menettelyllä mahdollistetaan se, että hankintayksikkö voisi korjata valituksen sisällön tiedoksi saatuaan itse menettelyään, jolloin puolestaan asian käsittely markkinaoikeudessa voitaisiin päättää pääasiaan ratkaisua antamatta.

Hankintalain 85 §:n mukaan hankintoaikaisua sovelletaan myös niihin hankintoihin, jotka jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle. Hankintoaikaisu soveltuu siis nykyisellään myös hankintalain soveltamisalasta sen 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohtien nojalla poissuljettuihin puolustus- ja turvallisuushankintoihin. Puolustus- ja turvallisuushankintalaissa ehdotetaan säädettävän hankintoaikaisusta hankintalakia vastaavalla tavalla. Puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevat säännökset on oikeudellisen selkeyden ja johdonmukaisuuden näkökulmasta perusteltua sisällyttää näiden hankintojen toteuttamisesta säädettävään lakiin. Hankintoaikaisu tulee sovellettavaksi kaikkiin puolustus- ja turvallisuushankintoihin, myös niihin, jotka jäävät tämän lain ulkopuolelle sen 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai 13 §:n nojalla. Nopeana, tehokkaana ja tuomioistuinkäsittelyä kevyempänä menettelynä sen voidaan katsoa soveltuvan hyvin näiden hankintojen oikeussuojakeinoksi.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikkö voisi itse poistaa virheellisen päätöksensä tai peruuttaa muun vastaavan toimenpiteen, jolla on oikeudellisia vaikutuksia ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan, sekä ratkaista asian uudelleen. Kuten laista jäljempänä ilmenee, hankintoaikaisu olisi sekä ehdokkaiden että tarjoajien käytössä oleva oikeussuojakeino että myös hankintayksikön oma-aloitteisesti käyttämä korjaamiskeino. Edellytyksenä hankintoaikaisun käytölle olisi kaikissa tapauksissa se, että

hankintayksikön päätös tai toimenpide perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen. Käytännössä hankintaoikaisua voitaisiin käyttää esimerkiksi tilanteessa, jossa hankintayksikkö havaitsee tarjousten vertailussa tapahtuneen pisteytysvirheen tai että vertailuperustetta on sovellettu muutoin virheellisellä tavalla. Hankintaoikaisussa voitaisiin päättää myös sellaisista virhetilanteista, joissa asian käsittely uudestaan on tarpeen ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuolisen kohtelun turvaamiseksi. Hankinta-asian ratkaisuun on voinut esimerkiksi osallistua esteellisenä pidettäviä henkilöitä tai hankintayksikkö ei ole toimittanut kaikille ehdokkaille tai tarjoajille hankintamenettelyssä samoja tietoja. Laissa käytettäisiin ilmaisua ”lain soveltamisessa tapahtunut virhe” sellaisessa merkityksessä, että se kattaisi myös hankintamenettelyn kannalta merkityksellisen muun lainsäädännön soveltamisessa tapahtuneet virheet, kuten esimerkiksi esteellisyysvirheet.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin siitä, että päätöksen tai toimenpiteen korjaaminen ei edellytä asianosaisen suostumusta. Korjaaminen ei siten edellyttäisi hallintolaisissa edellytetyllä tavalla sen osapuolen tai niiden osapuolten suostumusta, joiden asemaan päätöksen korjaaminen vaikuttaa epäedullisesti.

Jos virhe on oikeudelliselta laadultaan sellainen, että jo tarjouspyyntö on ollut lain vastainen, hankintamenettelyssä tulee harkittavaksi hankintamenettelyn keskeyttäminen, jonka edellytyksistä säädetään lain 75 §:ssä. Keskeyttämisen edellytyksenä on, että keskeyttämisen syy on todellinen ja ettei keskeyttäminen merkitse ehdokkaiden tai tarjoajien syrjivää tai epätasapuolista kohtelua. Tällainen virhe voi tulla esille juuri hankintaoikaisun yhteydessä, joten hankintaoikaisun lopputuloksena voi olla uuden hankintapäätöksen sijasta myös hankintamenettelyn keskeyttämispäätös. Keskeyttämispäätös rinnastuu oikeussuojakeinojen käytön kannalta muihin hankintaa koskeviin päätöksiin.

Pykälän 2 *momentissa* rajoitettaisiin lisäksi mahdollisuutta tehdä hankintaoikaisuvaatimuksen perusteella uusi hankintapäätös tai muuttaa hankintapäätöstä tilanteessa, jossa hankintasopimus on jo tehty. Rajaus on tarpeen sen vuoksi, että puolustus- ja turvallisuushankintojen oikeussuojajärjestelmään liittyy hankintasopimukseen kohdistuvia toimenpiteitä (tehottomuus, sopimuskauden lyhentäminen), joiden osalta toimivalta kuuluu markkinaoikeudelle. Rajaus suhteessa hankintasopimukseen on muotoiltu siten, että kysymys ei ole hankintaoikaisun tekemisen prosessuaalisesta edellytyksestä vaan hankintayksikön harkintavaltaan vaikuttavasta seikasta. Jos hankintaoikaisun viireille tulemisen jälkeen tehdään hankintasopimus, hankintayksikkö joutuu käytännössä hylkäämään hankintaoikaisuvaatimuksen.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 80 §.

83 § *Hankintaoikaisun viireilletulo.* Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin niistä tahoista, joilla on oikeus hankintaoikaisua koskevan vaatimuksen tekemiseen. Asian voisi saattaa *momentin* mukaan viireille asianosainen, jota ei määriteltäisi laissa tämän tarkemmin. Asianosaisella tarkoitettaisiin yleisesti sellaista ehdokasta tai tarjoajaa, jonka oikeusasemaan hankintaa koskevalla päätöksellä on vaikutusta. Asianosaisen käsite olisi siten rinnasteinen 87 §:ssä tarkoitettuihin muutoksenhakuun oikeutettuihin tahoihin. Ehdokkaan ja tarjoajan lisäksi oikeussuojakeino olisi myös niiden viranomaistahojen käytettävissä, jotka voivat tehdä valituksen markkinaoikeudelle.

Pykälän 1 *momentin* mukaan hankintaoikaisu olisi myös hankintayksikön itsensä käytettävissä oleva keino korjata virheellistä hankintaa koskevaa päätöstä tai muuta siihen rinnastuvaa toimenpidettä. Riippumatta hankintaoikaisuasian viireilletulotavasta hankintayksikön velvollisuutena olisi ilmoittaa tällaisen asian viireilletulosta välittömästi muille asianosaisille. Asiasta ilmoittamisvelvollisuus koskisi lähinnä niitä asianosaisia,

joilla saattaa olla oikeus hakea muutosta hankintayksikön hankinta-oikeisuuden johdosta tekemään uuteen päätökseen.

Laissa ei säädettäisi erikseen siitä menettelystä, jossa hankintayksikkö käsittelee asian uudelleen hankinta-oikeisuuna. Hankinta-oikeisuuden käsittely rinnastuu hallintolaissa tarkoitettuun hallintomenettelyyn. Hallintolakia voidaan soveltaa myös muuhun kuin viranomaisen toimintaan, jos asia rinnastuu julkisen hallintotehtävän hoitamiseen. Hankinta-oikeisuuden käsittely on rinnastettavissa hallintolaissa tarkoitettuun julkiseen hallintotehtävään, koska hankinta-oikeisuudessa hankintayksikkö käsittelee hankintamenettelyä koskevan oikeussuojavaateen ja antaa siitä ratkaisun. Viranomaisella ja muulla hankintayksiköllä on lisäksi velvollisuus käsitellä vireille tulleet hankinta-oikeisuudet. Menettelyn käynnistymisen harkinnanvaraisuus siinä mielessä, että menettelyä ei ole pakko käyttää ennen varsinaisen valituksen tekemistä markkinaoikeudelle, ei siten tarkoita sitä, että hankintayksikkö voisi oman harkintansa mukaan olla käsittelemättä tehdyt hankinta-oikeisuudet. Vaikka hankinta-oikeisuudessa ei edellytetä sen osapuolen suostumusta, jonka oikeuteen tai etuun asiassa tehtävä uusi päätös tulee vaikuttamaan epäsuotuisasti, lähtökohtana on pidettävä kuitenkin sitä, että hankinta-oikeisuudessa tällaista osapuolta kuultaisiin ennen asian uudelleen ratkaisemista.

Laissa ei säädettäisi erikseen hankinta-oikeisuuden käsittelyyn toimivaltaisesta hankintayksiköstä. Toimivaltaisen hankintayksikön määrittely jäisi siten hankintayksiköiden omaan harkintaan. Hankinta-oikeisuuden käsittely olisi siten mahdollista järjestää sekä sillä tavoin, että hankinta-oikeisuus käsittelee alkuperäisen hankintaa koskevan päätöksen tehnyt hankintayksikkö, tai sillä tavoin, että toimivalta uskotaan hankintayksikön organisaatiossa jollekulle muulle. Hallintolain tulkinnassa lähtökohtana on pidetty sitä, että saman toimielimen jäsenet eivät ole esteellisiä asian uudelleen käsittelyyn. Laissa ei säädettäisi myöskään hankinta-oikeisuuden ratkaisemisen määräajasta. Tältä osin lähtökohtana on pidettävä mahdollisimman ripeää ratkaisutoimintaa, joka johtuu jo asiaryhmän oikeudellisesta luonteesta.

Pykälän 2 momentissa selvennettäisiin, että alihankkijalla ei ole pykälän 1 momentissa tarkoitettua asianosaisasemaa hankintaa koskevassa asiassa. Kyseessä olisi erityisesti puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva säännös, jonka taustalla on lain 60 – 67 §:n alihankintasopimuksia koskeva sääntely, jossa annetaan hankintayksikölle oikeus vaatia tarjoajaa kilpailuttamaan osan tai kaikki hankintasopimuksen alihankinnat. Esimerkiksi lain 63 §:n 2 momentin mukaan hankintayksikkö voi hylätä tarjoajan valitsemman alihankkijan, jos tämä ei täytä hankintailmoituksessa asetettuja vaatimuksia tai siihen soveltuu 47 tai 48 §:n mukainen poissulkemisperuste. Tällainen päätös ei anna hylätylle alihankkijalle asianosaisasemaa, koska puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 55 – 64 artiklassa säädetyt oikeussuojakeinot ovat käytettävissä vain direktiivin 2 artiklan mukaisissa hankinnoissa. Lisäksi alihankkijalla ei voida katsoa olevan välitöntä oikeudellista intressiä hankintasopimukseen. Näin asianosaisasema rajoitetaan koskemaan vain varsinaista ehdokasta tai tarjoajaa.

Hankintayksikön 63 §:n mukaiseen alihankkijan hylkäämispäätökseen voi hakea muutosta alihankkijan valinnut tarjoaja. Tämä voi vaatia hankintayksikön hylkäämispäätöksen kumoamista. Hylätty alihankkijaa ei kuitenkaan voi esittää vastaavaa vaatimusta, koska se ei ole suoranaissessa sopimus- tai muussa suhteessa hankintayksikköön. Alihankkijan sopimussuhde kohdistuu varsinaiseen tarjoajaan ja hankintayksikön toimiin liittyvää oikeussuojan tarvetta ei alihankkijalla voida katsoa olevan. Lisäksi asiassa on merkityksellistä se, että alihankkijan hylkäämistä koskevan päätöksen osapuolina ovat vain hankintayksikkö ja tarjoaja, ei alihankkija. Selventävä säännös on kuitenkin perusteltua sisällyttää lakiin, koska lakiehdotus sisältää alihankintoja koskevaa sääntelyä.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin hankintaoikaisun tekemisen määräajasta silloin, kun kysymyksessä on asianosaisaloitteinen hankintaoikaisu, sekä hankintayksikköaloitteisen hankintaoikaisun käsiteltäväksi ottamista koskevasta määräajasta. Asianosaisen vaatimus olisi tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai toimenpiteestä. Hankintayksikön omassa harkinnassa olisi ottaa asia käsiteltäväkseen ilman tehtyä hankintaoikaisuvaatimusta 60 päivän kuluessa siitä, kun päätös tai toimenpide on tehty.

Ensiksi mainittu määräaika olisi sama kuin muutoksenhaun määräaika markkinaoikeuteen ja määräaika alkaisi samasta ajankohdasta. Hankintayksikön käyttöön tarkoitettu erillinen ja pidempi määräaika mahdollistaisi puolestaan sen, että hankintayksikkö voi saatuaan tietää markkinaoikeuteen tehdyn muutoksenhakemuksen sisällön, vapaaehtoisesti korjata päätöstään markkinaoikeuskäsittelyn aikana. Myönteisessä tapauksessa tämä merkitsisi markkinaoikeudelle mahdollisuutta poistaa tällainen asia käsittelystään oikeudellisen ongelman tultua ratkaistuksi hankintayksikön omin toimenpitein. Käytännössä markkinaoikeus antaisi tuolloin vain ratkaisun vaadituista oikeudenkäyntikuluista. Viimeksi mainitusta seikasta säädettäisiin erikseen pykälän 3 *momentissa*.

Pykälän 4 *momentissa* korostettaisiin sitä seikkaa, että muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei estä hankintaoikaisun tekemistä tai hankintaoikaisun käsittelemistä. Lisäksi *momentissa* todettaisiin siitä seikasta, että hankintaoikaisu voisi koskea myös sellaista lainvoimaiseksi tullutta hankintayksikön päätöstä, jolta osin asiaa ei ole saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Mainittu seikka on rinnasteinen sille hallintolain mukaiselle virheiden korjaamismahdollisuudelle, jossa korjaaminen voi kohdistua myös lainvoimaisiin päätöksiin kuitenkin sillä lisäedellytyksellä, että lainvoimaisuutta ei ole saavutettu tuomioistuinratkaisun kautta. Käytännössä lainvoimaisen päätöksen hankintaoikaisu voisi tulla vireille vain hankintayksikön omasta aloitteesta. Esitetty 60 päivän määräaika mahdollistaa sinänsä myös tällaisen korjaamisen.

Pykälän 1, 3 ja 4 momentit ovat samansisältöisiä kuin hankintalain 81 §. Pykälän 2 momentti on puolustus- ja turvallisuushankintoja koskeva erityissäännös, jonka taustalla ovat alihankintojen kilpailuttamista koskevat säännökset.

84 § *Hankintaoikaisun käsittelyn vaikutus markkinaoikeuden käsittelyyn.* Pykälän 1 *momentin* mukaan määräajat muutoksenhaulle markkinaoikeuteen ja hankintaoikaisun tekemiseksi hankintayksikölle ovat erillisiä. Näin ollen siinä tilanteessa, että oikaisuvaatimus hylätään, ehdokkaalla tai tarjoajalla ei ole tähän päätökseen perustuvaa määräaikaa valituksen tekemiselle markkinaoikeuteen, jos valitusta ei ole tehty lain 89 §:ssä säädetyssä määräajassa siitä hankintaa koskevasta päätöksestä, joka on ollut oikaisuvaatimuksen kohteena. Jos hankintaa koskeva päätös hankintaoikaisun seurauksena muuttuu, tähän uuteen hankintaa koskevaan päätökseen liittyy mahdollisuus saattaa asia markkinaoikeuden käsiteltäväksi tuossa vaiheessa. Valittajakohtaisesti tarkasteltuna ratkaiseva määräaika muutoksenhaun käytölle alkaa siitä ensimmäisestä hankintaa koskevasta päätöksestä, jolla on valittajan oikeusasemaan tässä laissa tarkoitettu vaikutus. Hankintaoikaisun tekemisellä tuota määräaikaa ei voida pidentää.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin toimenpiteistä, joita hankintayksikön on tehtävä hankintaoikaisun tultua vireille joko hankintayksikön omasta aloitteesta tai asianosaisen vaatimuksesta ja asian ollessa samaan aikaan vireillä valituksena markkinaoikeudessa. Markkinaoikeudelle on ensinnäkin toimitettava hankintaoikaisussa tehty päätös. Lisäksi *momentissa* säädettäisiin hankintayksikölle itselleen kuuluvasta mahdollisuudesta kieltää tai keskeyttää oman hankintaa koskevan päätöksensä täytäntöönpano. Tämä mahdollisuus vastaisi hallintolain mukaisen asiavirheen korjaamisasian käsittelyä, sillä myös tuossa vaiheessa asianomainen viranomainen voi keskeyttää tai kieltää oman pää-

töksensä täytäntöönpanon. Jos samassa asiassa käytetään jo markkinaoikeudessa täytäntöönpanotoimia, ovat nämä luonteeltaan pakottavia ja hankintayksikköä velvoittavia. Hankintayksikön velvollisuutena on joka tapauksessa ilmoittaa markkinaoikeudelle mahdollisista täytäntöönpanoratkaisuistaan.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos hankintayksikkö korjaa hankintapäätöksensä tai muun ratkaisunsa hankintaoikaisuna joko omasta aloitteestaan tai asianosaisen esittämästä vaatimuksesta, markkinaoikeus voisi poistaa tällaisen asian käsittelystään pääasiaratkaisua antamatta silloin, kun korjaustoimenpide on suoritettu oikein. Tuolloin valittajalla ei ole enää oikeussuojan tarvetta eikä tarvetta saada perusteltua ratkaisua. Siinä tilanteessa, että asia on vireillä markkinaoikeudessa valituksena ja hankintayksikön korjaamistoimet ovat virheellisiä ja johtavat hakijan aseman heikentymiseen, asian käsittely jatkuisi markkinaoikeudessa. Jos markkinaoikeus poistaa asian käsittelystään, hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 ja 2 momentin perusteella markkinaoikeuden on joka tapauksessa annettava ratkaisu vaadituista oikeudenkäyntikuluista. Tuomittavat oikeudenkäyntikulut koskevat luonnollisesti vain asian ajamisesta markkinaoikeudessa aiheutuneita kuluja.

Säännös hankintaoikaisun ja markkinaoikeusmenettelyn yhteensovittamisesta edellä tarkoitetuilla tavalla on tarpeen sen vuoksi, että sekä kuntalain että hallintolainkäyttölain mukaista valitusta on tulkittu oikeuskäytännössä siten, että valituksen tekemisen jälkeiset seikat eivät välttämättä poista tarvetta ratkaista asiaa. Sekä hallintovalitus että kunnallisvalitus ovat laillisuusvalituksia, joiden kohteena on perusmuotoisesti hallintoviranomaisen menettelyn ja päätöksenteon lainmukaisuus. Valittajan oikeusaseman kannalta muissa suhteissa, kuten esimerkiksi vahingonkorvauksen hakemiseksi, voi siten olla merkitystä sillä seikalla, että tuomioistuin lausuu menettelyn lainvastaisuutta koskevista väitteistä, vaikkei viranomaisen toimilla enää olekaan konkreettista vaikutusta valittajan oikeusasemaan.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 82 §.

85 § *Hankintaoikaisun soveltaminen muihin hankintoihin.* Hankintaoikaisun lähtökohtana on pidetty sitä, että nopean ja tehokkaan korjaamisen mahdollistavien oikeussuojakeinojen pitäisi olla käytettävissä myös markkinaoikeusmenettelyn ulkopuolelle jäävissä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa siten, että oikeussuojakeinojen käyttö ei johtaisi varsinaiseen muutoksenhakuun markkinaoikeuteen. Pykälän mukaisilla muilla hankinnoilla tarkoitettaisiin niitä puolustus- ja turvallisuushankintoja, jotka jäävät lain soveltamisalan ulkopuolelle 6 §:n 2 momentin tai 7, 8 tai 13 §:n nojalla.

Pykälässä säädettäisiin myös muutoksenhakukiellosta. Hankintaoikaisun johdosta tehtyyn päätökseen ei saisi hakea muutosta markkinaoikeudelta eikä hallintolainkäyttölain nojalla. Tältä osin säännös täydentää 104 §:ssä säädettyä muutoksenhakukielloa lain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien hankintojen osalta. Hankintaoikaisu olisi näin ollen ainoa puolustus- ja turvallisuushankintalaissa säädetty sensoveltamisalan ulkopuolelle jääviin hankintoihin sovellettava oikeussuojakeino.

Pykälä poikkeaa hankintalain 83 §:stä siten, että pykälän mukainen muutoksenhaun rajoittaminen on ulotettu koskemaan myös hallintolainkäyttölain nojalla tehtäviä valituksia.

14 luku Hankinta-asiakirjojen julkisuus

86 § *Asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten soveltaminen.* Pykälässä esitetään säädettäväksi hankintaa koskevien asiakirjojen julkisuutta koskevien säännösten soveltamisesta. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 6 sekä 56 artiklaan.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin hankintayksikön asiakirjojen julkisuudesta, asiakirjoista perittävistä maksuista sekä asianosaisen tiedonsaantioikeudesta. Näiden osalta tulisi sovellettavaksi viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettu laki (621/1999), kun hankintayksikkö on lain 4 §:ssä tarkoitettu viranomainen tai jos sen on muualla laisassa olevan säännöksen perusteella noudatettava sanottua lakia.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muun kuin 1 momentissa tarkoitetun hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun osallistuneen oikeudesta saada tieto hankintaan liittyvistä asiakirjoista. Myös tältä osin sovellettavaksi tulee julkisuuslaki, ja merkityksellisenä voidaan pitää erityisesti lain 11 §:ää (asianosaisen tiedonsaantioikeus). Hankintayksikön tulee myös soveltaa tiedoksisaantiasian käsittelemistä ja ratkaisemista koskevia säännöksiä, ja tällä viitataan erityisesti julkisuuslain 13-16 §:ään

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin muutoksenhausta viranomaiseen päätökseen koskien tiedon saantia asiakirjasta. Tältä osin tulisi noudatettavaksi julkisuuslain 33 §. Lisäksi pykälässä todettaisiin, että muun kuin viranomaisena toimivan hankintayksikön päätöksestä tehtävän valituksen osalta hallinto-oikeuden toimivallan määräytymisperusteena käytettäisiin hankintayksikön sijaintia.

Pykälä vastaa sisällöltään hankintalain 84 §:ää muilta osin kuin sen 4 momentin osalta. Toisin kuin hankintalaissa, evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksinen kirkko sekä niiden seurakunnat ja muut viranomaiset eivät kuulu tämän lain soveltamisalaan. Näin ollen hankintalain 84 §:n 4 momenttia vastaavaa säännöstä ei sisälly ehdotettavaan lakiin.

15 luku Muutoksenhaku ja seuraamukset

87 § *Muutoksenhakuun oikeutetut.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakuun oikeutetuista. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 55 ja 57 artiklaan.

Pykälän 1 momentin mukaan asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella se, jota asia koskee. Hankintalain esitöissä tällaisella asianosaisella on todettu tarkoitettavan henkilöä, jolla on oikeudellinen intressi saada muutos virheelliseen hankintamenettelyyn (ks. HE 50/2006 vp s. 120–121). Hankintalain esitöissä ja vakiintuneessa oikeuskäytännössä asianosaisena on pidetty lähinnä alalla toimivaa yrittäjää, jolla on tai olisi ollut mahdollisuus saada oma tarjouksensa hyväksytyksi oikein toteutussa hankintamenettelyssä (oikeuskäytännöstä esimerkiksi MAO 72/08, MAO 142/08 ja MAO 294/08). Alalla toimiminen on riittänyt asianosaisaseman edellyttämän oikeudellisen intressin perusteeksi erityisesti niissä tapauksissa, joissa oikeussuojapyyntö perustuu hankinnan kilpailuttamisen laiminlyömiseen. Hakijana on voinut olla myös toimittaja, jonka hankintayksikkö on muutoin lainvastaisesti jättänyt tarjousmenettelyn ulkopuolelle. Tilanteissa, joissa hankintayksikkö on kilpailuttanut hankinnan hankintasäännösten edellyttämällä tavalla, alalla toimiva yrittäjä on oikeuskäytännössä katsottu asianosaiseksi lähtökohtaisesti vain, jos yrittäjä on antanut tarjouskilpailussa tarjouksen tai jos yrittäjä on ainakin voinut osoittaa pyrkineensä osallistumaan tarjouskilpailuun (esimerkiksi MAO 180/09). Toisaalta ehdokas, joka on tarjouskilpailun aiemmassa vaiheessa hankintayksikön päätöksellä suljettu pois menettelystä, ei voi hakea muutosta hankintamenettelyn jatkovaiheista.

Pykälän 2 momentin mukaan asianosaisasemaa ei olisi alihankkijalla. Säännöksen myötä alihankkijalla ei olisi mahdollista valittaa sellaisesta hankintayksikön hankin-

taa koskevasta päätöksestä, joka koskee tai vaikuttaa alihankintaan. Käytännössä kyse olisi lähinnä tilanteesta, jolloin hankintayksikkö lain 63 §:n mukaan hylkää hankinnan toteuttajaksi valitun tarjoajan ehdottaman alihankkijan. Tällaisessa tapauksessa ainoastaan sopimuspuoleksi valitulla tarjoajalla olisi mahdollisuus hakea muutosta hankintayksikön tekemään päätökseen tai ratkaisuun. Alihankkijan rajaaminen muutoksenhakumenettelyjen ulkopuolelle perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 55 artiklaan. Sen mukaan direktiivissä määritetyt oikeussuojakeinot voivat koskea vain varsinaisia hankintasopimuksia, jotka direktiivin 2 artiklassa määritellään.

Alihankkija ei ole osapuolena tai mahdollisena osapuolena hankinnassa eikä hänellä pelkän alihankkija- asemansa perusteella tule olemaan sopimus- tai muuta suhdetta hankintayksikköön. Alihankkija on sopimussuhteessa hankinnassa tarjouksen tehneeseen tahoon. Alihankkija ei täten pelkällä alihankinta- asemallaan saavuta suhteessa hankintayksikköön hankinnassa puhevaltaa. Hankinnassa tehdyt päätökset myös kohdistuvat tarjoajaan ja vain epäsuorasti alihankkijaan. Näistä syistä alihankkijalla ei voida katsoa olevan oikeussuojan tarvetta hankintayksikön hankinnassa tekemissä päätöksissä. Alihankkijan itsenäinen valitusoikeus voisi myös johtaa tilanteisiin, joissa alihankkija valittaa hankintayksikön tekemästä alihankintaa koskevasta päätöksestä, johon samaan päätökseen tarjoaja ei ole hakenut muutosta. Tarjoajalla tulee olla yksinomainen oikeus päättää milloin hänen tarjoukseensa kohdistuvista hankintayksikön päätöksistä valitetaan. Alihankkijoiden oikeussuojakeinot määrittäytyvätkin sen sopimussuhteesta tarjouksen tehneeseen tahoon. Sen käytössä ovat normaalit yksityisoikeudelliset oikeussuojakeinot.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin niistä viranomaistahoista, joilla on oikeus valittaa hankinta- asiasta markkinaoikeuteen. Viranomaisen ensi asteen muutoksenhakumahdollisuus tarkoittaa sitä, että tällaisella viranomaisella on asianosaisena mahdollisuus tehdä jatkovalitus korkeimpaan hallinto- oikeuteen. Momentissa valitusmahdollisuus annettaisiin työ- ja elinkeinoministeriölle. Hallintolainkäyttölain eräs lähtökohta on, että viranomaisen valitusoikeudesta säädetään erikseen. Jollei tällaista erityissääntelyä ole, viranomainen on oikeutettu hakemaan muutosta valittamalla, jos valitusoikeus on viranomaisen valvottavana olevan julkisen edun vuoksi tarpeen.

Pykälän 3 momentin mukainen valitusmahdollisuus koskisi ainoastaan unionin valvontamenettelyä koskevaa asiaa. Työ- ja elinkeinoministeriön vireillepano- oikeuden tarkoituksena olisi täyttää velvoite, jonka mukaan Euroopan komissio voi vaatia Suomen valtiota ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin SEUT 258 artiklan nojalla, mikäli suomalainen hankintayksikkö on syyllistynyt virheelliseen menettelyyn.

88 § *Muutoksenhaun kohde.* Pykälässä säädettäisiin erikseen muutoksenhaun kohteena olevasta hankintayksikön päätöksestä tai muusta vastaavasta toimenpiteestä, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.

Pykälän 1 *momentissa* valituksen kohteeksi määriteltäisiin ensisijaisesti hankintayksikön lain 74 §:n mukaisesti tekemä päätös, mikä vastaa myös käytännössä kaikkein yleisintä oikeussuojakeinojen soveltamistilannetta markkinaoikeudessa. Koska on kuitenkin ajateltavissa, että hankintamenettelyssä voi ratkaisevaa merkitystä olla myös jollakulla muulla hankintayksikön tekemällä toimenpiteellä, jota ei ole kuitenkaan tehty nimenomaisesti päätöksenä, valituskelpoiseen päätökseen rinnastettaisiin myös muu hankintayksikön toimenpide, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.

Hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentin mukaan päätöksellä, josta saa valittaa, tarkoitetaan toimenpidettä, jolla asia on ratkaistu tai jätetty tutkimatta. Hallintolainkäyttölain tulkinnaassa valituskelpoisena ei siten ole pidetty sellaisia viranomaispäätöksiä, jotka tarkoittavat vasta asian valmistelua tai vastaavasti kohdistuvat valituskelpoisen päätöksen täytäntöönpanovaiheeseen ja merkitsevät siten täytäntöönpanotoimien tekemistä.

Unionin tuomioistuimen hankintadirektiivejä koskevassa oikeuskäytännössä oikeussuojakeinojen käytön on katsottu kohdistuvan laajasti hankintamenettelyn eri vaiheisiin. Yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisussa asiassa C-26/03 (Stadt Halle ym.) on todettu muun ohella, että hankintadirektiiveissä edellytetty oikeussuojakeinojen nopeus ja tehokkuus merkitsevät samalla, että jäsenvaltioille ei anneta oikeutta edellyttää, että muutosta voidaan hakea ainoastaan, jos kyseisessä hankintamenettelyssä on virallisesti päästy tiettyyn vaiheeseen (tuomion kohta 38). Tuomion kohdan 39 perusteella esimerkiksi konkreettisten sopimusneuvottelujen aloittaminen on tällainen hankintayksikön tahdonilmaisu, johon on voitava hakea muutosta. Saman tuomion kohdassa 35 korostetaan, että muutosta ei voida hakea sellaisiin toimiin, jotka ovat pelkkää hankinnan alustavaa tarkastelemista tai jotka ovat yksinomaan valmistelevia ja jotka liittyvät hankintaviranomaisen julkisen hankintasopimuksen tekemiseen nähden suorittamaan sisäiseen pohdintaan.

Edellä mainituista syistä pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä ja kansallista oikeuskäytäntöä vastaavasti siitä, että markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta toimenpidettä, joka koskee yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua. Tulkitta ohjaisi esimerkiksi Stadt Halle -tuomiosta ilmenevä oikeusohje siitä, milloin hankintayksikön menettely olisi yksinomaan valmistelua.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin lisäksi, että sopimuspuoleksi valitun tarjoajan alihankintaa koskevaa päätöstä tai muuta toimenpidettä ei olisi mahdollista saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, kuten ei myöskään hankintayksikön vastaavaa ratkaisua tai päätöstä, joka on tehty hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana. Lain 87 §:n mukaan alihankkijalla ei ole muutoksenhakuun oikeutetun asianosaisen asemaa varsinaisen hankinnan osalta. Tätä täydentäisi kyseinen säännös, joka rajaisi myös sopimuspuoleksi valitun toimittajan alihankintaa koskevat päätökset tai muut toimenpiteet tässä laissa säädettyjen oikeussuojakeinojen ulkopuolelle. Täten sopimuspuoleksi valitun tarjoajan ja tämän käyttämän alihankkijan mahdolliset riidat olisi rajattu tämän lain oikeussuojakeinojen ulkopuolelle. Yhtä lailla oikeussuojakeinojen ulkopuolelle olisi rajattu hankintayksikön alihankintaa koskeva ratkaisu tai päätös, joka on tehty hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana. Käytännössä kyse olisi sellaisesta 63 §:n mukaisesta tarjoajan ehdottaman alihankkijan hylkäämispäätöksestä, joka tapahtuu hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana. Vaikka hylkäämispäätöksen voidaan katsoa kohdistuvan myös alihankkijaan, on päätös kuitenkin osoitettu nimenomaan sopimuspuoleksi valitulle tarjoajalle, koska kyseessä on päätös nimenomaan tarjoajan ehdottaman alihankkijan hylkäämisestä. Säännöksen taustalla on lain 63–66 §, joissa säädetään alihankkijan hylkäämisestä sekä sopimuspuoleksi valitun tarjoajan alihankintojen toteuttamisesta silloin, kun hankintayksikkö on edellyttänyt hankintailmoituksessa ja täsmentänyt tarjouspyynnössä alihankintojen kilpailuttamista.

Pykälän 3 *momentin* mukaan tämän lain 27 §:ssä tarkoitettuun puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ja 68 §:n 2 *momentissa* tarkoitettuun hankintaan ei saisi hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa lupaa. Lupaa kutsuttaisiin käsittelyluvaksi. Markkinaoikeuden olisi myönnettävä käsittelylupa, jos asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää tai jos siihen on painava hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

Puitejärjestelyä koskevassa harkinnassa on otettava huomioon, että puitejärjestelyn perustamista koskevasta hankintapäätöksestä on jo ollut erillinen muutoksenhakumahdollisuus, joten oikeussuojatarpeiden kannalta tarkasteltuna kysymys voi olla jo kertaalleen päätetyn asian täytäntöönpanoon rinnastuvasta ja siten oikeussuojan kannalta ongelmattomasta vaiheesta

Lain 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa on kyse niistä puolustushankinnoista, jotka liittyvät valtion keskeisiin turvallisuusetuihin. Niiden osalta on perusteltua vedota SEUT 346 artiklan 1 kohdan b-alakohtaan ja toteuttaa hankinta kansallisin menettelyin. Muutoksenhaun säätämällä käsittelylupavaraiseksi pyrittäisiin tuomaan tarjoajien käyttöön nopeat, tehokkaat ja oikeasuhteiset oikeussuojakeinot ilman, että valtion keskeiset turvallisuusedut vaarantuvat. Käsittelylupajärjestelmällä pyrittäisiin karsimaan turhat ja pelkästään haitantekomielessä tehdyt valitukset, jotka erityisesti 68 §:n 2 momentin mukaisissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa voivat aiheuttaa merkittävää haittaa yleiselle edulle sekä vaarantaa yleisen turvallisuuden. Toisaalta järjestelmä kuitenkin mahdollistaisi myös näissä hankinnoissa arvioinnin hankintaa koskevan päätöksen oikeellisuudesta. Kun nämä hankinnat ovat tiiviisti yhteydessä keskeisiin kansallisiin turvallisuusetuihin, on niiden osalta perusteltua varmistaa, että myös muutoksenhakuprosessi toteutetaan mahdollisimman tehokkaasti ja vaarantamatta kansallista turvallisuutta.

Ehdotus toisi merkittävän parannuksen edellä mainittujen hankintojen nykyiseen oikeussuojaan. Hankintalain soveltamisen ulkopuolelle kuuluvista puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevista päätöksistä ei voimassa olevan hankintalain mukaan voida valittaa markkinaoikeuteen. Tarjoaja voi pyytää markkinaoikeutta tutkimaan, onko tietyn hankinnan osalta tehty ratkaisu olla soveltamatta hankintalakia oikea. Varsinaisen hankintamenettelyn lainmukaisuuden arvioimiseen ei markkinaoikeudella kuitenkaan ole toimivaltaa. Myöskään aiemmin voimassa olleeseen ja 1 kesäkuuta 2007 voimaan tulleen hankintalakiuudistuksen myötä kumoutuneeseen poikkeusasetuksessa ei säädetty oikeussuojakeinoista. Hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jääneisiin puolustus- ja turvallisuushankintoihin on tähän asti voinut soveltaa yleishallinto-oikeudellisia oikeussuojakeinoja, jotka nyt suljettaisiin pois lain 104 §:n nojalla.

Markkinaoikeuskäsittelyn säätäminen käsittelylupavaraiseksi mahdollistaisi markkinaoikeudessa menettelyn, jossa tällaisen valituksen vireille tullessa ei olisi tarpeen ryhtyä kirjallisella menettelyllä selvittämään asiaa enempää, jos hankintapäätöksen tai muun hankintaa koskevan päätöksen oikeellisuutta suhteessa puolustus- ja turvallisuushankintalaissa säädettyyn ei ole perusteltua epäillä käsittelylupahakemuksessa ja siihen liitettyssä valituksessa esitettyjen seikkojen perusteella. Käsittelylupaa harkittaessa asian arviointi perustuisi myös hankintayksiköltä saatuihin asiakirjoihin. Markkinaoikeus voisi tuolloin hylätä käsittelypyynnön nopeassa menettelyssä. Jotta menettely olisi nopeaa myös jatkamuutoksenhaussa, esitetään lisäksi, että tällaisen asian käsittely olisi valituslupavaraisesta korkeimmassa hallinto-oikeudessa, jos markkinaoikeus ei ole myöntänyt käsittelylupaa. Jatkovalituksen valituslupavaraisuudesta ehdotetaan säädettäväksi lakiehdotuksen 105 §:n 3 momentissa.

Käsittelylupahakemus voitaisiin tehdä osana valitusta samoin kuin nyt säädetään hallintolainkäyttölaissa valituslupan tekemisestä. Hallintolainkäyttölain mukaan valituslupaa on haettava valitusajassa, joten puolustus- ja turvallisuushankintalain ohella sovellettavan hallintolainkäyttölain mukaan myös käsittelylupaa on haettava samassa ajassa kuin muutostakin. Käsittelylupahakemus voidaan sisällyttää samaan asiakirjaan kuin valitus. Hallintolainkäyttölakia sovelletaan sinänsä muutoin markkinaoikeusprosessiin hankinta-asioiden käsittelyssä, joten asiasta ei tältä osin ole tarpeen säätää erikseen. Hallintolainkäyttölain soveltamisen vuoksi ei säädettäisi myöskään erikseen siitä, onko markkinaoikeudella velvollisuus perustella päätöksensä. Yleisten prosessuaalisten tulkintaperiaatteiden mukaan tuomioistuimilla ei ole velvoitetta perustella valituslupatyypisiä ratkaisujaan.

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin sekä Euroopan unionin tuomioistuinten oikeuskäytännön perusteella varsinaisen valituskiellon säätäminen puitejärjestelyyn perustuvissa hankinnoissa olisi ongelmallista. Tällaisen valituskiellon säätäminen niin puitejärjestelyjä kuin lain 68 §:n 2 momentin mukaisia hankintoja koskien saattaisi olla ongelmallista myös suhteessa perustuslain 21 §:ään. Jos asia jätettäisiin säätämättä, yhtenä tulkintamahdollisuutena olisi katsoa, että esimerkiksi asianmukaisesti hoidetussa minikilpailutuksessa valittajalla ei olisi oikeussuojan tarvetta ja että tällainen valitus voitaisiin jättää tutkimatta valittajan oikeussuojan puuttumisen vuoksi. Tutkimatta jättäminen edellyttäisi kuitenkin useimmiten täysimittaisten lausuntokierrosten käymistä asian selvittämiseksi. Jotta asiassa voitaisiin edetä prosessuaalisesti sujuvammalla tavalla, selkeämpi vaihtoehto on säätää tällaisen asian käsittely jo ensimmäisessä tuomioistuinsteessa luvanvaraiseksi.

Pykälä vastaa muilta osin hankintalain 86 §:ää, mutta puolustus- ja turvallisuushankintalaissa markkinaoikeuden käsittelylupa tulee hakea myös lain 68 §:n 2 momentin tarkoittamissa hankinnoissa.

89 § *Muutoksenhakuaika.* Pykälässä säädettäisiin markkinaoikeudelle tehtävän valituksen määräajasta. Määräajan laskeminen perustuisi osittain puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 62 artiklaan, jossa säädetään muutoksenhaun määräajoista hankintasopimuksen tehottomuutta koskevien vaatimusten osalta. Valitusaikaa rajoitettaisiin myös tilanteessa, jossa hankintayksikkö on antanut hankintapäätöksen tiedoksi, mutta tiedoksiantoa rasittaa virhe siten, että valitusaika ei ole alkanut kuluu. Suorahankintaa koskeva muutoksenhakuaika säänneltäisiin erikseen ottaen huomioon puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin määräaikoja koskeva sääntely.

Pykälän *1 momentissa* ilmaistaisiin valitusajan pääsääntö. Valitus tulisi tehdä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen. Säännöstä sovellettaisiin muissa kuin suorahankintatilanteissa, joista säädettäisiin erikseen 4 ja 5 momentissa.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin valitusajasta puitejärjestelyyn perustuvassa kilpailuttamisessa. Säännös perustuu pääosin puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 62 artiklan a kohdan toiseen luetelmakohtaan. Hankintayksikkö voisi puitejärjestelyyn perustuvassa kilpailuttamisessa valita, noudatetaanko hankinnassa ennen hankintasopimuksen tekemistä 79 §:n mukaista odotusaikaa vai tehdäkö hankintasopimus 80 §:n nojalla nopeammin hankintapäätöksen jälkeen. Jos hankintayksikkö ei ole noudattanut odotusaikaa, valitus tulisi 1 momentissa säädetyn 14 päivän valitusajan sijaan tehdä 30 päivässä siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä valitusosoituksineen.

Koska 2 momentin valitusaikaa sovellettaisiin odotusaikasääntelyn piiriin kuuluviin hankintoihin, se käytännössä koskisi puitejärjestelyyn perustuvaa kilpailuttamista, kun hankinnan arvo ylittää EU-kynnysarvon.

Pykälän *3 momentissa* säädettäisiin muutoksenhaun enimmäismääräajasta. Se koskisi tilannetta, jossa 1 tai 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa hankintapäätöksen tiedoksiantoa rasittaa virhe siten, että muutoksenhakuaika ei ole alkanut kuluu. Valitus markkinaoikeudelle tulisi tehdä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä.

Ehdotettu säännös merkitsisi poikkeusta hallintolainkäyttölain sääntelystä. Hallintolainkäyttölain lähtökohtana on, että valitusta ei jätetä tutkimatta, jos valitusosoitukseen sisältyy virheellisyys, joka on voinut vaikuttaa valituksen saapumiseen myöhässä (näin oikeuskäytännössä esimerkiksi KHO 22.9.2006 taltio 2453). Hankintapäätöksen osalta on oikeuskäytännössä katsottu, että asianosaisen tulee saada riittävät tiedot hankintayksikön ratkaisusta ja sen perusteista oikeussuojakeinojen käyttämisen arviointia varten

ennen kuin muutoksenhaku-aika alkaa kuluu (esimerkiksi MAO 128/08, MAO 192/08 ja MAO 150/09). Toisaalta hankintapäätöksen tiedoksi saanut asianosainen on puutteellisesti perustellusta päätöksestä tai puutteellisesta tai kokonaan puuttuvasta valitusosoituksesta huolimatta tullut tietoiseksi hankintayksikön ratkaisusta ja ainakin osittain myös oikeussuojan tarpeestaan. Hankinta-asioiden luonteen ja oikeussuojakeinojen tehokkaan käytön näkökulmasta tällaisissa tilanteissa voitaisiin kilpailun hävinneeltä tarjoajalta edellyttää, että tarjoaja ottaa ratkaisun tarkemmasta sisällöstä ja valitusosoituksesta selkoa kohtuullisessa ajassa. Kohtuulliseksi ajaksi ehdotetaan kuutta kuukautta hankintapäätöksen tekemisestä. Määräajalla suojattaisiin syntynyttä oikeustilaa.

Muutoksenhakua koskeva enimmäismääräaika ei tulisi kuitenkaan sovellettavaksi tilanteessa, jossa hankintapäätöstä ei olisi lainkaan annettu tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuneelle. Tällaisessa tilanteessa asianosaisen valitusaika ei alkaisi kuluu.

Pykälän 4 ja 5 momentissa säädettäisiin erityisestä suorahankintoja koskevasta valitusajasta. Pykälän 5 momentti perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 62 artiklan a ja b kohtaan.

Pykälän 4 momentti koskisi tilannetta, jossa hankintayksikkö on toimittanut EU-kynnysarvon ylittävistä suorahankinnasta ilmoituksen julkaistavaksi Euroopan unionin viralliseen lehteen 81 §:ssä ehdotetulla tavalla. Valitusaika laskettaisiin ilmoituksen julkaisemisesta ja olisi 14 päivää. Pituudeltaan valitusaika vastaisi muissa hankintamenetelyissä sovellettavaa valitusaikaa.

Jos suorahankinnasta ei ole julkaistu vapaaehtoista ilmoitusta Euroopan unionin virallisessa lehdessä ennen hankintasopimuksen tekemistä, suorahankintaa koskeva valitus tulisi 5 momentin 1 kohdan mukaan tehdä 30 päivän kuluessa hankintaa koskevan jälki-ilmoituksen tekemisestä. Suorahankintojen jälki-ilmoitusvelvollisuus koskee EU-kynnysarvon ylittäviä hankintoja lukuun ottamatta palveluiden käyttöoikeussopimuksia. Jälki-ilmoituksen merkitys korostuu, koska sen julkaiseminen rajoittaisi muutoksenhaku-aikaa hankintasopimuksen tekemisen jälkeen.

Jos suorahankinnasta ei ole ilmoitusvelvollisuudesta huolimatta julkaistu jälki-ilmoitusta tai kysymys on hankinnasta, jossa tätä ilmoittamisvelvollisuutta ei ole, valitus tulisi 5 momentin 2 kohdan mukaan joka tapauksessa tehdä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintasopimuksen tekemisestä. Jälki-ilmoitusvelvollisuutta ei ole EU-kynnysarvon alittavissa mutta kansallisen kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole myöskään niissä puolustushankinnoissa, joissa hankintayksikkö on vedonnut SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohtaan eli kyseessä on lain 68 §:n 2 momentissa mainittu hankinta.

EU-kynnysarvon ylittäviin suorahankintoihin sovellettava hankintasopimuksen tehotomuussäätely parantaa potentiaalisten tarjoajien oikeussuojaa ja avaa hankinnan kilpailulle. Toisaalta hankintasopimuksella aikaan saadun oikeustilan suojaaminen korostuu ajan kulumisen myötä. Ajan kulumisen myötä on myös todennäköistä, että markkinaoikeuden hankintasopimuksen tehotomuuden sisällön määrittäminen jäljempänä 98 §:ssä ehdotetulla tavalla vaikeutuu.

Säännöksen tarkoituksena olisi, että suorahankinnoissa vaatimusten esittäminen rajoitettaisiin enimmillään kuuteen kuukauteen hankintasopimuksen tekemisestä.

Pykälä on muuten samansisältöinen kuin hankintalain 87 §, mutta puolustus- ja turvallisuushankinnoissa muutoksenhakua koskeva enimmäismääräaika ei tulisi sovellettavaksi ainoastaan sellaisessa tilanteessa, jossa hankintapäätöstä ei olisi lainkaan annettu tiedoksi tarjouskilpailuun osallistuneelle.

90 § *Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle sekä hankinta-asioiden luettelo.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakijan velvollisuudesta ilmoittaa kirjallisesti hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi sekä markkinaoikeuden velvollisuudesta ylläpitää puolustus- ja turvallisuushankinta-asioiden luetteloa. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 55 artiklan 5 kohtaan.

Pykälä liittyisi etenkin 92 §:ssä ehdotettuun sääntelyyn muutoksenhaun lykkäävää vaikutuksesta hankintasopimuksen tekemiseen. Mainittu 92 §:n sääntely edellyttäisi, että hankintayksikkö saisi tiedon asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Hankintayksiköiden tiedonsaanti toteutettaisiin pykälässä esitetyn tavoin sekä muutoksenhakijoiden ilmoitusvelvoitteen että markkinaoikeuden ylläpitämän luettelon avulla. Vaikka ehdotettu säännös liittyisi erityisesti 92 §:ssä säädettyihin tilanteisiin, säännöstä ei ehdoteta rajattavaksi vain 92 §:n soveltamisalaan kuuluviin tapauksiin, vaan se koskisi johdonmukaisuussyistä kaikkia lain soveltamisalaan kuuluvia tilanteita.

Pykälän *1 momentin* mukaan hankinta-asiaan muutosta hakevan olisi kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmaisu kirjallisesti kattaisi myös sähköisesti toimitetun ilmoituksen. Koska hankintasopimuksen tekemisen lykkääminen olisi muutoksenhakijan intressissä, olisi velvoite tiedoksiannosta perusteltua asettaa muutoksenhakijalle. Ilmoittamalla valituksesta hankintayksikölle muutoksenhakija pyrkisi säilyttämään markkinaoikeudella mahdollisuuden määrätä asiassa ensisijaisia oikeussuojakeinoja eli reaalikeinoja.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin ilmoituksen tekoajankohdasta ja toimitusosoitteesta. Säännöksen mukaan ilmoitus olisi toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Pykälässä säädettäisiin vain ilmoituksen tekemisen takarajasta. Ilmoitus voitaisiin tehdä hankintayksikölle jo aikaisemminkin, jos asian vireille saattaminen markkinaoikeudessa kävisi ilmeiseksi. Lain 92 §:n kannalta olennaista olisi kuitenkin se, että hankintayksikkö saisi tiedon asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi viimeistään samanaikaisesti, kun asia tulisi markkinaoikeudessa vireille. Lain 92 §:ssä ehdotettu kieltö tehdä hankintasopimus alkaisi asian vireille tulosta markkinaoikeudessa. Näin ollen käsillä olevan ilmoitusvelvoitteen kannalta olennaista olisi turvata hankintayksiköiden tiedonsaanti tähän ajankohtaan mennessä.

Säännöksen mukaan ilmoitus olisi toimitettava hankintayksikön osoitteeseen, jonka hankintayksikkö on ilmoittanut hankintapäätöksessä tai päätöksen liiteasiakirjassa yhteystiedoksi 76 §:n 1 momentissa ehdotetulla tavalla. Tarkoitus on turvata hankintayksiköiden tiedonsaanti muutoksenhausta takaamalla, että muutoksenhakua koskeva ilmoitus toimitettaisiin hankintayksikön sellaiseen osoitteeseen, josta ilmoitus tavoittaisi hankintaa hoitavan henkilön. Koska ilmoitus voitaisiin toimittaa perinteisen kirjallisen muodon lisäksi hankintayksikölle myös sähköisesti, voisi momentissa mainittu osoite olla joko posti-, telekopio- tai sähköpostiosoite taikka useampi näistä. Hankintayksikkö voisi itse harkita oman toimintansa kannalta tarkoituksenmukaisimman osoitteen.

Hankintalakia koskevan oikeuskäytännön mukaan mainitun velvoitteen laiminlyönti ei kuitenkaan estä hakemuksen tutkimista markkinaoikeudessa (esimerkiksi KHO 1999:45, MAO 70/2009, MAO 531/2008 ja MAO 160/2007). Tältä osin puolustus- ja turvallisuushankintojen osalta ehdotetaan noudatettavan vastaavaa tulkintaa. Ilmoitusvelvoitteen noudattaminen ei siten olisi jatkossakaan hankintaa koskevan valituksen tutkimisen edellytys. Ilmoitusvelvoitteen laiminlyöntiä ei olisi muutoinkaan erikseen sanktioitu.

Pykälän *3 momentin* mukaan markkinaoikeuden olisi ylläpidettävä ja julkaistava mahdollisimman kattavaa ja ajantasaista luetteloa markkinaoikeudessa vireille tulleista puolustus- ja turvallisuushankinta-asioista. Mainitun luettelon avulla täydennettäisiin hankintayksiköiden tiedonsaantia markkinaoikeudessa vireille tulleista hankinta-asioista.

Luettelon julkaisutapaa ei olisi säännöksessä täsmennetty, mutta käytännössä markkinaoikeuden internetsivuja olisi pidettävä hankintayksiköiden tiedonsaannin kannalta tarkoituksenmukaisimpana julkaisutapana. Luettelon tulisi sisältää hankintayksiköiden tiedonsaannin kannalta tarpeelliset tiedot. Tämä tarkoittaisi käytännössä tietoa hankintayksiköstä, tietoa muutoksenhaun kohteena olevasta hankintapäätöksestä sekä tietoa muutoksenhakua koskevan valituksen saapumispäivästä. Sen sijaan muita kuin hankintayksiköiden tiedonsaannin kannalta tarpeellisia tietoja luettelossa ei olisi syytä julkaista.

Kuten säännöksen sanamuodosta ilmenee, luettelon tulisi olla mahdollisimman kattava ja ajantasainen. Luetteloa tulisi päivittää jatkuvasti sitä mukaa kuin asioita kirjataan markkinaoikeuden diaarissa vireille tulleiksi. Luettelolla ei kuitenkaan olisi itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Näin ollen luettelo ei nauttisi niin sanottua julkista luotettavuutta eikä se saisi aikaan muitakaan oikeusvaikutuksia. Epävarmassa tilanteessa hankintayksikön tulisi olla yhteydessä markkinaoikeuteen ja varmistaa vielä tätä kautta, ettei hankintaa ole saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Tämä olisi kuitenkin tarpeen vain niissä tilanteissa, joissa hankintaa koskeva asia ei sisältyisi internetissä olevaan listaan, mutta hankintayksikkö haluaisi vielä varmistua mahdollisuudestaan tehdä hankintasopimus.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 88 §.

91 § *Hankintayksikkö vastapuolena ja oikeudenkäyntikulujen korvaaminen.* Hankintalain soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa markkinaoikeuden soveltamiskäytännössä hankintayksikköä pidetään yksityisen osapuolen vastapuolena tai vastapuolina. Käytännössä vastapuoliasetelma on ollut hakemukseen perustuvassa oikeussuojamenettelyssä merkityksellinen erityisesti erilaisia velvoitteita kohdennettaessa. Tämä lähtökohta todettaisiin myös puolustus- ja turvallisuushankintojen osalta pykälän *1 momentissa*. Koska tuomioistuinvaiheessa muutoksenhakuun oikeutettu voi olla myös viranomainen, hankintayksikkö tai hankintayksiköt olisivat myös vastaavalla tavalla muutoksenhakuun oikeutetun viranomaisen vastapuolia.

Hankintamenettelyn erityispiirteet huomioon ottaen vastapuolilähtökohdalla on myös merkitystä asian selvittämisessä, koska hankintamenettelyn lopputuloksena ei ole ainoastaan viranomaispäätös vaan molempia osapuolia velvoittava yksityisoikeudellinen sopimussuhde. Vastapuoliasetelma ei kuitenkaan poista markkinaoikeudelle hallintolainkäyttölain nojalla kuuluvaa selvitysvelvollisuutta. Vastapuoliasetelma ei vaikuta myöskään sillä tavoin, että markkinaoikeus olisi oikeudellisessa harkinnassaan sidottu osapuolten esittämisiin näkemyksiin hankintamenettelyn virheiden oikeudellisesta laadusta. Vastapuoliasetelma korostaa lähinnä osapuolten aktiivista selvittämisvelvollisuutta.

Pykälän *2 momentin* mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen sovellettaisiin hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 ja 2 momenttia.

Pykälän *3 momentissa* täsmennettäisiin, että kaikkiin hankintayksiköihin sovelletaan molempia edellä mainittuja oikeudenkäyntikulujen korvaamista koskevia säännöksiä riippumatta siitä, onko hankintayksikkö viranomainen tai tehtäviensä puolesta muutoin viranomaiseen rinnastettavissa oleva.

Momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että kun jokin hankintayksikkö muutoin toimii muiden hankintayksiköiden puolesta, oikeudenkäyntikulujen korvausvelvoite voitaisiin kohdistaa tällaiseen muiden hankintayksiköiden puolesta toimivaan hankintayksikköön. Käytännössä näissä tilanteissa mukana olevat julkisyhteisöt ja muut yhteisöt eivät voi juurikaan vaikuttaa siihen, millaisessa menettelyssä hankinnasta vastuussa oleva hankintayksikkö hankinnat kilpailuttaa. Hallintolainkäyttölain 74 §:n 2 momentin lähtökohtana oleva julkisen osapuolen virheellinen menettely soveltuu siten lähinnä vain hankintamenettelystä käytännössä vastaavan hankintayksikön toiminnan arviointiin. Säännös helpottaisi myös markkinaoikeuden työtä, kun erilaisiin toimeksiantoihin

perustuvissa hankinnoissa ei tarvitsisi erikseen selvittää, mitkä kaikki hankintayksiköt ovat tosiasiaassa osallistuneet kysymyksessä olevaan hankintaan.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 89 § muilta osin, mutta 3 momentista on poistettu viittaus sellaiseen hankintayksikköön, joka ei ole viranomainen tai oikeushenkilö. Puolustus- ja turvallisuushankintalain 4 §:n mukaan hankintayksikön tulee aina olla viranomainen tai oikeushenkilö.

92 § *Muutoksenhaun vaikutus hankintasopimuksen tekemiseen.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhaun vaikutuksesta hankintasopimuksen tekemiseen. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 56 artiklan 3 kohtaan. Direktiivi edellyttää, että muutoksenhaku lykkää hankintasopimuksen tekemistä, jos hankintapäätökseen haetaan muutosta itsenäiseltä muutoksenhakuelimeltä. Jäsenvaltioiden on direktiivin mukaan varmistettava, että hankintayksikkö ei voi muutoksenhakutilanteessa tehdä hankintasopimusta ennen kuin muutoksenhakuviranomainen on tehnyt asiassa päätöksen joko väliaikaistoimenpiteistä tai itse pääasiasta. Muutoksenhaun lykkäävä vaikutus ei saa direktiivin mukaan päättyä ennen direktiivissä säädetyn odotusajan päättymistä. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä ei säännellä muutoksenhaun lykkäävän vaikutuksen pituutta.

Pykälän 1 momentin mukaan hankinnoissa, joissa on noudatettava 79 §:ssä tarkoitettua odotusaikaa tai 81 §:ssä tarkoitettua määräaikaa, hankintayksikkö ei saa tehdä hankintasopimusta, jos asia on saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Säännöksellä säädettäisiin hankintayksiköille kielto tehdä hankintasopimus säännöksen tarkoittamissa tilanteissa. Kielto hankintasopimuksen tekemiseen seuraisi suoraan laista. Säännöksen tarkoituksena olisi turvata markkinaoikeudelle mahdollisuus reaaliaineiden käyttämiseen niissä tilanteissa, joissa hankintaan haettaisiin muutosta markkinaoikeudelta.

Kielto tehdä hankintasopimus alkaisi heti muutoksenhakua koskevan valituksen saapumisesta markkinaoikeuteen. Tästä hetkestä eteenpäin hankintayksikkö ei saisi säännöksen kattamissa tilanteissa tehdä hankintasopimusta ennen kuin markkinaoikeus on antanut asiassa pääasiallisen tai antanut lain 93 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen päätöksen, jolla se on sallinut hankintasopimuksen tekemisen. Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksikön olisi kuitenkin aina noudatettava odotusaikaa sen loppuun saakka.

Säännös vastaisi soveltamisalaltaan odotusaikaa koskevaa sääntelyä. Näin ollen kielto tehdä hankintasopimus säännöksen tarkoittamissa tilanteissa koskisi vain niitä tilanteita, joissa olisi 79 §:n mukaan noudatettava odotusaikaa. Jos hankintaan soveltuisi 80 §:n mukainen poikkeus odotusajan noudattamisesta, ei hankintaa koskisi myöskään nyt käsiteltävänä olevan säännöksen tarkoittama kielto hankintasopimuksen tekemiseen. Lisäksi säännöksen nojalla hankintasopimuksen tekeminen lykkäntyisi tilanteessa, jossa hankintayksikkö on vapaaehtoisesti toimittanut julkaistavaksi ilmoituksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä ja hankintasopimus voidaan tehdä vasta 81 §:ssä tarkoitetun määräajan jälkeen.

Hankintasopimuksen tekeminen vastoin säännöksessä tarkoitettua kieltoa merkitsisi odotusaikarikkomukseen rinnastettavaa tilannetta, jolloin markkinaoikeus voisi määrätä hankintayksikölle 98 §:ssä ehdotetun tehostomusseuraamuksen tai 100 §:ssä ehdotetun seuraamusmaksun tai sopimuskauden lyhentämisen.

Hankintayksiköiden tiedonsaanti markkinaoikeudessa vireille tulleista hankinta-asiasta toteutettaisiin edellä 90 §:n yhteydessä todetuin tavoin kahdella tavalla.

Pykälän 2 momentin mukaan hankintayksikön olisi noudatettava odotusaikaa tai 81 §:ssä säädettyä määräaikaa markkinaoikeuden päätöksen estämättä odotusajan tai määräajan loppuun saakka, vaikka markkinaoikeus ratkaisisi täytäntöönpanoa koskevan asian tai antaisi pääasiallisen ratkaisun ennen kuin odotusaika tai määräaika on kulunut umpeen. Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi edellyttää, että mainittuja määräaikoja on kaikissa tilanteissa noudatettava loppuun saakka.

Koska markkinaoikeudella olisi mahdollisuus lausua hankintasopimuksen tekemisen sallimisesta väliaikaisessa päätöksessään ennen pääasiallisen antamista, nyt ehdotettu pykälä liittyisi kiinteästi ehdotettuun markkinaoikeuden väliaikaisia päätöksiä koskevaan 93 §:ään. Niissä tilanteissa, joissa hankintayksikkö, tarjouskilpailun voittanut tarjoaja tai muu mahdollinen asianosainen katsoisivat, että hankintasopimuksen teon estymisestä aiheutuisi vastapuolelle tai muiden oikeuksille, valtion turvallisuuseduille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat, mainitut tahot voisivat vaatia markkinaoikeutta sallimaan hankintapäätöksen täytäntöönpanon jo ennen pääasiallisen antamista. Markkinaoikeuden tulisi, harkitessaan hankintapäätöksen täytäntöönpanon sallimista, ottaa huomioon ehdotetussa 93 §:n 2 momentissa mainitut seikat. Jos markkinaoikeus päätyisi sallimaan hankintapäätöksen täytäntöönpanon, ei hankintayksikkö kuitenkaan voisi tehdä hankintasopimusta ennen kuin odotusaika tai 81 §:ssä tarkoitettu määräaika on kulunut umpeen.

Jos kukaan asianosaisista ei vaatisi markkinaoikeudelta hankintapäätöksen täytäntöönpanon sallimista, markkinaoikeus ei pääsääntöisesti lausuisi asiasta viran puolesta. Kielto tehdä hankintasopimus jatkuisi näissä tilanteissa siihen saakka, kunnes markkinaoikeus asiassa muuta määräisi. Ehdotettu 93 § ei sanamuotonsa mukaan kuitenkaan estäisi markkinaoikeutta lausumasta asiasta myös viran puolesta. Käytännössä asiaa koskeva päätös annettaisiin pääsääntöisesti vain sitä koskevasta vaatimuksesta. Koska markkinaoikeuden harkinta olisi sidottu ehdotetun 93 §:n 2 momentissa mainittuihin seikkoihin, tulisi markkinaoikeuden joka tapauksessa saada selvitys lain 93 §:n 2 momentin kannalta merkityksellisistä seikoista, jotta se voisi ratkaista täytäntöönpanoa koskevan asian.

Niissä tilanteissa, joissa muutoksenhaku ei ehdotetun lain nojalla lykkäisi hankintasopimuksen tekemistä, muutoksenhakijan olisi vaadittava markkinaoikeudelta hankintapäätöksen täytäntöönpanon väliaikaista kieltämistä, jotta hankintapäätöksen täytäntöönpano voitaisiin saada keskeytetyksi. Menettelyä tältä osin selvitetään tarkemmin 93 §:n perustelujen yhteydessä.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 90 §.

93 § *Markkinaoikeuden väliaikaiset päätökset.* Pykälässä säädettäisiin markkinaoikeuden väliaikaisista päätöksistä. Säännös liittyisi kiinteästi ehdotettuun 94 §:n säännökseen hankintayksikön väliaikaisesta sitoumuksesta. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuus-hankintadirektiivin 56 artiklaan.

Pykälän 1 momentin mukaan valituksen tultua vireille markkinaoikeus voisi kieltää, keskeyttää tai sallia hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä hankintamenettelyn muutoin keskeytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Hankintalain mukaisesti määrättävien väliaikaisten päätösten joukkoon sisällytettäisiin myös hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon salliminen. Tämä olisi tarpeen niissä tilanteissa, joissa lain 92 §:stä johtuvasta hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon estymisestä aiheutuisi vastapuolelle tai muiden oikeuksille, valtion turvallisuuseduille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat. Näissä tilanteissa markkinaoikeus voisi sallia hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon lain 92 §:n mukaisesti alkaneesta lykkäävästä vaikutuksesta huolimatta. Niissä hankinnoissa, joissa odotusaikaa ei olisi noudatettava ja joissa ei siten myöskään tulisi sovellettavaksi muutoksenhaun lykkäävä vaikutus hankintasopimuksen tekemiselle, asianosaisen tulisi vaatia markkinaoikeutta kieltämään hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpano väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi, jotta hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpano voitaisiin saada keskeytetyksi. Jos hankintayksikkö ei näissä tapauksissa antaisi ehdotetussa 94 §:ssä tarkoitettua vapaaehtoista si-

toumusta olla panematta hankintaa koskevaa päätöstä täytäntöön markkinaoikeuden käsittelyn aikana, markkinaoikeuden tulisi antaa asiaa koskeva väliaikainen päätös.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin markkinaoikeuden väliaikaisia päätöksiä koskevassa harkinnassa huomioon otettavista seikoista. Momentti soveltuisi kaikkiin 1 momentissa tarkoitettuihin tilanteisiin. Näin ollen harkinta perustuisi samoihin tekijöihin riippumatta siitä, olisiko asiassa kysymys hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä tai keskeyttämisestä tai täytäntöönpanon sallimisesta.

Markkinaoikeuden tulisi harkinnassaan punnita 1 momentissa tarkoitettujen toimenpiteiden suhdetta vastapuolen tai muiden oikeuksiin, valtion turvallisuusetuihin tai yleiseen etuun. Esimerkiksi hankintayksikön velvollisuutta hoitaa lakiin perustuvia velvoitteitaan ei tulisi markkinaoikeuden väliaikaisella kieltopäätöksellä lähtökohtaisesti vaarantaa. Hankinnan toteuttamista koskevan kielteisen päätöksen mahdolliset haitat saattaisivat kohdistua kansalaisiin ja heidän oikeuteen saada tiettyjä laissa taattuja palveluja.

Pykälän 2 momentissa mainittaisiin myös valtion turvallisuusedut. Markkinaoikeuden väliaikaisten päätösten ei tulisi vaarantaa tai heikentää viranomaisen mahdollisuutta huolehtia asianmukaisella tavalla valtion turvallisuudesta ja puolustuksesta. Valtion turvallisuusedut ovat laaja käsite ja ne kattaisivat myös esimerkiksi Euroopan unionin tai muun kansainvälisen organisaation johdolla toteutettaviin kriisinhallintaoperaatioihin liittyvät toimet. Käytännössä esimerkiksi markkinaoikeuden väliaikainen päätös ei saisi vaarantaa Suomen kykyä toteuttaa osana kriisinhallintaoperaatiota antamaansa kansainvälisiä sitoumuksia. Esimerkiksi operaatiossa tarvittavan puolustusmateriaalin hankintaa koskevan päätöksen väliaikainen kieltäminen saattaisi johtaa tilanteeseen, jossa operaatioon lähetettävien joukkojen varustus olisi joltain osin puutteellinen ja aiheuttaisi näin turvallisuusriskin.

Hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon kieltäminen tai keskeyttäminen ei saisi myöskään johtaa sellaiseen puolustusvoimien suorituskykypuutteeseen, joka vaarantaisi kansallisen puolustuksen tehtävien täysimääräistä hoitamista. Esimerkiksi ase-, tiedustelu- tai valvontajärjestelmän luotettavan toiminnan edellyttämien huolto-, kunnossapito- ja varaosahankintojen kieltäminen tai keskeyttäminen markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi saattaisi vaikeuttaa ja jopa vaarantaa kansallisen puolustuksen ja turvallisuuden kannalta kriittisten järjestelmien toimintaa. Samoin uuden valtion puolustukselle keskeisen järjestelmän tai laitteen hankintaa koskevan päätöksen toimeenpanon kieltäminen voi johtaa, hankinnan lykkääntyessä pahimmassa tapauksessa useilla vuosilla, puolustuskyvyn heikkenemiseen. Tällainen tilanne voi tulla kysymykseen erityisesti silloin kun käytöstä poistuva järjestelmä (esim. aluevalvontaan tarkoitettut tutkat) on tarkoitettu korvattavan uudella järjestelmällä ja vanhan järjestelmän käyttöikä ei enää voida jatkaa. Markkinaoikeuden tulisi harkinnassaan punnita väliaikaisen päätöksen mahdollisia etuja ja haittoja ja tehdä hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanoon liittyvä ratkaisu tämän harkinnan perusteella. Harkintaa ohjaaviin periaatteisiin tulisi kuulua muun muassa se, että valtion turvallisuuteen liittyvät intressit katsottaisiin lähtökohtaisesti merkitykseltään tärkeämmiksi kuin hankintaan liittyvät taloudelliset intressit.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin erikseen, että lain 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa ei markkinaoikeudella olisi mahdollisuutta antaa hankintapäätöksen täytäntöönpanoa koskevaa päätöstä. Valtion keskeisiin turvallisuusetuihin liittyvät hankinnat ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden täytäntöönpanon viivästyminen tulisi välttää, ettei vaaranneta sisäisestä ja ulkoisesta turvallisuudesta vastaavien viranomaisten kykyä hoitaa tehtäviensä täysimääräisesti. Markkinaoikeudella ei siten olisi näissä hankinnoissa 2 momentin mukaista harkinnanvaltaa.

Pykälän 4 *momentin* mukaan markkinaoikeuden lainoppinut jäsen voisi yksinään päättää väliaikaisesta toimenpiteestä.

Pykälän 1 ja 4 momentti olisivat yhdenmukaisia hankintalain 91 §:n 1 ja 3 momentin kanssa. Hankintalaista poiketen pykälän 2 momentissa mainittaisiin erikseen, että markkinaoikeuden määräämistä toimenpiteestä ei tulisi aiheutua haittaa valtion puolustus- ja turvallisuuseduille. Lisäksi pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa markkinaoikeudella ei olisi mahdollista antaa väliaikaisia täytäntöönpanoa koskevia päätöksiä.

94 § *Hankintayksikön väliaikainen sitoumus.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön väliaikaisesta sitoumuksesta. Pykälän tarkoituksena olisi saattaa lain tasolle hankintayksikön mahdollisuus vapaaehtoisesti pidättäytyä hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanosta markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi. Koska kysymys olisi markkinaoikeuden käsittelyn ajalle ulottuvasta sitoumuksesta, nimitettäisiin sitoumusta laissa väliaikaiseksi sitoumukseksi. Terminologia vastaisi tältä osin 93 §:ssä omaksuttua terminologiaa.

Pykälän 1 *momentin* mukaan hankintayksikkö voisi valituksen tultua vireille antaa markkinaoikeudelle kirjallisen sitoumuksen olla panematta hankintaa koskevaa päätöstä täytäntöön niin kauan kuin asia on markkinaoikeudessa vireillä. Sitoumus olisi annettava kirjallisesti. Kirjallinen tarkoittaisi tässä myös mahdollisuutta antaa sitoumus käyttäen sähköisiä välineitä.

Kuten säännöksen sanamuodostakin ilmenee, säännös ei olisi velvoittava. Säännös antaisi hankintayksikölle vain mahdollisuuden sitoumuksen antamiseen. Jos hankintayksikkö kuitenkin antaisi pykälässä tarkoitetun sitoumuksen, tulisi sen myös sitä noudattaa.

Pykälän 2 *momentin* mukaan markkinaoikeus ei ilman erityistä syytä antaisi päätöstä hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon väliaikaista kieltämisestä koskevasta vaatimuksesta, jos hankintayksikkö antaisi markkinaoikeudelle 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen. Täten tilanteissa, joissa hankintayksikkö on antanut markkinaoikeudelle säännöksessä tarkoitetun vapaaehtoisen sitoumuksen, markkinaoikeus voi harkita onko tarvetta antaa erillinen ratkaisu hakijan vaatimuksesta hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon väliaikaisesta kieltämisestä. Markkinaoikeuden päätöksen antaminen olisi mahdollista vain erityisestä syystä. Erityisen syyn olemassaolon harkinta kuuluisi markkinaoikeudelle.

Koska sitoumuksen antaminen olisi vapaaehtoista, olisi sitoumuksen peruuttaminenkin sinänsä mahdollista. Jos olosuhteet hankintayksikössä antaisivat aiheen sitoumuksen peruuttamiseen, tulisi hankintayksikön ilmoittaa sitoumuksen peruuttamisesta markkinaoikeudelle. Markkinaoikeuden tulisi puolestaan antaa sitoumuksen peruutus valittajalle tiedoksi. Markkinaoikeudelta myös poistuisi pykälän 2 momentin mukainen peruste olla antamatta päätöstä hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon väliaikaisesta kieltämisestä, jos valittaja on tällaisen vaatimuksen valituksessaan esittänyt. Tällöin markkinaoikeuden tulisi antaa täytäntöönpanon väliaikaista kieltämisestä koskevasta vaatimuksesta päätös, ellei valittaja vaatimustaan nimenomaisesti peruuta.

Pykälä vastaa hankintalain 92 §:ää muilta osin, mutta termi hankintapäätös on tässä laissa muutettu muotoon hankintaa koskeva päätös. Tällä pyritään huomioimaan se, että markkinaoikeuden antamat väliaikaiset päätökset voivat kohdistua muihinkin hankintamenettelyn yhteydessä tehtäviin päätöksiin kuin varsinaiseen hankintapäätökseen. Erityisesti puolustus- ja turvallisuushankintojen vaiheittainen toteuttaminen käyttämällä rajoitettua menettelyä tai neuvottelumenettelyä luo hankintayksikölle tarpeen antaa hankintamenettelyn yhteydessä muitakin päätöksiä kuin varsinaisen hankintapäätöksen. Hankintalaista poikkeavalla muotoilulla pyritään huomioimaan tämä asia.

95 § *Hankinnan väliaikainen järjestäminen.* Pykälässä säädettäisiin hankintayksikön oikeudesta järjestää hankinta väliaikaisin toimin muutoksenhaun ajaksi. Hankintalain soveltamisalaan kuuluvia hankintoja koskevassa oikeuskäytännössä on todettu, etteivät väliaikaiset järjestelyt, jotka päättyvät tuomioistuimen antaessa asiassa ratkaisunsa, vaaranna hakijan oikeusturvaa. Tällöin markkinaoikeudella on edelleen käytössään ensisijaiset seuraamusvaihtoehdot eli esimerkiksi mahdollisuus velvoittaa hankintayksikkö korjaamaan virheellinen menettely tai mahdollisuus kumota hankintayksikön päätös osaksi tai kokonaan (esimerkiksi MAO 27.7.2007 diaarinumero 216/07/JH ja MAO 19.2.2008 diaarinumero 413/07/JH). Oikeuskäytännön mukaan hankintayksikkö on voinut järjestää hankinnan ilman tarjouskilpailua aina siihen saakka, kunnes uusi tarjouskilpailu muutoksenhaun johdosta annetun päätöksen perusteella on ehditty toteuttaa tilanteessa, jossa hankintayksikön järjestämiä palveluita käyttävien asiakkaiden etu on edellyttänyt palveluiden keskeytymätöntä järjestämistä (esimerkiksi MAO 308/09).

Säännöksen tarkoituksena olisi selkiyttää siitä, miten laajasti hankintayksikkö voi järjestää muutoksenhaun kohteena olevan hankinnan muutoksenhaun aikana. Säännöksellä ei ole tarkoitus muuttaa suorahankintaa koskevaa sääntelyä. Suorahankinnalle on laissa säädetty tiukat reunaehdot ja suorahankinta toteutetaan useimmiten kokonaan ilman kilpailutusta. Tästä syystä suorahankinnan edellytykset olisivat tiukemmat kuin nyt säädettävät edellytykset hankinnan väliaikaiselle järjestämiselle. Jos suorahankintaedellytykset kuitenkin täyttyisivät, hankintayksikkö voisi halutessaan vaihtoehtoisesti toteuttaa hankinnan suorahankintana.

Pykälän 1 momentin mukaan hankintayksikkö voisi järjestää hankinnan muutoksenhaun ajaksi, jollei hankintaa voida sen luonteen vuoksi lykätä tuomioistuinkäsittelyn ajaksi. Hankinnan järjestäminen edellyttäisi arviota siitä, onko hankinnan tarve välitön vai voidaanko hankinta lykätä muutoksenhaun ajaksi. Tarve hankinnan välittömälle järjestämiselle olisi lähtökohtaisesti esimerkiksi tilanteessa, jossa hankintayksiköllä on lakisääteinen velvollisuus palvelun järjestämiseen tai hankinnassa on kyse sellaisesta tavara- tai palveluhyödykkeestä, jota hankintayksikkö tarvitsee tehtäviensä hoitamisessa. Hankinnan arvolla ei lähtökohtaisesti olisi merkitystä arvioinnissa. Hankintayksikön oman toiminnan lisäksi vastaavin edellytyksin voitaisiin ottaa huomioon hankintayksikön asiakkaiden tarpeet esimerkiksi tilanteessa, jossa lain 10 §:ssä tarkoitettu yhteishankintayksikkö vastaa kilpailuttamisesta.

Hankintayksikkö voisi järjestää hankinnan väliaikaisesti vain hankintamenettelyyn osallistuneelta ehdokkaalta tai tarjoajalta tai aiemmalta toimittajalta, vaikka tämä ei olisi osallistunut muutoksenhaun kohteena olevaan hankintamenettelyyn. Hankinnan väliaikaista järjestämistä koskevaa menettelyä ei säänneltäisi muutoin. Hankintayksikkö voisi kussakin yksittäistapauksessa hankinnan luonne huomioon ottaen valita toimittajan tarkoituksenmukaisella tavalla. Vaihtoehtoisesti hankintayksikkö voisi harkita hankinnan järjestämistä suorahankintana, jos suorahankinnalle laissa asetetut edellytykset täyttyisivät.

Pykälän 2 momentissa rajoitettaisiin hankinnan väliaikaista järjestämistä siten, että väliaikaisjärjestely ei saisi estää markkinaoikeuden käytössä olevien ensisijaisten oikeusuoja-keinojen käyttöä 96 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa säädetyllä tavalla. Käytännössä säännös edellyttäisi, että hankintayksikkö rajoittaisi väliaikaisjärjestelyn päättymään tuomioistuimen antamaan ratkaisuun tai viimeistään silloin, kun virhe aiemmassa hankintamenettelyssä on muutoksenhaun johdosta annetun ratkaisun perusteella korjattu. Suositeltavaa olisi, että väliaikaisen järjestelyä koskevien sopimusehtojen mukaan sopimus voitaisiin irtisanoa päättymään markkinaoikeuden ratkaisun johdosta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 93 §.

96 § *Markkinaoikeuden määräämät seuraamukset.* Pykälän 1 momentissa määriteltäisiin markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvat oikeusturvakeinot. Oikeussuojakeinojen soveltaminen edellyttäisi, että hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai Euroopan unionin lainsäädännön vastaisesti. Markkinaoikeus voisi 1 momentin 1–3 kohdan mukaan kumota hankintayksikön päätöksen kokonaan tai osittain, kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä tai velvoittaa hankintayksikköä korjaamaan virheellinen menettelynsä. Momentin 4 kohdassa mainittaisiin hyvitysmaksu ja 5–7 kohdassa mainittaisiin hankintasopimuksen tehottomuus, seuraamusmaksu sekä sopimuskauden lyhentäminen. Viimeksi mainitut seuraamukset perustuisivat puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 ja 61 artiklaan.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin 4–7 kohdan seuraamus voitaisiin määrätä vain 97–100 §:ssä ehdotettujen edellytysten täyttyessä. Ennen 4–7 kohdassa säädettyjen seuraamusten määräämistä on tärkeää selvittää, onko sopimussuhde syntynyt. Jos kirjallista sopimusta ei ole tehty, sopimuksen syntymistä tulisi arvioida olosuhteiden perusteella. Oikeussuojakeinojen tehokkaan käytön ja seuraamusten harkinnan kannalta kirjalliseen sopimukseen tulisi rinnastaa tilanteet, joissa olosuhteista voidaan päätellä hankintayksikön ja tarjoajan nimenomaisesti ryhtyneen hankinnan toteuttamiseen. Hiljaisen sopimuksen olemassaolon toteaminen olosuhteista ei ole täysin yksiselitteistä. Harkinnassa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota siihen, onko hankintayksikkö hankintapäätöksen jälkeen antanut hankinnan toteuttamiselle nimenomaisen suostumuksen tai onko tarjoaja ryhtynyt hankinnan toteuttamiseen hankintayksikölle siinä määrin, että kyse ei ole enää tavanomaisista, kyseiseen hankintaan kuuluvista valmistelutoimenpiteistä. Hankintasopimuksen syntymistä koskeva olosuhdearviointi ei kuitenkaan saisi estää hankintayksikön ja hankintamenettelyn voittaneen tarjoajan yhteistyön aloittamista sopimusneuvotteluihin ja tavanomaisin hankintaa valmistelevin toimenpitein.

Markkinaoikeudella olisi lainsäädännön puitteissa harkintavaltaa seuraamusten määräämisessä. Markkinaoikeuden tulisi kuitenkin harkintavaltaansa käyttäessään ottaa huomioon tehokkaan oikeussuojan toteutuminen sekä puolustus- ja turvallisuushankintalainsäädännön tavoitteet. Näin ollen virheelliseen hankintamenettelyyn tulisi ensisijaisesti puuttua pykälän 1 momentin 1–3 kohdassa luetelluilla ensisijaisilla seuraamuksilla eli reaalikeynoilla. Samoin seuraamusta määrätessään markkinaoikeuden olisi otettava huomioon, missä määrin menettelyvirhe on vaikuttanut asianosaisten tehokkaan oikeussuojan toteutumiseen. Hankintayksikön hankintamenettelyn lopputulokseen vaikuttamaton virhe ei siten voisi johtaa seuraamuksen määräämiseen. Edellä mainitut periaatteet ovat ohjanneet myös hankintalain soveltamista tuomioistuimissa.

Hankintayksikön virheen vaikutus voi myös poistua hankintamenettelyssä esimerkiksi sen vuoksi, että hankintayksikkö päättää itse keskeyttää hankintamenettelyn. Tuolloin markkinaoikeudessa ratkaistavaksi oikeuskysymykseksi jää, onko hankintayksiköllä ollut menettelyn keskeyttämiseen 75 §:n mukaiset perusteet, joissa keskeistä on harkita hankintayksikön menettelyn vaikutusta ehdokkaiden tai tarjoajien tasapuoliseen ja syrjimättömään kohteluun. Käytännössä seuraamusta ei tule määrättäväksi myöskään sellaisessa tilanteessa, jossa hankintayksikkö ei ole perustellut puolustus- ja turvallisuushankintalain edellyttämällä tavalla hankintapäätöstään, mutta hankintayksikkö esittää sittemmin menettelyn kuluessa hyväksyttävät perustelut.

Pykälän 3 momentin mukaan 1 momentin 5 kohdassa mainittu hankintasopimuksen tehottomuus olisi käytettävissä vain EU-kynnysarvon ylittävissä tavarahankinnoissa, liitteen A palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa. Pykälän 1 momentin 6 ja 7 kohdassa mainitun seuraamusmaksun ja sopimuskauden lyhentämisen markkinaoikeus voisi määrätä edellä lueteltujen hankintalajien lisäksi EU-kynnysarvon ylittävissä liit-

teen B mukaisessa palveluhankinnassa. EU-kynnysarvon alittavissa hankinnoissa reaali-keinojen vaihtoehtona olisi käyttöedellytysten täytyessä hyvitysmaksu.

Pykälän 4 momentin mukaan tämän lain 68 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa hankinnoissa markkinaoikeus voisi ainoastaan määrätä hyvitysmaksun hankintayksikön maksettavaksi. Lain 68 §:n 2 momentissa tarkoitettuja hankintoja ovat ne puolustushankinnat, joissa SEUT 346 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaiset edellytykset täyttyvät.

Pykälän 4 momentin rajausta markkinaoikeuden käytettävissä olevien seuraamusten osalta perustuu 68 §:n 2 momentin mukaisten hankintojen erityismerkitykseen Suomen puolustuskyvyille. Reaalikeinojen käytön poissulkeminen rajoittaa tarjoajan ja ehdokkaan käytössä olevia oikeussuojakeinoja. Punnittaessa rajoituksen merkittävyyttä ja näihin hankintoihin liittyviä keskeisiä kansallisia turvallisuusetuja voidaan kuitenkin katsoa, että rajoitus on perusteltu. Sulkemalla reaalikeinot tai hankintasopimukseen vaikuttavat seuraamukset pois varmistetaan se, ettei hankinnan toteuttamiseen synny sellaista viivettä, joka saattaisi vaarantaa Suomen kyvyn hoitaa täysimääräisesti kansallista puolustustaan ja turvallisuuttaan. Rajoituksen ei myöskään voida katsoa olevan perustuslain 21 §:n hengen vastainen, koska ehdokas tai tarjoaja, joka kokee oikeutensa tulleen loukatuksi hankintamenettelyssä, saa asiansa käsiteltyä tuomioistuimessa. Markkinaoikeus voi määräämällä hyvitysmaksun sanktioida hankintayksikköä virheellisestä menettelystä tai laiminlyönnistä ja valituksen tehneellä ehdokkaalla tai tarjoajalla on mahdollista saada taloudellinen korvaus kärsimästään vahingosta. Myös näiden hankintojen osalta ehdokkaan tai tarjoajan tulee kuitenkin aina pystyä näyttämään toteen, että sillä olisi ollut virheettömässä menettelyssä todellinen mahdollisuus päästä hankinnan toimittajaksi.

Nykytilaan verrattuna ehdotettu malli parantaa tarjoajien oikeusturvaa. Hankintalain soveltamisalasta poissuljettujen puolustus- ja turvallisuushankintojen (hankintalain 7 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdat) osalta ei nykyisellään ole säädetty erillisistä oikeusturvakeinoista. Näissä hankinnoissa ehdokas ja tarjoaja on voinut saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi hallintolainkäyttölain mukaisella hallintovalituksella. Nyt säädettäväksi esitettävällä lailla selkeästi määriteltäisiin ehdokkaan ja tarjoajan käytössä olevat oikeussuojakeinot myös niissä hankinnoissa, jotka jäävät puolustus- ja turvallisuushankintalain EU-sääntelyn ulkopuolelle. Näiltä osin oikeusvarmuuden periaate säännösten selkeydestä ja täsmällisyydestä siten, että oikeussubjektit voivat saada ilman epäselvyyttä tiedon oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan, voitaisiin katsoa täyttyvän nykyistä paremmin.

Pykälä vastaa muilta osin hankintalain 94 §:ää, mutta 4 momenttiin sisältyvä markkinaoikeuden käytössä olevien seuraamusten rajoitus on käytössä ainoastaan puolustus- ja turvallisuushankintalaissa.

97 § *Hyvitysmaksu.* Hyvitysmaksu olisi markkinaoikeuden käytettävissä oleva toissijainen oikeuskeino, joka tulisi pääsääntöisesti sovellettavaksi vain silloin, kun markkinaoikeudella ei olisi käytettävissään lain 96 §:n 1 momentin 1–3 kohdassa säädettyjä keinoja puuttua hankintayksikön laittomaan menettelyyn. Markkinaoikeus voisi päättää, ettei se määrää hyvitysmaksua, jos hankintayksikkö on pidättäytynyt hankintapäätöksen toimeenpanosta markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi. Lisäksi hyvitysmaksun suuruudelle säädettäisiin enimmäismäärä.

Pykälän 1 momentin mukaan hyvitysmaksu voitaisiin määrätä lähtökohtaisesti silloin, kun markkinaoikeuden ensisijaisten seuraamusten eli reaalikeinojen käyttö on mahdotonta, koska hankintasopimus on jo tehty. Hyvitysmaksu voitaisiin määrätä myös reaalikeinojen sijaan, jos reaalikeino saattaisi aiheuttaa hankintayksikölle, muiden tahojen oikeuksille, valtion turvallisuuseduille tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut olisivat. Jos hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnassa noudattamatta odotusaikaa tai muutok-

senhaun hankintasopimuksen lykkäävästä vaikutuksesta huolimatta tai hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen kilpailuttamatta, olisivat tehottomuus, seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen ensisijaisia oikeussuojakeinoja. Jos kansallisen kynnysarvon ylittävässä hankinnassa hankintasopimus on tehty ennen valituksen vireilletuloa markkinaoikeudessa, hankinnassa voitaisiin määrätä maksettavaksi hyvitysmaksu.

Hyvitysmaksun määräämisen edellytyksenä on 96 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaisesti, että hankintamenettelyssä on tapahtunut virhe ja ilman tätä virhettä hakijalla olisi ollut todellinen mahdollisuus päästä hankinnan toimittajaksi. Jotta hyvitysmaksu voidaan määrätä, molempien edellytysten tulee täytyä. Hyvitysmaksua voitaisiin määrätä maksettavaksi sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Valittajan on tämä osoitettava.

Hankintalakia koskeva oikeuskäytäntö on osoittanut, että toteutumatta jääneiden tarjouskilpailujen lopputuloksen jälkikäteiseen arviointiin liittyy tiettyjä epävarmuustekijöitä, kuten miltä yritykseltä tarjouksia olisi pyydetty, mitkä yritykset olisivat jättäneet tarjouksensa, millaiset tarjoukset olisivat olleet ja millaisia kelpoisuusperusteita ja tarjousten valintaperusteita olisi sovellettu. Tämän vuoksi korkein hallinto-oikeus arvioi ratkaisussa KHO 2006:49, että asiassa (rakennuksen päälystysurakka) ei ollut jälkikäteisiin tarjouslaskelmiin ja muun asiassa esitetyn näytön perusteella mahdollista riittävällä varmuudella selvittää, olisiko hakijoilla, jotka eivät voineet tehdä omia tarjouksiaan, mutta jotka olivat tehdessään hakemuksen markkinaoikeudelle tienneet urakkahinnat, ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä. Kilpailuneuvoston aikaisessa oikeuskäytännössä (KN 27.2.2002 diaarinumero 143/690/2001) tuomittiin hyvitysmaksua hakijalle suora hankintatilanteessa, kun hakija oli aikaisemmin voittanut kaksi saman yksikön hankintakilpailua.

Markkinaoikeus voisi kuitenkin jättää hyvitysmaksun määräämättä tilanteessa, jossa hankintayksikkö on pidättäytynyt valituksen kohteena olevan hankintapäätöksen täytäntöönpanosta muutoksenhaun ajaksi. Säännöksellä lisättäisiin markkinaoikeuden harkintavaltaa hyvitysmaksun määräämisessä. Hankintalain soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa markkinaoikeuskäsittelyn pitkä kesto on johtanut tilanteisiin, joissa ensisijaiset oikeussuojakeinot eivät ole enää olleet käytettävissä, koska hankinnan sopimuskausi on pitkälti tai kokonaan ehtinyt kulua muutoksenhaun aikana. Tällöin hankintayksikkö on määrätty maksamaan hakijalle hyvitysmaksu, jos hakijaa koskevat hyvitysmaksun määräämisen perusteet ovat täyttyneet. Pidättäytymällä hankintapäätöksen täytäntöönpanosta hankintayksikkö on kuitenkin omalla toiminnallaan pyrkinyt varmistamaan, että markkinaoikeudella on asiassa käytettävissään ensisijaiset oikeussuojakeinot. Tilanteessa, jossa asian markkinaoikeuskäsittely on kestänyt kauan hankintayksiköstä riippumattomasta syystä, markkinaoikeus voisi jättää hyvitysmaksun määräämättä.

Pykälän 2 momentissa hyvitysmaksun suuruudelle asetettaisiin raja. Hyvitysmaksu voisi olla korkeintaan 10 prosenttia hankinnan arvosta. Asetettu raja voitaisiin ylittää vain erityisestä syystä. Erityiseksi syyksi voitaisiin katsoa esimerkiksi hankintayksikön laiminlyönnin tai virheen valittajalle aiheuttama vahinko, mukaan lukien valittajan menettämän liikevoiton määrä, sekä hankintayksikön virheen laatu ja menettelyn erityinen moitittavuus. Kattoarvon määrittästarve perustuu siihen, että perustuslain 2 §:n 3 momentin säännökset huomioon ottaen hallinnollisissa sanktioissa on vastaavalla tavalla kuin rikosoikeudellisissa sanktioissa määriteltävä sanktion määrätymisen perusteet. Hallinnollisten sanktioiden osalta on määriteltävä ainakin sen enimmäismäärä. Säädettyä 10 prosentin raja-arvo liittyisi siten nimenomaisesti hyvitysmaksun sanktioluonteeseen.

Hyvitysmaksun suuruutta arvioitaessa markkinaoikeuden tulee ottaa huomioon ensisijaisesti hankintayksikön virheelliseen toimintaan liittyvät seikat, kuten virheen tai laiminlyönnin laatu, valituksen kohteena olevan hankinnan arvo sekä hakijana olevalle tarjoajalle aiheutuneet kustannukset ja muu vahinko. Hakijalla olisi velvollisuus näyttää toteen virheellisestä menettelystä aiheutuneen vahingon määrä.

Hyvitysmaksun määrääminen ei estäisi hakijaa hakemasta vahingonkorvausta yleisessä alioikeudessa, jos valittajan kärsimän vahingon määrä ylittäisi tuomitun hyvitysmaksun. Hyvitysmaksun määrääminen ei myöskään estäisi valittajaa vaatimasta seuraamusmaksua EU-kynnysarvon ylittävissä hankinnoissa. Hyvitysmaksu olisi kuitenkin otettava huomioon vahingonkorvauksen ja seuraamusmaksun korvausvelvollisuutta ja korvauksen määrää arvioitaessa.

Pykälä vastaa muilta osin hankintalain 95 §:ää, mutta 1 momenttiin on lisätty hyvitysmaksun määräämisen perusteeksi muun seuraamuksen aiheuttama mahdollinen suurempi haitta valtion turvallisuuseduille.

98 § *Tehottomuusseuraamus.* Pykälässä säädettäisiin tehottomuusseuraamuksen käyttöedellytyksistä. Pykälä vastaisi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 artiklaa. Tehottomuutta sovellettaisiin ainoastaan EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, liitteen A mukaisiin palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin. Tehottomuus ei kuitenkaan olisi käytettävissä liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa eikä tämän lain 68 §:n 2 momentin mukaisissa hankinnoissa.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan markkinaoikeus voisi todeta hankintasopimuksen tehottomaksi, jos hankintayksikkö on tehnyt lain vastaisesti 22 §:ssä ja 23 §:ssä tarkoitetun suorahankinnan, eikä hankintayksikkö ole toimittanut julkaistavaksi suorahankintaa koskevaa ilmoitusta 81 §:n mukaisesti. Markkinaoikeus ei voisi todeta hankintasopimusta tehottomaksi, jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi 81 §:n mukaisen suorahankintaa koskevan hankintailmoituksen ja noudattanut 14 päivän määräaikaa ennen hankintasopimuksen tekemistä. Ilmoitusmenettelyä käytämällä hankintayksikkö varmistaisi, että hankintasopimuksen sitovuuteen ei voisi muutoksenhaulla puuttua.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan tehottomuusseuraamus voitaisiin määrätä myös silloin, kun hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen, vaikka hankinnassa olisi velvollisuus noudattaa 79 §:ssä säädettyä odotusaikaa.

Pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan markkinaoikeus voisi todeta hankintasopimuksen tehottomaksi, jos hankintayksikkö on tehnyt 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, vaikka hankinta-asia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi. Kielto tehdä hankintasopimus muutoksenhaun lykkäävän vaikutuksen vastaisesti sekä tehottomuusseuraamuksen määrääminen tällä perusteella koskisivat tilanteita, joissa hankintayksiköllä olisi velvollisuus noudattaa odotusaikaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin 1 momentin 2 ja 3 kohtaa koskevasta lisäedellytyksestä, jonka mukaan markkinaoikeus voisi todeta hankintasopimuksen tehottomaksi vain, jos hankintayksikkö on tehnyt tämä lain vastaisen muun virheen, joka on vaikuttanut hakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus. Jos hankintayksikkö on jättänyt noudattamatta odotusaikaa tai tehnyt 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, mutta ei ole tehnyt muuta hankintalain vastaista virhettä, seuraamuksena olisi 100 §:n mukainen seuraamusmaksu.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin tehottomuusseuraamuksesta puitejärjestykseen perustuvissa EU-kynnysarvon ylittävissä kilpailutuksissa. Säännös perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 58 artiklan c kohtaan ja 60 artiklan 1 kohdan c kohtaan.

Puitejärjestelyyn perustuvissa hankinnoissa hankintayksikkö voisi 80 §:n nojalla valita, noudattaako se hankinnassa odotusaikaa ennen hankintasopimuksen tekemistä vai ei. Tästä harkintavallasta huolimatta puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi edellyttää, että puitejärjestelyyn perustuvissa EU-kynnysarvon ylittävissä kilpailutuksissa tuomioistuimen tulee voida määrätä hankintasopimuksen tehottomuusseuraamus, jos kilpailutuksessa ei ole noudatettu menettelylle asetettuja vaatimuksia. Puitejärjestelyyn perustuvat kilpailutukset tulee tehdä lain 27 §:n 2 ja 3 momentissa säädettyjä menettelyjä noudattaen. Jos hankinnassa ei ole näin menetelty, voidaan hankintasopimus todeta tehottomaksi. Menettelyn tässä vaiheessa ei kuitenkaan voida tutkia puitejärjestelyn lainmukaisuutta laajemmalti, koska toimittajilla on ollut mahdollisuus käyttää oikeussuojakeinoja tältä osin jo puitejärjestelyä perustettaessa.

Pykälän 4 momentin mukaan tehottomuusseuraamus voisi koskea vain sellaisia sopimusvelvoitteita, jotka ovat täyttämättä markkinaoikeuden päätöksen antamishetkellä. Markkinaoikeus voisi kohdistaa tehottomuuden myös sellaisiin hankinta-asian vireille tulon hetkellä täyttämättä oleviin sopimusvelvoitteisiin, joiden täytäntöönpano on kielletty lain 92 §:n nojalla tai joita koskien hankintayksikkö on antanut 94 §:ssä tarkoitetun väliaikaisen sitoumuksen. Koska tehottomuusseuraamuksella puututaan merkittävällä tavalla sopimusten sitovuuteen, on markkinaoikeuden määrätessään tehottomuusseuraamuksesta selkeästi määritettävä ne sopimusvelvoitteet, jotka markkinaoikeus määrää tehottomiksi.

Jos hankintasopimus todetaan tehottomaksi, sopimusta koskeva hankintapäätös muuttuu käytännössä vaikutuksettomaksi. Tämän vuoksi markkinaoikeus voisi tehottomuusseuraamusta määrätessään samalla käyttää lain 96 §:n 1 momentin 1-3 kohdassa säädettyjä reaalikeynoja kuten kumota hankintaa koskevan hankintapäätöksen kokonaan tai osittain.

Tehottomuusseuraamus olisi sopimusoikeudellisesta pätemättömyydestä erillinen hankintaoikeudellinen seuraamusmuoto, joka tulisi kyseeseen vain EU-kynnysarvot ylittävissä hankinnoissa. Tehottomuudesta mahdollisesti seuraavien vaikutusten tietystä samankaltaisuudesta huolimatta ei ehdotetulla säännöksellä pyritä muuttamaan vaikiintuneita sopimusoikeudellisia oppeja sopimuksen pätemättömyydestä, eikä kyseessä siten ole uusi sopimusoikeudellinen pätemättömyysperuste. Tehottomuus olisi oikeudelliselta luonteeltaan hallinnollinen seuraamus, joka kohdistuisi puolustus- ja turvallisuushankintalainsäädännön mukaisen velvoitteensa laiminlyöneeseen hankintayksikköön ja tämän sopimuskumppaniin.

Todetessaan hankintasopimuksen tehottomaksi markkinaoikeuden tulisi ottaa huomioon sopimusosapuolten velvoitteiden täytäntöönpanon vastaavuus. Tehottomuusseuraamuksen tulisi kohdistua tasapuolisesti osapuolten toisiaan vastaaviin täyttämättä oleviin velvoitteisiin, vaikka osapuolten sopimusvelvoitteiden käytännön suorittaminen ajoittuisi tuomioistuimen päätöksen antamisajankohdan eri puolille. Jos suorituksia ei voida sovittaa yhteen, voidaan toisen sopimusosapuolen saama perusteeton etu palauttaa yleisten varallisuus oikeudellisten oppien perusteella. Samoin sopimusvelvoitteiden täyttymisen määrittelyssä tulisi omistusoikeuden siirtymiselle antaa ratkaisevampi painoarvo kuin hallintaoikeuden siirtymiselle.

Määrätessään tehottomuusseuraamuksesta markkinaoikeuden on 100 §:n 1 momentin mukaan määrättävä hankintayksikkö samalla maksamaan valtiolle 96 §:n 1 momentin 6 kohdassa tarkoitettu seuraamusmaksu.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 96 §.

99 § *Tehottomuusseuraamuksen määräämättä jättäminen.* Pykälässä säädettäisiin tilanteista, joissa markkinaoikeus voisi päättää, ettei hankintasopimusta todeta tehottomaksi. Pykälä vastaisi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 artiklaa.

Pykälän 1 *momentin* mukaan markkinaoikeus voisi päättää, ettei tehottomuusseuraamusta määrätä, jos sopimuksen voimassapitämiseksi on yleiseen etuun taikka valtion turvallisuusetiin liittyviä pakottavia syitä. Markkinaoikeuden olisi tutkittava kaikki olennaiset näkökohdat voidakseen todeta, onko sopimuksen vaikutukset pidettävä voimassa edellä mainittuihin asioihin liittyvistä pakottavista syistä. Tällaisia poikkeustilanteita voisivat olla esimerkiksi kansanterveyden tai yleisen turvallisuuden vaarantumiseen liittyvät uhkatilanteet. Valtion turvallisuusedut puolestaan voivat perustella tehottomuusseuraamuksen määräämättä jättämistä tilanteissa, jolloin puolustushankintaa koskevan sopimuksen tehottomuus heikentäisi tai vaarantaisi Suomen puolustuskyvyn tai sen pitkäjänteisen kehittämisen. Käytännössä kyse voisi olla esimerkiksi tilanteesta, jossa sopimuksen toteaminen tehottomaksi aiheuttaisi joko hankintahetkellä tai valituksen käsittelyajat huomioiden tulevaisuudessa sellaisen suorituskykypuutteen, jonka voitaisiin katsoa vaarantavan kansallisen puolustuksen. Yhtä lailla tehottomuusseuraamus tulisi jättää määräämättä esimerkiksi sellaisessa hankinnassa, jonka jatkuva ja häiriötön toiminta olisi ehdottoman tärkeää kansallisen turvallisuuden vuoksi. Kyse voisi olla esimerkiksi puolustusvoimien tai valtion sisäisestä turvallisuudesta vastaavan viranomaisen tekemästä tietojä viestijärjestelmiin liittyvistä hankinnoista tai rajojen turvaamisen kannalta tärkeän materiaalin, huolto-, varaosa- tai kunnossapitopalvelun hankinnasta. Pykälässä yleiseen etuun liittyvillä pakottavilla syillä on tarkoitettu ensisijaisesti muita kuin hankintasopimuksen osapuolten taloudellisia etuja. Tällaiset suoraan sopimukseen liittyvät taloudelliset edut, kuten tehottomaksi toteamisesta osapuolille syntyvät kustannukset, voisivat olla yleisen edun mukaisia vain sellaisissa poikkeuksellisissa olosuhteissa, joissa kustannukset olisivat kohtuuttomia. Vaikka puolustus- ja turvallisuusedut sinänsä ovat osa momentissa mainittua yleistä etua, on nämä kuitenkin perusteltua mainita lainkohdassa erikseen, sillä puolustus- ja turvallisuushankinnoissa on lakiehdotuksen 1 §:n mukaisesti erityisesti pyrittävä toteuttamaan hankinnat valtion keskeisiä turvallisuusetuja vaarantamatta.

Pykälän 2 *momentin* mukaan markkinaoikeudella ei olisi mahdollisuutta määrätä tehottomuusseuraamusta, mikäli tämä vaarantaisi valtion turvallisuusetujen kannalta olennaisen puolustus- tai turvallisuushankkeen toteuttamisen. Käytännössä tällöin kyseeseen voisi tulla esimerkiksi erikoisvarastotiloja koskevan rakennusurakan hankinta uudelle ohjusjärjestelmälle tai valtion turvallisuuden kannalta keskeisille tietojä viestintäjärjestelmien tilojen rakennusurakka. Tällöin tehottomuusseuraamuksen aiheuttama rakennusurakan viivästyminen ei suoraan vaarantaisi valtion turvallisuutta. Tehottomuusseuraamuksen määrääminen vaarantaisi kuitenkin olennaisen puolustus- ja turvallisuushankkeen toteuttamisen ja tätä kautta välillisesti asettaisi vaaraan myös valtion turvallisuusedut.

Pykälän 1 momentti vastaa pääosin hankintalain 97 §:ää. Toinen momentti liittyy puolustus- ja turvallisuussektorin erityispiirteisiin ja sisältyy vain puolustus- ja turvallisuushankintalakiin.

100 § *Seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen.* Pykälässä säädettäisiin seuraamusmaksusta ja sopimuskauden lyhentämisestä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 60 ja 61 artiklaan. Pykälän 1 ja 2 momentissa mainittuja seuraamuksia sovellettaisiin EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, liitteen A ja B mukaisiin palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin. Pykälän 3 ja 4 momenttia sovellettaisiin ainoastaan EU-kynnysarvon ylittäviin tämän lain liitteen B mukaisiin palveluhankintoihin. Pykälän seuraamuksia ei sovellettaisi lainkaan palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin eikä tämän lain 68 §:n 2 momentin tarkoittamiin hankintoihin.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan markkinaoikeuden olisi täyttämättä oleviin sopimusvelvoitteisiin kohdistuvaa tehottomuusseuraamusta määrätessään määrättävä lisäksi hankintayksikkö maksamaan valtiolle seuraamusmaksu. Tilanteessa, jossa sopimusvelvoitteet on seuraamusta määrättäessä jo täytetty osittain tai kokonaisuudessaan, voisivat pelkän tehottomuusseuraamuksen vaikutukset jäädä merkityksettömiksi. Tämän vuoksi laissa säädettäisiin tehottomuuden lisäseuraamuksena valtiolle maksettavasta seuraamusmaksusta.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä maksettavaksi valtiolle myös niissä tilanteissa, joissa hankintayksikkö on jättänyt virheellisesti noudattamatta 79 §:ssä säädettyä odotusaikaa ja 1 momentin 3 kohdan mukaan tilanteissa, joissa hankintayksikkö on tehnyt 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, vaikka hankinta-asia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi. Seuraamusmaksun määrääminen ei tällaisissa tilanteissa edellyttäisi sitä, että hankintayksikkö olisi tehnyt puolustus- ja turvallisuushankintalain vastaisen muun virheen. Seuraamusmaksua ei kuitenkaan voitaisi määrätä, jos hankintayksiköllä olisi 80 §:ssä säädetty peruste olla noudattamatta odotusaikaa.

Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan seuraamusmaksu voitaisiin määrätä hankintasopimuksen tehottomuusseuraamuksen sijaan, jos tehottomuusseuraamusta ei määrättäisi 99 §:n nojalla yleiseen etuun tai valtion turvallisuusetuihin liittyvistä pakottavista syistä. Markkinaoikeus voisi tällöin 2 momentin mukaan seuraamusmaksun sijasta tai sen ohella lyhentää hankintasopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin seuraamusmaksun ja sopimuskauden lyhentämisen soveltamisesta EU-kynnysarvon ylittäviin liitteen B mukaisiin palveluhankintoihin, joissa tehottomuusseuraamus ei ole käytettävissä. Näiden seuraamusten käyttöedellytykset vastaisivat pääosin 98 §:ssä säädettyjä tehottomuuden määräämisedellytyksiä.

Seuraamusmaksu tai sopimuskauden lyhentäminen olisivat seuraamusvaihtoehtona silloin, jos hankintayksikkö on 22 §:n vastaisesti tehnyt suorahankinnan, hankintayksikkö ei ole noudattanut 81 §:n mukaista odotusaikaa tai jos hankintayksikkö on odotusajan jälkeen 92 §:n vastaisesti tehnyt hankintasopimuksen, vaikka hankinta-asia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi. Lisäksi seuraamusmaksu tai sopimuskauden lyhentäminen voitaisiin määrätä B-palveluita koskevissa puutejärjestelyyn perustuvissa kilpailuttamisissa vastaavalla tavalla kuin muissa tilanteissa hankintasopimus todettaisiin tehottomaksi 98 §:n 3 momentissa ehdotetulla tavalla.

Pykälän 4 momentissa edellytettäisiin odotusajan noudattamatta jättämisen ja muutoksenhaun lykkäävää vaikutusta koskevan 92 §:n vastaisesti tehdyn hankintasopimuksen osalta lisäksi, että hankintayksikkö olisi tehnyt puolustus- ja turvallisuushankintalain vastaisen muun virheen, joka on vaikuttanut hakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus. Jos hankintayksikkö on jättänyt liitteen B mukaisessa EU-kynnysarvon ylittävässä palveluhankinnassa noudattamatta odotusaikaa tai tehnyt 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, mutta ei ole tehnyt muuta hankintalain vastaista virhettä, markkinaoikeudella olisi seuraamusvaihtoehtona ainoastaan seuraamusmaksu. EU-kynnysarvon ylittävissä B-palveluissa seuraamusmaksu olisi siis seuraamusvaihtoehtona sekä odotusaikarikkomuksissa että tilanteissa, joissa mainittuun laiminlyöntiin yhdistyy muu menettelyvirhe. Odotusajan tai 92 §:n säännösten noudattamatta jättämisen

ohella mahdollisesti tehdyt muut menettelyvirheet voitaisiin ottaa huomioon seuraamusmaksun määrää määriteltäessä.

Pykälän 5 *momentissa* säädettäisiin niistä tekijöistä, jotka markkinaoikeuden tulee ottaa huomioon määrätessään seuraamusmaksua tai lyhentäessään hankintasopimuksen sopimuskautta. Markkinaoikeuden tulisi seuraamusta määrätessään huomioida hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu sekä valituksen kohteena olevan hankinnan arvo. Tällaisia seikkoja voisivat käytännössä olla esimerkiksi täyttämättä olevien sopimusvelvoitteiden suhde täytettyihin sopimusvelvoitteisiin tai hankintayksikön odotusajan noudattamatta jättämisen ohella tekemät sellaiset puolustus- ja turvallisuushankintalain vastaiset menettelyvirheet, jotka eivät ole kuitenkaan vaikuttaneet valittajan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus. Seuraamusmaksun määrä ei saisi ylittää 10 prosenttia hankintasopimuksen arvosta. Seuraamusmaksua määrättäessä yhdessä muiden seuraamusten kanssa tulisi lisäksi ottaa huomioon lain 101 §, jonka mukaan seuraamusten yhteisvaikutus ei saisi muodostua hankintayksikön tai sen sopimuspuolen kannalta kohtuuttomaksi.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 98 §.

101 § *Seuraamusten kohdistaminen ja yhteisvaikutus.* Pykälässä säädettäisiin seuraamusten kohdistamisesta ja yhteisvaikutuksesta. Seuraamusten yhteisvaikutusten huomioon ottamista koskevan sääntelyn tarve korostuu, koska seuraamuksia on useita ja niiden yhteisvaikutus saattaa yksittäisessä soveltamistilanteessa muodostua joko hankintayksikön tai sen sopimusosapuolen kannalta kohtuuttomaksi.

Pykälän 1 *momentin* mukaan seuraamus voitaisiin kohdistaa muiden hankintayksiköiden puolesta toimineeseen hankintayksikköön. Jotta markkinaoikeuden käsittelyaika ei kohtuuttomasti kohdistettaisi yhdessä toteutettavien hankintojen tilaajaosapuolten selvittämiseen kussakin konkreettisessa soveltamistilanteessa, lähtökohtana seuraamusharkinnassa pidettäisi kohdistamisen osalta sitä, että seuraamus kohdistetaan siihen hankintayksikköön, joka on käytännössä vastannut hankintamenettelystä. Suositeltavaa olisi, että tilaajaosapuolet puolestaan keskinäisin sopimusjärjestelyin etukäteen sopisivat oikeudenkäynnistä aiheutuvan seuraamus- ja kuluriskin jakamisesta.

Lähtökohta ei toisaalta sulje pois sitä mahdollisuutta, että markkinaoikeus voi myös kohdistaa seuraamukset yhteisvastuullisesti hankinnassa mukana olleille kaikille hankintayksiköille.

Markkinaoikeuden harkintavaltaa kohdistamisessa täsmennettäisiin vastaavalla tavalla myös uhkasakon ja oikeudenkäyntikulujen korvausvelvoitteiden asettamisessa.

Pykälän 2 *momentissa* ei määriteltäisi tarkemmin, mitä seuraamusten kohtuuttomuudella tarkoitetaan. Seuraamusten taloudellinen luonne huomioon ottaen kysymys olisi lähinnä seuraamusten taloudellisten vaikutusten yhteisvaikutuksellisesta kohtuuttomuudesta suhteessa hankintayksikön tai sen sopimusosapuolen taloudelliseen kantokykyyn tai toimintaedellytyksiin muutoin. Seuraamusten yhteisvaikutusten kohtuuttomuuteen voisivat kiinnittää huomiota seuraamusharkinnassa kohteina olevat tahot. Havaitessaan kohtuuttomuuden markkinaoikeuden tulisi ottaa se huomioon myös oma-aloitteisesti. Koska seuraamuksia voidaan hankintamenettelyn osapuolille määritellä myös eri vaiheissa ja eri menettelyissä, kohtuuttomuuden huomioon ottaminen myöhemmissä menettelyissä voisi kohdistua vain tuolloin käsiteltävinä oleviin seuraamuksiin.

Seuraamusten yhteisvaikutuksen harkinnassa huomioon otettaisiin vain tässä laissa tarkoitettut hankintamenettelyyn välittömästi liittyvät seuraamukset. Seuraamusharkinnassa ei siten harkittaisi osana kohtuullisuusarviointia oikeudenkäyntikulujen korvausvelvoitteita eikä mahdollisesti määrättyjä uhkasakkoseuraamuksia.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 99 § muilta osin, mutta 1 momentista on poistettu viittaus sellaiseen hankintayksikköön joka ei ole viranomainen tai oikeushenkilö. Puolustus- ja turvallisuushankintalain 4 §:n mukaan hankintayksikön tulee aina olla viranomainen tai oikeushenkilö.

- 102 §** *Uhkasakko.* Pykälässä säädettäisiin markkinaoikeuden käytössä olevista sakon uhan asettamista koskevista toimivaltuuksista tilanteessa, jossa markkinaoikeus kieltää tai keskeyttää päätöksen täytäntöönpanon tai määrää laissa tarkoitetun reaalikeinon käytöstä. Markkinaoikeuden määräämään uhkasakkoon sovelletaan voimassa olevan lain mukaan muutoin uhkasakkolakia (1113/1990).

Pykälän muotoilu olisi *1 momentissa* yleisluontoinen ja siinä ei lueteltaisi markkinaoikeuden eri päätöksentekotilanteita. Sakon uhkaa voitaisiin käyttää kaikissa niissä tilanteissa, joissa markkinaoikeus määrää tässä laissa tarkoitetun kiellon tai velvoitteen. Uhkasakon määräämiseen ja tuomitsemiseen sovellettaisiin muutoin uhkasakkolakia.

Pykälän *2 momentissa* täsmennettäisiin lisäksi uhkasakon kohdistamista koskevaa harkintaa tilanteissa, joissa yksi hankintayksikkö on vastannut hankintaa koskevasta päätöksestä tai muusta toimenpiteestä muiden hankintayksiköiden puolesta. Koska yhteishankintatilanteissa on suurta vaihtelua esimerkiksi sen suhteen, ovatko muut hankintaan osallistuvat delegoineet päätösvaltaansa hankinnasta käytännössä vastaavalle hankintayksikölle vai ei, uhkasakon kohdistaminen myös hankinnassa mukana oleviin hankintayksiköihin on edelleen mahdollista. Täsmennykset vastaavat uhkasakkolain 7 §:n 1 momentin tulkinnallista lähtökohtaa, jonka mukaan uhkasakko voidaan kohdistaa vain sellaiseen asianosaiseen, jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus noudata päävelvoitetta.

Yhteishankintayksiköiden lisäksi uhkasakko voitaisiin muissa tilanteissa kohdistaa siihen hankintayksikköön, joka toimii muulla perusteella muiden hankintayksiköiden puolesta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 100 § muilta osin, mutta 2 momentista on poistettu viittaus sellaiseen hankintayksikköön joka ei ole viranomainen tai oikeushenkilö. Puolustus- ja turvallisuushankintalain 4 §:n mukaan hankintayksikön tulee aina olla viranomainen tai oikeushenkilö.

- 103 §** *Markkinaoikeuden päätöksen tiedoksianto.* Säännös markkinaoikeuden mahdollisuudesta antaa omat päätöksensä tiedoksi sähköisesti liittyy laissa muutoinkin ehdotettuun mahdollisuuteen siirtyä menettelyjen nopeuttamiseksi käyttämään sähköistä yhteystietoa käyttäen tapahtuvaa sähköistä tiedoksiantoa. Markkinaoikeuden päätöksen sähköisen tiedoksiannon vaihtoehtona olisi edelleenkin päätöksen todisteellinen tiedoksianto siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Tästä ensisijaisesta vaihtoehdosta säädettäisiin pykälän *1 momentissa*.

Pykälän *2 momentin* mukaan muutoksenhakijan ja hankintayksikön suostumuksella markkinaoikeuden päätös valitusosoituksineen voitaisiin antaa tiedoksi käyttäen näiden osapuolten markkinaoikeudelle ilmoittamia sähköisiä yhteystietoja. Ilmoituksen osalta riittävänä olisi pidettävä sitä, että muutoksenhakija ilmoittaa valituksessaan, että päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisesti käyttäen tätä varten ilmoitettavaa sähköistä yhteystietoa. Vastaavalla tavalla hankintayksikkö voisi vastineessaan ilmoittaa sähköisen yhteystietonsa, johon päätös voidaan antaa tiedoksi sähköisesti.

Sähköinen tiedoksianto on käytännössä välttämätön tilanteessa, jossa markkinaoikeus joutuu keskeyttämään tai kieltämään hankintapäätöksen täytäntöönpanon. Tätä huolimatta näissäkin tapauksissa sähköinen tiedoksianto perustuisi osapuolten antamaan suostumukseen tällaisen tiedoksiantotavan käyttöön.

Pykälän 3 *momentissa* säädettäisiin siitä, milloin sähköisen tiedoksisaannin katsotaan tapahtuneen. Vastaavalla tavalla kuten 77 §:ssä, tiedoksisaannin katsottaisiin tapahtuneen asiakirjan lähettämispäivänä, kun asiakirjan sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Muutoin tiedoksisaannissa voitaisiin esittää vastanäyttöä saapumisajankohdasta vastaavalla tavalla kuin lähetettäessä hankintapäätös sähköisesti tiedoksi 77 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 101 §.

104 § *Muutoksenhakukielto.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhakukielloista. Pykälän 1 momentin mukaan markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvassa hankinta-asiassa ei voitaisi käyttää markkinaoikeuden menettelyn kanssa päällekkäisiä yleishallinto-oikeudellisia oikeussuojakeinoja. Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saisi hakea muutosta kuntalain eikä hallintolainkäyttölain nojalla. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta niissä hankinnoissa, jotka ovat kokonaan poissuljettuja lain soveltamisalasta sen 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai 13 §:n nojalla. Näitä hankintoja koskevaan päätökseen tai ratkaisuun ei saisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain nojalla.

Pykälän 1 *momentin* muutoksenhakukielto tarkoittaa, että markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaa hankinta-asiaa ei voida saattaa enää erillisen oikeussuojamenettelyn kohteeksi kuntalain tai hallintolainkäyttölain nojalla. Kuntalain osalta valituskielto merkitsee sekä kieltoa tehdä oikaisuvaatimus asiassa että kieltoa tehdä valitus. Erityislainsäädännössä ilmaisua kielletään ”hakemasta muutosta siten kuin kuntalaissa säädetään” on tulkittu siten, että mainittu ilmaisu kattaa sekä oikaisuvaatimuksen että valituksen tekemisen. Myös puolustus- ja turvallisuushankintalaissa käytettäisiin vastaavaa ilmaisua. Käytetty ilmaisu ei kuitenkaan rajoita kuntalakiin perustuvia muita mahdollisuuksia ottaa kunnallisen hankintayksikön päättämä asia uudestaan kunnassa käsiteltäväksi. Rajoitus ei siten sulje pois kuntalakiin perustuvaa otto-oikeuden käyttämistä.

Rajoitus merkitsee, että kuntalaisella ei ole mahdollisuutta tehdä oikaisuvaatimusta tai valitusta kunnallisen hankintayksikön päätöksestä. Hankintalakia koskevan markkinaoikeuskäytännön perusteella tarkasteltuna lähes kaikissa niissä tapauksissa, joissa sama asia on saatettu kahden eri tuomioistuimen käsiteltäväksi, oikaisuvaatimuksen tai valituksen tekijä on ollut hankintamenettelyyn osallistunut ja useimmiten juuri sama taho, joka on markkinaoikeudessa vireillä olevan menettelyjen oikeussuojan hakija.

Rajoituksen käytännön merkitys kuntalaisen yleisen valitusoikeuden osalta on siten arvioitavissa varsin vähäiseksi. Kunnat eivät tee puolustushankintoja ja niiden toteuttamat turvallisuushankinnat ovat todennäköisesti lukumääräisesti vähäisiä. Lisäksi rajoituksella on selkeästi oikeustilaa selventävä vaikutus, kun samaa asiaa ei voitaisi saattaa käsiteltäväksi kahdessa eri tuomioistuimessa. Esimerkiksi hankintapäätöksen lainvoimaiseksi tulon ajankohta on määriteltävissä yksiselitteisesti, kun asiassa annetaan vain yhden tuomioistuinlinjan lopullinen päätös.

Rajoitus ei supista mahdollisuuksia vedota hankintamenettelyssä tapahtuneisiin muihin kuin puolustus- ja turvallisuushankintalakiin perustuviin päätöksenteon virheellisyksiin. Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluu hankinta-asiassakin esikysymyksenä ottaa kantaa väitteisiin siitä, että hankinta-asiassa tehty päätös on muullakin perusteella lainvastainen. Esikysymyksen käsittelymahdollisuuden vuoksi saman asian jakaminen kahteen eri oikeusturvamenettelyyn ei myöskään ole tarpeen.

Pykälän 2 *momentin* mukaan lain soveltamisalasta 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai 13 §:n nojalla poissuljetussa hankinnassa tehtyyn päätökseen tai ratkaisuun ei saisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain (586/1996) nojalla. Muutoksenhakukielto tarkoittaa, että muutoin markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan puolustus- ja turvallisuushankinta-asiaan, johon ei kuitenkaan sovelleta lakia edellä mainitun 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai

13 §:n nojalla, ei saisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain nojalla. Rajoitus supistaisi mahdollisuutta vedota edellä mainituissa menettelyissä tapahtuneisiin muihin kuin puolustus- ja turvallisuushankintalakiin perustuviin päätöksenteon virheellisyyksiin. Lisäksi 2 momentin mukaan myöskään alihankkijalla ei olisi mahdollisuutta hakea hallintolainkäyttölain nojalla muutosta tarjoajan tai hankintayksikön alihankintaa koskevaan päätökseen.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä oikeutta hakea muutosta viranomaisen päätökseen on tarkasteltu perustuslain 21 §:n 1 momentissa turvattuna oikeutena. Vakiintuneeksi katsottavan lausuntokäytännön mukaan perustuslain 21 §:n 1 momentti edellyttää muutoksenhaun turvaamista sellaisessa asiassa, jossa viranomaisen päätös tai muu kannanotto koskee lainsäädännössä jollain tavoin täsmällisesti määriteltyä jonkin oikeutta tai velvollisuutta (viimeaikaisesta lausuntokäytännöstä esimerkiksi PeVL 18/2007 vp ja PeVL 51/2006 vp). Käytännössä edellä mainituissa harvalukuisissa poikkeustapauksissa hallinto-oikeudelle tehtävien valitusten voidaan arvioida perustuvan sellaisiin yleishallinto-oikeudellisiin perusteluihin, jotka ovat siinä määrin päällekkäisiä suhteessa puolustus- ja turvallisuushankintalain menettelysäännöksiin, että oikeussuojakeinojen olemassaolo ei ole perusteltua, kun otetaan huomioon lain menettelysäännösten soveltamisalarajaukset.

Pykälän 1 momentti vastaa hankintalain 102 §:ää. Pykälän 2 momentin kaltaista säännöstä ei sisälly hankintalakiin.

105 § *Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen.* Pykälässä säädettäisiin muutoksenhausta markkinaoikeuden päätökseen. Muutoksenhakua ehdotetaan rajattavaksi siten, että markkinaoikeuden ratkaisuun, joka koskee täytäntöönpanon keskeyttämistä, kieltämistä tai sallimista ei saisi hakea muutosta. Lisäksi puitejärjestelyyn perustuvaa hankintaa tai lain 68 §:n 2 momentin mukaista hankintaa koskevassa asiassa muutoksenhaku korkeimpaan hallinto-oikeuteen edellyttäisi valitusluvan saamista siinä tilanteessa, että markkinaoikeus ei ole ensi asteena tällaisessa asiassa myöntänyt käsittelylupaa.

Pykälän 1 momentissa todettaisiin muutoksenhaun pääsääntö eli muutosta haetaan valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Muutoksenhakuun sovelletaan hallintolainkäyttölain säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan markkinaoikeuden päätökseen, joka koskee hankintapäätöksen täytäntöönpanon kieltämistä, keskeyttämistä tai sallimista, ei saisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Valituskiellon tarkoituksena on nopeuttaa markkinaoikeuden käsittelyä estämällä samassa asiassa asian käsittelyn kuluessa tehtävä välimuutoksenhaku. Koska täytäntöönpanon kieltämisen, keskeyttämisen tai sallimisen edellytyksiä ratkaistaessa ei vielä ratkaista, onko valituksella asiassa menestymisen mahdollisuuksia, käytännössä erillinen täytäntöönpanoon kohdistuva muutoksenhaku menestyy harvoin.

Jos tällainen valitus menestyy, syynä on yleensä se, että asiassa tai olosuhteissa on tapahtunut jokin sellainen muutos, jonka vuoksi täytäntöönpanon edellytyksiä tuleekin markkinaoikeuden päätöksen jälkeen harkita uudestaan. Asian tehokkaan käsittelyn kannalta tällainen harkinta tulisi kuitenkin suorittaa siinä tuomioistuimessa, jossa asia on vireillä, eikä muutoksenhakutuomioistuimessa erillisessä muutoksenhakumenettelyssä. Näin ollen momentissa säädettäisiin selvyiden vuoksi samalla siitä seikasta, että täytäntöönpanon kieltämistä, keskeyttämistä tai sallimista koskeva asia voidaan markkinaoikeuden aikaisemman ratkaisun estämättä ottaa uudestaan käsiteltäväksi, jos aikaisemman päätöksen perusteet ovat muuttuneet. Sääntely liittyy tältä osin samalla hallinto-oikeudelliseen tulkintaperinteeseen, jonka mukaan hylkääviin päätöksiin ei liity negatiivista oikeusvoimavaikutusta.

Pykälän 3 *momentin* mukaan markkinaoikeuden ratkaisuun, jolla markkinaoikeus ei ole myöntänyt käsittelylupaa puitejärjestelyyn perustuvaa hankintaa tai lain 68 §:n 2 momentin mukaista hankintaa koskevassa asiassa, ei saisi hakea muutosta valittamalla, jollei korkein hallinto-oikeus myönnä valituslupaa. Valituslupaperusteet tällaisessa asiassa perustuvat hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momenttiin. Käsittelylupaperusteet huomioon ottaen tuolloin on kysymys hankinnasta, jonka toteuttaminen puitejärjestelyyn perustuvana tai 68 §:n 2 momentin mukaisena ei ole ollut virheellistä eikä hankintaan myöskään ole liittynyt yleisempiä lainsoveltamisen kannalta tärkeitä näkökohtia. Näin ollen valituslupaharkinta kohdistuu asioihin, joissa ei ole jatkovalituksenkaan kannalta erityistä oikeussuojan tarvetta.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 103 §.

- 106 §** *Hallintolainkäyttölain soveltaminen.* Pykälässä todettaisiin, että markkinaoikeuden menettelyyn sovelletaan täydentävästi hallintolainkäyttölakia. Koska viittaussäännös hallintolainkäyttölakiin kattaa myös laissa erikseen säädetty kuulemistilanteet väliaikaista kieltoa määrättäessä sekä säännökset asianosaisen velvoittamisesta saapumaan istuntoon ja esittämään tarvittavat asiakirjat, mainituista seikoista ei säädettäisi erikseen.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 105 §.

- 107 §** *Päätösten täytäntöönpano.* Pykälässä säädettäisiin markkinaoikeuden puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 96 §:n 1 momentin nojalla määräämien seuraamusten täytäntöönpanosta. Markkinaoikeuden kaikki päätökset ovat välittömästi täytäntöön pantavissa, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Markkinaoikeuden määrättävissä oleva seuraamusjärjestelmä on monipuolinen ja samalla se mahdollistaa taloudellisesti raskaiden seuraamusten määräämisen. Tehottomuusseuraamuksen ja vaihtoehtoisena seuraamuksena olevan sopimuskauden lyhentämisen vuoksi seuraamukset kohdistuvat hankintayksikön ohella tämän sopimusosapuoliin. Seuraamuksista seuraamusmaksu on hallinnollinen rahanmääräinen sanktio ja hyvitysmaksu voi olla osittain samoin hallinnollisen sanktion luontoinen.

Pykälän 1 *momentissa* on omaksuttu perustuslakivaliokunnan viimeaikaisten lausuntolinjausten (esimerkiksi PeVL 4/2004 vp ja PeVL 32/2005 vp) perusteella lähtökohta, jonka mukaan markkinaoikeuden määräämistä seuraamuksista reaalikeynot olisivat muutoksenhausta huolimatta välittömästi täytäntöön pantavissa, jollei korkein hallinto-oikeus määrää toisin. Välitön täytäntöönpanokelpoisuus liittyy erityisesti siihen, että hankintamenettelyyn kohdistuu kiireellisyysvaatimuksia sekä hankintayksikön että hankintamenettelyyn osallistuvien toimijoiden näkökulmasta. Jos esimerkiksi markkinaoikeuden päätös hankintapäätöksen kumoamisesta ja hankintayksikön velvoittamisesta suorittamaan uusi tarjousvertailu tai kokonaan uusi tarjouskilpailu ei olisi välittömästi täytäntöönpanokelpoinen, hankintamenettelyn jatkamisen viivästyisestä voisi aiheutua huomattavaa haittaa.

Eri asemassa ovat sen sijaan ne markkinaoikeuden päätökset, joissa markkinaoikeus määrää ehdotetun 96 §:n 1 momentin 4–7 kohdassa tarkoitetun seuraamuksen. Tällaisten seuraamusten taloudellinen merkitys saattaa myös olla varsin suuri. Koska seuraamusten määräämiseen liittyy väistämättä sekä yksittäistapauksellista harkintaa että kokonaisharkintaa, tällaisten päätösten välitön täytäntöönpanokelpoisuus ei olisi hyvin sopusoinnussa perustuslain 21 §:n vaatimusten kanssa. Näin ollen hyvitysmaksun, seuraamusmaksun, tehottomuusseuraamuksen ja sopimuskauden lyhentämistä koskevat markkinaoikeuden päätökset olisivat pantavissa täytäntöön vasta sen jälkeen, kun markkinaoikeuden päätös on tullut lainvoimaiseksi joko sen vuoksi, että siihen ei ole haettu

muutosta tai että asia on tullut muutoksenhaun johdosta korkeimmassa hallinto-oikeudessa lopullisesti ratkaistuksi.

Tilanteessa, jossa markkinaoikeus määrää sekä reaali-keinoja että hyvitysmaksun, seuraamusmaksun, tehottomuusseuraamuksen tai sopimuskauden lyhentämisen, päätös olisi reaali-keinojen osalta muutoksenhausta huolimatta välittömästi täytäntöön pantavissa. Muiden seuraamusten osalta päätös olisi täytäntöön pantavissa vasta sen jälkeen, kun se on tullut lainvoimaiseksi.

Pykälän 2 *momentissa* Oikeusrekisterikeskukselle säädettäisiin velvollisuus huolehtia seuraamusmaksua koskevan päätöksen täytäntöönpanosta. Oikeusrekisterikeskus vastaa myös muiden valtiolle tuomittavien vastaavien seuraamusten hallinnoinnista. Momentissa säädettäisiin lisäksi markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden seuraamusmaksun määräämistä koskevien päätösten ilmoittamisesta Oikeusrekisterikeskukselle.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 106 §.

108 § *Vahingonkorvaus.* Pykälässä säädettäisiin velvollisuudesta vahingonkorvaukseen. Korvaukseen olisi oikeutettu sellainen ehdokas tai tarjoaja taikka toimittaja, jolle on aiheutettu vahinkoa puolustus- ja turvallisuushankintalain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka Euroopan unionin lainsäädännön vastaisella menettelyllä. Ehdokkaan, tarjoajan ja toimittajan määritelmät sisältyvät lakiehdotuksen 3 §:ään.

Vahingolla tarkoitetaan kaikenlaisia menetyksiä, ei ainoastaan hankintamenettelyyn osallistumisesta aiheutuneita kustannuksia. Korvauksen tuomitsemiseksi riittäisi, että tarjoaja tai ehdokas näyttää toteen hankintalain tai sen perusteella annettujen määräysten vastaisen virheellisen menettelyn ja sen, että hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

On huomattava, että puolustus- ja turvallisuushankintalaki ja sen nojalla annetut alemmanasteiset säädökset sääntelevät vain julkiseen puolustus- ja turvallisuushankintasopimukseen johtavaa menettelyä, eikä lakiin sisälly lainkaan säännöksiä hankintayksikön ja valitun toimittajan välisestä sopimussuhteesta. Lain vahingonkorvausta koskeva säännös ei siten koskisi tapauksia, joissa on kyse hankintayksikön ja valitun sopimusosapuolen välisestä korvausvastuusta. Näitä tapauksia koskisivat yleiset vahingonkorvaussäännökset. Korvaukseen oikeuttavaa vahinkoa voisi syntyä ehdokkaalle tai tarjoajalle lähinnä tarjouskilpailuun osallistumisesta aiheutuneina kustannuksina ja saamatta jääneenä voittona.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin vahingon toteennäyttämistä. Vahinkoa kärsineen näyttötaakkaa on kevennetty siltä osin kuin korvausvaatimus koskee tarjousmenettelyä aiheutuneita kuluja. Koska taloudellisen vahingon toteennäyttäminen on yleensä vaikeaa, näyttötaakkaan liittyvät helpotukset on laajennettu koskemaan kaikkia puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisen piiriin kuuluvia hankintoja hankinnan arvosta ja hankintayksikön toimialasta riippumatta.

Pykälän 3 *momentissa* todettaisiin toimivaltaisen tuomioistuimen olevan oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukainen alioikeus.

Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 107 §.

16 luku Erinäiset säännökset

109 § *Tietojen antaminen.* Pykälässä säädetään hankintayksiköiden velvollisuudesta antaa hankintaan liittyviä tilastotietoja ja muita hankintaa koskevia selvityksiä. Pykälä perustuu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 105 ja 106 artiklaan. Pykälä vastaa hankintalain 108 §:ää.

Pykälän *1 momentissa* säädettäisiin hankintayksikön velvoitteesta antaa Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille tilastotietoja sekä tietoja hankinnan eri vaiheista ja tehdyistä hankinnoista. Lisäksi säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön oikeudesta antaa tämän lain perusteella saamia tietoja Euroopan unionin viranomaisille.

Pykälän *2 momentissa* olisi valtuutussäännös valtioneuvoston asetuksen antamisesta. Pykälä on samansisältöinen kuin hankintalain 108 §.

110 § *Voimaantulo ja siirtymäsäännökset.* Ehdotettu laki tulisi voimaan xx päivänä xkuuta 2011.

Sitä ennen voitaisiin ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

Lakia sovellettaisiin sellaisiin hankintamenettelyihin, jotka ovat alkaneet lain voimaan tulon jälkeen. Momentissa määriteltäisiin tarkemmin, mitä hankintamenettelyn aloittamisella tarkoitetaan. Hankintamenettelyn aloittaminen määriteltäisiin samalla tavoin kuin hankintalain voimaan tullessa. Sääntelyratkaisu merkitsee, että esimerkiksi sopimuksen tehottomuusseuraamusta ei voitaisi määrätä kuin vasta sellaisessa hankinnassa, joka on alkanut lain voimaan tulon jälkeen.

Lain voimaan tulon jälkeen tehtäviin hankintapäätöksiin tai vastaaviin valituskelpoisiin muihin toimenpiteisiin ei voida hakea muutosta kuntalain mukaisin oikeussuojakeinoin oikaisuvaatimuksen tekemällä ja sen jälkeisellä valituksella. Vastaava koskee kieltoa käyttää hallintovalitusta. Aikaisemmin aloitettuihin puolustus- ja turvallisuushankintamenettelyihin, joissa hankintapäätös tehdään lain voimaantulon jälkeen, ei sovellettaisi tämän lain tai hankintalain säännöksiä.

1.2 Laki julkisista hankinnoista

7 § *Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta.* Pykälän 1 momentin mukaan hankintalakia ei sovellettaisi sellaisiin hankintoihin, joihin sovelletaan puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 71 artikla, jonka mukaan hankintadirektiivin 10 artiklaa muutetaan siten, että hankintadirektiivin soveltamisen ulkopuolelle rajataan sellaiset hankinnat, joihin sovelletaan puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä. Samoin hankintadirektiivin soveltamisen ulkopuolelle rajataan sellaiset hankinnat, jotka jäävät puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle sen vuoksi, etteivät EU-kynnysarvot ylity, tai joita koskevat erityiset menettelysäännöt taikka jotka on muutoin rajattu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisen ulkopuolelle.

Hankintalakia ei myöskään sovellettaisi niihin puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka sinänsä täyttävät puolustus- ja turvallisuushankinnan määritelmän, mutta jotka jäävät puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalan ulkopuolelle. Näitä ovat hankinnat, jotka eivät ylitä puolustus- ja turvallisuushankintalain 13 §:n mukaisia kansallisia kynnysarvoja. Lisäksi hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäisivät sellaiset hankinnat, jotka on rajattu puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisen ulkopuolelle lain 6 §:n 2 momentin, 7 §:n 1 momentin tai 8 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muista lain soveltamisalaa koskevista yleisistä poikkeuksista. Momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 1 momenttia kuitenkin niin, että siitä poistettaisiin 1 kohdan maininta valtion keskeisistä turvallisuuseduista sekä 2 kohta kokonaan. Erityisesti sotilaalliseen käyttöön soveltuviin hankintoihin sovellettaisiin puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia siten kuin lain 5 §:ssä säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin lain soveltamisesta kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin. Momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 2 momenttia.

83 § *Hankintaoikaisun soveltaminen muihin hankintoihin.* Pykälän 1 momentin mukaan hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaisen hankintamenettelyssä tehdyn päätöksen tai ratkaisun korjaamiseen, johon ei muutoin sovelleta hankintalakia. Momentti vastaisi voimassa olevan pykälän 1 momenttia.

Pykälän 2 momentin mukaan puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevasta hankintaoikaisusta säädettäisiin puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetussa laissa.

Momentti olisi uusi ja sen tarkoituksena olisi selkeyttää tilannetta hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävien puolustus- ja turvallisuushankintojen hankintaoikaisusta. Oikeudellisen selkeyden takia olisi perusteltua säätää puolustus- ja turvallisuushankintoja koskevista oikeussuojakeinoista kokonaisuudessaan yhdessä ainoassa laissa.

Käytännössä pykälän soveltamisalaan kuuluisivat edelleen kaikki muut hankintalain soveltamisalan ulkopuolelle jäävät hankinnat kuin puolustus- ja turvallisuushankinnat. Merkityksellisin ryhmä näistä olisi edelleen pienhankinnat eli ne hankinnat, joiden arvo jää kansallisten kynnysarvojen alapuolelle.

1.3 Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista

17 § *Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta.* Pykälässä säädettäisiin erityisalojen hankintadirektiivin mukaisesti lain soveltamisalan rajoituksista.

Pykälän 1 momentin mukaan erityisalojen hankintalakia ei sovellettaisi sellaisiin hankintoihin, joihin sovelletaan puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettua lakia. Säännöksellä pantaisiin täytäntöön puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 70 artikla. Artiklan mukaan erityisalojen hankintadirektiivin soveltamisen ulkopuolelle rajataan sellaiset hankinnat, joihin sovelletaan puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviä. Näistä hankinnoista säädettäisiin puolustus- ja turvallisuushankintalain 5 §:ssä. Samoin erityisalojen hankintadirektiivin soveltamisen ulkopuolelle rajataan sellaiset hankinnat, jotka jäävät puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisalan ulkopuolelle sen vuoksi, etteivät puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaiset EU-kynnysarvot ylity, tai joita koskevat erityiset menettelysäännöt taikka jotka on muutoin rajattu puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin soveltamisen ulkopuolelle.

Erityisalojen hankintalain soveltamisen ulkopuolelle jäisivät siten puolustus- ja turvallishankintalain EU-kynnysarvot alittavat hankinnat sekä sellaiset hankinnat, jotka on rajattu puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisen ulkopuolelle lain 6 §:n 2 momentin, 7 §:n tai 8 §:n nojalla.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muista lain soveltamisalaa koskevista yleisistä poikkeuksista. Momentti vastaisi muilta osin voimassa olevan lain 17 §:ää, mutta momentin 6 kohdan lopussa oleva viittaus valtioon keskeisiin turvallisuusetiuihin poistettaisiin.

1.4 Markkinaoikeuslaki

1 § *Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka.* Pykälää muutettaisiin siten, että markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluisivat myös ne asiat, joista säädetään julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetussa laissa.

2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET

Perustuslain 80 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia perustuslaissa tai muussa laissa säädetyn valtuuden nojalla.

Hallituksen esitykseen sisältyy joitakin asetusten antamiseen valtuuttavia säännöksiä. Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 28 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi valtioneuvoston asetuksella antaa tarkemmat säännökset tässä laissa tarkoitetuista puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä edellytetyistä ilmoitusvelvoitteista, ilmoitusten lähettämisessä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoitusten sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista.

Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 45 §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ja sen liitteessä VI tarkoitetuista viestintään sovellettavista menettelyta-voista sekä sähköiseen viestintään sovellettavista teknisistä ja muista edellytyksistä.

Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 64 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että sopimuspuoleksi valitun tarjoajan olisi toimitettava julkaistavaksi, siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään, alihankintailmoitus niistä alihankinnoista, joita koskee 62 §:n 3 momentissa säädetty kilpailuttamisvelvoite ja joiden ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa vastaa vähintään 12 §:ssä mainittuja EU-kynnysarvoja.

Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 109 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi valtuutus valtioneuvoston asetuksella antaa tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista, puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 65 ja 66 artiklassa edellytetyistä tilastointiin liittyvistä velvoitteista sekä hankintayksikön velvollisuudesta laatia puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 37 artiklassa edellytetyjä hankintamenettelyjä ja hankintapäätöksiä koskevia selvityksiä ja muita tietoja toimitettaviksi Euroopan unionin toimielimille.

3 VOIMAANTULO

Puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaan jäsenvaltioiden tulee saattaa direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan 21 päivänä elokuuta 2011 mennessä.

Laissa säädettyjä uusia menettelyitä sovellettaisiin kokonaisuudessaan sellaisiin hankintamenettelyihin, jotka ovat alkaneet lain voimaantulon jälkeen.

4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS

Yleistä

Ehdotettava laki julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista on merkityksellinen perustuslain 12 §:n 2 momentin kannalta. Lakiehdotukseen sisältyy asetuksenantovaltuutta koskevia säännöksiä, minkä vuoksi myös perustuslain 80 § on merkityksellinen esityksen arvioinnin kannalta.

Toisaalta puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotus sisältää sääntelyä, joka rajoittaa joitakin perusoikeuksia. Lailla olisi tällaisia vaikutuksia perustuslain 21 §:ssä säädettyyn oikeusturvaan.

Asiakirjojen julkisuus

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisten hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta. Perustuslakivaliokunta on arvioidessaan viranomaisten oikeutta saada salassa pidettäviä tietoja muilta viranomaisilta tarkastellut sitä, millä ehdoilla tietoja pyytävän viranomaisen tiedonsaanti-intressi voi syrjäyttää salassapito-intressit. Valiokunta on arviossaan kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 7/2000 vp, s. 4; PeVL 7a/2000 vp, s. 2—3; PeVL 23/2006 vp, s. 3). Väljässä ja ulottuvuudeltaan laajassa sääntely-yhteydessä perustuslakivaliokunta on pitänyt erityisen tärkeänä, että tietojensaantioikeus rajoitetaan koskemaan ainoastaan välttämättömiä tietoja. Jos luovutettavien tietojen sisältö on rajattu täsmällisesti, on tietojen luovuttaminen voinut koskea jonkin tarkoituksen vuoksi tarpeellisia tietoja (PeVL 14/2002 vp, s. 2).

Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 109 §:n 1 momentissa säädettäisiin tietojen antamisesta Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille. Hankintayksikön olisi annettava hankintojen valvontaa ja tietojen vaihtoa varten Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille unionin lainsäädännössä edellytetyssä laajuudessa tilastotietoja ja muita tietoja hankinnan eri vaiheista ja tekemistään hankinnoista. Työ- ja elinkeinoministeriöllä olisi oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa tämän lain perusteella saamiaan tietoja Euroopan unionin viranomaisille.

Ehdotetun 109 §:n 1 momentissa tarkoitettut tiedot saattavat sisältää myös salassa pidettäviä tietoja esimerkiksi liike- ja ammatillisalaisuudesta tai yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta.

Perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan salassa pidettävän tiedon luovuttaminen toiselle viranomaiselle voidaan lailla säätää sallituksi, jos tällaisen tiedon saaminen on välttämätöntä viranomaisen tehtävien toteuttamiseksi. Silloin kun tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi, voi tietojen luovuttaminen kohdistua myös jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin (PeVL 14/2002 vp, s. 2/II).

Ehdotuksen mukaan tarvittavia tietoja ei voida luovuttaa muille kuin viranomaiselle. Tietojen luovuttaminen olisi välttämätöntä viranomaisen valvontatehtävien hoitamista varten. Ehdotettu säännös tietojen antamisesta Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille ei ole ongelmallinen perusoikeuksien kannalta.

Oikeusturva

Julkisiin puolustus- ja turvallisuushankintoihin ehdotetaan oikeussuojajärjestelmää, jossa hankintayksikön päätös tai muu hankintayksikön hankintamenettelyssä tekemä ratkaisu, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan, voitaisiin saattaa valituksella markkinaoikeuden käsiteltäväksi (puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 88 §). Puolustus- ja turvallisuushankintalakiin ehdotettavat oikeussuojamenettelyjä koskevat säännökset puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviin soveltamisalaan kuuluvissa hankinnoissa olisivat vastaavat kuin hankintalaissa.

Puolustus- ja turvallisuuslakiehdotuksen 68 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa hankinnoissa noudatetaan lakiehdotuksen III osassa tarkoitettuja kansallisia hankintamenettelyjä. Näihin hankintoihin ehdotetaan erityissääntelyjä, jotka liittyvät muun muassa hankintasopimuksen tekemiseen sekä muutoksenhakuun ja seuraamuksiin. Hankinnoissa ei noudatettaisi odotusaikaa (80 §), niihin ei saisi hakea valittamalla muutosta, jollei

markkinaoikeus myönnä valituslupaa (88 §:n 3 momentti) eikä markkinaoikeuden käsittelylupaa koskevaan päätökseen saisi hakea muutosta, jollei korkein hallinto-oikeus myönnä käsittelylupaa (105 §:n 3 momentti), markkinaoikeus ei voisi päättää väliaikaisesta toimenpiteestä (93 §:n 3 momentti) sekä markkinaoikeus voisi määrätä seuraamukseksi ainoastaan hyvitysmaksun (96 §:n 3 momentti).

Markkinaoikeuden erillisinä tekemistä päätöksistä, jotka koskevat hankintamenettelyn väliaikaista kieltämistä tai keskeyttämistä taikka hankintamenettelyn täytäntöönpanon sallimista, ei voitaisi hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen (puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 105 §:n 2 momentti). Puolustus- ja turvallisuushankintalaissa säädettäisiin sen sijaan erikseen siitä, että markkinaoikeus voi ottaa aikaisemman päätöksensä estämättä tällaisen asian uudelleen käsiteltäväkseen.

Hankintapäätöksiin, jotka tehdään puolustus- ja turvallisuushankintalain 27 §:ssä tarkoitetussa puitejärjestelyssä, ei saisi hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta, jollei markkinaoikeus tällaisessa tapauksessa ota asiaa käsiteltäväkseen myöntäen muutoksenhakijalle puolustus- ja turvallisuushankintalaissa tarkoitetun käsittelyluvan. Asiaan, johon sovelletaan käsittelylupaa markkinaoikeudessa, ei saisi hakea valittamalla muutosta, jollei korkein hallinto-oikeus puolestaan myönnä valituslupaa hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla perusteilla niissä tapauksissa, joissa markkinaoikeus ei ole myöntänyt käsittelylupaa.

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuulumattomissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa oikeussuojakeinona olisi hankintaoikaisu.

Hankinta-asiassa ei olisi mahdollista käyttää yhtä aikaa sekä hankintalakiin että yleishallinto-oikeudelliseen lainsäädäntöön perustuvia muutoksenhakekeinoja. Puolustus- ja turvallisuushankintalain 104 §:ssä säädettäisiin tätä koskevasta valituskiellosta, joka koskee hallintovalituksen lisäksi kunnallisvalitusta

Kunnallisvalituksen osalta valituskielto ulottuu sekä oikaisuvaatimuksen että muutoksenhaun tekemiseen. Muutoksenhakekeinojen rajoitus ei vaikuta siihen, että kunnalla on mahdollisuus käyttää hankinta-asiassa otto-oikeutta ja tehdä uusi päätös.

Hallintovalituksen osalta valituskielto koskee sekä lain soveltamisalaan kuuluvia että sen ulkopuolelle lain 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai 13 §:n nojalla jääviä hankintoja. Muutoksenhakukielto tarkoittaisi, että muutoin markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan puolustus- ja turvallisuushankinta-asiaan, johon ei kuitenkaan sovelleta lakia edellä mainitun 6 §:n 2 momentin, 7,8 tai 13 §:n nojalla, ei saisi hakea muutosta hallintolainkäyttölain nojalla.

Alihankkijalla ei myöskään olisi mahdollisuutta hakea hallintolainkäyttölain nojalla muutosta tarjoajan tai hankintayksikön tekemään alihankintaa koskevaan päätökseen.

Perustuslakivaliokunnan vakiintuneeksi katsotun lausuntokäytännön mukaan perustuslain 21 §:n 1 momentti edellyttää muutoksenhaun turvaamista sellaisessa asiassa, jossa viranomaisen päätös tai muu kannanotto koskee lainsäädännössä jollain tavoin täsmällisesti määriteltyä jonkin oikeutta tai velvollisuutta (PeVL 18/2007 vp ja PeVL 51/2006 vp). Hallinto-oikeudelle tehtävien lain soveltamisalan ulkopuolelle jääviä hankintoja koskevien valitusten voitaisiin arvioida perustuvan sellaisiin yleishallinto-oikeudellisiin perusteluihin, joiden voitaisiin katsoa olevan siinä määrin päällekkäisiä suhteessa puolustus- ja turvallisuushankintalain menettelysäännöksiin, että oikeussuojakeinojen olemassaolo ei ole perusteltua, kun otetaan lain menettelysäännösten soveltamisalarajaukset.

Hankintamenettelyjen eri osapuolten ja hankintayksiköiden käyttöön säädettäisiin oikaisuutyyppinen korjauskeino nimeltään hankintaoikaisu, jota voitaisiin käyttää myös puolustus- ja turvallisuushankintalain ulkopuolelle jäävissä hankinnoissa. Tuolloin hankintaoikaisuun johdosta tehtyyn päätökseen ei kuitenkaan voitaisi hakea muutosta valit-

tamalla markkinaoikeuteen eikä hallinto-oikeuteen. Hankintaoikaisua voitaisiin käyttää puolustus- ja turvallisuushankintalaissa tarkoitettun muutoksenhaun kanssa ajallisesti päällekkäisesti, jolloin voi syntyä tilanteita, joissa hankintayksikkö kumoaa hankintaoikaisun johdosta oman virheellisen päätöksensä. Näitä tilanteita varten säädettäisiin markkinaoikeudelle mahdollisuus lopettaa tällaisen asian käsittely antamatta perusteltua ratkaisua.

Hankintaoikaisun käyttöedellytyksenä olisi mikä tahansa hankintamenettelyssä tapahtunut virhe. Koska hankintaoikaisun johdosta tehtävä uusi päätös on yleensä muutoksenhakuelpoinen uutena hankintapäätöksenä, hankintaoikaisun käytön edellytyksenä ei olisi sen asianosaisen suostumus, jonka etuihin tai oikeuksiin uusi päätös tulee vaikuttamaan epäedullisella tavalla.

Edellä selostetuissa säännöksissä on kysymys perustuslain 21 §:n 1 ja 2 momentin nojalla arvioitavista oikeusturvan toteutumiseen liittyvistä seikoista. Säännösten yhteisenä tarkoituksena on nopeuttaa hankinta-asioiden käsittelyä erityisesti markkinaoikeudessa hankintamenettelyjen eri osapuolten paremman oikeussuojan turvaamiseksi. Vaatimus nopeista ja tehokkaista oikeussuojakeinoista perustuu sellaisenaan myös hankintamenettelyssä noudatettaviin direktiiveihin. Välillisesti oikeussuojakeinojen käytön selkeyttä ja nopeutta edistävä sääntely edistää samalla perustuslain 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua elinkeinon ja ammatin harjoittamisen oikeutta sekä perustuslain 18 §:n 2 momentissa ja 19 §:n 3 ja 4 momentissa tarkoitettuja julkisen vallan velvoitteita turvata työllisyyttä.

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsiteltyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Perustuslain 21 §:n 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä oikeutta hakea muutosta viranomaisen päätökseen on tarkasteltu perustuslain 21 §:n 1 momentissa turvattuna oikeutena. Vakiintuneeksi katsottavan lausuntokäytännön mukaan perustuslain 21 §:n 1 momentti edellyttää muutoksenhaun turvaamista sellaisessa asiassa, jossa viranomaisen päätös tai muu kannanotto koskee lainsäädännössä jollain tavoin täsmällisesti määriteltyä jonkin oikeutta tai velvollisuutta (viimeaikaisesta lausuntokäytännössä esimerkiksi PeVL 18/2007 vp ja PeVL 51/2006 vp).

Ensi vaiheen muutoksenhakuun kohdistuvat kielto käyttää päällekkäisiä yleishallinto-oikeudellisia oikeussuojamenettelyjä (puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 104 §:n 1 momentti) sekä kielto valittaa markkinaoikeuden sille muutoksenhakuna saatetussa asiassa ensi asteena antamasta täytäntöönpanoa koskevasta ratkaisusta (puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 105 §:n 2 momentti). Ensi vaiheen muutoksenhakurajoituksesta on kysymys myös siltä osin kuin puolustus- ja turvallisuushankintalain 27 §:ssä tarkoitettuihin puitejärjestelyihin perustuvista ja 68 §:n 2 momentissa tarkoitetuista valtion keskeisiin turvallisuusetuihin liittyvistä erillisistä hankintapäätöksistä ei voisi hakea valittamalla muutosta muutoin kuin siinä tapauksessa, että markkinaoikeus myöntää tällaisessa asiassa käsittelyluvan (puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 88 §:n 3 momentti).

Muutoksenhakurajoitukseen on rinnastettava tosiasiallisesta merkitykseltään myös puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 84 §:n 2 momentissa tarkoitettu säännösehdotus siitä, että markkinaoikeus voisi poistaa ratkaisua antamatta käsittelystä

sellaisen asian, jonka hankintayksikkö on itse korjannut erillisessä hankintaoikaisu-
menettelyssä. Jälkimmäisessä rajoituksessa on myös kysymys perustuslain 21 §:n 2 mo-
mentissa tarkoitettusta oikeudesta saada perusteltu päätös. Hankintaoikaisu-
käyttöala huomioon ottaen muutoksenhakurajoituksesta on kysymys myös puolustus- ja turval-
lisuushankintalakiehdotuksen 85 §:ssä, jonka mukaan markkinaoikeuden tai hallinto-
oikeuden käsiteltäväksi valituksena ei kuitenkaan voida saattaa sellaista hankinta-asiaa,
joka ei kuulu puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamisalaan 6 §:n 2 momentin,
7, 8 tai 13 §:n nojalla.

Perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännössä on katsottu, että perustuslain 21 §:n 2
momentti ei estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia myös muutoksenhakuoikeuteen tai
oikeutta saada perusteltu päätös, kunhan poikkeukset eivät muuta oikeuden asemaa
pääsääntönä eivätkä yksittäistapauksessa vaaranna yksilön oikeusturvaa (esimerkiksi
PeVL 48/2006 vp, PeVL 10/2006 vp ja PeVL 8/2008 vp).

Lausunnossaan PeVL 2/2009 vp hallituksen esityksestä (HE 233/2008 vp) laiksi oi-
keudenkäynnin viivästymisen hyvittämisestä ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi valiokun-
ta on korostanut muun ohella, että muutoksenhakurajoituksen vähäisyyden arvioinnis-
sa huomiota voidaan kiinnittää siihen, estääkö muutoksenhakurajoitus asian uudelleen
käsittelyn siinä tuomioistuimessa, jossa asia on edelleen vireillä. Nyt esitetyistä muutok-
senhakurajoituksista täytäntöönpanoa koskeviin ratkaisuihin kohdistuva valitusrajoitus
on juuri tämänkaltainen eli asia voidaan saattaa uudestaan markkinaoikeudessa käsitel-
täväksi. Hallintolainkäyttölain perusteella tällainen velvollisuus on tulkittavissa olevan
markkinaoikeudella myös viran puolesta, jos markkinaoikeuden tietoon tulee sellainen
seikka, jolla voi olla vaikutusta annetun aikaisemman täytäntöönpanoa koskevan ratkai-
sun sisältöön.

Päällekkäisten oikeussuojakeinojen käytön kiellossa on puolestaan kysymys siitä, että
hankinta-asian käsittely ei viivästy sen johdosta, että asia saatetaan kahteen eri tuomiois-
tuinasteeseen (markkinaoikeuteen hankinta-asian käsittelyjärjestyksessä ja hallinto-oi-
keuteen kunnallisvalituksena tai hallintovalituksena). Käytännössä siviilihankinnoissa
hallinto-oikeuslinjaan on saatettu valituksia yleensä sillä muodollisella perusteella, että
asian käsittelyyn on ottanut kunnallisessa hankintayksikössä osaa esteellisiä henkilöi-
tä. Esteellisyyttä voidaan kuitenkin arvioida markkinaoikeuden prosessissa esikysymyk-
senä soveltaen suoraan asianomaisia esteellisyyssäännöksiä tai kysymyksenä hankinta-
menettelyn syrjimättömydestä ja tasapuolisuudesta. Erillisen prosessin käyminen on
siten tarpeetonta. Vastaava näkökohta koskee kaikkia muitakin kunnalliseen päätöksen-
tekoon liittyviä hankintamenettelyn menettelyllisiä esikysymyksiä, joita voidaan arvioi-
da viimesijaisesti hankintamenettelyn tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä koskevien nä-
kökohtien perusteella.

Käytännössä erillisen yleishallinto-oikeudellisen valitusoikeuden käyttäjät hallin-
to-oikeudessa ovat hankintamenettelyyn osallistuvia, joten valitusmahdollisuuden lii-
tyvät perustuslaissa niin ikään turvattuun kuntien itsehallintoon (perustuslain 121 §)
ja siihen olennaisesti liittyvään kunnallisvalitukseen valitusjärjestelmänä ovat vähäiset.
Asiassa on otettava lisäksi huomioon, että kuntalain mukaan kunnallisen hankintayksi-
kön päätökseen ei voida hakea muutosta tarkoituksenmukaisuusperusteella, esimerkiksi
sillä perusteella, että hankintamenettelyyn ei olisi saanut lainkaan ryhtyä.

Edellä esitetyillä perusteilla valituskieltoa, jolla rajataan pois yleishallinto-oikeudel-
listen oikeussuojakeinojen käyttö puolustus- ja turvallisuushankintalain soveltamis-
alaan kuuluvissa hankinnoissa, voidaan pitää perustuslain 21 §:n 2 momentin vaatimuk-
set täyttävänä.

Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 88 §:n 3 momentin mukaan muu-
toksenhakua puolustus- ja turvallisuushankintalain 27 §:ssä tarkoitettuun puitejärjes-

telyyn perustuvassa hankinnassa ja 68 §:n 2 momentissa tarkoitettussa hankinnassa rajoitettaisiin valitusrajoituksella ottamalla käyttöön käsittelylupa markkinaoikeudessa. Käsittelyluvan piiriin kuuluvassa puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa on kysymys hankinnasta, joka toteutetaan erikseen jo aikaisemmin kilpailutetun puitejärjestelyn perusteella. Puitejärjestelyyn perustuviin hankintoihin liittyy puolustus- ja turvallisuuslakiehdotuksessa muitakin hankintamenettelyistä tehtäviä poikkeuksia, jotka koskevat erillisen hankintapäätöksen tekemistä ja tällaisen päätöksen perustelemista. Puolustus- ja turvallisuuslakiehdotuksen 68 §:n 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi kansallisista menettelyistä puolustushankinnoista, kun EUT-sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b alakohdassa asetetut edellytykset täyttyvät.

Oikeussuojadirektiivissä, joka koskee EU-kynnysarvot ylittäviä hankintoja, ei ole rajoitettu puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen oikeussuojakeinoja. Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä (esimerkiksi C-26/03, Stadt Halle ja RPL Lochau, tuomio 11.1.2005, Kok. s. I-1 kohdat 22–41) on katsottu, että tuomioistuINVALVONNAN piiriin on saatettava hankintaviranomaisen hankintamenettelyihin liittyvät päätökset, joilla voi olla oikeusvaikutuksia, erottelematta näitä päätöksiä luonteen, sisällön tai tekoajan perusteella.

Näin ilmaistusta tulkintaohjeesta on pääteltävissä, että myös puitejärjestelyihin perustuvissa hankinnoissa on järjestettävä mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi, jos asianosainen katsoo, ettei hankintaa ole toteutettu oikein puitejärjestelyyn perustuvana. Ehdotettu käsittelylupa täyttäisi tämän tuomioistuimeen pääsyn takaamista koskevan perustuslain 21 §:n 1 momenttiin ja yhteisöoikeuteen perustuvan vaatimuksen. Yhteisöoikeuden tehokkuus- ja vastaavuusperiaatteet huomioon ottaen ehdotettu säännös käsittelyluvasta koskisi kaikkia puitejärjestelyyn perustuvia hankintoja. Käsittelylupa sallii samalla tuomioistuimelle mahdollisuuden päättää asiasta ilman täyttä tutkintaa tilanteessa, jossa sen käsiteltäväksi saatettu toteutettava hankinta on puitejärjestelyn mukainen.

Puolustus- ja turvallisuuslakiehdotuksen 68 §:n 2 momentissa tarkoitetuissa hankinnoissa ehdotetaan niin ikään järjestettäväksi mahdollisuus saattaa asia tuomioistuimen ratkaistavaksi. Ehdotettu käsittelylupa täyttäisi perustuslain 21 §:n 1 momenttiin perustuvan vaatimuksen tuomioistuimeen pääsyn takaamisesta.

Markkinaoikeuden tutkimisvaltaa ja samalla hankintamenettelyn osapuolten mahdollisuuksia saattaa hankintamenettelyssä tehty ratkaisu tuomioistuimen tutkittavaksi rajoitettaisiin kansallisilla kynnysarvoilla. Rajoitus ei kuitenkaan merkitse, että ehdokkailla ja tarjoajilla ei olisi lainkaan oikeussuojakeinoja käytettävissään. Alle kansallisen kynnysarvon jäävissä hankinnoissa olisivat käytössä hankintaoikaisu sekä yleishallinto-oikeudellisista muutoksenhakeineista kunnallisvalitus.

Edellä esitetyt perustelut huomioon ottaen esitetyt ensiasteen muutoksenhakurajoitukset ovat oikeudelliselta luonteeltaan sellaisia, että niiden voidaan katsoa täyttävän perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä perustuslain 21 §:n 1 momentin tulkinnassa esitetyt näkökohdat.

Esityksessä ehdotetaan myös valitusluvan käyttöön ottamista haettaessa muutosta markkinaoikeuden päätökseen asiassa, jossa markkinaoikeus ei ole puitejärjestelyyn perustuvassa hankinta-asiassa tai 68 §:n 2 momentissa tarkoitettussa hankinnassa myöntänyt käsittelylupaa. Ehdotusta on tältä osin tarkasteltava suhteessa perustuslain 21 §:n 2 momenttiin.

Perustuslakivaliokunta ei ole lausuntokäytännössään pitänyt valituslupajärjestelmää sinänsä perustuslain 21 §:n vastaisena. Toisaalta valiokunta on huomauttanut sen olevan hallintolainkäytössä poikkeuksellinen järjestely tähdentäen, että lupajärjestelmän laa-

jentamiseen uusiin asiaryhmiin tulee suhtautua pidättyvästi (esimeriksi PeVL 19/2002 vp, PeVL 4/2004 vp, PeVL 4/2005 vp ja PeVL 37/2005 vp).

Lausunnossaan PeVL 33/2006 vp perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota näkökohtiin siitä, onko valituslupasääntelyllä mahdollista vähentää asiaratkaisuun johdettavia valituksia korkeimmassa hallinto-oikeudessa sellaisissa asiaryhmissä, joissa korkeinta hallinto-oikeutta edeltäviä muutoksenhakukeinoja voidaan useimmissa tapauksissa pitää oikeusturvan kannalta riittävinä. Tällaisina on vakiintuneesti valiokunnan tulkintakäytännössä mainittu esimerkiksi asiat, joilla on vähän taloudellista merkitystä ja jotka ovat oikeudellisesti melko yksinkertaisia tai joissa oikeuskäytäntö on jo vakiintunut (esimerkiksi PeVL 37/2005 vp).

Hankinta-asioille on tyypillistä, että ne koskevat hankintamenettelyyn osallistuvien ensisijaisesti taloudellisia etuja. Hankintayksikön näkökulmasta kysymystä voidaan samoin arvioida pitkälti taloudellisena toimintana, johon kuitenkin liittyy usein kysymys hankintayksikön viranomaisvelvoitteista tai velvoitteesta muuna julkisena toimijana turvata tai tuottaa tiettyjä palveluja. Hankinta-asoiden käsittelyyn kohdistuu näistä syistä erityisiä kiireellisyysvaatimuksia, jotka eivät tule hyvin huomioon otetuiksi, jos hankintamenettelyssä tehtyä päätöstä oikeudelliselta merkitykseltään vähäisessä asiaryhmässä käsiteltäisiin täysimittaisesti kahdessa tuomioistuinasteessa. Näillä perusteilla jatkomuutoksenhaun rajoittamiselle valituslupajärjestelmän kautta puitejärjestelyyn perustuvissa hankinnoissa on katsottava oleva hyväksyttävät syyt suhteessa perusoikeuksien yleisiin rajoitusperiaatteisiin.

Puolustus- ja turvallisuushankintalaissa säädettyjä seuraamuksia olisivat myös sopimusten tehottomuus, sopimuskauden lyhentäminen ja seuraamusmaksun määrääminen. Sopimusten tehottomuuden osalta seuraamus kohdistuisi puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin mukaisesti EU-kynnysarvot ylittäviin hankintoihin direktiivissä muutoin säädetyin edellytyksin. Sopimuskauden lyhentäminen ja seuraamusmaksun määrääminen perustuvat niin ikään puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin direktiivissä tarkoitettuina vaihtoehtoisina seuraamuksina.

Sopimusten tehottomuutta ja sopimuskauden lyhentämistä koskevaa seuraamusta on tarkasteltava suhteessa perustuslain 15 §:ssä tarkoitettuun omaisuudensuojaan. Omaisuudensuoja on unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan suojattu perusoikeutena myös unionin oikeuden yleisissä periaatteissa sekä primäärioikeuden tasolla perussopimuksen 6 artiklan 2 kohdassa, jossa viitataan Euroopan ihmisoikeussopimukseen ja jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen (PeVL25/2005 vp).

Koska kysymyksessä olevat seuraamukset tulevat määrättäviksi hallintolainkäytön järjestyksessä hallinnollisina sanktioina, niitä on tarkasteltava myös suhteessa hallinnollisiin sanktioihin liittyviin vaatimuksiin seuraamuksen täsmällisyydestä. Seuraamusten täsmällisyysvaatimus on puolestaan johdettavissa perustuslain rikosoikeudellisesta legaliteettiperiaatteesta. Lainsäädännön täsmällisyyttä koskeva vaatimus liittyy erityisesti siihen, että taloudellisilla toimijoilla tulee olla mahdollisuus arvioida etukäteen seuraamus myös silloin, kun kysymys on hallinnollisista sanktioista.

Perustuslain 15 §:n tulkintakäytännössä omaisuuden perustuslainsuojan on katsottu turvaavan myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan kielto puuttua taannehtivastikin sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei valiokunnan käytännössä ole muodostunut ehdottomaksi (esimerkiksi PeVL 28/1994 vp, PeVL 37/1998 vp, PeVL 63/2002 vp). Varallisuus oikeudellisten oikeustoimien pysyvyyden suojan taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta taloudellisissa asioissa (esimerkiksi PeVL 48/1998 vp, PeVL 33/2002 vp, PeVL 21/2004 vp). Perusteltujen odotusten suojaan on valiokunnan käytännössä katsottu kuuluvan oikeus luottaa sopimussuhteen kannalta olennaisia oikeuksia ja velvollisuuksia sääntelevän lainsäädännön pysyvyyteen niin, että

tällaisia seikkoja ei voida säännellä tavalla, joka kohtuuttomasti heikentäisi sopimusosapuolten oikeusasemaa (esimerkiksi PeVL 21/2004 vp). Valiokunta on arvioinut tällais-takin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (esimerkiksi PeVL 13/2003 vp, PeVL 56/2005 vp ja PeVL 42/2006 vp).

Ehdotettua sopimussuhteiden pysyvyyteen vaikuttavaa sääntelyä on arvioitava pe-rusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta. Puolustus- ja turvallisuushankinta-direktiivissä ja puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksessa tehottomuusseuraa-mus ja sen vaihtoehtona muun ohella sopimuskauden lyhentämistä koskeva seuraamus ovat seuraamuksia, joilla pyritään estämään erityisesti laittomien suorahankintojen te-kemistä sekä turvaamaan markkinaoikeuden käsittelyn ajan ns. reaali-keinojen käyttöä. Suorahankintojen estämistä ja reaali-keinojen käytön turvaamista on pidettävä perusoi-keuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta hyväksyttävänä syynä.

Suhteellisuusperiaatteen kannalta huomioon on otettava, että hankintayksiköllä on mahdollisuus omalla toiminnallaan sulkea tehottomuusseuraamuksen määrääminen julkaisemalla hankinnasta puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 81 §:ssä tarkoitettu ennakoilmoitus. Muissa soveltamistilanteissa suhteellisuusperiaate ilmenee siten, että tehottomuutta ei ole määrättävissä kaikissa odotusaikarikkomustilanteissa-kaan, vaikka kysymys on EU-kynnysarvot ylittävästä hankinnasta, jos hankintayksikön menettelylle on olemassa hankintalakiehdotuksen 80 §:ssä mainitut syyt. Odotusajan rikkomustilanteissa edellytetään lisäksi, että hankintayksikkö on tehnyt hankintamenet-telyssä jonkin muun virheen, joka on vaikuttanut muutoksenhakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus.

Tehottomuusseuraamuksen täsmällisyyden ja samalla suhteellisuuden kannalta on lisäksi otettava huomioon, että puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 98 §:n mukaan tehottomuusseuraamuksen vaikutukset kohdistuvat sellaisiin sopimusvelvoit-teisiin, jotka ovat täyttämättä. Suhteellisuusperiaatteen kannalta oma merkityksensä on vielä sillä seikalla, että laissa säädettäisiin eri seuraamusten yhteisvaikutusten kohtuut-tomuuden estämiseksi tuomioistuimelle harkintavaltaa seuraamusten määräämisessä (puolustus- ja turvallisuuslakiehdotuksen 101 §:n 2 momentti). Yhteisvaikutusten koh-tuuttomuutta arvioitaisiin lisäksi sekä hankintayksikön että tämän sopimusosapuolten kannalta.

Puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksessa tarkoitetuista seuraamuksista hyvitysmaksu (97 §) on aikaisempaan lainsäädäntöön perustuva kansallinen seuraamus, jolla on sekä vahingonkorvauksen että hallinnollisen sanktion piirteitä.

Perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä sanktioluontoisena hallinnollisena seu-raamuksena on pidetty muun muassa aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen eh-käisemisestä annetussa laissa tarkoitettua seuraamusmaksua (PeVL 32/2005 vp). Koska maksun määräämiseen liittyi valiokunnan mukaan merkittävää julkisen vallan käyttöä, oli sen perusteista säädettävä perustuslain 2 §:n 3 momentin nojalla lailla. Mainitussa lausun-nossa tämän katsottiin edellyttävän, että laissa täsmällisesti ja selkeästi määrätään muun muassa maksuvelvollisuudesta ja maksun suuruuden perusteista sekä maksuvelvollisen oikeusturvasta. Myös lain täytäntöönpanon perusteista tuli säätää lain tasolla.

Hyvitysmaksuseuraamuksen hallinnollisiin sanktioihin liittyvien piirteiden vuoksi hallituksen esityksessä ehdotetaan, että hyvitysmaksulle säädettäisiin sen määräämis-tä koskeva hankinnan arvoon suhteutettu yläraja, joka erityisesti syystä kuitenkin voi-taisiin ylittää. Ehdotettu yläraja (10 prosenttia hankinnan arvosta) vastaa hankintalakia. Myös hyvitysmaksun määräämisen edellytykset sekä mahdollisuus käyttää oikeussuoja-keinoja olisivat voimassa olevan hankintalain kaltaisina.

Hyvitysmaksuseuraamuksen oikeudellinen luonne huomioon ottaen ei ole mahdollista, että hyvitysmaksuseuraamukselle säädettäisiin kiinteää ylärajaa. Näin ollen perustuslain 2 §:n 3 momentin kannalta arvioituna riittävänä säätämistapana on pidettävä sitä, että yläraja määritellään sallien samalla erityisestä syystä sen ylittäminen. Sääntelyn oikeasuhtaisuuden kannalta merkitystä on lisäksi jo edellä selostetuilla säännöksillä seuraamusten yhteisvaikutusten kohtuullisuuden huomioon ottamisesta.

Markkinaoikeuden puolustus- ja turvallisuushankintalakiehdotuksen 96 §:n 1 momentin 1–3 kohdan nojalla määräämiä ns. reaalikeynoja koskevat päätökset olisivat välittömästi täytäntöönpanokelpoisia. Sen sijaan muut markkinaoikeuden määräämät hankintamenettelyn seuraamukset – hyvitysmaksu, tehottomuus, sopimuskauden lyhentäminen ja seuraamusmaksu – olisivat täytäntöönpanokelpoisia vasta lainvoimaiseen päätökseen perustuvina.

Markkinaoikeuden määräämien seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuutta on arvioitava valiokunnan lausuntokäytännön perusteella perustuslain 21 §:n kannalta (esimerkiksi PeVL 4/2004 vp ja PeVL 32/2005 vp). Valiokunnan lausuntokäytännössä hallinnollisten sanktioiden välitöntä täytäntöönpanokelpoisuutta on arvioitu muun ohella siitä näkökohdasta, miten joustaviin säännöksiin tai minkälaisen kokonaisharkintaan erityisesti olosuhteiden tai tapauksen erityispiirteiden perusteella seuraamuksen määrääminen laissa perustuu. Lausunnossaan PeVL 4/2004 vp valiokunta piti lakiehdotuksen tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä tapahtuvan käsittelyn edellytyksenä sitä, että seuraamusmaksun perimisen edellytykseksi säädettiin maksun määräämisen lainvoimaisuus. Valiokunnan mukaan näin luotiin tuossa tapauksessa muutoksenhakuteitse riittävät takeet oikeusturvajärjestelyjen asianmukaisuudesta.

Markkinaoikeuden päätösten välitöntä täytäntöönpanokelpoisuutta on arvioitava siitä näkökohdasta, että hankintamenettelyyn kohdistuu erityisiä kiireellisyysvaatimuksia sekä hankintamenettelyyn osallistuvien että hankintayksikön kannalta. Näin ollen markkinaoikeuden sellaiset ratkaisut, joissa hankintayksikkö velvoitetaan korjaamaan hankintamenettelyä tai kilpailuttamaan hankinta uudestaan, ovat eri asemassa, kuin markkinaoikeuden päätökset, joilla hankintayksikölle määrätään taloudellisia hallinnollisia seuraamuksia tai taloudelliset hallinnolliset seuraamukset tulevat koskemaan myös hankintamenettelyn voittanutta osapuolta. Tällaisten taloudellisten seuraamusten merkitys saattaa myös olla varsin suuri. Koska seuraamusten määräämiseen liittyy väistämättä sekä yksittäistapauksellista harkintaa että kokonaisharkintaa, tällaisten päätösten välitön täytäntöönpanokelpoisuus ei olisi hyvin sopusoinnussa perustuslain 21 §:n vaatimusten kanssa. Perustuslain 21 §:n vaatimusten kannalta ehdotettua täytäntöönpanojärjestelmää on lakiehdotuksen kokonaisuuden kannalta pidettävä siten hyväksyttävänä.

Esityksessä tarkoitettu tehottomuusseuraamus on puolustus- ja turvallisuushankintadirektiiviin ja yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön perustuva hallinnollinen seuraamus, joka kohdistuu sinänsä sopimussuhteeseen. Tällaisen seuraamuksen määrääminen tapahtuisi markkinaoikeudessa hankinta-asioiden normaalissa käsittelyjärjestyksessä eli hallintolainkäytön järjestyksessä. Hallintolainkäytön järjestyksessä käsiteltäisiin myös kaikki muutkin hallinnollisiksi seuraamuksiksi luokiteltavissa olevat seuraamukset eli myös tehottomuusseuraamuksen vaihtoehtoiset seuraamukset sopimuskauden lyhentäminen ja seuraamusmaksun määrääminen. Esitystä on tältä osin arvioitava suhteessa perustuslain 21, 98 ja 99 §:ään.

Tuomioistuinten perusjako määritellään perustuslain 3 §:n 3 momentissa, jonka mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet, ylimpinä tuomioistuimina korkein oikeus ja korkein hallinto-oikeus. Yleisiä tuomioistuimia ovat perustuslain 98 §:n 1 momentin mukaan korkein oikeus, hovioikeudet ja kärjäoikeudet. Yleisiä hallintotuo-

mioistuimia taas ovat mainitun pykälän 2 momentin mukaan alueelliset hallinto-oikeudet. Perustuslain 99 §:n 1 momentin perusteella ylintä tuomiovaltaa riita- ja rikosasioissa käyttää korkein oikeus sekä hallintolainkäyttöasioissa korkein hallinto-oikeus.

Perustuslakivaliokunta on korostanut valituksen hallintoviranomaisen päätöksestä määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu olevan oikeudelliselta luonteeltaan sellainen asia, joka tulee käsitellä hallintolainkäytön järjestyksessä sen johdosta, että seuraamusmaksun määrääminen perustuu julkisen vallan käyttöön (PeVL 47/2005 vp). Ehdotetussa järjestelmässä hallinnollisten seuraamusten määrääminen kuuluisi ensi asteena markkinaoikeudelle menettelyssä, joka tulee vireille muutoksenhakuna hankintaviranomaisen päätöksestä tai toimenpiteestä. Hallinnollisten seuraamusten osalta muutoksenhaku markkinaoikeuden päätöksestä tapahtuisi korkeimmassa hallinto-oikeudessa. Kun otetaan huomioon menettelyyn sovellettavat säännökset sekä muutoksenhaun täysi turvaaminen, hallinnollisten seuraamusten käsittelyjärjestykseen ei liity perustuslain 21 §:ssä turvatus asianmukaisen menettelyn eikä perustuslain 98 tai 99 §:ssä tarkoitetun tuomioistuinten välisen työnjaon kannalta valtiosääntöoikeudellisia ongelmia.

Valtuutussäännökset

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettavaan lakiin ehdotetun 28, 45, 64 ja 109 §:n nojalla antaa tarkempia säännöksiä ilmoitusmenettelyistä, viestintään liittyvistä menettelytavoista, tilastointiin liittyvistä velvoitteista ja Euroopan unionin toimielimille annettavista selvityksistä.

Julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annettavaan lakiin ehdotettujen asetustenantovaltuuksien voidaan katsoa perustuvan riittävän täsmällisiin ja tarkkarajaisiin säännöksiin yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista. Asetustenantovaltuuksien voidaan katsoa täyttävän perustuslain 80 §:n 1 momentin vaatimukset.

Käsittelyjärjestys

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä. Esitykseen liittyvien valtiosääntöoikeudellisten näkökohtien vuoksi pidetään kuitenkin perusteltuna, että esityksestä pyydetäisiin perustuslakivaliokunnan lausunto.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

I OSA

Yhteiset säännökset periaatteista ja soveltamisalasta

1 luku

Tarkoitus ja periaatteet

1 §

Lain tarkoitus

Valtion ja kuntien viranomaisten sekä muiden hankintayksiköiden on kilpailutettava puolustus- ja turvallisuushankintansa siten kuin tässä laissa säädetään. Lain tavoitteena on valtion keskeisiä turvallisuusetuja vaarantamatta tehostaa julkisten varojen käyttöä, edistää laadukkaiden hankintojen tekemistä sekä turvata yritysten ja muiden yhteisöjen tasapuolisia mahdollisuuksia tarjota tavaroita, palveluita ja rakennusurakointia julkisten puolustus- ja turvallisuushankintojen tarjouskilpailuissa.

Tällä lailla pannaan täytäntöön julkisia rakennusurakoita sekä julkisia tavara- ja palveluhankintoja koskevien sopimusten tekemennettelyjen yhteensovittamisesta puolustus- ja turvallisuusosalalla annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/81/EY,

jäljempänä puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivi.

2 §

Julkisissa puolustus- ja turvallisuushankinnoissa noudatettavat periaatteet

Hankintayksikön on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailuolosuhteet, kohdeltava hankintamenettelyn osallistujia tasapuolisesti ja syrjimättä sekä toimittava avoimesti ja suhteellisuuden vaatimukset huomioon ottaen.

Hankintayksiköiden on pyrittävä järjestämään hankintatoimintansa siten, että hankintoja voidaan toteuttaa mahdollisimman taloudellisesti ja suunnitelmallisesti sekä mahdollisimman tarkoituksenmukaisina kokonaisuuksina ympäristönäkökohdat huomioon ottaen. Hankintatoimintaan liittyvien hallinnollisten tehtävien vähentämiseksi hankintayksiköt voivat käyttää puitejärjestelyjä sekä tehdä yhteishankintoja tai hyödyntää muita yhteistyömahdollisuuksia julkisten puolustus- ja turvallisuushankintojen tarjouskilpailuissa.

Jos tarjouskilpailussa ehdokkaana tai tarjoajana on hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos taikka toinen hankintayksikkö, sitä on kohdeltava samalla tavoin kuin muita ehdokkaita ja tarjoajia.

3 §

Määritelmät

Tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä tarkoitetaan:

1) hankintasopimuksella kirjallista sopimusta, joka on tehty yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan;

2) rakennusurakkasopimuksella hankintasopimusta, jonka tarkoituksena on jonkin liitteessä C tarkoitettuun toimintaan liittyvän rakennustyön tai rakennusurakan toteuttaminen taikka suunnittelu ja toteuttaminen yhdessä; rakennusurakkasopimuksella tarkoitetaan myös hankintayksikön asettamia vaatimuksia vastaavan rakennusurakan toteuttamista millä tahansa tavalla; rakennusurakka voi olla talon-, maan- tai vesirakennustöiden muodostama taloudellinen tai tekninen kokonaisuus;

3) tavarahankintasopimuksella muuta kuin rakennusurakkaa koskevaa hankintasopimusta; tavarahankintasopimuksen kohteena on tavaroiden osto, leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen osto-optioin tai ilman niitä; tavarahankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on tavarahankinnan lisäksi kokoamis- ja asennustöitä;

4) palveluhankintasopimuksella muuta kuin julkista rakennusurakkaa tai julkista tavarahankintaa koskevaa sopimusta, jonka kohteena on palvelujen suorittaminen; palveluhankintasopimukseksi katsotaan myös sellainen hankintasopimus, jonka kohteena on palvelujen ohella tavaroita, jos palvelujen arvo on suurempi kuin tavaroiden arvo; lisäksi palveluhankintasopimukseksi katsotaan hankintasopimus, johon palvelujen ohella sisältyy liitteessä C tarkoitettuja rakennustöitä, jotka ovat vain liitännäisiä hankinnan pääasialliseen kohteeseen nähden;

5) alihankintasopimuksella kirjallista sopimusta, joka on tehty sopimuspuoleksi valitun tarjoajan ja yhden tai usean toimittajan välillä ja jonka tarkoituksena on rakennusurakan toteuttaminen, tavaran hankinta tai

palvelun suorittaminen taloudellista vastiketta vastaan;

6) toimittajalla luonnollista henkilöä, oikeushenkilöä tai julkista tahoa taikka edellä tarkoitettujen tahojen ryhmittymää, joka tarjoaa markkinoilla tavaroita tai palveluja taikka rakennustyötä tai rakennusurakoita;

7) ehdokkaalla toimittajaa, joka on ilmoittanut halukkuutensa osallistua rajoitettuun menettelyyn, neuvottelumenettelyyn taikka kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn;

8) tarjoajalla toimittajaa, joka on jättänyt tarjouksen;

9) rajoitetulla menettelyllä hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; ainoastaan hankintayksikön valitsemat ehdokkaat voivat tehdä tarjouksen;

10) neuvottelumenettelyllä hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon halukkaat toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee hankintasopimuksen ehdoista valitsemiensa toimittajien kanssa;

11) suora hankinnalla hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisematta hankintailmoitusta valitsee menettelyyn mukaan yhden tai usean toimittajan, jonka kanssa hankintayksikkö neuvottelee sopimuksen ehdoista;

12) kilpailullisella neuvottelumenettelyllä hankintamenettelyä, jossa hankintayksikkö julkaisee hankinnasta hankintailmoituksen ja johon kaikki toimittajat voivat pyytää saada osallistua; hankintayksikkö neuvottelee menettelyyn hyväksytyjen ehdokkaiden kanssa löytääkseen yhden tai usean ratkaisun, joka vastaa sen tarpeita ja jonka perusteella valittuja ehdokkaita pyydetään tekemään tarjouksensa;

13) puitejärjestelyllä yhden tai usean hankintayksikön ja yhden tai usean toimittajan välistä sopimusta, jonka tarkoituksena on vahvistaa tietyn ajan kuluessa tehtäviä hankintasopimuksia koskevat ehdot, kuten hinnat ja suunnitellut määrät;

14) puolustustarvikkeella tavaroita, joka on erityisesti suunniteltu tai sovitettu sotilaallisiin tarkoituksiin ja tarkoitettu käytettäväksi

aseena, ammuksena tai puolustusmateriaalina;

15) arkaluonteisella tavaralla, arkaluonteisella rakennusurakalla ja arkaluonteisella palvelulla tavaroita, rakennusurakoita ja palveluita, jotka on tarkoitettu käytettäväksi turvallisuustarkoituksiin ja joihin liittyy, jotka edellyttävät tai jotka sisältävät luokiteltuja tietoja;

16) luokitelluilla tiedoilla niiden muodosta, luonteesta tai siirtotavasta riippumatta kaikkia tietoja ja aineistoja, joille on määritelty luokitusta tai suojausta koskeva taso ja jotka vaativat kansallisen turvallisuuden sekä voimassa olevien lakien, asetusten tai hallinnollisten määräysten mukaisesti suojaa kaikkea luvaton käyttöä, tuhoamista, poistoa, levittämistä, kadottamista tai mitä tahansa muuntypistä vaaraa vastaan;

17) kriisillä Suomessa tai toisessa maassa ilmenevää tilannetta, jossa vahinkoa aiheuttavat tapahtumat ovat mittasuhteiltaan selvästi arkielämän vahinkoa aiheuttavia tapahtumia laajempia ja jossa ihmisten elämä ja terveys tai huomattava määrä arvokasta omaisuutta taikka väestön elinmahdollisuuksien kannalta välttämättömät huoltotoimet ovat merkittävästi vaarantuneet tai rajoittuneet; kriisin katsotaan olevan kyseessä myös, kun edellä tarkoitettua vahinkoa aiheuttavan tapahtuman uhkaa on pidettävä välittömänä; aseellisia selkkauksia ja sotia pidetään tätä lakia sovellettaessa kriiseinä;

18) tutkimuksella ja kehittämisellä kaikkia toimintoja, jotka koostuvat perustutkimuksesta, soveltavasta tutkimuksesta ja kokeellisesta kehittämisestä ja joissa viimeksi mainittuun voivat sisältyä laitteet, joilla esitellään uuden käsitteen tai uuden tekniikan toimintaa asiaankuuluvassa tai tyypillisessä ympäristössä;

19) teknisellä eritelmällä hankinnan kohteena olevan tuotteen, palvelun tai materiaalin ominaisuuksien määrittelyä; tällaisia ominaisuuksia ovat muun muassa laatua tai ympäristönsuojelun tasoa, suunnittelua, vaatimustenmukaisuutta ja käyttöön soveltuvuutta sekä tuotteen käytön arviointia, tuotteen turvallisuutta ja mittoja, myyntinimityksiä, termistöä, tunnuksia, testausta ja testausmenetelmiä, pakkauksen merkitsemisen, etiketöinnin, käyttöohjeiden ja tuotantopro-

sessien ja menetelmien sekä vaatimuksenmukaisuuden arviointimenetelmiä koskevat vaatimukset; julkisissa rakennusurakoissa teknisin eritelmin määriteltäviä ominaisuuksia ovat lisäksi suunnitteluun, kustannuslaskentaan, testaukseen ja tarkastukseen liittyvät säännöt, työn hyväksymisehdot, rakennusmenetelmät sekä rakennustekniikat ja muut valmiiseen työhön ja materiaaleihin tai niiden osiin liittyvät tekniset edellytykset;

20) standardilla tunnustetun standardointielimen toistuvaan tai jatkuvaan käyttöön hyväksymää teknistä määrittelyä, joka on julkaistu standardina ja jonka noudattaminen ei ole pakollista; standardi on:

a) kansainvälinen, jolloin se on kansainvälisen standardointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

b) eurooppalainen, jolloin se on eurooppalaisen standardointielimen hyväksymä ja yleisesti saatavilla; taikka

c) kansallinen, jolloin se on kansallisen standardointijärjestön hyväksymä ja yleisesti saatavilla;

d) puolustusalan, jolloin sen on hyväksynyt kansainvälinen, alueellinen tai kansallinen standardointielin, joka on erikoistunut laatimaan teknisiä eritelmiä käytettäväksi toistuvasti ja jatkuvasti puolustusosalalla ja standardin noudattaminen ei ole pakollista;

21) eurooppalaisella teknisellä hyväksynnällä Euroopan unionin jäsenvaltion nimeämän hyväksyntälaitoksen rakennustuotteelle antamaa myönteistä teknistä arviointia tuotteen sopivuudesta tarkoitettuun käyttöön; hyväksyntä perustuu niiden rakennuskohdetta koskevien olennaisten vaatimusten täyttymiseen, joiden pohjalta tuotteelle ominaiset ominaisuudet on määrätty, sekä käyttöolosuhteiden määrittelyyn;

22) virallisella teknisellä määrittelyllä teknistä määrittelyä, joka on Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustama ja joka on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä;

23) teknisellä viitteellä mitä tahansa muuta eurooppalaisen standardisointielimen markkinoiden tarpeet huomioon ottavien menettelyjen mukaisesti laatimaa teknistä määrittelyä kuin virallista standardia;

24) tunnustetulla toimitelmällä testaus- tai kalibrointilaboratorioita ja tarkastus- ja var-

mentamiselimiä, jotka noudattavat sovellettavia eurooppalaisia standardeja; hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden tunnustettujen toimielinten antamat todistukset;

25) elinkaarella kaikkia mahdollisia peräkkäisiä tuotteen vaiheita eli tutkimusta ja kehittämistä, teollista kehittämistä, tuotantoa, korjausta, nykyaikaistamista, muuttamista, ylläpitoa, huoltoa ja huollon järjestämistä, varastointia, kuljetusta, koulutusta, testausta, poistoa ja hävittämistä;

26) yhteisellä hankintanimikkeistöllä (CPV) yhteisestä hankintasanastosta (CPV) annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 2195/2002 tarkoitettua viitenimikkeistöä;

27) ilmaisulla kirjallinen sanojen tai numeroiden yhdistelmää, joka voidaan lukea, tuottaa uudelleen ja sen jälkeen antaa tiedoksi; ilmaisu voi sisältää sähköisessä muodossa lähetettyjä ja tallennettuja tietoja;

28) ilmaisulla sähköinen muoto viestintämuotoa, jossa käytetään sähköteknisiä tietojen käsittely- ja tallennusvälineitä ja jossa tietoja levitetään, välitetään tai vastaanotetaan johtoja pitkin, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella tavalla.

2 luku

Soveltamisala

4 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

1) valtion, kuntien ja kuntayhtymien viranomaiset;

2) valtion liikelaitoksista annetun lain (1185/2002) mukaiset liikelaitokset;

3) julkisoikeudelliset laitokset; julkisoikeudellisella laitoksella tarkoitetaan oikeushenkilöä, joka on nimenomaisesti perustettu tyydyttämään sellaisia yleisen edun mukaisia tarpeita, joilla ei ole teollista tai kaupallista luonnetta ja:

a) jota rahoittaa pääasiallisesti 1–3 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö;

b) jonka johto on 1–3 kohdassa tarkoitettun hankintayksikön valvonnan alainen; taikka

c) jonka hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä 1–3 kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö nimeää yli puolet.

4) vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain (349/2007), jäljempänä erityisalojen hankintalaki, 5 §:n mukaiset hankintayksiköt

5 §

Puolustus- ja turvallisuushankinnat

Jollei Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen, jäljempänä EUT-sopimus, 36, 51, 52 tai 62 artiklasta muuta johdu, tätä lakia sovelletaan hankintoihin, jotka koskevat

1) puolustustarvikkeita, niiden osia tai osakokonaisuuksia;

2) arkaluonteisia tavaroita, niiden osia tai osakokonaisuuksia;

3) sellaisia rakennusurakoita, tavaroita tai palveluita, jotka liittyvät suoraan 1 ja 2 kohdissa tarkoitettujen tavaroiden johonkin elinkaaren vaiheeseen;

4) sellaisia rakennusurakoita tai palveluita, joita käytetään erityisesti sotilaallisiin tarkoituksiin; taikka

5) arkaluonteisia rakennusurakoita tai palveluita.

6 §

Useita toimintoja koskevat hankintasopimukset ja hankintalain soveltaminen

Jos rakennusurakan, tavarain tai palvelun hankinta kuuluu osittain tämän lain soveltamisalaan ja osittain julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007), jäljempänä hankintalaki, tai erityisalojen hankintalain soveltamisalaan, se on tehtävä tämän lain mukaisesti edellyttäen, että yhden ainoan sopimuksen tekeminen on objektiivisista syistä perusteltua.

Jos rakennusurakan, tavarain tai palvelun hankinta kuuluu osittain tämän lain soveltamisalaan, mutta samalla jää osittain tämän lain, hankintalain ja erityisalojen hankinta-

lain soveltamisalan ulkopuolelle, siihen ei sovelleta tämän lain säännöksiä, jos yhden ainoan sopimuksen tekeminen on objektiivisista syistä perusteltua.

Hankintaa ei saa toteuttaa yhtenä sopimuksena tämän lain, hankintalain tai erityisalojen hankintalain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

Hankintayksikkö voi myös soveltaa hankintalakia tämän lain soveltamisalaan kuuluvan tavaran, palvelun tai rakennusurakan hankinnassa.

7 §

Yleiset poikkeukset lain soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta:

1) puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joissa tämän lain soveltaminen velvoittaisi hankintayksikköä toimittamaan tietoja, joiden julkistaminen on vastoin valtion keskeisiä turvallisuusetuja;

2) viranomaisten välisiin puolustus- ja turvallisuushankintoihin;

3) puolustus- ja turvallisuushankintoihin, joita koskevat

a) erityiset menettelysäännöt Suomen ja vähintään yhden Euroopan talousalueen ulkopuolisen valtion välisen kansainvälisen sopimuksen tai järjestelyn nojalla;

b) erityiset menettelysäännöt kansainvälisen sopimuksen tai järjestelyn nojalla, joka liittyy joukkojen sijoittamiseen ja joka koskee jossakin Euroopan talousalueen valtiossa tai kolmannessa valtiossa toimivia yrityksiä;

c) kansainvälisen järjestön erityiset menettelysäännöt kun kansainvälinen järjestö tekee hankintoja omiin tarkoituksiinsa; tai

d) kansainvälisen järjestön erityiset menettelysäännöt kun hankintayksikön on toteutettava hankinta näiden mukaisesti;

4) puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka liittyvät vähintään kahden Euroopan talousalueen valtion yhteiseen uuden tuotteen tutkimus- ja kehittämishankkeeseen eikä hankintoihin, jotka on tehty tämän tuotteen elinkaaren myöhemmissä vaiheissa; taikka

5) hankintoihin, jotka toteutetaan lähetettäessä joukkoja Euroopan talousalueen ulko-

puolelle, kun hankinnat on toiminnallisten tarpeiden vuoksi tehtävä sellaisen toimittajan kanssa, joka toimii kyseisellä alueella.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta:

1) puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka tekee 4 §:n 1 momentin 4- kohdassa tarkoitettu hankintayksikkö ja hankinnan arvo ei ylitä 12 §:n mukaisia EU- kynnysarvoja eikä

2) puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka tehdään sellaisen toiminnon suorittamiseksi, jonka osalta on erityisalojen hankintalain 11 §:n mukaisesti Euroopan komission päätöksellä vahvistettu, että toiminto on suoraan avoin kilpailulle markkinoilla, joille pääsyä ei ole rajoitettu.

Jos edellä 1 momentin 4 kohdan mukaiseen tutkimus- ja kehittämishankkeeseen osallistuu vain Euroopan unionin jäsenvaltioita, on tutkimus- ja kehittämishankkeesta ilmoitettava Euroopan komissiolle. Ilmoitus on tehtävä tutkimus- ja kehittämishanketta käynnistettäessä ja sen tulee sisältää tiedot hankkeen osapuolten välisestä kustannustenjakosopimuksesta, tutkimus- ja kehittämiskulujen osuudesta suhteessa hankkeen kokonaiskustannuksiin sekä, jos hankintoja on suunniteltu tehtävän jäsenvaltioista, niiden osuudet.

8 §

Erityiset poikkeukset lain soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka liittyvät tiedustelu-toimintaan.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka koskevat:

1) maan, olemassa olevien rakennusten tai muun kiinteän omaisuuden hankintaa tai vuokrausta millä tahansa rahoitusmuodolla taikka näihin liittyviä oikeuksia koskevien palveluiden hankintaa;

2) välimies- ja sovittelupalveluja;

3) rahoituspalveluja lukuun ottamatta vakuutuspalveluja

4) työsopimuksia;

5) tutkimus- ja kehittämisspalveluja, paitsi jos niistä saatava hyöty koituu yksinomaan hankintayksikölle sen toiminnassa käytettäväksi ja hankintayksikkö korvaa tutkimus- ja kehittämisspalvelun kokonaan.

9 §

Hankinnat hankintayksikön sidosyksiköltä
Tätä lakia ei sovelleta puolustus- ja turvallisuushankintoihin, jotka hankintayksikkö tekee siitä muodollisesti erilliseltä ja päätöksenteon kannalta itsenäiseltä yksiköltä, jos hankintayksikkö yksin tai yhdessä muiden hankintayksiköiden kanssa valvoo yksikköä samalla tavoin kuin se valvoo omia toimipaikkojaan ja jos yksikkö harjoittaa pääosaa toiminnastaan niiden hankintayksiköiden kanssa, joiden määräysvallassa se on.

10 §

Hankinnat yhteishankintayksiköltä

Hankintayksikön, joka hankkii tämän lain soveltamisalaan kuuluvia tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita käyttäen yhteishankintayksikköä, katsotaan noudattaneen tätä lakia, jos yhteishankintayksikkö on noudattanut sitä.

Yhteishankintayksiköllä tarkoitetaan hankintayksikköä tai eurooppalaista julkista elintä, joka hankkii hankintayksiköille tavaroita tai palveluja taikka tekee näille tavaroita, palveluja tai rakennusurakoita koskevia hankintasopimuksia tai puitejärjestelyjä.

11 §

Hankintojen varaaminen työkeskuksille

Hankintayksikkö voi rajoittaa tarjouskilpailuun osallistumisen työkeskuksille tai vastaaville yksiköille taikka varata hankinnan toteuttamisen tapahtuvaksi työohjelmien yhteydessä, jos asianomaisten työntekijöiden enemmistö on vammaisia, jotka eivät vammansa luonteen tai vakavuuden vuoksi voi harjoittaa ammattitoimintaa tavanomaisissa olosuhteissa. Hankintailmoituksessa on ilmoitettava sopimuksen olevan varattu työkeskuksille tai työohjelmien yhteydessä toteutettavaksi.

3 luku

Kynnysarvot ja hankintalajeihin liittyvät soveltamissäännökset

12 §

EU-kynnysarvot

EU-kynnysarvot, jotka perustuvat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivien 2004/17/EY, 2004/18/EY ja 2009/81/EY muuttamisesta hankintoja koskevien sopimusten tekomenettelyihin sovellettavien kynnysarvojen osalta annettuun komission asetukseen (EY) N:o 1177/2009, ovat:

1) 387 000 euroa tavarahankinnoissa ja palveluhankinnoissa; sekä

2) 4 845 000 euroa rakennusurakoissa.

Euroopan unionin komissio tarkistaa kynnysarvot asetuksella kahden vuoden välein puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 68 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti ja julkaisee tarkistetut kynnysarvot Euroopan virallisessa lehdessä, jolloin 1 momentin mukaisen arvojen tilalle tulevat Euroopan komission kulloinkin tekemien tarkistusten mukaiset arvot. Työ- ja elinkeinoministeriön on viivytyksettä ilmoitettava virallisessa lehdessä EU-kynnysarvojen muutoksista Euroopan komission tekemien tarkistusten mukaisesti.

13 §

Kansalliset kynnysarvot

Tätä lakia ei sovelleta seuraaviin puolustus- ja turvallisuushankintoihin:

1) tavara- ja palveluhankintoihin, joiden ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 30 000 euroa,

2) rakennusurakoihin, joiden ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 150 000 euroa sekä

3) poiketen siitä, mitä 1 kohdassa palveluhankinnoista säädetään, liitteen B (ryhmä 25) mukaisesti terveydenhoitopalveluihin, jos hankinnan ennakoitu arvo ilman arvonlisäveroa on vähemmän kuin 100.000 euroa.

14 §

Tavara- ja palveluhankintoihin sekä rakennusurakoihin sovellettavat säännökset

Edellä 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittäviin tavarahankintoihin, rakennusurakoihin ja liitteen A palveluhankintoihin on sovellettava, mitä tässä laissa säädetään, lukuun ottamatta III osan säännöksiä. Lain säännöksiä sovelletaan samoin hankittaessa liitteessä A tarkoitettuja palveluja yhdessä liitteessä B tarkoitettujen palvelujen kanssa, jos liitteen A palvelujen arvo on suurempi kuin liitteen B palvelujen arvo ja hankinnan kokonaisarvo ylittää EU-kynnysarvon.

Edellä 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun EU-kynnysarvon alittaviin, mutta 13 §:ssä tarkoitettun kansallisen kynnysarvon ylittäviin, tavarahankintoihin, rakennusurakoihin ja liitteen A palveluhankintoihin sovelletaan, mitä I, III ja IV osassa säädetään.

Liitteen B palveluhankintoihin sovelletaan, mitä I, III ja IV osassa säädetään. Edellä 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun EU-kynnysarvon ylittäviin liitteen B palveluhankintoihin on lisäksi sovellettava, mitä säädetään jälki-ilmoitusvelvollisuudesta ja suora-hankintojen ilmoittamisesta 28 §:ssä sekä teknisistä eritelmistä, ympäristöominaisuuksia koskevista teknisistä eritelmistä 37—38 §:ssä ja tarjoajan esittämästä näytöstä 44 §:ssä.

15 §

Eräisiin muihin hankintoihin sovellettavat säännökset

Hankintoihin, joiden osalta täyttyvät EUT-sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b- alakohtassa asetetut edellytykset ja joiden arvo ylittää 13 §:ssä säädetyn kansallisen kynnysarvon, sovelletaan mitä I, III ja IV osassa säädetään.

4 luku

Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen

16 §

Hankinnan ennakoidun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoitua arvoa laskettaessa perusteena on käytettävä suurinta maksettavaa kokonaiskorvausta ilman arvonlisäveroa. Arvoa laskettaessa on otettava huomioon myös hankinnan mahdolliset vaihtoehtoiset toteuttamistavat ja hankintasopimukseen sisältyvät optio- ja pidennysehdot.

Rakennusurakan ennakoitua arvoa laskettaessa on otettava huomioon urakan arvo sekä sellaisten urakan toteuttamisessa tarpeellisten tavaroiden ennakoitu kokonaisarvo, jotka hankintayksikkö antaa urakoitsijan käyttöön.

Jos hankinta toteutetaan samanaikaisesti erillisinä osina, kaikkien vastaavien osien ennakoitu kokonaisarvo on otettava huomioon hankintasopimuksen ennakoitua arvoa laskettaessa. Jos osien yhteenlaskettu arvo on vähintään sama kuin 12 §:ssä tarkoitettu EU-kynnysarvo, jokaisen osan hankinnassa on noudatettava tämän lain säännöksiä.

Tavara- ja palveluhankintoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on alle 80 000 euroa, sekä rakennusurakoihin sisältyviin osiin, joiden ennakoitu arvo on vähintään 1 miljoona euroa, sovelletaan 10 luvun säännöksiä jos tällaisten osien yhteenlaskettu arvo on enintään 20 prosenttia kaikkien osien yhteisarvosta.

Ennakoidun arvon on pädeävä silloin, kun hankintayksikkö toimittaa hankintailmoituksen julkaistavaksi tai muuten aloittaa hankintamenettelyn.

17 §

Eräiden palveluhankintojen ennakoidun arvon laskeminen

Hankinnan ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) vakuutuspalvelussa maksettavia vakuutusmaksuja ja muita korvauksia;

2) suunnittelua koskevassa palveluhankinnassa maksettavia maksuja, palkkioita ja muita korvauksia.

18 §

Ennakoidun arvon laskeminen sopimuskaudelta

Jos tavarahankintasopimuksen kohteena on leasing, vuokraus tai osamaksulla hankkiminen, sopimuksen ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) määräaikaisen, enintään 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen ennakoitua voimassaolon aikaista kokonaisarvoa tai määräaikaista, yli 12 kuukautta voimassa olevan sopimuksen kokonaisarvoa arvioitu jäännösarvo mukaan lukien; taikka

2) toistaiseksi tai määrittelemättömän ajan voimassa olevan sopimuksen ennakoitua kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Säännöllisesti toistuvien tai määräajoin uudistettavien tavara- tai palveluhankintoja koskevien sopimusten ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) viimeksi kuluneiden 12 kuukauden tai viimeksi kuluneen varainhoitokauden aikana peräkkäin tehtyjen vastaavien hankintojen yhteisarvoa seuraavan 12 kuukauden aikana tapahtuvat muutokset määrissä tai arvoissa huomioon ottaen; taikka

2) niiden hankintojen ennakoitua yhteisarvoa, jotka tehdään ensimmäistä tavarantoimitusta seuraavien 12 kuukauden aikana, taikka jos kysymys on yli 12 kuukautta voimassa olevasta sopimuksesta, sitä seuraavan varainhoitokauden aikana.

Sellaisissa palveluhankintasopimuksissa, joissa ei ilmoiteta kokonaishintaa, ennakoidun arvon laskennassa perusteena on käytettävä:

1) määräaikaisissa, enintään 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa voimassaolon aikaista ennakoitua kokonaisarvoa; taikka

2) toistaiseksi voimassa olevissa tai yli 48 kuukautta voimassa olevissa hankintasopimuksissa kuukausiarvoa kerrottuna luvulla 48.

Puitejärjestelyssä hankinnan ennakoidun arvon laskennassa on käytettävä kaikkien

puitejärjestelyn keston ajaksi suunniteltujen hankintasopimusten ennakoitua kokonaisarvoa.

19 §

Kielto jakaa hankintaa tai yhdistellä hankintoja keinotekoisesti

Hankintaa ei saa jakaa eriin, osittaa tai laskea poikkeuksellisin menetelmin tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi. Tavarahankintaa tai palveluhankintaa ei myöskään saa liittää rakennusurakkaan tai hankintoja muutoin yhdistellä keinotekoisesti tämän lain säännösten soveltamisen välttämiseksi.

II OSA

EU-kynnysarvon ylittäviä tavarahankintoja, liitteen A mukaisia ensisijaisia palveluhankintoja ja rakennusurakoita koskevat säännökset

5 luku

Hankintamenettelyt

20 §

Hankintamenettelyn valinta

Hankinnoissa käytettävät kilpailuttamismenettelyt määritellään 3 §:n 9–13 kohdassa. Hankinnassa on käytettävä ensisijaisesti rajoitettua menettelyä tai neuvottelumenettelyä. Suorahankintaa, kilpailullista neuvottelumenettelyä ja puitejärjestelyä voidaan käyttää 22—27 §:ssä säädetyin edellytyksin. Sähköisestä huutokaupasta säädetään sähköisestä huutokaupasta ja dynaamisesta hankintajärjestelmästä annetussa laissa (/).

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä hankintayksikkö voi ennalta rajata niiden ehdokkaiden määrää, jotka kutsutaan tarjousmenettelyyn. Menettelyyn kutsuttavien ehdokkaiden vähimmäismäärä sekä tarvittaessa ehdokkaiden enimmäismäärä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Tarjoajiksi hyväksyttävät ehdokkaat on valittava noudattamalla hankintailmoituksessa esitettyjä eh-

dokkaiden soveltuvuutta koskevia vähimmäisvaatimuksia sekä objektiivisia ja syrjimättömiä perusteita.

Ehdokkaita on kutsuttava tarjouskilpailuun hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä todellisen kilpailun varmistamiseksi. Tarjouskilpailuun on kutsuttava rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vähintään kolme ehdokasta, jollei soveltuvia ehdokkaita ole vähemmän.

Tarjouskilpailuun on kutsuttava vähintään hankintayksikön ennalta vahvistama määrä ehdokkaita. Jos soveltuvia ehdokkaita on vähemmän, hankintayksikkö voi jatkaa hankintamenettelyä pyytämällä soveltuvia ehdokkaita esittämään tarjouksen tai aloittamaan neuvottelut. Tarjouskilpailuun voidaan ottaa vain ne ehdokkaat, jotka täyttävät vähimmäisedellytykset ja jotka ovat tehneet osallistumishakemuksen.

Jos hankintayksikkö katsoo, että sopivia ehdokkaita ei ole riittävästi todellisen kilpailun varmistamiseksi, se voi julkaista uudeleen alkuperäisen hankintailmoituksen ja asettaa uuden määräajan osallistumishakemusten jättämiselle. Tarjouskilpailuun kutsuttavat ehdokkaat on valittava alkuperäisen ja uuden hankintailmoituksen perusteella ilmoittautuneista ehdoista. Uuden hankintailmoituksen julkaiseminen ei rajoita hankinta hankintayksikön mahdollisuutta keskeyttää hankintamenettely 75 §:ssä säädetyn mukaisesti.

21 §

Neuvottelumenettelyn kulku

Hankintayksikön on neuvoteltava tarjoajien kanssa tarjosten mukauttamiseksi hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä esitettyihin vaatimuksiin. Neuvottelujen tarkoituksena on 57 §:n mukaisen parhaan tarjouksen valinta.

Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjosten määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouksen vertailuperusteita. Edellytyksenä on, että neuvottelujen vaihteellisuudesta ja neuvotteluissa noudatet-

tavista perusteista on ilmoitettu hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

Neuvottelumenettelyn viimeisessä vaiheessa on todellisen kilpailun varmistamiseksi oltava riittävä määrä tarjoajia, jos vaatimukset täyttäviä tarjoajia tai tarjouksia on riittävästi.

Hankintayksikön on kohdeltava ehdokkaita ja tarjoajia neuvotteluissa tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailuun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

22 §

Suorahankinta

Hankintayksikkö voi valita suorahankinnan, jos:

1) rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ei ole saatu lainkaan osallistumishakemuksia tai tarjouksia taikka sopivia tarjouksia ja alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;

2) rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä on saatu tarjouksia, jotka eivät sisällöltään vastaa tarjouspyyntöä, tai jos tarjouksia ei voida 39, 41—43, 46—56, 60 ja 62 §:n mukaan hyväksyä; edellytyksenä on lisäksi, että tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta ja suorahankintaan otetaan mukaan kaikki ne tarjoajat, jotka täyttävät 46-54 §:n mukaisesti asetetut vähimmäisvaatimukset ja jotka ovat edeltävässä menettelyssä tehneet tarjousmenettelyn muotovaatimusten mukaisen tarjouksen;

3) teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan;

4) kriisistä johtuvan kiireellisuuden vuoksi ei ole mahdollista noudattaa rajoitetun menettelyn tai neuvottelumenettelyn eikä 30 §:ssä säädetyn nopeutetun menettelyn määräaikoja;

5) sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä, eikä säädettyjä määräaikoja voida noudattaa hankintayksiköstä riippumattomasta, ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;

6) kyse on ilma- ja meriliikennepalveluista ulkomaille siirretyille tai siirrettäville ase-

voimille tai turvallisuusjoukoille ja palvelut voidaan hankkia vain sellaisilta toimittajilta, joiden tarjoukset ovat voimassa vain niin lyhyen ajan, ettei ole mahdollista noudattaa rajoitetun menettelyn tai neuvottelumenettelyn eikä 30 §:ssä säädetyn nopeutetun menettelyn määräaikoja;

7) hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyseessä ole massatuotanto tavaran valmistamisen taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- ja kehityskustannusten kattamiseksi;

8) kyseessä on tutkimus- ja kehittämispalvelu, jota ei ole 8 §:n nojalla poissuljettu tämän lain soveltamisalasta;

9) hankinta koskee raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita;

10) tavarat hankitaan erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesähoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai vastaavan menettelyn seurauksena.

23 §

Suorahankinta lisätilauksissa

Hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä tavarahankinta on lisätilaus, jonka tarkoituksena on aikaisemman toimituksen tai laitteiston osittainen korvaaminen tai laajentaminen. Edellytyksenä on, että toimittajan vaihtaminen johtaisi teknisiltä ominaisuuksiltaan erilaisen materiaalin hankkimiseen, mikä aiheuttaisi yhteensopimattomuutta tai suhteettoman suuria teknisiä vaikeuksia käytössä ja kunnossapidossa. Tällaisten sopimusten ja uudistettavien sopimusten voimassaoloaika saa olla enintään viisi vuotta lukuun ottamatta tilanteita, joissa toimitettujen tavaroiden, laitteistojen tai järjestelmien odotettu elinkaari ja toimittajan vaihtumisesta aiheutuvat tekniset ongelmat edellyttävät poikkeuksellisesti pidempää voimassaoloaika.

Sen lisäksi, mitä 1 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun kyseessä on alkuperäiseen hankintasopimukseen sisällymätön lisäpalvelu tai lisäurakka, joka hankitaan alkuperäiseltä toimittajalta ja joka on ennalta arvaamattomista

syistä osoittautunut välttämättömäksi palvelun tai urakan toteuttamiselle sellaisena kuin se on alun perin määritelty. Edellytyksenä on, että lisäpalvelua tai lisäurakkaa ei voida teknisesti tai taloudellisesti erottaa alkuperäisestä sopimuksesta aiheuttamatta hankintayksikölle huomattavaa haittaa tai, vaikka lisäpalvelu tai lisäurakka voitaisiinkin erottaa alkuperäisen sopimuksen toteuttamisesta, se on ehdottoman välttämätön alkuperäisen sopimuksen loppuunsaattamiseksi. Lisäksi edellytyksenä on, että lisäpalvelujen tai lisäurakoiden kokonaisarvo on enintään 50 prosenttia alkuperäisen hankinnan arvosta.

Sen lisäksi, mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, hankintayksikkö voi tehdä suorahankinnan, kun kyseessä on alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä uusi rakennusurakkasopimus tai palveluhankinta, joka vastaa aikaisemmin rajoitettua menettelyä käyttäen tehtyä rakennusurakkaa tai palveluhankintaa. Edellytyksenä on, että alkuperäistä hankintaa koskevassa hankintailmoituksessa on mainittu mahdollisesta myöhemmästä suorahankinnasta ja että lisäpalvelun tai uuden rakennusurakan ennakoitu arvo on otettu huomioon laskettaessa alkuperäisen sopimuksen kokonaisarvoa. Suorahankinta voidaan tehdä enintään viiden vuoden kuluessa alkuperäisen sopimuksen tekemisestä lukuun ottamatta poikkeustilanteita, joissa toimitettujen tavaroiden, laitteistojen tai järjestelmien odotettu elinkaari ja toimittajan vaihtumisesta aiheutuvat tekniset ongelmat edellyttävät pidempää voimassaoloaika.

24 §

Kilpailullinen neuvottelumenettely

Hankintayksikkö voi käyttää kilpailullista neuvottelumenettelyä erityisen monimutkaisessa hankinnassa, jossa:

1) hankintayksikkö ei pysty objektiivisesti ennakoitua määrittelemään hankinnan oikeudellisia tai taloudellisia ehtoja taikka teknisiä keinoja tarpeidensa tai tavoitteidensa toteuttamiseksi 37 §:n 2 momentin 2—4 kohdan mukaisesti; sekä

2) tarjouksen valintaperusteena on kokonaistaloudellinen edullisuus.

Hankintayksikön on kohdeltava ehdokkaita ja tarjoajia menettelyssä tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailuun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

Hankintayksikkö ei saa paljastaa tarjouskilpailun aikana muille tarjoajille toisen tarjoajan ehdottamia ratkaisuja tai neuvotteluissa annettuja luottamuksellisia tietoja ilman ehdokkaan tai tarjoajan suostumusta.

Hankintayksikkö voi maksaa kilpailulliseen neuvottelumenettelyyn osallistuville raha- tai muita palkkioita taikka antaa palkintoja.

25 §

Kilpailullisen neuvottelumenettelyn kulku

Hankintayksikön on määriteltävä hankintailmoituksessa hankintaa koskevat tarpeensa ja vaatimuksensa. Hankintayksikkö voi laatia lisäksi hankinnan tavoitteita ja sisältää tarkentavan hankekuvauksen.

Hankintayksikkö aloittaa 46—54 §:n mukaisesti valittujen ehdokkaiden kanssa neuvottelun, jonka tarkoituksena on määritellä hankinnan toteuttamista koskeva yksi tai useampi ratkaisuvaihtoehto. Hankintayksikkö voi neuvotella ehdokkaiden kanssa kaikista hankintasopimukseen liittyvistä näkökohdista. Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien ratkaisujen määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouksen vertailuperusteita. Neuvottelujen vaihteellisuudesta ja noudatettavista perusteista on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa.

Hankintayksikön on päätettävä neuvottelut, kun se on valinnut ne ratkaisuvaihtoehdot, joilla hankinta voidaan toteuttaa. Neuvottelujen päättymisestä on ilmoitettava osallistujille.

Hankintayksikön on pyydetävä ehdokkaita neuvotteluissa esitettyihin ja määritettyihin ratkaisuihin perustuvat lopulliset tarjoukset. Tarjouksen on oltava tarjouspyynnössä esitettyjen hankkeen kohteen edellyttämien vaatimusten mukainen. Tarjouksia on pyydetävä todellisen kilpailun varmistamiseksi riittävältä määrältä ehdokkaita, jos vaatimukset täyttäviä ehdokkaita tai ratkaisuja on riittä-

västi. Tarjouksen valinnassa on sovellettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa ilmoitettuja vertailuperusteita. Vertailuperusteiden asettamisessa sekä tarjouksen valinnassa on noudatettava, mitä 57 §:ssä säädetään.

Lopullisia tarjouksia voidaan hankintayksikön pyynnöstä täsmentää ja selkeyttää, jos se ei johda tarjousten tai tarjouspyynnön olennaisten tekijöiden muuttumiseen syrjivällä tai kilpailua vääristävällä tavalla. Samoin edellytyksin myös tarjouskilpailun voittoa tarjousta voidaan täsmentää tai selkeyttää taikka vahvistaa siinä olevia sitoumuksia.

26 §

Puitejärjestely

Hankintayksikön on valittava toimittajat puitejärjestelyyn rajoitetulla menettelyllä tai neuvottelumenettelyllä. Hankintayksikkö voi valita puitejärjestelyn toimittajat tekemällä 22 §:ssä säädettyin edellytyksin suorahankinnan. Puitejärjestelyyn otettavien toimittajien valinnassa on noudatettava, mitä 8 luvussa säädetään. Usean toimittajan kanssa tehtävään puitejärjestelyyn on valittava vähintään kolme toimittajaa, jollei kelpoisuusehdot täyttäviä tarjoajia ja hyväksyttäviä tarjouksia ole vähemmän.

Puitejärjestelyyn perustuvat hankintasopimukset on tehtävä puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten kesken. Puitejärjestelyn ehtoihin ei saa tehdä huomattavia muutoksia sen voimassaoloaikana. Puitejärjestelyä ei saa käyttää kilpailua vääristävällä, rajoittavalla tai estävällä tavalla.

Puitejärjestely voi olla voimassa enintään seitsemän vuotta. Puitejärjestely voi olla poikkeuksellisesti kestoaltaan pidempi hankinnan kohteen sitä edellyttäessä, kun otetaan huomioon toimitettujen tavaroiden, laitteistojen tai järjestelmien odotettu elinkaari ja tekniset ongelmat, joita toimittajan vaihtumisesta saattaa aiheutua.

27 §

Puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn yhden toimittajan kanssa, siihen perustuvat hankinnat on tehtävä puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti. Hankintayksikkö voi pyytää toimittajaa tarvittaessa täsmentämään tai täydentämään kirjallisesti tarjoustaan.

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestelyn usean toimittajan kanssa, puitejärjestelyyn perustuvat hankinnat on tehtävä joko puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista tai, jos kaikkia ehtoja ei ole järjestelyssä vahvistettu, kilpailuttamalla puitejärjestelyyn otetut toimittajat puitejärjestelyn ja tarvittaessa tarjouspyynnön ehtojen mukaisesti. Tarpeen vaatiessa puitejärjestelyn ehtoja voidaan täsmentää tai selkeyttää.

Hankintayksikön on puitejärjestelyyn perustuvien hankintojen kilpailuttamisessa pyydettävä kirjallinen tarjous niiltä puitejärjestelyyn otetuilta toimittajilta, joilla on edellytykset hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikön on määrättävä tarjousaika, jonka on oltava riittävä ottaen huomioon hankinnan laatu, tarjousten tekemisen edellyttämä aika ja muut vastaavat seikat. Tarjousten sisältö on pidettävä luottamuksellisena tarjouskilpailun päättymiseen saakka. Hankintayksikön on valittava paras tarjous noudattaen tarjouspyynnössä esitettyä tarjouksen valintaperustetta ja vertailuperusteita.

6 luku

Velvollisuus ilmoittaa hankinnoista ja määräajat

28 §

Ilmoitusvelvollisuus

Hankintayksikön on toimitettava julkaistaviksi ennakkoilmoitus, hankintailmoitus sekä jälki-ilmoitus siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään. Hankintayk-

sikkö voi toimittaa julkaistavaksi myös suoraan hankintaa koskevan ilmoituksen.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset tässä laissa tarkoitetuista puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivissä edellytetyistä ilmoitusvelvoitteista, ilmoitusten lähettämisessä käytettävistä viestintävälineistä, ilmoitusten sisällöstä, julkaisemisesta ja muista ilmoitusvelvollisuuteen liittyvistä seikoista.

29 §

Vähimmäismääräajat ja määräaikojen laskeminen

Hankintamenettelyn määräaikoja asetettaessa on otettava huomioon hankinnan laatu ja monitahoisuus sekä tarjousten laatimisen ja toimittamisen vaatima aika. Määräajat lasetaan sitä päivää seuraavasta päivästä, jona hankintailmoitus on lähetetty julkaistavaksi. Rajoitetussa menettelyssä tarjousaika lasetaan tarjouspyynnön lähettämispäivästä.

Rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä osallistumishakemuksen jättämiselle on varattava vähintään 37 päivää.

Rajoitetussa menettelyssä tarjousajan on oltava vähintään 40 päivää. Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä tarjousajan on oltava kohtuullinen ottaen huomioon hankinnan laatu, laajuus ja muut siihen liittyvät seikat.

30 §

Nopeutettu menettely

Edellä 29 §:ssä säädettyjä määräaikoja voidaan lyhentää, jos määräaikojen noudattaminen rajoitetussa menettelyssä tai neuvottelumenettelyssä on kiireen vuoksi mahdotonta. Osallistumishakemuksen jättämiselle on kuitenkin varattava vähintään 15 päivää, jollei hankintailmoitusta lähetetä sähköisesti, jolloin osallistumishakemusten jättämiselle on varattava vähintään 10 päivää. Tarjousajan on oltava rajoitetussa menettelyssä vähintään 10 päivää.

31 §

Määräaikaisten lyhentäminen

Osallistumishakemusten jättämiselle tarkoitettua määräaika voidaan lyhentää rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä seitsemällä päivällä, jos hankintailmoitukset toimitetaan julkaistaviksi sähköisesti.

Tarjousaika voidaan lyhentää rajoitetussa menettelyssä vähintään 22 päivään, jos hankintayksikkö on toimittanut julkaistavaksi ennakkoilmoituksen vähintään 52 päivää ja enintään 12 kuukautta ennen hankintailmoituksen julkaistavaksi toimittamista.

Tarjousaika voidaan lyhentää lisäksi viidellä päivällä rajoitetussa menettelyssä, jos hankintayksikkö asettaa tarjousasiakirjat kokonaisuudessaan hankintailmoituksen julkaisupäivänä sähköisesti saataville sekä mainitsee hankintailmoituksessa Internet-osoitteen, jossa asiakirjat ovat saatavilla.

32 §

Määräaikaisten pidentäminen

Tarjousaika on pidennettävä siten, että tarjoajat voivat perehtyä tarjousten laatimisessa tarvittaviin tietoihin, jos tarjouspyyntöasiakirjoja tai riittävän ajoissa pyydettyjä lisätietoja ei ole toimitettu säädettyjen määräaikaisten kuluessa taikka jos tarjousten tekeminen edellyttää paikalla käyntiä tai tarjouspyyntöön liittyvien asiakirjojen tarkastusta paikan päällä.

7 luku

Tarjouspyyntö ja hankinnan kohteen määrittäminen

33 §

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on tehtävä kirjallisesti ja laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa yhteismitallisia ja keskenään

vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa pyydetään toimittajia esittämään kirjallisesti ja määräaikaan mennessä tarjouksensa.

Jos tarjouspyyntö ja hankintailmoitus eroavat sisällöltään, noudatetaan hankintailmoituksessa ilmoitettua.

Hankintayksikkö voi periä kohtuullisen korvauksen tarjouspyyntöasiakirjoista niiden erityisestä laajuudesta, materiaaleista tai vastaavista seikoista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

34 §

Tarjouspyynnön sisältö

Tarjouspyynnössä tai soveltuvin osin hankintailmoituksessa on oltava:

1) hankinnan kohteen määrittely noudattaen, mitä teknisten eritelmien ja vaatimusten esittämisestä 37 ja 38 §:ssä säädetään, sekä hankinnan kohteeseen liittyvät muut laatuvaatimukset;

2) viittaus julkaistuihin hankintailmoituksiin;

3) määräaika tarjousten tekemiselle;

4) osoite, johon tarjoukset on toimitettava;

5) kieli tai kielet, joilla tarjoukset on laadittava;

6) ehdokkaiden tai tarjoajien taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä suorituskäkyä ja ammatillista pätevyyttä, tietoturvallisuutta koskevat ja muut vaatimukset sekä luettelo asiakirjoista, joita ehdokkaan tai tarjoajan on tätä varten toimitettava;

7) alihankintasopimuksia, tietoturvaa ja huoltovarmuutta koskevat vaatimukset

8) tarjouksen valintaperuste sekä käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta tarjouksen vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus tai kohtuullinen vaihteluväli taikka poikkeuksellisissa tapauksissa vertailuperusteiden tärkeysjärjestys; sekä

9) tarjousten voimassaoloaika.

Tarjouspyynnössä tai hankintailmoituksessa on oltava myös muut tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjousten tekemisessä.

35 §

Tarjouspyynnön lähettäminen tai asettaminen ehdokkaiden ja tarjoajien saataville

Tarjouspyyntö lähetetään rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vain niille ehdokkaille, jotka hankintayksikkö on valinnut tarjousmenettelyyn. Tarjouspyyntö on lähetettävä samanaikaisesti kaikille ehdokkaille.

Hankintayksikön on toimitettava tarjouspyyntöön liittyvät lisätiedot nopeutetussa menettelyssä, rajoitetussa menettelyssä ja neuvottelumenettelyssä vähintään neljä päivää ennen tarjousajan päättymistä, jos lisätiedot on pyydetty riittävän ajoissa.

36 §

Neuvottelukutsu

Neuvottelumenettelyssä ja kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä ehdokkaille esitettävässä neuvottelukutsussa on oltava tarjouspyyntö tai mahdollinen hankekuvaus taikka ilmoitus siitä, mistä mainitut asiakirjat ovat saatavissa, määräaika asiakirjojen pyytämiseksi sekä tieto asiakirjoista mahdollisesti perittävän maksun suuruudesta ja maksutavasta.

Neuvottelukutsussa on oltava 34 §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot. Kilpailullista neuvottelumenettelyä koskevassa neuvottelukutsussa ei kuitenkaan tarvitse ilmoittaa tarjousaikaa, mutta siinä on ilmoitettava tieto neuvotteluvaiheen alkupäivästä, osoitteesta, jossa neuvottelut tullaan käymään, sekä neuvotteluissa käytettävästä kielestä.

37 §

Hankinnan tekninen määrittely

Hankinnan sisältöä kuvaavat tekniset eritelmät on esitettävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Teknisten eritelmien on mahdollistettava tarjoajille yhtäläiset mahdollisuudet osallistua tarjouskilpailuun. Tekniset eritelmät eivät saa perusteettomasti rajoittaa kilpailua julkisissa hankinnoissa.

Tekniset eritelmät on laadittava:

1) viittaamalla etusijajärjestyksessä seuraaviin määrittelyihin, jolloin viittaukseen on lisättävä ilmaisu ”tai vastaava”:

- muun kuin puolustusalan suomalainen tai muu kansallinen standardi, jolla saatetaan voimaan eurooppalainen standardi,

- eurooppalainen tekninen hyväksyntä,

- muun kuin puolustusalan yhteinen tekninen eritelmä,

- muu kuin puolustusalan kansallinen standardi, jolla saatetaan voimaan kansainvälinen standardi,

- muun kuin puolustusalan muu kansainvälinen standardi,

- muu eurooppalaisten standardointielinten laatima tekninen viittausjärjestelmä, tai jos niitä ei ole muuhun kuin kansalliseen puolustusalan standardiin, kansalliseen tekniseen hyväksyntään tai kansalliseen suunnitteluun, laskentaan ja rakennusurakan toteuttamiseen sekä tuotteiden tuottamiseen liittyvä tekninen eritelmä,

- muun kuin puolustusalan tekninen eritelmä, joka on lähtöisin toimialalta ja joka on laajalti hyväksytty, tai

- kansallinen puolustusstandardi ja puolustusmateriaalieritelmä, joka on kyseisen standardin kaltainen.

2) sellaisten suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, jotka ovat riittävän täsmällisiä hankinnan kohteen määrittämiseen ja tarjouksen valintaan;

3) viittaamalla hankinnan kohteen tiettyjen ominaisuuksien osalta 1 kohdan mukaisesti teknisiin määrittelyihin ja tiettyjen ominaisuuksien osalta 2 kohdan mukaisesti vaatimuksiin; taikka

4) suorituskykyä koskevien tai toiminnallisten vaatimusten perusteella viittaamalla 1 kohdan mukaisesti teknisiin määrittelyihin olettaen niiden olevan suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten mukaisia.

Edellä 2 momentissa säädetystä riippumatta tekniset eritelmät voidaan laatia siten, että niissä otetaan huomioon pakolliset, esimerkiksi tuoteturvallisuuteen liittyvät kansalliset tekniset säännökset tai tekniset vaatimukset, jotka valtion on täytettävä kansainvälisten standardointisopimusten nojalla.

Teknisissä eritelmissä ei saa mainita tiettyä valmistajaa tai tiettyä alkuperää olevia tavaroita. Teknisessä eritelmässä ei myöskään saa viitata tavaramerkkiin, patentiin, tuotetyyppiin, alkuperään, erityiseen menetelmään tai tuotantoon siten, että viittaus suosii tai syrjii tiettyjä tarjoajia tai tavaroita. Tällainen viittaus on poikkeuksellisesti sallittu vain, jos hankintasopimuksen kohdetta ei ole mahdollista riittävän täsmällisesti ja selvästi kuvata muutoin. Viittaukseen on liitettävä ilmaisu "tai vastaava".

38 §

Ympäristöominaisuuksia koskevat tekniset eritelmät

Edellä 37 §:n 2 momentin 2 kohdassa tarkoitettuihin suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskeviin vaatimuksiin voi sisältyä myös ympäristöominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Hankintayksikkö voi käyttää vaatimusten esittämiseen eurooppalaisessa, monikansallisessa tai muussa ympäristömerkissä olevia yksityiskohtaisia perusteita tai tarvittaessa niiden osia.

Edellytyksenä ympäristömerkin perusteiden tai niiden osien käyttämiselle on, että:

1) eritelmät soveltuvat hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden tai palvelujen ominaisuuksien määrittämiseen;

2) merkkiä koskevat vaatimukset kehitetään tieteellisen tiedon pohjalta;

3) kaikki asianomaiset tahot, kuten viranomaiset, kuluttajat, valmistajat, vähittäiskaupan edustajat sekä ympäristöjärjestöt, ovat voineet osallistua merkin laatimiseen; sekä

4) merkki on kaikkien osapuolten saatavilla.

Hankintayksikkö voi ilmoittaa, että tietyllä ympäristömerkillä varustetun tuotteen tai palvelun katsotaan täyttävän ympäristöominaisuuksiin liittyvät vaatimukset. Hankintayksikön on kuitenkin hyväksyttävä myös tarjoajan esittämä muu osoitus, kuten valmistajan tekninen asiakirja tai tunnustetun toimielimen laatima tekninen raportti.

39 §

Vaihtoehtoiset tarjoukset

Hankintayksikön käyttäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta se voi hyväksyä vaihtoehtoisia tarjouksia. Edellytyksenä on, että vaihtoehtoisten tarjousten esittäminen on hankintailmoituksessa ilmoitettu sallituksi.

Hankintayksikön on ilmoitettava tarjouspyynnössä vähimmäisvaatimukset, jotka vaihtoehtojen on täytettävä, sekä vaihtoehtojen esittämiselle asetetut erityisvaatimukset. Vaihtoehtoinen tarjous voidaan hyväksyä, jos se täyttää tarjouspyynnössä esitetyt edellä mainitut vaatimukset.

Jos hankintayksikkö on ilmoittanut hyväksyvänsä vaihtoehtoisten tarjousten esittämisen, vaihtoehtoa ei saa hylätä yksinomaan sillä perusteella, että se johtaisi tavarahankinnan sijasta palveluhankintaan tai palveluhankinnan sijasta tavarahankintaan.

40 §

Hankintasopimuksen erityisehdot

Hankintayksikkö voi asettaa hankintasopimuksen toteuttamiselle erityisehtoja, jotka voivat koskea erityisesti tietoturvasuutta, huoltovarmuutta, alihankintaa tai ympäristö- ja sosiaalisia näkökohtia, kansainvälisen työjärjestön (ILO) sopimusten noudattamista, työoloja ja työehtoja. Edellytyksenä on, että ehdot ovat syrjimättömiä ja yhteisöoikeuden mukaisia ja että niistä ilmoitetaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä.

41 §

Tietoturvasuutta koskevat vaatimukset

Jos hankinnan kohde edellyttää, tuottaa tai sisältää luokiteltuja tietoja, hankintayksikön on määriteltävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä toimenpiteet ja vaatimukset, jotka ovat tarpeen näiden tietojen turvaamiseksi.

Hankintayksikkö voi vaatia, että tarjous sisältää muun muassa:

1) tarjoajan ja valittujen alihankkijoiden sitoutumisen turvaamaan asianmukaisesti kaikkien hallussaan olevien tai tietoonsa tulevien luokiteltujen tietojen salassa pito hankintasopimuksen voimassaoloaikana ja sen jälkeen näihin tietoihin sovellettavien lakien, säännösten ja hallinnollisten määräysten mukaisesti;

2) tarjoajan sitoutumisen vaatimaan 1 kohdassa tarkoitettu sitoumus muilta hankintaan käyttämiltään alihankkijoilta;

3) riittävät tiedot valituista alihankkijoista, jotta hankintayksikkö voi todeta, onko kaikilla alihankkijoilla tarvittavat valmiudet suojata niiden luokiteltujen tietojen salassa pito, joihin niillä on pääsy tai joita niiden on tuotettava alihankintatoimia suorittaessaan;

4) tarjoajan sitoutumisen toimittamaan 3 kohdassa vaaditut tiedot uusista alihankkijoista ennen alihankintasopimuksen tekemistä.

Edellä 2 momentissa mainittujen sitoumusten ja todistusten on oltava kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain (588/2004) 11- 14 §:ssä säädetyn mukaisia. Hankintayksikön on myös hyväksyttävä tarjoajan toimittamat Suomen, muun Euroopan unionin jäsenvaltion tai valtion, jonka kanssa Suomella on kansainvälisistä tietoturvallisuusvelvoitteista annetun lain (588/2004) mukaisesti voimaansaatettu kahden- tai monenvälinen tietoturvallisuussopimus, toimivaltaisten toimielinten antamat vastaavat todistukset ja sitoumukset. Hankintayksikkö voi tarvittaessa tehdä ja ottaa huomioon omia lisäselvityksiä.

42 §

Huoltovarmuutta koskevat vaatimukset

Hankintayksikön on määriteltävä hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä huoltovarmuutta koskevat vaatimuksensa.

Hankintayksikkö voi vaatia, että tarjous sisältää muun muassa:

1) todistuksen tai asiakirjat, jotka osoittavat hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla, että tarjoaja pystyy noudattamaan hankintaan liittyviä tavaroiden vientiä, siirtoa ja kauttakuljetusta koskevia vaatimuksia, mukaan lukien

yhdeksi tai useammalta valtiolta saadut tätä koskevat asiakirjat;

2) tarjoajan ilmoituksen kaikista tuotteiden tai palveluiden taikka niiden tulosten luovuttamista, siirtoa taikka käyttöä koskevista rajoituksista, jotka johtuvat vientiä koskevasta valvonnasta tai turvajärjestelyistä;

3) todistuksen tai asiakirjat, jotka osoittavat, että tarjoaja kykenee toimitusketjun rakenteen ja sijainnin puolesta noudattamaan hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä esitettyjä huoltovarmuutta koskevia vaatimuksia, sekä sitoumus sen varmistamisesta, että mahdolliset muutokset toimitusketjussa sopimuksen toteuttamisen aikana eivät haittaa näiden vaatimusten noudattamista;

4) tarjoajan sitoutumisen perustaa tai ylläpitää erikseen sovittavien ehtojen mukaisesti hankintayksikön kriisitilanteiden lisätarpeiden täyttämiseksi tarvittavaa kapasiteettia;

5) tarjoajan kansallisilta viranomaisilta saadut lisäasiakirjat, jotka koskevat kohdan 4 mukaisen vaatimuksen täyttämistä;

6) tarjoajan sitoutumisen toteuttaa hankintasopimuksen kohteena olevien tuotteiden huolto, uudenaikaistaminen tai mukauttaminen;

7) tarjoajan sitoutumisen ilmoittaa hankintayksikölle riittävän aikaisin kaikista sen organisaation, toimitusketjun tai strategian muutoksista, jotka voivat vaikuttaa velvoitteisiin hankintayksikköä kohtaan;

8) tarjoajan sitoutumisen toimittaa hankintayksikölle sovittujen ehtojen mukaisesti kaikki tarvittavat erityisvälineet varaosien, komponenttien, osakokonaisuuksien ja erikoistestivälineiden tuottamiseksi, mukaan luettuna tekniset piirustukset, luvat ja käyttöohjeet siinä tapauksessa, että tarjoaja ei pysty enää tarjoamaan näitä tuotteita.

Tarjoajaa ei voida vaatia hankkimaan Euroopan unionin jäsenvaltiolta sitoumusta, jolla rajoitettaisiin kyseisen Euroopan unionin jäsenvaltion vapautta soveltaa asiaan liittyvän kansainvälisen oikeuden tai unionin oikeuden mukaisesti sen kansallista vientiä, tavaroiden siirtoa tai kauttakuljetusta koskevia lupaperusteita olosuhteissa, jotka vallitsevat lupapäätöksen ajankohtana.

43 §

Verotukseen, ympäristönsuojeluun, työsuojeluun ja työoloja koskeviin säännöksiin liittyvät velvoitteet

Hankintayksikkö voi ilmoittaa tarjouspyynnössä ne viranomaiset, joilta tarjoaja voi saada tietoja verotusta, ympäristönsuojelua, työsuojelua, työoloja tai työehtoja koskeviin säännöksiin liittyvistä velvoitteista. Hankintayksikön on vaadittava tarjoajia ilmoittamaan, että ne ovat tarjousta laatiessaan ottaneet edellä tarkoitetut velvoitteet huomioon.

Mitä 1 momentissa säädetään, ei vaikuta 58 §:ssä tarkoitettujen hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisten tarjousten tarkastamista koskeviin velvoitteisiin.

44 §

Tarjouksen vaatimustenmukaisuuden osoittaminen

Tarjoajan tulee tarjouksessaan osoittaa tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennusurakan olevan tarjouspyynnössä esitettyjen vaatimusten mukainen. Tarjouspyyntöä tai tarjousmenettelyn ehtoja vastaamattomat tarjoukset on suljettava tarjouskilpailusta.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelmät 37 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaisesti ja tarjoaja tarjouksessaan osoittaa hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla tarjoamansa tavaran, palvelun tai rakennustyön täyttävän hankintayksikön asettamat vaatimukset, hankintayksikkö ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjouksen mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö ei ole hankintayksikön viittaaman teknisen määrittelyn mukainen. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

Jos hankintayksikkö on laatinut tekniset eritelmät suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevien vaatimusten perusteella, se ei saa hylätä tarjousta sillä perusteella, että tarjous ei ole esitettyjen vaatimusten mukainen, jos tarjottu tavara, palvelu tai rakennustyö on kansallisesti voimaan saate-

tun eurooppalaisen standardin, eurooppalaisen teknisen hyväksynnän, virallisen teknisen määrittelyn, kansainvälisen standardin tai teknisen viitteen mukainen ja nämä tekniset määrittelyt koskevat tarjouspyynnössä edellytettyä suorituskykyä tai toiminnallisia ominaisuuksia koskevia vaatimuksia. Tarjoajan on osoitettava tarjouksessaan hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla, että standardin mukainen tavara, palvelu tai rakennustyö täyttää hankintayksikön asettamat suorituskykyä ja toiminnallisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset. Tarjoaja voi käyttää osoituksena esimerkiksi valmistajan teknisiä asiakirjoja taikka Suomessa tai Euroopan unionin jäsenvaltiossa sijaitsevan tunnustetun toimielimen teknistä raporttia.

45 §

Viestintä

Hankintamenettelyyn liittyvät ilmoitukset ja tietojenvaihto on toimitettava hankintayksikön valinnan mukaan joko kirjeitse, telekopioilla tai sähköisiä välineitä käyttäen. Valittujen viestintävälineiden on oltava yleisesti käytettävissä, eivätkä ne saa rajoittaa toimittajien mahdollisuutta osallistua hankintamenettelyyn.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin ja sen liitteessä VI tarkoitetuista viestintään sovellettavista menettelytavoista sekä sähköiseen viestintään sovellettavista teknisistä ja muista edellytyksistä.

8 luku

Ehdokkaiden ja tarjoajien valinta sekä tarjouksen valinta

46 §

Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuuden arviointi

Ehdokas tai tarjoaja on suljettava tarjouskilpailusta, ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuus muuten arvioitava sekä tarjoajat valittava ennen tarjousten vertailua. Ehdokas tai

tarjoaja voidaan kuitenkin 47 tai 48 §:n mukaisesti sulkea tarjouskilpailusta myöhemminkin tarjouskilpailun aikana hankintayksikön saatua tiedon poissulkemisen perusteesta.

47 §

Eräisiin rikoksiin syyllistyneiden ehdokkaiden ja tarjoajien sulkeminen tarjouskilpailusta

Hankintayksikön on päätöksellään suljettava ehdokas tai tarjoaja tarjouskilpailun ulkopuolelle, jos hankintayksikön tiedossa on, että ehdokas tai tarjoaja taikka sen johtohenkilö tai edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö on rikosrekisteristä ilmenevällä lainvoimaisella tuomiolla tuomittu jostakin seuraavasta rikoksesta:

1) rikoslain (39/1889) 17 luvun 1 a §:n mukainen osallistuminen järjestäytyneen rikollisjärjestön toimintaan;

2) rikoslain 16 luvun 13 §:n mukainen lahjuksen antaminen, 16 luvun 14 §:n mukainen törkeä lahjuksen antaminen tai 30 luvun 7 §:n mukainen lahjominen elinkeinotoiminnassa;

3) rikoslain 29 luvun 1 §:n mukainen veropetos tai 29 luvun 2 §:n mukainen törkeä veropetos, 29 luvun 5 §:n mukainen avustuspetos, 29 luvun 6 §:n mukainen törkeä avustuspetos, 29 luvun 7 §:n mukainen avustuksen väärinkäyttö;

4) rikoslain 34 a luvun 1 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehty rikos, 2 §:n mukainen terroristisessa tarkoituksessa tehtävän rikoksen valmistelu, 3 §:n mukainen terroristiryhmän johtaminen, 4 §:n mukainen terroristiryhmän toiminnan edistäminen, 4 a §:n mukainen koulutuksen antaminen terrorismirikoksen tekemistä varten ja 4 b §:n mukainen värväys terrorismirikoksen tekemiseen sekä yllyttäminen, avunanto tai yritys edellä mainittuihin rikoksiin;

5) rikoslain 32 luvun 6 §:n mukainen rahanpesu, 32 luvun 7 §:n mukainen törkeä rahanpesu tai 34 a luvun 5 §:n mukainen terrorismin rahoittaminen; taikka

6) rikoslain 47 luvun 3 a §:n mukainen kiskonnantapainen työsyryntä.

Tarjouskilpailusta on suljettava myös 1 momentissa mainitun rikoksen johdosta rikoslain 9 luvussa tarkoitettuun yhteisösakoon tuomittu ehdokas tai tarjoaja.

Hankintayksikön on suljettava tarjouskilpailusta ehdokas tai tarjoaja myös muussa valtiossa 1 momentissa mainittua rikosta vastaavasta rikoksesta annetun lainvoimaisen tuomion perusteella. Euroopan unionin jäsenvaltioissa säännökset koskevat seuraavia Euroopan unionin lainsäädännössä mainittuja rikoksia:

1) yhteisestä toiminnasta rikollisjärjestöön osallistumisen kriminalisoinnista Euroopan unionin jäsenvaltioissa annetun neuvoston puitepäätöksen 98/773/YOS 2 artiklan 1 kohdassa määritellyn rikollisjärjestön toimintaan;

2) lahjominen Euroopan unionista tehdyn sopimuksen K.3 artiklan 2 kohdan c alakohdan nojalla sellaisen lahjonnan, jossa on osallisina Euroopan unionin virkamiehiä tai Euroopan unionin jäsenvaltioiden virkamiehiä, torjumista koskevan 26 päivänä toukokuuta 1997 tehdyn yleissopimuksen 3 artiklassa ja lahjonnan torjumisesta yksityisellä sektorilla tehdyn neuvoston puitepäätöksen 2003/568/YOS 2 artiklan 1 kohdan a alakohdassa määritellyllä tavalla;

3) yhteisöjen taloudellisten etujen suojaamisesta tehdyn yleissopimuksen 1 artiklassa tarkoitettut petokset;

4) neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS 1 artiklassa määritelty terrorismirikos tai 3 artiklassa määritelty terrorismitoimintaan liittyvä rikos taikka 4 artiklassa tarkoitettu yllyttäminen, avunanto tai yritys; sekä

5) rahanpesu sellaisena kuin se on määritelty rahoitusjärjestelmän rahanpesutarkoitukseen käyttämisen estämisestä annetun neuvoston direktiivin 91/308/ETY 1 artiklassa tai terrorismin rahoitus.

Velvollisuudesta sulkea tarjouskilpailusta tässä pykälässä tarkoitettua rikoksesta tuomittu ehdokas tai tarjoaja voidaan poiketa yleistä etua koskevan pakottavan syyn perusteella tai sillä perusteella, ettei tuomittu henkilö enää työskentele vastuuasemassa tarjouksen tehneessä yrityksessä.

48 §

Muut poissulkemisperusteet

Hankintayksikkö voi päätöksellään sulkea tarjouskilpailun ulkopuolelle ehdokkaan tai tarjoajan:

1) joka on konkurssissa tai purettavana tai keskeyttänyt liiketoimintansa taikka jonka velkoja on vahvistetulla akordilla, saneerausohjelmalla tai muussa vastaavassa lainsäädäntöön perustuvassa menettelyssä järjestelty;

2) jonka konkurssiin asettaminen tai purkamisen taikka muu 1 kohdassa tarkoitettu menettely on vireillä;

3) joka on saanut ammattinsa harjoittamiseen liittyvästä lainvastaisesta teosta, kuten puolustustarvikkeiden tai arkaluonteisten tavaroiden vientiä koskevan lainsäädännön rikkomisesta, lainvoimaisen tuomion;

4) joka on ammattitoiminnassaan syyllistynyt vakavaan virheeseen, kuten tieto-turvaa tai huoltovarmuutta koskevien velvoitteiden rikkomiseen, tai muuhun vastaavaan rikkomukseen aikaisemman hankintasopimuksen yhteydessä ja hankintayksikkö voi näyttää tämän toteen;

5) jonka luotettavuus on todettu siinä määrin riittämättömäksi, että valtion turvallisuudelle aiheutuvaa riskiä ei voida sulkea pois;

6) joka on laiminlyönyt velvollisuutensa maksaa Suomen tai sijoittautumismaansa veroja tai sosiaaliturvamaksuja; taikka

7) joka on syyllistynyt olennaisesti väärin tietojen antamiseen ilmoittaessaan hankintayksikölle 8 luvun soveltamista koskevia tietoja tai laiminlyönyt vaadittavien tietojen antamisen.

Mitä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa säädetään ehdokkaasta ja tarjoajasta, sovelletaan myös, kun virheeseen syyllistynyt tai velvollisuuden laiminlyönyt on ehdokkaan tai tarjoajan johtohenkilö tai sen edustus-, päätös- tai valvontavaltaa käyttävä henkilö. Poissulkemista koskevassa harkinnassa voidaan ottaa huomioon muun muassa rikkomuksen tai laiminlyönnin vakavuus, yhteys hankinnan kohteeseen, kulunut aika, mahdolliset muut aiheutuneet seuraamukset sekä rikkomukseen tai laiminlyöntiin syyllistyneen mahdolliset korjaavat teot.

49 §

Poissulkemisen edellytysten selvittäminen

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokailta ja tarjoajilta sekä muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimivaltaisilta viranomaisilta asianomaisten säännösten mukaisesti todistuksia ja selvityksiä sen tutkimiseksi, koskeeko ehdokasta tai tarjoajaa 47 tai 48 §:ssä tarkoitettu poissulkemisperuste.

Näytöksi on hyväksyttävä 47 §:n ja 48 §:n 1 momentin 3 kohdan osalta toimittajan sijoittautumismaan toimivaltaisen viranomaisen antama ote rikosrekisteristä. Näytöksi myös 48 §:n 1 momentin 1, 2 ja 6 kohdan osalta on hyväksyttävä toimivaltaisen viranomaisen antama todistus.

Jollei ehdokkaan tai tarjoajan sijoittautumismaassa anneta edellä tarkoitettuja otteita tai todistuksia, niiden sijasta näytöksi on hyväksyttävä ehdokkaan tai tarjoajan edustajan sijoittautumismaan lainsäädännön mukainen valahtoinen tai vakuutuksella vahvistettu ilmoitus.

50 §

Ehdokkaiden ja tarjoajien soveltuvuutta koskevat vaatimukset ja selvitykset

Hankintayksikkö voi esittää ehdokkaiden tai tarjoajien rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä sekä laatua koskevia vaatimuksia sekä vaatia ehdokkaita ja tarjoajia esittämään niihin liittyviä selvityksiä.

Vaatimusten ja niiden täyttymisen todistamiseksi pyydettävien selvitysten tulee liittyä ehdokkaan ja tarjoajan edellytyksiin toteuttaa hankinta, ja ne on suhteutettava hankinnan luonteeseen, käyttötarkoitukseen ja laajuuteen. Vaatimuksista ja selvityksistä on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Ehdokkaat tai tarjoajat, jotka eivät täytä hankintayksikön asettamia vähimmäisvaatimuksia, on suljettava tarjouskilpailusta.

Hankintayksikön on hankintailmoituksessa ilmoitettava myös sellaisista objektiivisista ja syrjimättömistä perusteista ja säännöistä, joita se tulee käyttämään rajoitetussa menettelyssä, neuvottelumenettelyssä tai kilpailullis-

sessä neuvottelumenettelyssä tarjouskilpailuun tai neuvotteluun osallistuvien ehdokkaiden ja tarjoajien valitsemisessa. Hankintayksikön on ilmoitettava myös ehdokkaiden vähimmäismäärä ja, kun se on aiheellista, myös ehdokkaiden enimmäismäärä.

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokkaita tai tarjoajia täydentämään tai täsmentämään selvityksiä ja muita asiakirjoja.

51 §

Rekisteritiedot

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan sijoittautumismaansa lainsäädännön mukaisella:

- 1) rekisteriotteella, että tämä on rekisteröity ammatti- tai elinkeinorekisteriin;
- 2) valahtoisella ilmoituksella tai todistuksella harjoittavansa elinkeinotoimintaa; sekä
- 3) toimiluvalla tai järjestön jäsenyyttä koskevalla todistuksella olevansa oikeutettu palvelun tarjoamiseen sijoittautumismaassaan.

52 §

Taloudellinen ja rahoituksellinen tilanne

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta tai tarjoajaa osoittamaan rahoituksellisen ja taloudellisen tilanteensa muun muassa seuraavin selvityksin:

- 1) pankin tai luottolaitoksen lausunto taikka selvitys ammatinharjoittajan vastuuvakuutuksesta;
- 2) tuloslaskelma, tase, toimintakertomus, muut tilinpäätösasiakirjat sekä konsernitilinpäätös, jos nämä on julkaistava ehdokkaan tai tarjoajan sijoittumismaassa; sekä
- 3) todistus yrityksen kokonaisliikevaihdosta ja liikevaihdosta hankintasopimuksen kohteena olevalta toimialalta enintään kolmelta viimeksi kuluneelta tilikaudelta, jos liikevaihtoa koskevat tiedot ovat saatavilla.

Jos ehdokas tai tarjoaja ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikön vaatimia asiakirjoja, se voi osoittaa taloudelliseen tai rahoitukselliseen tilanteeseensa liittyvät tiedot jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

53 §

Tekninen suorituskky ja ammatillinen pätevyys

Hankintayksikkö voi pyytää ehdokasta ja tarjoajaa osoittamaan teknisen suorituskynsä ja ammatillisen pätevyytensä seuraavin asiakirjoin:

1) todistus ehdokkaan tai tarjoajan tai yrityksen johtohenkilöiden sekä erityisesti palvelun tai urakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden koulutuksesta ja ammatillisesta pätevyydestä rakennusurakkaa, palvelua tai tavaroita, joihin liittyy sijoittamis- tai asennustoimintoja taikka –palveluita, koskevissa hankinnoissa;

2) luettelo viimeksi kuluneen enintään viiden vuoden aikana toteutetuista rakennusurakoista sekä todistus merkittävimpien urakoiden asianmukaisesta toteuttamisesta; todistuksesta tulee käydä ilmi urakoiden arvo, ajankohta ja toteutuspaikka sekä se, onko työt tehty ammattialan sääntöjen mukaan ja onko ne saatettu asianmukaisesti päätökseen; tarvittaessa toimivaltaisen viranomaisen on toimitettava tiedot suoraan hankintayksikölle;

3) luettelo viimeksi kuluneen enintään viiden vuoden aikana toteutetuista tärkeimmistä tavarantoimituksista tai palveluista arvoineen, ajankohtineen ja vastaanottajatietoineen; julkisyhteisölle toimitettuja tavaroita tai palveluita koskevan luettelon on oltava asianmukaisesti varmennettu; jos tavara on toimitettu tai palvelu suoritettu yksityiselle tilaajalle, ostajan antama todistus; jollei tällaista todistusta ole, myös ehdokkaan ja tarjoajan antama vakuutus on hyväksyttävä;

4) selvitys ehdokkaan tai tarjoajan omista ja ulkopuolisista teknisistä asiantuntijoista tai teknisistä laitoksista, erityisesti niistä, jotka ovat vastuussa laadunvalvonnasta sekä rakennusurakoiden osalta selvitys urakoitsijan käytettävissä olevista asiantuntijoista ja toimielimistä;

5) ehdokkaan tai tarjoajan kuvaus välineistä, laitteista ja toimenpiteistä, joilla se varmistaa laadun, sekä hankintaan tarvittavista tutkimus- ja kokeilujärjestelmistä sekä teollis- ja tekijänoikeuksien suojaa koskevista sisäisistä säännöistä;

6) todistus ehdokkaan tai tarjoajan tai sen sijoittautumismaan toimivaltaisen virallisen laitoksen suorittamasta ehdokkaan tai tarjoajan tuotantokapasiteettia tai palveluntarjoajan teknistä suorituskykyä, tutkimus- tai keuhkujärjestelmiä tai laadunvalvontaa koskevasta tarkastuksesta, jos toimitettavat tavarat tai suoritettavat palvelut ovat monimutkaisia tai niitä tarvitaan poikkeuksellisesti vain tiettyä tarkoitusta varten;

7) selvitys palveluntarjoajan tai rakennusurakoitsijan keskimääräisestä vuotuisesta työvoimasta ja johtohenkilöiden lukumäärästä enintään viimeisen kolmen vuoden aikana;

8) selvitys työvälaineistä, kalustosta, teknisistä laitteista, henkilöstön määrästä, taitotiedosta ja hankintalähteistä, jotka ovat ehdokkaan tai tarjoajan käytössä hankinnan toteuttamiseksi, hankintayksikön mahdollisten kriisistä johtuvien lisätarpeiden täyttämiseksi tai hankintasopimuksen kohteena olevien tavaroiden kunnossapidon, uudenaikaistamisen tai mukauttamisen toteuttamiseksi; lisäksi tieto maantieteellisestä sijainnista, jos nämä sijaitsevat Euroopan unionin alueen ulkopuolella.

9) hankittavaa tavaraa koskevat näytteet, kuvaukset ja valokuvat, joiden aitous on hankintayksikön pyynnöstä todistettava, sekä virallisen laadunvalvontaelimen tai toimivaltaiseksi tunnustetun laitoksen todistukset, jotka osoittavat hankinnan kohteena olevien tavaroiden vaatimustenmukaisuuden teknisten eritelmien tai standardien kanssa; sekä

10) selvitys ammattitaidosta, tehokkuudesta, kokemuksesta tai luotettavuudesta rakennusurakkaa, palvelua tai sijoittamis- tai asennustoimintoja edellyttäviä tavaroita koskevissa hankinnoissa;

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen siitä edellyttäessä pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen rakennusurakan toteuttamisessa tai palvelun suorittamisessa toteutettavista ympäristöhoitotoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että toimittaja täyttää ympäristöhoitoa koskevien standardien vaatimukset, sen on viitattava unionin ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmään (EMAS) tai alan eurooppalaisiin tai kansainvälisiin standardeihin perustuviin ympäristöhoitoa koskeviin standardeihin,

jotka unionin lainsäädäntöä tai varmentamista koskevia eurooppalaisia tai kansainvälisiä standardeja noudattavat laitokset ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä toimittajien todistukset vastaavista ympäristötoimenpiteistä.

Hankintayksikkö voi hankinnan kohteen siitä edellyttäessä pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta selvityksen laadunvarmistustoimenpiteistä. Hankintayksikön vaatiessa riippumattomien toimielinten antamia todistuksia siitä, että tarjoaja täyttää laadunvarmistusstandardien vaatimukset, sen on viitattava alan eurooppalaisiin standardisarjoihin perustuviin laadunvarmistusjärjestelmiin, jotka varmentamista koskevia eurooppalaisia standardisarjoja noudattavat toimielimet ovat vahvistaneet. Hankintayksikön on hyväksyttävä myös muiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden toimielinten vastaavat todistukset sekä tarjoajien toimittamat todistukset vastaavista laadunvarmistustoimenpiteistä.

Jos ehdokas tai tarjoaja ei hyväksyttävästä syystä voi toimittaa hankintayksikön vaatimia asiakirjoja, se voi osoittaa tekniseen suorituskykyynsä ja ammatilliseen pätevyytensä liittyvät tiedot jollakin muulla hankintayksikön hyväksymällä asiakirjalla.

54 §

Tietoturvaluottuutta koskevat selvitykset

Hankintayksikkö voi, kun hankinta edellyttää, sisältää tai tuottaa luokiteltuja tietoja, pyytää ehdokkaalta tai tarjoajalta todistuksen tai sitoumuksen, joka osoittaa ehdokkaan tai tarjoajan kyvyn käsitellä, tallentaa ja toimittaa luokitellut tiedot hankintayksikön edellyttämällä suojaustasolla. Näiden todistusten ja sitoumusten on oltava kansainvälisistä tietoturvaluottuusselvoitteista annetun lain (588/2004) 11—14 §:ssä säädetyn mukaisia. Hankintayksikön on myös hyväksyttävä ehdokkaan tai tarjoajan toimittamat Suomen, muun Euroopan unionin jäsenvaltion tai valtion, jonka kanssa Suomella on kansainvälisistä tietoturvaluottuusselvoitteista annetun lain (588/2004) mukaisesti voimaansaattettu kahden- tai monenvälinen tietoturvaluottuus-

sopimus, toimivaltaisten toimielinten antamat vastaavat todistukset ja sitoumukset. Hankintayksikkö voi tarvittaessa tehdä ja ottaa huomioon omia lisäselvityksiä.

Hankintayksikkö voi myöntää niille ehdokkaille, joilla ei ole vielä 1 momentissa tarkoitettua todistusta tai sitoumusta, lisää aikaa sen hankkimiseen. Tällöin todistuksen ja sitoumuksen toimittamiselle on asetettava hankintailmoituksessa määräaika.

Hankintayksikkö voi pyytää Suomen, muun Euroopan unionin jäsenvaltion tai valtion, jonka kanssa Suomella on kansainvälisistä tietoturvalisuusvelvoitteista annetun lain (588/2004) mukaisesti voimaansaattettu kahden- tai monenvälinen tietoturvalisuus-sopimus, kansallista tai määrättyä turvallisuusviranomaista tarkastamaan hankintasopimuksen toteuttamisessa käytettävät tilat ja laitteistot, noudatettavat menettelyt sekä hankintasopimuksen toteuttamiseen todennäköisesti käytettävän henkilöstön.

55 §

Ehdokkaan ja tarjoajan oikeudellinen muoto sekä ilmoitus vastaavista henkilöistä

Ehdokasta tai tarjoajaa, joka saa tarjota hankinnan kohteena olevia palveluja sijoitautumismaansa lainsäädännön mukaan, ei saa hylätä pelkästään sillä perusteella, että sen Euroopan unionin jäsenvaltion lainsäädännön mukaan, jossa hankintasopimus tehdään, sen on oltava joko luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö.

Hankintayksikkö voi palveluhankinnoissa ja rakennusurakoissa sekä sijoittamis- tai asennustoimia sisältävissä tavarahankinnoissa velvoittaa ehdokkaat tai tarjoajat ilmoittamaan tarjoutuksissaan tai osallistumishakemuksissaan kyseisen palvelun tai rakennusurakan suorittamisesta vastaavien henkilöiden nimet ja ammatilliset pätevyudet.

56 §

Tarjouskilpailuun osallistuminen ryhmittymänä ja muiden tahojen voimavarojen käyttö

Toimittajat saavat tehdä tarjouksia tai ilmoittautua ehdokkaaksi ryhmittymänä. Han-

kintayksikkö ei saa edellyttää ehdokkaiden tai tarjoajien ryhmittymältä tiettyä oikeudellista muotoa tarjouksen tai osallistumispyynnön tekemistä varten. Ryhmittymältä voidaan kuitenkin edellyttää tiettyä oikeudellista muotoa sopimusaikana, jos se on tarpeen hankintasopimuksen asianmukaiseksi toteuttamiseksi.

Ehdokas tai tarjoaja voi käyttää hankinnan toteuttamiseen muiden tahojen voimavaroja riippumatta niiden välisten suhteiden oikeudellisesta luonteesta. Ryhmittymä voi käyttää hankinnan toteuttamiseen ryhmittymään kuuluvien tai muiden tahojen voimavaroja. Ehdokkaan tai tarjoajan taikka niiden ryhmittymän on osoitettava hankintayksikölle taloudellista ja rahoituksellista tilannetta, teknistä suorituskykyä ja ammatillista pätevyyttä koskevien sekä muiden vaatimusten täyttyminen. Näyttönä voidaan käyttää esimerkiksi yritysten välisiä sopimuksia tai muita sitoumuksia, joilla osoitetaan, että vaaditut edellytykset täyttävät voimavarat ovat ehdokkaiden tai tarjoajien taikka ryhmittymän käytettävissä.

57 §

Tarjouksen valinta

Tarjouksista on hyväksyttävä se, joka on hankintayksikön kannalta kokonaistaloudellisesti edullisin hankinnan kohteeseen liittyvien vertailuperusteiden mukaan, tai se, joka on hinnaltaan halvin. Kokonaistaloudellisesti edullisimman tarjouksen vertailuperusteina voidaan käyttää esimerkiksi laatua, hintaa, teknisiä ansioita, toiminnallisia ominaisuuksia, ympäristöystävällisyyttä, käyttökustannuksia, pitkään elinkaareen liittyviä kustannuksia, kustannustehokkuutta, myynnin jälkeistä palvelua ja teknistä tukea, toimituspäivää, toimitus- ja toteutusaikaa, huoltovarmuutta ja yhteentoimivuutta sekä toiminta-ominaisuuksia.

Käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden suhteellinen painotus on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Kilpailullisessa neuvottelumenettelyssä vastaavat tiedot on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai hankekuvauksessa. Paino-

tus voidaan ilmaista myös ilmoittamalla kohtuullinen vaihteluväli. Jos vertailuperusteiden suhteellisen painotuksen ilmaiseminen ei ole perustellusti mahdollista, vertailuperusteet on ilmoitettava tärkeysjärjestyksessä.

58 §

Poikkeuksellisen alhaiset tarjoukset

Hankintayksikkö voi hylätä hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen. Hankintayksikön on kirjallisesti pyydetty tarjoajalta kirjallista selvitystä tarjouksen perusteista ennen tarjouksen hylkäämistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu pyyntö voi koskea erityisesti tavaroiden valmistusmenetelmän, palvelun suorittamisen tai rakennusmenetelmän taloudellisia ja teknisiä ratkaisuja, poikkeuksellisen edullisia hankinnan toteuttamista koskevia ehtoja, ehdotetun ratkaisun omintakeisuutta, hankinnan toteuttamispaikan työsuojelua ja työoloja koskevien velvoitteiden noudattamista tai tarjoajan saamaa valtiontukea. Hankintayksikön on tarkistettava tarjouksen pääkohdat selvityksen perusteella.

Hankintayksikkö voi hylätä tarjouksen, joka on hinnaltaan poikkeuksellisen alhainen tarjoajan saaman lainvastaisen valtiontuen vuoksi. Ennen hylkäämispäätöstä tarjoajalle on varattava kohtuullinen aika sen osoittamiseksi, että valtiontuki on myönnetty laillisesti. Jos hankintayksikkö hylkää tarjouksen lainvastaisen valtiontuen vuoksi, sen on ilmoitettava asiasta Euroopan komissiolle.

59 §

Hankintayksikön antaman tuen huomioon ottaminen tarjousten vertailussa

Jos tarjoajana on hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluva yksikkö taikka, jos tarjoaja on saanut tai on saamassa hankintayksiköltä tarjoushintaan vaikuttavaa taloudellista tukea, hankintayksikön tulee tarjousten vertailussa ottaa huomioon sille aiheutuvat todelliset tarjoushintaan vaikuttavat seikat, kuten edellä mainittu taloudellinen tuki.

9 luku

Alihankintasopimukset

60 §

Alihankinnat sidossuhteessa olevilta yrityksiltä

Hankintayksikkö voi vaatia tarjoajaa ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan hankintasopimuksesta se aikoo antaa alihankintana siihen sidossuhteessa oleville yrityksille, sekä ilmoittamaan nämä yritykset. Hankintayksikkö voi myös vaatia 56 §:n mukaisena ryhmittymänä tarjouksen jättäviä tarjoajia ilmoittamaan tarjouksessaan, minkä osan hankintasopimuksesta ne aikovat antaa alihankintana niihin sidossuhteessa oleville yrityksille, sekä ilmoittamaan nämä yritykset. Jos yritysten väliset suhteet muuttuvat hankintamenettelyn aikana, on tarjoajan päivitettävä tarjoukseensa sisällyttämiään tietoja.

Sidossuhteessa olevalla yrityksellä tarkoitetaan yritystä, johon tarjoaja voi suoraan tai välillisesti käyttää määräysvaltaa tai joka voi käyttää määräysvaltaa tarjoajaan taikka joka yhdessä tarjoajan kanssa on toisen yrityksen määräysvallan alainen omistuksen, rahoitusosuuden tai yritystä koskevien sääntöjen perusteella. Yrityksellä katsotaan olevan määräysvalta toisessa yrityksessä, kun se suoraan tai välillisesti omistaa enemmistön kyseisen yrityksen merkitystä pääomasta, hallitsee enemmistöä yrityksen osakkeisiin perustuvasta äänioikeudesta tai voi nimittää puolet yrityksen hallinto-, johto- tai valvontaelimen jäsenistä.

Tämän lain 62—66 §:n alihankintasopimuksia koskevia määräyksiä ei sovelleta alihankintasopimukseen, jotka tarjoaja on tehnyt siihen sidossuhteessa olevan yrityksen tai, kun tarjous on tehty 56 §:n mukaisena ryhmittymänä, samaan ryhmittymään kuuluvan yrityksen tai samaan ryhmittyvään kuuluvaan yritykseen sidossuhteessa olevan yrityksen kanssa.

61 §

Alihankkijan valinta

Tarjoaja voi valita alihankkijansa kaikissa alihankintasopimuksissa, jollei tämän lain 62—66 §:stä muuta johdu.

62 §

Alihankintasopimuksia koskevat vaatimukset

Hankintayksikön on määriteltävä hankintailmoituksessa ja tarkennettava tarjouspyynnössä alihankintasopimuksia koskevat vaatimukset. Alihankintasopimuksia koskevien vaatimusten määrittelyssä on noudatettava suhteellisuus- ja syrjimättömyysperiaatteita.

Hankintayksikkö voi vaatia, että tarjoaja ilmoittaa tarjouksessaan, minkä osan tai osat hankintasopimuksesta se aikoo antaa alihankintana kolmansille osapuolille, tehtävien alihankintasopimusten sisällön sekä valitut alihankkijat.

Sen lisäksi mitä 2 momentissa säädetään hankintayksikkö voi vaatia, että sopimuspuoleksi valittu tarjoaja

1) kilpailuttaa osan tai kaikki 2 momentin mukaisesti tarjouksessaan ilmoittamista alihankinnoista noudattaen tämän lain 64 – 66 §:n mukaisia menettelyjä; tai

2) antaa kolmansille osapuolille alihankintoina hankintayksikön määrittelemän vähimmäismäärän hankintasopimuksen arvosta ja, että nämä alihankinnat kilpailutetaan noudattaen tämän lain 64 - 66 §:n mukaisia menettelyjä. Hankintayksikön on tällöin määriteltävä prosenttiosuuksina, mikä vähimmäis- ja enimmäismäärä hankintasopimuksesta tarjoajan on annettava kolmansille alihankintoina sekä vaadittava tarjoajaa ilmoittamaan tarjouksessaan minkä osan tai osat hankintasopimuksesta se aikoo antaa kolmansille alihankintoina hankintayksikön vaatimuksen täyttääkseen. Hankintayksikön määrittelemä enimmäismäärä ei saa ylittää 30 prosenttia hankintasopimuksen arvosta; tai

3) kilpailuttaa osan tai kaikki niistä alihankinnoista, jotka se aikoo antaa kolmansille edellä 2 kohdassa mainittujen alihankintojen lisäksi. Hankintayksikön tulee tällöin vaatia, että tarjoaja erittelee tarjouksessaan ne osat

hankintasopimuksesta, jotka se aikoo antaa alihankintoina kolmansille kohdassa 2 mainittujen alihankintojen lisäksi.

Sen lisäksi mitä 2 ja 3 momentissa säädetään hankintayksikkö voi vaatia tarjoajaa ilmoittamaan hankintasopimuksen toteuttamisen aikana alihankkijatasolla tapahtuvista muutoksista.

Hankintayksikön on suhteutettava 3 momentin 2 kohdan mukainen enimmäis- ja vähimmäismäärä sopimuksen kohteeseen ja arvoon sekä kyseessä olevan teollisuuden alan luonteeseen, kilpailutilanteeseen sekä tekniseen suorituskyykyyn.

Tarjoajalla on oikeus antaa kolmansille alihankintoja enemmän kuin mitä hankintayksikkö on tämän pykälän mukaisesti vaatinut.

63 §

Aihankkijan hylkääminen

Hankintayksikkö voi esittää alihankkijan rahoituksellista ja taloudellista tilannetta, teknistä suorituskyykyä ja ammatillista pätevyyttä, tietoturvaa tai laatua koskevia vaatimuksia. Näistä samoin kuin muista alihankkijan soveltuvuutta koskevista vaatimuksista on ilmoitettava hankintailmoituksessa. Näiden vaatimusten tulee olla tasapuolisia, syrjimättömiä ja yhdenmukaisia hankintailmoituksessa asetettujen ehdokkaan tai tarjoajan soveltuvuutta koskevien vaatimusten kanssa.

Hankintayksikkö voi päätöksellään hylätä hankintamenettelyn tai hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana tarjoajan valitseman alihankkijan, jos tämä ei täytä hankintailmoituksessa asetettuja alihankkijan soveltuvuutta koskevia vaatimuksia tai alihankkijaa koskee 47 tai 48 §:n mukainen poissulkemisperuste. Hankintayksikön on kirjallisesti perusteltava hylkääminen tarjoajalle.

64 §

Alihankintojen toteuttaminen

Sopimuspuoleksi valitun tarjoajan on toimitettava avoimesti ja kohdeltava kaikkia mahdollisia alihankkijoita tasapuolisesti ja syrjimättä.

Sopimuspuoleksi valitun tarjoajan on toimitettava julkaistavaksi, siten kuin valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädetään, alihankintailmoitus niistä alihankinnoista, joita koskee 62 §:n 3 momentissa säädetty kilpailuttamisvelvoite ja joiden ennakoitu arvo ilman arvonnalisäveroa vastaa vähintään 12 §:ssä mainittuja EU-kynnysarvoja. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole alihankinnasta, jonka osalta täyttyy 22—23 §:ssä mainittu suorahankinnan edellytys. Alihankintasopimusten ennakoitun arvon laskemiseen sovelletaan mitä 14—16 §:ssä säädetään.

Sopimuspuoleksi valitun tarjoajan on esitettävä alihankintailmoituksessa perusteet, joita tarjoaja soveltaa alihankkijoiden soveltuvuutta arvioidessaan ja alihankkijoita valitessaan. Näiden perusteiden on oltava tasapuolisia, syrjimättömiä ja yhdenmukaisia niiden perusteiden kanssa, joita hankintayksikkö soveltaa tarjoajien soveltuvuutta arvioidessaan. Vaatimusten on liityttävä alihankinnan kohteeseen ja ne on suhteutettava alihankinnan kokoon.

Sopimuspuoleksi valittu tarjoaja voi julkaista alihankintailmoituksen myös niistä alihankinnoista, jotka täyttävät 22—23 §:ssä mainitut suorahankinnan edellytykset.

65 §

Alihankintaa koskevasta velvoitteesta vapautuminen

Sopimuspuoleksi valittua tarjoajaa ei saa vaatia tekemään alihankintasopimusta, jos se osoittaa hankintayksikköä tyydyttävällä tavalla, ettei mikään kilpailuun osallistuneista alihankkijoista tai näiden tarjouksista täytä alihankintailmoituksessa esitettyjä vaatimuksia ja, että tämän vuoksi sopimuspuoleksi valittu tarjoaja ei voisi täyttää hankintasopimuksen vaatimuksia.

66 §

Puitejärjestelyt

Alihankintoihin, jotka sopimuspuoleksi valittu tarjoaja tekee puitejärjestelyn perustuen, ei sovelleta 62 §:n säännöksiä, jos puitejär-

jestely on kilpailutettu noudattaen 64 §:ssä säädettyä.

Puitejärjestelyyn perustuvat alihankintasopimukset on tehtävä puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ja puitejärjestelyn alkuperäisten osapuolten kesken. Alihankintasopimuksissa on noudatettava puitejärjestelyn ehtoja vastaavia ehtoja.

Puitejärjestelyä ei saa käyttää kilpailua väärillä, rajoittavalla tai estävällä tavalla.

Puitejärjestely voi olla voimassa enintään seitsemän vuotta. Puitejärjestely voi olla poikkeuksellisesti kestoaltaan pidempi hankinnan kohteen sitä edellyttäessä, kun otetaan huomioon toimitettujen tavaroiden, laitteistojen tai järjestelmien odotettu elinkaari ja tekniset ongelmat, joita alihankkijan vaihtumisesta saattaa aiheutua.

67 §

Tarjoajan vastuu hankinnan toteuttamisesta

Hankintayksikön tämän luvun perusteella asettamat vaatimukset ja tarjoajien niiden perusteella tekemät ilmoitukset eivät rajoita sopimuspuoleksi valitun tarjoajan vastuuta hankinnan toteuttamisesta.

III OSA

Kansalliset menettelyt

10 luku

Tarjousmenettely EU-kynnysarvot alittavissa hankinnoissa, liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa sekä eräissä muissa hankinnoissa

68 §

Tämän luvun mukaisia menettelyjä voidaan käyttää 12 §:n 1 momentissa tarkoitetun EU-kynnysarvon alittavissa, mutta 13 §:n 1 momentissa tarkoitetun kansallisen kynnysarvon ylittävissä tavarahankinnoissa, rakennusurakoissa ja liitteen A palveluhankinnoissa sekä 12 §:n 1 momentissa tarkoitetusta EU-kynnysarvosta riippumatta liitteen B mukaisissa toissijaisissa palveluhankinnoissa.

Tämän luvun mukaisia menettelyjä voidaan myös käyttää 5 §:ssä tarkoitetuissa puolustushankinnoissa niiden arvosta riippumatta EUT-sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdassa asetettujen edellytysten täyttyessä.

69 §

Yleiset menettelysäännöt

Hankintayksikön on pyrittävä hyödyntämään olemassa olevat kilpailuolosuhteet ja toteuttamaan hankinta ensisijaisesti tarjouskilpailun kautta. Tarjouksia on pyydetävä hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä kilpailun varmistamiseksi.

Liitteen B mukaisesta toissijaisesta palveluhankinnasta ja edellä 12 §:n 1 momentissa tarkoitettun EU-kynnysarvon alittavasta tavarahankinnasta, rakennusurakasta ja liitteen A palveluhankinnasta on ilmoitettava julkisesti. Ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole, jos hankinta täyttää EUT-sopimuksen 346 artiklan 1 kohdan b-alakohdassa asetetut edellytykset. Hankintayksikkö voi pyytää tarjouksen suoraan yhdeltä toimittajalta, jos 23 §:ssä säädetyt edellytykset täyttyvät tai jos tarjouskilpailua ei voida järjestää maanpuolustukseen, valtion turvallisuuteen tai huoltovarmuuteen liittyvistä perustelluista syistä.

Hankintayksikkö voi myös pyytää tarjouksen suoraan yhdeltä toimittajalta, jos

1) aiemmin toteutetussa tarjouskilpailuissa ei ole saatu lainkaan tarjouksia tai sopivia tarjouksia ja alkuperäisiä tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;

2) aiemmin toteutetussa tarjouskilpailussa on saatu tarjouksia, jotka eivät sisällöltään vastaa tarjouspyyntöä tai tarjouksia ei voida muutoin hyväksyä; edellytyksenä on lisäksi, että tarjouspyynnön ehtoja ei olennaisesti muuteta;

3) teknisestä tai yksinoikeuden suojaamiseen liittyvästä syystä vain tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan;

4) kriisistä johtuvan kiireellisyyden vuoksi tarjouskilpailua ei ole mahdollista järjestää;

5) sopimuksen tekeminen on ehdottoman välttämätöntä eikä tarjouskilpailua voida järjestää hankintayksiköstä riippumattomasta,

ennalta arvaamattomasta syystä aiheutuneen äärimmäisen kiireen vuoksi;

6) hankittava tavara valmistetaan vain tutkimusta tai tieteellistä tarkoitusta varten eikä kyseessä ole massatuotanto tavaran valmistamisen taloudellisen kannattavuuden varmistamiseksi tai tutkimus- ja kehityskustannusten kattamiseksi;

7) kyseessä on tutkimus- ja kehittämispalvelun hankinta, jota ei ole 8 §:n nojalla pois suljettu tämän lain soveltamisalasta;

8) hankinta on välttämätön sen selvittämiseksi soveltuuko tutkimus- ja kehittämispalvelun lopputulos hankintayksikön tarkoittamaan käyttöön.

9) hankinta koskee raaka-ainemarkkinoilla noteerattuja ja sieltä hankittavia tavaroita tai

10) tavarat hankitaan erityisen edullisesti liiketoimintansa lopettavalta toimittajalta, pesähoitajalta tai selvittäjältä maksukyvyttömyysmenettelyn, akordin tai vastaavan menettelyn seurauksena;

11) hankinta koskee käytettyä tavaraa.

70 §

Neuvottelut tarjoajien kanssa ja tarjouksen sekä tarjouspyynnön täsmentäminen

Hankintayksikkö voi neuvotella tarjoajien kanssa kaikista hankintasopimukseen liittyvistä näkökohdista. Neuvottelujen tarkoituksena on 57 §:n 1 momentin mukaisen parhaan tarjouksen valinta tai hankinnan toteuttamista koskevan yhden tai useamman ratkaisuvaihtoehdon määrittely ennen lopullisen tarjouspyynnön lähettämistä. Neuvottelut voivat tapahtua vaiheittain siten, että neuvotteluissa mukana olevien tarjoajien tai ratkaisujen määrää rajoitetaan neuvottelujen aikana soveltamalla tarjouspyynnössä tai hankekuvaussessa ilmoitettuja tarjouksen vertailuperusteita.

Tarjouskilpailussa neuvotteluiden edellytyksenä on, että neuvotteluista ja niissä noudatettavista perusteista on ilmoitettu tarjouspyynnössä tai hankekuvaussessa.

Hankintayksikön on kohdeltava neuvotteluun osallistuvia toimittajia neuvotteluissa tasapuolisesti. Hankintayksikkö ei saa antaa

tietoja tavalla, joka vaarantaa tarjouskilpailun osallistuvien tasapuolisen kohtelun.

Hankintayksikkö voi täsmentää tarjouspyyntöä tai pyytää tarjoajia täsmentämään tarjouksiaan, jos se ei johda tarjousten tai tarjouspyynnön olennaisten tekijöiden muuttamiseen syrjivällä tai kilpailua vääristävällä tavalla.

71 §

Tarjouspyyntö

Tarjouspyyntö on laadittava niin selväksi, että sen perusteella voidaan antaa mahdollisimman yhteismitallisia ja keskenään vertailukelpoisia tarjouksia. Tarjouspyynnössä on ilmoitettava kaikki tiedot, joilla on olennaista merkitystä hankintamenettelyssä ja tarjouksen tekemisessä.

Tarjouspyynnössä on ilmoitettava tarjouksen valintaperuste sekä käytettäessä valintaperusteena kokonaistaloudellista edullisuutta vertailuperusteet ja niiden tärkeysjärjestys. Tarjouspyynnössä on tarjoajille varattava hankinnan laajuus ja laatu huomioon ottaen kohtuullinen aika tarjousten tekemiseen.

Hankintayksikkö voi periä kohtuullisen korvauksen tarjouspyyntöasiakirjoista niiden erityisestä laajuudesta, materiaaleista tai vastaavista seikoista aiheutuvien kustannusten korvaamiseksi.

72 §

Tarjouspyynnön ja tarjouksen tekeminen

Tarjouspyyntö ja siihen perustuvat tarjoukset on tehtävä kirjallisesti. Tarjouspyyntö ja tarjoukset voidaan tehdä suullisesti vain poikkeuksellisesti, jos kirjallinen menettely ei perustellusti ole tarkoituksenmukaista. Jos tarjouspyyntöä tai tarjouksia ei ole laadittu kirjallisesti, tarjoajien kanssa käytävistä neuvotteluista tulee pitää pöytäkirjaa, josta ilmenevät menettelyn kulkuun ja tarjoajien asemaan vaikuttavat tiedot.

73 §

Tarjoajan ja tarjouksen valinta, tarjouksen hylkääminen

Hankintayksikkö voi jättää tarjouskilpailun ulkopuolelle toimittajan, jolla ei ole hankinnan laajuus, kohde ja muut vaatimukset huomioiden teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseen. Hankintayksikkö voi jättää tarjousvertailun ulkopuolelle tarjouksen, jos sen antaneella tarjoajalla ei ole hankinnan laajuus, kohde ja muut vaatimukset huomioiden teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseen.

Hankintayksikön on hyväksyttävä tarjouksista joko tarjouspyynnössä asetettujen vertailuperusteiden mukainen hinnaltaan ja muilta perusteiltaan kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous tai hinnaltaan halvin.

Hankintayksikkö voi hylätä tarjouksen, joka ei vastaa tarjouspyynnön keskeisiä ehtoja tai on hankinnan laatuun ja laajuuteen nähden hinnaltaan poikkeuksellisen alhainen. Hankintayksikön on kirjallisesti pyydettävä tarjoajalta kirjallista selvitystä poikkeuksellisen alhaisen tarjouksen perusteista ennen tarjouksen hylkäämistä.

IV OSA

Yhteiset säännökset hankintaa koskevista päätöksistä, hankintasopimuksesta, hankinta-oikaisusta ja hankinta-asiakirjojen julkisuudesta sekä erinäiset säännökset

11 luku

Hankintaa koskevat päätökset ja tiedoksianto

74 §

Hankintaa koskeva päätös

Hankintayksikön on tehtävä ehdokkaiden ja tarjoajien asemaan vaikuttavista ratkaisuisista sekä tarjousmenettelyn ratkaisusta kirjallinen päätös, joka on perusteltava.

Päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on käytävä ilmi ratkaisuun olennaisesti

vaikuttaneet seikat, joita ovat ainakin ehdokkaan, tarjoajan tai tarjouksen hylkäämisen perusteet sekä ne perusteet, joilla hyväksytyjen tarjousten vertailu on tehty. Päätöksessä, joka koskee puitejärjestelyyn perustuvan hankinnan kilpailuttamista, on riittävää todeta seikat, jotka osoittavat, että tarjousten valinta- ja vertailuperusteita on sovellettu 27 §:ssä edellytetyllä tavalla. Jos hankinnassa on noudatettava 79 §:ssä tarkoitettua odotusaikaa, päätöksestä tai siihen liittyvistä asiakirjoista on lisäksi käytävä ilmi, minkä ajan kuluttua hankintasopimus voidaan tehdä.

Hankintayksikön ei tarvitse tehdä tässä pykälässä tarkoitettua päätöstä 23 §:ssä tarkoitettua lisätilauksesta tai 95 §:ssä tarkoitettua hankinnan väliaikaisesta järjestämisestä.

Puitejärjestelyyn perustuvassa hankinnassa hankintayksikön ei tarvitse tehdä tässä pykälässä tarkoitettua päätöstä jos:

1) hankinta tehdään puitejärjestelyssä vahvistettujen ehtojen mukaisesti ilman kilpailuttamista; tai

2) puitejärjestelyyn perustuvassa kilpailuttamisessa, kun hankinnan arvo ei ylitä EU-kynnysarvoa.

75 §

Hankintamenettelyn keskeyttäminen

Hankintamenettely voidaan keskeyttää vain todellisesta ja perustellusta syystä.

Hankintamenettelyn keskeyttämistä koskaan ratkaisuun sovelletaan, mitä hankintaa koskevasta päätöksestä 74 §:ssä säädetään

76 §

Valitusosoitus ja oikaisuohje

Hankintayksikön on liitettävä tekemäänsä päätökseen valitusosoitus, jossa selostetaan, miten asia on mahdollista saattaa markkina-oikeuden käsiteltäväksi, hankintayksikön yhteystieto 90 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta varten sekä oikaisuohje, jossa selostetaan, miten ehdokas tai tarjoaja voi saattaa asian uudelleen käsiteltäväksi hankinta-oikaisuna.

Valitusosoituksen ja oikaisuohjeen antamiseen ja korjaamiseen sovelletaan muutoin, mitä niistä valituksen osalta hallintolainkäytönlain (586/1996) 3 luvussa ja oikaisuohjeen osalta hallintolain (434/2003) 7 luvussa säädetään.

77 §

Hankintaa koskevan päätöksen tiedoksianto

Hankintayksikön tekemä päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje on annettava tiedoksi kirjallisesti niille, joita asia koskee. Päätös edellä mainittuine asiakirjoineen annetaan tiedoksi käyttäen ehdokkaan ja tarjoajan hankintayksikölle ilmoittamaa sähköistä yhteystietoa. Käytettäessä sähköistä yhteystietoa ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon sinä päivänä, jolloin mainitut asiakirjat sisältävä sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanotto-laitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä tietoliikenneyhteyksien toimimattomuudesta tai vastaavasta muusta seikasta, jonka johdosta sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa hankintayksikön on merkittävä viestiinsä erikseen tieto viestin lähettämispäivästä.

Päätös perusteluineen sekä valitusosoitus ja oikaisuohje voidaan antaa tiedoksi myös tavallisena kirjeenä siten kuin hallintolaissa säädetään. Ehdokkaan ja tarjoajan katsotaan saaneen päätöksestä oheisasiakirjoineen tiedon seitsemäntenä päivänä niiden lähettämisestä, jollei ehdokas tai tarjoaja näytä tiedoksiannon tapahtuneen myöhemmin.

Hankintayksikön tekemä päätös on annettava tiedoksi ilman aiheutonta viivästystä mutta kuitenkin viimeistään 15 päivän kuluttua siitä kun hankintayksikkö vastaanottaa kirjallisen pyynnön tehdyn päätöksen tiedoksi-antamisesta.

12 luku

Hankintasopimus

78 §

Hankintasopimuksen tekeminen

Hankintapäätöksen tekemisen jälkeen hankintayksikön on tehtävä hankintasopimus. Hankintasopimus syntyy kirjallisen sopimuksen allekirjoittamisella.

79 §

Odotusaika

Edellä 12 §:ssä tarkoitettussa EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa hankintasopimus voidaan tehdä aikaisintaan 21 päivän kuluttua siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tai hänen katsotaan saaneen päätöksen ja valitusosoituksen tiedoksi (odotusaika).

Odotusaikaa ei sovelleta suoramankinnassa.

Muutoksenhaun vaikutuksesta hankintasopimuksen tekemiseen säädetään 92 §:ssä.

80 §

Poikkeukset odotusajan noudattamisesta

Odotusaikaa ei tarvitse noudattaa, jos:

- 1) hankintasopimus koskee 27 §:n mukaisita puitejärjestelyn perusteella tehtävää hankintaa;
- 2) hankintasopimus tehdään ainoan hyväksyttävän tarjouksen tehneen tarjoajan kanssa eikä tarjouskilpailussa ole jäljellä muita tarjoajia tai ehdokkaita, joiden asemaan sopimuskumppanin valinta vaikuttaa;
- 3) sopimus koskee 68 §:n 2 momentissa tarkoitettua hankintaa.

81 §

Suoramankinnasta ilmoittaminen ja hankintasopimuksen tekeminen

Edellä 12 §:ssä tarkoitettussa EU-kynnysarvon ylittävässä suoramankinnassa hankintayksikkö voi hankintapäätöksen jälkeen toimittaa julkaistavaksi suoramankintaa

koskevan ilmoituksen ennen hankintasopimuksen tekemistä. Tällöin hankintasopimus voidaan tehdä aikaisintaan 14 päivän kuluttua ilmoituksen julkaisemisesta Euroopan unionin virallisessa lehdessä.

13 luku

Hankintaoikaisu

82 §

Hankintaoikaisun tekeminen

Hankintayksikkö voi itse poistaa virheellisen päätöksensä tai peruuttaa muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun, jolla on oikeudellisia vaikutuksia ehdokkaiden tai tarjoajien asemaan, ja ratkaista asian uudelleen (hankintaoikaisu), jos päätös tai muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu perustuu lain soveltamisessa tapahtuneeseen virheeseen.

Päätöksen tai ratkaisun korjaaminen ei edellytä asianosaisen suostumusta. Päätöstä tai ratkaisua ei kuitenkaan voida korjata hankintaoikaisuna, jos hankintasopimus on tehty.

83 §

Hankintaoikaisun vireilletulo

Hankintayksikkö voi ottaa hankintaoikaisun käsiteltäväkseen omasta aloitteestaan tai asianosaisen vaatimuksesta. Hankintayksikön on ilmoitettava hankintaoikaisun vireilletulosta välittömästi niille, joita asia koskee.

Alihankkijalla ei ole tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettua asianosaisasemaa hankintaa koskevassa asiassa.

Asianosaisen on esitettävä vaatimus 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta. Hankintayksikkö voi itse ottaa hankintapäätöksen tai toimenpiteen korjattavakseen 60 päivän kuluessa siitä, kun hankintaoikaisun kohteena oleva päätös tai ratkaisu on tehty.

Muutoksenhaku markkinaoikeuteen ei estä hankintaoikaisun tekemistä tai hankintaoikaisun käsittelyä. Hankintaoikaisu voi koskea myös lainvoimaiseksi tullutta hankintayksi-

kön päätöstä, jos asiaa ei ole saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

84 §

*Hankintaoikaisun käsittelyn vaikutus
markkinaoikeuden käsittelyyn*

Hankintaoikaisun vireilletulo ja käsittely eivät vaikuta siihen määräaikaan, jonka kuluessa asianosaisella on tämän lain nojalla oikeus hakea muutosta valittamalla markkinaoikeuteen.

Jos korjattavaan päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun on haettu markkinaoikeudelta muutosta, asian käsiteltäväksi ottamisesta hankintaoikaisuna on ilmoitettava ja siinä tehty päätös on toimitettava markkinaoikeudelle. Hankintaoikaisua käsitellessään hankintayksikkö voi kieltää päätöksen tai ratkaisun täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi. Täytäntöönpanon kieltämisestä ja keskeyttämisestä on ilmoitettava markkinaoikeudelle, jos asiaan on haettu markkinaoikeudelta muutosta valittamalla.

Jos hankintayksikkö korjaa hankintaa koskevassa päätöksensä tai muun ratkaisunsa hankintaoikaisuna siten, että markkinaoikeudelle valituksen tehneellä ei ole enää oikeus suojan tarvetta eikä tarvetta saada perusteltua päätöstä, markkinaoikeus voi poistaa tällaisen asian käsittelystä antamalla pääasiasta ratkaisua.

85 §

*Hankintaoikaisun soveltaminen
muihin hankintoihin*

Hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaisen hankintayksikön päätöksen tai muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun korjaamiseen, johon ei 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai 13 §:n nojalla sovelleta tätä lakia. Tällaisen hankintaoikaisun johdosta tehtävään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta eikä hallintolainkäyttölain (586/1996) nojalla.

14 luku

Hankinta-asiakirjojen julkisuus

86 §

*Asiakirjojen julkisuutta koskevien
säännösten soveltaminen*

Hankintayksikön asiakirjojen julkisuuteen ja asiakirjoista perittäviin maksuihin sekä asianosaisen tiedonsaantioikeuteen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999), jos hankintayksikkö on mainitun lain 4 §:ssä tarkoitettu viranomainen tai jos sen on muualla laissa olevan säännöksen perusteella noudatettava saatava lakia.

Muun kuin 1 momentissa tarkoitettua hankintayksikön järjestämään tarjouskilpailuun osallistuneen oikeuteen saada tieto tarjouksen käsittelyä varten laadituista ja saaduista asiakirjoista sekä hankintayksikön palveluksessa olevan vaitiolovelvollisuuden sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään asianosaisen oikeudesta asiakirjaan, asiakirjan julkisuuden määräytymisestä sekä tiedonsaantia koskevan asian käsittelemisestä ja ratkaisemisesta.

Hankintayksikön päätökseen, jolla on ratkaistu tiedon saantia asiakirjasta koskeva asia, saa hakea muutosta siten kuin viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 33 §:ssä säädetään. Toimivaltainen hallinto-oikeus käsittelemään muun kuin viranomaisena toimivan hankintayksikön päätöksestä tehdyn valituksen, on se hallinto-oikeus, jonka tuomiopiirin alueella hankintayksikkö sijaitsee.

15 luku

Muutoksenhaku ja seuraamukset

87 §

Muutoksenhakuun oikeutetut

Hankintaa koskevan asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi tekemällä valituksen se, jota asia koskee.

Alihankkijalla ei ole tämän pykälän 1 momentissa tarkoitettua asianosaisasemaa hankintaa koskevassa asiassa.

Asian voi saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö unionin valvontamenettelyä koskevassa asiassa.

88 §

Muutoksenhaun kohde

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa tässä laissa tarkoitettu hankintayksikön päätös tai muu hankintayksikön hankintamenettelyssä tekemä ratkaisu, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan.

Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta toimenpidettä, joka koskee yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua. Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei myöskään voida saattaa sopimuspuoleksi valitun toimittajan päätöstä tai muuta toimenpidettä, joka koskee alihankintasopimusta, eikä hankintayksikön ratkaisua tai päätöstä, joka on tehty hankintasopimuksen täytäntöönpanon aikana.

Edellä 27 §:ssä tarkoitettuun puitejärjestelyyn perustuvaan hankintaan ja 68 §:n 2 momentissa tarkoitettuun hankintaan ei saa hakea valittamalla muutosta, jollei markkinaoikeus myönnä asiassa käsittelylupaa. Lupa on myönnettävä, jos:

1) asian käsittely on lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa asioissa tärkeää; tai

2) siihen on painava, hankintayksikön menettelyyn liittyvä syy.

89 §

Muutoksenhakuaika

Jollei tässä pykälässä toisin säädetä, valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintaa koskevasta päätöksestä valitusosoituksineen.

Jos hankintayksikkö on tehnyt hankintapäätöksen jälkeen hankintasopimuksen 80

§:n 1 kohdan nojalla noudattamatta odotusaikaa, valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa siitä, kun tarjoaja on saanut tiedon päätöksestä valitusosoituksineen.

Valitus markkinaoikeudelle on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankintapäätöksen tekemisestä siinä tapauksessa, että ehdokas tai tarjoaja on saanut tiedon hankintapäätöksestä ja hankintapäätös tai valitusosoitus on ollut olennaisesti puutteellinen tai valitusosoitus on puuttunut kokonaan.

Jos hankintayksikkö on edellä 12 §:ssä tarkoitettussa EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa toimittanut julkaistavaksi suorahankintaa koskevan ilmoituksen Euroopan unionin virallisessa lehdessä, valitus on tehtävä 14 päivän kuluessa ilmoituksen julkaisemisesta.

Jollei 4 momentissa tarkoitettua ilmoitusta ole julkaistu, suorahankintaa koskeva valitus on tehtävä:

1) 30 päivän kuluessa siitä, kun suorahankinnasta on julkaistu jälki-ilmoitus Euroopan unionin virallisessa lehdessä; tai

2) viimeistään kuuden kuukauden kuluessa siitä kun hankintasopimus on tehty.

90 §

Muutoksenhausta ilmoittaminen hankintayksikölle sekä hankinta-asioiden luettelo

Hankinta-asiaan muutosta hakevan on kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Ilmoitus on toimitettava hankintayksikölle viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön ilmoittamaan osoitteeseen.

Markkinaoikeuden on ylläpidettävä ja julkaistava mahdollisimman kattavaa ja ajantasaista luetteloa markkinaoikeudessa vireille tulleista hankinta-asioista.

91 §

Hankintayksikkö vastapuolena ja oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Hankinta-asian käsittelyssä hankintayksikköä pidetään valituksen tehneen asianosaisen tai viranomaisen vastapuolena.

Hankinta-asiassa oikeudenkäyntikulujen korvaamiseen sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään.

Vastapuolen oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvollisuutta ratkaistaessa hankintayksikköön sovelletaan, mitä hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään viranomaisesta tai muusta julkisesta osapuolesta. Jos hankintamenettelystä on vastannut jokin hankintayksikkö muiden hankintayksiköiden puolesta, oikeudenkäyntikulujen korvaamisvelvoite voidaan kohdistaa tällaiseen muiden hankintayksiköiden puolesta toimineeseen hankintayksikköön.

92 §

Muutoksenhaun vaikutus hankintasopimuksen tekemiseen

Hankinnassa, jossa on noudatettava odotusaikaa tai 81 §:ssä tarkoitettua määräaikaa, hankintayksikkö ei saa tehdä hankintasopimusta, jos asia on saatettu markkinaoikeuden käsiteltäväksi.

Jos markkinaoikeus ratkaisee täytäntöönpanoa koskevan asian tai antaa pääasiassa ratkaisun ennen kuin odotusaika tai 81 §:ssä tarkoitettu määräaika on kulunut umpeen, hankintayksikön on noudatettava odotusaikaa tai 81 §:ssä tarkoitettua määräaikaa markkinaoikeuden päätöksen estämättä loppuun saakka.

93 §

Markkinaoikeuden väliaikaiset päätökset

Valituksen tultua vireille markkinaoikeus voi kieltää, keskeyttää tai sallia hankintaa koskevan päätöksen täytäntöönpanon taikka määrätä hankintamenettelyn muutoin kes-

keytettäväksi väliaikaisesti markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

Päätäessään 1 momentissa tarkoitetusta toimenpiteestä markkinaoikeuden tulee kiinnittää huomiota siihen, ettei toimenpiteestä aiheudu vastapuolelle tai muiden oikeuksille, valtion turvallisuuseduille taikka yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat.

Tämän pykälän 1 momentissa määrättyä päätöstä ei kuitenkaan voida tehdä tämän lain 68 §:n 2 momentissa tarkoitetussa hankinnassa.

Markkinaoikeuden lainoppinut jäsen voi yksinään päättää väliaikaisesta toimenpiteestä.

94 §

Hankintayksikön väliaikainen sitoumus

Valituksen tultua vireille hankintayksikkö voi antaa markkinaoikeudelle kirjallisen sitoumuksen olla panematta hankintaa koskevaa päätöstä täytäntöön niin kauan kuin asia on markkinaoikeudessa vireillä.

Jos hankintayksikkö antaa markkinaoikeudelle 1 momentissa tarkoitetun sitoumuksen, markkinaoikeus ei ilman erityistä syytä anna päätöstä hankintaa koskevaa päätöksen täytäntöönpanon väliaikaista kieltämistä koskevasta vaatimuksesta.

95 §

Hankinnan väliaikainen järjestäminen

Jos hankinnasta on tehty valitus markkinaoikeuteen, hankintayksikkö voi järjestää hankinnan väliaikaisesti tilaamalla sen hankintamenettelyyn osallistuneelta tai aiemmalta toimittajalta, jollei hankintaa voida sen luonteen vuoksi lykätä markkinaoikeuden käsittelyn ajaksi.

Hankinnan väliaikainen järjestäminen ei saa estää sitä, että valittajan vaatimuksesta markkinaoikeuden päätöksellä voidaan:

1) hankintayksikön päätös kumota osaksi tai kokonaan;

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa vir-

heellistä kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä; tai

3) velvoittaa hankintayksikköä korjaamaan virheellisen menettelynsä.

96 §

Markkinaoikeuden määrämät seuraamukset

Jos hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai Euroopan unionin lainsäädännön vastaisesti, markkinaoikeus voi:

1) kumota hankintayksikön päätöksen osaksi tai kokonaan;

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa virheellistä kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;

3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä;

4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksun asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä;

5) määrätä hankintayksikölle tehottomuus-seuraamuksen;

6) määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun;

7) lyhentää hankintasopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.

Edellä 1 momentin 4-7 kohdassa mainittujen seuraamusten määräämisestä säädetään 97-100 §:ssä. Markkinaoikeus voi näitä seuraamuksia määrätessään katsoa hankintasopimuksen syntyneeksi olosuhteiden perusteella, jos hankintayksikkö on nimenomaisesti ryhtynyt hankinnan toteuttamiseen.

Tehottomuusseuraamus, seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen voidaan määrätä vain 12 §:ssä tarkoitetussa EU-kynnysarvon ylittävässä hankinnassa. Tehottomuusseuraamusta ei kuitenkaan voida määrätä liitteen B mukaisessa palveluhankinnassa.

Tämän lain 68 §:n 2 momentissa tarkoitettua hankinnassa voidaan määrätä vain hyvitysmaksu.

97 §

Hyvitysmaksu

Hyvitysmaksu voidaan määrätä maksettavaksi, jos 96 §:n 1 momentin B kohdassa tarkoitettu toimenpide saattaisi aiheuttaa hankintayksikölle, muiden oikeuksille taikka valtion turvallisuusedun tai yleisen edun kannalta suurempaa haittaa kuin toimenpiteen edut olisivat taikka jos valitus on pantu vireille vasta hankintasopimuksen tekemisen jälkeen. Hyvitysmaksua määrättäessä otetaan huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu, valituksen kohteena olevan hankinnan arvo ja hakijalle aiheutuneet kustannukset ja vahinko. Markkinaoikeus voi kuitenkin jättää hyvitysmaksun määräämättä, jos hankintayksikkö on pidättäytynyt hankintapäätöksen täytäntöönpanosta markkinaoikeuskäsittelyn ajaksi.

Hyvitysmaksun määrä ei saa ilman erityistä syytä ylittää kymmentä prosenttia hankintasopimuksen arvosta.

98 §

Tehottomuusseuraamus

Markkinaoikeus voi todeta hankintasopimuksen tehottomaksi, jos:

1) hankintayksikkö on tehnyt suorahankinnan ilman tässä laissa mainittua perustetta eikä suorahankinnassa ole menetelty 81 §:ssä tarkoitettulla tavalla;

2) hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen, vaikka hankinnassa on velvollisuus noudattaa odotusaikaa;

3) hankintayksikkö on tehnyt 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, vaikka hankintasia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi.

Edellä 1 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettua tilanteessa edellytyksenä on lisäksi, että hankintayksikkö on tehnyt tämän lain vastaisen muun virheen, joka on vaikuttanut muutoksenhakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus.

Jos hankintayksikkö on tehnyt puitejärjestyyn perustuvassa kilpailuttamisessa hankintasopimuksen 80 §:n nojalla käyttämättä odotusaikaa ja jos kilpailuttamisessa on me-

netelty 27 §:n 2 tai 3 momentin vastaisesti siten, että virhe on vaikuttanut muutoksenhakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus, markkinaoikeus voi todeta hankintasopimuksen tehottomaksi.

Markkinaoikeus määrää, mitä sopimuksen velvoitteita tehottomuusseuraamus koskee. Tehottomuusseuraamus voi koskea vain vielä täyttämättä olevia sopimusvelvoitteita.

99 §

Tehottomuusseuraamuksen määräämättä jättäminen

Edellä 98 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa markkinaoikeus voi jättää määräämättä tehottomuusseuraamuksen yleiseen etuun taikka valtion turvallisuusetuihin liittyvistä pakottavista syistä. Sopimukseen suoranaisesti liittyviä taloudellisia etuja voidaan pitää pakottavina syinä vain, jos sopimuksen tehottomuudella olisi poikkeuksellisesti kohtuuttomia seurauksia.

Markkinaoikeus ei voi määrätä tehottomuusseuraamusta, jos sen seuraukset vaarantaisivat vakavasti valtion turvallisuusetujen kannalta olennaisen puolustus- tai turvallisuushankkeen toteuttamisen.

100 §

Seuraamusmaksu ja sopimuskauden lyhentäminen

Markkinaoikeus voi määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun jos:

1) markkinaoikeus on määrännyt hankintasopimuksen tehottomuusseuraamuksen;

2) hankintayksikkö on tehnyt hankintasopimuksen, vaikka hankinnassa on velvollisuus noudattaa odotusaikaa;

3) hankintayksikkö on tehnyt 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, vaikka hankintasia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi; tai

4) markkinaoikeus ei ole yleiseen etuun tai valtion turvallisuusetuihin liittyvistä pakottavista syistä 99 §:n mukaisesti määrännyt hankintasopimuksen tehottomuusseuraamusta.

Edellä 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa markkinaoikeus voi seuraamusmaksun määräämisen lisäksi tai sen sijaan lyhentää hankintasopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua.

Markkinaoikeus voi määrätä hankintayksikön maksamaan valtiolle seuraamusmaksun tai lyhentää hankintasopimuksen sopimuskauden päättymään määräämänsä ajan kuluttua, kun on kyse tämän lain liitteen B mukaisesta palveluhankinnasta, jonka arvo ylittää 12 §:ssä tarkoitettua EU-kynnysarvon, jos hankintayksikkö on tehnyt:

1) suorahankinnan ilman tässä laissa mainittua perustetta eikä suorahankinnassa ole menetelty 81 §:ssä tarkoitettulla tavalla;

2) hankintasopimuksen, vaikka hankinnassa on velvollisuus noudattaa odotusaikaa;

3) 92 §:n vastaisesti hankintasopimuksen, vaikka hankintasia on saatettu markkinaoikeuden ratkaistavaksi; tai

4) puitejärjestelyyn perustuvassa kilpailutamisessa hankintasopimuksen 80 §:n nojalla noudattamatta odotusaikaa ja jos kilpailutamisessa on menetelty 27 §:n 2 tai 3 momentin vastaisesti siten, että virhe on vaikuttanut muutoksenhakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus.

Edellä 3 momentin 2 ja 3 kohdassa tarkoitettussa tilanteessa sopimuskauden lyhentämisen edellytyksenä on lisäksi, että hankintayksikkö on tehnyt tämän lain vastaisen muun virheen, joka on vaikuttanut muutoksenhakijan mahdollisuuksiin saada hankintasopimus. Seuraamusta määrätessään markkinaoikeuden on otettava huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu ja valituksen kohteena olevan hankinnan arvo. Seuraamusmaksun määrä ei saa ylittää kymmentä prosenttia hankintasopimuksen arvosta.

101 §

Seuraamusten kohdistaminen ja yhteisvaikutus

Jos hankintamenettelystä on vastannut jokin hankintayksikkö muiden hankintayksiköiden puolesta, markkinaoikeus voi kohdistaa määräämänsä seuraamuksen tällaiseen

muiden hankintayksiköiden puolesta toimineeseen hankintayksikköön.

Määrätessään tässä laissa tarkoitetuista seuraamuksista markkinaoikeuden on otettava huomioon, että seuraamusten yhteisvaikutus ei saa muodostua hankintayksikön tai sen sopimuspuolen kannalta kohtuuttomaksi.

102 §

Uhkasakko

Markkinaoikeus voi asettaa tässä laissa tarkoitettua kiellon tai velvoitteen noudattamisen tehosteeksi uhkasakon. Uhkasakon määräämisestä ja tuomitsemisesta säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990).

Jos hankintapäätöksestä tai muusta toimenpiteestä on vastannut jokin hankintayksikkö muiden hankintayksiköiden puolesta, markkinaoikeus voi kohdistaa uhkasakon tällaiseen muiden hankintayksiköiden puolesta toimineeseen hankintayksikköön.

103 §

Markkinaoikeuden päätöksen tiedoksianto

Markkinaoikeuden päätös valitusosoituksiin annetaan tiedoksi todisteellisesti siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Muutoksenhakijan ja hankintayksikön suostumuksella markkinaoikeuden päätös valitusosoituksiin voidaan antaa tiedoksi käyttäen näiden osapuolien markkinaoikeudelle ilmoittamia sähköisiä yhteystietoja.

Käytettäessä sähköistä yhteystietoa muutoksenhakijan ja hankintayksikön katsotaan saaneen tiedon päätöksestä valitusosoituksiin sinä päivänä, jolloin asiaa koskeva viesti on viestin vastaanottajan vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Sähköiseen tiedoksiantoon sovelletaan muutoin, mitä 77 §:n 1 momentissa säädetään.

104 §

Muutoksenhakukielto

Markkinaoikeuden toimivaltaan kuuluvaan asiaan ei saa hakea muutosta kuntalain

(365/1995) eikä hallintolainkäyttölain (586/1996) nojalla.

Hankinnassa, joka on 6 §:n 2 momentin, 7, 8 tai 13 §:n nojalla poissuljettu tämän lain soveltamisalasta, tehtyyn päätökseen tai ratkaisuun ei saa hakea muutosta hallintolainkäyttölain nojalla. Alihankkija ei myöskään saa hakea muutosta hallintolainkäyttölain nojalla tarjoajan tai hankintayksikön tekemään alihankintaa koskevaan päätökseen tai toimenpiteeseen.

105 §

Muutoksenhaku markkinaoikeuden päätökseen

Markkinaoikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Markkinaoikeuden 93 §:n 1 momentissa tarkoitettuun päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Markkinaoikeuden päätös ei estä asian saattamista uudelleen markkinaoikeuden ratkaistavaksi, jos aikaisemman päätöksen perusteet muuttuvat.

Jos markkinaoikeus on päättänyt, ettei se myönnä 88 §:n 3 momentissa tarkoitettua käsitteilylupaa, saa tähän päätökseen hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

106 §

Hallintolainkäyttölain soveltaminen

Valitukseen sovelletaan muutoin hallintolainkäyttölakia, jollei tässä laissa toisin säädetä.

107 §

Päätösten täytäntöönpano

Markkinaoikeuden päätöstä, jolla markkinaoikeus on määrännyt 96 §:n 1 momentin

1–3 kohdassa tarkoitetun seuraamuksen, on noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää. Markkinaoikeuden päätös 96 §:n 1 momentin 4–7 kohdassa tarkoitetun seuraamuksen määrittämisestä voidaan panna täytäntöön vain lainvoimaisen päätöksen nojalla. Hankintapäätös, jota koskevan valituksen markkinaoikeus on hylännyt, voidaan panna täytäntöön muutoksenhausta huolimatta, jollei korkein hallinto-oikeus toisin määrää.

Seuraamusmaksua koskevan päätöksen täytäntöönpanosta huolehtii Oikeusrekisterikeskus. Markkinaoikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden päätöksestä määrätä seuraamusmaksu on ilmoitettava Oikeusrekisterikeskukselle.

108 §

Vahingonkorvaus

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai Euroopan unionin lainsäädännön vastaisella menettelyllä aiheuttaa ehdokkaalle, tarjoajalle tai toimittajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää kuitenkin, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa asioissa toimivaltainen tuomioistuin on oikeudenkäymiskaaren 10 luvun mukainen alioikeus.

16 luku

Erinäiset säännökset

109 §

Tietojen antaminen

Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa tai muussa laissa säädetään salassapidosta, hankintayksikön on annettava hankintojen valvontaa ja tietojen vaihtoa varten Suomen viranomaisille ja Euroopan unionin toimielimille unionin lainsäädännössä edellytetyssä laajuudessa tilastotietoja ja muita tietoja hankinnan eri vaiheista ja tekemistään hankinnoista. Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus salassapitosäännösten estämättä edelleen antaa tämän lain perusteella saamia tietoja Euroopan unionin viranomaisille.

Valtioneuvoston asetuksella annetaan tarkemmat säännökset 1 momentissa tarkoitetuista, puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 65 ja 66 artiklassa edellytetyistä tilastointiin liittyvistä velvoitteista sekä hankintayksikön velvollisuudesta laatia puolustus- ja turvallisuushankintadirektiivin 37 artiklassa edellytetyjä hankintamenettelyjä ja hankintapäätöksiä koskevia selvityksiä ja muita tietoja toimitettaviksi Euroopan unionin toimielimille.

110 §

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2011. Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

Tätä lakia sovelletaan hankintoihin, joissa hankintamenettely aloitetaan lain voimaantulon jälkeen. Hankintamenettely katsotaan aloitetuksi hankintailmoituksen julkaisemisen hetkellä. Hankinta, jossa ei edellytä hankintailmoituksen julkaisemista, katsotaan aloitetuksi hetkellä jona tarjouspyyntö tai neuvottelukutsu lähetetään taikka neuvottelut toimittajien kanssa aloitetaan.

Liite A

Ensisijaiset palvelut

Ryhmä nro	Asia	CPV-viitenumero
1	Huolto- ja korjauspalvelut	50000000-5, 50100000-6-50884000-4(paitsi 50310000-1-50324200-4 ja 50116510-9, 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0) ja 51000000-9-51900000-1
2	Kansainväliseen sotilaalliseen apuun liittyvät palvelut	75211300-1
3	Puolustuspalvelut, sotilaspuolustuspalvelut ja siviilipuolustuspalvelut	75220000-4, 75221000-1, 75222000-8
4	Tutkinta- ja turvallisuuspalvelut	79700000-1-79720000-7
5	Maakuljetuspalvelut	60000000-8, 60100000-9-60183000-4(paitsi 60160000-7, 60161000-4) ja 64120000-3-64121200-2
6	Ilmaliikenteen henkilö- ja tavarankuljetuspalvelut, paitsi postinkuljetus	60400000-2, 60410000-5-60424120-3(paitsi 60411000-2, 60421000-5), 60440000-4-60445000-9 ja 60500000-3
7	Maaliikenteen ja ilmaliikenteen postikuljetus	60160000-7, 60161000-4, 60411000-2, 60421000-5
8	Rautatiekuljetuspalvelut	60200000-0-60220000-6
9	Vesikuljetuspalvelut	60600000-4-60653000-0 ja 63727000-1-63727200-3
10	Tuki- ja avustavat kuljetuspalvelut	63100000-0-63111000-0, 63120000-6-63121100-4, 63122000-0, 63512000-1 ja 63520000-0-6370000-6
11	Teleliikenteen palvelut	64200000-8-64228200-2, 72318000-7 ja 72700000-7-72720000-3
12	Rahoituspalvelut: vakuutuspalvelut	66500000-5-66720000-3
13	Tietojenkäsittelypalvelut ja niihin liittyvät palvelut	50310000-1-50324200-4, 72000000-5-72920000-5 (paitsi 72318000-7 ja 72700000-7-72720000-3), 79342410-4, 9342410-4
14	Tutkimus- ja kehittämisspalvelut (1) ja arviointikokeet	73000000-2-73436000-7
15	Laskentatoimen palvelut, tilintarkastus ja kirjanpito- ja kirjallisuuspalvelut	79210000-9-79212500-8
16	Liikkeenjohdon konsulttipalvelut(2) ja niihin liittyvät palvelut	73200000-4-73220000-0, 79400000-8-79421200-3 ja 79342000-3, 79342100-4, 79342300-6, 79342320-2, 79342321-9, 79910000-6, 79991000-7, 98362000-8
17	Arkkitehtipalvelut; tekniset suunnittelupalvelut ja tekniset kokonaispalvelut; kaupunkisuunnittelu- ja maisemasuunnittelu-	71000000-8-71900000-7(paitsi 71550000-8) ja 79994000-8

	nittelupalvelut; edellisiin liittyvät teolliset ja tekniset konsulttipalvelut; tekniset testaus- ja analysointipalvelut	
18	Rakennusten puhtaanapitopalvelut ja isännöinti- ja kiinteistöhoitopalvelut	70300000-4-70340000-6 ja 90900000-6-90924000-0
19	Jätevesi- ja jätehuoltopalvelut: puhtaanapito ja vastaavat palvelut	90400000-1 to 90743200-9 (paitsi 90712200-3), 90910000-9-90920000-2 ja 50190000-3, 50229000-6, 50243000-0
20	Puolustus- ja turvallisuusalan koulutus ja simulointipalvelut	80330000-6, 80600000-0, 80610000-3, 80620000-6, 80630000-9, 80640000-2, 80650000-5, 80660000-8

(1) Paitsi 13 artiklan j alakohdassa tarkoitetut tutkimus- ja kehittämisspalvelut.

(2) Paitsi välimies- ja sovittelupalvelut.

Liite B

Toissijaiset palvelut

Ryhmä nro	Asia	CPV-viitenumero
21	Hotelli- ja ravintolapalvelut	55100000-1-55524000-9 ja 98340000-8-98341100-6
22	Tuki- ja avustavat kuljetuspalvelut	63000000-9-63734000-3 (paitsi 63711200-8, 63712700-0, 63712710-3), 6372700-1-63727200-3 ja 98361000-1
23	Oikeudelliset palvelut	79100000-5-79140000-7
24	Työnvälitys- ja henkilöstönhankinta-palvelut ⁽¹⁾	79600000-0-79635000-4 (paitsi 79611000-0, 79632000-3, 79633000-0), ja 98500000-8-98514000-9
25	Terveystenhoito- ja sosiaalipalvelut	79611000-0 ja 85000000-9-85323000-9 (paitsi 85321000-5 ja 85322000-2)
26	Muut palvelut	

⁽¹⁾ Paitsi työsopimukset.

Liite C

NACE^{1°}

Pääluokka F			RAKENTAMINEN		CPV-koodi
2-numero taso	3-numero taso	4-numero taso	Kuvaus	Huomautukset	
45			Rakentaminen	Tälle kaksinumerotasolle kuuluu: uudisrakentaminen, entisöinti ja tavanomainen korjaaminen	45000000
	45.1		Rakennusalueen pohjarakentaminen		45100000
		45.11	Rakennusten purku ja raivaus; maansiirto	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - rakennusten ja muiden rakenteiden purku - rakennusalueen raivaus - maansiirto: rakennusalueen maankaivuu, täyttö- ja tasaustyöt, ojankaivuu, louhintatyöt, räjäytystyöt jne. - maaperän rakentaminen kaivostoimintaa varten: -irtomaan poisto ja muut kaivosten ja kaivosalueiden perustyöt ja ensirakentaminen Tälle nelinumerotasolle kuuluu myös: - rakennusalueen salaojitus - maa- tai metsätalouden ojitus	45110000
		45.12	Koeporaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: -koeporaus, koekairaus ja näytteenotto rakennus-, geofysikaalisiin, geolo-	45120000

				gisiin tai vastaaviin tarkoituksiin Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: - öljy- tai kaasulähteiden poraus, vrt. 11.20 - vesikaivon poraus, vrt. 45.25	
--	--	--	--	--	--

^{1°} Euroopan yhteisön tilastollisesta toimialaluokituksesta 9 päivänä lokakuuta 1990 annettu neuvoston asetus (ETY)N:o 3037/90 (EYVL L 293, 24.10.1990, s. 1), asetus sellaisena kuin se on muutettuna komission asetuksella (ETY) N:o 761/93 (EYVL L 83, 3.4.1993, s.1). jos CPV:n ja NACE:n välillä esiintyy tulkintaeroja, sovelletaan NACE-nimikkeistöä.

				-kuilun syvennys, vrt. 45.25 - öljy- ja kaasukenttien tutkimus, geofysikaalinen, geologinen ja seisminen tutkimus, vrt. 74.20	
	45.2		Rakennusten tai niiden osien rakentaminen		45200000
		45.21	Rakennustyöt	<p>Tälle nelinumeroitasolle kuuluu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaikenlaisten rakennusten rakentaminen - maa- ja vesirakennustyöt: <ul style="list-style-type: none"> - siltojen, myös eritasoteiden, tunneleiden, metrotunneleiden rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikennekaapelien ja voimalinjoiden kaukoverkostojen rakentaminen - putkijohtojen, tietoliikennekaapelien ja voimalinjoiden kunnallisverkostojen rakentaminen; siihen liittyvät asennustyöt - tehdasvalmisteisten rakennusten kokoaminen ja pystyttäminen rakennuspaikalla <p>Tälle nelinumeroitasolle ei kuulu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - öljyn ja kaasun tuotantoon liittyvät palvelut, vrt. 11.20 - itsevalmistetuista, muista kuin betonisista osista koostuvien kokonaisten valmiiden rakenteiden pystyttäminen, vrt. 20, 26, 28 - urheilukenttien, uima-aldaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä, vrt. 45.23 rakennusasennus, vrt. 45.3 - rakennusten viimeistely, vrt. 45.4 - arkkitehti- ja insinööripalve- 	<p>45210000</p> <p>Paitsi:</p> <ul style="list-style-type: none"> 45213316 45220000 45231000 45232000

				lut, vrt. 74.20 -rakentamisen projektihallinta, vrt.74.20	
		45.22	Kattorakenteiden pystyttäminen ja kat- taminen	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - kattorakenteiden asennustyöt - katteiden asennustyöt - vesitiivistystyöt	45261000

		45.23	Teiden, katujen, lentokenttien ja urheilulaitteiden rakentaminen	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - teiden, katujen, muiden ajoneuvoille ja jalankulkijoille tarkoitettujen liikenneväylien rakentaminen - rautateiden rakentaminen - kiitoratojen rakentaminen - urheilukenttien, uima-altaiden, urheilusalien, tenniskenttien, golfratojen, ja muiden urheilualueiden rakentaminen lukuun ottamatta rakennusten pystyttämistä - ajoratamerkintöjen maalaustyöt teillä ja paikoitusalueilla <p>Tälle nelinumerotasolle ei kuulu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - alustavat maansiirtotyöt, vrt. 45.11 	45212212 ja DA03 45230000 paitsi: 45231000 45232000 45234115
		45.24	Vesirakentaminen	<p>Tälle nelinumeroiselle kuuluvat seuraavat rakennustyöt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vesiväylien, satamien ja jokien, huvivenesatamien, sulkujen jne. rakentaminen - patojen ja aallonmurtajien rakentaminen - ruoppaustyöt - vedenalaiset rakennustyöt 	45240000
		45.25	Muu rakentaminen	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu:</p> <ul style="list-style-type: none"> -erillisille rakenteille yhteiseen piirteeseen erikoistunut rakentaminen, joka edellyttää erityistaitoja tai -laitteita: -perustuksien rakentaminen, mukaan lukien paalutustyöt - kaivojen poraus ja rakentaminen, kuilun syvennys muiden kuin itsevalmistettujen teräsrunkorakenteiden pystyttäminen - teräksen taivuttaminen - muuraustyöt ja 	45250000 45262000

				<p>katukivetyksen laskeminen -rakennustelineiden ja työtasojen asentaminen ja pur- ku, mukaan lukien telineiden ja tasojen vuokraus - savupiippujen ja teollisuusuunien pystytys</p> <p>Tälle nelinumerotasolle ei kuu- lu: -rakennustelineiden vuokraus ilman asennusta ja purkamista vrt. 71.32</p>	
	45.3		Rakennusasennus		45300000
		45.31	Sähköjohtojen ja – laitteiden asennus	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - sähköjohdot ja –laitteet - tietoliikennejärjestelmät - sähkölämmitysjärjestelmät - taloantennit - palohälyttimet -varashälyttimet - hissit ja liukuportaat - ukkosenjohdattimet jne.</p>	45213316 45310000 Paitsi: 45316000
		45.32	Eristystyöt	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - lämpö-, ääni- tai värinäeristei- den rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen</p> <p>Tälle nelinumerotasolle ei kuu- lu: - vesitiivistystyöt, vrt. 45.22</p>	45320000
		45.33	Putkityöt	<p>Tälle nelinumerotasolle kuuluu seuraavien laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen: - vesi- ja viemärilaitteet ja - kalusteet - kaasulaitteet -lämmitys-, tuuletus-, jäähdytys- , tai ilmastointilaitteet ja –putket - palosammutusjärjestelmät</p> <p>Tälle nelinumerotasolle ei kuu- lu: -sähkölämmitysjärjestelmien asennus, vrt. 45.31</p>	45330000

		45.34	Muu asentaminen	Tälle nelinumeroiselle kuuluu: - valaistus- ja merkinantolaitteistojen asennus teille, rautateille, lentokentille, ja satamiin - muualla luokittelemattomien laitteiden ja laitteistojen rakennusasennus tai niiden muu rakentaminen	45234115 45316000 45340000
	45.4		Rakennusten viimeistely		45400000
		45.41	Rappaus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - rakennusten tai muiden rakenteiden sisä- tai ulkopintojen rappaukset laastilla tai stukilla sekä vastavilla rappausaineilla	45410000
		45.42	Rakennuspuusepäntöasennustyöt	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - muiden kuin itsevalmistettujen, puusta tai muista aineista valmistettujen ovien, ikkunoiden, oven- ja ikkunankarmien, sovitettujen keittiöiden, portaikkojen, myymäläkalusteiden asennus - sisätilojen viimeistelytyöt kuten sisäkattojen päällystys, seinien panelointi, siirrettävien väliseinien asennus jne. Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: - parketin ja muiden puisten lattiapäällysteiden asennus, vrt. 45.43	45420000

		45.43	Lattianpäällystys ja seinien verhoilu	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - rakennusten tai muiden rakenteiden päällystäminen tai laatoittaminen: - keraamisilla, betonisilla tai kivisillä seinä- tai lattiatiilillä tai -kivillä - parketilla tai muulla puisella lattiapäällysteellä -kokolattiamatoilla tai linoleumilla, myös kumisella tai muovisella lattiapäällysteellä - mosaiikkisilla, marmorisilla, graniittisilla tai liuskekivisillä seinä- tai lattiapäällysteillä - tapetilla	45430000
		45.44	Maalaus ja lasitus	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: -rakennusten sisä- ja ulkomaalaus - muiden rakenteiden ulkomaalaus - lasien, peilien jne. asennus Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: - ikkunoiden asennus, vrt.45.42	45440000
		45.45	Muu rakennusten viimeistely	Tälle nelinumerotasolle kuuluu: - yksityisten uima-altaiden rakentaminen - rakennusten ulkopintojen puhdistaminen höyryllä, hiekkapuhaltamalla ja vastavalla tavalla - muut muualla luokittelemattomat rakennusten viimeistelyt Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: -rakennusten ja muiden rakenteiden siivous, vrt.74.70	45212212 ja DA04 45450000
	45.5		Rakennus- tai purkulaitteiden vuoraus käyttäjineen		45500000

		45.50	Rakennus- tai purkulaitteiden vuoraus käyttäjiineen	Tälle nelinumerotasolle ei kuulu: - rakennus- tai purkukoneiden ja -laitteiden vuokraus ilman käyttäjää, vrt. 71.32	45500000
--	--	-------	---	--	----------

2.

Laki**julkisista hankinnoista annetun lain 7 ja 83 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 7 ja 83 §, sellaisena kuin niistä on
 83 § laissa 321/2010, seuraavasti:

7 §

*Yleiset hankintoja koskevat
 poikkeukset soveltamisalasta*

Tätä lakia ei sovelleta julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (/) 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintoihin eikä hankintoihin, jotka jäävät mainitun lain soveltamisalan ulkopuolelle sen 7 §:n 1 momentin, 8 tai 13 §:n nojalla.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta hankintoihin:

1) jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä;

2) joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään:

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvät kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Edellä 2 momentin 2 kohdan a alakohdassa säädetystä poiketen lakia sovelletaan kehitys yhteistyösopimukseen perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin.

83 §

*Hankintaoikaisun soveltaminen
 muihin hankintoihin*

Hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaisen hankintayksikön päätöksen tai muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun korjaamiseen, johon ei muutoin sovelleta tätä lakia. Tällaisen hankintaoikaisun johdosta tehtävään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta.

Hankintaoikaisusta puolustus- ja turvallisuushankinnoissa säädetään julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetussa laissa (/).

Tämä laki tulee voimaan
 kuuta 20 .

päivänä

3.

Laki**vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain 17 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesi – ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain (349/2007) 17 § seuraavasti:

17 §

*Yleiset hankintoja koskevat
 poikkeukset soveltamisalasta*

Tätä lakia ei sovelleta julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (/) 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintoihin eikä hankintoihin, jotka jäävät mainitun lain soveltamisalan ulkopuolelle sen 7 tai 8 §:n nojalla.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta:

1) rakennusurakoita tai palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin, joita yhtä tai useaa tässä laissa tarkoitettua toimintoa harjoittava hankintayksikkö tekee näiden toimintojen harjoittamiseksi;

2) hankintoihin, joiden tarkoituksena on jälleenmyynti tai vuokraus ulkopuolisille tahoille, jos hankintayksiköllä ei ole erityis- tai yksinoikeutta myydä tai vuokrata hankinnan kohdetta ja jos muut yksiköt voivat myydä tai vuokrata sen samoin edellytyksin kuin hankintayksiköt;

3) hankintoihin, joita hankintayksikkö tekee muun kuin 6—9 §:ssä tarkoitettun toiminnon harjoittamiseksi, jollei 10 §:stä muuta johdu;

4) hankintoihin, jotka liittyvät tässä laissa tarkoitettun toiminnon harjoittamiseen kolmansissa maissa, jos Euroopan yhteisön alueella olevaa verkkoa tai maantieteellistä aluetta ei käytetä;

5) hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä;

6) hankintoihin, joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
 kuuta 20 .

4.

Laki**markkinaoikeuslain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan markkinaoikeuslain (1527/2001) 1 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 323/2010, seuraavasti:

1 §

Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka

Markkinaoikeus käsittelee ne asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

2) julkisista hankinnoista annetussa laissa (348/2007) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksi-

köiden hankinnoista annetussa laissa (349/2007) sekä julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetussa laissa (/);

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Helsingissä _____ päivänä _____ kuuta 20

Tasavallan Presidentti**TARJA HALONEN**

2.

Laki**julkisista hankinnoista annetun lain 7 ja 83 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista annetun lain (348/2007) 7 ja 83 §, sellaisena kuin niistä on
83 § laissa 321/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

7 §

*Yleiset hankintoja koskevat
poikkeukset soveltamisalasta*

Tätä lakia ei sovelleta hankintoihin:

1) jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä *taikka jos valtion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat;*

2) joiden kohde soveltuu *pääasiallisesti so-tilaalliseen käyttöön; taikka*

3) joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään:

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Edellä 1 momentin 3 kohdan a alakohdassa

Ehdotus

7 §

*Yleiset hankintoja koskevat
poikkeukset soveltamisalasta*

Tätä lakia ei sovelleta julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (/) 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintoihin eikä hankintoihin, jotka jäävät mainitun lain soveltamisen ulkopuolelle sen 7 §:n 1 momentin, 8 §:n tai 13 §:n nojalla.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta hankintoihin:

1) jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä;

2) joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään:

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvät kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Edellä 2 momentin 2 kohdan a alakohdassa

säädetyistä poiketen lakia sovelletaan kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin.

83 §

*Hankintaoikaisun soveltaminen
muihin hankintoihin*

Hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaisen hankintayksikön päätöksen tai muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun korjaamiseen, johon ei muutoin sovelleta tätä lakia. Tällaisen hankintaoikaisun johdosta tehtävään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta.

säädetyistä poiketen lakia sovelletaan kehitysyhteistyösopimuksiin perustuviin ulkoasiainhallinnon hankintoihin.

83 §

*Hankintaoikaisun soveltaminen
muihin hankintoihin*

Hankintaoikaisua sovelletaan myös sellaisen hankintayksikön päätöksen tai muun hankintamenettelyssä tehdyn ratkaisun korjaamiseen, johon ei muutoin sovelleta tätä lakia. Tällaisen hankintaoikaisun johdosta tehtävään päätökseen ei saa hakea valittamalla muutosta markkinaoikeudelta.

Hankintaoikaisusta puolustus- ja turvallisuushankinnoissa säädetään julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetussa laissa (/).

_____ päivä
Tämä laki tulee voimaan _____
kuuta 20 .

3.

Laki

vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain 17 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan vesi – ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun lain (349/2007) 17 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

17 §

17 §

Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Yleiset hankintoja koskevat poikkeukset soveltamisalasta

Tätä lakia ei sovelleta:

1) rakennusurakoita tai palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin, joita yhtä tai useaa tässä laissa tarkoitettua toimintoa harjoittava hankintayksikkö tekee näiden toimintojen harjoittamiseksi;

2) hankintoihin, joiden tarkoituksena on jälleenmyynti tai vuokraus ulkopuolisille tahoille, jos hankintayksiköllä ei ole erityis- tai yksinoikeutta myydä tai vuokrata hankinnan kohdetta ja jos muut yksiköt voivat myydä tai vuokrata sen samoin edellytyksin kuin hankintayksiköt;

3) hankintoihin, joita hankintayksikkö tekee muun kuin 6—9 §:ssä tarkoitetun toiminnon harjoittamiseksi, jollei 10 §:stä muuta johdu;

4) hankintoihin, jotka liittyvät tässä laissa tarkoitetun toiminnon harjoittamiseen kolmansissa maissa, jos Euroopan yhteisön alueella olevaa verkkoa tai maantieteellistä aluetta ei käytetä;

5) hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin

Tätä lakia ei sovelleta julkisista puolustus- ja turvallisuushankinnoista annetun lain (/) 5 §:ssä tarkoitettuihin hankintoihin eikä hankintoihin, jotka jäävät mainitun lain soveltamisalan ulkopuolelle sen 7 tai 8 §:n nojalla.

Tätä lakia ei myöskään sovelleta:

1) rakennusurakoita tai palveluja koskeviin käyttöoikeussopimuksiin, joita yhtä tai useaa tässä laissa tarkoitettua toimintoa harjoittava hankintayksikkö tekee näiden toimintojen harjoittamiseksi;

2) hankintoihin, joiden tarkoituksena on jälleenmyynti tai vuokraus ulkopuolisille tahoille, jos hankintayksiköllä ei ole erityis- tai yksinoikeutta myydä tai vuokrata hankinnan kohdetta ja jos muut yksiköt voivat myydä tai vuokrata sen samoin edellytyksin kuin hankintayksiköt;

3) hankintoihin, joita hankintayksikkö tekee muun kuin 6—9 §:ssä tarkoitetun toiminnon harjoittamiseksi, jollei 10 §:stä muuta johdu;

4) hankintoihin, jotka liittyvät tässä laissa tarkoitetun toiminnon harjoittamiseen kolmansissa maissa, jos Euroopan yhteisön alueella olevaa verkkoa tai maantieteellistä aluetta ei käytetä;

5) hankintoihin, jotka ovat salassa pidettäviä tai joiden toteuttaminen edellyttää lakiin

perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä *taikka, jos valtion keskeiset turvallisuusedut sitä vaativat*;

6) hankintoihin, joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

perustuvia erityisiä turvatoimenpiteitä;

6) hankintoihin, joita koskevat muut menettelysäännöt ja jotka tehdään

a) Suomen ja yhden tai useamman kolmannen maan välisen kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee tavarahankintoja tai rakennusurakoita allekirjoittajavaltioiden yhteisen rakennusurakan toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi taikka palveluhankintoja allekirjoittajavaltioiden yhteisen hankkeen toteuttamiseksi tai hyödyntämiseksi;

b) kansainvälisen järjestön erityismenettelyn nojalla; taikka

c) joukkojen sijoittamiseen liittyvän kansainvälisen sopimuksen nojalla, joka koskee jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa tai kolmannessa maassa toimivia yrityksiä.

Tämä laki tulee voimaan
kuuta 20 .

päivänä

4.

Laki**markkinaoikeuslain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan markkinaoikeuslain (1527/2001) 1 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on
 laissa 323/2010, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

1 §

Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka

Markkinaoikeuden toimivalta ja toimipaikka

Markkinaoikeus käsittelee ne asiat, jotka
 säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

Markkinaoikeus käsittelee ne asiat, jotka
 säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

2) julkisista hankinnoista annetussa laissa
 (348/2007) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen
 ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden
 hankinnoista annetussa laissa
 (349/2007);

2) julkisista hankinnoista annetussa laissa
 (348/2007) ja vesi- ja energiahuollon, liikenteen
 ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden
 hankinnoista annetussa laissa
 (349/2007) *sekä julkisista puolustus- ja tur-*
vallisuushankinnoista annetussa laissa
 (/);

Tämä laki tulee voimaan _____ *päivänä*
kuuta 20 . _____

1.

Lag

om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

DEL I

Gemensamma bestämmelser om principer och tillämpningsområde

1 kap.

Syfte och principer

1 §

Lagens syfte

De statliga och kommunala myndigheterna samt övriga upphandlande enheter ska konkurrensutsätta sin försvars- och säkerhetsupphandling så som föreskrivs i denna lag.

Syftet med lagen är att, utan att det äventyrar statens viktiga säkerhetsintressen, effektivisera användningen av allmänna medel, främja upphandling av hög kvalitet och garantera jämlika möjligheter för företag och andra sammanslutningar att erbjuda varor, tjänster och byggtreprenader vid anbuds-förfaranden för offentlig försvars- och säkerhetsupphandling.

Genom denna lag genomförs Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/81/EG om samordning av förfarandena vid tilldelning av vissa kontrakt för byggtreprenader, varor och tjänster av upphandlande myndigheter och enheter på försvars- och säkerhetsom-

rådet, nedan försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet.

2 §

Principer för offentlig försvars- och säkerhetsupphandling

Den upphandlande enheten ska utnyttja befintliga konkurrensförhållanden, behandla deltagarna i upphandlingsförfarandet på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt samt förfara öppet och med beaktande av proportionalitetskraven.

De upphandlande enheterna ska sträva efter att ordna sin upphandling så att den kan genomföras på ett så ekonomiskt och systematiskt sätt som möjligt samt i form av så ändamålsenliga helheter som möjligt med beaktande av miljöaspekterna. För att minska de administrativa uppgifterna i anslutning till upphandlingen kan de upphandlande enheterna utnyttja ramavtal samt genomföra gemensamma upphandlingar eller utnyttja andra samarbetsmöjligheter vid anbuds-förfaranden för offentlig försvars- och säkerhetsupphandling.

Om en anbudssökande eller anbudsgivare i anbuds-förfarandet är en sammanslutning eller en inrättning som ägs av den upphandlande enheten eller är en annan upphandlande enhet ska denna behandlas på samma sätt

som övriga anbudssökande och anbudsgivare.

3 §

Definitioner

I denna lag och i bestämmelser som utfärdats med stöd av den avses med

1) upphandlingskontrakt ett skriftligt kontrakt som slutits mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer och som avser utförande av byggtreprenad, upphandling av varor eller utförande av tjänster mot ekonomisk ersättning,

2) byggtreprenadkontrakt ett upphandlingskontrakt som gäller utförande eller både projektering och utförande av sådana byggarbeten eller byggtreprenader som kan hänföras till en verksamhet som avses i bilaga C; med byggtreprenadkontrakt avses även utförande, oavsett form, av byggtreprenader som uppfyller de krav som den upphandlande enheten ställer; med byggtreprenad kan avses en entreprenad för hus-, jord- eller vattenbyggnadsarbeten som bildar en ekonomisk eller teknisk helhet,

3) varuupphandlingskontrakt ett upphandlingskontrakt som avser annat än byggtreprenader; ett varuupphandlingskontrakt syftar till köp, leasing, hyra eller upphandling på avbetalning med eller utan köpoption av en vara; som varuupphandlingskontrakt anses även ett sådant upphandlingskontrakt som utöver upphandling av varor även omfattar monterings- och installationsarbeten,

4) tjänsteupphandlingskontrakt ett kontrakt som avser annat än offentliga byggtreprenader och offentlig varuupphandling och som syftar till utförande av tjänster; som tjänsteupphandlingskontrakt anses även ett sådant upphandlingskontrakt som utöver tjänster även omfattar varor, om tjänsternas värde överstiger varornas värde; som tjänsteupphandlingskontrakt anses dessutom ett upphandlingskontrakt som utöver tjänster även omfattar byggarbeten enligt bilaga C,

5) underleverantörskontrakt ett skriftligt kontrakt med ekonomiska villkor som slutits mellan en anbudsgivare som valts ut för ett kontrakt och en eller flera ekonomiska aktörer, och som avser utförande av byggtre-

prenad, leverans av varor eller tillhandahållande av tjänster enligt kontraktet,

6) leverantör en fysisk eller juridisk person, offentlig enhet eller en grupp av leverantörer som på marknaden erbjuder varor, tjänster, byggarbeten eller byggtreprenader,

7) anbudssökande en leverantör som anmält intresse för att delta i ett selektivt eller förhandlat förfarande eller en konkurrenspräglad dialog,

8) anbudsgivare en leverantör som lämnar ett anbud,

9) selektivt förfarande ett upphandlingsförfarande där den upphandlande enheten publicerar en upphandlingsannons om upphandlingen och i vilket intresserade leverantörer kan begära att få delta; endast de anbudssökande som den upphandlande enheten utser får lämna anbud,

10) förhandlat förfarande ett upphandlingsförfarande där den upphandlande enheten publicerar en upphandlingsannons om upphandlingen och i vilket intresserade leverantörer kan begära att få delta; den upphandlande enheten förhandlar om villkoren för upphandlingskontraktet med de leverantörer som den utser,

11) direktupphandling ett upphandlingsförfarande där den upphandlande enheten utan att publicera någon upphandlingsannons utser en eller flera leverantörer att delta i förfarandet och förhandlar om villkoren för kontraktet med dem,

12) konkurrenspräglad dialog ett upphandlingsförfarande där den upphandlande enheten publicerar en upphandlingsannons om upphandlingen och i vilket alla leverantörer kan begära att få delta; den upphandlande enheten för en dialog med de godkända anbudssökandena för att nå fram till en eller flera lösningar som kan tillgodose enhetens behov och som utgör grunden för de anbud som de utvalda anbudssökandena inbjuds att lämna,

13) ramavtal ett avtal som ingås mellan en eller flera upphandlande enheter och en eller flera leverantörer i syfte att fastställa villkoren för upphandlingskontrakt som ingås under en viss tidsperiod, såsom priser och planerade kvantiteter,

14) militär utrustning utrustning som är särskilt utformad eller anpassad för militära

syften och som är avsedd att användas som vapen, ammunition eller försvarsmateriel,

15) utrustning, byggtreprenad och tjänster av känslig karaktär utrustning, byggtreprenad och tjänster som har ett säkerhetssyfte och som inbegriper, kräver/eller innehåller klassificerad information,

16) klassificerad information all information och allt material oavsett dess form, karaktär eller överföringsteknik, som omfattas av krav på en viss klassificeringsnivå eller en viss skyddsnivå och som med hänsyn till den nationella säkerheten och enligt gällande lagar, förordningar eller administrativa föreskrifter måste skyddas mot intrång, förstörelse, avlägsnande, spridning, förlust eller åtkomst, eller någon annan typ av risk,

17) kris en situation i Finland eller i ett annat land då en händelse med skadliga konsekvenser inträffar som tydligt går utöver omfattningen av en allvarlig händelse under vanliga omständigheter och som i hög grad hotar eller inskränker människors liv och hälsa eller i hög grad påverkar egendomsvärden eller kräver åtgärder för att tillhandahålla befolkningens livsförnödenheter; en kris ska också anses ha uppstått om det föreligger överhängande risk för att en sådan allvarlig händelse kommer att inträffa; väpnade konflikter, och krig ska betraktas som kriser när denna lag tillämpas,

18) forskning och utveckling all verksamhet som omfattar grundforskning, tillämpad forskning

och experimentell utveckling; det senare kan omfatta utformning av tekniska demonstratorer, det vill säga verktyg för att demonstrera ett nytt koncept eller en ny teknisk funktion i en relevant eller typisk miljö,

19) teknisk specifikation fastställda egenskaper hos den vara, den tjänst eller det material som är föremål för upphandlingen; sådana egenskaper är bland annat kvalitetsnivå och miljöskyddsnivå, projektering, överensstämmelse med krav och ändamålsenlighet samt bedömning av produktens bruksegenskaper, produktens säkerhet och mått, beteckning under vilken produkten saluförs, terminologi, symboler, provning och provningsmetoder samt krav på förpackning, märkning, etiketter, bruksanvisningar, produktionsprocesser och produktionsmetoder

samt krav beträffande förfaranden vid bedömning av överensstämmelse; egenskaper som vid offentliga byggtreprenader fastställs genom tekniska specifikationer är dessutom bestämmelser om projektering, kostnadsberäkning, provning och kontroll, villkoren för att arbetet ska godkännas, byggmetoder samt byggteknik och andra tekniska villkor som hänför sig till det färdiga arbetet och material eller delar som ingår i det,

20) standard en teknisk definition som godkänts av ett erkänt standardiseringsorgan för upprepad och kontinuerlig tillämpning och som har offentliggjorts som standard och med vilken överensstämmelse inte är obligatorisk; en standard kan vara

a) internationell, dvs. antagen av ett internationellt standardiseringsorgan och tillgänglig för allmänheten, eller

b) europeisk, dvs. antagen av ett europeiskt standardiseringsorgan och tillgänglig för allmänheten, eller

c) nationell, dvs. antagen av ett nationellt standardiseringsorgan och tillgänglig för allmänheten, eller

d) försvarsområdets, varvid den har godkänts av ett internationellt, regionalt eller nationellt standardiseringsorgan, som har specialiserat sig på att upprätta tekniska specifikationer för upprepad och kontinuerlig tillämpning och det är inte obligatoriskt att följa standarden,

21) europeiskt tekniskt godkännande en positiv teknisk bedömning av en för ett visst ändamål avsedd byggprodukts lämplighet för detta ändamål vilken lämnats av ett godkännandeorgan utsett av en medlemsstat i Europeiska unionen; godkännandet grundar sig på uppfyllandet av de väsentliga kraven beträffande byggnadsverket, på basis av vilka de för produkten kännetecknande egenskaperna har fastställts, samt på en definition av användningsförhållandena,

22) officiell teknisk definition en teknisk definition som har erkänts av medlemsstaterna i Europeiska unionen och som har offentliggjorts i Europeiska unionens officiella tidning,

23) teknisk referens vilken som helst annan teknisk definition än en officiell standard, som har tagits fram av ett europeiskt standar-

diseringsorgan i enlighet med förfaranden som beaktar marknadens behov,

24) erkänt organ provnings- eller kalibreringslaboratorier och kontroll- och certifieringsorgan som uppfyller tillämpliga europeiska standarder; den upphandlande enheten ska också godta intyg utfärdade av erkända organ i andra medlemsstater i Europeiska unionen,

25) livslängd en varas samtliga skeden, det vill säga forskning och utveckling, industriell utveckling, tillverkning, reparation, modernisering, ändring, underhåll, service och ordnande av service, lagring, transport, utbildning, testning, återkallande och förstöring,

26) gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV) den tillämpliga nomenklatur som avses i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 2195/2002 om en gemensam terminologi vid offentlig upphandling (CPV),

27) skriftlig varje enhet av ord eller siffror som kan läsas, återges och sedan meddelas; denna enhet kan innehålla uppgifter som går att överföra eller lagra med elektroniska medel,

28) elektroniska medel som utnyttjar elektronik för behandling och lagring av data samt sänder, överför och tar emot information via kabel, radiovågor, på optisk eller någon annan elektromagnetisk väg.

2 kap.

Tillämpningsområde

4 §

Upphandlande enheter

Upphandlande enheter som avses i denna lag är

- 1) statens, kommunernas och samkommunernas myndigheter,
- 2) affärsverk enligt lagen om statliga affärsverk (1185/2002),
- 3) offentligrättsliga organ; med offentligrättsligt organ avses en juridisk person som särskilt har inrättats för att tillgodose sådana behov i det allmännas intresse som inte har industriell eller kommersiell karaktär, och

a) som till största delen finansieras av en upphandlande enhet som avses i 1 – 3 punkten,

b) vars ledning står under kontroll av en upphandlande enhet som avses i 1 – 3 punkten, eller

c) i vars förvaltnings-, styrelse- eller kontrollorgan mer än hälften av ledamöterna utses av en upphandlande enhet som avses i 1 – 3 punkten, samt

4) de upphandlande enheterna enligt 5 § i lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (349/2007), nedan försörjningslagen.

5 §

Försvars- och säkerhetsupphandling

Om inget annat följer av 36, 51, 52 eller 62 artikeln i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, nedan EUF-fördraget, tillämpas denna lag på upphandling som gäller

- 1) militär utrustning, tillhörande komponenter eller komponenthelheter,
- 2) utrustning av känslig karaktär, tillhörande delar eller komponenthelheter,
- 3) byggtreprenader, varor eller tjänster som direkt hänför sig till den utrustning som avses i 1 och 2 punkten under något skede av dess livslängd,
- 4) byggtreprenader eller tjänster specifikt för militärändamål, eller
- 5) byggtreprenader eller tjänster av känslig karaktär.

6 §

Blandade upphandlingskontrakt och tillämpning av upphandlingslagen

Om upphandlingen av en byggtreprenad, vara eller tjänst omfattas delvis av tillämpningsområdet för denna lag och delvis av tillämpningsområdet för lagen om offentlig upphandling (348/2007), nedan upphandlingslagen, eller försörjningslagen, ska upphandlingen göras i enlighet med denna lag, förutsatt att tilldelning av ett enda kontrakt är berättigat av objektiva skäl.

Om upphandlingen av en byggtreprenad, vara eller tjänst delvis omfattas av tillämp-

ningsområdet för denna lag, men samtidigt delvis står utanför tillämpningsområdet för denna lag, upphandlingslagen och försörjningslagen, tillämpas bestämmelserna i denna lag inte på den, om tilldelning av ett enda kontrakt är berättigat av objektiva skäl.

En upphandling får inte genomföras med ett enda kontrakt i syfte att undvika tillämpning av bestämmelserna i denna lag, upphandlingslagen eller försörjningslagen.

Den upphandlande enheten kan också tillämpa upphandlingslagen på upphandling av en byggtreprenad, vara eller tjänst som omfattas av tillämpningsområdet för denna lag.

7 §

Allmänna undantag från lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas inte på

1) försvars- och säkerhetsupphandling, som omfattas av sekretess eller där tillämpningen av denna lag skulle kräva att den upphandlande enheten lämnar ut information, vars avslöjande strider mot väsentliga statliga säkerhetsintressen,

2) försvars- och säkerhetsupphandling mellan myndigheter,

3) försvars- och säkerhetsupphandling, för vilken gäller

a) särskilda förfaranderegler med stöd av ett internationellt avtal eller arrangemang mellan Finland och minst en stat som står utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet,

b) särskilda förfaranderegler med stöd av ett internationellt avtal eller arrangemang, som sammanhänger med stationering av styrkor och som gäller företag i någon av staterna inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet eller ett tredje land,

c) en internationell organisations särskilda förfaranderegler när den internationella organisationen gör upphandling för egna syften, eller

d) en internationell organisations särskilda förfaranderegler när den upphandlande enheten måste genomföra upphandlingen i enlighet med dem,

4) försvars- och säkerhetsupphandling som hänför sig till ett forsknings- och utvecklingsprojekt som gäller en gemensam ny produkt mellan minst två stater som hör till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och inte heller på upphandling som har gjorts i senare stadier av denna produkts livscykel, eller

5) upphandling som genomförs när styrkor sänds till områden utanför Europeiska unionen och vilken görs i något tredje land, när upphandlingen av operativa behov måste ingås med en ekonomisk aktör i det område där operationen genomförs.

Denna lag tillämpas inte heller på

1) försvars- och säkerhetsupphandling, som görs av en upphandlande enhet som avses i 4 § 1 mom. 4 punkten och där värdet på upphandlingen inte överstiger EU-tröskelvärdena enligt 12 § och inte heller på

2) försvars- och säkerhetsupphandling, som görs för att utföra en sådan verksamhet i fråga om vilken det i enlighet med 11 § i försörjningslagen genom ett beslut av Europeiska kommissionen har fastställts att verksamheten är en direkt konkurrensutsatt verksamhet på marknader med fritt tillträde.

Om endast stater som är medlemmar i Europeiska unionen deltar i ett forsknings- och utvecklingsprojekt enligt 1 mom. 4 punkten, ska forsknings- och utvecklingsprojektet anmälas till Europeiska kommissionen. Anmälan ska göras när forsknings- och utvecklingsprojektet inleds och den ska innehålla uppgifter om kostnadsfördelningsavtal som ingåtts mellan projektets parter, forsknings- och utvecklingsutgifternas andel i förhållande till projektets totala kostnader samt, ifall upphandling har planerats hos medlemsstaterna, dess andelar.

8 §

Särskilda undantag från lagens tillämpningsområde

Denna lag tillämpas inte på försvars- och säkerhetsupphandling som sammanhänger med underrättelseverksamhet.

Denna lag tillämpas inte heller på försvars- och säkerhetsupphandling när det är fråga om

1) tjänsteupphandlingar som gäller förvärv eller hyra, oavsett finansieringsform, av mark, befintliga byggnader eller annan fast egendom eller rättigheter till sådan,

2) skiljemanna- och förlikningstjänster,

3) finansiella tjänster med undantag av försäkringstjänster,

4) anställningskontrakt,

5) forsknings- och utvecklingstjänster, utom de som utslutande är till nytta för en upphandlande enhet i dess egen verksamhet, förutsatt att den tillhandahållna tjänsten helt betalas av den upphandlande enheten.

9 §

Upphandling hos enheter anknutna till den upphandlande enheten

Denna lag tillämpas inte på försvars- och säkerhetsupphandling som den upphandlande enheten företar hos enheter som är formellt fristående från den och självständiga med tanke på beslutsfattandet, om den upphandlande enheten ensam eller tillsammans med andra upphandlande enheter övervakar enheten på samma sätt som den övervakar egna verksamhetsställen och om enheten bedriver huvuddelen av sin verksamhet tillsammans med de upphandlande enheter som utövar ett bestämmande inflytande över den.

10 §

Upphandling hos inköpscentral

En upphandlande enhet som anskaffar varor, tjänster eller byggtreprenader som omfattas av denna lags tillämpningsområde via en inköpscentral anses ha följt denna lag, under förutsättning att inköpscentralen har följt den.

Med inköpscentral avses en upphandlande enhet eller ett europeiskt offentligt organ som anskaffar varor eller tjänster åt de upphandlande enheterna eller sluter upphandlingskontrakt eller ramavtal om varor, tjänster eller byggtreprenader för dessa.

11 §

Reservering av upphandling för arbetscentraler

En upphandlande enhet kan reservera rätten att delta i en upphandling för arbetscentraler eller motsvarande enheter eller föreskriva att kontrakten ska fullgöras inom ramen för program för skyddad anställning, om majoriteten av de berörda arbetstagarna är personer med funktionshinder som på grund av funktionshindrets art eller svårighet inte kan utöva yrkesverksamhet på normala villkor. Av upphandlingsannonsen ska framgå att kontraktet är reserverat för arbetscentraler eller för fullgörande inom ramen för program för skyddad anställning.

3 kap.

Tröskelvärden och tillämpningsbestämmelser som anknyter till upphandlingsformerna

12 §

EU-tröskelvärden

De EU-tröskelvärden som baserar sig på kommissionens förordning (EG) nr 1177/2009 om ändring av europaparlamentets och rådets direktiv 2004/17/EG, 2004/18/EG och 2009/81/EG avseende de tröskelvärden som ska tillämpas vid upphandlingsförfaranden är

1) 387 000 euro vid upphandling av varor och tjänster samt

2) 4 845 000 euro vid byggtreprenader.

Europeiska unionens kommission reviderar tröskelvärdena vartannat år genom en förordning i enlighet med förfarandet i artikel 68 i försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet och publicerar de reviderade tröskelvärdena i Europeiska unionens officiella tidning, varvid värdena i 1 mom. ersätts med de reviderade värden som Europeiska kommissionen har beslutat om. Arbets- och näringsministeriet ska utan dröjsmål i den officiella tidningen informera om ändringar av EU-tröskelvärdena i enlighet med de revideringar som Europeiska kommissionen har gjort.

13 §

Nationella tröskelvärden

Denna lag tillämpas inte på följande försvars- och säkerhetsupphandlingar:

1) varu- och tjänsteupphandlingar, vilkas uppskattade värde exklusive mervärdesskatt understiger 30 000 euro,

2) byggtreprenader, vilkas uppskattade värde exklusive mervärdesskatt understiger 150 000 euro samt

3) avvikande från vad 1 punkten anger om tjänsteupphandling, på hälsovårdstjänster enligt bilaga B (grupp 25), om upphandlingens uppskattade värde exklusive mervärdesskatt understiger 100 000 euro.

14 §

Bestämmelser som ska tillämpas på varu- och tjänsteupphandling samt på byggtreprenader

På de varuupphandlingar, tjänsteupphandlingar enligt bilaga A och byggtreprenader som överstiger det EU-tröskelvärde som avses i 12 § 1 mom. ska bestämmelserna i denna lag tillämpas, med undantag för bestämmelserna i del III. Bestämmelserna i lagen tillämpas även på upphandling av tjänster enligt bilaga A tillsammans med tjänster enligt bilaga B, om värdet av tjänsterna enligt bilaga A överstiger värdet av tjänsterna enligt bilaga B och upphandlingens totala värde överstiger EU-tröskelvärdet.

På de varuupphandlingar, tjänsteupphandlingar enligt bilaga A och byggtreprenader som understiger det EU-tröskelvärde som avses i 12 § 1 mom. men överstiger det nationella tröskelvärde som avses i 13 § tillämpas vad som föreskrivs i del I, III och IV.

På tjänsteupphandlingar enligt bilaga B tillämpas vad som föreskrivs i del I, III och IV. På de tjänsteupphandlingar enligt bilaga B som överstiger det EU-tröskelvärde som avses i 12 § 1 mom. tillämpas dessutom det som i 28 § sägs om annonseringsskyldighet i efterhand och om anmälan om direktupphandling samt i 37 – 38 § om tekniska specifikationer, tekniska specifikationer som gäll-

er miljöegenskaper och i 44 § om bevis som anbudsgivaren lägger fram.

15 §

Bestämmelser som ska tillämpas på vissa andra upphandlingar

På de upphandlingar i fråga om vilka förutsättningarna i artikel 346.1 b i EUF-fördraget uppfylls och vilkas värde överstiger det nationella tröskelvärde om vilket föreskrivs i 13 § tillämpas det som föreskrivs i del I, III och IV.

4 kap.

Beräkning av det uppskattade värdet av en upphandling

16 §

Beräkning av det uppskattade värdet av en upphandling

Grund för beräkningen av det uppskattade värdet av en upphandling ska vara den största totala ersättning som ska betalas, exklusive mervärdesskatt. Vid beräkningen av värdet ska även beaktas möjliga alternativa sätt för genomförande av upphandlingen och options- och förlängningsklausuler som ingår i upphandlingskontraktet.

Vid beräkningen av det uppskattade värdet av en byggtreprenad ska hänsyn tas till entreprenadens värde samt till det uppskattade totala värdet av de varor som är nödvändiga för att entreprenaden ska kunna utföras och som den upphandlande enheten tillhandahåller entreprenören.

Om en upphandling genomförs samtidigt i form av delkontrakt, ska det uppskattade totala värdet av samtliga motsvarande delkontrakt beaktas då det uppskattade värdet av upphandlingskontraktet beräknas. Om det sammanlagda värdet av delkontrakten är minst detsamma som EU-tröskelvärdet som avses i 12 §, ska bestämmelserna i denna lag följas vid upphandlingen av varje del.

I fråga om sådana delkontrakt i anslutning till varu- eller tjänsteupphandling vars uppskattade värde understiger 80 000 euro samt i fråga om sådana delkontrakt i anslutning till byggtreprenader vars uppskattade värde är minst 1 miljon euro tillämpas bestämmelserna i 10 kap., om det sammanlagda värdet av dessa delar inte överstiger 20 procent av det sammanlagda värdet av samtliga delar.

Det uppskattade värdet ska gälla då den upphandlande enheten skickar ut upphandlingsannonsen för publicering eller på annat sätt inleder upphandlingsförfarandet.

17 §

Beräkning av det uppskattade värdet av viss tjänsteupphandling

Vid beräkning av det uppskattade värdet av en upphandling ska som utgångspunkt när det gäller

1) försäkringstjänster användas de försäkringspremier som ska betalas och andra ersättningar,

2) tjänsteupphandling som gäller projektering användas de avgifter och provisioner som ska betalas och andra ersättningar.

18 §

Beräkning av det uppskattade värdet för en kontraktstid

Om ett varuupphandlingskontrakt avser leasing, hyra eller upphandling på avbetalning, ska beräkningen av det uppskattade värdet av kontraktet grunda sig på

1) det uppskattade totala värdet för hela giltighetstiden av ett tidsbundet kontrakt som gäller högst 12 månader eller det totala värdet, inklusive det uppskattade restvärdet, av ett tidsbundet kontrakt som gäller längre än 12 månader, eller

2) det uppskattade månadsvärdet multiplicerat med 48, om kontraktet gäller tills vidare eller för obestämd tid.

I fråga om varu- eller tjänsteupphandlingskontrakt som regelbundet återkommer eller

som ska förnyas inom en viss period ska beräkningen av det uppskattade värdet grunda sig på

1) det totala värdet av en följd av liknande upphandlingar som gjorts under de föregående 12 månaderna eller under den föregående räkenskapsperioden med beaktande av ändringar i kvantitet eller värde under de följande 12 månaderna, eller

2) det uppskattade totala värdet av en följd av upphandlingar som gjorts under loppet av de 12 månader som följer efter den första varuleveransen eller alternativt under efterföljande räkenskapsperiod, om det är fråga om ett kontrakt på mer än 12 månader.

När det gäller tjänsteupphandlingskontrakt som inte innehåller något totalpris ska grunden för beräkning av det uppskattade värdet vara

1) det uppskattade totala värdet under kontraktstiden, om kontraktet har en bestämd löptid om högst 48 månader, eller

2) månadsvärdet multiplicerat med 48, om upphandlingskontraktet löper på obestämd tid eller om kontraktet har en längre löptid än 48 månader.

När det gäller ramavtal ska det uppskattade värdet av upphandlingen beräknas utifrån det uppskattade totala värdet av samtliga planerade upphandlingskontrakt under ramavtalets löptid.

19 §

Förbud mot att dela upp upphandling eller kombinera upphandlingar på ett artificiellt sätt

En upphandling får inte delas upp eller beräknas med exceptionella metoder i syfte att undgå tillämpning av bestämmelserna i denna lag. En varuupphandling eller en tjänsteupphandling får inte heller kombineras med en byggtreprenad eller upphandlingar annars kombineras på ett artificiellt sätt i syfte att undgå tillämpning av bestämmelserna i denna lag.

DEL II

**Bestämmelser om varuupphandlingar,
upphandlingar av primära tjänster enligt
bilaga A och byggtreprenader vilka
överstiger EU-tröskelvärdet**

5 kap.

Upphandlingsförfaranden

20 §

Val av upphandlingsförfarande

De konkurrensförfaranden som används vid upphandlingar definieras i 3 § 9 – 13 punkten. Vid upphandling ska i första hand selektivt eller förhandlat förfarande användas. Direktupphandling, konkurrenspräglad dialog och ramavtal kan användas under de förutsättningar som anges i 22 – 27 §. Om elektronisk auktion föreskrivs i lagen om elektroniska auktioner och dynamiska inköpssystem (/).

Vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog kan den upphandlande enheten på förhand begränsa antalet anbudssökande som inbjuds att delta i anbuds förfarandet. Det lägsta antal anbudssökande som inbjuds att delta i förfarandet samt vid behov det högsta antalet anbudssökande ska uppges i upphandlingsannonsen. De anbudssökande som godkänns som anbudsgivare ska väljas utifrån de minimikrav på anbudssökandenas lämplighet som anges i upphandlingsannonsen samt utifrån objektiva och icke-diskriminerande kriterier.

Det antal anbudssökande som inbjuds att delta i anbuds förfarandet ska med hänsyn till upphandlingens omfattning och art vara tillräckligt stort för att säkerställa verklig konkurrens. Vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog ska minst tre anbudssökande inbjudas, om inte antalet lämpliga sökande är lägre.

Till anbuds förfarandet ska inbjudas minst så många anbudssökande som den upphandlande enheten fastställt på förhand. Om antalet lämpliga sökande är lägre, kan den upphandlande enheten fortsätta upphandlings förfarandet genom att be lämpliga sökande läm-

na anbud eller inleda förhandlingar. Endast de anbudssökande som uppfyller minimikraven och som har inlämnat en anbudsansökan får delta i anbuds förfarandet.

Om den upphandlande enheten anser att det inte finns tillräckligt många lämpliga anbudssökande för att säkerställa verklig konkurrens, kan enheten på nytt publicera den ursprungliga upphandlingsannonsen och sätta ett nytt datum för när ansökningarna om deltagande ska vara inlämnade. De anbudssökande som inbjuds till anbudstävlan ska väljas bland de sökande som anmält sig utgående från den ursprungliga och den nya upphandlingsannonsen. Publiceringen av den nya upphandlingsannonsen begränsar inte den upphandlande enhetens möjlighet att koncentrera upphandlings förfarandet i enlighet med vad som föreskrivs i 75 §.

21 §

Det förhandlade förfarandets gång

Den upphandlande enheten ska förhandla med anbudsgivarna i syfte att anpassa anbudet till de krav som angetts i upphandlingsannonsen eller anbuds förfrågan. Syftet med förhandlingarna är att välja det bästa anbudet enligt 57 §.

Förhandlingarna kan ske i successiva steg så att antalet anbud som deltar i förhandlingarna under förhandlingen minskar på grundval av kriterier för jämförelse av anbudet. En förutsättning för detta är att det i upphandlingsannonsen eller anbuds förfrågan har angetts att förhandlingen sker i successiva steg och vilka kriterier som tillämpas vid förhandlingarna.

I den sista fasen av ett förhandlat förfarande ska det finnas ett tillräckligt antal anbudsgivare för att verklig konkurrens ska kunna säkerställas, om det finns tillräckligt många anbudsgivare eller anbud som uppfyller kraven.

Den upphandlande enheten ska behandla anbudssökande och anbudsgivare likvärdigt i förhandlingarna. Den upphandlande enheten får inte lämna ut information på ett sätt som äventyrar den likvärdiga behandlingen av anbuds förfarandets deltagare.

22 §

Direktupphandling

Den upphandlande enheten kan välja direktupphandling om

1) det vid selektivt eller förhandlat förfarande eller konkurrenspräglad dialog inte har kommit in några ansökningar eller anbud eller inte har kommit in några lämpliga anbud och om de ursprungliga villkoren i anbudsförfrågan inte ändras väsentligt,

2) det vid selektivt eller förhandlat förfarande eller konkurrenspräglad dialog har erhållits anbud, som till sitt innehåll inte motsvarar anbudsförfrågan, eller om anbudet inte kan godkännas enligt 39, 41-43, 45-56, 60 och 62 §; en förutsättning är dessutom att villkoren i anbudsförfrågan inte ändras väsentligt och att med i direktupphandlingen tas alla de anbudsgivare som uppfyller de minimikrav som ställs i 46 – 54 § och som i det föregående förfarandet har lämnat in ett anbud som stämmer överens med formkraven i anbudsförfarandet,

3) upphandlingen av tekniska skäl eller av skäl som anknyter till skydd av ensamrätt bara kan genomföras av en viss leverantör,

4) det på grund av brådska som beror på en kris inte är möjligt att iaktta tidsfristerna i ett selektivt eller förhandlat förfarande eller tidsfristerna för ett påskyndat förfarande om vilket föreskrivs i 30 §,

5) det är absolut nödvändigt att sluta kontraktet och det är omöjligt att iaktta de föreskrivna tidsfristerna på grund av synnerlig brådska av ett skäl som inte beror på den upphandlande enheten och som inte kunnat förutses,

6) det är fråga om luft- och sjöfartstjänster till vapenmakter eller säkerhetsstrupper som flyttats eller ska flyttas utomlands och tjänsterna endast kan upphandlas av sådana leverantörer vilkas anbud gäller endast en kort tid och det inte är möjligt att iaktta tidsfristerna i ett selektivt eller förhandlat förfarande eller tidsfristerna för ett påskyndat förfarande om vilket föreskrivs i 30 §,

7) den vara som ska upphandlas enbart tillverkas för forskning eller vetenskapliga ändamål och om det inte är fråga om massproduktion i syfte att säkerställa att det är eko-

nomiskt lönsamt att tillverka varan eller i syfte att täcka forsknings- och utvecklingskostnader,

8) det är fråga om forsknings- och utvecklingstjänster som inte har uteslutits ur tillämpningsområdet för denna lag med stöd av 8 §,

9) upphandlingen gäller varor som noteras och upphandlas på en råvarumarknad,

10) varorna inköps särskilt förmånligt, antingen hos en leverantör som lägger ner sin affärsverksamhet eller hos en boförvaltare eller en utredare vid insolvensförfarande, ackord eller motsvarande förfarande.

23 §

Direktupphandling vid tillägsbeställningar

Den upphandlande enheten kan göra en direktupphandling när varuupphandlingen hos den ursprungliga leverantören är en tillägsbeställning vars syfte är att delvis ersätta eller utvidga en tidigare leverans eller utrustning. En förutsättning för detta är att ett byte av leverantör skulle leda till upphandling av material med annorlunda tekniska egenskaper, vilket skulle medföra oförenlighet eller oproportionerligt stora tekniska svårigheter vid användning och underhåll. Giltighetstiden för dylika kontrakt och för kontrakt som ska förnyas får vara högst fem år med undantag av sådana situationer där den förväntade livslängden för de levererade varorna, utrustningarna eller systemen och de tekniska problem som byte av leverantör orsakar undantagsvis förutsätter en längre giltighetstid.

Den upphandlande enheten kan utöver vad som föreskrivs i 1 mom. göra en direktupphandling när det är fråga om en sådan tilläggstjänst eller tilläggsentreprenad utanför det ursprungliga upphandlingskontraktet som anskaffas av den ursprungliga leverantören och som av skäl som inte kunde förutses har visat sig nödvändig för att tjänsten ska kunna utföras eller entreprenaden genomföras i enlighet med vad som ursprungligen fastställts. En förutsättning för detta är att tilläggstjänsten eller tilläggsentreprenaden av tekniska eller ekonomiska skäl inte kan avskiljas från huvudkontraktet utan stora olägenheter för den upphandlande enheten, eller att tilläggs-

tjänsten eller tilläggsentreprenaden, också om den kan avskiljas från genomförandet av det ursprungliga kontraktet, är absolut nödvändig för att slutföra det ursprungliga kontraktet. Dessutom förutsätts att det totala värdet av tilläggstjänsterna eller tilläggsentreprenaderna är högst 50 procent av den ursprungliga upphandlingens värde.

Den upphandlande enheten kan utöver vad som föreskrivs i 1 och 2 mom. göra en direktupphandling när det är fråga om ett nytt byggentreprenadkontrakt eller en ny tjänsteupphandling som sluts med den ursprungliga leverantören och som motsvarar en tidigare byggentreprenad eller tjänsteupphandling genom selektivt förfarande. En förutsättning är att en eventuell senare direktupphandling har nämnts i den ursprungliga upphandlingsannonsen och att det uppskattade värdet av en tilläggstjänst eller en ny byggentreprenad har beaktats vid beräkning av det totala värdet av det ursprungliga kontraktet. En direktupphandling ska göras inom fem år efter det att det ursprungliga kontraktet ingicks med undantag av de avvikande situationer där den förväntade livslängden för de levererade varorna, utrustningarna eller systemen och de tekniska problem som byte av leverantör orsakar förutsätter en längre giltighetstid.

24 §

Konkurrenspräglad dialog

Den upphandlande enheten kan tillämpa konkurrenspräglad dialog vid särskilt komplicerad upphandling där

1) den upphandlande enheten inte objektivt på förhand kan definiera de rättsliga eller finansiella villkoren för en upphandling eller de tekniska medlen för att tillgodose sina behov eller mål i enlighet med 37 § 2 mom. 2 – 4 punkten, och

2) grunden för valet är att anbudet ska vara det totalekonomiskt mest fördelaktiga.

Den upphandlande enheten ska behandla anbudssökande och anbudsgivare likvärdigt vid förfarandet. Den upphandlande enheten får inte lämna ut information på ett sätt som äventyrar den likvärdiga behandlingen av anbudsförfarandets deltagare.

Den upphandlande enheten får inte utan anbudssökandens eller anbudsgivarens samtycke under anbudsförfarandets gång för de övriga anbudsgivarna röja lösningar som en annan anbudsgivare har föreslagit eller konfidentiell information som lämnats vid dialogen.

Den upphandlande enheten får dela ut pengar eller andra arvoden eller pris till deltagarna i den konkurrenspräglade dialogen.

25 §

Den konkurrenspräglade dialogens gång

Den upphandlande enheten ska i upphandlingsannonsen definiera sina behov och krav beträffande upphandlingen. Den upphandlande enheten kan dessutom utarbeta en beskrivning som preciserar målen och innehållet i upphandlingen.

Den upphandlande enheten inleder en dialog med de anbudssökande som valts ut enligt 46 – 54 §. Syftet med dialogen är att fastställa en eller flera alternativa lösningar för genomförande av upphandlingen. Den upphandlande enheten får förhandla med anbudssökandena om alla aspekter av upphandlingskontraktet.

Dialogen kan ske i successiva steg så att antalet lösningar som inkluderas i dialogen begränsas under dialogen på grundval av kriterierna för valet av anbud. I upphandlingsannonsen eller beskrivningen ska anges att dialogen sker i successiva steg och vilka kriterier som tillämpas.

Den upphandlande enheten ska avsluta dialogen när den har valt de lösningsalternativ med vilka upphandlingen kan genomföras. Deltagarna ska underrättas om att dialogen har avslutats.

Den upphandlande enheten ska av anbudssökandena begära slutliga anbud på grundval av de lösningar som lagts fram och specificerats under dialogen. Anbudena ska följa i anbudsförfrågan angivna krav som ställs på föremålet för projektet. Anbud ska begäras av ett tillräckligt antal anbudssökande för att verklig konkurrens ska kunna säkerställas, om det finns tillräckligt många anbudssökande eller lösningar som uppfyller kraven.

Vid valet av anbud tillämpas de jämförelsegrunder som meddelats i upphandlingsannonsen eller beskrivningen. Vid fastställandet av jämförelsegrunder och valet av anbud iakttas 57 §.

De slutliga anbudena kan på begäran av den upphandlande enheten preciseras och förtydligas, förutsatt att detta inte leder till ändringar av väsentliga delar av anbudet eller anbudsfrågan på ett sätt som leder till diskriminering eller snedvriden konkurrens. Under samma förutsättningar kan även det anbud som vunnit ett anbudsförfarande preciseras eller förtydligas eller åtaganden som ingår i det bekräftas.

26 §

Ramavtal

Den upphandlande enheten ska välja leverantörer för ramavtal genom selektivt eller förhandlat förfarande. Den upphandlande enheten kan välja leverantörer för ramavtal genom direktupphandling under de förutsättningar som föreskrivs i 22 §. Vid valet av leverantörer som ska inkluderas i ramavtal iakttas 8 kap. Minst tre leverantörer ska utses för ramavtal som ingås med flera leverantörer, om inte antalet anbudsgivare som uppfyller villkoren och antalet godtagbara anbud är lägre.

Upphandlingskontrakt som grundar sig på ramavtal ska slutas mellan ramavtalets ursprungliga parter. I villkoren för ramavtalet får inte några betydande ändringar göras under dess giltighetstid. Ramavtal får inte användas på ett sådant sätt att konkurrensen snedvrids, begränsas eller förhindras.

Ett ramavtal kan gälla högst sju år. Om föremålet för upphandlingen kräver det kan ramavtalet i undantagsfall löpa under längre tid, när den förväntade livscykeln för levererade varor, utrustningar eller system och de tekniska problem som byte av leverantör orsakar beaktas.

27 §

Upphandling som grundar sig på ramavtal

Om den upphandlande enheten har slutit ett ramavtal med en enda leverantör, ska den upphandling som bygger på det göras i enlighet med villkoren i ramavtalet. Den upphandlande enheten kan uppmana leverantören att vid behov skriftligen precisera eller komplettera sitt anbud.

Om den upphandlande enheten har slutit ett ramavtal med flera leverantörer, ska den upphandling som bygger på detta ramavtal göras antingen i enlighet med villkoren i ramavtalet utan konkurrensutsättning eller, om inte alla villkor är fastställda i ramavtalet, genom att konkurrensutsätta leverantörerna inom ramavtalet och vid behov i enlighet med villkoren för anbudsfrågan. Vid behov kan villkoren för ramavtal preciseras eller klargöras.

Den upphandlande enheten ska vid konkurrensutsättning av upphandling som grundar sig på ramavtal be om ett skriftligt anbud av de leverantörer som omfattas av ramavtalet och som har förutsättningar att fullgöra kontraktet. Den upphandlande enheten ska fastställa en anbudstid som ska vara tillräcklig med beaktande av upphandlingens art, den tid som utarbetandet av anbud kräver och andra motsvarande omständigheter. Innehållet i anbudena ska vara hemligt tills anbuds-förfarandet avslutats. Den upphandlande enheten ska välja det bästa anbudet med iakttagande av det kriterium för valet av anbud och de jämförelsegrunder som angetts i anbudsfrågan.

6 kap.

Annonseringsskyldighet och tidsfrister för upphandling

28 §

Annonser om upphandling

En upphandlande enhet ska sända en förhandsannons och en upphandlingsannons samt en annons i efterhand för publicering på det sätt som statsrådet närmare bestämmer

genom förordning. En upphandlande enhet kan också sända en annons om direktupphandling för publicering.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om annonskyldigheten, de kommunikationsmedier som används för att skicka annonserna, innehållet i och publiceringen av annonserna samt sådana omständigheter i samband med annonseringen om upphandlingen som förutsätts i denna lag och i försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet.

29 §

Minimitidsfrister och beräkning av tidsfrister

När tidsfristerna för upphandlingsförfarandet fastställs ska hänsyn tas till upphandlingens art och till hur komplex den är samt hur lång tid som behövs för att utarbeta och sända anbud. Tidsfristerna beräknas från den dag som följer på den då upphandlingsannonsen skickades för publicering. Vid selektivt förfarande räknas anbudstiden från den dag då anbudsfrågan skickades.

Vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog ska minst 37 dagar reserveras för inlämnande av anbudsansökan.

Vid selektivt förfarande ska anbudstiden vara minst 40 dagar. Vid förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog ska anbudstiden vara skälig med beaktande av upphandlingens art, omfattning och andra omständigheter som anknyter till detta.

30 §

Påskyndat förfarande

Tidsfristerna enligt 29 § kan förkortas, om det vid selektivt förfarande eller förhandlat förfarande är omöjligt att tillämpa dem på grund av brådska. För inlämnande av anbudsansökan ska dock reserveras minst 15 dagar, om inte upphandlingsannonsen sänds med elektroniska medel, då minst 10 dagar ska reserveras för inlämnande av anbudsansökan. Vid selektivt förfarande ska anbudstiden vara minst 10 dagar.

31 §

Förkortning av tidsfrister

Tidsfristerna för lämnande av anbudsansökningar vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog får förkortas med sju dagar, om upphandlingsannonserna skickas för publicering med elektroniska medel.

Anbudstiden vid selektivt förfarande kan förkortas till minst 22 dagar, om den upphandlande enheten har skickat en förhandsannons för publicering minst 52 dagar och högst 12 månader innan upphandlingsannonsen skickades för publicering.

Anbudstiden vid selektivt förfarande kan dessutom förkortas med fem dagar, om den upphandlande enheten med elektroniska medel samma dag som upphandlingsannonsen publiceras ger fullständig tillgång till förfrågningsunderlaget samt i annonsen anger den Internetadress där denna dokumentation finns tillgänglig.

32 §

Förlängning av tidsfrister

Anbudstiden ska förlängas så att alla anbudsgivare kan få tillgång till den information som behövs för att utarbeta anbud, om förfrågningsunderlaget eller tilläggsuppgifter som begärts i tillräckligt god tid inte tillhandahålls inom de föreskrivna tidsfristerna eller om anbud inte kan lämnas annat än efter ett besök på plats eller efter en granskning på plats av de handlingar som hänför sig till anbudsfrågan.

7 kap.

Anbudsfrågan och fastställande av föremålet för upphandlingen

33 §

Anbudsfrågan

Anbudsfrågan ska utarbetas skriftligen och så tydligt att det utifrån den är möjligt att lämna anbud som kan mätas med samma

mått och som är jämförbara. Leverantörerna ombes i anbudsfrågan eller upphandlingsannonserna att lämna sina anbud skriftligen och inom utsatt tid.

Om anbudsfrågan och upphandlingsannonserna avviker från varandra i fråga om innehåll följs det som anges i upphandlingsannonserna.

Den upphandlande enheten kan ta ut en skäligen ersättning för förfrågningsunderlaget för att täcka kostnader för särskild omfattning, material eller andra motsvarande faktorer.

34 §

Innehållet i anbudsfrågan

Anbudsfrågan eller i tillämpliga delar upphandlingsannonserna ska innehålla

1) en definition av föremålet för upphandlingen med iakttagande av bestämmelserna om fastställande av tekniska specifikationer och krav i 37 och 38 § samt övriga kvalitetskrav som anknyter till föremålet för upphandlingen,

2) en hänvisning till den publicerade upphandlingsannonserna,

3) tidsfristen för lämnande av anbud,

4) adress till vilken anbudet ska skickas,

5) det eller de språk som anbudet ska avfattas på,

6) krav som gäller anbudssökandenas eller anbudsgivarnas ekonomiska och finansiella situation samt tekniska och yrkesmässiga kvalifikationer, krav som gäller informationssäkerhet och övriga krav samt en förteckning över de handlingar som anbudssökanden eller anbudsgivaren ska tillhandahålla för detta ändamål,

7) de krav som gäller underleverantörskontrakt, informationssäkerhet och försörjningstrygghet,

8) grunden för valet av anbud samt, när som grund för valet av anbud används det totalekonomiskt mest fördelaktiga alternativet, anbudets jämförelsegrunder och deras relativa viktning eller ett skäligen variationsintervall eller i undantagsfall jämförelsegrundernas prioriteringsordning, samt

9) anbudens giltighetstid.

Anbudsfrågan eller upphandlingsannonserna ska innehålla också andra upplysningar som är av väsentlig betydelse med tanke på upphandlingsförfarandet och utarbetandet av anbud.

35 §

Hur anbudsfrågan sänds eller tillhandahålls anbudssökandena och anbudsgivarna

Vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog skickas anbudsfrågan endast till de anbudssökande som av den upphandlande enheten valts ut för anbudsfröfarandet. Anbudsfröfarögan ska sändas samtidigt till alla sökande.

Vid påskyndat förfarande, selektivt förfarande och förhandlat förfarande ska den upphandlande enheten ge in tilläggsuppgifter som anknyter till anbudsfröfarögan senast fyra dagar innan anbudstiden går ut, om tilläggsuppgifterna har begärts i tillräckligt god tid.

36 §

Inbjudan att förhandla

Vid förhandlat förfarande och konkurrenspräglad dialog ska den inbjudan att förhandla som sänds till anbudssökandena innehålla anbudsfröfarögan, det eventuella beskrivande dokumentet eller en uppgift om var dessa handlingar finns tillgängliga, tidsfristen för begäran av handlingarna samt beloppet och sättet för betalning av en avgift som eventuellt tas ut för handlingarna.

Inbjudan att förhandla ska innehålla de uppgifter som avses i 34 § 1 mom. Vid konkurrenspräglad dialog behöver inbjudan att förhandla dock inte innehålla någon uppgift om anbudstiden, men däremot en uppgift om när förhandlingarna inleds, var förhandlingarna förs och vilket språk som ska användas.

37 §

Teknisk definition av upphandling

De tekniska specifikationer som beskriver upphandlingens innehåll ska ingå i upphandlingsannonserna eller anbudsfröfarögan. De tek-

niska specifikationerna ska tillåta att anbudsgivarna deltar i anbudsförloppet på lika villkor. De tekniska specifikationerna får inte medföra omotiverade hinder för konkurrens inom offentlig upphandling.

De tekniska specifikationerna ska utarbetas

1) genom hänvisning i prioritetsordning till följande definitioner, varvid hänvisningen ska följas av orden ”eller likvärdigt”:

- en finsk eller annan nationell civil standard, genom vilken en europeisk standard införs,

- ett europeiskt tekniskt godkännande,

- en gemensam civil teknisk specifikation,

- en nationell civil standard, genom vilken en internationell standard införs,

- en annan internationell civil standard,

- ett annat tekniskt referenssystem som upprättats av europeiska standardiseringsorgan, eller om sådana inte finns för andra än nationella standarder inom försvarsområdet, en teknisk specifikation som anknyter till ett nationellt tekniskt godkännande eller nationell projektering, beräkning eller genomförande av byggtreprenader samt framställning av produkter,

- en civil teknisk specifikation, vilken härör från branschen och är vidsträckt godkänd, eller

- en nationell försvarsstandard och försvarsmaterielspecifikation, som är likartad som standarden i fråga.

2) utifrån sådana prestanda- eller funktionskrav som är tillräckligt specifika för bestämningen av föremålet för upphandlingen och valet av anbud,

3) genom hänvisning till de tekniska definitionerna enligt 1 punkten i fråga om vissa egenskaper hos föremålet för upphandlingen och till kraven enligt 2 punkten i fråga om vissa egenskaper, eller

4) utifrån prestanda- och funktionskrav och genom hänvisning till de tekniska definitionerna enligt 1 punkten, med antagandet att dessa stämmer överens med prestandakraven eller om de stämmer överens med prestanda- och funktionskraven.

Oberoende av det som föreskrivs i 2 mom. får de tekniska specifikationerna utarbetas så att i dem beaktas obligatoriska nationella tekniska bestämmelser eller tekniska krav,

som t.ex. anknyter till produktsäkerhet, vilka staten ska uppfylla med stöd av internationella standardiseringsavtal.

I tekniska specifikationer får en viss tillverkare eller varor av ett visst ursprung inte nämnas. En teknisk specifikation får inte heller innehålla en hänvisning till varumärke, patent, produkttyp, ursprung, specifik metod eller produktion, om hänvisningen gynnar eller missgynnar vissa anbudsgivare eller varor. En sådan hänvisning får undantagsvis göras endast om föremålet för upphandlingen inte på annat sätt kan beskrivas tillräckligt exakt och tydligt. Hänvisningen ska följas av orden ”eller likvärdigt”.

38 §

Tekniska specifikationer som gäller miljöegenskaper

I prestanda- eller funktionskraven enligt 37 § 2 mom. 2 punkten kan även ingå krav som gäller miljöegenskaper. En upphandlande enhet kan för fastställande av krav använda detaljerade specifikationer, eller vid behov delar av dessa, som fastställts för europeiska, multinationella eller andra miljömärken.

Specifikationer för miljömärken eller delar av dessa får användas förutsatt att

1) de är lämpliga för att definiera egenskaperna hos de varor eller tjänster som är föremål för upphandlingskontraktet,

2) kraven för miljömärket utvecklas på grundval av vetenskapliga rön,

3) alla berörda parter, såsom myndigheter, konsumenter, tillverkare, företrädare för detaljhandeln och miljöorganisationer har haft möjlighet att delta i utarbetandet av miljömärket, samt

4) miljömärket är tillgängligt för alla berörda parter.

Den upphandlande enheten kan meddela att en produkt eller tjänst som är försedd med ett visst miljömärke anses uppfylla kraven på miljöegenskaper. Den upphandlande enheten ska dock också godta annat bevis som anbudsgivaren lägger fram, såsom teknisk dokumentation från tillverkaren eller en teknisk rapport från ett erkänt organ.

39 §

Alternativa anbud

När en upphandlande enhets kriterium för valet är att anbudet ska vara det totalekonomiskt mest fördelaktiga kan den tillåta alternativa anbud. En förutsättning är att det i upphandlingsannonsen meddelas att alternativa anbud är tillåtna.

Den upphandlade enheten ska i anbudsförfrågan meddela de minimikrav som alternativt ska uppfylla samt de speciella krav som ställts för att alternativa utföranden ska få presenteras. Ett alternativt anbud kan godkännas, om det uppfyller de ovan nämnda krav som har angivits i anbudsförfrågan.

Om den upphandlande enheten har meddelat att den tillåter alternativa anbud, får ett alternativt anbud inte förkastas enbart på den grunden att det skulle leda till tjänsteupphandling i stället för varuupphandling eller till varuupphandling i stället för tjänsteupphandling.

40 §

Särskilda villkor för upphandlingskontrakt

Den upphandlande enheten kan fastställa särskilda villkor för upphandlingskontraktet, vilka kan avse särskilt informationssäkerhet, försörjningsberedskap, underentreprenad eller miljöaspekter och sociala aspekter, iakttagande av Internationell arbetsorganisationens (ILO) avtal, arbetsförhållanden och arbetsvillkor. Detta förutsätter att villkoren är icke-diskriminerande och följer gemenskapens regelverk och att de anges i upphandlingsannonsen eller anbudsförfrågan.

41 §

Krav som gäller informationssäkerhet

Om föremålet för en upphandling kräver, inbegriper eller innehåller klassificerad information, ska den upphandlande enheten i upphandlingsannonsen eller i anbudsförfrågan precisera de åtgärder och krav som är

nödvändiga för att säkerställa säkerheten för denna information.

Den upphandlande enheten kan kräva att ett anbud innehåller bl.a.

1) en utfästelse från anbudsgivaren och valda underleverantörer att de på lämpligt sätt kommer att skydda all klassificerad information som de har tillgång till eller får kännedom om under upphandlingskontraktet giltighetstid och efter detta i enlighet med de lagar, bestämmelser och administrativa beslut som ska tillämpas på denna information,

2) en utfästelse från anbudsgivaren om att den ska avkräva de underleverantörer den använder sig av vid upphandlingen en sådan utfästelse som avses i 1 punkten,

3) tillräcklig information om de underleverantörer som valts för att den upphandlande enheten ska kunna konstatera om alla underleverantörer har den kapacitet som krävs för att skydda sekretessen för klassificerad information som de har tillgång till eller kommer att åläggas att sammanställa då de genomför underleverantörsuppdrag,

4) en utfästelse från anbudsgivaren om att denne ska tillhandahålla den information som avses i 3 punkten om nya underleverantörer innan ett underleverantörskontrakt sluts.

De utfästelser och intyg som nämns i 2 mom. ska stämma överens med det som föreskrivs i 11 – 14 § i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004). Den upphandlande enheten ska också godkänna likvärdiga intyg och utfästelser som har utfärdats av behöriga organ i Finland, i en annan stat som är medlem i Europeiska unionen eller i en stat, med vilken Finland har satt i kraft ett bilateralt eller multilateralt fördrag om informationssäkerhet i enlighet med lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004), vilka anbudsgivaren ger. Den upphandlande enheten kan vid behov göra och beakta egna tilläggsutredningar.

42 §

Krav som gäller försörjningstrygghet

Den upphandlande enheten ska i upphandlingsannonsen eller i anbudsförfrågan preci-

sera sina krav som gäller försörjningstrygghet.

Den upphandlande enheten kan kräva att ett anbud innehåller bl.a.:

1) certifiering eller dokumentation som på ett för den upphandlande enheten tillfredsställande sätt visar i vilken utsträckning anbudsgivaren har förmåga att uppfylla sina skyldigheter i fråga om export, överföring och transitering av varor i samband med kontraktet, inbegripet styrkande dokumentation som erhållits från den eller de berörda staterna,

2) anbudsgivarens angivelse av begränsningar som exportkontroll eller säkerhetsarrangemang kan komma att medföra för den upphandlande enheten i fråga om att sprida, överföra eller använda varorna och tjänsterna eller resultat av dessa varor och tjänster,

3) certifiering eller dokumentation som visar att organisationen och lokaliseringen av anbudsgivarens försörjningskedja gör det möjligt för denne att uppfylla de krav den upphandlande enheten anger i upphandlingsannonsen eller anbudsförfrågan beträffande försörjningstrygghet, och en utfästelse om att se till att eventuella ändringar i försörjningskedjan under genomförandet av kontraktet inte kommer att inverka negativt på uppfyllandet av dessa krav,

4) en utfästelse från anbudsgivaren att upprätta eller upprätthålla den kapacitet som krävs för att tillmötesgå den upphandlande enhetens eventuellt ökade behov till följd av en kris enligt de överenskomna villkoren,

5) tilläggsdokumentation som erhållits från de nationella myndigheterna i anbudsgivarens land, vilka gäller uppfyllandet av kraven enligt 4 punkten,

6) en utfästelse från anbudsgivaren att utföra underhåll, modernisering och anpassningar av den utrustning som är föremål för upphandlingen,

7) en utfästelse från anbudsgivaren att i tid informera den upphandlande enheten om varje förändring som uppstår i anbudsgivarens organisation, försörjningskedja eller strategi som kan tänkas påverka anbudsgivarens skyldigheter gentemot den upphandlande enheten,

8) en utfästelse från anbudsgivaren att i enlighet med överenskomna villkor förse den

upphandlande enheten med allt som behövs för produktion av reservdelar, komponenter, särskilda tillbehör och särskild testutrustning, inklusive ritningar, licenser och instruktioner, för sådana fall där anbudsgivaren inte längre kan tillhandahålla denna utrustning.

En anbudsgivare får inte avkrävas ett åtagande av en stat som är medlem i Europeiska unionen som begränsar denna stats frihet att i enlighet med relevant internationell rätt eller unionens rätt tillämpa sina egna nationella kriterier för beviljande av licens för export, överföring eller transitering under de förhållanden som råder vid tidpunkten för ett sådant beslut.

43 §

Skyldigheter avseende bestämmelser om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd och arbetsförhållanden

Den upphandlande enheten kan i anbudsförfrågan ange de myndigheter av vilka anbudsgivaren kan få uppgifter om skyldigheter avseende bestämmelserna om beskattning, miljöskydd, arbetarskydd, arbetsförhållanden eller arbetsvillkor. Den upphandlande enheten ska kräva att anbudsgivarna bekräftar att de utformat sina anbud med hänsyn till de skyldigheter som avses ovan.

Bestämmelserna i 1 mom. inverkar inte på skyldigheten att granska sådana onormalt låga anbud som avses i 58 §.

44 §

Påvisande av att anbudet svarar mot kraven

En anbudsgivare ska i sitt anbud visa att den vara, tjänst eller byggentreprenad som erbjuds svarar mot kraven i anbudsförfrågan. Anbud som inte motsvarar anbudsförfrågan eller anbudsförfarandets krav ska uteslutas ur anbudsförfarandet.

Om den upphandlande enheten har utarbetat tekniska specifikationer i enlighet med 37 § 2 mom. 1 punkten och anbudsgivaren i sitt anbud på ett för den upphandlande enheten tillfredsställande sätt visar att den vara, den tjänst eller det byggarbete som erbjuds uppfyller den upphandlande enhetens krav,

får den upphandlande enheten inte förkasta ett anbud på den grunden att en vara, en tjänst eller ett byggarbete i enlighet med anbudet inte överensstämmer med den tekniska definition som den upphandlande enheten hänvisar till. Anbudsgivaren kan som intyg använda till exempel teknisk dokumentation från tillverkaren eller en teknisk rapport från ett erkänt organ i Finland eller någon annan stat inom Europeiska unionen.

Om den upphandlande enheten har utarbetat tekniska specifikationer utifrån prestanda- eller funktionskrav, får den inte förkasta ett anbud på den grunden att anbudet inte överensstämmer med kraven, om den vara, den tjänst eller det byggarbete som erbjuds stämmer överens med en nationellt genomförd europeisk standard, ett europeiskt tekniskt godkännande, en officiell teknisk definition, en internationell standard eller en teknisk referens och om dessa tekniska definitioner avser prestanda- eller funktionskrav som fastställs i anbudsförfrågan. Anbudsgivaren ska i sitt anbud på ett för den upphandlande enheten tillfredsställande sätt visa att den vara, den tjänst eller det byggarbete som motsvarar standarden uppfyller den upphandlande enhetens prestanda- och funktionskrav. Anbudsgivaren kan som intyg använda till exempel teknisk dokumentation från tillverkaren eller en teknisk rapport från ett erkänt organ i Finland eller någon annan stat som är medlem i Europeiska unionen.

45 §

Kommunikation

Den kommunikation och det informationsutbyte som hänför sig till upphandlingsförfarandet ska enligt den upphandlande enhetens eget val ske per post eller fax eller med elektroniska medel. De valda kommunikationsmedierna måste vara allmänt tillgängliga och de får inte begränsa leverantörernas tillträde till upphandlingsförfarandet.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de förfaranden som tillämpas vid kommunikation samt om de tekniska och andra förutsättningarna för elektronisk kommunikation som avses i för-

svars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet och dess bilaga VI.

8 kap.

Val av anbudssökande och anbudsgivare samt val av anbud

46 §

Bedömning av anbudssökandes och anbudsgivares lämplighet

Anbudssökande eller anbudsgivare ska uteslutas ur anbudsförfarandet, deras lämplighet i övrigt bedömas samt anbudsgivare väljas innan anbuderna jämförs. Anbudssökande eller anbudsgivare kan dock i enlighet med 47 eller 48 § uteslutas ur anbudsförfarandet även senare under anbudsförfarandet, om den upphandlande enheten får kännedom om att en grund för uteslutning föreligger.

47 §

Uteslutning av anbudssökande och anbudsgivare som gjort sig skyldiga till vissa brott

Den upphandlande enheten ska genom sitt beslut utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare ur anbudsförfarandet, om enheten fått kännedom om att den sökande eller anbudsgivaren eller en person i dess ledning eller en person som är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera anbudssökanden eller anbudsgivaren genom en laga-kraftvunnen dom som framgår av straffregistret dömts för något av följande brott:

1) deltagande i en organiserad kriminell organisations verksamhet enligt 17 kap. 1 a § i strafflagen (39/1889),

2) givande av muta enligt 16 kap. 13 §, grovt givande av muta enligt 16 kap. 14 § eller givande av muta i näringsverksamhet enligt 30 kap. 7 § i strafflagen,

3) skattebedrägeri enligt 29 kap. 1 §, grovt skattebedrägeri enligt 29 kap. 2 §, subventionsbedrägeri enligt 29 kap. 5 §, grovt subventionsbedrägeri enligt 29 kap. 6 § eller subventionsmissbruk enligt 29 kap. 7 § i strafflagen,

4) brott som begåtts i terroristiskt syfte enligt 34 a kap. 1 §, förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte enligt 2 §, ledande av terroristgrupp enligt 3 §, främjande av en terroristgrupps verksamhet enligt 4 §, meddelande av utbildning för ett terroristbrott enligt 4 a § och rekrytering för ett terroristbrott enligt 4 b § i strafflagen samt anstiftan, medhjälp eller försök till ovan nämnda brott,

5) penningtvätt enligt 32 kap. 6 §, grov penningtvätt enligt 32 kap. 7 § eller finansiering av terrorism enligt 34 a kap. 5 § i strafflagen, eller

6) ockerliknande diskriminering i arbetslivet enligt 47 kap. 3 a § i strafflagen.

Även en anbudssökande eller anbudsgivare som på grund av ett sådant brott som avses i 1 mom. har dömts till samfundsbot enligt 9 kap. i strafflagen ska uteslutas ur anbudsförfarandet.

Den upphandlande enheten ska utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare ur anbudsförfarandet också på grundval av en lagkraftvunnen dom för ett sådant brott i någon annan stat som motsvarar ett brott som nämns i 1 mom. I Europeiska unionens medlemsstater gäller bestämmelserna följande brott som nämns i Europeiska unionens lagstiftning:

1) deltagande i en kriminell organisation enligt definitionen i artikel 2.1 i rådets gemensamma åtgärd 98/773/RIF om att göra deltagande i en kriminell organisation i Europeiska unionens medlemsstater till ett brott,

2) bestickning enligt definitionen i artikel 3 i rådets akt av den 26 maj 1997 utarbetad på grundval av artikel 3.2 c i Europeiska unionens konvention om kamp mot korruption som tjänstemän i Europeiska gemenskaperna eller Europeiska unionens medlemsstater är delaktiga i och på det sätt som avses i artikel 2.1 a i rådets rambeslut 2003/568/RIF om kampen mot korruption inom den privata sektorn,

3) bedrägeri i den mening som avses i artikel 1 i konventionen om skydd av Europeiska gemenskapernas finansiella intressen,

4) terroristbrott enligt definitionen i artikel 1, brott med anknytning till terroristverksamhet enligt definitionen i artikel 3 eller anstiftan, medhjälp eller försök enligt definitionen

i artikel 4 i rådets rambeslut 2002/475/RIF, samt

5) penningtvätt enligt definitionen i artikel 1 i rådets direktiv 91/308/EEG om åtgärder för att förhindra att det finansiella systemet används för tvättning av pengar eller finansiering av terrorism.

Undantag från skyldigheten att ur anbudsförfarandet utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare som dömts för ett brott som avses i den här paragrafen kan göras på grund av ett tvingande allmänintresse eller för att den dömde inte längre har en ansvarsfull position i det anbudsgivande företaget.

48 §

Andra grunder för uteslutning

En upphandlande enhet kan genom sitt beslut utesluta en anbudssökande eller anbudsgivare ur anbudsförfarandet, om den sökande eller anbudsgivaren

1) är försatt i konkurs eller blir upplöst eller har avbrutit sin affärsverksamhet eller har skulder som har reglerats genom ett fastställt ackord, ett saneringsprogram eller genom något annat motsvarande program som grundar sig på lagstiftningen,

2) är föremål för försättande i konkurs eller upplösning eller för något annat förfarande som avses i 1 punkten,

3) genom en lagkraftvunnen dom har dömts för en lagstridig handling i anslutning till sin yrkesutövning, såsom brott mot lagstiftningen om export av försvarsmateriel eller artiklar av känslig karaktär,

4) i sin yrkesverksamhet har gjort sig skyldig till en allvarlig förseelse, såsom brott mot skyldigheter som gäller informationssäkerhet eller försörjningstrygghet eller en annan motsvarande förseelse i samband med ett tidigare upphandlingskontrakt, och detta kan styrkas av den upphandlande enheten,

5) vars pålitlighet har konstaterats vara så otillräcklig att en risk för statens säkerhet inte kan uteslutas,

6) har åsidosatt sin skyldighet att betala skatter eller socialförsäkringsavgifter i Finland eller i etableringslandet, eller

7) har lämnat väsentligt oriktiga uppgifter då den lämnat den upphandlande enheten

uppgifter som gäller tillämpningen av 8 kap. eller försummat att lämna de uppgifter som krävs.

Det som i 1 mom. 3 och 4 punkten föreskrivs om anbudssökande och anbudsgivare tillämpas även när den som har gjort sig skyldig till en förseelse eller åsidosatt sin skyldighet ingår i ledningen hos den sökande eller anbudsgivaren eller en person som är behörig att företräda, fatta beslut om eller kontrollera anbudssökanden eller anbudsgivaren. En uteslutning kan också prövas bland annat med hänsyn till hur allvarlig förseelsen eller försummelsen är, vilket samband den har med föremålet för upphandlingen, hur lång tid som har förflutit, vilka eventuella andra påföljder som förekommit samt vilka avhjälpande åtgärder den som gjort sig skyldig till försummelsen eller förseelsen eventuellt har vidtagit.

49 §

Utredning av villkoren för uteslutning

Den upphandlande enheten kan be anbudssökande och anbudsgivare samt behöriga myndigheter i andra stater som är medlemmar i Europeiska unionen om intyg och utredningar enligt tillämpliga bestämmelser för att utreda om den sökande eller anbudsgivaren berörs av en sådan grund för uteslutning som avses i 47 eller 48 §.

I fråga om 47 § och 48 § 1 mom. 3 punkten ska ett utdrag ur straffregistret utfärdat av en behörig myndighet i leverantörens etableringsland godkännas som bevis. I fråga om 48 § 1 mom. 1, 2 och 6 punkten ska även ett intyg utfärdat av en behörig myndighet godkännas som bevis.

Om ovan nämnda utdrag eller intyg inte utfärdas i anbudssökandens eller anbudsgivarens etableringsland, ska i stället för dessa som bevis godkännas en sådan försäkran under ed eller högtidlig försäkran enligt etableringslandets lagstiftning som avlagts av en representant för den sökande eller anbudsgivaren.

50 §

Krav och utredningar avseende anbudssökandes och anbudsgivares lämplighet

Den upphandlande enheten kan ställa krav på anbudssökandenas eller anbudsgivarnas ekonomiska och finansiella situation, tekniska prestationsförmåga och yrkesmässiga kvalifikationer samt på kvaliteten och kräva att de sökande och anbudsgivarna visar upp utredningar som gäller dessa.

Kraven och de utredningar som begärs som bevis på att kraven uppfyllts ska ha samband med anbudssökandens eller anbudsgivarens förutsättningar att fullgöra kontraktet och de ska ställas i proportion till upphandlingens art, ändamål och omfattning. Kraven och utredningarna ska framgå av upphandlingsannonsen. De sökande eller anbudsgivare som inte uppfyller de minimikrav som den upphandlande enheten ställer ska uteslutas ur anbudsförfarandet.

Den upphandlande enheten ska i upphandlingsannonsen också ange sådana objektiva och icke-diskriminerande grunder och regler som den vid selektivt förfarande, förhandlat förfarande eller konkurrenspräglad dialog kommer att tillämpa vid valet av de anbudssökande och anbudsgivare som deltar i anbudsförfarandet eller förhandlingarna. Den upphandlande enheten ska också ange det lägsta möjliga antalet anbudssökande och i förekommande fall även det högsta möjliga antalet sökande.

Den upphandlande enheten kan be anbudssökandena eller anbudsgivarna komplettera eller precisera utredningar och andra handlingar.

51 §

Registeruppgifter

Den upphandlande enheten kan begära att anbudssökanden eller anbudsgivaren

1) med ett registerutdrag enligt lagstiftningen i etableringslandet visar att han är upptagen i ett yrkes- eller handelsregister,

2) med en försäkran eller ett intyg under ed enligt lagstiftningen i etableringslandet visar att han bedriver näringsverksamhet, samt

3) med ett näringsstillstånd eller ett intyg över medlemskap i en organisation enligt lagstiftningen i etableringslandet visar att han är berättigad att erbjuda tjänster i sitt etableringsland.

52 §

Ekonomisk och finansiell situation

Den upphandlande enheten kan begära att anbudssökandena eller anbudsgivarna visar upp bland annat följande utredningar över sin finansiella och ekonomiska situation:

1) utlåtande av en bank eller ett kreditinstitut eller utredning om ansvarsförsäkring för yrkesutövare,

2) resultaträkning, balansräkning, verksamhetsberättelse, övriga bokslutshandlingar samt koncernbokslut, om dessa ska publiceras i anbudssökandens eller anbudsgivarens etableringsland, samt

3) intyg över företagets totalomsättning och över omsättningen för det verksamhetsområde som upphandlingskontraktet gäller för högst de tre senaste räkenskapsperioderna, om uppgifter om denna omsättning är tillgängliga.

Om anbudssökanden eller anbudsgivaren av godtagbara skäl inte kan ge in de handlingar som den upphandlande enheten kräver kan han styrka uppgifterna i anslutning till den ekonomiska eller finansiella situationen med någon annan handling som den upphandlande enheten godkänner.

53 §

Teknisk prestationsförmåga och yrkesmässiga kvalifikationer

Den upphandlande enheten kan begära att anbudssökandena och anbudsgivarna visar upp bland annat följande handlingar över sin tekniska prestationsförmåga och sina yrkesmässiga kvalifikationer:

1) intyg över den utbildning och de yrkesmässiga kvalifikationer som anbudssökanden eller anbudsgivaren eller företagets ledning har, i synnerhet de personer som ansvarar för

utförandet av tjänsten eller entreprenaden, vid upphandling av byggentreprenad, tjänster eller varor med vilka sammanhänger monterings- eller installationsarbeten eller tjänster,

2) en förteckning över slutförda byggentreprenader under högst de fem senaste åren samt intyg över att de viktigaste entreprenaderna utförts på ett tillfredsställande sätt; av intyget ska framgå värdet av entreprenaderna, tid och plats för deras utförande och huruvida arbetet utförts enligt de regler som gäller inom branschen och slutförts på behörigt sätt; vid behov ska den behöriga myndigheten sända uppgifterna direkt till den upphandlande enheten,

3) en förteckning över de viktigaste fullgjorda varuleveranserna eller tjänsterna under högst de fem senaste åren, inklusive uppgifter om värde, tidpunkt och mottagare; en förteckning som gäller varor eller tjänster som levererats till ett offentligt samfund ska vara bestyrkt på behörigt sätt; om varan eller tjänsten har levererats till en privat beställare, ett intyg av köparen; om ett sådant intyg inte föreligger, ska också anbudssökandens eller anbudsgivarens försäkra godkännas,

4) en utredning om anbudssökandens eller anbudsgivarens egna och utomstående tekniska sakkunniga eller tekniska organ, i synnerhet de som ansvarar för kvalitetskontrollen, och i fråga om byggentreprenader, en utredning om de sakkunniga och organ som entreprenören har till sitt förfogande,

5) anbudssökandens eller anbudsgivarens beskrivning av den utrustning, de anordningar och åtgärder med vilka den säkerställer kvaliteten, samt av de system för forskning och experiment som behövs för upphandlingen samt av de interna regler som gäller skyddandet av immateriella rättigheter,

6) ett intyg över en kontroll som utförts av anbudssökanden eller anbudsgivaren eller av ett behörigt organ i den sökandes eller anbudsgivarens etableringsland och som utvisar den sökandes eller anbudsgivarens tillverkningskapacitet eller tjänsteleverantörens tekniska prestationsförmåga, system för forskning och experiment eller kvalitetskontroll, om de aktuella varorna eller tjänsterna är komplexa eller i undantagsfall är avsedda endast för ett särskilt ändamål,

7) en utredning om tjänsteleverantörens eller byggtreprenörens genomsnittliga årliga arbetskraft och antalet personer i ledningen högst under de senaste tre åren,

8) en utredning om verktyg, maskiner, teknisk utrustning, antal anställda, know-how och upphandlingskällor som anbudssökanden eller anbudsgivaren förfogar över för att genomföra upphandlingen, för att tillgodose den upphandlande enhetens eventuella tilläggsbehov som beror på en kris eller för att underhålla, modernisera eller anpassa de varor som är föremål för upphandlingskontraktet; dessutom uppgift om det geografiska läget, om dessa befinner sig utanför Europeiska unionens område,

9) i fråga om varor som upphandlas: prover, beskrivningar och fotografier, vars äktenskap ska styrkas om den upphandlande enheten begär det samt intyg som upprättas av officiella kvalitetstillsynsorgan eller inrättningar vilkas behörighet har certifierats och av vilka det framgår att de varor som upphandlingen gäller överensstämmer med tekniska specifikationer eller standarder, samt

10) ektivitet, erfarenhet eller tillförlitlighet vid upphandling av byggtreprenad, tjänster eller varor som kräver monterings- och installationsarbeten.

Den upphandlande enheten kan, om föremålet för upphandlingen kräver det, begära en utredning av anbudssökandena eller anbudsgivarna om de miljöskyddsåtgärder som vidtas när en byggtreprenad genomförs eller en tjänst utförs. Om en upphandlande enhet kräver att få se certifikat som upprättats av oberoende organ och som intygar att leverantören uppfyller kraven i vissas miljöledningsstandarder, ska enheten hänvisa till unionens miljölednings- och miljörevisionsordning (EMAS) eller till miljöledningsstandarder som bygger på relevanta europeiska eller internationella standarder och som certifierats av organ som uppfyller unionens lagstiftning eller relevanta europeiska eller internationella standarder för certifiering. Den upphandlande enheten ska även godta likvärdiga certifikat från organ i andra stater som är medlemmar i Europeiska unionen samt leverantörernas intyg över likvärdiga miljöåtgärder.

Den upphandlande enheten kan, om föremålet för upphandlingen kräver det, begära en utredning av anbudssökandena eller anbudsgivarna om de kvalitetssäkringsåtgärder som vidtas. Om en upphandlande enhet kräver att få se certifikat som upprättats av oberoende organ och som intygar att anbudsgivaren uppfyller kraven i kvalitetssäkringsstandarderna, ska enheten hänvisa till kvalitetssäkringssystem som bygger på relevanta europeiska standarder på området och som är certifierade av organ som uppfyller europeiska standarder för certifiering. Den upphandlande enheten ska även godta likvärdiga certifikat från organ i andra medlemsstater i Europeiska unionen samt av anbudsgivarna lämnade intyg över likvärdiga kvalitetssäkringsåtgärder.

Om anbudssökanden eller anbudsgivaren av godtagbara skäl inte kan ge in de handlingar som den upphandlande enheten kräver kan denne styrka uppgifterna i anslutning till sin tekniska prestationsförmåga och sina yrkesmässiga kvalifikationer med någon annan handling som den upphandlande enheten godkänner.

54 §

Utredningar som gäller informationssäkerheten

En upphandlande enhet kan, när upphandlingen kräver, innehåller eller inbegriper klassificerad information, av anbudssökanden eller anbudsgivaren begära ett intyg eller en förbindelse, som visar att anbudssökanden eller anbudsgivaren har kapacitet att hantera, lagra och leverera information på den skyddsnivå som den upphandlande enheten förutsätter. Dessa intyg och förbindelser ska stämma överens med det som föreskrivs i 11—14 § i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004). Den upphandlande enheten ska även godta likvärdiga intyg och förbindelser från behöriga organ i Finland, en annan stat som är medlem i Europeiska unionen eller en stat, med vilken Finland har satt i kraft ett bilateralt eller multilateralt fördrag om informationssäkerhet i enlighet med lagen om internationella förpliktelser som gäller infor-

mationssäkerhet (588/2004), vilka ges av anbudssökanden eller anbudsgivaren. Den upphandlande enheten kan vid behov göra och beakta egna tilläggsutredningar.

En upphandlande enhet kan bevilja de anbudssökande som inte ännu har någon sådant intyg eller någon sådan förbindelse som avses i 1 mom. tilläggstid för att skaffa en sådan. Då ska i upphandlingsannonsen sättas ut en tidsfrist för att sända in ett intyg eller en förbindelse.

En upphandlande enhet kan be den nationella eller utsedda säkerhetsmyndigheten i Finland, i en annan stat som är medlem i Europeiska unionen eller en stat med vilken Finland har satt i kraft ett bilateralt eller multilateralt fördrag om informationssäkerhet i enlighet med lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004) granska de lokaler och utrustningar som ska användas vid fullgörandet av ett upphandlingskontrakt, de förfaranden som ska följas samt den personal som sannolikt kommer att användas vid fullgörandet av upphandlingskontraktet.

55 §

Anbudssökandes och anbudsgivares juridiska form samt anmälan om ansvariga personer

Anbudssökande eller anbudsgivare som enligt lagstiftningen i sitt etableringsland har rätt att erbjuda de tjänster som utgör föremål för upphandlingen får inte uteslutas endast på grund av att lagstiftningen i den medlemsstat i Europeiska unionen där kontraktet sluts kräver att de ska vara antingen fysiska eller juridiska personer.

Den upphandlande enheten kan vid tjänsteupphandling och byggentreprenader samt vid sådan varuupphandling som omfattar monterings- och installationsarbeten ålägga anbudssökandena eller anbudsgivarna att i anbudet eller anbudsansökan uppge namn på de personer som ansvarar för att tjänsten eller byggentreprenaden utförs samt deras yrkesmässiga kvalifikationer.

56 §

Deltagande i anbudsförfaranden i grupp och utnyttjande av andra aktörers kapacitet

Leverantörer får lämna anbud eller anmäla sig som anbudssökande i grupp. Den upphandlande enheten får inte kräva att grupper av sökande eller anbudsgivare ska anta en viss juridisk form för att få lämna ett anbud eller en anbudsansökan. Enheten får dock kräva att den utsedda gruppen ska anta en viss juridisk form efter tilldelningen av kontraktet, om det behövs för att upphandlingskontraktet ska kunna fullgöras på behörigt sätt.

En sökande eller anbudsgivare får för fullgörandet av kontraktet utnyttja andra aktörers kapacitet, oberoende av den rättsliga arten av förbindelserna mellan dem. En grupp får för fullgörandet av kontraktet utnyttja kapaciteten hos deltagarna i gruppen eller hos andra aktörer. En anbudssökande eller anbudsgivare eller en grupp av dessa ska för den upphandlande enheten uppvisa dokumentation över sin ekonomiska och finansiella ställning, tekniska prestationsförmåga och yrkesmässiga kvalifikationer och uppfyllandet av övriga krav. Som bevis kan till exempel användas inbördes åtaganden mellan företag eller andra åtaganden som visar att resurser som uppfyller kraven finns tillgängliga för anbudssökandena, anbudsgivarna eller gruppen.

57 §

Val av anbud

Det anbud ska antas som för den upphandlande enheten totalekonomiskt sett är det mest fördelaktiga utifrån kriterier som är kopplade till föremålet för upphandlingen eller det som har det lägsta priset. Kriterier för valet av det totalekonomiskt mest fördelaktiga anbudet kan vara till exempel kvalitet, pris, tekniska fördelar, funktionella egenskaper, miljöegenskaper, driftskostnader, kostnader som sammanhänger med en lång livscykel, kostnadseffektivitet, eftermarknads-service och tekniskt stöd, leveransdag, leveranstid eller tid för fullgörande, försörjnings-

säkerhet och kompatibilitet samt driftsegenskaper.

När kriteriet för valet är att anbudet är det totalekonomiskt mest fördelaktiga ska kriterierna och deras inbördes viktning nämnas i upphandlingsannonsen eller förfrågningsunderlaget. Vid konkurrenspräglad dialog ska motsvarande uppgifter meddelas i upphandlingsannonsen eller i projektbeskrivningen. Viktningen av de olika kriterierna kan också anges i form av ett lämpligt variationsintervall. Om en inbördes viktning av kriterierna av motiverad anledning inte kan göras, ska kriterierna anges i prioritetsordning.

58 §

Onormalt låga anbud

Den upphandlande enheten kan förkasta ett anbud, om anbudspriset med hänsyn till upphandlingens art och omfattning är onormalt lågt. Innan ett anbud förkastas ska den upphandlande enheten av anbudsgivaren skriftligen begära en skriftlig utredning om grunderna för anbudet.

Begäran enligt 1 mom. kan i synnerhet gälla ekonomiska och tekniska lösningar avseende sättet att tillverka varorna, tillhandahållandet av tjänster eller byggmetoderna, ovanligt gynnsamma villkor när det gäller att fullgöra kontraktet, originaliteten i en föreslagen lösning, iakttagandet av skyldigheterna gällande arbetarskydd och arbetsförhållanden på platsen där kontraktet fullgörs eller statligt stöd som anbudsgivaren åtnjuter. Den upphandlande enheten ska granska huvudpunkterna i anbudet utifrån utredningen.

Den upphandlande enheten kan förkasta ett anbud som har ett onormalt lågt anbudspris till följd av att anbudsgivaren får ett olagligt statligt stöd. Innan anbudet förkastas ska anbudsgivaren reserveras en skälig tid att visa att det statliga stödet har beviljats på lagliga grunder. Om den upphandlande enheten förkastar ett anbud på grund av ett olagligt statligt stöd, ska enheten meddela saken till Europeiska unionens kommission.

59 §

Beaktande av stöd som ges av den upphandlande enheten vid jämförelse av anbud

Om anbudsgivaren är en enhet som hör till den upphandlande enhetens organisation eller om anbudsgivaren av den upphandlande enheten har fått eller kommer att få ekonomiskt stöd som påverkar anbudspriset, ska den upphandlande enheten vid jämförelse av anbuderna beakta de faktiska omständigheter som påverkar anbudspriset, såsom det ovan nämnda ekonomiska stödet.

9 kap.

Underleverantörskontrakt

60 §

Underentreprenad från anknutna företag

Den upphandlande enheten kan kräva att anbudsgivaren i sitt anbud anger vilken del av kontraktet som den avser lägga ut på underentreprenad till anknutna företag och meddela vilka dessa företag är. Den upphandlande enheten kan också kräva att de anbudsgivare som ger ett anbud som en sådan grupp som avses i 56 § i sitt anbud ska meddela vilken del av kontraktet de kan komma att lägga ut på underentreprenad till anknutna företag samt meddela vilka dessa företag är. Om relationerna mellan företagen förändras under upphandlingsförfarandets gång, ska anbudsgivaren uppdatera de uppgifter som ingår i anbudet.

Med anknutet företag avses ett företag över vilket den utvalda anbudsgivaren, direkt eller indirekt, kan utöva ett bestämmande inflytande, ett företag som kan utöva ett sådant inflytande över den utvalda anbudsgivaren eller ett företag som tillsammans med den utvalda anbudsgivaren står under sådant inflytande av något annat företag på grund av ägande eller finansiellt deltagande eller på grund av de regler företaget lyder under. Ett företag anses ha ett bestämmande inflytande i ett företag när det direkt eller indirekt inne-

har merparten av företagets tillskjutna kapital, kontrollerar majoriteten av röstetalet på grund av aktieäggande eller motsvarande eller kan utse mer än halva antalet ledamöter i företagets administrativa, styrande eller övervakande organ.

De bestämmelser som gäller underleverantörskontrakt i 62 – 66 § i denna lag tillämpas inte på underleverantörskontrakt, som anbudsgivaren har ingått med ett till det anknutet företag eller, om ett anbud har getts av en grupp enligt 56 §, med ett företag som hör till samma grupp eller med ett företag som är anknutet till ett företag i samma grupp.

61 §

Val av underleverantör

En anbudsgivare kan välja sina underleverantörer i alla underleverantörskontrakt, om inget annat följer av 62 – 66 § i denna lag.

62 §

Krav som gäller underleverantörskontrakt

En upphandlande enhet ska i upphandlingsannonsen fastställa och i anbudsförfrågan precisera de krav som gäller underleverantörskontrakt. När de krav som gäller underleverantörskontrakt fastställs ska proportionalitets- och icke-diskrimineringsprinciperna iakttagas.

Den upphandlande enheten kan kräva att anbudsgivaren i sitt anbud meddelar vilken eller vilka delar av upphandlingskontraktet den har för avsikt att ge som underentreprenad till tredje part, innehållet i de underleverantörskontrakt som ska ingå samt de underleverantörer som valts.

Utöver det som föreskrivs i 2 mom. kan den upphandlande enheten kräva att en anbudsgivare som valts som kontraktspart

1) konkurransutsätter en del av eller alla de underentreprenader som den i enlighet med 2 mom. har meddelat i sitt anbud och att förfarandena enligt 64 – 66 § i lagen följs, eller

2) ger en av den upphandlande enheten fastslagen minimimängd av upphandlingskontraktets värde som underentreprenad till tredje part och att dessa underentreprenader

konkurransutsätts med iakttagande av förfarandena enligt 64 – 66 § i denna lag. Den upphandlande enheten ska då fastslå som procentandelar vilken minimi- och maximimängd av upphandlingskontraktet som anbudsgivaren ska ge tredje part i form av underentreprenader samt kräva att anbudsgivaren i sitt anbud meddelar vilken eller vilka delar av upphandlingskontraktet den har för avsikt att ge tredje part som underentreprenader för att uppfylla den upphandlande enhetens krav. Den maximimängd som den upphandlande enheten har fastställt får inte överstiga 30 procent av upphandlingskontraktets värde, eller

3) konkurransutsätter en del av eller alla de underentreprenader som den har för avsikt att ge tredje part utöver de underentreprenader som nämns i 2 punkten. Den upphandlande enheten ska härvid kräva att anbudsgivaren i sitt anbud specificerar de delar av upphandlingskontraktet som den har för avsikt att ge tredje part som underentreprenader utöver de underentreprenader som nämns i 2 punkten.

Utöver det som föreskrivs i 2 och 3 mom. kan den upphandlande enheten kräva att anbudsgivaren meddelar de ändringar som skett på underleverantörsnivå under tiden för fullgörande av upphandlingskontraktet.

Den upphandlande enheten ska sätta maxi- och minimimängden enligt 3 mom. 2 punkten i relation till föremålet för och värdet av kontraktet samt till arten av den industribransch det är fråga om, konkurrensläget samt den tekniska prestationsförmågan.

Anbudsgivaren har rätt att ge tredje part mera underentreprenader än vad den upphandlande enheten har krävt i enlighet med denna paragraf.

63 §

Förkastande av en underleverantör

Den upphandlande enheten kan ställa krav på underleverantören som gäller den finansiella och ekonomiska situationen, den tekniska prestationsförmågan och de yrkesmässiga kvalifikationerna, informationssäkerheten eller kvaliteten. Dessa krav liksom också andra som gäller underleverantörens lämplighet ska meddelas i upphandlingsannonsen. Dessa

krav bör vara lika, icke-diskriminerande och enhetliga med de krav som gäller anbudssökandens eller anbudsgivarens lämplighet och som har ställts i upphandlingsannonsen.

Den upphandlande enheten kan med sitt beslut förkasta en underleverantör som anbudsgivaren har valt under tiden för upphandlingsförfarandet eller fullgörandet av upphandlingskontraktet, om denne inte uppfyller de krav som ställts i upphandlingsannonsen och gäller underleverantörens lämplighet eller för underleverantören gäller en grund för uteslutande enligt 47 eller 48 §. Den upphandlande enheten ska skriftligen motivera förkastandet för anbudsgivaren.

64 §

Genomförande av underentreprenad

En anbudsgivare som valts till kontraktspart ska agera öppet och behandla alla eventuella underleverantörer på ett likvärdigt och icke-diskriminerande sätt.

En anbudsgivare som valts till kontraktspart ska för publicering, på det sätt som närmare föreskrivs i statsrådets förordning, sända in en underentreprenadannons om de underentreprenader för vilka den i 62 § 3 mom. föreskrivna konkurrensutsättningsskyldigheten gäller och vilkas uppskattade värde utan mervärdesskatt motsvarar minst de EU-tröskelvärden som nämns i 12 §. Någon annonseringsskyldighet föreligger inte för sådan underentreprenad för vilken de förutsättningar för direktupphandling som nämns i 22—23 § uppfylls. På beräkningen av det uppskattade värdet av underleverantörskontrakt tillämpas vad som föreskrivs i 14—16 §.

En anbudsgivare som valts till kontraktspart ska i annonsen om underentreprenad föra fram de kriterier som anbudsgivaren tillämpar vid bedömningen av underleverantörernas lämplighet och valet av underleverantörer. Dessa kriterier ska vara lika, icke-diskriminerande och enhetliga med de kriterier som den upphandlande enheten tillämpar vid bedömning av anbudsgivarnas lämplighet. Kraven ska ansluta sig till föremålet för underentreprenaden och de ska ställas i proportion till underentreprenadens storlek.

En anbudsgivare som valts till kontraktspart kan publicera en annons om underentreprenad också om de underentreprenader som uppfyller de förutsättningar för direktupphandling som nämns i 22—23 §.

65 §

Befrielse från de skyldigheter som gäller underentreprenad

Av en anbudsgivare som valts till kontraktspart får inte krävas att denne ska ingå ett underentreprenadskontrakt, om den på ett sätt som tillfredsställer den upphandlande enheten visar att ingen av de underleverantörer som deltar i konkurrensen eller av deras anbud uppfyller de kriterier som anges i annonsen om underentreprenader och det innebär att den anbudsgivare som valts till kontraktspart följaktligen inte kan uppfylla kraven i upphandlingskontraktet.

66 §

Ramavtal

På underentreprenader som en anbudsgivare som valts till kontraktspart gör på basis av ett ramavtal tillämpas inte bestämmelserna i 62 §, om ramavtalet har konkurrensutsatts med iakttagande av vad som föreskrivs i 64 §.

Underleverantörskontrakt som bygger på ett ramavtal ska slutas i enlighet med de villkor som fastställts i ramavtalet och mellan ramavtalets ursprungliga parter. I underleverantörskontrakt ska villkor som motsvarar villkoren i ramavtalet följas.

Ramavtal får inte användas på ett sådant sätt att konkurrensen snedvrids, begränsas eller förhindras.

Ett ramavtal kan gälla högst sju år. Om föremålet för upphandlingen kräver det kan ramavtalet i undantagsfall löpa under en längre tid, när de levererade varornas, utrustningarnas eller systemens förväntade livslängd och de tekniska problem som ett byte av underleverantör kan orsaka beaktas.

67 §

Anbudsgivarens ansvar vid fullgörandet av en upphandling

De krav som den upphandlande enheten ställer på basis av detta kapitel och de anmälningar som anbudsgivarna gjort utgående från dem begränsar inte ansvaret för den anbudsgivare som valts till kontraktspart vad gäller fullgörandet av upphandlingen.

DEL III

Nationella förfaranden

10 kap.

Anbudsförfarande vid upphandling som understiger EU-tröskelvärdet, vid sekundär tjänsteupphandling enligt bilaga B och viss annan upphandling

68 §

Upphandlingsförfaranden

Förfaranden enligt detta kapitel kan användas vid varuupphandling och byggentreprenader samt tjänsteupphandling enligt bilaga A, vilka understiger det EU-tröskelvärdet som avses i 12 § 1 mom. men överstiger det nationella tröskelvärdet som avses i 13 § 1 mom. samt, oberoende av EU-tröskelvärdet i 12 § 1 mom., vid sekundär tjänsteupphandling enligt bilaga B.

Förfaranden enligt detta kapitel kan också användas vid sådana försvarsupphandlingar som avses i 5 § oberoende av deras värde när de förutsättningar som ställs i artikel 346.1 b i EUF-fördraget uppfylls.

69 §

Allmänna förfarandebestämmelser

Den upphandlande enheten ska sträva efter att utnyttja befintliga konkurrensförhållanden och genomföra en upphandling i första hand via anbudstävlan. Anbudena ska begäras av ett tillräckligt antal anbudsgivare i förhållande

till upphandlingens storlek och art för att konkurrens ska säkerställas.

Sekundär tjänsteupphandling enligt bilaga B och varuupphandling, byggentreprenad och i bilaga A avsedd tjänsteupphandling, vilka understiger EU-tröskelvärdet i 12 § 1 mom. ska annonseras offentligt. Någon annonseringsskyldighet föreligger dock inte, om upphandlingen uppfyller de förutsättningar som ställs i artikel 346.1 b.

Den upphandlande enheten kan begära anbud direkt av en leverantör, om förutsättningarna i 23 § uppfylls eller om någon anbudstävlan inte kan arrangeras av befogade skäl som sammanhänger med försvaret, statens säkerhet eller försörjningstryggheten.

Den upphandlande enheten kan också be om ett anbud direkt av en leverantör, om

1) det vid en tidigare genomförd anbudstävlan inte alls har erhållits anbud eller lämpliga anbud och de ursprungliga villkoren i anbudsförfrågan inte ändras väsentligt,

2) det vid en tidigare genomförd anbudstävlan har erhållits anbud, som till sitt innehåll inte motsvarade anbudsförfrågan eller anbudet inte annars kan godtas; en förutsättning är dessutom att villkoren i anbudsbegäran inte har ändrats väsentligt,

3) upphandlingen av tekniska skäl eller av skäl som anknyter till skydd av ensamrätt bara kan genomföras av en viss leverantör,

4) det till följd av brådska som beror på en kris inte är möjligt att genomföra en anbudstävlan,

5) det är absolut nödvändigt att sluta kontraktet och någon anbudstävlan inte kan ordnas på grund av synnerlig brådska av ett skäl som inte beror på den upphandlande enheten och som inte kunnat förutses,

6) den vara som ska upphandlas enbart tillverkas för forskning eller vetenskapliga ändamål och det inte är fråga om massproduktion i syfte att säkerställa att det är ekonomiskt lönsamt att tillverka varan eller i syfte att täcka forsknings- och utvecklingskostnader,

7) det är fråga om upphandling av forsknings- och utvecklingstjänster som inte har uteslutits från tillämpningsområdet för denna lag med stöd av 8 §,

8) upphandlingen är nödvändig för att reda ut om slutresultatet av en forsknings- och ut-

vecklingstjänst lämpar sig för den användning den upphandlande enheten avser,

9) upphandlingen gäller varor som noteras och upphandlas på en råvarumarknad,

10) varorna inköps särskilt förmånligt, antingen hos en leverantör som lägger ner sin affärsverksamhet eller hos en boförvaltare eller en utredare vid insolvensförfarande, ackord eller motsvarande förfarande, eller om

11) upphandlingen gäller en begagnad vara.

70 §

Förhandlingar med anbudsgivarna och precisering av anbudet samt anbudsfrågan

Den upphandlande enheten kan förhandla med anbudsgivarna om alla aspekter som anknyter till upphandlingskontraktet. Syftet med förhandlingarna är att välja det bästa anbudet enligt 57 § 1 mom. eller att fastställa ett eller flera lösningsalternativ för att genomföra upphandlingen innan den slutliga anbudsfrågan sänds. Förhandlingarna kan ske i successiva steg så att antalet anbud eller lösningar som deltar i förhandlingarna under förhandlingen minskas på grundval av kriterier för jämförelse av anbud, vilka har meddelats i anbudsfrågan eller i projektbeskrivningen.

En förutsättning för förhandlingarna i anbudstävlan är att om förhandlingarna och de kriterier som ska följas i dem har meddelats i anbudsfrågan eller i projektbeskrivningen.

Den upphandlande enheten ska behandla de leverantörer som deltar i förhandlingarna likvärdigt. Den upphandlande enheten får inte lämna ut information på ett sätt som äventyrar den likvärdiga behandlingen av deltagarna i anbudsproceduren.

Den upphandlande enheten kan precisera anbudsfrågan eller be anbudsgivarna precisera sina anbud, om det inte leder till att väsentliga faktorer i anbudet eller anbudsfrågan ändras på ett sätt som diskriminerar eller förvränger konkurrensen.

71 §

Anbudsfrågan

Anbudsfrågan ska utarbetas så tydligt att det utifrån den är möjligt att lämna anbud som kan mätas med samma mått och som är jämförbara. Anbudsfrågan ska innehålla alla de uppgifter som är av väsentlig betydelse med tanke på upphandlingsförfarandet och utarbetandet av anbud.

I anbudsfrågan ska meddelas grunden för valet av anbud samt, när det totalekonomiskt mest fördelaktiga anbudet väljs, kriterierna och deras prioritetsordning. I anbudsfrågan ska anbudsgivarna reserveras en skälig tid att lämna in anbud med beaktande av upphandlingens omfattning och art.

Den upphandlande enheten kan ta ut en skälig ersättning för förfrågningsunderlaget för att täcka kostnader för särskild omfattning, material eller andra motsvarande faktorer.

72 §

Utarbetande av anbudsfrågan och anbud

Anbudsfrågan och de anbud som baserar sig på den ska utarbetas skriftligen. Endast i undantagsfall kan anbudsfrågan och anbudet göras muntligen, om det inte är befogat eller ändamålsenligt med ett skriftligt förfarande. Om anbudsfrågan eller anbudet inte har utarbetats skriftligen, ska protokoll föras över de förhandlingar som förs med anbudsgivarna, av vilket framgår sådana omständigheter som påverkar förfarandets gång och anbudsgivarnas ställning.

73 §

Val av anbudsgivare och anbud, förkastande av anbud

Den upphandlande enheten kan ur anbudstävlan utesluta en leverantör som med beaktande av upphandlingens omfattning, föremål och övriga krav inte har tekniska, ekonomiska eller andra förutsättningar att genomföra upphandlingen. Den upphandlande enheten kan utesluta ett anbud från anbudsjämförel-

sen, om den anbudsgivare som har gett det med beaktande av upphandlingens omfattning, föremål eller övriga krav inte har tekniska, ekonomiska eller andra förutsättningar att genomföra upphandlingen.

Den upphandlande enheten ska av anbudens godkända antingen det som till priset och övriga grunder är totalekonomiskt fördelaktigast enligt de kriterier som ställts i anbudsförfrågan eller det som till priset är billigast.

Den upphandlande enheten kan förkasta ett anbud som inte motsvarar de centrala villkoren i anbudsförfrågan eller som i förhållande till upphandlingens art och omfattning är onormalt lågt till sitt pris. Den upphandlande enheten ska skriftligen be anbudsgivaren lämna in en skriftlig förklaring till grunderna för det onormalt låga anbudet innan anbudet förkastas.

DEL IV

Gemensamma bestämmelser om beslut om upphandling, upphandlingskontrakt, upphandlingsrättelse och upphandlingsdokumentens offentlighet samt särskilda bestämmelser

11 kap.

Upphandlingsbeslut och delgivning

74 §

Upphandlingsbeslut

Den upphandlande enheten ska fatta ett skriftligt beslut om de avgöranden som påverkar anbudssökandenas och anbudsgivarnas ställning samt om anbudsförfarandets utgång och beslutet ska motiveras.

De faktorer som väsentligen har påverkat avgörandet ska framgå av beslutet eller av de handlingar som hänför sig till beslutet. Sådana faktorer är åtminstone grunderna för att en anbudssökande, en anbudsgivare eller ett anbud har förkastats och de grunder på vilka de godkända anbudens har jämförts. I ett beslut

som gäller konkurrensutsättning av en upphandling som grundar sig på ramavtal är det tillräckligt att konstatera att de faktorer som visar kriterierna för val och jämförelse av anbud har tillämpats på det sätt som avses i 27 §. Om det vid upphandlingen ska iakttas en väntetid som avses i 79 §, ska det dessutom av beslutet eller av de handlingar som hänför sig till det framgå när ett upphandlingskontrakt kan slutas.

En upphandlande enhet behöver inte fatta ett beslut som avses i denna paragraf om en tilläggsbeställning som avses i 23 § eller om en temporär organisering av upphandling som avses i 95 §.

Vid upphandling som grundar sig på ramavtal behöver den upphandlande enheten inte fatta ett beslut som avses i denna paragraf, om

1) upphandlingen görs på de villkor som har fastställts i ramavtalet utan konkurrensutsättning, eller

2) upphandlingens värde vid en konkurrensutsättning som grundar sig på ramavtalet inte överstiger EU-tröskelvärdet.

75 §

Avbrytande av upphandlingsförfarandet

Upphandlingsförfarandet kan avbrytas endast av ett verkligt och befogat skäl.

På det avgörande som gäller avbrytande av ett upphandlingsförfarande tillämpas vad som föreskrivs i 74 § om upphandlingsbeslut.

76 §

Besväransvisning och rättelseanvisning

Den upphandlande enheten ska till sitt beslut foga en besväransvisning, där det redogörs för möjligheterna att föra ärendet till marknadsdomstolen, den upphandlande enhetens kontaktinformation för den underrättelse som avses i 90 § samt en rättelseanvisning där det redogörs för hur anbudssökanden eller anbudsgivaren kan föra ärendet för ny behandling i form av en upphandlingsrättelse.

På utfärdande och rättelse av besväransvisningar och rättelseanvisningar tillämpas an-

nars för besvärens del bestämmelserna i 3 kap. i förvaltningsprocesslagen (586/1996) och för rättelseanvisningens del bestämmelserna i 7 kap. i förvaltningslagen (434/2003).

77 §

Delgivning av ett upphandlingsbeslut

Den upphandlande enhetens beslut med motivering och besväransvisningen och rättelseanvisningen ska skriftligen delges dem som saken gäller. Beslutet jämte nämnda handlingar delges med användning av den elektroniska kontaktinformation som anbudssökanden och anbudsgivaren har meddelat. Vid användning av den elektroniska kontaktinformationen anses anbudssökanden och anbudsgivaren ha fått del av beslutet och de bifogade handlingarna den dag det elektroniska meddelandet med dokumenten står till mottagarens förfogande i dennes mottagarapparat på ett sådant sätt att meddelandet kan hanteras. Dagen för avsändandet av meddelandet anses vara en sådan tidpunkt, om det inte ges en tillförlitlig redogörelse om att datakommunikationsförbindelserna inte har fungerat eller om en annan motsvarande omständighet, som har lett till att det elektroniska meddelandet har nått mottagaren vid en senare tidpunkt. Vid elektronisk delgivning ska den upphandlande enheten i sitt meddelande särskilt ange dagen för avsändandet av meddelandet.

Beslutet med motivering samt besväransvisningen och rättelseanvisningen kan också delges i ett vanligt brev i enlighet med bestämmelserna i förvaltningslagen. Anbudssökanden och anbudsgivaren anses ha fått del av beslutet med bifogade handlingar den sjunde dagen efter avsändandet, om inte anbudssökanden eller anbudsgivaren visar att delgivningen har skett vid en senare tidpunkt.

Ett beslut som den upphandlande enheten har fattat ska ges för kännedom utan onödigt dröjsmål, men dock senast 15 dagar efter att den upphandlande enheten mottagit en skriftlig begäran om att det beslut som fattats ska delges.

12 kap.

Upphandlingskontrakt

78 §

Slutande av upphandlingskontrakt

Efter att upphandlingsbeslutet har fattats ska den upphandlande enheten sluta ett upphandlingskontrakt. Upphandlingskontrakt uppstår genom undertecknande av ett skriftligt kontrakt.

79 §

Väntetid

Vid upphandling som överstiger 12 § angivna EU-tröskelvärden får upphandlingskontrakt slutas tidigast 21 dagar efter det att anbudssökanden eller anbudsgivaren har fått eller anses ha fått del av beslutet och besväransvisningen (väntetid).

Väntetid tillämpas inte på direktupphandling.

Bestämmelser om hur ändringsansökan påverkar slutandet av upphandlingskontrakt finns i 92 §.

80 §

Undantag från iakttagandet av väntetid

Väntetid behöver inte iakttas, om

1) upphandlingskontraktet gäller upphandling som görs på grundval av ett ramavtal enligt 27 §,

2) upphandlingskontraktet sluts med den enda anbudsgivaren som lämnat ett godtagbart anbud och det i anbudsförfarandet inte längre deltar andra anbudssökande eller anbudsgivare, vars ställning kan påverkas av valet av kontraktspart,

3) upphandlingskontraktet gäller upphandling som avses i 68 § 2 mom.

81 §

Annonsering om direktupphandling samt slutande av upphandlingskontrakt

Vid direktupphandling som överstiger EU-tröskelvärdet enligt 12 § får den upphandlande enheten efter upphandlingsbeslutet innan upphandlingskontraktet sluts sända en annons om direktupphandling för publicering. Upphandlingskontraktet kan då slutas tidigast 14 dagar efter det att annonsen har publicerats i Europeiska unionens officiella tidning.

13 kap.

Upphandlingsrättelse

82 §

Hur en upphandlingsrättelse görs

Den upphandlande enheten kan själv undanröja sitt felaktiga beslut eller återkalla något annat avgörande i upphandlingsförfarandet, som har rättsliga följder för anbudssökandenas eller anbudsgivarnas ställning, och avgöra ärendet på nytt (upphandlingsrättelse), om beslutet eller något annat avgörande i upphandlingsförfarandet grundar sig på ett fel i tillämpningen av lagen.

Rättelse av ett beslut eller ett avgörande förutsätter inte parts samtycke. Ett beslut eller ett avgörande kan dock inte rättas i form av upphandlingsrättelse, om ett upphandlingskontrakt har slutits.

83 §

Hur en upphandlingsrättelse anhängiggörs

Den upphandlande enheten kan ta upp en upphandlingsrättelse till behandling på eget initiativ eller på yrkande av en part. Den upphandlande enheten ska omedelbart meddela dem som saken gäller att en upphandlingsrättelse har anhängiggjorts.

En underleverantör har inte sådan partsställning som avses i 1 mom. i ett ärende som gäller upphandling.

En part ska framställa yrkande inom 14 dagar efter att ha fått del av den upphandlande enhetens beslut eller avgörande i upphandlingsförfarandet. Den upphandlande enheten kan själv åta sig att rätta upphandlingsbeslutet eller avgörandet inom 60 dagar efter det att det beslut eller avgörande har fattats som är föremål för upphandlingsrättelsen.

Överklagande till marknadsdomstolen hindrar inte att en upphandlingsrättelse görs eller behandlas. En upphandlingsrättelse kan även gälla den upphandlande enhetens lagkraftvunna beslut, om ärendet inte har förts till marknadsdomstolen.

84 §

Hur behandlingen av en upphandlingsrättelse påverkar behandlingen i marknadsdomstolen

Anhängiggörande och behandling av en upphandlingsrättelse påverkar inte den tidsfrist under vilken en part med stöd av denna lag har rätt att överklaga genom besvär hos marknadsdomstolen.

Om ett beslut eller något annat avgörande i upphandlingsförfarandet, som ska rättas, har överklagats hos marknadsdomstolen, ska marknadsdomstolen underrättas om upptagandet av ärendet till behandling såsom upphandlingsrättelse och tillställas beslutet i ärendet. Vid behandlingen av en upphandlingsrättelse kan den upphandlande enheten förbjuda verkställigheten av beslutet eller avgörandet eller bestämma att den ska avbrytas. Marknadsdomstolen ska underrättas om att verkställigheten har förbjudits eller avbrutits, om ändring har sökts i ärendet genom besvär hos marknadsdomstolen.

Om den upphandlande enheten rättar sitt beslut om upphandling eller något annat av sina avgöranden genom upphandlingsrättelse, så att den som har överklagat hos marknadsdomstolen inte längre är i behov av rättskydd och inte har behov av att få ett motiverat beslut, kan marknadsdomstolen avskrivna ett sådant ärende från vidare behandling utan att fälla ett avgörande i huvudsaken.

85 §

Tillämpningen av en upphandlingsrättelse på andra upphandlingar

En upphandlingsrättelse tillämpas även på sådan rättelse av den upphandlande enhetens beslut eller andra avgöranden i upphandlingsförfarandet som denna lag inte tillämpas på med stöd av 6 § 2 mom., 7, 8 eller 13 §. Ett beslut som fattas med anledning av en sådan upphandlingsrättelse får inte överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen och inte heller med stöd av förvaltningsprocesslagen (586/1996).

14 kap.

Upphandlingsdokumentens offentlighet

86 §

Tillämpliga bestämmelser om handlingars offentlighet

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) tillämpas på offentligheten i fråga om den upphandlande enhetens handlingar och de avgifter som tas ut för dessa handlingar samt på en parts rätt att ta del av handlingarna, om enheten är en myndighet som avses i 4 § i den lagen eller om enheten på grundval av en bestämmelse någon annanstans i lag är skyldig att följa nämnda lag.

På rätten för den som deltar i ett anbudsförfarande som ordnas av någon annan än en upphandlande enhet enligt 1 mom. att ta del av handlingar som enheten har upprättat och fått för handläggningen av anbuden och på tystnadsplikten för anställda vid den upphandlande enheten tillämpas det som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet föreskrivs om en parts rätt att ta del av en handling, när en handling blir offentlig samt behandling och avgörande av ett ärende som gäller rätt att få ta del av en handling.

Ett beslut av den upphandlande enheten som gäller rätten att ta del av en handling får överklagas i enlighet med 33 § i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Behörig förvaltningsdomstol vid besvär över

beslut av andra upphandlande enheter än de som är myndigheter är den förvaltningsdomstol inom vars domkrets den upphandlande enheten finns.

15 kap.

Ändringsökande och påföljder

87 §

Vem får söka ändring

Ett ärende om upphandling kan föras till marknadsdomstolen av den som ärendet gäller genom anförande av besvär.

En underleverantör har inte sådan partsställning som avses i 1 mom. i ett ärende som gäller upphandling.

Ett ärende kan dessutom föras till marknadsdomstolen av arbets- och näringsministeriet i ett ärende som gäller unionens tillsynsförfarande.

88 §

Föremål för ändringsökande

Ett sådant beslut av en upphandlande enhet som avses i denna lag eller något annat avgörande av den upphandlande enheten i upphandlingsförfarandet som den upphandlande enheten har fattat, vilka påverkar anbudssökandens eller anbudsgivarens ställning, kan genom besvär föras till marknadsdomstolen.

Ett sådant beslut eller något annat avgörande av en upphandlande enhet som gäller enbart beredningen av ett upphandlingsförfarande kan inte föras till marknadsdomstolen genom besvär. Till marknadsdomstolen kan inte heller genom besvär föras ett beslut eller en annan åtgärd av en leverantör som valts till kontraktspart, vilket gäller ett underleverantörskontrakt och inte ett avgörande eller beslut av den upphandlande enheten, vilket har fattats under tiden för verkställigheten av upphandlingskontraktet.

I en upphandling som grundar sig på ett ramavtal enligt 27 § och i en upphandling som avses i 68 § 2 mom. får ändring inte sökas genom besvär, om inte marknadsdomsto-

len beviljar behandlingstillstånd i ärendet. Tillstånd ska beviljas, om:

- 1) det är viktigt att pröva ärendet med tanke på tillämpningen av lagen i andra likadana ärenden, eller
- 2) det finns ett vägande skäl som hänför sig till den upphandlande enhetens förfarande.

89 §

Tid för ändringssökande

Om inte något annat föreskrivs i denna paragraf, ska besvär anföras skriftligen inom 14 dagar efter det att anbudssökanden eller anbudsgivaren har fått del av upphandlingsbeslutet jämte besvärсанvisning.

Om den upphandlande enheten efter upphandlingsbeslutet med stöd av 80 § 1 punkten har slutit ett upphandlingskontrakt utan att iaktta väntetiden, ska besvär anföras inom 30 dagar efter det att anbudsgivaren har fått del av beslutet jämte besvärсанvisning.

Besvär ska lämnas in till marknadsdomstolen senast sex månader efter det att upphandlingsbeslutet har fattats, om anbudssökanden eller anbudsgivaren har fått del av upphandlingsbeslutet, och upphandlingsbeslutet eller besvärсанvisningen har varit väsentligen bristfälliga eller besvärсанvisning helt har saknats.

Om den upphandlande enheten har sänt en annons om direktupphandling som överstiger EU-tröskelvärdet enligt 12 § för publicering i Europeiska unionens officiella tidning, ska besvär anföras inom 14 dagar efter det att annonsen har publicerats.

Om en annons som avses i 4 mom. inte har publicerats, ska besvär över direktupphandling anföras:

- 1) inom 30 dagar efter det att en annons i efterhand om direktupphandlingen har publicerats i Europeiska unionens officiella tidning, eller
- 2) senast sex månader efter det att upphandlingskontraktet har slutits.

90 §

Underrättelse om ändringssökandet till den upphandlande enheten samt förteckning över upphandlingsärenden

Den som söker ändring i ett upphandlingsärende ska skriftligen underrätta den upphandlande enheten om att ärendet förs till marknadsdomstolen.

Underrättelsen ska lämnas till den upphandlande enheten senast då besvaren över upphandlingen lämnas in till marknadsdomstolen. Underrättelsen ska lämnas på den adress som den upphandlande enheten har uppgett.

Marknadsdomstolen ska föra och publicera en så omfattande och aktuell förteckning som möjligt över de upphandlingsärenden som har inletts vid marknadsdomstolen.

91 §

Den upphandlande enheten som motpart samt ersättning för rättegångskostnader

Vid behandlingen av ett upphandlingsärende anses den upphandlande enheten som den överklagande partens eller myndighetens motpart.

På ersättande av rättegångskostnaderna i ett upphandlingsärende tillämpas bestämmelserna i 74 § 1 och 2 mom. i förvaltningsprocesslagen.

När frågan om skyldigheten att ersätta motpartens rättegångskostnader avgörs tillämpas på den upphandlande enheten vad som föreskrivs om en myndighet eller annan offentlig part i 74 § 1 och 2 mom. i förvaltningsprocesslagen. Om den upphandlande enheten inte är en myndighet eller en juridisk person, kan skyldigheten att ersätta motpartens rättegångskostnader åläggas en myndighet eller juridisk person som deltar i eller hör till den upphandlande enheten. Om en upphandlande enhet har ansvarat för upphandlingsförfarandet på andra upphandlande enheters vägnar, kan skyldigheten att ersätta rättegångskostnaderna åläggas denna upphandlande enhet som har handlat på andra upphandlande enheters vägnar.

92 §

Hur ändringssökande påverkar slutandet av ett upphandlingskontrakt

Vid upphandling där en väntetid eller en i 81 § avsedd tidsfrist ska iakttas får den upphandlande enheten inte sluta ett upphandlingskontrakt, om ärendet har förts till marknadsdomstolen.

Om marknadsdomstolen avgör frågan om verkställighet eller fäller ett avgörande i hudsaken innan väntetiden eller den tidsfrist som avses i 81 § har löpt ut, ska den upphandlande enheten iakta väntetiden eller den tidsfrist som avses i 81 § trots marknadsdomstolens beslut.

93 §

Marknadsdomstolens temporära beslut

Då besvär över en upphandling har anförts hos marknadsdomstolen kan den förbjuda, avbryta eller tillåta verkställigheten av ett beslut som gäller upphandling eller annars bestämma att upphandlingsförfarandet temporärt ska avbrytas för den tid ärendet behandlas i marknadsdomstolen.

Vid beslut om en åtgärd enligt 1 mom. ska marknadsdomstolen fästa uppmärksamhet vid att åtgärden inte orsakar större skada för motparten, för andra personers rättigheter, för statens säkerhetsintressen eller för det allmänna intresset än de fördelar som åtgärden medför.

Ett sådant beslut om vilket bestäms i 1 mom. i denna paragraf kan dock inte fattas i en sådan upphandling som avses i 68 § 2 mom.

En lagfaren ledamot av marknadsdomstolen kan ensam besluta om temporära åtgärder.

94 §

Den upphandlande enhetens temporära förbindelse

Om besvär över en upphandling har anförts hos marknadsdomstolen kan den upphandlande enheten ge marknadsdomstolen en

skriftlig förbindelse om att inte verkställa upphandlingsbeslutet så länge som ärendet är anhängigt i marknadsdomstolen.

Om den upphandlande enheten ger marknadsdomstolen en förbindelse som avses i 1 mom., meddelar marknadsdomstolen inte utan särskild orsak beslut om krav på ett temporärt förbud att verkställa upphandlingsbeslutet.

95 §

Temporär organisering av upphandling

Om besvär över en upphandling har anförts hos marknadsdomstolen, kan den upphandlande enheten temporärt organisera upphandlingen genom att göra sin beställning hos den som har deltagit i upphandlingsförfarandet eller hos den tidigare leverantören, om inte upphandlingen på grund av sin art kan skjutas upp för den tid ärendet behandlas i marknadsdomstolen.

En temporär organisering av upphandlingen får inte hindra att marknadsdomstolen på ändringssökandens yrkande kan besluta att

- 1) den upphandlande enhetens beslut helt eller delvis upphävs,
- 2) förbjuda den upphandlande enheten att tillämpa en oriktig punkt i ett dokument som gäller upphandlingen eller att annars iakta ett oriktigt förfarande,
- 3) ålägga den upphandlande enheten att korrigera sitt oriktiga förfarande.

96 §

Påföljder som bestäms av marknadsdomstolen

Om det vid en upphandling har förfarits i strid med denna lag eller med de bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller i strid med Europeiska unionens lagstiftning, kan marknadsdomstolen

- 1) helt eller delvis upphäva ett beslut av en upphandlande enhet,
- 2) förbjuda den upphandlande enheten att tillämpa en oriktig punkt i ett dokument som gäller upphandlingen eller att annars iakta ett oriktigt förfarande,

3) ålägga den upphandlande enheten att korrigera sitt oriktiga förfarande,

4) ålägga den upphandlande enheten att betala gottgörelse till en part som skulle ha haft en realistisk möjlighet att erhålla kontraktet, om förfarandet hade varit felfritt,

5) bestämma en ogiltighetspåföljd för den upphandlande enheten,

6) bestämma att den upphandlande enheten ska betala staten en påföljdsavgift,

7) förkorta kontraktperioden för upphandlingskontraktet så att den löper ut efter en tid som marknadsdomstolen bestämmer.

I 97—100 § föreskrivs om bestämmande av påföljder som avses i 1 mom. 4 – 7 punkten. Marknadsdomstolen kan när dessa påföljder bestäms anse att ett upphandlingskontrakt har uppstått på grund av omständigheterna, om den upphandlande enheten uttryckligen har börjat vidta åtgärder för att fullgöra upphandlingen.

Ogiltighetspåföljd, påföljdsavgift och förkortning av kontraktperioden kan bestämmas endast vid upphandling som överstiger de EU-tröskelvärden som anges i 12 §. En ogiltighetspåföljd kan dock inte bestämmas vid en tjänsteupphandling enligt bilaga B.

I upphandling som avses i 68 § 2 mom. i denna lag kan endast gottgörelseavgift påföras.

97 §

Gottgörelse

Gottgörelse kan påföras, om en åtgärd som avses i 96 § 1 mom. 1 – 3 punkten kan orsaka större skada för den upphandlande enheten, för övriga aktörers rättigheter eller för statens säkerhetsintresse eller det allmänna intresset än de fördelar som åtgärden medför eller om besvären har lämnats in först efter det att upphandlingskontraktet slutits. När gottgörelse påförs ska hänsyn tas till arten av det fel eller den försummelse som den upphandlande enheten gjort sig skyldig till, värdet av den upphandling som är föremål för besvären och de kostnader och den skada som sökanden orsakats. Marknadsdomstolen kan dock avstå från att påföra gottgörelse, om den upphandlande enheten har avhållit sig från att

verkställa upphandlingsbeslutet under den tid ärendet behandlas i marknadsdomstolen.

Gottgörelsebeloppet får inte utan särskilda skäl överstiga tio procent av upphandlingskontraktets värde.

98 §

Ogiltighetspåföljd

Marknadsdomstolen kan bestämma att ett upphandlingskontrakt är ogiltigt om

1) den upphandlande enheten har gjort en direktupphandling utan en sådan grund som nämns i denna lag och vid direktupphandlingen inte förfarit på det sätt som avses i 81 §,

2) den upphandlande enheten har slutit ett upphandlingskontrakt, fastän väntetid måste iaktas vid upphandlingen,

3) den upphandlande enheten i strid med 92 § har slutit ett upphandlingskontrakt, fastän upphandlingsärendet har förts till marknadsdomstolen för avgörande.

I de situationer som avses i 1 mom. 2 och 3 punkten förutsätts dessutom att den upphandlande enheten har gjort sig skyldig till ett annat fel som strider mot denna lag och som har påverkat ändringssökandens möjligheter att erhålla upphandlingskontraktet.

Om den upphandlande enheten med stöd av 80 § vid konkurrensutsättning som grundar sig på ett ramavtal har slutit ett upphandlingskontrakt utan att iaktta väntetiden och om förfarandet vid konkurrensutsättningen strider mot 27 § 2 eller 3 mom. så att felet har påverkat ändringssökandens möjligheter att erhålla upphandlingskontraktet, kan marknadsdomstolen förklara upphandlingskontraktet ogiltigt.

Marknadsdomstolen beslutar vilka av kontraktets förpliktelser ogiltighetspåföljden gäller. En ogiltighetspåföljd kan endast gälla kontraktsförpliktelser som ännu inte har uppfyllts.

99 §

När ogiltighetspåföljd inte bestäms

I de fall som avses i 98 § kan marknadsdomstolen avstå från att bestämma en ogil-

tighetspåföljd av tvingande hänsyn till det allmänna intresset eller till statens säkerhetsintressen. Ekonomiska fördelar som direkt hänför sig till kontraktet kan anses vara tvingande hänsyn endast om kontraktets ogiltighet skulle ha exceptionellt oskäligen följder.

Marknadsdomstolen kan inte påföra en ogiltighetspåföljd, om följderna av den allvarligt skulle äventyra genomförandet av ett med tanke på statens säkerhetsintressen väsentligt försvars- eller säkerhetsprojekt.

100 §

Påföljdsavgift och förkortning av kontraktperioden

Marknadsdomstolen kan bestämma att den upphandlande enheten betalar staten en påföljdsavgift, om

1) marknadsdomstolen har bestämt en ogiltighetspåföljd för upphandlingskontraktet,

2) den upphandlande enheten har slutit ett upphandlingskontrakt, fastän väntetid måste iaktas vid upphandlingen,

3) den upphandlande enheten i strid med 92 § har slutit ett upphandlingskontrakt, fastän upphandlingsärendet har förts till marknadsdomstolen för avgörande, eller

4) marknadsdomstolen av tvingande hänsyn till det allmänna intresset eller till statens säkerhetsintressen i enlighet med 99 § har avstått från att bestämma en ogiltighetspåföljd för upphandlingskontraktet.

I det fall som avses i 1 mom. 4 punkten kan marknadsdomstolen utöver eller i stället för att bestämma en påföljdsavgift förkorta kontraktperioden för upphandlingskontraktet så att den löper ut efter en tid som bestäms av marknadsdomstolen.

Marknadsdomstolen kan för en tjänsteupphandling enligt bilaga B till denna lag, när upphandlingens värde överstiger i 12 § angivna EU-tröskelvärden, ålägga den upphandlande enheten att betala staten en påföljdsavgift eller förkorta kontraktperioden för upphandlingskontraktet så att den löper ut efter en tid som bestäms av marknadsdomstolen, om den upphandlande enheten

1) har gjort en direktupphandling utan en sådan grund som nämns i denna lag och vid

upphandlingen inte förfarit på det sätt som avses i 81 §,

2) har slutit ett upphandlingskontrakt, fastän väntetid måste iaktas vid upphandlingen,

3) i strid med 92 § har slutit ett upphandlingskontrakt, fastän upphandlingsärendet har förts till marknadsdomstolen för avgörande, eller

4) med stöd av 80 § i sin konkurrensutsättning som grundar sig på ett ramavtal har slutit ett upphandlingskontrakt utan att iaktta väntetiden och om förfarandet vid konkurrensutsättningen strider mot 27 § 2 eller 3 mom. så att felet har påverkat ändringssökandens möjligheter att erhålla upphandlingskontraktet.

I de situationer som avses i 3 mom. 2 och 3 punkten förutsätter en förkortning av kontraktperioden dessutom att den upphandlande enheten har gjort sig skyldig till ett annat fel som strider mot denna lag och som har påverkat ändringssökandens möjligheter att erhålla upphandlingskontraktet.

När en påföljd bestäms av marknadsdomstolen ska den ta hänsyn till arten av det fel eller den försummelse som den upphandlande enheten gjort sig skyldig till och värdet av den upphandling som är föremål för besvär. Påföljdsavgiftens belopp får inte överstiga tio procent av upphandlingskontraktets värde.

101 §

Riktande och samverkan av påföljder

Om en upphandlande enhet har ansvarat för upphandlingsförfarandet på andra upphandlande enheters vägnar, kan marknadsdomstolen besluta att den påföljd som den har bestämt ska bäras av den upphandlande enhet som har agerat på de andra upphandlande enheternas vägnar.

När marknadsdomstolen bestämmer om påföljder som avses i denna lag ska den beakta att samverkan av påföljderna inte får bli oskäligen för den upphandlande enheten eller dess kontraktspart.

102 §

Vite

Marknadsdomstolen kan förena ett förbud eller åläggande enligt denna lag med vite. I viteslagen (1113/1990) föreskrivs om föreläggande och utdömande av vite.

Om en upphandlande enhet har ansvarat för upphandlingsbeslutet eller någon annan åtgärd på andra upphandlande enheters vägnar, kan marknadsdomstolen rikta vitet mot den upphandlande enhet som har handlat på andra upphandlande enheternas vägnar.

103 §

Delgivning av marknadsdomstolens beslut

Marknadsdomstolens beslut jämte besvär-anvisning delges bevisligen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Med ändringssökandens och den upphandlande enhetens samtycke kan marknadsdomstolens beslut jämte besvär-anvisning delges med användning av den elektroniska kontaktinformation som dessa parter har meddelat marknadsdomstolen.

Vid användning av den elektroniska kontaktinformationen anses ändringssökanden och den upphandlande enheten ha fått del av beslutet jämte besvär-anvisning den dag det elektroniska meddelandet har anlänt till mottagarens mottagarapparat så att meddelandet kan hanteras. På elektronisk delgivning tillämpas i övrigt vad som föreskrivs i 77 § 1 mom.

104 §

Besvärsförbud

I ett ärende som hör till marknadsdomstolens behörighet får ändring inte sökas med stöd av kommunallagen (365/1995) eller förvaltningsprocesslagen.

I ett beslut eller avgörande som fattats i en upphandling, som med stöd av 6 § 2 mom., 7, 8 eller 13 § har uteslutits från tillämpningsområdet för denna lag, får ändring inte sökas med stöd av förvaltningsprocesslagen.

En underleverantör får inte heller söka ändring med stöd av förvaltningsprocesslagen i ett beslut eller en åtgärd som anbudsgivaren eller den upphandlande enheten har fattat och som gäller en underleverans.

105 §

Sökande av ändring i marknadsdomstolens beslut

Marknadsdomstolens beslut får överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i den ordning som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

Ett sådant beslut av marknadsdomstolen som avses i 93 § 1 mom. får inte överklagas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Marknadsdomstolens beslut hindrar inte att ärendet förs till marknadsdomstolen för nytt avgörande, om grunderna för det tidigare beslutet ändras.

Om marknadsdomstolen har beslutat att inte bevilja ett behandlingstillstånd som avses i 88 § 3 mom., får det beslutet överklagas genom besvär endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

106 §

Tillämpning av förvaltningsprocesslagen

På besvär tillämpas i övrigt förvaltningsprocesslagen, om inte något annat föreskrivs i denna lag.

107 §

Verkställighet av beslut

Marknadsdomstolens beslut, med vilket marknadsdomstolen har bestämt en påföljd som avses i 96 § 1 mom. 1 – 3 punkten, ska iakttas trots ändringssökande, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat. Marknadsdomstolens beslut att bestämma en påföljd som avses i 96 § 1 mom. 4 – 7 punkten kan verkställas endast med stöd av ett lagakraftvunnet beslut. Ett upphandlingsbeslut som marknadsdomstolen har avvisat besvären mot får verkställas trots att ändring

har sökts, om inte högsta förvaltningsdomstolen bestämmer något annat.

Rättsregistercentralen sörjer för att beslutet om påföljdsavgift verkställs. Rättsregistercentralen ska underrättas om marknadsdomstolens och högsta förvaltningsdomstolens beslut om påföljdsavgifter.

108 §

Skadestånd

Den som genom ett förfarande som strider mot denna lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av den eller Europeiska unionens lagstiftning orsakar en anbudssökande, anbudsgivare eller leverantör skada är skyldig att ersätta skadan.

När skadeståndskravet gäller kostnader som uppkommit på grund av anbudsförfarandet är det för utdömmande av skadestånd dock tillräckligt att anbudssökanden eller anbudsgivaren leder ett oriktigt förfarande som avses i 1 mom. i bevis och att anbudssökanden eller anbudsgivaren, om förfarandet hade varit felfritt, skulle ha haft en realistisk möjlighet att vinna anbudstävlan.

Behörig domstol i de ärenden som avses i 1 och 2 mom. är en underrätt som bestäms i enlighet med 10 kap. i rättegångsbalken.

16 kap.

Särskilda bestämmelser

109 §

Att lämna uppgifter

Oberoende av vad som i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet eller i någon annan lag bestäms om sekretess ska den upphandlande enheten för tillsyn över

upphandlingar och informationsutbyte, i den omfattning som förutsätts i Europeiska unionens lagstiftning, lämna statistiska uppgifter och andra uppgifter till myndigheterna i Finland och till Europeiska unionens institutioner om olika skeden i sin upphandling och om de upphandlingar den företagit. Oberoende av sekretessbestämmelserna har arbets- och näringsministeriet rätt att vidarebefordra uppgifter som ministeriet fått på basis av denna lag till Europeiska unionens myndigheter.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om de i 1 mom. avsedda skyldigheterna beträffande statistikföring som nämns i artiklarna 65 och 66 i försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet samt om den upphandlande enhetens skyldighet att upprätta i artikel 37 i försvars- och säkerhetsupphandlingsdirektivet avsedda utredningar om upphandlingsförfaranden och upphandlingsbeslut och sammanställa annan information som ska sändas till Europeiska unionens institutioner.

110 §

Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Denna lag träder i kraft 2011. Åtgärder som krävs för verkställigheten av denna lag får vidtas innan lagen träder i kraft.

Denna lag tillämpas på upphandling vars upphandlingsförfarande inleds efter lagens ikraftträdande. Upphandlingsförfarandet anses ha inletts då upphandlingsannonsen publiceras. Vid upphandlingar som inte förutsätter publicering av en upphandlingsannons anses upphandlingen ha inletts när anbudsförfrågan eller inbjudan att förhandla sänds eller förhandlingarna med leverantörerna inleds.

2.

Lag**om ändring av 7 och 83 § i lagen om offentlig upphandling**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om offentlig upphandling (348/2007) 7 och 83 §, av dem 83 § sådan den lyder i lag 321/2010, som följer:

7 §

Allmänna undantag från tillämpningsområdet i fråga om upphandling

Denna lag tillämpas inte på sådan upphandling som avses i 5 § i lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/) och inte heller på upphandling som med stöd av 7 § 1 mom., 8 eller 13 § i nämnda lag står utanför den lagens tillämpningsområde.

Denna lag tillämpas inte heller på upphandling

1) som omfattas av sekretess eller vars genomförande förutsätter lagstadgade särskilda säkerhetsåtgärder,

2) som omfattas av andra förfaranderegler och som görs

a) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts mellan Finland och ett eller flera tredje länder och som omfattar varor eller byggtreprenader för genomförande eller utnyttjande av en byggtreprenad som är gemensam för de undertecknande staterna eller tjänster för genomförande eller utnyttjande av ett projekt som är gemensamt för de undertecknande staterna,

b) i enlighet med en internationell organisations särskilda förfarande eller

c) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper och som gäller företag i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller ett tredje land.

Med avvikelse från bestämmelserna i 2 mom. 2 a-punkten tillämpas lagen dock på utrikesförvaltningens upphandlingar, när de grundar sig på utvecklingssamarbetsavtal.

83 §

Tillämpningen av en upphandlingsrättelse på andra upphandlingar

En upphandlingsrättelse tillämpas även på sådan rättelse av den upphandlande enhetens beslut eller andra avgöranden i upphandlingsförfarandet som denna lag inte annars tillämpas på. Ett beslut som fattas med anledning av en sådan upphandlingsrättelse får inte överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen.

Bestämmelser om upphandlingsrättelse vid försvars- och säkerhetsupphandling ingår i lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 17 § i lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (349/2007) 17 § som följer:

17 §

Allmänna undantag från tillämpningsområdet i fråga om upphandling

Denna lag tillämpas inte på sådan upphandling som avses i 5 § i lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/) och inte heller på upphandling som med stöd av 7 eller 8 § i nämnda lag står utanför den lagens tillämpningsområde.

Denna lag tillämpas inte heller på

1) bygg- eller tjänstekoncessioner som beviljas av en upphandlande enhet som utövar en eller flera av de verksamheter som avses i denna lag, om koncessionerna tilldelas för utövande av dessa verksamheter,

2) upphandling som görs för återförsäljning eller uthyrning till tredje part, förutsatt att den upphandlande enheten inte har någon särskild rättighet eller ensamrätt att sälja eller hyra ut föremålet för upphandlingen och att andra enheter kan sälja eller hyra ut det på samma villkor som den upphandlande enheten,

3) upphandling som den upphandlande enheten gör för utövande av annan verksamhet än sådan som avses i 6–9 §, om inget annat följer av 10 §,

4) upphandling som gäller utövande av en verksamhet som avses i denna lag i ett tredje land, om verksamheten bedrivs utan användning av något nät eller geografiskt område inom Europeiska gemenskapen,

5) upphandling som omfattas av sekretess eller vars genomförande förutsätter lagstadgade särskilda säkerhetsåtgärder,

6) upphandling som omfattas av andra förfaranderegler och som görs

a) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts mellan Finland och ett eller flera tredje länder och som omfattar varor eller byggtreprenader för genomförande eller utnyttjande av en byggtreprenad som är gemensam för de undertecknande staterna eller tjänster för genomförande eller utnyttjande av ett projekt som är gemensamt för de undertecknande staterna,

b) i enlighet med en internationell organisations särskilda förfarande, eller

c) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper och som gäller företag i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller ett tredje land.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 1 § i marknadsdomstolslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i marknadsdomstolslagen (1527/2001) 1 § 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag
323/2010, som följer:

1 § <i>Marknadsdomstolens behörighet och verksamhetsställe</i> Marknadsdomstolen behandlar de ärenden som hör till dess behörighet enligt	2) lagen om offentlig upphandling (348/2007) och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi transporter och posttjänster (349/2007) samt lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/),
---	--

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 20

Republikens President

TARJA HALONEN

Försvarsminister Jyri Häkämies

2.

Lag**om ändring av 7 och 83 § i lagen om offentlig upphandling**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om offentlig upphandling (348/2007) 7 och 83 §, av dem 83 § sådan den lyder i lag 321/2010, som följer:

Gällande lydelse

7 §

Allmänna undantag från tillämpningsområdet i fråga om upphandling

Denna lag tillämpas inte på upphandling

1) som omfattas av sekretess eller vars genomförande förutsätter lagstadgade särskilda säkerhetsåtgärder, *eller då detta krävs med hänsyn till skyddet av centrala statliga säkerhetsintressen,*

2) *vars föremål huvudsakligen lämpar sig för militärt bruk, eller*

3) som omfattas av andra förfaranderegler och som görs

a) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts mellan Finland och ett eller flera tredje länder och som omfattar varor eller byggtreprenader för genomförande eller utnyttjande av en byggtreprenad som är gemensam för de undertecknande staterna eller tjänster för genomförande eller utnyttjande av ett projekt som är gemensamt för de undertecknande staterna,

b) i enlighet med en internationell organisations särskilda förfarande, eller

c) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper och som gäller företag i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller ett tredje land.

Föreslagen lydelse

7 §

Allmänna undantag från tillämpningsområdet i fråga om upphandling

Denna lag tillämpas inte på sådan upphandling som avses i 5 § i lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/) och inte heller på upphandling som med stöd av 7 § 1 mom., 8 eller 13 § i nämnda lag står utanför den lagens tillämpningsområde.

Denna lag tillämpas inte *heller* på upphandling

1) som omfattas av sekretess eller vars genomförande förutsätter lagstadgade särskilda säkerhetsåtgärder,

2) som omfattas av andra förfaranderegler och som görs

a) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts mellan Finland och ett eller flera tredje länder och som omfattar varor eller byggtreprenader för genomförande eller utnyttjande av en byggtreprenad som är gemensam för de undertecknande staterna eller tjänster för genomförande eller utnyttjande av ett projekt som är gemensamt för de undertecknande staterna,

b) i enlighet med en internationell organisations särskilda förfarande eller

c) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper och som gäller företag i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller ett tredje land.

Med avvikelse från bestämmelserna i 2 mom. 2 a-punkten tillämpas lagen dock på utrikesförvaltningens upphandlingar, när de

Med avvikelse från bestämmelserna i 1 mom. 3 a-punkten tillämpas lagen dock på utrikesförvaltningens upphandlingar, när de grundar sig på utvecklingssamarbetsavtal.

83 §

Tillämpningen av en upphandlingsrättelse på andra upphandlingar

En upphandlingsrättelse tillämpas även på sådan rättelse av den upphandlande enhetens beslut eller andra avgöranden i upphandlingsförfarandet som denna lag inte annars tillämpas på. Ett beslut som fattas med anledning av en sådan upphandlingsrättelse får inte överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen

grundar sig på utvecklingssamarbetsavtal.

83 §

Tillämpningen av en upphandlingsrättelse på andra upphandlingar

En upphandlingsrättelse tillämpas även på sådan rättelse av den upphandlande enhetens beslut eller andra avgöranden i upphandlingsförfarandet som denna lag inte annars tillämpas på. Ett beslut som fattas med anledning av en sådan upphandlingsrättelse får inte överklagas genom besvär hos marknadsdomstolen.

Bestämmelser om upphandlingsrättelse vid försvars- och säkerhetsupphandling ingår i lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av 17 § i lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (349/2007) 17 § som följer:

Gällande lydelse

17 §

Allmänna undantag från tillämpningsområdet i fråga om upphandling

Denna lag tillämpas inte på

1) bygg- eller tjänstekoncessioner som beviljas av en upphandlande enhet som utövar en eller flera av de verksamheter som avses i denna lag, om koncessionerna tilldelas för utövande av dessa verksamheter,

2) upphandling som görs för återförsäljning eller uthyrning till tredje part, förutsatt att den upphandlande enheten inte har någon särskild rättighet eller ensamrätt att sälja eller hyra ut föremålet för upphandlingen och att andra enheter kan sälja eller hyra ut det på samma villkor som den upphandlande enheten,

3) upphandling som den upphandlande enheten gör för utövande av annan verksamhet än sådan som avses i 6–9 §, om inget annat följer av 10 §,

4) upphandling som gäller utövande av en verksamhet som avses i denna lag i ett tredje land, om verksamheten bedrivs utan användning av något nät eller geografiskt område inom Europeiska gemenskapen,

5) upphandling som omfattas av sekretess eller vars genomförande förutsätter lagstadgade särskilda säkerhetsåtgärder, *eller då detta krävs med hänsyn till skyddet av centrala*

Föreslagen lydelse

17 §

Allmänna undantag från tillämpningsområdet i fråga om upphandling

Denna lag tillämpas inte på sådan upphandling som avses i 5 § i lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/) och inte heller på upphandling som med stöd av 7 eller 8 § i nämnda lag står utanför den lagens tillämpningsområde.

Denna lag tillämpas inte *heller* på

1) bygg- eller tjänstekoncessioner som beviljas av en upphandlande enhet som utövar en eller flera av de verksamheter som avses i denna lag, om koncessionerna tilldelas för utövande av dessa verksamheter,

2) upphandling som görs för återförsäljning eller uthyrning till tredje part, förutsatt att den upphandlande enheten inte har någon särskild rättighet eller ensamrätt att sälja eller hyra ut föremålet för upphandlingen och att andra enheter kan sälja eller hyra ut det på samma villkor som den upphandlande enheten,

3) upphandling som den upphandlande enheten gör för utövande av annan verksamhet än sådan som avses i 6–9 §, om inget annat följer av 10 §,

4) upphandling som gäller utövande av en verksamhet som avses i denna lag i ett tredje land, om verksamheten bedrivs utan användning av något nät eller geografiskt område inom Europeiska gemenskapen,

5) upphandling som omfattas av sekretess eller vars genomförande förutsätter lagstadgade särskilda säkerhetsåtgärder,

statliga säkerhetsintressen,

6) upphandling som omfattas av andra förfaranderegler och som görs

a) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts mellan Finland och ett eller flera tredje länder och som omfattar varor eller byggtreprenader för genomförande eller utnyttjande av en byggtreprenad som är gemensam för de undertecknande staterna eller tjänster för genomförande eller utnyttjande av ett projekt som är gemensamt för de undertecknande staterna,

b) i enlighet med en internationell organisations särskilda förfarande, eller

c) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper och som gäller företag i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller ett tredje land.

6) upphandling som omfattas av andra förfaranderegler och som görs

a) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts mellan Finland och ett eller flera tredje länder och som omfattar varor eller byggtreprenader för genomförande eller utnyttjande av en byggtreprenad som är gemensam för de undertecknande staterna eller tjänster för genomförande eller utnyttjande av ett projekt som är gemensamt för de undertecknande staterna,

b) i enlighet med en internationell organisations särskilda förfarande, eller

c) i enlighet med ett internationellt avtal som ingåtts i samband med stationering av trupper och som gäller företag i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller ett tredje land.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag**om ändring av 1 § i marknadsdomstolslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i marknadsdomstolslagen (1527/2001) 1 § 1 mom. 2 punkten, sådan den lyder i lag
323/2010, som följer:

Gällande lydelse

1 §

Marknadsdomstolens behörighet och verksamhetsställe

Marknadsdomstolen behandlar de ärenden som hör till dess behörighet enligt

2) lagen om offentlig upphandling (348/2007) och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi, transporter och posttjänster (349/2007),

Föreslagen lydelse

1 §

Marknadsdomstolens behörighet och verksamhetsställe

Marknadsdomstolen behandlar de ärenden som hör till dess behörighet enligt

2) lagen om offentlig upphandling (348/2007) och lagen om upphandling inom sektorerna vatten, energi transporter och posttjänster (349/2007) samt lagen om offentlig försvars- och säkerhetsupphandling (/),

Denna lag träder i kraft den 20 .